

මහමෙව්නාවේ පිහිටි
වස්තූන්
මහමෙව්නාව

සත් විස බෝධිපාක්ෂික ධර්ම - 1

මහමෙව්නාව අමාත්‍යවරු ඇසුරින්
මස්සාන ධර්ම දේශනා මාලාව

මහමෙව්නා
සදහම් ප්‍රකාශන

මහමෙව්නා සදහම් ප්‍රකාශන

මහමෙව්නාව භාවනා අසුළුව
වඩුවාව, පොල්ගහවෙල.

දුර / ෆැක්ස් : 037 2244602

ඊ මේල් : mahamevna@mahamevna.org

web: www.mahamevna.org

මහමෙව්නාවේ පින්බර වස්සානය

මහමෙව්නාව අමාවතූර අසපුවේ වස්සාන ධර්ම දේශනා මාලාව

සන් නිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම - I

ශ්‍රී බු.ව. 2551 ක් වූ නිකිණි මස

© මහමෙව්නා සදහම් ප්‍රකාශන

පරිගණක අකුරු සැකසුම,
පිටකවර නිර්මාණය සහ ප්‍රකාශනය

මහමෙව්නා සදහම් ප්‍රකාශන

මහමෙව්නාව නාවනා අසපුව

වඩුවාව, පොල්ගහවෙල.

දුර / ෆැක්ස් : 037 2244602

ඊ මේල් : mahamevnawa@mahamevna.org

වෙබ් අඩවි : www.mahamevna.org

මුද්‍රණය

ඉල්ලේන් ඔෆ්සෙට් (පුද්.) සමාගම

කටුනායක ගුවන්තොටුපල,

මිනුවන්ගොඩ පාර, ආඕඅම්බලම.

දුර : 011 2254490 / 2254636

දූසබලසේලපිපහවා නිබ්බානමහාසමුද්දීදූපරියනීතා
ආට්ඨංග මහීගසලලා පිනවචනනදී චිරං චහතුති

දූසබලයත් වහන්සේ නමැති ශෛලවය ප්‍රවනසෙන් පැන නැගී
අලා මහා නිවන නම් වූ මහා සාගරය අවසන් කොට ඇති
ඇරය අන්ධාංගික මාර්ගය නම් වූ සිහිල් දිය දැහැන් හෙබි
උතුම් ශ්‍රී මුඛ බුද්ධ චිත්ත ගංගාව (ලෝ සතුන්ගේ සසර දූක නිවැලවීන්)
බොහෝ කල් ගලාබස්නා සේක්වා !

(සමායනන සංයුක්තය - උද්දාන ගාථා)

මහමෙව්නා භාවනා අසපු සංචිතයේ පින්වත් ස්වාමීන්
වහන්සේලා විසින් ශ්‍රී. බු. ව. 2549 වස්සානග අළුදි මාලමේ,
පිට්ටුගල මහමෙව්නාව භාවනා අසපුවේ දී දේශනා කළ ධර්ම
දේශනා ඇසුරිනි.

පෙළගැස්ම

සතර සතිපට්ඨාන ධර්ම දේශනා

1. කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය 07
2. වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය 26
3. චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය 58
4. ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය 81

සතර සමඝක් ප්‍රධාන වීර්යය ධර්ම දේශනා

5. නූපන් අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස කරන වීර්යය 93
6. උපන් අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස කරන වීර්යය 121
7. නූපන් කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිස කරන වීර්යය 150
8. උපන් කුසල ධර්මයන් වැඩි දියුණු කරගැනීම පිණිස කරන වීර්යය 171

සතර සාද්ධිපාද ධර්ම දේශනා

9. ඡන්ද සාද්ධිපාදය 186
10. චිත්ත සාද්ධිපාදය 203
11. චිරය සාද්ධිපාදය 221
12. විමංසා සාද්ධිපාදය 238

පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දේශනා

13. ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය 260
14. විරිය ඉන්ද්‍රිය 281
15. සති ඉන්ද්‍රිය 304
16. සමාධි ඉන්ද්‍රිය 336
17. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය 357

“

පින්වත් චුන්දයෙහි, මා විසින් ගුරුපදේශ රහිතව ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ඇති කර ගත් අවබෝධ ඝූෂාණය තුළිනි මේ සද්ධර්මය දේශනා කරනු ලබන්නේ. එහෙමත් ම බොහෝ දෙව් මිනිස් ජනයා කෙරෙහි හිත සුව පිණිස, සියළු ලෝකවාසීන් කෙරෙහි මහත් අනුකම්පාවෙහි දෙසනු ලබන්නේ. මේ සද්ධර්මය ලෙස මා විසින් නොයෙක් ක්‍රමයෙන් විස්තර කර දක්වන්නේ කුමක් ද?

එනම් මේ සතර සතිපට්ඨානය ය, සතර සමයක් ප්‍රධාන වීර්ය ය, සතර සෘද්ධි පාද ය, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පස ය, බල ධර්ම පස ය, බොජ්ඣංග ධර්ම හත ය, අංග අටකින් සමන්විත ආර්ය මාර්ගය ය.

”

මහලෝකයේ පින්වත් වස්තූන්

කායානුෂංගික කවිපටිපාටිය

ගරුක මහා සංස්කෘතියෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීධර්මයෙන් වන්දනා,

මේ පින්වත් පිරිස ගේ ජීවිතයට මහත් වූ ආලෝකයක් ලබා දීමට හේතුවන ඉතාම වටිනා ධර්ම දේශනා මාලාවක ආරම්භක දේශනයටයි මේ පින්වතුන් මේ සම්බන්ධ වන්නේ.

පින්වතුන්, මේ ආකාරයට සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් මුල් කරගෙන කෙරෙන ධර්ම දේශනා තිස් හතකට සවන් දෙන්නට අවස්ථාව ලැබීම ඔබගේ ජීවිතයට සැබෑ ම වාසනාවක්. සංයුක්ත නිකායේ තුන්වන කොටසේ තියෙනවා **වාසිච්චෝපම** කියලා සූත්‍රයක්. ඒ සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ විදියට ප්‍රකාශයක් කරනවා. “පින්වත් මහණෙනි, භාවනාවේ යෙදී වාසය කරන භික්ෂුවකට මෙන්න මේ වගේ අදහසක් ඇති වෙන්න පුළුවන්, අනේ මගේ සිත උපාදාන රහිතව ආශ්‍රවයන්ගෙන් නිදහස් වෙනවා නම් හොඳයි කියලා.”

පින්වතුන්, අපේ සිත් වලට ඔය අදහස අනන්ත වාර ගණනක් ඇතිවෙලා තියනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා, එහෙම හිතපු පලියට ඒ භික්ෂුවගේ සිත ආශ්‍රවයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නේ නැති බව. උන්වහන්සේ භික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් අනනවා,

විහෙම ආශ්‍රවයන්ගෙන් නිදහස් නො වන්නේ මොකද කියලා. නැවත බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා නො වැඩු නිසයි සිත ආශ්‍රවයන්ගෙන් නිදහස් නො වෙන්නේ. උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ නො වැඩු ධර්මය මොකක් ද කියලා. ඒ තමයි **සතර සතිපට්ඨානය, සතර සමයක්ප්‍රධාන විර්ෂය, සතර සාර්ධිපාද, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සප්ත බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය.** මොනම කෙනෙකුටවත් මේ බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් නො වඩා නම් තමන්ගේ සිත උපාදාන රහිතව නිදහස් කර ගන්නවා කියන එක කළ හැකි දෙයක් නො වෙයි.

අපේ රටේ ඉන්නවා අවුරුදු තිහ හතලිහ භාවනා කරපු අය. නමුත් ඒ උදවියට මාර්ග ඵලයක් ලබා ගැනීම තියා ශ්‍රද්ධානුසාරී වෙන්නවත් බැර වෙලා තියනවා. ඒකට හේතුව මේ බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් මනා කොට හඳුනාගෙන වඩලා නැතිකම. හරියට ඵලදෙනගේ අගෙත් කිරි දොවනවා වගේ.

බෝධි පාක්ෂික ධර්ම කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයට උපකාරී වන ධර්මයන් තිස් හතක්. මේ ධර්ම වඩන කෙනා ඒකාන්ත වශයෙන් ම චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරනවා ම යි. තථාගතයන් වහන්සේ ගේ ධර්මයේ තියෙනවා ධර්මය යි, අභිධර්මය යි කියලා දෙකක්. විනය යි, අභිචිතය යි කියලා දෙකක්. ඔබ දන්නා පමණින් ධර්මයට සුත්‍ර පිටකය තියෙනවා. විනයට විනය පිටකය තිබෙනවා. අභිධර්මයට අභිධර්ම පිටකය තිබෙනවා. අභිචිතයට මොකක්ද තියෙන්නේ? විහෙම එකක් නැහැ. මතක තියාගන්න පින්වතුනි, මේ විනයත් අභිචිතයත් දෙකම තිබෙන්නේ විනය පිටකයෙ යි. ධර්මයත් අභිධර්මයත් දෙකම තිබෙන්නේ සුත්‍ර පිටකයේ මිස වයිත් බැහැරව නො වෙයි. සුත්‍ර පිටකයේ තියෙන අභිධර්මය මොකක් ද? ඒ තමයි සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම. විහෙම නම් මේ ධර්ම දේශනා මාලාව නිකම් ම නිකම් ධර්ම දේශනා මාලාවක් නොවෙයි. තථාගතයන් වහන්සේගේ උතුම් ම ධර්මය වන අභිධර්ම දේශනා මාලාවක්.

ඉතින් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට මේ කාරණය තේරුම් ගන්න උපමාවක් කියනවා. ඔන්න කිකිලියක් ඉන්නවා. ඔය කිකිලියට බිත්තර අටක් නවයක් දහයක් පමණ තිබෙනවා. කිකිලිය ඒ බිත්තර රකින්නේ නැහැ. කුකුල් ගඳ ගස්වන්නේ නැහැ. උණුසුම් කරන්නේ නැහැ. හැබැයි ඒ කිකිලිය මෙහෙම කල්පනා කරනවා. “අනේ මගේ පැටවු හොටෙන් ගහලා හෝ නිය පොත්තෙන් ගහලා හෝ බිත්තරය පලාගෙන චිලියට වනවා නම් කොච්චර හොඳ ද” කියලා. වියා ආශාවෙන් බලාගෙන ඉන්නවා. නමුත් කිකිලිය ඒ විදිහට ආශා කළාට කැමැති

උනාට ඒ විදියට පැටවු බිත්තරෙන් චලියට එනව ද? නෑ. ඒකට හේතුව මොකක් ද? බිත්තර රැකිකේ නෑ. උණුසුම් කළේ නෑ. කුකුල් ගඳ ගැස්සුවේ නෑ.

අන්න ඒ වගේ තමයි භාවනානුයෝගී භික්ෂුව. කොයිතරම් ආශා කළත්, කොයිතරම් කැමැති වුනත්, මේ බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් නො වඩා නම්, වියාට උපාදාන රහිතව ආශ්‍රවයන්ගෙන් හිදුනස් වෙන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. සෝතාපන්න වෙන්නත් බැහැ. සකදාගාමී වෙන්නත් බැහැ, අනාගාමී වෙන්නත් බැහැ, අරහත් වෙන්නත් බැහැ. ඉතින් පින්වතුනි, එහෙම නම් අපි මේ ගැන කතා කර කර ඉඳලා විතරක් හරියන්නේ නැහැ. හැමවිට ම සිත වඩන්න උත්සාහ කරන්න ඕනේ. රාජකාරි අතරතුර හෝ පාරේ වාහනයක යන එන ගමන් හෝ මේ සෑම අවස්ථාවකදී ම ත් මේ කය දිනා නුවණින් බලන්න අපි උත්සාහ කරන්න ඕනේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. “අතැමි භික්ෂුවක් කැමැති වෙනවා, අනේ මගේ සිත උපාදාන රහිතව හිදුනස් වෙනවා නම් හොඳයි කියලා. ඒ කැමැති වෙනවා වගේ ම උන්වහන්සේගේ සිත උපාදාන රහිතව ආශ්‍රවයන්ගෙන් හිදුනස් වෙනවා. ඒකට හේතුව මොකක් ද? උන්වහන්සේ වඩලා තියෙනවා. මොනවද වඩලා තියෙන්නේ? බෝධි පාක්ෂික ධර්ම වඩලා තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවකින් වදාළා, බිත්තර අටක් නවයක් දහයක් තිබෙන කිකිලියක් ඉන්නවා. ඒ කිකිලි ඒවා රකිනවා, උණුසුම් කරනවා, කුකුළු ගඳ ගස්සනවා. උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා එහෙම බිත්තර රකින කිකිලි, “අනේ මගේ පැටවු හොටෙන් හෝ නියවලින් බිත්තරය බිඳගෙන චලියට එනවා නම් හොඳයි” කියලා. වියා කැමති වුනත් නැතත් ඒ පැටවු චලියට එනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි, සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් වඩන කෙනා. කැමැති වුනත් නැතත් සිත උපාදාන රහිතව ආශ්‍රවයන්ගෙන් හිදුනස් වෙනවා.

හරියට නන්ද හාමුදුරුවන්ට වගේ. නන්ද හාමුදුරුවෝ බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් වැඩුවේ දිව්‍ය අප්පරාවක් ලබාගන්න හිතාගෙන. නමුත් උන්වහන්සේ හරියට ම බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් වඩසු නිසා උන්වහන්සේගේ සිත උපාදාන රහිතව ආශ්‍රවයන්ගෙන් හිදුනස් වුනා.

අන්න ඒ වගේ පින්වතුනි, අපි හරියට ම බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් සුඵල පිටකයට අනුව ම හඳුනාගෙන සිත දියුණු කරන්න ඕනේ.

ධර්ම දේශනා කරන ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් අතින් වුනත් යම්

වෙනස් ආකාරයේ කරුණක්, අදහසක් විහෙම නැතිනම් තමාගේ අත්දැකීමක් කියවුනොත් අපි බලන්න ඕනේ ඒක සුත්‍ර පිටකය හා චිකිත වෙනවා ද කියලා.

බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් මුල් කර ගෙන පවත්වනු ලබන මේ ධර්ම දේශනා මාලාවේ අද මුල්ම ධර්ම දේශනයේ මාතෘකාව **කායානුපස්සනාව**. බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන්ගෙන් මුලින් ම විස්තර වන්නේ **සතර සතිපට්ඨානය**. ජින්වතුනි, **කායානුපස්සනාව**, **වේදනානුපස්සනාව**, **චිත්තානුපස්සනාව**, **ධම්මානුපස්සනාව** කියන සතිපට්ඨාන හතරින් මුලින්ම කායානුපස්සනාව විස්තර වීමට හේතුව විය අපට වඩාත් ම ප්‍රකට දෙයක් වීම නිසයි. වඩාත් ම අපි මුළු වෙලා, බැඳිල. ඉන්නේ කයට යි.

ජින්වතුනි, කායානුපස්සනාව විස්තර කිරීමේ දී ගොඩක් උපකාර වන දේශනයක් තිබෙනවා **මජ්ඣිම නිකායේ** තුන්වෙනි පොතේ. **"කායගතාසති සුත්‍රය"** කියලා. ඒ සුත්‍රය මුල් කර ගෙනයි අද දේශනාව සිද්ධ වෙන්නේ.

ජින්වතුනි, ඒ දවස්වල බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටියේ **සැවැත් නුවර පේතවනාරාමයේ**. ඒක දවසක් හිඤ්ඤන් වහන්සේලා උදේ කාලයේ පිණ්ඩපාත කරගෙන දානය වළඳලා, දහවල පිණ්ඩපාතයෙන් වැලකිලා, උපස්ථාන ශාලාවට එකතු වෙලා ධර්ම සාකච්ඡාවක නිරත වුනා. ඒ වෙනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ හිඤ්ඤන් වහන්සේලාට කායානුපස්සනාව මුල් කර ගත් ධර්ම දේශනාවක් කරලා තිබෙනවා. අැවැත්නි, සියල්ල දන්නා වූ අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මනාකොට වඩන ලද මේ කායානුපස්සනාව මහත් ආනිසංස ගෙන දෙන බව පැහැදිලි කරමින් කරන ලද ධර්ම දේශනය නම් මහා ආශ්චර්යයයි, අද්දූතයි, පුදුම සහගත අපූරු ධර්මයක් හේද? කියන මතය තමයි, ඒ වෙලාවේ උන්වහන්සේලාගේ සාකච්ඡාවට භාජනය වුනේ. ඒ අවස්ථාවේ හුදෙකලා විවේකයෙන් වැඩ සිටිය තර්ථාගතයන් වහන්සේ භාවනාවෙන් නැගිටලා උපස්ථාන ශාලාවට වැඩියා. ධර්මාසනයේ වාඩිවෙලා මොහොතකට පෙර සාකච්ඡා වුන දේ මොකක්ද කියලා හිඤ්ඤන් වහන්සේලාගෙන් විමසුවා. "ස්වාමීනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මනා කොට වඩන ලද කායානුපස්සනාව මහත් ආනිසංස ගෙන දෙන බව විස්තර කරමින් දේශනා කරන ලද ධර්මය මහත් ආශ්චර්යයි. අද්දූතයි හේද කියන අදහස තමයි අපි සාකච්ඡා කළේ" කියලා උන්වහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා.

ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට දේශනාව ආරම්භ කළා. උන්වහන්සේ විමසනවා "පින්වත් මහණෙනි, කෙබඳු ආකාරයට කායානුපස්සනාව වැඩුවොත් ද මහත්වල මහානිසංස ගෙන දෙන්නේ?" කියලා. උන්වහන්සේ විස්තර කරනවා, මේ ශාසනයේ භික්ෂුව ආරණ්‍යකට, රුක්ෂ මූලයකට හෝ ශුන්‍යාගාරයකට ගිහින් කය සෘජුව තබාගෙන පලඟක් බැඳගෙන වාඩිවෙලා, සිහියෙන් යුක්තව ආශ්වාස කරනවා, සිහියෙන් යුක්තව ප්‍රශ්වාස කරනවා. දීර්ඝව ආශ්වාස කරන විට දීර්ඝව ආශ්වාස කරන බව හොඳින් තේරුම් ගන්නවා. දීර්ඝව ප්‍රශ්වාස කරන විට දීර්ඝව ප්‍රශ්වාස කරන බව හොඳින් තේරුම් ගන්නවා. කෙටියෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන විට කෙටියෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන බව හොඳින් තේරුම් ගන්නවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කය ම හොඳින් තේරුම් ගනිමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරනවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නම් වූ කායසංස්කාරය සංසිදුවාලමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරන්නෙමිසි හික්මෙනවා.

මේ විදියට, යම් කිසි කෙනෙක් කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව මනා සිහිනුවණින් යුක්තව කය පිළිබඳ සිහිය යොමා ගෙන වාසය කරනවා නම් ඒ භික්ෂුව තුළ කාමයන්ට ඇලී යන ස්වභාවයක් කාමනිශ්‍රිත සංකල්පනාවක් කාම විතර්ක තිබුණොත් ඒවා හැකි වෙලා යනවා. අකුසල් ප්‍රභාණය වෙනවා. සිත සංසිදෙනවා ඒකාග්‍ර වෙනවා. සිතේ සමාධිය වැඩෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, භික්ෂුව මේ ආකාරයටත් කායානුපස්සනාව වඩනවා කියලා.

ඊට පසුව බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් භාවනාවක් විස්තර කරනවා, ඒ මොකක් ද? "ගමන් කරන විට, ගමන් කරන බව හොඳින් තේරුම් ගන්නවා. සිටගෙන සිටින විට, වාඩි වී සිටින විට, සැතපී සිටින විට, යම් යම් ආකාරයෙන් ද කය පිහිටුවා තිබෙන්නේ ඒ සෑම ඉරියව්වක් ම සිහියෙන් දැන ගන්නවා. මේ විදියට භාවනා කරන විටත් චයාගේ සිතේ කාමයන්ට ඇලෙන ස්වභාවයක් තිබෙනවා නම් ඒක දුරුවෙනවා. සිත සමාහිත වෙනවා. සමාධිය වැඩෙනවා. භික්ෂුව මේ ආකාරයටත් කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඊ ළඟ භාවනාව භික්ෂුව ඉදිරියට ගමන් කරන විටත් ආපසු හැරී එන විටත් මනා සිහිනුවණින් ඉන්නවා. මාගේ සිත තුළ ළාමක අකුසල ධර්මයන් හට නො ගනීවා කියලා සිහියෙන් ඉන්නවා. ආපසු හැරී එන විටත් ඒ විදිහයි. ඉදිරිය බලන විටත්, හාත්පස වට පිට බලන විටත්, අත් පා හකුලන දිග හරින විටත්, පාත්‍ර සිවුරු දරන විටත්, ආහාර

පාන ගන්නා විටත්, වැසිකිළි කැසිකිළි කරන විටත්, ගමන් කරන, හැවිති සිටින, වාඩි වී සිටින, හිඳාගෙන සිටින, ඇහැරී සිටින, කටා බස් කරන හිතඬව සිටින සෑම මොහොතේ ම ත් කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් වාසය කරනවා.

දැන් බලන්න, සාමාන්‍ය ජීවිතයේ අපි ඉන්නේ මේ අවබෝධයෙන් නො වෙයි. කෙනෙක් කණ්ණාඩියක් ප්‍රභට ගිහින් හෝ වෙන තැනක සිටගෙන හෝ තමන්ගේ අතපය දිග හරිමින් හකුලමින් බලන්නේ කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කරන නුවණින් නො වෙයි. ඒ පිළිබඳව මුළාවෙන්. ආර්ය ශ්‍රාවකයා ඊට වඩා වෙනස්. වයා ඇඳුම් අඳින්නෙත් නුවණින් කල්පනා කරලා. අවි වැසි සිතෝෂ්ණාදියෙන් මැසි මදුරු උවදුරු වලින් බේරීම පිණිස ඇඳුම් අඳිනවා කියන අවබෝධයෙන්. ආහාර ගන්නෙත් විනෝදය පිණිස අලංකාරය පිණිස නොවෙයි. හුදෙක් මේ කය පවත්වා ගැනීම පිණිසත්, බඹසර ජීවිතයට අනුග්‍රහ පිණිසයි කියන අවබෝධයෙන්. මේ ආකාරයෙන් භාවනාව දියුණු කරගෙන යන කොට වයා තුළ කාම විතර්ක කාම සංකල්පනා තිබුණා නම් ඒවා දුරුවෙලා යනවා. සිත ඒකාග්‍ර වෙනවා. සමාධිය වැඩෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා හිඤ්ච මේ ආකාරයෙනුත් කායානුපස්සනා භාවනාව දියුණු කරනවා කියලා.

ඊ ලග භාවනාව හිඤ්ච යටි පතුවෙන් උඩ හිසකෙස් වලින් පහළට සමෙන් වැසී ගිය නොයෙක් නොයෙක් ආකාරයේ අසුවියෙන් පිරී ගිය මේ කය පිළිබඳව නුවණින් විමසා බලනවා.

මේ ශරීරයේ කෙස්, ලොම්, හිය, දත්, සම්, මස්, හහර, ඇට, ඇටමිදුළු, වකුගඩු, හදවත, අක්මාව, බඩ, දිව, පිත්තාශය, පෙනහළු, කුඩා බඩවැල්, මහ බඩවැල්, ආමාශය, අසුවී, හිස් මොළය, පිත, සැරව, ලේ, දහඩිය, තෙල්, කඳුළු, සඳම්දුලු, මුත්‍රා යනාදී අපිරිසිදු දෙයින් පිරීගිය කයක් මේ තිබෙන්නේ කියලා. මේක බෙද බෙදා වෙන්කර නුවණින් විමසනවා. ඒක හරියට මෙන්ම මේ වගේ. දෙපැත්තෙ ම කට තියෙන මල්ලක් තිබෙනවා. ඒ මල්ලේ වී, හාල්, මුං ඇට, මෑ ඇට, තල සහල් ආදී නොයෙක් ආකාරයේ ධාන්‍ය පිරි තිබෙනවා. ඇස් තිබෙන පුද්ගලයෙක් ඒ මල්ල ලිහලා මේ මුං, මේ වී, මේ හාල්, මේ තල ආදී වශයෙන් වෙන් වෙන් කර බලනවා. අන්න ඒ වගේ හිඤ්ච තමාගේ කය මේ මේ ආකාරයේ කුණාප කොටස් වලින් සකස් වී තිබෙන බව නුවණින් දකිනවා.

පින්වතුනි, අපි මේ විදියට හොඳට නුවණින් විමසලා බලන්න පටන් ගත්තොත් මේ කය කියන්නේ මේ කෙස් ඊකක් හයි කරලා,

රෝම කූප හයි කරලා, දුන් හයි කරලා යාන්තම් අටව ගත්ත විකක් හැටියට අපට හොඳට තේරෙන්න පටන් ගන්නවා. හැබැයි මේ අශුභ සංඥාව අපි නිරන්තරයෙන් පුරුදු කරන්න ඕනේ. මොකද මේ විඤ්ඤාණය හරිම මායාකාරී එකක් නිසා. මේ අශුභ සංඥාව නිතර නිතර පුරුදු කළේ නැත්නම් අපට වැඩෙන්නේ සුභ සංඥාව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කායානුපස්සනාව වැඩිය යුතු ආකාරය ගෙන ඉතා ම ලස්සන උපමාවක් කියනවා. ඒ කාලේ ඉඳලා තියෙනවා ජනපද කලාණි කියලා නගර සෝභනියක්. ජනපද කලාණි ඉතා ම ලස්සනයි. ඒ වගේ ම දැක්කයි. ලස්සනට නටනවා. ලස්සනට ගී කියනවා. ජනපද කලාණි නගරයට ඇවිල්ලා සිංදු කිය කියා නටන්න පටන් ගත්තොත් නගරයේ විශාල කලබලයක් ඇතිවෙනවා. මිනිස්සු පොර කකා තමයි ජනපද කලාණි බලන්න එන්නේ. ඉතින් ඕය අතරේ එක මනුස්සයෙකුගේ හිසේ තෙල් පිරුණු භාජනයක් තියනවා. තෙල් භාජනය ඔළුවේ තියලා කියනවා, “ඔබ මේ තෙල් කලය ජනපද කලාණි නටන සෙනඟ අතරින් ම අරගෙන යන්න ඕනේ.”

“හැබැයි ඔබ පසුපසින් කඩුවක් අතින් ගත් වධකයෙක් එනවා. වැරදිලාවත් තෙල් භාජනයෙන් බිංදුවක් හරි හැළිනොත් එතන ම ඔබේ බෙල්ල කපල මරනවා” කියලා කියනවා. මේ මනුෂ්‍යා මැරෙන්න අකමැති ජීවත් වෙන්න කැමැති කෙනෙක්.

දැන් මේ තෙල් භාජනය ඔළුවේ තියාගෙන යන මනුෂ්‍යයා නිකමටවත් ජනපද කලාණි දිහා බලයි ද? නෑ. අඩු තරම්ත් මිහිරි කටහඬටවත් අවධානය යොමු කරන්නේ නෑ. මෙයා අර කලබලකාරී සෙනඟ අතර ඉතා ප්‍රවේශමෙන් තෙල් කලයට ම සිහිය යොමු කරගෙනයි ගමන් කරන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තෙල් කලය උපමා කරන්නේ කායානුපස්සනාවටයි. උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා අන්න විබඳු සිහියෙන් අපි කායානුපස්සනාව දියුණු කළ යුතුයි කියලා. මේ ආකාරයේ සිහියකින් කායානුපස්සනාව වඩන්න හැකිවුනොත් නම් අපට විඤ්ඤාණයේ මායාවෙන් ගැලවෙන්න පුළුවනි. උදැල්ලකින් වැඩ කරන මනුෂ්‍යයාට උදැල්ලේ මීට හෝ තලය ගෙවිලා යනවා පේන්නේ නෑ. කාලයක් යනකොට ගෙවිලා තියෙනවා පේනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි අපේ සිතේ ආශ්‍රවයන් ගෙවී ගිය ප්‍රමාණය අපට පෙනෙන්නේ නැතැ. නමුත් අපි ධර්මයට අනුව නිවැරදි පිලිවෙලට චිත්තනය හසුරුවනවා නම් කලක් යනකොට අපි හො දැනීම ලොකු දියුණුවක් ලබනවා. මේ විදියට කය දිහා නුවණින් බලන ඒ හික්ෂුව තුළත් යම් ආකාරයක

කාමයන්ට ඇල්මේ ස්වභාවයක්, කාම නිශ්‍රිත හැඟීමක්, කාම සංකල්පනාවක් තිබුණා නම් ඒක දුරුවෙලා සිත සමාහිත වෙලා සමාධිය වැඩෙනවා. හිඤ්ච මෙන්ම මේ ආකාරයටත් කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඊ ළඟ භාවනාව තමයි, යම් ආකාරයකින් මේ කය පිහිටා තිබෙනවා ද, ඒ ආකාරයෙන් ම බලනවා. මේ ශරීරයේ **පඨව් ධාතුව** ඇත. **ආපෝ ධාතුව** ඇත. **තේජෝ ධාතුව**, **වායෝ ධාතුව** ඇත කියලා කය පිහිටා තිබෙන ආකාරයෙන් ම ධාතූ වශයෙන් බෙදූ බෙදා නුවණින් විමසනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා හරක් මරණ කෙනෙකු හෝ ඔහුගේ අතවැසියෙකු හෝ ගවයෙක් මරලා මස් කරලා සතර මං හන්දියක දිග ඇරගෙන ඒ දිහා බලාගෙන ඉන්නවා වගේ හිඤ්ච මේ ශරීරය ධාතූන්ගෙන් සකස් වී ඇති ආකාරය නුවණින් විමසා බලනවා. මේ කය හැදිලා තියෙන්නේ සතර මහා ධාතූන්ගෙන්. සතර මහා ධාතූන්ගෙන් සකස් වුන මේ කය පවත්වා ගැනීම විෂ සහිත සර්පයන් සතර දෙනෙක් පෝෂණය කරනවා වගේ අමාරු දෙයක් කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරල තියෙන්නේ. මේ කය හිරන්තරයෙන්ම ලෙඩ වෙනවා. අවිච්චන් වැස්සෙන් සිතෙන් පින්තෙන් ආහාර අඩු වැඩි වීමෙන් වෙනස් වෙනවා. මේ කය අතිත්‍ය යි. මම හෝ මාගේ හෝ මාගේ ආත්මය වශයෙන් සලකන්න සුදුසු නැහැ කියලා නුවණින් විමසනවා. මේ විදිහට කයේ සැබෑ තත්වය නුවණින් දැකීමත් භාවනා කරන ඒ හිඤ්ච තුළ කාමයන් කෙරෙහි ඇල්මක් තිබුණා නම් ඒ සියල්ල දුරුවෙලා සමාධිය වැඩෙනවා.

සාරපුත්ත සීහනාද සුත්‍රයේ විස්තර වෙනවා **සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ** කය පිළිබඳව සිහිය පවත්වන ආකාරය පිළිබඳ අපුරු විස්තරයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ සැවත් නුවර ජේතවනාරාමයේ වැඩ ඉන්න කාලයේ සාරපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට වැඩම කරලා “ස්වාමීනි, දැන් වස් කාලය අවසානයයි. මම චාරිකාවේ පිටත් වීමට කැමතියි” කියලා උන් වහන්සේගෙන් අවසර ලබාගෙන ඒ අසලින් ඉවත් වෙලා ගියා. ඊට පස්සේ එක හිඤ්චවක් සැරියුත් භාමුදුරුවෝ ඉවත්ව ගිහින් ටික වේලාවකට පස්සේ චිතැනට ආවා. ඇවිල්ලා “ස්වාමීනි, සාරපුත්ත හිමියන් මගේ ඇඟේ හැප්පිලා සමාව නො ගෙන චාරිකාවේ පිටත් වුනා” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරියේ චෝදනාවක් ඉදිරිපත් කළා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ හිඤ්චන් වහන්සේ නමකට කථා කරලා “ඔබ ගිහින් මගේ වචනයෙන් සාරපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේව මෙහි කැඳවන්න” කියලා ප්‍රකාශ කළා. මේ වෙලාවේ මුගලන් මහරහතන්

වහන්සේත් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේත් කුටියක් කුටියක් ගානේ ගිහිල්ලා අතින් ස්වාමීන් වහන්සේලා රැස් කළා. “අවැරැත්තී, වඩින්න. අද සාරපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ සිංහ නාදයක් පවත්වනවා” කියලා. ඊට පස්සේ සාරපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට වැඩම කළා. වැඩම කරලා වැඳලා එකත් පස් ව සිටි සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අර හිඤ්ඤාවගේ චෝදනා පිළිබඳ ප්‍රශ්න කළා. “ඔබ මේ හිඤ්ඤාවගේ ඇඟේ හැසී වාරිකාවේ පිටත් වුනා කියන්නේ ඇත්ත ද” කියලා.

ඒ වෙලාවේ සාරපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ මේ විදිනට සිංහනාදයක් කරන්න පටන් ගත්තා. “ස්වාමීනී, යම් හිඤ්ඤාවකට කායගතාසතිය නැත්නම් ඒ හිඤ්ඤාව වෙනත් හිඤ්ඤාවකගේ ඇඟේ හැසී ගමනක් පිටත් වෙන්න පුළුවනි. ස්වාමීනී, මේ මහ පොළොවට පිරිසිදු දේත් දමනවා, අපිරිසිදු දේත් දමනවා. මල මුත්‍රාත් දමනවා. කෙළක් දමනවා. සැරවත් දමනවා. ලේත් දමනවා. නමුත් ස්වාමීනී, මේ මහපොළව ඒ නිසා පීඩාවට පත්වන්නේ නැහැ. ලැජ්ජාවට පත්වන්නේ නැහැ. පිළිකුල් කරන්නේ නැහැ. ස්වාමීනී, මමත් ඒ ආකාරයෙන්මයි භාවනා කරන්නේ. පොළොව හා සමානව ම යි මගේ සිත පත්වන්නේ. තමන්ගේ සිට පිළිවෙලින් සියළු සත්වයන් කෙරෙහි ප්‍රමාණ කළ නො හැකි තරම් අවෙර්ච නිදුක් වූ මෙෙත්‍රී සිතිනුයි මම වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, යම් කෙනෙකුට කායගතාසතිය නැතිනම් හිඤ්ඤාවකගේ ඇඟේ හැසී සමාව නො ගෙන පිටත්වීම සුදුසුයි. නමුත් ස්වාමීනී, මේ ජලයෙහි පිරිසිදු දේත් සෝදනවා. අපිරිසිදු දේත් සෝදනවා. මළ මුත්‍රාත්, කෙළත්, සැරවත්, ලේත් සෝදනවා. ඒත් මේ ජලය ඒ ගැන පීඩාවට පත්වෙන්නේ නැහැ. ලැජ්ජාවට පත්වෙන්නේ නැහැ. පිළිකුල් කරන්නේ නැහැ. මමත් ස්වාමීනී, ජලය හා සමාන සිතිනුයි මෙෙත්‍රී සහගත ව වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, මේ ගින්නෙන් පිරිසිදු දෑ මෙන්ම අපිරිසිදු දෑත් දැවෙනවා. මළ මුත්‍රාත් දැවෙනවා. කෙළත් දැවෙනවා. සැරවත්, ලේත් දැවෙනවා. ඒවායින් තැනි නො ගෙන ලැජ්ජා නොවී සිටින ගින්න මෙන් ස්වාමීනී, මමත් මෙෙත්‍රී සිතිනුයි වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, වාතයෙන් පිරිසිදු දේත් අපිරිසිදු දේත් හමාගෙන යනවා. අසුවී, මල මුත්‍රා, කෙළ, සොටු, සැරව හා ලේත් හමා යනවා. ඒවායින් තැනි නො ගෙන ලැජ්ජා නොවන වාතය හා සමානව යි මම වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, සැරැවෙක් දැරුවෙක් හෝ සැරැවෙක් දැරියක් (අසූචි හා මල මුත්‍රාදිය අදිමින් නගරය පිරිසිදු කරන) භාජනයක් අතට ගෙන රෙදිකඩක් පටලවා ගෙන ගමට හෝ නගරයට ඇතුල් වුනොත් මාන්තයෙන් තොරව ම යි, නිහතමානීව ම යි වාසය කරන්නේ. මමත් සැරැවෙක් මෙන් නිහතමානීව මෙහි සිතිනුයි වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, කපා දැමූ අං ඇති ගොනෙක් ඉතා කීකරුව සුවිනිතව පාදයෙන් හෝ ඇඟින් කිසිවෙකු පීඩාවට පත් නො කර හතර මංහන්දියෙන් හතර මංහන්දියට ගමන් කරන්නේ යම් ආකාරයෙන්ද ස්වාමීනී මමත් කපා දැමූ අං ඇති ගොනෙක් වගේ කීකරු නිහතමානී මෙහි සිතිනුයි වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, පිරිසිදුව සුවඳ විලවුන් ගල්වා මැනවින් සැරසී වාසය කිරීමට කැමති තරුණ දුවෙකුගේ හෝ පුතෙකුගේ කරට සර්ප කුණක් හෝ උගුර කුණක් හෝ මිනි කුණක් දැමුවොත් ඔහු හෝ ඇය ඒ කුණු වී ගිය මළකඳ නිසා පීඩාවක් විඳින්නේ ද, යම් ආකාරයකින් ලැජ්ජා වෙන්වේද, පිළිකුල් කරන්නේද, මමත් මේ කුණු කය නිසා පීඩාවෙන් ලැජ්ජාවෙන් පිළිකුලෙනුයි වාසය කරන්නේ.

ස්වාමීනී, යම් කෙනෙකුට කායගතාසනිය හැනිනම් ඔහු හිඤ්චකගේ ඇඟේ හැපී සමාව හො ගෙන වාරිකාවේ පිටත් වෙනවා. නමුත් ස්වාමීනී යම් කිසි කෙනෙක් යුෂ නික්මීම පිණිස තැනින් තැන සිදුරු කළ මසින් පුරවන ලද විශාල හැලියක් පරිහරණය කරන්නේ යම් ආකාරයකින්ද මමත් තැනින් තැන සිදුරු ඇති මස් හැලියක් වැනි කයක් තමයි පරිහරණය කරන්නේ.

“ස්වාමීනී, මෙබඳු කායගතාසනියක් හැනි හිඤ්චක හම් හිඤ්චකගේ ඇඟේ හැපී සමාව හො ගෙන වාරිකාවේ පිටත්ව යනවා” කියලා සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ සිංහනාද කළා.

මේ සිංහ නාදය අවසන් වෙනවත් එක්ක ම බොරු චෝදනාව ඉදිරිපත් කරපු හිඤ්ච වූදුරුපාණන් වහන්සේට වන්දනා කරලා “ස්වාමීනී, මම මෝඩයෙක් වුනා. අඤානයෙක් වුනා. මෙබඳු උත්තමයෙක් පිළිබඳ බොරු චෝදනාවක් කරන්නට තරම් මම මෝඩ වුනා. මතු සංවර වීම පිණිස මගේ වරද වරද වශයෙන් පිළිගන්නා සේක්වා” කියලා ඉල්ලා සිටියා. ඒ වෙලාවේ වූදුරුපාණන් වහන්සේ එම හිඤ්චකගේ ආයති සංවරය පිළිගෙන “සාරිපුත්තයෙනි, මේ හිඤ්චකගේ හිස මෙතන ම සත් කඩකට පැලෙන්න පෙර ඔහුට සමාව ලබා දෙන්න” කියලා සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේට ප්‍රකාශ කලා. ඒ වෙලාවේ

සැරියුත් මහරහතන් වහන්සේ “ස්වාමිනි, ඒ ආයුෂ්මතුන් වහන්සේ මට සමාව දෙන්නේ නම් මමත් උන්වහන්සේට සමාව දෙනවා” කියලා ප්‍රකාශ කලා.

දැන් බලන්න පින්වතුනි, අපි අසුභ භාවනා, ධාතු මනසිකාර භාවනා ආදිය කොයිතරම් දියුණු කළ යුතුව තිබෙනවා ද කියලා. මේ දේශනා අනන්‍ය කොට අපට අපේ ප්‍රමාදය වටහාගන්න පහසු වෙනවා. සංඝයා සරණ යනවා කියලා කියන්නේ මේකට තමයි. ඒ රහතන් වහන්සේලාගේ ජීවිත ගැන. සිත සිතා අපිත් චින්තනය දියුණු කරගන්න ඕනේ.

ඊ ළඟට විස්තර වෙන්නේ නවසීවරීකය. නවසීවරීකය කියන්නේ අමු සොහොනෙහි අතහැර දැමූ මෘත ශරීරයකට යම් ඉරණමකට මුහුණ දෙන්න සිදුවෙනවාද, තමන්ගේ ශරීරයත් ඒ ඉරණමටම පත්වෙන බව දකිමින් කරනු ලබන භාවනාව. ඒ භාවනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට විස්තර කරනවා “පින්වත් මහණෙනි, අමු සොහොනෙහි අත්හැර දැමූ, මැරී වීක දවසක් ඉක්ම ගිය, දෙ දවසක් ඉක්ම ගිය, තුන් දවසක් ඉක්මවා ගිය, ඉදිමී නිල් වී සැරව හටගන්නා වූ මෘත ශරීරයක් යම් ආකාරයකින් දකින්න ලැබෙනවාද සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති නිකජුව තමන්ගේ මේ ශරීරත් ඒ මෘත ශරීරය හා ගලපා බලනවා. මගේ මේ ශරීරයත් ඒකාන්තයෙන් ම මෙ ස්වභාවයට පත් වෙනවා. මේ ඉරණමට ම යි පත්වෙන්නේ. මේ ස්වභාවය ඉක්මවා නැහැ කියලා.

පින්වතුනි, අපි මළමිනියක් කල් තබාගන්න කොච්චර දේවල් කරනවා ද? බෙහෙත් විදිනවා, බඩ බොකු ඉවත් කරනවා, චච්චර කරලත් දවස් තුන හතරක් තියාගන්නේ කොච්චර අමාරුවෙන් ද? මොනතරම් දුගඳ හමනවා ද? චිහෙම චිකේ මිනියක් අමු සොහොනකට ගිනිත් නිකම් ම අත්හැර දැමීමොත් කුමක් වෙයි ද?

නාවික හමුදාවේ නිටපු මහත්තයෙක් වයාගේ අත්දැකීමක් අපිත් චිකේ ප්‍රකාශ කලා. පුහුරන් වල යුද්ධය වෙලාවේ වෙඩි වැදී මිය ගිය අයගේ මළමිනි කැලේ හැමතැනම තිබිලා තියනවා.

ඒවා අස්පස් කරන්න විදිහක් නැහැ. හොඳට ම පණුවෝ ගහලා. ඒ අතරතුර අතපය තුවාල වූන අයත් ඉන්නවා. ඒ අයට බෙහෙත් දාන්න හෝ ඒ උදවිය කඳවුරු වලට පිටත් කර හරින්න ක්‍රමයක් නැහැ. මොකද වෙලා තියෙන්නේ? අර මිනිවලට ගහපු පණුවෝ ඔක්කොම පණ පිටින් ඉන්න අයගේ තුවාල වලටත් වන්න අරගෙන.

අන්තිමට පණ තියෙන මේ නැතිටලා කියලා ඉන්න අයගේ අතේ ඇතිවේවිච පුංචි තුවාලෙන් පවා මිනී කුණු වේවිච ගඳ වීන්න පටන් ගෙන තියෙනවා. අන්තිමට මළ මිනී ගෙහියන්න අහස් යාත්‍රා ආපු වෙලාවේ චතුරේ පාවී පාවී තිබ්විච මළමිනී ගොඩගන්න අත තිබ්බාම ඒවා දියවෙලා විසිරී ගිහින් තිබෙනවා.

කළුතර භාවනා වැඩ සටහනේ දී නවසීවටීක භාවනාව විස්තර කරන කොට අනගෙන හිටපු ඒ මහත්මයාට අර අත්දැකීම මෙහෙහි වෙලා තිබෙනවා. මේ වගේ දේවල් අහන්න දකින්න ලැබුනා ම අපි අපේ ශරීරයට ගලපලා නුවණින් විමසන්න ඕනේ. මේ තත්වයට පත්වෙන ශරීරයක් හේද මම පරිහරණය කරන්නේ කියලා. ඒ විදියට හිතනකොට ඒ හිතනුව තුළ යම් කාමයන්ට ඇලෙන ස්වභාවයක් තිබුණා නම් ඒය දුරුවී ගිහින් සමාධිය වැඩෙනවා.

අමු සොහොනේ අතහැර දැමූ මළ මිනිය ඊ ළඟට දැකගන්න ලැබෙන්නේ කපුටන්, උකුස්සන්, ලිහිණියන්, සුනඛයින්, සිවලන්, විවිධාකාර සතුන් විසින් කා දමා තිබෙන ආකාරය යි. ඒ ආකාරයෙන් සතුන් කෑලි කඩ කඩා කාපු ශරීරය දිනා බලාගෙන හිතනුව මොකද කරන්නේ?

තමන්ගේ ශරීරයන් මේ ඉරණමට ම පත්වෙන බව දකිමින් නුවණ මෙහෙයවනවා. දැන් අපි මළමිනී සොහොන් වල අතහැර දමන්නේ නැතැනේ. වලක් කපලා වලේ දානවා. පොළව යට දැමීමා කියලා මේකෙන් හිදුහස් වෙනවා ද? නෑ මේ කයේ ම හැදෙනවා පණුවෝ. පොළොව ඇතුලේ ඉන්න සතුන් හරි ඔය ටික කරනවා ම යි. මේ විදියට සිහිකරන කොටත් සමාධිය වැඩෙනවා.

සතුන් කාලා දාපු ශරීරය ඊට පස්සේ තැනින් තැන ඇට පෑදිලා සෑම තැනකම ලෙයින් පිරුණු මස් සහිතව නහර වැලින් බැඳී තිබෙනවා දකින්න ලැබෙනවා. මේ මෘත ශරීරය දිනා බලාගෙනත් තමන්ගේ කය හා ගලපා බලමින් කායානුපස්සනාවේ යෙදෙනවා. ඊට පස්සේ ඒ මෘත ශරීරය මසින් තොර වෙලා ලෙයින් අපිරිසිදු වෙලා නහර වලින් බැඳී තිබෙනවා දකින්න ලැබෙනවා. මේ මෘත ශරීරයත් තමාගේ කය හා බලමින් හිතනුව කායානුපස්සනාව වඩනවා. මේ පිළිබඳව වඩාත් හොඳින් විස්තර සහිතව දැනගන්න කැමති උදවිය **“ඒ අමා නිවන් සුව බොනෝ දුර නොවේ”** කියන සතිපට්ඨාන පොත කියවන්න. සතිපට්ඨාන පොත අපි හිතරම පරිශීලනය කරන්න ඕනේ.

දැන් මේ මෘත ශරීරය සම්පූර්ණයෙන් ම මසින් තොර ඇට සැකිල්ලක් බවට පත්වෙලා තවමත් චිකිතෙකට සම්බන්ධව තිබෙනවා.

ධර්මාවබෝධය කරනු කැමති භික්ෂුව තමන්ගේ ශරීරය ඒ ශරීරය හා ගලපා බලමින් කායානුපස්සනාව වඩනවා. ඊළඟ සීවචීකය දැන් ඇට කැබලි ගොඩක් පමණයි. ඇට කැබලි දිසා අනුදිසාවල විසිරී ගිහින් අත් ඇට, පා ඇට, කෙණ්ඩා ඇට, කලවා ඇට, පිටකටු ඇට, උකුල් ඇට, ගෙල ඇට, දත් ඇට, හිස්කබල් මේ හැම එකක් ම විසිරී ගිහින් මේ ඇට ගොඩ දිනා බලාගෙන භාවනා කරන කොටත් සමාධිය වැඩෙනවා.

තව ටික කාලයක් යනකොට මේ ඇට කැබලි ගොඩ හක් ගෙඩියක පාට බඳු සුදු පැහැ ඇති ඇට ගොඩක් බවට පත්වෙනවා. මේ ඇට ගොඩ දිනා බලාගෙනත් කායානුපස්සනාව වඩනවා. දැන් මේ වෙනකොට අපිට මළමිනියට අත් වෙන ඉරණම වරින් වර බලාගන්න අමු සොහොන්වල හො තිබුනාට, අපිට මේක නුවණින් හිතට අරගෙන සිහිකරන්න පුළුවනි. දැන් මේ ශරීරය අවුරුදු ගානක් ඉක්ම ගිය තැනින් තැන ගොඩ ගැසුනු ගොඩක් බවට පත්වෙලා. භික්ෂුව ඒ ඇට ගොඩ දිනා බලාගෙනත් භාවනා කරනවා.

තව වෙනි සීවචීකය දැන් තනිකරම කුණු වෙලා නුණු බවට පත්වුන ඇට ගොඩක් බවට මේ ශරීරය පත්වෙලා. ධර්මාවබෝධය කරන්න කැමති භික්ෂුව තමන්ගේ ශරීරයත් ඒ මළකුණු හා ගලපා බලනවා. මගේ ශරීරයටත් මේ ස්වභාවය ම අත්වෙනවා නේද? මෙබඳු ඉරණමකට මුහුණ දෙන ශරීරයකට නේද මම මුළාවෙලා සිටියේ. ආශාවෙන් ඉන්නේ මෙබඳු ශරීරයක් නේද මම පිනවන්නේ කියලා වියා නුවණින් විමසන්න විමසන්න වියා තුළ කාමයන්ට ඇදී යන ස්වභාවයක් තිබුණා නම් විය දුරුවෙලා ගිහින් වියාගේ සිත සමාහිත වෙලා සමාධිය වැඩෙනවා. මේ ආකාරයටත් භික්ෂුව කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඉතින් මේ විදියට කායානුපස්සනාව දියුණු කරගෙන යනකොට වියාගේ සිත කාමයන්ගෙන් වෙන්වෙලා අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන්වෙලා චිතර්ක විචාර සහිත විවේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතු පුඵම ධ්‍යානය තුළ පිහිටනවා.

ඊට පස්සේ ඒ භික්ෂුව තමාගේ මුළු කය ම මානසික විවේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් තෙත් කරනවා. ප්‍රීතියෙන් සැපයෙන් මුළු කයම පුරවනවා. කය පුරාම ප්‍රීතිය හා සැපය පතුරනවා. ඒ භික්ෂුවගේ කයේ විවේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතිය හා සැපය හො පැතිරුණා තැනක් නෑ.

ඒක බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමා කරන්නේ මේ විදිහටයි. නෑමට

ගන්න සබන් හදන කෙනෙක් හෝ වයාගේ ගෝලයෙක් හැමට ගන්නා සුවඳ කුඩු අරගෙන භාජනයකට දානවා. ඊට පස්සේ වතුර ඉහ ඉහ ඒ සුවඳ කුඩු පිඬු කරනවා. වතුර දමා පිඬු කරන්න කන්න කියවෙලා වැගිරෙන්නේ හැතිව ඒ සුවඳ කුඩු ලොකු ගුලි බවට පත්වෙනවා. අන්න ඒ විදිහට ම යි හිඤ්ච ප්‍රථම ධ්‍යානයට පැමිණිලා විවේකයෙන් හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් මුළු කය ම තෙත් කරමින් ප්‍රීතිය හා සැපය මුළු කයේ ම පතුරුවාගෙන වාසය කරන්නේ. මේ ආකාරයට හිඤ්ච කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඊට පස්සේ වයා විතර්ක විචාර සංසිඳුවලා සිත තුළ හටගත් බලවත් ප්‍රසාදයෙන් යුතුව විතර්ක විචාර රහිත සමාධියෙන් හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් යුතු දෙවන ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරනවා. වයා මොකද කරන්නේ? සමාධියෙන් හටගත් ප්‍රීතිය හා සැපයෙන් තමන්ගේ මුළු කය ම තෙත් කරනවා. මුළු කය ම පුරවනවා ප්‍රීතිය හා සැපය මුළු කයේ ම පතුරවනවා. වයාගේ ශරීරයේ ප්‍රීතිය හා සැපය හැමතැනක ම පැතිරලා තිබෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට උපමාවකින් ඒක විස්තර කරනවා. කිසිම දිශාවකින් ජලය පිටවීමට සොරොව්වක් හැති සිහිල් දිය රැලි හතින ජලාශයක් තිබෙනවා. මේ ජලාශයට වැස්ස ලැබෙන්නේ හැ. මොකද වෙන්නේ? ඒ ජලාශය තව තවත් සීතලෙන් තෙමෙනවා. හැම තැනම තෙමෙනවා. තෙත් නො වූ තැනක් හැහැ. මේ විදියට ම යි හිඤ්ච සමාධියෙන් හටගත් ප්‍රීතියෙන් හා සැපයෙන් මුළු කය ම පතුරුවා වාසය කරන්නේ. මේ විදිහටත් හිඤ්ච කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඊට පස්සේ ඒ හිඤ්ච ප්‍රීතියට නො ඇලී උපේක්ෂාවෙන් වාසය කරනවා. සිහි නුවණින් යුක්තව කායික සැපයකුත් විඳිනවා. ආර්ය උතුමන් ඒකට කියන්නේ උපේක්ෂාවෙන් යුක්තව සිහියෙන් යුතුව සැපසේ වාසය කරනවා කියලා. ඒ **තෘතිය ධ්‍යානය** ලබා ගෙන හිඤ්ච වාසය කරනවා. ඔහු මේ මුළු කය ම ඒ ප්‍රීතිය රහිත සැපයෙන් තෙත් කරනවා. හැමතැනක ම තෙත් කරනවා. පුරවනවා. හැමතැනම පතුරවනවා. වයාගේ ශරීරයේ ප්‍රීති රහිත සුඛය නො පැතිරුණා තැනක් හැ. ඒක හරියට මේ වගේ. මානෙල් හෝ හෙළුම් හෝ සුදු හෙළුම් විලක මානෙල් හෙළුම් සුදු හෙළුම් මල් පිපෙනවා.

ඒ මල් අතර සමහර මල් වතුරේ ම ඉපදිලා වතුරේ ම වැඩෙනවා. ඒ මල මුළුමනින් ම සීතල ජලයෙන් තෙමිලා තියෙන්නේ. ජලයෙන් තෙත් නොවූ කිසිම තැනක් ඒ මලේ හැ. අන්න ඒ වගේම හිඤ්ච ප්‍රීති

රහිත සැපයෙන් මුළු කය ම තෙත් කරනවා. පුරවනවා. ප්‍රීතියෙන් තොරව හටගත් සැපය මුළු කයේ ම පතුරුවා වාසය කරනවා. නික්මුණ මේ විදියටත් කායානුපස්සනාව වඩනවා.

ඊට පස්සේ නික්මුණ සැපයත් දුරුකරලා දුකත් දුරුකලා. කලින් ම මානසික සැප දුක් දෙක දුරු කරලා සැප දුක් දෙකෙන් තොර පිරිසිදු සිහියත් උපේක්ෂාවත් තියෙන **සතරවෙනි ධ්‍යානයට** පැමිණ වාසය කරනවා. ඒ නික්මුණගේ ශරීරයේ පිරිසිදු සිත හෝ පැතිරුණු තැනක් නෑ.

ඒක හරියට මේ වගේ. යම් පුද්ගලයෙක් සුදු වස්ත්‍රයක් අරගෙන චියාගේ හිසේ ඉඳන් ම පොරවාගෙන වාඩිවෙලා ඉන්නවා. ඒ වෙලාවේ සුදු වස්ත්‍රයෙන් හෝ වැසුණු කිසිම තැනක් චියාගේ ශරීරයේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "පින්වත් මහණෙනි, ආන්ත ඒ වගේ ම යි නික්මුණ චියාගේ මුළු කය ම පිරිසිදු සිතින් පතුරුවා වාසය කරන්නේ. ඒ වෙලාවට ඒ පිරිසිදු සිත හෝ පැතිරුණු තැනක් ඒ නික්මුණගේ කයේ නෑ. මෙන්න මේ ආකාරයට යම් නික්මුණක් අප්‍රමාදව කෙළෙස් තවන චීර්යයෙන් යුතුව කෙලෙසුන් ප්‍රභාණය කිරීමේ නුවණින් යුතුව වාසය කරනවා නම් ඒ නික්මුණ තුළ යම් ආකාරයක කාමයන්ට ඇලෙන ස්වභාවයක් තිබුණා නම් ඒ ඇලීයන ස්වභාවය දුරු වෙලා යනවා. සිත සමාහිත වෙනවා. සමාධිය වැඩෙනවා. මේ ආකාරයටත් නික්මුණ කායානුපස්සනාව වඩනවා.

තට්ඨාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා යම් කිසි කෙනෙක් මෙන්න මේ ආකාරයට කායානුපස්සනාව වඩනවා නම් බහුල කරනවා නම් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය ඇසුරු කරගත් යම්තාක් ධර්මයන් ඇත් ද ඒ සියල්ල ම ඒ කායානුපස්සනාවට ඇතුළත් වෙනවා කියලා. ඒක මේ වගේ උපමාවකින් පැහැදිලි කරනවා. යම් පුද්ගලයෙක් මහ මුහුදු සිතට නගා ගත්තොත් ඒ මුහුදට ගලන සියළු කුඩා ගංගා ඇළ දොළ ආදිය ඊට ඇතුළත් වෙනවා වගේ කායානුපස්සනාවට චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය ඇසුරු කර ගත් සියලු ධර්මයන් ඇතුළත් වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ තවදුරටත් කායානුපස්සනාවේ වැදගත්කම අවධාරණය කරනවා. පින්වත් මහණෙනි, යම් නික්මුණක් මේ කායානුපස්සනාව හෝ වඩයි නම් බහුල නොකරයි නම් මාරයා චියා තුළට ඇතුල් වෙන්න ඉඩක් ලබනවා. අරමුණක් ලබනවා කියලා. උන්වහන්සේ ප්‍රශ්නයක් අනනවා "පින්වත් මහණෙනි, යම් පුද්ගලයෙක් බර ගල් කැටයක් ගෙන චිය මැටි ගොඩකට විසි කළොත් ඒ බරවු

ගල් කැටය මැටි ගොඩ මත සම්පූර්ණයෙන් ම ගිලෙනවා හේද?” කියලා.

භික්ෂුන් වහන්සේලා ප්‍රකාශ කරනවා එහෙමයි ස්වාමීනි කියලා. තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “මහණෙනි, ආන්ත ඒ වගේ ම යි යම් භික්ෂුවක් කායානුපස්සනාව වඩන්නේ නැත්නම් බහුල කරන්නේ නැත්නම් චියා මාරයාට හසුවෙනවා” කියලා. උන්වහන්සේ නැවතත් මේ විදියේ ප්‍රශ්නයක් අහනවා. “මහණෙනි, වියලි දර කඩක් තියෙනවා. යම් පුරුෂයෙක් ගින්දර ලබා ගන්නා දණ්ඩක් රැගෙන මේ වියලි දර කඩින් ගිනි ලබා ගන්නවා කියන අදහසින් දණ්ඩෙහි ස්පර්ශ කළොත් චියාට ගින්දර ලබා ගන්න පුළුවන් ද?” කියලා. භික්ෂුන් වහන්සේලා කියනවා “එහෙමයි ස්වාමීනි, ඒ තැනැත්තාට ලෙහෙසියෙන් ගින්දර ලබාගන්න පුළුවන්” කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “පින්වත් මහණෙනි, යම් භික්ෂුවක් කායානුපස්සනාව වඩන්නේ නැත්නම් බහුල කරන්නේ නැත්නම් චියා මාරයාට අනුවෙනවා” කියලා. ඊළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “මහණෙනි, ආධාරකයක තැබූ හිස් වූ මහා දියහැලියක් තිබෙනවා. බර වතුර භාජනයක් කර තබාගෙන එන මනුස්සයෙකුට තමන් රැගෙන ආ ජලය පහසුවෙන්ම හිස් දිය හැලියට දමන්න හැකි වෙනවා හේද?” කියලා. “එහෙමයි ස්වාමීනි” කියලා භික්ෂුන් වහන්සේලා පිළිතුරු දෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “පින්වත් මහණෙනි, අන්ත ඒ ආකාරයෙන් ම යි යම් භික්ෂුවක් කායගතාසනිය වැඩුවේ නැත්නම් බහුල කළේ නැත්නම් චියා මාරයාගේ ග්‍රහණයට හසුවෙනවා” කියලා.

උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “පින්වත් මහණෙනි, යම් භික්ෂුවක් කායානුපස්සනාව වඩනවා නම් බහුල කරනවා නම් කිරි සහිත දිඹුල්ලි දෙකක් ඒකට ස්පර්ශ කිරීමෙන් ගිනි ලබාගත නො හැකි පරිදි ම, පිරුණු දිය භාජනයකට පහසුවෙන් තවත් දිය පිරවිය නො හැකි පරිදි ම ඒ භික්ෂුව ග්‍රහණයට ගැහීමට මාරයා ඉඩක් නො ලබන බව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ කායානුපස්සනාව යම් කිසිකෙනෙක් වැඩුවොත් බහුල කළොත් චියාට මේ අභිඥාවෙන් යම් දෙයක් අත් දකින්න තිබෙනවා නම්, දැන් අපි ගත්තොත් පෙර විසූ ජීවිතය ගැන තොරතුරු අත්දකින්න ඕන නම් අපි මොකද කරන්න ඕනෙ? අපි මේ අභිඥා උපදවන්න ඕන. සත්වයන් දිව්‍ය ලෝකවල අපායවල උපදින ආකාරය දකින්න කැමති නම් අභිඥා උපදවන්න

ඕන. අන්ත ඒ විදියට අභිඥාවන් තුළින් යමක් දැකින්න කැමති කෙනා මේ කායානුපස්සනාව මනාකොට වැඩුවොත් ඒයාට ඒ සඳහා අවස්ථාව සැලසෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ඒක හරියට උන්වහන්සේ උපමා කරනවා කපුටෙකුට බීමට හැකිවෙන තරම් වතුර පිරුණු භාජනයකින් ශක්තිමත් පුරුෂයකුට පහසුවෙන් ම ඇල කරලා වතුර ලබා ගන්න පුළුවන් වගේ, සම තූම් භාගයක පිහිටි නියර බඳින ලද කපුටෙකුට බීමට හැකිවෙන තරම් වතුර පිරි ඇති හතරැස් පොකුණක් බලවත් පුරුෂයකුට ලෙහෙසියෙන් ම එක් පැත්තකින් නියර බඳි වතුර පිටාර යවන්නත් පුළුවන් වගේ, හොඳ පොළොවක් සහිත හතර මංහන්දියක අජාතීය අශ්වයන් යෙදූ ඉතාමත් හොඳ රථයක් තියෙනවා. කෙටිටක් අතේ තියාගෙන ඒ කරත්තයට ගොඩ වෙන දකෂ රියදුරෙක් පහසුවෙන් ම ඉදිරියටත් ආපස්සටත් ඒ කරත්තය පදවනවා වගේ මේ කායානුපස්සනාව මනාකොට වඩන ලද හිඤ්ච අභිඥාවෙන් යම් ධර්මයක් අත් දැකීමට කැමති නම් ඒය පහසුවෙන් ලබනවා කියලා තර්ථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

ච්ඡෙතම් මේ වර්තමානයේ අහසින් ගමන් කරන ජලයේ සක්මන් කරන අනුන්ගේ සිත් දැනගන්නා අභිඥාලාභීන් දැක ගන්න හැක්කේ ඇයි? අවංකව ම, ඒ වගේම බුද්ධි දේශනාවට අනුව ම චින්තනය දියුණු කරපු පිරිසක් හැති නිස යි. අභිඥා ලබන්න නම් වතුරට ධ්‍යානය ඉක්මවා හිත දියුණු කරන්න ඕන. පසුගිය දවස්වල මේ වැඩ සටහන් වලට සම්බන්ධවෙන මහත්වරු දෙන්නෙක් ආරණ්‍ය වාරිකාවක ගිනිත් තියෙනවා. ඒ වෙලාවේ මුණ ගැසුනු එක භාවනා ගුරුවරයෙක් මේ අයත් එක්ක කථා බහ කරලා භාවනාවට උනන්දු බව දැනගෙන වාඩිවෙන්න මම මෙහෙම කරන කොට ඕය ගොල්ලන්ට වතුරට ධ්‍යානය ලබා දෙන්නම් කියලා ඇඟිලි දෙකෙන් අසුරු ගහලා පෙන්නලා තියෙනවා. ඉතින් ඒ දෙන්නා මාව මුණ ගැහිවිව වෙලාවේ කියනවා භාමුදුරුවනේ බලන්න මේ උදවිය බුදුරජාණන් වහන්සේට හේද මේ අපහාස කරන්නේ කියලා. වතුරට ධ්‍යානය තියා ප්‍රථම ධ්‍යානයවත් වෙන කෙනෙකුට ලබා දෙන්න පුළුවන් නම් සෝතාපත්ත වෙච්ච මුගලන් භාමුදුරුවෝ කැලේ නිදි කිර කිරා භාවනා කරද්දී බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබුණානේ පිස්සුද මෙන්න මෙහේ චිත්ත මෙහෙත් වාඩිවෙන්න මම ඕක කරලා දෙන්නම් ඔව්වර මහන්සි වෙන්නේ මොකද කියලා කියන්න. දැන් බලන්න ඒ මහත්වරු දෙන්නාට ශ්‍රද්ධාව තිබුණ නිසා ධර්ම ඥානය තිබිවිව නිසා බේරුනා. ච්ඡෙත මහති කෙනෙක් නම්

අනේ හාමුදුරුවනේ ඔබ වහන්සේ බුදුවෙයි. මට වතුරට ධ්‍යානය නැතත් ප්‍රථම ධ්‍යානය හරි දෙන්න කියයි.

මම දැකපු විදියට නම් මෙව්වර පැහැදිලිව නිරවුල්ව ධර්මය තියෙද්දීත් නො මඟ යන්නේ ලේසි ක්‍රම හොයන්න යාම නිසයි. ඒ නිසා එක එක්කෙනාට වෙනස් කරන්න බැරි විදියේ ස්ථාවරයක් අපි හදාගන්න ඕනේ.

මේ කායානුපස්සනාව වැඩීමෙන් ලැබෙන ආනිශංස 10 ක් තියෙනවා. පළමු ආනිශංසය නික්‍රමු තුළ යම් ආකාරයක පංචකාමයන් කෙරෙහි ඇල්මක් හෝ කුසල ධර්මයන් කෙරෙහි නො ඇල්මක් තියෙනවා නම් ඒක දුරුවෙලා යනවා. ඊ ළඟට නික්‍රමු තුළ යම් බියක් තියෙනවා නම් ඒක දුරු කරන්න පුළුවන් වෙනවා. බිය ඇතිවෙන අරමුණුවලින් වියාට පීඩාවක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. ශීත උෂ්ණ මැසි මදුරු උවදුරු ආදිය ඉවසීමේ හැකියාව ඇතිවෙනවා. ඉතා කටුක අයහපත් රළු වචන වගේම ඉතා කටුක ශාරීරික වේදනාවන් ඉවසීමේ හැකියාව ලැබෙනවා. මේ ජීවිතයේ දී සුවසේ ධ්‍යාන හතර ලබාගෙන වාසය කරන්න හැකියාව ලැබෙනවා.

අහසේ ගමන් කිරීම, පොළොවේ කිමිදී වෙන තැනකින් මතු වීම, ජලයේ සක්මන් කිරීම, තමන් මෙන් විශාල පිරිසක් මැවීමේ හැකියාව ආදී නොයෙක් සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑමේ හැකියාව ඇති වෙනවා.

මිනිස් ස්වභාවය ඉක්ම ගිය දිබ්බසෝත ඥානයෙන් දුර සිටින දෙවි මිනිසුන්ගේ ශබ්ද ඇසීමේ හැකියාව ලැබෙනවා. පරචිත්ත විජානන ඥානය උපදවා, මේ තැනැත්තාගේ සිත රාග රහිත සිතක්, සමාහිත සිතක්, අසමාහිත සිතක්, ආදී වශයෙන් අනුන්ගේ සිත් දැන ගැනීමේ හැකියාව ඇතිවෙනවා.

ජාති එකක් දෙක තුනක් ආදී වශයෙන් තමන් නොයෙක් ආකාරයෙන් පෙර ගත කළ ජීවිත දැකීමේ හැකියාව ඇතිවෙනවා.

මිනිස් ස්වභාවය ඉක්මවා ගිය පිරිසිදු චුතූපපාත ඥානයෙන් කර්මානුරූපව සත්වයන් චුතවන උපදින ආකාරය දැකීමේ හැකියාව ලබනවා. සියලු ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයවීමෙන් මේ ජීවිතයේ දී ම අරහත්වලය සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ හැකියාව ලැබෙනවා කියලා තථාගතයන් වහන්සේ ආනිසංස 10 ක් විස්තර කරනවා.

අංගුත්තර නිකායේ කායගතාසති වර්ගයේ සූත්‍ර රාශියක තථාගතයන් වහන්සේ කායානුපස්සනාව වර්ණනා කරලා තියෙනවා.

උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා "පින්වත් මහණෙනි, මේ චික ම ධර්මයක් වැඩුවොත් බහුල වශයෙන් පුරුදු කළොත් වියා තුළ අවිද්‍යාව ප්‍රතිණා වෙනවා. විද්‍යාව උපදිනවා. අස්මිමානය ප්‍රතිණා වෙනවා. අනුශය ධර්මයන් නැසී යනවා. සංයෝජන ධර්මයන් ප්‍රතිණා වෙලා යනවා. පින්වත් මහණෙනි, මොකක්ද මේ චිකම ධර්මය? එනම්, මේ කායගතා සතිය යි. පින්වත් මහණෙනි, මේ චිකම ධර්මයක් පුරුදු කළොත් බහුල කළොත් වියාට සෝතාපන්න වීම පිණිස, සකදාගාමී වීම පිණිස, අනාගාමී වීම පිණිස, අරහත්වීම පිණිස හේතු වෙනවා. ඒ චිකම ධර්මය කියන්නේ කායගතාසතිය යි කියලා තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ නොයෙක් ආකාරයෙන් කායානුපස්සනාව අගය කරනවා.

ඉතින් පින්වතුනි, අපි අද දවසේ වාසිරටෝපම සූත්‍රය ඇසුරෙන් බෝධි පාක්ෂික ධර්මයන් දියුණු කිරීමේ වැදගත්කම වටහා ගන්නා. කායගතා සති සූත්‍රය ඇසුරු කරගෙන කායානුපස්සනාව ගැන අවබෝධයක් ලබා ගන්නා. හැකිතාක් හොඳින් මේ ධර්ම කරුණු මතකයේ තබාගෙන තව තවත් ධර්මඥානය දියුණු කරගනිමින් වහ වහා චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය පිණිස චිත්තනය හසුරුවන්න ඕන. හැම දෙනාටම වහ වහා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වේවා.

නැදු! නැදු!! නැදු!!!

සෞඛ්‍ය සේවාවේ පීඩිතයින් විස්සානය

වේදනානුපසිඳු කණිපට්ඨානය

ගරුණු මහා සංස්කෘතියෙන් අවසරයි.

ශුද්ධාචරණ ජිනවතුනි,

අපට ඉතාමත් දුර්ලභ ව ලැබුණු මනුෂ්‍ය ජීවිතය තුළ අපේ ජීවිතයට ලැබුණු කායික නිරෝගීකම අවසන් වෙලා යනවා ලෙඩ වීමත් සමඟ ම. ඒ වගේ ම අපට ලැබුණ මනුෂ්‍ය ජීවිතේ තරුණ විය අවසන් වෙලා යනවා වයසට යාමත් සමඟ ම. ඒ වගේ ම අපට ඉතාමත් දුර්ලභ ව ලැබුණ මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය අවසන් වෙලා යනවා මරණයත් සමඟ ම. මේකෙන් අපට පැහැදිලිව පෙනවා, මේ ලෝක සත්ත්වයා මුහුණ දී සිටින අනිත්‍ය කියන ධර්මතාවය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, කෙනෙකුට මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබෙනවා යයි කියන කාරණය ඉතාමත් දුර්ලභයි කියල. උන්වහන්සේ උපමාවකට පෙන්වා වදාළා, හරියට ඒක නිකං වියදුණ්ඩක් මහ මුහුදට දැමීමට පස්සේ ඒ විය දුණ්ඩ කවදාවත් එක තැනක තියෙන්නේ නැහැ. සතර දිශාවෙන් හමන සුළඟට ඒ විය දුණ්ඩ ඒ ඒ දිශාවලට යනවා. කවදාවත් එකම තැනක නතර වෙලා තියෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අවුරුදු 100 කට වතාවක් උඩට එන එක ඇහැක් පේන කණ කැස්බෑවෙක් මේ මුහුදු පතුලේ ඉන්නව, කැස්බෑව අවුරුදු 100 කට වතාවක් මුහුදෙන් උඩට ඇවිල්ල අර විය ගහ හමු වෙලා,

විය ගනේ සිදුරෙන් අර පේන ඇහැ දාලා ආකාශය බලනවා කියන කාරණය සුලභ කාරණයක් ද, දුර්ලභ කාරණයක් ද කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා. ඒ වෙලාවේ හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා කියනවා “ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස ඒ කාරණය ඉතාමත් දුර්ලභයි. අවුරුදු 100 කින් 200 කින් සිද්ධවෙන කාරණයක් නෙමෙයි ඒක. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙකුට මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබෙනවා කියන කාරණය ඊට වඩා දුර්ලභයි.

ඔබ හිතන්න විසා අපි ආවේ මනුෂ්‍ය ලෝකෙ ඉඳල. අපි ජීවත් වෙලා ඉන්නෙත් මනුෂ්‍ය ලෝකෙ. මෙතනින් මැරලා ආයේ යන්නෙත් මනුෂ්‍ය ලෝකෙට කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා සතර අපායේ වැටී වැටී යන මේ සංසාර ගමනේ පටන් ගත්ත කෙලවරක් දකින්නට බැහැ. (පුබ්බා කෝටි න පඤ්ඤායති) මේ සංසාර ගමනේ දීර්ඝ ස්වභාවය බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළ පෙනෙන්නෙ නැහැ කියලයි. චිතරම් දීර්ඝ සංසාරයක් මේක. බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙතරම් දීර්ඝ ගමනක් අපි වින්න හේතුව උනේ එකම එක දෙයක් අපි දියුණු නො කිරීම කියලා. මොකක්ද ඒ? සීලය අපි දියුණු කළේ නැහැ. සමාධිය දියුණු කළේ නැහැ. අපි ප්‍රඥාව දියුණු කළේ නැහැ. මේ කරුණු තුනෙන් තොරව අපි අනන්ත, අප්‍රමාණ මනුෂ්‍ය ජීවිත ලබලා ඉන්න ඇති. නමුත් අපි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරල මේක අපි කරගෙන නැහැ කියන එක අපට ම තේරෙන දෙයක්.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලගට අසුරයෙක් එනවා “පහාරාද” කියලා. මේ පහාරාද කියන අසුරයාගෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලස්සන ප්‍රශ්නයක් අහනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා, “පින්වත් පහාරාද, ඔබගේ අසුරයන් මහ මුහුදේ සිත් අලවා වාසය කරනවා නේද?” කියල. ඒ පහාරාද අසුරයා කියනවා, “ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපේ අසුරයන් මහ මුහුද හා සිත් අලවා වාසය කරනවා. ඊට පස්සේ මේ පහාරාද අසුරයා කියනවා කාරණා කීපයක් දැකල අපි මේ මහා සාගරයට ආශා කරනවා, මහා සාගරය හා සමීපව අපි වාසය කරනවා” කියලා. ඒකෙන් එකක් කියනවා පහාරාද අසුරයා, “ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ මහා සාගරයෙ තියෙනවා, රන් රිදී, මුතු මැණික්, මැසිරිගල් වගේ වටිනා දේවල්, පාෂාණ වර්ග මේ මහ මුහුදේ තියෙනවා.”

මෙන්න මේ කාරණය දැක දැක අපේ අසුරයන් මහ මුහුදේ සිත් අලවා වාසය කරනවා කියල කියනවා. ඊට පස්සේ මේ පහාරාද අසුරයා කියනවා, “ස්වාමීනී භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ ගේ ඕය බුද්ධ ශාසනයට ශ්‍රාවකයෝ ඇයි මෙතරම් කැමති. මෙතරම් ඇයි ප්‍රියජනක.

බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා “පින්වත් පහාරදය, ඔබ ඔය කියපු කාරණය වගේම තමයි මගේ බුද්ධි ශාසනය තුළත් මැණික් වලට වඩා වටිනා මැණික් තියෙනව. රත්තරං වලට වඩා වටිනා රත්තරං කිහිපයක් මගේ බුද්ධි ශාසනයෙ තියෙනවා. මෙන්න මේව දැක දැක මගේ ශ්‍රාවකයෝ බුද්ධි ශාසනයට ඇලුම් කරනවා කියලා, බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා. මොනවද ඒ වටිනා දේවල්. ඒ තමයි **සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම**. “බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා හො පෙනෙන මේ දීර්ඝ සංසාර ගමනක් අපි ආවේ මෙන්න මේ ගුණ ධර්ම අපේ ජීවිතයේ ඇති හො වුන හිසයි. අපි ඕන තරම් කෑම කාල බීල, ඕන තරම් සැප සේ අපි කාලය ගත කරන්න ඇති. නමුත් මෙන්න මේ ගුණ ධර්ම අපි ජීවිතේ තුළ, ඇති කර ගෙන නැහැ. බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා, සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම”. මෙන්න මේ ධර්මයන්ගෙන් තොරව කෙනෙක් විද්‍යා විමුක්ති සාක්‍ෂාත් කරනවා කියන කාරණය සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. මොනව ද ඒ ධර්ම?

1. සතර සතිපට්ඨානය
2. සතර සම්මයක් ප්‍රධාන වීර්ය
3. සතර සාද්ධි පාද
4. පංච ඉන්ද්‍රිය
5. පංච බල
6. සප්ත බෝජ්ඣංග
7. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

බුදු රජාණන් වහන්සේ වදාළා, කෙනෙක් මේ ලෝකේ අවිද්‍යාව දුරු කරලා විද්‍යාව නමැති අලෝකය පහළ කර ගන්න කැමති නම්, ඒ වගේ ම තණ්හාව ක්ෂය කරලා විමුක්තිය උදා කර ගන්න කැමති නම් වියා එකම එක දෙයයි කරන්නට ඕන. ඒ තමයි වියා සිහිය දියුණු කර ගන්නට ඕන. මොකක් ද වියාගෙ සිහිය? බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝකෙට හෙළිදරව් කළා සිහිය දියුණු කරගන්න ක්‍රම කිහිපයකට. ක්‍රම 4 කට බුදුරජාණන් වහන්සේ සිහිය දියුණු කරන්න කියලා දේශනා කළා. ඒ ක්‍රම හතර තමයි,

1. කායානුපස්සනාව
2. වේදනානුපස්සනාව
3. චිත්තානුපස්සනාව
4. ධර්මානුපස්සනාව

ඒකට කියන්නේ **සතර සතිපට්ඨානය** කියලා යි.

මෙන්න මේ සතර සතිපට්ඨානගය තුළ කෙනෙක් මනාකොට වාසය කරනවා නම් මේ සතර සතිපට්ඨානගයෙන් බැහැර නොවී කෙනෙක් තමන්ගේ ජීවිතය ගත කරනව නම් එයා අභිචාර්යයෙන් ම විද්‍යා විමුක්ති සාකෂාත් කරනවා. **කායානුපස්සනාව** කියන්නේ අපේ කයට අනුව සිහිය පිහිටුවන්න ඕන. අපි මොකක්ද කරන්නේ? අපි යම් කිසි වැඩක් කරනව නම් අපි ඒ කරන වැඩේ තුළ සිහිය පිහිටුවන්නට ඕන. මෙන්න මේ කය අනුව බලමින් සිහිය දියුණු කරන කොට එයාගේ බලවත් ලෙස ඒ සිහිය පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. එයා කවදාවත් මේ ලෝකය, මම, මගේ, මට ඕන විධියට පවත්වන්න පුළුවන් කියලා එයා ග්‍රහණය කර ගන්නේ නැහැ. ඊ ලඟ එක තමයි **වේදනානුපස්සනාව**. අපි ගත්තොත් වේදනාව කියලා අපේ සිහියට නැගෙන්නේ ඕලුවේ කැක්කුම්, බඩේ කැක්කුම්, හන්දිපත් කැක්කුම් වගේ දුක් ගොඩක් තමයි විඳීම කියන වචනයත් සමඟ අපේ සිතට නැගෙන්නේ.

නමුත් මේ ලෝකයට කලාතුරකින් පහළ වන බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වේදනාව ගැන පරිපූර්ණ අවබෝධයක් ඇති කර ගත්තා. මේ වේදනාව හට ගන්නවා ක්‍රම දෙකකට.

1. කායික වේදනාව
2. මානසික වේදනාව

සාමාන්‍යයෙන් අපි ගත්තොත් කායිකව දැනෙන වේදනාව නම් ප්‍රකටයි. නමුත් මානසික වේදනාව කියන එක අපිට ඉබේට ම සිහියට නැගෙන්නේ නැහැ. මානසිකව යම්කිසි වේදනාවක් විඳින්න නම් විඳින කොට හඳුනා ගන්න නම් අප තුළ තියෙන්න ඕන එකම එක දෙයක්. ඒ තමයි “සිහිය” **මහා වේදඉල සුත්‍රයේ දී සාරපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ** මේ ගැන ලස්සනට විස්තර කරලා තියෙනවා. උන්වහන්සේ ගෙන් මහා **කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ** ප්‍රශ්ණයක් අහනවා. “පින්වත් ස්වාමීන් වහන්ස, වේදනාව, වේදනාව කියලා අපි කවුරුත් කටා කරනවා මොකක්ද මේ වේදනාව කියන්නේ?” උන්වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා “ප්‍රිය ආයුෂ්මතුන් වහන්ස, විඳිනවා, විඳිනවා, කියන අර්ථයෙන් තමයි වේදනාව කියලා කියන්නේ,” කියලා.

බුදු රජාණන් වහන්සේ වේදනාව තුන් ආකාරයකට විස්තර කළා. අපි සැප විඳිනවා, දුක් විඳිනවා, උපේක්ෂා වේදනා විඳිනවා. වේදනාව කායික වශයෙන් හට ගන්නවා. මානසික වශයෙන් හට ගන්නවා. මානසික වේදනාව හට ගන්නවා මෙන්න මේ විදියට. උන්වහන්සේ වදාළා අපි ඇහෙන්න රූපයක් දකිනවා. අපේ ඇහැර හමුවට ලස්සන රූපයක් පැමිණෙනවා. ලස්සන රූපයක් ජේනවා. එතකොට ඇහේ

විඤ්ඤාණය හට ගන්නවා. ඊට පස්සෙ ඇස යි, රූපය යි, විඤ්ඤාණය යි නිසා ඇසේ ස්පර්ශය හට ගන්නවා. ඇසේ ස්පර්ශය යම් මොහොතකද හට ගත්තේ ඒ ක්ෂණයෙන් ම මේ විඳීම හට ගන්නවා. ඒ වගේම හඳුනා ගැනීම, වේතනා පහළ කිරීම, ඒ දැක්ක රූපයට ආශාව ඇති වීම ඒ ක්ෂණයෙන් ම ඇතිවෙලා අවසන් වෙලා යනවා. ඒක හරියට මේ වගේ වකක්. ඇසේ ස්පර්ශය ඇති වුනාට පස්සේ මේ වේදනා, සඤ්ඤා, වේතනා කියන කරුණු 3 ක් ඇතිවෙනවා. අභිවාච්චයෙන් ම ඇති වෙනවා. උන්වහන්සේ ඒකට උපමාවක් වදාළා නැගෙනහිර පැත්තෙන් ඉර පායන කොට ගෙදරකට ඉර එළිය වැටෙනවා. නැගෙනහිර පැත්තෙන් ජනේලයක් තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අනනවා "පින්වත් මහණෙනි, නැගෙනහිර පැත්තෙන් මේ පායා එන ඉර එළිය පතිත වෙන්නේ කොහාටද?" කියලා අනනවා. බටහිර පැත්තේ ධීව්තියේ තමයි ඒ ඉර එළිය පතිත වෙන්නේ. ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අනනවා. "පින්වත් මහණෙනි, බටහිර පැත්තේ ධීව්තියක් නැත්තම් මේ ඉර එළිය කොහේද පතිත වෙන්නේ? කියලා. මේ ඉර එළිය පොළවේ පතිත වෙනවා කියලා. ස්වාමීන් වහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අනනවා මේ හිරු එළිය පොළවේ පතිත වෙන්නේ නැත්නම් කොහෙද පතිත වෙන්නේ කියලා. මේ හිරු එළිය ජලයේ පතිත වෙනවා කියලා කිව්වා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අනනවා ජලයක් නැත්නම් මේ හිරු එළිය කොහේද පතිත වෙන්නේ කියලා. එහෙම නම් ස්වාමීනී මේ හිරු එළිය පතිත වෙන්න තැනක් නැතැ කියනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා අන්න ඒ වගේ තමයි ස්පර්ශය යම් මොහොතකද ඇති උනේ ඒ මොහොතේ ම වේදනා, සඤ්ඤා, වේතනා කියන ඒවා ඇතිවෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ස්පර්ශය කියන දේ මේ විදියට උදාහරණයකින් පැහැදිලි කර දෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලා හරි ලස්සන උපමාවක්. හම ගහපු ගවදෙනක් ඉන්නවා. හම ගහලා එළිමහනට දානවා. හම ගහලා එළිමහනට දැමීමට පස්සේ එළිමහනේ ඉන්න සත්තු විසින් ඒ ගවයාට කන්නට පටන් ගන්නවා. ඉතින් ඊට පස්සේ මේ ගවයා සත්තුන්ගෙන් බේරෙන්න ඕන කියලා වතුරට පතිනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා ඒ ගවදෙන වතුරට පැත්තට පස්සේ වතුරේ ඉන්න සත්තු විසින් උඟ්ව කන්නට පටන් ගන්නවා කියලා. ඊ ලඟට මෙයා වතුරේ ඉන්න බැරි නිසා වියා ගිනින් ගහකට හේත්තු වෙනවා. ගහේ ඉන්න සත්තු විසින් කා දමනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ

වදාළා ස්පර්ශයත් හරියට මේ වගේ. සෑම මොහොතක ම මේ ස්පර්ශයේ ක්‍රියාකාරීත්වය සිද්ධ වෙනවා. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න, ඉතාමත් අවලස්සන චිරූපී දැකින්න අපහසු රූපයක් අපේ ඇතැ හමුවට පැමිණෙනවා. එතකොට විඤ්ඤාණය පහළ වෙනවා, ඊළඟට ස්පර්ශය සකස් වෙනවා. ස්පර්ශය සකස් වූ සැණින් අපේ ඇතැ හමුවට පැමිණුනේ අවලස්සන රූපයක් නිසා ඇති උනේ මොන වගේ විඳීමක් ද? දුක් විඳීමක්. වේදනාව ගැන හරියාකාර අවබෝධයක් නැති කෙනා ඒ දුක් විඳීම හමුවේ ගැටෙනවා. නැති ද්වේශය එයා ඇති කර ගන්නවා. ඒ වගේ ම තමයි අපේ ඇතැ හමුවට ලස්සන රූපයක් පැමිණෙනවා. ලස්සන රූපයක් පැමිණුනාට පස්සේ ස්පර්ශය සකස් කරල දෙන්නේ සැප විඳීමකට. වේදනාව ගැන හරියාකාර අවබෝධයක් නැති කෙනාට මොකද වෙන්නේ? ඔව් සැපයට ඇලෙනවා. නැති රාගය වැඩි දියුණු වෙන්න පටන් ගන්නවා, දැන් ඔබ හිතලා බලන්න, ඇස චිතරක් නෙමෙයි, කණත් ඒ වගෙයි. දැන් කණාට ශබ්ද ඇහෙන්නේ නැද්ද? දැන් අපි ගත්තොත් කණාට සිංදු ඇහෙනවා. මිහිරි නැද්ද? මිහිරියි. එතකොට හට ගන්නේ සැප විඳීමක් ද දුක් විඳීමක් ද? සැප විඳීමක්. බලන්න එතකොට වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැති කෙනා අර සිංදුව අහලා, නැති අකුසල් උපදවා ගන්නවා. ඒකට හේතුව වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැතිකම. දැන් ඔබ හිතල බලන්න. හොඳම උපමාව තමයි ඒක. අපි ගමු අපිට අමිහිරි සිංදුවක් ඇහෙනවා. එතකොට අපි මොකද කරන්නේ? ඒ ගුවන් විදුලි සේවය මාරු කරනවා.

ඒකට හේතුව මොකද? අපි ඒකට කැමති නැහැ. අපි කැමැති දෙයක් සොයාගෙන යනවා. අර දුක් විඳීම හමුවේ අපි සට්ටනයකට භාජනය වෙලා. නැති ද්වේශය අපි අවුස්ස ගත්තා. මේකට එකම හේතු තමයි වේදනාව ගැන අපිට අවබෝධයක් නොමැති වීම. ඒ වගේම තමයි නාසය, නාසයට ගඳ සුවඳ දැනෙනවා. සුවඳක් අපේ නාසයට දැනුනට පස්සේ අපි ඒ සුවඳට මුළු වෙනවා. අහු වෙනවා. ඒ සුවඳට ඇලෙනවා. සැප විඳීමක් ඇති උනාට පස්සේ නැති අකුසල් ඊට පස්සේ හට ගන්නවා. ඒකට හේතුව මොකක්ද? වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැහැ. වේදනාව ගැන අවබෝධයක් තියෙනවා නම් එයා සිහියෙන් ඉන්නවා, මේක ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් ඇතිවුන දෙයක්. නාසයයි සුවඳයි විඤ්ඤාණයයි. එකතුවීම නිසා හට ගත්ත ස්පර්ශය නිසා ඇති වෙච්ච දෙයක්. මේ නාසයත් අනිත්‍ය නම්, ගඳ සුවඳක් අනිත්‍ය නම්, මේ සැප විඳීම කොහොම ද නිත්‍ය වෙන්නේ. මේකෙන් අපිට පැහැදිලිව පේනවා මේ වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැති කම ම යි වේදනාවට මුළු වෙන්න හේතුව. ඊ ලඟට අපේ නාසයට ගඳක්

දැනෙනවා. අපේ නාසයට ගඳක් දැනුනට පස්සේ අපි කවදාවත් හිනා වෙනව ද? සතුටු වෙනව ද? නැහැ. නහය වහ ගන්නවා. ඒකට හේතුව මොකක් ද? ඒකට අපි අකැමැතියි.

නමුත් ඔබ කල්පනා කරලා බලන්න මේ නාසයට දැනුන ගඳ වෙනස් වෙන්නේ නැද්ද? වෙනස් වෙලා යනවා. වෙනස් වුනේ නැත්නම් චියා වෙනස් කරන්න උත්සාහ කරනවා. ගඳක් තියෙන තැනක නම් ඉන්නේ ඒක වෙනස් කරන්න බැරි නම් චියා එතනින් යනවා. ඒ ඇයි චියා දුක් විඳීමත් සමඟ ගැටිලා තියෙනවා. දැන් බලන්න අපි හිතමු ඔන්න කුණුවෙලා යන ශරීරයක් තියෙනවා. කුණු වෙලා යන ශරීරයක සාමාන්‍ය ස්වභාවය මොකක් ද? ඕපස් ගලනවා. හම තැනින් තැන ඉරිලා ලේ ගලනවා. බඩ බොකුවැල් චිලියට ඇවිල්ලා. ඒ වගේ විරූපී ස්වභාවයක් තමයි මළකුණක තියෙන්නේ, මේක දැක්කට පස්සේ කෙනෙක් බයක් ඇති වෙන්නෙත්, කෙනෙක් හිතේ කලකිරීමක් ඇති වෙන්නෙත්, හිතේ ගැටීමක් ඇති කර ගන්නෙත් චියාට සිත ගැන අවබෝධයක් නැති නිසා, චියාට නාසය ගැන අවබෝධයක් නැති නිසා. චියා ඒ දැක්ක රූපය කෙරෙහි, ඇසුණු ශබ්දය කෙරෙහි, දැක්ක රූපයට චියා මුළු වෙලා. ඊ ලඟට දිව. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අපේ මේ දිවට රස දැනෙනවා. අපි රස කෑම ජාති හදන්නේ මොකට ද? දිව පිනවන්නයි. දිවයි, රසයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතු උනාට පස්සේ ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හොඳ සැප විඳීමක් ලබාදෙන රසයක් නම් තියෙන්නේ එතැන හට ගන්නවා සැප විඳීමක්. නමුත් ඒ රසය වෙනස් වෙන්නේ නැද්ද? වෙනස් වෙනවා. **චුල වේදල්ල** කියන සූත්‍ර දේශනාවේදී **“විශාබ”** කියන උපාසක තුමා **“ධම්මදින්නා”** කියන හික්කුණිය ලඟට ඇවිල්ලා මෙන්න මේ වගේ ප්‍රශ්නයක් අහනවා.

“ධම්මදින්නා,” හික්කුණිය කියන්නේ විශාබ උපාසකතුමාගේ ගිහි කාලේ බිරිඳ. මේ විශාබ උපාසකතුමා ඇවිල්ලා අහනවා, “පින්වත් ආර්යාවනි, විඳිම් කියක් තියෙනවද කියලා. දැන් අපි ගත්තොත්, මේ ප්‍රශ්නය අහන්නේ කවුද ගිහි කෙනෙක්. දැන් බලන්න මේකෙන් අපිට පැහැදිලිව පෙනෙනවා සාමාන්‍ය ගිහි කෙනෙක් අහන ප්‍රශ්නයක් නොවෙයි මෙයා ඇහුවේ. ඉතාමත් දියුණු ප්‍රඥාවන්ත ප්‍රශ්නයක් තමයි මෙයා ඇහුවේ. චියා අහනවා විඳිම් කියක් තියෙනව ද? ධම්මදින්නා හික්කුණිය කියනවා “පින්වත් උපාසක තුමනි, විඳිම් තුනක් තියෙනවා. ඒ තමයි, සැප, දුක්, උපේක්ෂා, වේදනා. ඊ ලඟට මේ විශාබ උපාසක තුමා අහනවා පින්වත් ආර්යාවෙනි, මේ සැප විඳීම කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ඊට පස්සේ මේ ධම්මදින්නා හික්කුණිය කියනවා. පින්වත් උපාසකතුමනි, මේ සැප විඳීම කියලා කියන්නේ මෙන්න මේකටයි. ඒ

තමයි කායිකව හට ගන්න සැප විඳීම, මානසිකවත් මේ සැප විඳීම හට ගන්නවා. අපේ කයට සැපයක් ලැබෙනවා. අපේ කයට මිහිරි සැපයක් ලැබුනට පස්සේ අපි ඒකට ඇලෙනවා. නැති අකුසල් උපදවා ගන්නවා ධම්මදින්නා හික්ෂණිය කියනවා “මෙන්න මේකට තමයි සැපය කියලා කියන්නේ.” ඊට පස්සේ අහනවා, දුක් විඳීම කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ඊට පස්සේ ධම්මදින්නා හික්ෂණිය කියනවා දුක් විඳීම කියලා කියන්නේ කායිකව හා මානසිකව හට ගන්න අසහනයට කියලා. අපේ කයේ කොටසක් කපනවා කියලා හිතමු. එතැන තියෙන්නේ සැප විඳීමක් ද? දුක් විඳීමක් ද? තියෙන්නේ දුක් විඳීමක්. එතකොට මෙතැනින් පැහැදිලිව පෙනවා මේ සැප විඳීමත්, දුක් විඳීමත් හට ගන්නේ මානසිකව පමණක් නොවෙයි. කායිකවත් හට ගන්නවා.

මානසිකව සැප විඳීම හට ගන්නෙ නැද්ද? හටගන්නව. අපි හිතලා බලමු ඔබ කල්පනා කර කර ඉන්නවා, හොඳ ආශ්වාදජනක දෙයක්. ඒ කියන්නේ ඒ හිතන අරමුණ බැහැර කරන්න බැරි තරමට ම ඒ අරමුණට වසඟ වෙලා. සාමාන්‍යයෙන් විහෙම අරමුණක් නම් ඒක සැප සහගත අරමුණක් ම වෙන්න ඕන. ඒ අරමුණ ආවාට පස්සේ ඔබ හිටපු ගමන් එක පාරට ම හිනාවෙන්නේ නැද්ද? හිනා වෙනවා. ඒකට හේතුව මොකද ඔව් මානසිකව මේ සැප විඳීම කියන එක හට ගන්නවා. අපි එක්කො හිනා යන සිද්ධියක් කල්පනා කර කර ඉන්නවා. දන්නෙම නැහැ අපිට එකපාරටම හිනා යනවා. ඒකෙන් අපිට පැහැදිලිව ම පෙනවා මේ සැප විඳීම කියන එක මානසිකවත් හට ගන්නවා. ඊ ලඟට කායිකවත් හට ගන්නවා. කායිකව ගත්තොත් අපේ කය හා බැඳිලා තියෙන හිසා අපට කායිකව ඒක ප්‍රකටව දැනෙනවා. අපේ ශරීරයට තුවාලයක් සිදු උනාට පස්සේ අපිට ඒක හොඳට දැනෙනවා. නමුත් මානසිකව යම්කිසි සැපක්, දුකක්, උපේක්ෂාවක් ඇති උනාට පස්සේ, ඒක ඇති උනා හොයන්නත් බෑ නැති උනා සොයන්නත් බෑ, කල්පනා කරනවා හොයන්නත් බෑ, ඒකට මුලා වෙනවා හොයන්නත් බෑ. ඒකට හේතුව මොකද? සිහිය නෑ. වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නෑ.

ඊ ලඟට මේ උපාසක තුමා මධ්‍යස්ථ විඳීම කියලා කියන්නේ මොකක්ද කියලා අහනවා. මධ්‍යස්ථ විඳීම කියලා කියන්නේ සැපත් නැති, දුකත් නැති විඳීමක්. දැන් විහෙම අවස්ථා නැද්ද දැන් අපි ගත්තොත් අපි පාර දිනා බලාගෙන පුටුවකට වෙලා ඉදගෙන ඉන්නවා කායිකව සැපක් හට ගන්නව ද? නෑ. දුකක් හට ගන්නව ද? නෑ. එතන තියෙන්නේ මධ්‍යස්ථ විඳීමක්. ඔහින අපි යම් කෙනෙක් සමඟ

කථා බහ කර කර ඉන්නවා. ඒකට අපි ඇහුම් කන් දෙමින් ඉන්නවා. ඒකට අපිට සැපත් නෑ, දුකත් නෑ. චිතැන තියෙන්නේ මධ්‍යස්ථ විඳීමක්. සමහර විටක අපි ඇසින් දකින රූපයකට මුළා වෙලා ඒ කෙරෙහි ඇලෙන්න පුලුවන් ගැටෙන්න පුලුවන්. නමුත් මධ්‍යස්ථ විඳීම් ඇති වෙනවා හොයන්නත් බැහැ. නැතිවෙනවා හොයන්නත් බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ සඳහා එක ම එක දෙයයි අවශ්‍ය වන්නේ "සිහිය" දියුණු කිරීම.

මේ නිසා අපි කල්පනා කරන්නට ඕන ගිහි ජීවිතය ගත කළා කියලා සිහිය දියුණු කරනවා කියන කාරණය කරන්න බැරිකමක් නැහැ. දැන් අපි ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ කොයි තරම් උපාසකවරු, උපාසිකාවරු හිටියද මාර්ග එල ලාභී අය. සැවැත් හුවර ම හිටියා කෝටි 7 ක ජනකායක්. කෝටි 5 ක් මාර්ග එල ලාභී අය. ඒ කියන්නේ ඔබ වගේම විදිනෙදා ජීවිතය ගත කරපු ඔබ වගේ උදේට උයන, ඔබ වගේ ම දවල්ට උයන, රෑට උයන ඔබ වගේ ම තුන් වේල ම කන පිරිසක් තමයි මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගත්තේ. නමුත් කෙනෙක් කියනවා නම් මේ කාලයේ මේ විඳීම කියන එක මේ කය ගැන සිහිය පිහිටුවනවා කියන කාරණය මේ ධර්මයන් ගැන සිහිය පිහිටුවනවා කියන කාරණය බැහැ කියනවා නම් ඒක වයා ගේ කම්මැලිකමට කියනවා මිසක් වෙන දෙයක් නො වෙයි. වයාට විරියය නැති කමට කියනවා මිසක් වෙන දෙයක් නො වෙයි.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අපේ ඇහැ හමුවට මේ සැප විඳීම ආවාට පස්සේ සිදුවන දේ. උන්වහන්සේ **සංයුක්ත නිකායේ "පහාණ"** කියන සූත්‍ර දේශනාවේදී කියනවා, වේදනාව ගැන හරියාකාර අවබෝධයක් නැති කෙනාට සැප විඳීමක් ඇති උනාට පස්සේ රාගය ඇති කර ගන්නවා. රාගය ප්‍රහාණය කිරීමක් ගැන දන්නේ නැහැ. ඒ සැප විඳීම ඇති වුන හැටි දන්නේ නැති නිසා. වේදනාව ගැන හරියාකාර අවබෝධයක් නැති නිසා වයාගේ ජීවිතයට දුක් විඳීමක් ඇති වුණාට පස්සේ වයා නැති ද්වේශය ඇති කර ගන්නවා. වයා ද්වේශය නැති කිරීමක් ගැන දන්නෙ නෑ. ඒකට හේතුව ද්වේශය ප්‍රහාණය කිරීමක් ගැන දන්නෙ නෑ. ඊ ළඟට මධ්‍යස්ථ විඳීමක් ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ, ශාන්ත යැයි ප්‍රණීත යැයි යම්කිසි ධ්‍යානයක් වදාළ ද ඒ ධ්‍යානවලින් ලැබෙන සැපයට පවා යම්කිසි කෙනෙක් හසුවෙනව නම් වයාට සසර දුක නැති කොට ඒ අමා නිවන්සුව අවබෝධ කර ගැනීමේ වාසනාව ගිලිහිලා යන බවයි. දැන් ඔබ කල්පනා කරල බලන්න ඒ ධ්‍යාන මට්ටම තුළ තියෙන සැපය අකුසල වර්ධනය

වන චිකක් ද? කුසල් වර්ධනය වෙන චිකක්ද? කුසලය වර්ධනය වන සැපයක් චිතැන තියෙන්නෙ. චිතැන යම්කිසි දුක් විඳීමක් විඳිනව නම් ඒ දුක් විඳීම අකුසලය වර්ධනය වන චිකක් නො වෙයි. කුසල් වර්ධනය වන චිකක්. ඒ ධ්‍යාන මට්ටම තුළ යම්කිසි මධ්‍යස්ථ විඳීමක් විඳිනව නම් ඒ විඳීම තුළ අකුසලය වර්ධනය වෙනව කියන චික සිද්ධ වෙන්නෙ නෑ. කුසලය වර්ධනය වෙනව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ හරි ලස්සනට මේ ගැන ක්වාශිරි කියන සුත්‍ර දේශනාවෙදි වදාළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ, මේ ලෝකෙ සමහර සැප තියෙනව ඒව විඳින්න ගියාට පස්සෙ නැති අකුසල් උපදිනවා. තිබෙන කුසල ධර්මයන් පිරිහිලා යනවා. ඒ වගේම තමයි මේ ලෝකෙ සමහර සැප තියෙනව ඒවා විඳින්න ගියාට පස්සෙ අකුසල් ප්‍රභාණය වෙනව කුසලය වර්ධනය වෙනව. ඒ වගේ ම තමයි මේ ලෝකෙ සමහර දුක් විඳීම තියෙනව. ඒ දුක විඳින්න ගියාට පස්සෙ ඉපදිලා නැති අකුසල් ඉපදෙන්න පටන් ගන්නව. ඉපදිලා තියෙන කුසල ධර්මයන් පිරිහිලා යන්න පටන් ගන්නව. ඒ වගේම තමයි මේ ලෝකෙ සමහර දුක් විඳීම් තියෙනව. ඒවා විඳින්න ගියාට පස්සෙ කුසලය වර්ධනය වෙනව අකුසලය ප්‍රභාණ වෙනව. ඒ වගේම තමයි මේ ලෝකේ සමහර මධ්‍යස්ථ විඳීම් තියෙනව. සැපත් නැති දුකත් නැති විඳීම් තියෙනව. ඒව විඳින්න ගියාට පස්සෙ නැති අකුසල් උපදිනවා. තියෙන කුසල ටික පිරිහිලා යනවා. ඒ වගේම තමයි මේ ලෝකේ සමහර සැප තියෙනව ඒවා විඳින්න ගියාට පස්සෙ කුසලය වර්ධනය වෙනවා. අකුසල ප්‍රභාණය වෙනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේකෙ විස්තර කරනව හරි ලස්සනට, මෙන්න මේ විදියට. මේ ලෝකේ සමහර සැප තියෙනව ඒව විඳින්න ගියාට පස්සෙ අකුසල් සිද්ධ වෙනව. අකුසලය වර්ධන වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක කියනව. කෙනෙක් මේ ලෝකේ ඉන්නවා වියා සත්තු මරල සතුටු වෙනව. චිහෙම අය නැද්ද ලෝකේ ඉන්නව. ඕන තරම් ඉන්නව. අද කාලෙ අපේ දෑසට පෙනෙන්නම් ඉන්නව. මේ ලෝකෙ කෙනෙක් සොරකම් කරල සතුටු වෙනව. මේ ලෝකේ කෙනෙක් කාම මිථ්‍යාවාරයේ යෙදිල වියා සතුටු වෙනව. කෙනෙක් මේ ලෝකෙ ඉන්නව වියා මේ මුළු ලෝකය ම බොරුවෙන් රවටල. රවටමින් වියා සතුටක් ලබනව. චිහෙම අය නැද්ද? ඉන්නව. ඊ ළඟට මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය පාවිච්චි කරල සතුටක් ලබනව. චිහෙම අය නැද්ද? ඉන්නව. ඒ වගේම වැඩකට නැති හිස් කතා, කතා කර කර වියා සතුටක් ලබනව. ඔබ හිතන්නෙ මේ හිස් කතා කියන චික ගිහි ජීවිතය තුළ සංවර කරන්න පුළුවන් ද? බැරි ද? පුළුවන්. දැන් අපි ගත්තොත්

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලෙ නාන තොටේ ගිහි උපාසක උපාසිකා පිරිස කටා කරල තියෙන්නෙ මොනව ද? සතර සතිපට්ඨානගය ගැන. අද කටා කරන්නෙ සම්පූර්ණයෙන් හිස් වචන. ඒ හිස් වචන කතා කර කර සතුවක් ලබනව. ඊ ළඟට මේ ලෝකේ කෙනෙක් ඉන්නව. වයා කේලම් කිය කිය සතුවු වෙනව. වයා එනා ගෙදර සිද්ධ වෙච්ච එක මේ ගෙදරට ඇවිල්ල කියල එනා ගෙදර අයව බින්නවනව. ඊට පස්සෙ මෙයා සතුවු වෙනව. එහෙම අය අද ලෝකෙ හැද්ද? ඉන්නව. ඕන තරම් ඉන්නව.

ඊ ළඟට පරෑෂ වචන, කණට අමිහිරි වචන කටා කරල වයා සතුවක් ලබනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙක් සත්තු මරල නම් සතුවු වෙන්නෙ. ඒක නිසාම අකුසලය වර්ධනය වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙලා යනව. ඊ ළඟට කෙනෙක් සොරකම් කරල සතුවු වෙනව නම් අකුසල වර්ධනය වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනව. ඊ ළඟට වැරදි කාම මිථ්‍යාවාරයේ යෙදිල කෙනෙක් සතුවට පත් වෙනව නම් වයා අකුසල් වර්ධනය කරනව. කුසලය ප්‍රභාණය කරනව. ඊ ළඟට අසත්‍ය කියමින්, බොරුවෙන් මේ ලෝකෙ රචටමින් සතුවෙන් ජීවත් වෙන කෙනා තුළ අකුසලය වර්ධනය වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනව. ඊ ළඟට මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතා කරමින් සතුවු වෙන කෙනෙක් ඉන්නව. වයා තුළ අකුසල් වර්ධනය වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනව. ඊ ළඟට කෙනෙක් වැඩකට හැකි හිස් කටා කියමින්, ඒකෙන් සතුවක් ලබනව. ආශ්වාදයක් ලබනව. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ හිස් වචන කටා කරන සැපය තුළ අකුසලය ම යි වර්ධනය වෙන්නෙ. කුසලය ම යි ප්‍රභාණය වෙන්නෙ. ඊ ළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙක් මේ ලෝකේ ඉන්නව වයා කේලම් කියල සතුවට පත් වෙනව. අනුන්ව බිඳවල වයා සතුවු වෙනව. වයා තුළ අකුසලය වර්ධනය වෙනව. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනව.

ඊ ළඟට කෙනෙක් ඉන්නවා වයා පරෑෂ වචන කටා කරනවා කෙනෙකුගේ කණට අමිහිරි සවන් දෙන්න බැරි සවන් දීමට දුෂ්කර වචන කටා කරනවා. ඒ කටා කිරීම තුළ අකුසලය ම යි වර්ධනය වෙන්නේ. කුසලය ම යි ප්‍රභාණය වෙලා යන්නේ. මේවා සත්වයාගේ හිත සුව පිණිසද පවතින්නේ? අහිත පිණිස ද? අහිත පිණිස ම යි පවතින්නේ. ඊ ළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකයේ සමහර සැප තියෙනවා ඒවා විඳින්න ගියාට පස්සේ කුසල ධර්මයන් වර්ධනය වෙනව අකුසල් ප්‍රභාණය වෙලා යනවා. ඒ තමයි හිල් රැකල සතුවු වෙන එක. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙක් මේ සත්තු මරණ

ලෝකයේ සතුන් මැරීමෙන් වැලකිලා වියා සතුටක් ලබනවා. එහෙම අය අද ලෝකයේ නැද්දෝ ඉන්නවා. සත්තු මරණ ලෝකයේ වියා කිසිම සත්වයෙක්, මදුරුවෙක්වත් මරන්නේ නැතිව වියා ප්‍රාණාඝාතයෙන් වැලකිලා වියා සතුටක් ලබනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ සැපය තුළ වියා විඳින සතුට තුළ අකුසලය වර්ධනය වෙනවයි කියන කාරණය සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. නමුත් කුසලය වර්ධනය වෙනවයි කියන කාරණය සිද්ධ වෙනවා. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න ඔබ සතුන් මැරීමෙන් වැලකිලා ඉන්න විට ඔබේ හිතේ සතුටක් නැද්දෝ සතුටක් තියෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අපි සිල් රකින්න ඕන තමන් උපමා කරගෙනයි. දැන් ඔබ කල්පනා කරලා බලන්න ඔබ ඔබේ ජීවිතයට ආස නැද්දෝ ආසයි. ඔබ කැමතිද කෙනෙක් ඔබේ ජීවිතය විනාශ කරලා දානවා දැකින්න? කැමති නැහැ. අන්න ඒ වගේ තමයි මේ ලෝකේ යම්තාක් සත්තු ඉන්නවද, වියාලා වියාලාගේ ජීවිතවලට ආසා කරනවා. අපි ගත්තොත් හස්ති රාජයෙක්, වියාගේ ජීවිතේට වියා ආස නැද්දෝ ආසයි. වියාගේ ජීවිතේ කෙනෙක් නැති කරලා දානවා නම් වියා කැමතිද ඒකට නැහැ. අන්න ඒ විදියට කල්පනා කරලා සත්තු මරණ ලෝකයේ සතුන් මැරීමෙන් වැලකිලා වියා සතුටක් ලබනවා. ඒ සැප විඳීම බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කුසලය වර්ධනය වෙනවා, අකුසලය ප්‍රහාණය වෙනවා. ඊ ලඟට මේ ලෝකයේ කෙනෙක් සොරකම් කිරීමෙන් වැලකිලා සතුටක් ලබනවා. එහෙම අය අද ලෝකේ ඉන්නවද? නැද්දෝ ඉන්නවා. අනුන්ගේ කිසිම දෙයක්, බඩුවක්, භාණ්ඩයක් ගන්නේ නැතුව සතුටු වෙන අය අද ලෝකේ ඉන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා හොරකම් කිරීමෙන් වැලකීම නිසා වියා සතුටක් ලබනවා. ඒ සතුට තුළ ඒ සැප විඳීම තුළ රැස්වෙන්නේ කුසලයක් ම යි.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, මේ ලෝකේ සමහර අය ඉන්නවා වැරදි කාම සේවනයෙන් වැලකිලා සතුටු වෙනවා. වැරදි කාම සේවනයෙන් වැලකීමේ ගුණ කථා කරනවා. වැරදි කාම මිත්‍යාවාරයෙන් වැලකීම සමාදන් කරනවා. වැරදි කාම සේවනයෙන් වැලකීම නිසා වියා සතුටක් ලබනවා. අන්න ඒ සැප විඳීම නිසා වියා තුළ රැස්වෙන්නේ කුසලයක් ම යි, අකුසලයක් නම් නොවෙයි. ඔබ හිතන්නේ මේක අපේ ජීවිතයට හිත සුව පිණිසද පවතින්නේ? අයහපත පිණිස ද? මේක අපේ ජීවිතයට හිත සුව පිණිසමයි පවතින්නේ.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, කෙනෙක් මේ බොරු කියන සමාජය තුළ බොරු කීමෙන් වැලකිලා සතුටු වෙනවා. අපි හිතමු කෙනෙක් රක්‍ෂාවක් කරනවා, වියා කරන රක්‍ෂාව තුළ වියාට

බොරු නොකියා ඉන්න බැහැ. වියා බොරු කියනවා. නමුත් වියා බොරු කියන්න බය නිසා වියිත් අයිත් වෙනවා. වියා අයිත් වෙලා ඒකෙන් සතුටක් ලබනවා. බොරු කීමෙන් වැලකීමේ සමාදාන කරවනවා අතින් අයව. බොරු කීමෙන් වැලකීමේ ගුණ කටා කරනවා. අනිශංස කටා කරනවා. බොරු කීමෙන් වැලකීම නිසා වියා සැප විඳීමක් ලබනවා. අන්න ඒ ලබන සැප විඳීම තුළ වර්ධනය වන්නේ කුසලය යි. අකුසලය ප්‍රභාණය වෙලා යනවා.

ඊ ලඟට මොකක් ද? මේ ලෝකයේ මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය කරන අය අතර කෙනෙක් මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතා කරන්නේ නැහැ. වියා කිසිම දෙයක්, මත්වන කිසිම ද්‍රව්‍යයක් වියා පානය නො කර සැප විඳීමක් ලබනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ සැප විඳීම තුළ කුසලය ම යි වර්ධනය වෙන්නේ. අකුසලයම යි ප්‍රභාණය වෙන්නේ කියලා.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකයේ සමහර සැප තියෙනවා, ඒවා විඳින්න ගියාට පස්සේ අකුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා කුසලය වර්ධනය වෙනවා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා දෙතිස් කටා හැටියට මොනව ද? දේශපාලකයින් ගැන කටා, මැති ඇමතිවරු ගැන කටා, පිරිස් ගැන කටා, ඥාතීන් ගැන කටා, ඒ වගේම, ඥාතීන් හිතමිත්‍රාදීන්, ස්ත්‍රීන් ගැන කටා, පුරුෂයින් ගැන කටා, ඒ වගේම නාන තොටේ කටා, ඒ වගේම නළු නිලියන් ගැන කටා, මෙන්න මේ වගේ කටාවෙන් ඔබට ගිහි ජීවිතය තුළ වැළකිලා ඉන්න පුලුවන් ද? බැර ද? පුලුවන්. ඒරිය කළොත් අපිට මේක කරන්න බැර කමක් නැහැ.

සාමාන්‍ය ස්වභාවය නම් අපේ මේ ජීවිතය තුළ මෙවැනි දේවල් දන්නෙම නැහැ කටා වෙනවා. අපි කටා කළා දන්නෙත් නැහැ, කටා කරලා ආව දන්නෙත් නැහැ, කටා කරපු එක මතකත් නැහැ. හේතුව මොකක් ද? සිහිය නැති වීම. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළා හිස් කටා කිරීමෙන් වලකින්න පුළුවන්. ඒකෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ගිහි අයට ආජීව අෂ්ටමක සීලය කියලා එකක් දුන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ ගිහි අයට ඒක රකින්න බැර නම් ඒක දෙනව ද? නැහැ. දැන් උපසම්පදා සීලයක් ගිහි අයට දෙනව ද? නැහැ. ඇයි ඒ? උපසම්පදා සීලයක් ගිහි අයට රකින්න බැහැ. ඒ නිසා සුදුසු අයට සුදුසු දේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දිලා තියෙන්නේ, ඒ නිසා ඒ සුදුසු දේ අපි ලබා ගන්න අපි දැන වෙන්න ඕන. වේදනාව ගැන සිහිය පිහිටුවනවා කියන එක ඉබේ වෙනවා කියලා ඔබ හිතන්න වීජා. අපේ ඇහැ හමුවට ලස්සන රූපයක් ඇවිත් විඳීමක් අපේ හිත තුළ වර්ධනය උනාට පස්සේ, ඕනින දැන්

සැප විඳීමක් තුළ තියෙන්නේ කියලා කවුරු හරි ඇතලා කියන එක නම් බලාපොරොත්තු වෙන්න ඒවා. ඒක නම් කවදාවත් සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. හේතුව මේක කළ යුත්තේ තම තමන් විසින් ම යි. මේ විඳීම තුළ සිහිය පිහිටුවිය යුත්තේ අපිමයි.

අපි හිතමු මේ ගෙදර පුතා සිහිය පිහිටුවනවා වියා ඒ සිහිය දියුණු කරලා වියා ගොඩක් සිහිය බලවත් කර ගන්නවා. කාටද ඒක. ඒක පුතාට. ඒක අම්මාට නොවෙයි, තාත්තාට නොවෙයි, පවුලේ හිටියට, සහෝදරත්වය තිබුනට, ආදරේ තිබුනට, කරුණාව තිබුනට එහෙම එකක් නැහැ. තම තමන් කරන දේ තම තමන්ට බලපාන්නේ. තම තමන්ට සිද්ධ වෙන්නේ. ඒක නිසා හිස් කථා කිරීමෙන් කෙනෙක් වැලකිලා සතුටක් ලබනවා නම් ඒ සැප විඳීම තුළ කුසලයයි වර්ධනය වෙන්නේ. ඒ කථා කිරීමෙන් වලකින කෙනා තුළයි අකුසලය ප්‍රභාණය වෙන්නේ.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකේ කෙනෙක් කේලම් කියන සමාජයේ කේලම් කීමෙන් වැලකිලා ජීවත් වෙනවා. දැන් ඔබ හිතන්න ඔබට දැන් එහෙම ජීවත් වෙන්න බැරිද? පුලුවන්. අනුන්ගේ ඕපදුප හිත හිත, අනුන්ගේ ඕපදුප සිහි කර කර, අනුන්ගේ ඕපදුප පස්සේ යන්නේ නැත්නම්, අනුන් බිඳවනවා කියන අදහසක් හිතේ නැත්නම්, අපට කේලම් කීමෙන් වළකින්න පුලුවන්. කේලම් කීමෙන් වැළකීම තුළ අපේ හිතේ හට ගන්නේ සැප විඳීමක්. ඔබ හිතලා බලන්න, ඔබ රාත්‍රි කාලයේ හින්දට යන්න පෙර හිතලා බලන්න අද මම දවස තුළ කේලම් කීමෙන් වැළකුනා, කොයි තරම් හොඳ දෙයක් ද, කියලා ඔබේ සිහියට එතකොට ඔබේ හිතේ හට ගන්නේ නිරාමිස ප්‍රීතියක්. මේ සැපය තුළ කවදාවත් අකුසලය වර්ධනය වෙන්නේ නැහැ. කුසලය ම යි වර්ධනය වෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ කායිකව, මානසිකව මේ විඳීම හට ගන්න එක කොටස් දෙකකට බෙදන්න පුලුවන් බව. සාමීය, නිරාමිස වශයෙන් සාමීය කියලා කියන්නේ, පංච කාමය තුල මේ සිත පවත්වනවා. ඇලී ගැලී වාසය කරනවා, නමුත් නිරාමිස කියලා කියන්නේ කාමයන්ගෙන් වෙන්වෙලා, ඇසෙන් රූපයන් දැකලා ඇලෙන්නේ නැතුව, කණෙන් ශබ්ද අහලා ඇලෙන්නේ නැතුව, නාසයෙන් ගඳ සුවඳ විඳලා ඇලෙන්නේ නැතුව, දිවට දැනෙන රසයට ඇලෙන්නේ නැතුව, කයට දැනෙන පහසට ඇලෙන්නේ නැතුව වියා සතුටක් ලබනවා. අන්න ඒකට තමයි නිරාමිස ප්‍රීතිය කියලා කියන්නේ. මේ සාමීය ප්‍රීතිය, නිරාමිස ප්‍රීතිය කොටස් දෙකකට බෙදෙනවා. කායික

වශයෙනුත් මේ සාමීස ප්‍රීතිය හට ගන්නවා. කායික වශයෙන් නිරාමීස ප්‍රීතියත් හට ගන්නවා. ඒ වගේ මානසික වශයෙන් සාමීස ප්‍රීතිය හට ගන්නවා. මානසික වශයෙන් නිරාමීස ප්‍රීතිය හට ගන්නවා.

ඔබට ඒක පැහැදිලි කරන්නම්. කායික වශයෙන් සාමීස ප්‍රීතිය හට ගන්න හැටි මෙන්න මෙහෙම. ඔබ සත්තු මරන්නේ මොකක් මුල් කරගෙන ද? කය මුල් කර ගෙන දැන් කය මුල් කර ගෙන රැස් කරන්නේ කුසලයක් ද අකුසලයක් ද? අකුසලයක්. දැන් ඒ සතා මරලා වියා ලබන්නේ සතුටක් ද? දුකක් ද? සතුටක්. එහෙනම් එතැන තියෙන්නේ නිරාමීස ප්‍රීතිය ද? සාමීස ප්‍රීතිය ද? සාමීස ප්‍රීතිය යි. සාමීස ප්‍රීතිය තුළ අකුසලය වර්ධනය වෙනවා. කුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා. ඒ වගේම තමයි කායිකව නිරාමීස ප්‍රීතියක් හට ගන්නවා. දැන් අපි ගමු අපි සතුන් මැරීමෙන් වැළකිලා ඉන්නවා, සොරකමින් වැළකිලා ඉන්නවා, වැරදි කාම මිත්‍යාවාරයෙන් වැළකිලා අපි ඒවායෙන් වැළකෙන්නේ වචනය මුල් කර ගෙන ද සිත මුල් කර ගෙන ද, කය මුල් කර ගෙන ද? කය මුල් කර ගෙනයි. ඉතින් කය මුල් කරගෙන වියා ඒ ත්‍රිවිධ දුෂ්චරිතයෙන් මිදිලා සතුටක් ලබනවද? නැද්ද? සතුටක් ලබනවා. අන්න ඒ සතුටට කියන්නේ නිරාමීස ප්‍රීතිය කියලා. ඒ කියන්නේ අකුසලයෙන් වෙන්වෙලා ලබන සතුටයි.

ඊ ලඟට මානසිකවත් සාමීස වේදනා හට ගන්නවා. දැන් අපි හිතමු, අපි කල්පනා කර කර ඉන්නවා නැති රාගය ඇතිවන අරමුණක් ගැන. නැති ද්වේශය ඇවිස්සෙන අරමුණක් ගැන අපි කල්පනා කර කර ඉන්නවා. සාමාන්‍යයෙන් ඔබ හිතන්නේ නැද්ද? සාමාන්‍යයෙන් අපිට කෙනෙක් බැන්න නම් “අරූ මට මෙහෙම බැන්නා” කියලා හිතීන් පරිකල්පන ගොඩ නගනවා. ඒ මානසිකව ඒ හටගත්ත අකුසලය තුළ එතැන හට ගන්නේ සාමීස ප්‍රීතිය. එතන සිද්ධ වෙන්නේ අකුසලය වර්ධන වීමක් මිස කුසලය වර්ධනය වීමක් නොවේ. නමුත් මානසිකව නිරාමීස ප්‍රීතිය හට ගන්නවාද? නැද්ද? හට ගන්නවා. අපි හිතමු කෙනෙක් යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදෙනවා, ඒ කියන්නේ සිතේ අකුසලයක් හට ගන්නේ නැතුව සිතේ අකුසලයකට ඉඩ දෙන්නේ නැතුව වියා කල්පනාව හසුරුවනවා. ඒ තුළ රැස්වෙන්නේ නිරාමීස ප්‍රීතිය, නිරාමීස සතුට, වියා ඒ කවදාවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්ම විනයට අනුව කල්පනා කරලා අනේ මං මේ වගේ අරමුණක් කල්පනා කලානේ කියලා, ලාමකයි, කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ අරමුණකට එහෙම ගරහනවාද? නෑ. යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදුනාට පස්සේ වියා මානසිකව සතුටක් ලබනවා. අන්න ඒකට තමයි කියන්නේ මානසික නිරාමීස ප්‍රීතිය කියලා. මේ මානසික නිරාමීස ප්‍රීතිය තුළ

අකුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා කුසලය වර්ධනය වෙනවා. ඔබ හිතන්නේ මේක අපේ ජීවිතයට යහපතක් ද වෙන්වේ අයහපතක්ද? සිද්ධි වෙන්වේ යහපතක් ම යි.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙක් මේ ලෝකයේ ඉන්නවා පරුෂ වචන කියන ලෝකයේ පරුෂ වචන කීමෙන් වැළකිලා. ඒ කියන්නේ ඔබ දන්නවනේ කණාට අම්හිරි, කණාට අප්‍රිය, අනුන්ට සවන්දිය හො හැකි තරමේ වචන කෙනෙක් කටා කිරීමෙන් වැලකිලා එයා සතුටක් ලබනවා. ඒ කියන්නේ මං අද මං පරුෂ වචන කීමෙන් වැලකුනා නේද කියලා එයා සතුටක් ලබන්නේ නැද්ද? එයා සතුටක් ලබනවා. ඒ සතුට තුළ කුසලය ද වර්ධනය වන්නේ? අකුසලය ද? කුසලයයි වර්ධනය වන්නේ. අකුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා. චිතන අකුසලයට ඉඩක් නැහැ. ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකයේ කෙනෙක් ධාර්මිකව ජීවත් වෙනවා, මිත්‍යා ආජීවයෙන් මුදල් උපයලා සතුටු වෙන්නේ නැතුව එයා සම්මා ආජීවයෙන් යහපත් ජීවිතාවෙන් මුදල් උපයලා සතුටු වෙනවා. මම මේ වගේ සත්තු මරන්නේ නැතුව, හොරකම් කරන්නේ නැතුව, වැරදි කාම මිත්‍යාවාරයේ යෙදෙන්නේ නැතුව, බොරු කියන්නේ නැතුව, මත්පැන් මේ වගේ දේවල් විකුණලා ජීවත් වෙන්නේ නැතුව මම ඉතා සිල්වත් විදිහට අද මා මේ අධාර්මික ජීවිතයෙන් වෙන්වුනා නේද කියලා එයා සතුටක් ලබනවා ද? නැද්ද? සතුටක් ලබනවා. ඒ තුළ රැස් වෙන්නේ අකුසලය නොවෙයි. ඒ තුළ රැස්වෙන්නේ කුසලයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අපි ඇති කර ගත යුත්තේ අන්ත ඒ සතුටයි. **සළායතන විහංග** සුත්‍ර දේශනාවෙදී බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා මේ සතුටට ළඟාවෙන්න කියලා. මේ සතුටට ඇවිල්ලා මේ සතුට ඉක්මවා ගිය සතුටක් ලබන්න කියනව. ඒ කියන්නේ ඒ නිරාමිස සතුටට ඇලෙන්නේ නැතුව සාමිස විඳීමට ගැටෙන්නේ නැතුව උපේක්ෂා සහගතව සිහිය පවත්වන්න කියලා. මෙතන කටා කරන්නේ මොන වගේ මට්ටමක් ගැනද? මෙතන ධ්‍යාන මට්ටමක් ගැන කටා කරන්නේ. මෙතන සම්පූර්ණයෙන් හතරවැනි ධ්‍යානය තුළ පවතින පිරිසිදු උපේක්ෂාව ගැන කටා කරන්නේ. හතරවැනි ධ්‍යානය තුළ පවතින නිරාමිස ප්‍රීතියට එයා ඇලෙන්නේ නැහැ, ගැටෙන්නේ නැහැ. සාමිසව යම්කිසි දුකක් හටගන්න නම් එයා ඒකට ඇලෙන්නේ නැහැ. ගැටෙන්නේ නැහැ. මුළු වෙන්නේ නැහැ. මධ්‍යස්ථ විඳීමක් හට ගන්නවා නම් එයා ඒකට මුළු වෙන්නේ නැහැ. එයා ඒකට බලවත් ලෙස සිහිය පිහිටුවා ගෙන එයා ඒ කාර්ය තුළ ජීවත් වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙන්න මේ සැපයත් අතාර්න්ත කියලා. මේ සැපයත් අතරුලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා

මේ නිරාමිස සැපයත් අන්තිමට අතාරින්න කියලා. ඒ කියන්නේ දැන් අපි ගත්තොත් අපි පංච කාම ගුණයන් යටපත් කරලා පංච නීවරණ යටපත් කරල නිරාමිස ප්‍රීතියක් ඇති කර ගත්තට පස්සේ අපි නිතනව නම් දැන් හරි මට කිසිම ප්‍රශ්නයක් නැහැ කියලා ඒක වැරදීමක්. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනය තුළ අරටුව වන්නේ ධ්‍යානය ද, සමාධිය ද? නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ බුද්ධ ශාසනය තුළ අරටුව වන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය යි. ඒ නිසා ඒ පවතින නිරාමිස ප්‍රීතියත් එයා අනිත්‍ය වශයෙන් වඩන්න ඕන. මෙන්න මේ විදිනට එයා සිහිය දියුණු කරන කොට එයාගේ සිත තුළ බලවත් ලෙස මේ සිහිය පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. **“න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති”** මේ ලෝකයේ තියෙන කිසිම දෙයක් එයා ග්‍රහණය කර ගන්න බලන්නේ නැහැ. මේක මේ විදිනට මම පවත්වන්න ඕන, මේක මගේ දෙයක්, මේක මට ඕන විදිනට වෙන්න ඕන. එයා එහෙම කල්පනා කරන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙන්න මේ නිරාමිස ප්‍රීතියට ඇවිල්ලා ඒ නිරාමිස ප්‍රීතිය තුළ ස්ථාවර වෙලා ඒ නිරාමිස ප්‍රීතිය ඉක්මවා ගිය නිරාමිස ප්‍රීතියක් ලබා ගන්න කියලා. ඒ කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයෙන් ලබන යම් සුවයක් ඇද්ද? අන්න ඒ සුවයට පත් වෙන්න කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ සඳහා අපට අවශ්‍ය වෙනවා. එකම එක දෙයක්, ඒ තමයි, සිහිය දියුණු කිරීම. අතීතයේ යම් කිසි කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කළා නම් එයා ඒ සිහිය දියුණු කරපු කෙනෙක්. එයා සමාධිය දියුණු කරපු කෙනෙක්. ප්‍රඥාව දියුණු කරලා මේකේ පරතෙරට වඩපු කෙනෙක් වෙන්න ඕන. අනාගතයේ යම් කිසි කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරනවා නම් එයත් මේ සිහිය දියුණු කරන්න ඕන. එයා නුවණ වඩන්න ඕන. එයා චීර්යය ඇති කර ගන්න ඕන. දැන් මේ වර්තමානයේ කෙනෙක් මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරන්නට අදහසක් තියෙනවා නම් එයත් කළ යුත්තේ සිහිය පිහිටුවීමට නුවණ වැඩීමයි. චීර්ය දියුණු කිරීමයි. දැන් ඔබ හිතල බලන්න මේ විඳීම ගැන සිහිය පිහිටුවන්න අපට චීර්යයක් නැත්නම් පුලුවන් ද? බැහැ. මේ සැප විඳීම තුළ, දුක් විඳීම තුළ, මධ්‍යස්ථ විඳීම තුළ සිහිය පිහිටුවන්න නම් අපිට බලවත් ලෙස චීර්යයක් අවශ්‍යයි. මේ චීර්යය ගැන කථා කරන කොට උන්වහන්සේ වදාළා, හිස ගිනි ගත්ත පුද්ගලයෙක් ඒ ගින්න නිවන්න මහන්සි ගන්නවා වගේ, චීර්යකින්, සිහියකින් මේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්න මහන්සි ගන්න කියලා.

විවාහ වෙවිච යුවළක් ඒ මනාලයාට මගදී පොල්ලකින් ගැනුවට පස්සේ ඔලුව පැලුනාම මෙයා කරන්නේ මඟුල් ගෙදර යන එකදු? ඉස්පිරිතාලේ යන එකදු? මෙයා කරන්න ඕන ඉස්පිරිතාලෙට යන එක. මෙයා ඉස්පිරිතාලෙට යන්නේ සිංදු කිය කියා දු? නෑ. හිනා වෙවී දු? නෑ. මෙයා බලවත් චීර්යයක්, බලවත් කැමැත්තක්, බලවත් අදිටනක් හිතේ සහිටුනන් කර ගන්නවා මම ඉක්මනට රෝහලට ගිහිල්ලා මේක සහිප කර ගන්නවා කියලා, ඊට වඩා හදිසියක් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්නට කැමති ශ්‍රාවකයා තුළ ඇති කර ගන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. මේකෙන් අපිට පැහැදිලිව පෙනවා මේ සිහිය කියන එක, චීර්යය කියන එක නුවහින් තොරව ලැබෙන්නේ නැහැ. අපි ධර්මය දන්නේ නැත්නම් ඔබ හිතලා බලන්න, වේදනාව ගැන අපි දන්නෙ නැත්නම් වේදනාව ගැන සිහිය පිහිටුවන්න පුලුවන් ද? බැහැ. ඒක නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයාගේ හමුවට ලස්සන රූපයක් ආවාට පස්සේ වියා ඒ රූපයට මුළාවෙනවා. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයාගේ ඇස හමුවට කැන රූපයක්, බලන්න අපහසු දුෂ්කර රූපයක් දැක්කට පස්සෙ ගැටෙනව වියා ඒ වේදනාව ගැන ධර්මය ගැන අවබෝධයක් නැති නිසා මිසක් වෙන දෙයක් නොවේ. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න කෙනෙක් ධර්මය දන්නවා නම්, මේ විඳීම ගැන යම්කිසි වූ අවබෝධයක් තියෙනවා නම්, වියාගේ ඇස හමුවට යම්කිසි රූපයක් පැමිණුනාට පසු සැප විඳීමක් නම් හට ගන්නේ, වියා දැන ගන්නවා මගේ සිත තුළ දැන් පවතින්නේ සැප විඳීමක්, ඒ සැප විඳීම තුළ ඔබට හිතෙනවා නම් අකුසලය වර්ධනය වෙනවා කියලා ඔබ සම්පූර්ණයෙන් ම අහිත්‍ය විදර්ශනාව කළ යුතුය.

ඒ දැක්ක රූපයත් අහිත්‍යය යි, ඒ දැක්ක රූපයත් වෙනස් වෙන එකක්, එක්කෝ පොළොවට පස්වෙලා යන එකක් ඔබ හිතලා බලන්න අපි ඇහෙන්න යම් කිසි රූපයක් දකිනවා නම් ඒ දකින රූපය කරුණු හතරකට විතරයි අයිති. ඒ කරුණු හතරෙන් තොරව මේ ලෝකයේ, අභ්‍යන්තරිකව, බාහිරව රූපයක් පවතිනවා කියන කාරණය සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. ඔබ හිතලා බලන්න ලස්සන රූපයක් තියෙනවා මේ රූපය පොළවට පස්වෙලා යන්නේ නැද්ද කවද හරි. පස් වෙලා යනව. ජලයේ දියවෙලා යන ස්වභාවයට අයිති නැද්ද? අයිති යි. ඊ ලඟට උණුසුමට අයිති නැද්ද? අයිති යි. සුළඟේ ගහගෙන යන ස්වභාවයට අයිති නැද්ද අයිති යි. මෙන්න මේ වගේ ස්වභාවයක් රූපය තුළ තිබෙන්නේ කියලා ධර්මය දැන ගත්තු කෙනා විතරයි, විතැන හට ගත්තු සැප විඳීම අහිත්‍ය වශයෙන් බලන්නේ. අශ්‍රැතවත් පෘතග්ජන කෙනාට ඒ හටගත්ත සැප විඳීම මගේ හිත තුළ සැප විඳීමක්

තිරියෙන් කියලා දැන ගන්න හැකියාවක් නැහැ. ඒකට හේතුව වියා වේදනාව ගැන දන්නේ නැහැ. වියා ධර්මය ගැන දන්නේ නැහැ. වියා සිතිය දියුණු කරලා නැහැ.

ඔබ හිතලා බලන්න කෙනෙක් වේදනාව ගැන අවබෝධයක් තියෙනවා. වියා සැප විඳීම ගැන දන්නවා, දුක් විඳීම ගැන දන්නවා. ඒ වගේම දුක් සැප රහිත මධ්‍යස්ථ විඳීම ගැන දන්නවා. මෙහෙම දන්න කෙනෙක්ගේ ඇස හමුවට ඉතාමත් ලස්සන, ප්‍රියජනක, ප්‍රියමනාප සිත්කලු රූපයක් වනවා. ඇස හමුවට ආවාට පස්සේ නුවණ තියෙන කෙනා අර ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජනය ගන්නවා. මෙයා කල්පනා කරනවා මගේ සිත තුළ දැන් හට ගත්තේ සැප විඳීමක්. මේ සැප විඳීම හට ගත්තේ නිකන් නොවෙයි, ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන්, ඒ කියන්නේ මේ අභ්‍යන්තරිකව තියෙන ඇසත් අනිත්‍යයයි, ඒ දැක්ක රූපෙන් අනිත්‍යයි, හට ගත්ත විඤ්ඤාණයත් අනිත්‍යයි, හට ගත්ත ස්පර්ශයත් අනිත්‍යයි වහෙම නම් මේ සැප විඳීම පමණක් කොහොම ද නිත්‍ය වන්නේ කියලා වියා කල්පනා කරනවා. හැබැයි කල්පනා කරන්නේ ධර්මය දන්න කෙනා, වේදනාව ගැන අවබෝධයක් තියෙන කෙනා, සිතිය තියෙන කෙනා පමණයි. මේ දැනුමින් තොර කෙනෙක් වේදනාව ගැන අවබෝධ කරනවා කියන කාරණය “නේතං ධානං විජ්ජති” සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සැප විඳීම දකින්න කිව්වා දුක් විඳීමක් හැටියට.

දැන් සාමාන්‍ය ස්වභාවය මොකක් ද? අපේ කයට හෝ මනසට හෝ යම් කිසි සැපයක් ලැබුනට පස්සේ, සැප විඳීමක් ලැබුනට පස්සේ, අපේ ස්වභාවය අපි ඒකට ඇලෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා සැප විඳීම දැක්ක යුතුයි දුක් විඳීමක් හැටියට. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න ඒ සැප විඳීම ඇති රූපය හෝ සැප විඳීමක් ඇති ශබ්දය හෝ සැප විඳීමක් ඇති ගඳ සුවඳ හෝ සැප විඳීමක් ඇති රසය හෝ සැප විඳීමක් ඇති පහස හෝ සැප විඳීමක් ඇති අරමුණ ඇති වුන ගමන් අපේ සාමාන්‍ය ස්වභාවය අපි ඒකට ඇලෙනවා. නැති රාගය ඇවිස්සෙනවා. ඊට පස්සේ මේ සැප විඳීම අපි දුකක් විදිනට දැක්කට පස්සේ අපි ඒ රූපයට ඇලෙන්නේ නැහැ. අපි ඒ අභ්‍යන්තර ශබ්දයට ඇලෙන්නේ නැහැ. අපි ඒ සැප විඳීම දුක් විඳීමක් වශයෙන් දකිනවා නම් ඒ අපේ නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳට ඇලෙන්නේ නෑ. දිවට දැනෙන රසයට ඇලෙන්නේ නැහැ. කයට දැනෙන පහසට ඇලෙන්නේ නැහැ. හිතන් හිතන ලෝකයට ඇලෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ සැප විඳීම අපි දැක්ක යුතුයි දුක් විඳීමක් විදිනට.

මේ දුක් විඳීම දැක්ක යුතුයි උලක් විදිනට. ඒ කියන්නේ අපි හිතමු උලකින් කෙනෙකුට පහර දෙනවා. උලකින් කෙනෙකුට පහර දුන්නට පස්සේ යම්කිසි දුක් විඳීමක් ඇති වෙනවා. ඒ දුක් විඳීමද ප්‍රබල කෙනෙකුට හිතත් පහර දීම නිසා ඇතිවන දුකද ප්‍රබල. ඔව් අර උලකින් පහර දීම නිසා ඇති වන වේදනාව ප්‍රබලයි. ඒ නිසා අපේ කායිකව හෝ මානසිකව දුක් විඳීම අපි දැකින්න ඕන උලක් විදිනට. අපි ඒ උලක් විදිනට දැක්කට පස්සේ අපි ඒ දුක් විඳීමට ගැටෙන්නේ නැහැ. අපේ සිතට නැති ද්වේශය නැති තරහ අපේ සිතට ඇති වෙන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, කෙනෙක් මේ කය ගැන, මේ කායික මානසික විඳීම ගැන, සිත ගැන, ධර්මයන් ගැන සිතිය පිහිටුවනවා නම්, බලවත් ලෙස උපර්ම ලෙස සිතිය පිහිටුවනවා නම් ඒයා අවුරුදු 7 ක් ඇතුලත අනිච්චයෙන් ම අනාගාමී ඵලයට හෝ අරහත් ඵලයට පත්වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. චිතකොට ඔබ හිතලා බලන්න මේ සිතිය දියුණු කිරීම තුළ අපේ ජීවිතයට රැකවරණයක් තියෙනවද? නැද්ද? තියෙනවා. අනිච්චයෙන් ම තියෙනවා. අපි ගත්තොත් අපිට අඩුම තරමින් මරණාසන්න මොහොතෙදී සිතියෙන් මරණයට පත් වෙන්න පුලුවන් නම් ඒය කලාතුරකින් සිදු වන දෙයක්. ඔබ හිතන්නේ බොහෝ දෙනෙක් මරණයට පත් වන්නේ සිතියෙන් ද? අසිතියෙන් ද? අසිතියෙන් ඒකට හේතුව මොකක්ද? ඔව්. පුලුවන් කාලය තුළ මේ සිතිය දියුණු කළේ නැහැ. මේ සිතිය පිහිටුවන්න පුලුවන්, නමුත් සිතිය පිහිටුවියේ නැහැ. අපි පාරේ ගමනක් යනකොට මම පාරේ ගමන් කරමින් ඉන්නේ කියලා සිතිය පිහිටුවන්න පුලුවන් නම් චිතකොට ඒයාගේ සිතිය දියුණු කරනවා.

චිතකොට නැති වල්පල්, නැති ද්වේශය ඇවිස්සෙන විදිනට කල්පනා කර කර යන එක ද හොඳ? සිතියෙන් යන එක ද හොඳ? සිතියෙන් යන එක හොඳයි. මොකද අපි අනම් මනම් කල්පනා කර කර ගියා කියලා, අපි කල්පනා කර කර ගිය කිසිම දෙයක් අපේ ජීවිතයට ලැබෙනව ද? ලැබෙන්නේ නැහැ. අපි සිහින ලෝකයක් හිතීන් මවාගෙන ඉන්නව මිසක්, යථාර්ථයක් ගැන හිතන්නෙ නෑ. මේ අවුරුදු 10 ක්, 20 ක්, 30 ක් ගත කරපු ජීවිතයේ ඔබ අනන්තවත් සිහින මවන්න ඇති, ඒ සිහින එකක්වත් සැබෑ උනාද? සැබෑ උනේ නෑ. ඇයි ඒ? බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ විදිනට මෙන්න මේ විදියේ සිහින ලෝකයක් මවනවා නම් ඒක ඒයාට ලැබෙනවා. ඒයා සිහින ලෝකයක් මවන්නට ඕන. මෙන්න මෙහෙම මම කොහොම හරි මේ ජීවිතයේ දී චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරනවා. මම කොහොම හරි සිතියෙන්, චීර්යයෙන්, නුවණින්

මේ කය ගැන විඳීම ගැන සිහිය පිහිටුවනවා කියලා බලවත් ලෙස අධීෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්නොත් ඒ සිහිනය නම් බොඳ වෙලා යනවා කියන කාරණය නම් සිද්ධි වෙන්නේ නැහැ. ඒක සැබෑ වෙනවා.

බොහෝ විට සිදුවන්නේ අපි අතීතයේ සිදු වෙච්ච දෙයක් ගැන කල්පනා කර කර අතීතයේ සෙවණැලි අතර තනිවෙලා අපි ඔහෝ කල්පනා කර කර ඉන්න එක. කිසිම වැඩකට නැති දේවල්. ඒ තුළ රැස්වෙන්නේ කුසලය ද අකුසලය ද? අකුසලය. ඔබ හිතලා බලන්න එතන අකුසලය වැඩෙනව නම් එතැන කුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා නම් ඒ කල්පනා කරන දෙය තුළ අපිට වැඩක් තියෙනව ද? නෑ. අපි යමක්ද හිතන්නේ අපි හිතන දේ ධර්මයට අනුව හිතන්න ඕන. අපි යමක් කරනවා නම් ඒ කරන දේ ධර්මයට අනුව අපි සිහියෙන් කරන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ විඳීමට හරි ලස්සන උපමාවක්, "වේදනා බුබුලුපමා" මේ වේදනාව දිය බුබුලක් වගේ. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න ජලාශයකට වැස්ස වහින විට වැහි බීංදු බීමට වැටෙනවාත් සමගම දිය බුබුලක් හට ගෙන ඒ ඝෂණයෙකින්ම නැතිවෙලා යනවා. ඒක නැතිවෙන කොටම තව බුබුලක් හට ගන්නවා. ඒකත් නැති වෙලා යනවා. ඔබ හිතලා බලන්න මේ දිය බුබුලේ කිසිම හරයක් තියෙනවාද? හොඳට කල්පනා කරලා බලන්න මේ දිය බුබුලේ කිසිම හරයක් නැහැ. ඇති වුනා, නැති වුනා. ඒ වගේ තමයි අපට කායිකව, මානසිකව ඇතිවන සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳීම්. හරියට දිය බුබුලක් වගේ. වෙලාවකට සැප විඳීමක්, වෙලාවකට දුක් විඳීමක්, තව වෙලාවකට උපේක්ෂා විඳීමක්. වෙලාවකට සැප විඳීමක්. වෙලාවකට අපි කල්පනා කර කර ඉන්නවා. අපි සතුටු අරමුණක් සිහි කර කර ඉන්නවා. අපිට සැප විඳීමක් ඇති වෙනවා. ඔබ සමහර විට කල්පනා කර කර ඉන්න කොට ඔබේ ඇස් දෙකින් කඳුළු ඇවිල්ලා නැද්ද? ඇවිල්ලා තියෙනවා. ඒ ඇයි? එතන දුක් විඳීම ප්‍රධානත්වය අරගෙන තියෙනවා. එක්කෝ ප්‍රිය වූ දෙයකින් වෙන්වෙලා. ගියා ඒක හේතු කර ගෙන අපි කල්පනා කර කර ශෝක කරනවා. දුක් විඳීම එතැන ප්‍රබල වෙනවා. එහෙමත් නැත්නම් ධාහිරන් හෝ අභ්‍යන්තරයෙන් අපි කැමති වෙච්ච දෙයක් අපිට ඒක හො ලැබිලා යන කොට "අනේ මේක මට හො ලැබිලා ගියානේ, මට මේක ලැබුනේ නැහැනේ" කියලා කල්පනා කර කර එයා දුක් වෙනවා. ඒ දුක් විඳීම තුළ අකුසලය ම යි වර්ධනය වෙන්නේ කුසලය ම යි පිරිහිලා යන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, මේ වේදනාව දිය බුබුලක් වගේ දකින්න කියල.

දැන් අපි වේදනාව ගැන පමණක් කතා කළාට රූපය, වේදනාව, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන මෙන්න මේවා ගැනත් අවබෝධ කළ යුතුයි. මේවා ගැන අවබෝධයකින් තොරව කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කළා කියලා කියනවා නම් ඒ කාරණය සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කළා කියලා කියනවා නම් එයා රූපයට ඇති කැමැත්ත ප්‍රභාණය කරපු කෙනෙක්. කායික වශයෙන් සැප විඳීමක් දැනෙන කොට එයා ඇලෙන්නේ නැති කෙනෙක්. ගැටෙන්නේ නැති කෙනෙක්. මානසික, කායික වශයෙන් නිරාමිස ප්‍රීතියක් දැනෙන විට ඒකට ඇලෙන්නේ නැති කෙනෙක්. ගැටෙන්නේ නැති කෙනෙක්. සඤ්ඤාවට, සංඛාරවලට, විඤ්ඤාණයට කවදාවත් මුළාවෙන්නේ නැති කෙනෙක්. ඒ උත්තමයිනිට තමයි රහතන් වහන්සේ කියලා කියන්නේ.

ඊ ලඟට මේ සැප විඳීම කියලා කියන එක ඔබ හිතලා බලන්න ස්ථිර දෙයක් ද අස්ථිර දෙයක් ද? අස්ථිර දෙයක්. මේ සැප විඳීම තුළ අපේ කයට පහසක් ලැබෙනවා. ඔබ හිතලා බලන්න මේ පහස ලැබුනට පස්සේ මේක බොහෝ වේලාවක් පවතිනවා ද? නැහැ. සුලු වෙලාවකින් ඒක දුක් විඳීමකට භාජන වෙනවා. මේක හරියට මෙන්න මේ වගේ එකක්. වෙලාවකට අහසේ සුළං හමනවා බටහිරට. වෙලාවකට හමනවා සුළඟ නැගෙහිර දිශාවෙන් වෙලාවකට සුළඟ හමනවා දකුණු දිශාවෙන්, වෙලාවකට හමනවා උතුරු දිශාවෙන්, තව වෙලාවකට දූවිලි සහිත සුළං හමනවා, තව වෙලාවකට දූවිලි නැති සුළං හමනවා. තව වෙලාවකට සීතල සුළං හමනවා. තව වෙලාවකට සීතලත් නැහැ, උණුසුම් සුළං හමනවා. මෙන්න මේ වගේ සුළං පවතිනවා ද නැද්ද? පවතිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා වේදනාවත් මෙන්න මේ වගේ දෙයක් කියලා.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලඟට නිම්බරුක කියන තාපසයෙක් එනවා. මෙයාටත් සැප, දුක් උපේක්ෂා විඳීම ගැන ප්‍රශ්නයක්, ඇති වෙලා. මෙයා බුද්ධිමත් කෙනෙක් වෙන්න ඕන. සාමාන්‍ය ගිහි කෙනෙක් මේ වගේ ප්‍රශ්න අහන්නේ නැහැ. මෙයා ගිහිල්ලා අනනවා මේ සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳීම තමා විසින් කරපු දෙයක් ද? ඒ කියන්නේ අපට කායිකව හා මානසිකව හට ගන්නා සැප විඳීම, දුක් විඳීම, මධ්‍යස්ථ විඳීම තමා විසින් කරපු දෙයක් ද කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා නෑ කියලා. තමා විසින් කරපු දෙයක් නෙවෙයි මේක. ඊ ලඟට නිම්බරුක තාපස තුමා අනනවා එහෙනම් මේ සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳීම දෙවියන් වහන්සේගේ කැමැත්තට අනුව ද සිද්ධ

වෙන්නේ කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා, “පින්වත් තිම්බරුක, විහෙමත් නෙමෙයි සිද්ධ වෙන්නේ.” ඊ ලඟට කියනවා විහෙමත් නැතිනම් මේ සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳිම් හට ගන්නේ ඉබේ ම ද කියලා. ඒ කියන්නේ කරුණකින් තොරව, විහෙනම් ඉබේ ම ද කියලා අහනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳිම හට ගන්නේ ඉබේ නෙවෙයි කියලා.

ඊ ලඟට මේ තිම්බරුක තාපසයා කියනවා “ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, චතකොට මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන විදිහට සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳිම් කියලා දෙයක් නැද්ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා පින්වත් තිම්බරුක, විහෙම දෙයක් නැත්තේ නෑ තියෙනවා. ඊ ලඟට අහනවා “ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සැප, දුක්, උපේක්ෂා, විඳිම් දන්නෙ නැද්ද?” කියලා. ඊට පස්සේ කියනවා මම ඒක ගැන දන්නවා කියලා. විහෙනම් ඔබ වහන්සේ ඒක ගැන දකින්නේ නැද්ද කියලා අහනවා. ඒක ගැන මං දකිනවා කියනවා. ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ, ඊ ලඟට වියා ප්‍රශ්නයක් අහන්න කලින් කියනවා. “පින්වත් තිම්බරුක, ඕවගේ අන්තවලට පැමිණුනාට පස්සේ සත්‍ය මොකක් ද කියලා තෝරා බේරා ගැනීමේ වාසනාව ගිලිහිලා යනවා.

ඒ කියන්නේ අපි ශාස්වත දෘෂ්ටියට හෝ උච්ඡේද දෘෂ්ටියට වැටුනොත්, ඒ කියන්නේ පරලොවක් තියෙනවා. එක්කො නෑ මෙලොව කියලා එකක් නෑ. පරලොව කියලා එකක් නෑ කියලා දෘෂ්ටි වලට බැස ගන්නව නම්, යම් කිසි අන්තයකට බැස ගන්නව නම් ඒ අන්ත තුළ සිටින කෙනෙකුට කොයිතරම් ධර්මය දේශනා කළත් වියාට ඒ ධර්මය තේරෙන්නේ නෑ. ඒකට හේතුව වියා ඒ දෘෂ්ටිය තුළ ඉන්න නිසා. වියා ඒ දෘෂ්ටිය තුළ ඉඳගෙන කල්පනා කරනවා. වියා මොනවා කිව්වත්, මේ දෘෂ්ටිය තමයි හරි කියන මතය තුළ වියා ඉන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඔය වගේ අන්තවලට පැමිණුනාට පස්සේ සත්‍ය දකින්න බෑ කියලා.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලඟට බ්‍රාහ්මණයෙක් ඇවිල්ලා කියනවා මං මෙන්න මේ වගේ මතයක් දරනවා. ඒ තමයි මේ ලෝකයේ කිසිම දෙයක් මම අදහන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා ඔබ ඔය දෘෂ්ටියට ඇලුම් කරනවා නේද කියලා. මොන දෘෂ්ටියට ද? කිසිම දේකට ඇලෙන්නෙත් නෑ. ගැටෙන්නෙත් නෑ. මං කරමිනි නෑ. මං අදහස් කරන්නේ නෑ. චතකොට කියනවා “ඔව්” කියලා. චතකොට බලන්න තමා දන්නෙත් නෑ තමා දෘෂ්ටියකට බැසගෙන. චතකොට බලන්න මේ

දෘෂ්ටිය කියන එක අපේ සිතේ වතුරාරිය සත්‍ය අවබෝධය වනසලා දාන එකක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඕය වගේ අන්තවලට පැමිණුනාට පස්සේ සත්‍ය මොකක් ද, කියලා හඳුනාගන්න බෑ. කොයි තරම් පැහැදිලිව ධර්මය කතා කළත්, කොයි තරම් මේ දෘෂ්ටියේ තියෙන භයානක පැත්ත ගැන කතා කළත් වියා ඒ අදහස අතහරිනවද නැද්ද? අතහරින්නේ නෑ. ඒකට හේතුව වියා ඒ අදහස තුළ මුල් බැසගෙන ඉන්නේ. වියා ඒ අදහසින් බැහැර වෙන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා තර්ථාගතයන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරන්නේ ඕය අන්තයට බැසගෙන නො වෙයි. තර්ථාගතයන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවෙන්. **සම්මා දිට්ඨිය, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි** සහිත ඉතාමත් හිරවුල් මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තුළයි.

ඊ ලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඕය සෑම දෙයක් ම හට ගන්නේ හේතුවල දහම නිසා කියලා. අවිද්‍යාව හේතු කර ගෙන සංස්කාර ඇති වෙනවා. සංස්කාරය හේතු කරගෙන විඤ්ඤාණය ඇති වෙනවා. විඤ්ඤාණය හේතු කර ගෙන නාම-රූප ඇති වෙනවා. නාම-රූප හේතු කර ගෙන ආයතන, සළායතන ඇති වෙනවා සළායතන හේතු කර ගෙන ස්පර්ශය ඇති වෙනවා මෙන්න මේ ස්පර්ශය හේතු කර ගෙන විඳීම කියන එක ඇතිවන්නේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. එතකොට බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ ගැටළු තියෙනව ද? ගැටළු නැහැ. ඒකට හේතුව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මුල, මැද, අග ඉතාමත් පිරිසිදු ලෙස දේශනා කරපු ධර්මයක්. කෙනෙක් ඒ ධර්මය අහනවා නම් වියාට ගැටළු මතුවෙන්නේ නෑ. සමහර අය ඉන්නවා මේ ධර්මය අහනවා වැරදි සොයන අදහසින්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා යමෙක් මේ ධර්මය වැරදි නොයන අදහසින් අහනවා නම් වියා පිරිහිලා යනවා. කළුවර ඒගෙන යන හඳක් වගේ, කුණු වෙච්ච පැළයක් කුඹුරක හිටෙච්චා වගේ, මාළු නැති චිලක, දිය නැති චිලක ඉන්න මාළු රංචුවක් වගේ. වියා පිරිහිලා යනවා. මේකෙන් අපට පෙනවා මේ සැමදේකට ම සිහිය දියුණු කරන්න. ඒරිය දියුණු කරන්න ඕන.

අපේ ජීවිතයට නුවණ ඇති කර ගන්නට එකම එක දෙයක් අවශ්‍යයි. ඒ තමයි ධර්මඥානය. අපට ධර්මඥානයක් නැත්නම් මේ වේදනානුපස්සනාව ගැන සිහිය පිහිටුවන්න බෑ. ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ **පහාණ** සූත්‍ර දේශනාවේදී පැහැදිලිව දේශනා කරනවා මේ ලෝකේ කෙනෙක් ඉන්නවා වියාට වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැහැ. වියාට සැප විඳීමක් ඇති වුනාට පස්සේ කායික හෝ මානසිකව වියා

ඒ විඳීමට ඇලෙනවා. ඒ ඇලෙන්නේ ඇයි? එයාට ඒ වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැහැ. වේදනාව ගැන අවබෝධයක් තිබුණ නම් එයා ඒ සැප විඳීමට ඇලෙනව ද? නැහැ. එයා ඒ සැප විඳීමට ඇලෙන්නේ නැහැ. නමුත් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ගැන අවබෝධයක් තියෙන ශ්‍රාවකයා කායිකව හෝ මානසිකව හෝ ඇතිවන සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳීම් හමුවේ ඇලෙන්නෙත් නැහැ. ගැටෙන්නෙත් නෑ. ඒකට හේතුව මොකක්ද? එයා දන්නවා වේදනාව කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ වගේ දෙයක් කියලා.

මේ වේදනාව අපට අවබෝධ කරන්න පුළුවන්. ඒකට ආකාර කිහිපයක් උන්වහන්සේ වදාළා. ඒ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ වේදනාවේ ආශ්වාදයක් තියෙනවා කියලා. ඒ වගේ තමයි මේ වේදනාවේ ආදිනවයකුත් තියෙනවා. ඒ වගේම තමයි මේ වේදනාවේ හිස්සරණයකුත් තියෙනවා. අපි ගත්තොත් අපි ජීවත්වන සමාජය තුළ යම් කිසි දෙයක් මේ ලෝකයට හෙළිදරව් කළොත් ඒකේ සැපය පමණයි අපට දකින්න පුළුවන්, ඒ දේ වෙනස් වෙනවා දකින්න පුළුවන් චුණත් ඒ දේ තුළින් අපට හිදුනස් ඒමක් ගැන අපට කියලා දීලා නැහැ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ සියුම් ධර්මය තුළ පැහැදිලිව කියල දීල තියෙනවා මේ ලෝකය මෙන්න මේ වගේ දෙයක් කියලා. ඒ චිතරක් නො වෙයි මේ ලෝකයෙන් හිදුනස් වන හැටිත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. ඒකයි අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යා යුත්තේ. දැන් අපි ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වේදනාව කියලා මේ වගේ දෙයක් තියෙනවා කියලා එතැනින් නැවතුනේ නෑ. මේ වේදනාවේ හිස්සරණය කියලා එකක් තියෙනවා. මේ වේදනාව අවබෝධ කළොත් එයා මේ දුකින් හිදුනස් වෙනවා කියලා මේ ලෝකයට හෙළිදරව් කළා. බලන්න එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ වේදනාව ගැන කියලා නතර වෙලා නෑ. වේදනාවේ හිදුනස් ඒමක් ගැන කතා කරල තියෙනව.

මොකක්ද මේ වේදනාවේ ආශ්වාදය කියල කියන්නේ? වේදනාව හිසා, විඳීම හිසා යම් කිසි සැපයක් කායික වෙන්න පුළුවන් මානසික වෙන්න පුළුවන් යම් කිසි සැපයක් යම් කිසි සතුටක් හටගන්නවා නම් ඒක තමයි වේදනාවේ ආශ්වාදය. ඊ ලඟට වේදනාවේ ආදිනවය කියලා කියන්නේ මේ වේදනාව වෙනස් වෙනවා. දැන් ඔබ හිතල බලන්න ඔබ සැප විඳීමක් විඳිපු අවස්ථාවක් කල්පනා කරලා බලන්න. ඒ සැප විඳීම නිත්‍ය නම් ආදිනවයක් වේදනාව තුළ නැත්නම් ඒ සැප විඳීම හැමදාම පවතින්න ඕනි. ඒ වේදනාව සදාකාලික දෙයක් වෙන්නට ඕන. නමුත් වේදනාව කියලා කියන්නේ සදාකාලික දෙයක් නොවෙයි.

සැප විඳීම හැමදාම තියෙන දෙයක් නොවෙයි. වෙනස් වෙනවා. අනිත්‍යයි, දුකයි 'විපරිණාම ධර්මං' වෙනස් වෙලා යනවා. මෙන්න මේක තමයි වේදනාවේ ආදීනවය කියලා කියන්නේ. ඊ ලඟට වේදනාවේ නිස්සරණය කියන්නේ වේදනාව කෙරෙහි යම් සැපයක්, වේදනාව කෙරෙහි යම් කැමැත්තක්, වේදනාව කෙරෙහි යම් ආශාවක්, අපේ සිතේ තියෙනවාද අන්න ඒ ආශාව දුරින් ම දුරු කරලා දානවා.

ඒකට තමයි කියන්නේ වේදනාවේ නිස්සරණය කියලා. අපිට කායිකව මේ සැප විඳීම හට ගන්නවා. කායිකව මේ සැප විඳීම හට ගත්තට පස්සේ ඒක අනිත්‍ය වශයෙන් වැඩිය යුතුයි. නිස්සරණයක් බලාපොරොත්තු වෙන්න නම්, ඒ සැප විඳීම දුක් වශයෙන් වැඩිය යුතුයි. ඒකේ නිස්සරණයක් බලාපොරොත්තු වෙන්න නම් ඒ සැප විඳීම අනාත්ම ස්වභාවයෙන් යුක්ත යැයි කියලා එයා වැඩිය යුතුයි. එයා නිස්සරණයක් දකින්නේ නෑ සැප, දුක්, උපේක්ෂා විඳීම, අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන මේ ත්‍රිලක්ෂණයට එයා විදුර්ගතා වඩන්නේ නැත්නම්. දැන් අපි ගත්තොත් යම් කිසි ස්ථානයක් තියෙනවා කියලා හිතමු. ඒ ස්ථානයට යන්න පාරක් තියෙනවා. ඒ වගේම තමයි ඒ පාරේ එයා හරියට වෙන වෙන පාරවල් වල යන්නේ නැතිව මේ පාරේ ගියොත් අර ස්ථානයට වැටෙනවා. ඒ වගේ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පැහැදිලි ධර්මය තුළ අපි ඉන්නව නම් **සතර සතිපට්ඨානය** තුළ චීර්ය පිහිටුවනවා නම් අපි **ඉර්ධිපාද** වඩනවා නම්, **ඉද්ධා චිර්ය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා** ගුණ ධර්ම ආදිය දියුණු කරනව නම් ඒවා ඉන්ද්‍රිය වශයෙන් අප සිත තුළ වර්ධනය වෙලා ඒවා බලයක් බවට පත්වෙනවා නම්, සජ්ත බොජ්ඣංග මේ අපේ සිත තුළ වර්ධන වෙනවා නම්, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ම අපේ සිත තුළ වැඩෙනවා නම් අපි බලාපොරොත්තු වුනත් නැතත් අපි ඒ නිවනට පත් වෙනවා.

දැන් ඔබ හිතලා බලන්න, කෙනෙක් ගිතෙල් තියෙන භාජනයක් රැගෙන ගිනිත් මේ භාජනය කඩල බිඳලා ඒක ගඟකට දානවා. ගඟකට දැමීමට පස්සේ ගිතෙල්වල ස්වභාවය මොකක්ද? උඩට එනවා. නමුත් අර භාජනය කැඩුන බිඳුන නිසා ඒවා යටට යනවා. නමුත් කෙනෙක් කියනවා නම් ගිතෙල් යටට යන්න කියලා. සිද්ධි වෙනවද? නෑ. අන්න ඒ වගේ තමයි කෙනෙක් කියනවා නම් හරියට සතර සතිපට්ඨානයේ සිත පිහිටුවනවා නම්, එයා හරියට චීර්ය පිහිටුවනවා නම්, **ඉද්ධා** දී ගුණධර්ම දියුණු කරලා ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩනවා නම් කෙනෙක් කියනවා නම් ඔයා ඕවා කළාට ඔයාට නිවන ලැබෙන්නේ නෑ කියලා ඒක සිද්ධි වෙන්නේ නෑ. එයාගේ ප්‍රතිපදාව හරි නිසා එයාට

ප්‍රතිඵල ලැබෙනවා. වියා පුංචි කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන් වියා තරුණ කෙනෙක් වෙන්න පුළුවන්. වියසට ගිහිල්ලා ලෙඩ ඇදේ ඉන්න කෙනෙක් වෙන්නට පුළුවන්. මේකෙන් අපට පැහැදිලිව පේනවා, අපි කවුරුත් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්න නම් මේ ධර්ම ඤාණය කියන එක ඇති කර ගන්න ම ඕනි.

වේදනාව ගැන සිහිය පිහිටුවන්න නම් අපි වේදනාව ගැන අවබෝධයක් ඇති කර ගෙන තියෙන්නට ඕනි. වේදනාව ගැන අවබෝධයක් නැතිව අපේ සිතට සැප විඳීමක් ආවට පස්සේ, දුක් විඳීමක් ආවට පස්සේ, මධ්‍යස්ථ විඳීමක් අපේ සිත තුළ පවතින කොට අපි ඒවට එක්කො ඇලෙනවා. එක්කෝ ගැටෙනවා. එක්කො මුළාවෙනවා මෙවැනි ධර්මතාවයක් අපේ සිත තුළ හටගන්නේ එකම එක දෙයක් දියුණු නො කිරීම හේතු කොට ගෙන. ඒ තමයි සිහිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **සතර සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවේ** දී වේදනානුපස්සනාව ගැන, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරන්න කැමති ශ්‍රාවකයා වියා මෙන්න මේ විදිහට වියා සිහියෙන් ඉන්නවා කියනවා.

“සුඛං වේදනං වේදිය මානෝ, සුඛං වේදනං වේදියාමී ති පජානාති” වියාගේ කයට සැප විඳීමක් හටගන්නවා නම් සැප විඳීමක් මගේ කය තුළ දැන් පවතිනවා කියලා සිහිය පිහිටුවනවා **‘දුක්ඛං වා වේදනං, වේදියමානෝ දුක්ඛං වා වේදනං වේදියාමීති පජානාති’** තමා තුළ මානසිකව හෝ කායිකව හරි යම් කිසි දුක් නම් පවතින්නේ ප්‍රබල විදිහට මගේ සිත තුළ මගේ කය තුළ දැන් පවතින්නේ දුක් විඳීමක් කියලා වියා සිහිය පිහිටුවා ගන්නවා. ඊ ලඟට **අදුක්ඛම සුඛංවා වේදනං වේදියමානෝ, අදුක්ඛමසුඛං වේදනං වේදියාමීති පජානාති.** දුක් සැප රහිත මධ්‍යස්ථ විඳීමක නම් වාසය කරන්නේ දැන් මගේ සිත තුළ පවතින්නේ දුක් නැති සැපත් නැති විඳීමක් කියලා වියා මනාකොට සිහිය පිහිටුවනවා. මෙන්න මේ විදිහට තමයි. වේදනාව ගැන සිහිය පිහිට විය යුත්තේ.

වේදනාව ගැන කතා කරන කොට, බුදුරජාණන් වහන්සේ කායික වේදනාව පමණක් නො වෙයි වදාළේ. මානසික වේදනාව කියලා එකක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කළා. මේ කායික වේදනාවට, සිහිය පිහිටුවනවාට වඩා ඉතා ප්‍රබල සිහියක් මානසික වේදනාව තුළ සිහිය පිහිටුවන්නට අත්‍යවශ්‍යයි. දැන් අපි ගත්තොත් කය කියලා කියන්නේ හරි ගොරෝසු දෙයක්. අපට ප්‍රකට දෙයක්. නමුත් මනස කියලා කියන්නේ අපට ප්‍රකට වන දෙයක් නොවෙයි. සිහියෙන්, නුවණින්, මනා

සිහියෙන් යුතුව හිටියොත් ඒක අපට නඳුනාගන්න පුළුවන්. විභෙමත් එක්කෙනෙක් තමයි ඒක ගැන අවබෝධයක් ඇති කර ගන්නේ. නමුත් කෙනෙකුට මේ මනස ගැන මේ මානසිකව හට ගන්න සැප, දුක්, උපේක්ෂා, විඳීම ගැන අවබෝධයක් නැත්නම්, මුළාවට පත්වන්නේ නැත්නම්, වියා සැප, දුක්, උපේක්ෂා, විඳීම අවබෝධ කරලා, වියා පරතෙරට වඩිනවා. වියා ගිහි කෙනෙක් වෙන්නට පුළුවන්, පැවිදි කෙනෙක් වෙන්නට පුළුවන්. ගිහි කෙනෙක් වේවා. පැවිදි කෙනෙක් වේවා. ඕනම කෙනෙක් කැමැති නම් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධයට වියා කළ යුත්තේ මේ කය ගැන සිහිය පිහිටුවීමයි. මේ සැප, දුක් උපේක්ෂා විඳීම ගැන සිහිය පිහිටුවීමයි. ඊ ලඟට මේ සිත ගැන. ඊ ලඟට පංච නිවරණ, සප්ත බෝජ්ජංග, චතුරාර්ය සත්‍ය, ආයතන ගැන මෙන්න මේවා ගැන සිහිය පිහිටුවන්නට ඕන.

අපි හිතමු කෙනෙක් සිල්වත්ව ජීවිතය ගත කරනවා. කෙනෙක් ඉන්නවා හොඳට ආජීව අණ්ධමක සීලය සමාදන් වෙලා, කැලැල් නැති, කඩ සිදුරු නැති, මනා පිරිසිදු සීලයක් රකිනවා. වියා ඒ පිරිසිදු සීලය තුළ ඉඳගෙන කල්පනා කරනවා මම තව ටික දවසකින් රහත් වෙනවා. පුළුවන් ද, බෑ. වියා සීලයක් සමාදන් වුනා කියලා වියාට ඒ සිහිය දියුණු වෙන්නේ නෑ. වියා සිහිය දියුණු කළ යුතුයි. දැන් අපි ගත්තොත් ඔබ හිතලා බලන්න කිකිළි බිත්තර දැම්මට පස්සේ කිකිළි බිත්තර රකින්නේ නැත්නම් නැවත පැටවු හටගන්නවා ද? නෑ. නමුත් කිකිළි බිත්තර රකිනවානම් පැටවු හටගන්නවාද නැද්ද? හටගන්නවා. මේකෙන් අපට පැහැදිලිව පෙනවා අපි සිහිය දියුණු වේවා, දියුණු වේවා කිව්වට සිහිය දියුණු වෙන්නේ නැහැ. අපි සිහිය දියුණු කළ යුතුයි.

ඒක නිසා ඔබ කල්පනා කළ යුත්තේ අපට මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය කියන එක ලැබුණේ ඉතාමත් දුර්ලභවයි. ඉතාමත් දුර්ලභව තමයි මේ බුද්ධි ශාසනය කියන එක අපට මුණ ගැනුණේ. කලාණා මිත්‍ර සම්පත්තිය අපට මුණ ගැසුන එක ඊටත් වඩා දුර්ලභයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පැහැදිලි චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ශ්‍රවණය කරනවා කියන කාරණයත් දුර්ලභයි. එතකොට ඔබ හිතල බලන්න මෙන්න මේ වගේ දුර්ලභ ගණයේ කරුණු රාශියක් සමග ඔබ මේ වෙලාවේ ජීවත් වෙනවා, දැන් ඔබ හිතලා බලන්න. ඔබට කය ගැන සිහිය පිහිටුවන්න පුළුවන්, විඳීම ගැන සිහිය පිහිටුවන්න පුළුවන්. සිත ගැන, ධර්මයක් ගැන සිහිය පිහිටුවන්න පුළුවන්. නමුත් තිරිසන් ලෝකේ ඉපදුන තිරිසනෙකුට අඩුම තරමින් පුළුවන්ද සතුන් මැරීමෙන් වැළකිලා ඉන්න බෑ. විභෙමම් තිරිසන් ලෝකයේ යම් සත්වයෙක් උපන්නාද ඒ සත්වයාට සිහිය දියුණු

කිරීමේ වාසනාව ගිලිහිලා යනවා. නමුත් මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලබලා තියන අපි කල්පනා කරන්න ඕන මේ සිහිය කියන එක ඉතා ඉක්මනින් දියුණු කරන්න. ඊ ලඟට තිරයේ ඉපදිලා ඉන්න කෙනෙක් ගත්තොත් එයාට මේ සිහිය දියුණු කරන්න බෑ. ජේත ලෝකයේ ජේතයෙක් ගත්තොත් එයාට මේ සිහිය දියුණු කරන්න බෑ. ඊ ලඟට අපි ගත්තොත් කෙනෙක් ඉන්නවනම් ධර්මය ඇහෙන්නේ නැති බොහෝ දුර ප්‍රදේශවල දුර පළාත්වල ඉන්නව නම් පැහැදිලි වතුරාඊය සත්‍ය කියන වචනෙවත් ඇහෙන්නේ නැති පළාත්වල. එයාට මේ සිහිය දියුණු කරන්න බෑ. ඔන්න කෙනෙක් ඉන්නවා මිත්‍යා දෘෂ්ටි වලට අනුවෙලා මිත්‍යා දෘෂ්ටිකව විපරිත දර්ශන ඇති කර ගෙන ඉන්නවා. ඒ කියන්නේ මෙලොව කියලා අමුතු දෙයක් නෑ. පරලොව කියලා අමුතු දේකුත් නැහැ. අම්මා කියලා අපට අමුතු කෙනෙක් නැහැ. තාත්තා කියලා අමුතු කෙනෙක් මේ ලෝකෙට නෑ. ඒ වගේම ඕපපාතික සත්වයෝ නෑ. මෙන්න මේ විදිහට නොයෙක් නොයෙක් දෘෂ්ටි සිත තුළ ඇතිවෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙන්න මේ **දසවස්තුක මිත්‍යා දෘෂ්ටිය** ඇතිවුනාට පස්සේ එයාට මේ සම්මා සතිය දියුණු කරන්න බෑ. සිහිය දියුණු කරයි. එයා සමාධියක් හෝ ඇති කර ගනියි. හැබැයි ඒ සමාධිය සම්මා සමාධියක් නොවෙයි. මිච්ඡා සමාධියක්. දැන් අපි ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වෙන්න කලින් ලෝකයේ හිටියේ නැද්ද සිත දියුණු කරපු අය? සිටියා. නමුත් ඒක සම්මා සමාධියද? මිච්ඡා සමාධිය ද? මිච්ඡා සමාධිය.

ඒකට හේතුව සම්මා සමාධිය කියලා දෙයක් මේ ලෝකයට හෙළිදරව් කරන්න තරම් ප්‍රඥාවන්ත පුරුෂයෙක්, ප්‍රඥාවන්ත උත්තමයන් වහන්සේ නමක් මේ ලෝකයේ පහළ වෙලා හිටියේ නෑ. නමුත් අපට සිහිය ගැන කරන කතා ඇහෙනවා. ඊ ලඟට සීලය රකින්නේ මෙන්න මේ විදිහට කියලා අපි කතා කරනවා සීලය රැකිකනම මෙන්න මේ වගේ ආනිශංස ලැබෙනවා කියලා අපි කතා කරනවා. බලන්න අපි කොයි තරම් වාසනාවන්ත ද? නමුත් මෙන්න මේ වගේ දුර්ලභ ගණයේ කරුණු රාශියක් අපේ ජීවිතය හා ඒකාබද්ධව වෙලා පවත්න මොහොතක, අපි නිකරුණේ මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය ගත කරනවා නම් චිදිනෙදා කාලා, බීලා, හටලා මේ විදියේ ජීවිතය සාමාන්‍ය විදිහට ගත කරනවා නම් නිකම් ම නිකම් නිකමෙක් විදිහට මැරලා යනවා. අතට ලැබිච්ච විශාල තෑග්ගක් ලිහලවත් බලන්නේ නැතිව වීසි කළා වගේ වැඩක්. අපිට ලැබිච්ච දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ජීවිතයෙන් අපි ප්‍රයෝජනය ගත්තේ නෑ. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න, මේ ප්‍රශ්නය

තියෙන්නේ මනුෂ්‍යන්ට විතර ද? නෑ. සෑම කෙනෙකුට ම මේ ප්‍රශ්නය තියෙනවා.

නමුත් මේක ප්‍රශ්නයක් කියලා මේක මගේ සංසාර ගමනට අදාල ප්‍රශ්නයක් කියලා මට ප්‍රශ්නයක් කියලා අවබෝධයක් ඇතිවෙන්නේ බුද්ධිමත් මනුෂ්‍යයකුට පමණයි. තිරිසන් ලෝකේ කෙනෙකුට ඇති වෙනවද මේක මහා දුකක් මං යනවා මනුෂ්‍ය ලෝකේ පින් කරන්න කියලා හිතෙනව ද? විභෙම හිතෙන්නේ නැහැ. ඇයි ඒ. සිතීමේ ශක්තිය නෑ. නමුත් ඔබ හිතන්න තිරිසන් ලෝකේ අයට සිතියක් නැද්ද? සිතියක් තියෙනවා අපි ගමු බල්ලෙක්. අපි හිතමු ගෙදරක ඉන්න බල්ලෙක්. උග අපි හිතමු ඔන්න ගමේ ඇවිදලා හවසට එනවා. උගට හවසට ගෙදරට එන්නට සිතියක් නැද්ද? තියෙනවා. සිතියක් නැත්නම් උග වෙන ගෙදරක යන්න ඕන. උගටත් සිතියක් තියෙනවා. නමුත් ඒ සිතිය දියුණු කිරීමේ වාසනාව නැහැ. මේක හිසා අපි කල්පනා කරන්නට ඕනේ මේ ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ ළමා අයට විතරක් නොවේ. තරුණ අයට පමණක් නොවේ. මහළු අයට පමණක් නොවේ. මේ ප්‍රශ්නය සෑම කෙනෙකුටම තියෙනවා. ඒක හිසා අපි කල්පනා කරන්නට ඕනේ අපි මොනවා වුනත් අපි සිත, කය, වචනය මුල් කර ගෙන යම් යම් දේවල් හිතනවා. යම් යම් දේවල් කතා කරනවා. යම් යම් දේවල් කරනවා. අන්න ඒ හිතන දේවල් තමයි අපේ මරණයත් සමඟ අපි අරගෙන යන්නේ. වැඩකට නැති දේවල් නම් අපි කල්පනා කර කර සිටියේ ඊට අනුකූල උපතක් තියෙනවා. අද කාලේ ගත්තොත් අද කාලේ වැරදි කරන අයට දුඬුවම් දෙන විදියේ සුදුසු ස්ථාන නැද්ද? තියෙනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි වැරදි විදිහට නම් හිතන්නේ, වැරදි විදිහට නම් ක්‍රියා කරන්නේ, වැරදි විදිහට නම් වචන හසුරුවන්නේ වියාලටත් යන්න තැනක් තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කෙනෙක් ඉන්න පුළුවන් හොඳට ධන ධාන්‍ය තියෙන, වියාට විශාල පිරිසක් ඉන්න. ඒ වගේම සල්ලි බාගේ, හරක-බාන, ගේ-දොර, ඉඩ-කඩම්, යාන-වාහන මෙන් මේවගෙන් වියා බලසම්පන්නයි. මේ වගේ දේවල් අයිති වන්නේ ලෝකෝත්තර දේවල්වලට ද? ලෞකික දේවල් වලට ද? ලෞකික දේවල් වලටයි මේවා අයිති වෙන්නේ.

මේ ලෞකික දේවල් අතරේ මෙයා හරි බලසම්පන්නයි. නමුත් මෙයා හිතන්නේ වැරදි විදිහට. කිව්වොත් බොරුවක්. කිව්වොත් කේළමක්. කිව්වොත් කණට අම්හිරි වචනයක්. කයෙත් ක්‍රියා කළොත් එක්කෝ සතුන් මරණවා, එක්කෝ හොරකමක් කරනවා, එක්කෝ වැරදි කාම මිත්‍යාවාටේ, වැරදි වැඩක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා වියාට කොයි තරම් සල්ලි බාගේ තිබුණත්, වියා කොයිතරම් ලෞකික අතින්

බලසම්පන්න වුනත් වියා සිතින් හරි දුබලයි. සිතින් වියා මේ ලෝකේ පරාජයට පත්වෙලා ඉන්න කෙනෙක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශණා කරනවා මේ සිතේ අකුසල් තියාගෙන ඉන්න කෙනා මෙන්න මේ වගේ. අපි හිතමු ඔන්න මහමාලියක් ඉන්නවා මේ මහමාලිය ලස්සනට හැඩ කරලා, ලස්සනට ඔප දාලා හදනවා. ඔප නංවලා හදනවා. හැදුවට පස්සේ මේ මහමාලි ලස්සන කෙනෙක්ද? වීරපී කෙනෙක් ද? මෙයා ලස්සන කෙනෙක්. නමුත් බුදු රජාණන් වහන්සේ කියනවා මෙයාගේ සිතේ ඊර්ෂ්‍යාව නම් තියෙන්නේ, ක්‍රෝධය නම් තියෙන්නේ, පලිගැනීම නම් තියෙන්නේ, එකටෙක කිරීම නම් තියෙන්නේ වියා කොයි තරම් ලස්සනට හිටියත් මගේ බුද්ධ ශාසනය තුළ වියා කැත ම කැත කෙනෙක් කියනවා. එතකොට බලන්න මේ බුද්ධ ශාසනය තුළ අපට ලස්සන වෙන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා මේ නිකම් ම නිකම් මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය ගෙව්ලා යන්න දෙන්න ව්‍යා. ඔබ කුමක් හෝ ප්‍රයෝජනයක් මේකෙන් ගන්න. මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය කියන එක අපට ඉබේ පහළ වන දෙයක් නොවෙයි. අපි පෙර කළ යම්කිසි පිනක ප්‍රතිඵලයක් හැටියටයි මේ මනුස්ස ජීවිතය අපට ලැබුණේ. ඒ පින කොයි මොහොතේ, කොයි වෙලාවේ අවසන් වෙලා යයි ද දන්නේ නෑ. ඒ වෙලාවට කලින් අපි මේ දේ කරගත්තේ නැත්නම් අපි ආයෙමත් නිරයට යනවා.

තිරිසන් ලෝකේ බල්ලෝ, බලල්ලු වෙලා ආයෙමත් උපදිනවා. නිරයේ නිරිසත්තු වෙලා ජේත ලෝකේ ජේතයෝ වෙලා දුක් විඳිනවා. ඔබ හිතලා බලන්න. එතකොට අපි මේ මනුස්ස ලෝකේ ඇහෙන් දැකපු දේවල්. කියපු කියුම්, නටපු නැටිලි ඔක්කොම ඉවරයි. නැද්ද? මේක සම්පූර්ණ සත්‍යක්. අපි හිතමු අන්න අර වගේ ලෞකික බලසම්පන්න කෙනෙක් මරණයට පත් වුනා. ගිහිල්ලා ඉපදුනා බල්ලෙක් වෙලා. වියාට යන්ට කාර් තියෙනවද? නෑ. පයින් ම දුවන්න ඕනේ. අන්න ඒක නිසා ඔබ කල්පනා කරන්නට ඕනේ මේ මනුස්ස ජීවිතයට ලැබෙන සුළු සැපයට ඔබ අනුවෙන්න ව්‍යා. මේ සැපය කියලා කියන්නේ, ඉතාමත් සුළු දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ආශ්වාදය කියන එක හරිම ටිකයි. නමුත් ආදිනවය කියන එක තමයි විශාල වශයෙන් තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ රූපයේ ආශ්වාදය අදිනවය නිස්සරණය ලස්සනට විස්තර කරනවා මේ ආකාරයට. රූපයේ ආශ්වාදය ආදිනවය නිස්සරණය අවබෝධ කර ගන්න. එතකොට වියා රූපයෙන් නිදහස් වෙනවා. විඳීම හටගන්න හැටි විඳීම නැති වෙන හැටි, විඳීමේ ආශ්වාදය, විඳීමේ ආදිනවය, නිස්සරණය අවබෝධ කළොත් වියා වේදනාව කෙරෙහි තියෙන ඡන්දරාගය නැති කරනවා. සඤ්ඤාව කෙරෙහි අවබෝධයෙන් යුතුව කළකිරුනොත් වියා මේකෙන් නිදහස්

වෙනවා. ඒ හිසා මේ පංච උපාදානස්කන්ධය ම ඔබ අවබෝධ කරගන්නට මහන්සි ගන්න ඕනේ. ඒ හිසා මේ වේදනාව ගැන ඔබ අද සිට ම අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න මං මේ විඳීම ගැන දවසට සුළු වේලාවක් හෝ සිහිය පිහිටුවනවා කියලා. මේ දේ කරන්න ඔබට බැරකමක් නෑ. ඒ හිසා ඔබ අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න මේ දුර්ලභව ලැබුණු මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ කොහොම හරි මේ සිහිය දියුණු කරලා මමත් මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ම අවබෝධ කර ගන්නවා කියලා.

හැදෑ! හැදෑ!! හැදෑ!!!

සමාජවාදී පිහිටීම විස්තරය

විකානුපසකතා සහිතව

ගරුකව ඔබගේ සහයෝගයෙන් අවබෝධ කරගැනීම.
ශ්‍රී ලංකාවේ විකානුපසකතා.

උදාහරණයක් ලෙස පිහිටීමක් තවත් දැක්මක් නිමා කරන මොහොතකදී. උදාහරණයක් ලෙස විකානුපසකතා ගෙවීමට රාත්‍රිය ප්‍රභා වේදී මේ පරිසරය විසින් අපට අපුරු පණිවිඩයක් දෙනවා. ඒ පරිසරය විසින් මේ ස්වභාව ධර්මය විසින් අපට කියලා දෙන පණිවිඩය තමයි "තවත් ජීවත් වෙන්න තිබෙන්නේ සුළු කාලයයි" ඉක්මණින්ම මේ ලැබුණු උතුම් මොහොතින් එලි ගෙන ගන්න" කියන වික. පිහිටීම, මේ කාරණය වටහා ගත්තේ තර්කානුකූලව පමණයි. බොහෝ දෙනෙක් ඇස පිහිටීම, කණ පිහිටීම, නාසය පිහිටීම, දිව පිහිටීම, කය පිහිටීම, සිත පිහිටීම පරම්පරා හෝ පෙනෙන අති දීර්ඝ සංසාරයක් යන්න ලැස්සක් වෙන්නේ මේවා ගැන අවබෝධයක් නැතුව ම යි. බොහෝ දෙනෙක් පංච කාමය ට ම වසඟ වෙලා කාමයන්ගෙන් තෘප්තියක් හෝ ලබා ම අඳුරේ ම ඉපදිලා අඳුරේ ම ජීවත්වෙලා අඳුරක් කරා ම යනවා.

උදාහරණයක් ලෙස ඔබට හිතෙන්නට පුළුවන් ඉස්සර වගේ හෝ වෙයි බොහෝ දෙනෙක් සිල් ගුණ දම් පුරනවා, සමාධිය වඩනවා, බණ අනන්තවා, ගෞතම බුද්ධ ශාසනය ආයෙමත් බබලනවා කියලා. ඒත් සිදුවන්නේ ඊට හාත්පසින්ම වෙනස් දෙයක්. බැලූ බැල්මට දියුණු වෙලා තියෙන්නේ

මංමාවත්, ගොඩනැගිලි, යානවාහන, තාක්ෂණය මිසක් මනුෂ්‍ය සන්තානය නො වෙයි. මිනිස් සන්තානය දියුණු උනාහම මේ ලෝකයේ මිනීමැරුමේ, අඩුවෙන්හට ඕන. මංකොල්ලකෑම් අඩුවෙන්හට ඕන. දූෂණ අපචාර අඩුවෙන්හට ඕන. ඒත් දිනෙන් දින අධර්මය නිසා ඔසවනවා. පින්වතුනි, ඇත්තෙන් ම මෙවැනි වකවානුවක් තුළ ඉපදුන අපිට ගෞතම බුද්ධ ශාසනයේ උණුසුම තවම තියෙනවා. ඒක නිසා ඔබත් මමත් අතිශයින් ම වාසනාවන්තයි. අප සරණ ගිය ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාලා අවුරුදු දෙදහස් පන්සිය හතලිස් නවයකුත් ගෙව්ලා ගිහින්. ඒත් තර්ගත සුගතජපවේදීත ධර්ම විනය කිසිම අඩුපාඩුවක් නැතිව දැන් අපට ලැබිලා තියෙනවා. පින්වතුනි, එම නිසා මේ ධර්ම විනය ලැබිලා තියෙන වෙලාවේ අපි බුද්ධිමත්ව කල්පනා කරන්න ඕන. බුදු සසුන තුළ පිහිටලා, පටන් ගත් කෙළවරක් නොපෙනෙන මේ සංසාරයෙන් හිදුනස් වෙලා අමා හිවන කරා යන්න.

ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා **“අහමතග්ගෝයං නික්ඛවේ, සංසාරෝ පුබ්බා කෝටි න පඤ්ඤායති”** “පින්වත් මහණෙනි, මේ අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු තණ්හාවෙන් බැඳුන සත්වයාගේ සංසාරයේ පටන්ගත් කෙළවර ලොව්තුරා බුදු ඇසට වත් පේන්නේ නෑ.” පින්වතුනි, අපි මෙතරම් කාලයක් අති දීර්ඝ සංසාරයේ ඉපදෙමින් මැරෙමින් නැවත නැවත ඉපදෙමින් මැරෙමින් ගෙවාගෙන ආවේ එකම එක දෙයක් නිසා. ඒ දේ තමයි දුර ගමන් යන තනිව හැසිරෙන ශරීරය නැමැති ගුහාවේ වාසය කරන මායාකාරී සිත නිසා.

අද අපි කටා කරන්නේ අන්න ඒ සිත ගැනයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ තිබෙන්නේ සිත ජය ගන්නා ආකාරයයි. ධම්මපදයේ ගාථාවක සිත ගැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ විදියට දේශනා කරනවා.

එන්දංභං වපලං චිත්තං - දුරක්ඛං දුන්නිචාරයං
උජුං කරෝති මේධාවි - උසුකාරෝච තේජනං

මේ හිත කියලා කියන්නේ අරමුණක් පාසා සැලෙන දෙයක්, වපල දෙයක්, රැකගන්නට අමාරු දෙයක්, වරදින් වළක්වන්නට අමාරු දෙයක්. නමුත් බුද්ධිමත් කෙනා සද්ධර්මයේ පිහිටලා එබඳු හිත පවා සෘජු කර ගන්නවා. ඇඳකුදු හැරලා ඊ දණ්ඩක් සෘජු කරන හී වඩුවෙක් වගෙයි.

දැන් ඔබ පසුගිය දින දෙක තුළදී කායානුපස්සනාව ගැනත්, වේදනානුපස්සනාව ගැනත් හොඳින් ඉගෙනගත්තා. අද ඉගෙනගන්නේ

චිත්තානුපස්සනාව ගැනයි. දීඝ නිකායේ මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ චිත්තානුපස්සනාව ගැන ආකාර 16 කට; සිත අවබෝධ කළ, සිත ජයගත්ත, සිතෙන් හිඳහස් වුණ, මහා චීර වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ පරිපූර්ණ විස්තරයක් අපට පෙන්වා වදාළා. **සංයුක්ත නිකායේ චිත්ත සූත්‍රයේ** සිත ගැන අපූරු ප්‍රශ්නයක් වික්තරා දෙව් කෙනෙක් පැමිණ බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අසනවා. "ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ලෝකය ම හසුරුවනු ලබන්නේ කුමක් විසින් ද? ලෝක සත්වයාව ඇදගෙන යනු ලබන්නේ කුමක් විසින්ද? මුළු මහත් ලෝකය ම වසගයට පත් වූ එකම දෙය කුමක්ද?" මෙවැනි ප්‍රශ්න දෙස මතුපිටින් බලා මතුපිටින්ම තෝරාගන්නට වැයම් කළ බොහෝ දෙනෙක් ලෝක හිරිමාපක දෙව් කෙනෙක් සිටිතියි සිතාගත්තා. සමහරු ඉබේ හටගත් පැවැත්මක ස්වරූපය යැයි සලකාගත්තා. එහෙත් සිත ගැන පරිපූර්ණ අවබෝධයක් ලැබූ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතාම පැහැදිලි ලෙස මෙසේ යථාර්ථය පෙන්වා දෙන සේක. "පින්වත් දිව්‍යය පුත්‍රය, ලෝකය ම හසුරුවනු ලබන්නේ සිත විසින් ය. ලෝක සත්වයාව ඇදගෙන යනු ලබන්නේද සිත විසින් ය. මුළු මහත් ලෝකයම වසගයට පත් වූ එකම දෙය ද සිත ය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ දී මුලින්ම දේශනා කරන්නේ කොහොමද; **ඒකායනො අයං භික්ඛවේ මග්ගෝ** පින්වත් මහණෙනි, එකම එක මාර්ගයයි තිබෙන්නේ **සත්තානං විසුද්ධියා** සංසාරයට වැටීම සිටින සත්වයන්ගේ පිරිසිදු වීම පිණිස. කුමක් පිරිසිදුවීම පිණිසද, සිත පිරිසිදුවීම පිණිස. **සෝකපරිද්දවානං සමතික්කමාය** ශෝක පරිදේවයන් ඉක්මවාලීම පිණිස. ශෝක පරිදේවයන් කොහොමද හට ගන්නේ සිත තුළ ම යි. **දුක්ඛ දෝමනස්සානං අත්ථංගමාය** දුක් දොමනස්වලින් අත් මිදීම පිණිස, දුක් දොමනස් කොහෙද හටගත්තේ. සිත තුළ ම තමයි දුක් දොමනස් හටගත්තේ. **ඤායස්ස අධිගමාය** වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස. **නිබ්බාණස්ස සච්ඡිකිරියාය** අමා මහ නිවන සාක්‍ෂාත් කිරීම පිණිස. අමා මහ නිවන සාක්‍ෂාත් කිරීම පිණිස කුමක්ද මෙහෙයවන්නේ, සිත ම තමයි මෙහෙයවන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ස්වාමීන් වහන්සේලාට වදාරනවා **කට්ඨද්ව භික්ඛවේ භික්ඛු චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති** පින්වත් මහණෙනි, කෙසේද නිවන් අවබෝධ කරනු කැමති හිඤ්ච සිත කෙරෙහි, එම සිත පිලිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරනවා කියන්නේ. අපි දැන් චිත්තානුපස්සනාවේ පළමුවෙනි කාරණය ඉගෙනගනිමු. ඉස්සරලාම මේ පින්වතුන් මේ කියලා දෙන ධර්ම කාරණා

හොඳට අනගෙන ඉන්න ඕන. ඒකට ධර්මයේ කියන්නේ සුභා කියලයි. ඊටපස්සේ අනගෙන ඉන්න ධර්මය මතක තියාගන්න ඕන. ඒකට කියන්නේ ධනා කියලයි. ඊටපස්සේ අහල මතක තියාගත්ත ධර්මය වචනයෙන් පුරුදු කරන්නට ඕන. ඒකට කියන්නේ වචසා පරිචිතා කියලයි. ඉන් පසු අසා දරාගෙන වචනයෙන් පුරුදු කළ ධර්මය ට අනුව නුවණින් විමසා ධර්ම මනසිකාරයේ යෙදෙන්නට මනන්සි ගන්න ඕන. මනසානුපෙක්ඛිතා ඔබ මේ කාරණා සම්පූර්ණ කරගත්තොත් තමයි ඔබගේ දැක්ම පිරිසිදු වෙන්නේ. ඒකට ධර්මයේ කියන්නේ දිට්ඨියා සුප්පට්ච්ඡිදා කියලයි. වහෙනම් දැන් කියල දෙන ධර්ම කාරණා හොඳින් අනගෙන ඉන්ඩ ඕන. විත්තානුපස්සනාවේ පළවෙනි කාරණය තමයි සරාගං වා චිත්තං, සරාගං චිත්තං හි පජානාති දැන් අපි මේ කාරණය තේරුම් ගනිමු.

සරාගි කියලා කියන්නේ කුමකට ද? සරාගි කියන්නේ රාග සහිත. දැන් අපට රාගය ඇතිවන රූප තියෙනවා, ශබ්ද තියෙනවා, ගඳ සුවඳ තියෙනවා, රස තියෙනවා, පහස තියෙනවා. දැන් අපි මොකද කරන්නේ මේ කිව්ව කාරණා මුල් කරගෙන ඒවායේ හිමිති සුභ වශයෙන් ගන්නවා. ඒකට කියනවා සුභ හිමිත්ත කියලා. ඉන්පසු වම සුභ හිමිත්ත ට අනුව වැරදි විදියට කල්පනා කරනවා. ඒකට කියනවා අයෝනිසෝ මනසිකාරය කියලා. මේ සුභ හිමිත්තයි අයෝනිසෝ මනසිකාරයයි නිසා අපිට රාගය හටගන්නවා. ශ්‍රාවකයා විත්තානුපස්සනාවේ යෙදෙමින් දැන ගන්නවා මේක තමයි සිත කියලා. ඔන්න ඕක තමයි පළවෙනි කාරණය. මේ සතිපට්ඨානය පුරාවට සඳහන් වන වචනයක් තියෙනවා ඒක තමයි පජානාති කියන වචනය. පජානාති කියන්නේ මනාකොට දැනගන්නවා කියන අර්ථයයි. චිතකොට රාග සහිත සිතක් නම් ශ්‍රාවකයා මනා කොට දැනගන්නවා මේක තමයි රාග සහිත සිත කියලා.

දැන් අපි ඉගෙනගනිමු දෙවෙනි කාරණය. දෙවෙනි කාරණය තමයි චිතරාගං වා චිත්තං චිතරාගං චිත්තං හි පජානාති චිතරාගි කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, රාගය නැහැ කියන අර්ථයයි. රාගය නැතිවෙන්නේ කොහොමද? රාගය නැතිවෙන්න කාරණා දෙකක් මුල්වෙනවා පළවෙනි එක තමයි අසුභ හිමිත්ත. අසුභ හිමිත්ත කියලා කියන්නේ අවබෝධ ඤාණය තුළින් රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස යන පංචකාම ගුණයන්ගේ ආදීනව සිහි කරනවා. උදාහරණයක් වශයෙන් අපි අපේ ශරීර ගැන කල්පනා කරල බලමු. ඇත්තටම මේ ශරීරය සුභ සහගත දෙයක්ද? පිළිකුල් සහගත දෙයක්ද? පිළිකුල් සහගත දෙයක්. ආර්යය ශ්‍රාවකයා මොකද කරන්නේ මේ අසුභ දේ අසුභ වශයෙන් ම දකින්න මනන්සි ගන්නවා. අසුභ දෙය අසුභ වශයෙන් දකින්න තව කාරණයක්

අවශ්‍යය වෙනවා. ඒක තමයි යෝනිසෝ මනසිකාරය. එතකොට රාගී සිත විරාගී වීම ට කරුණු දෙකක් මුල්වෙනවා. අසුත නිමිත්තත් යෝනිසෝ මනසිකාරයත්, ආර්යය ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා තමාගේ සිත තුළ රාගයක් නැත්නම් දැන් මගේ සිතේ රාගයක් නැතැ කියලා.

ඊළඟට අපි බලමු තුන්වෙනි කාරණය මොකක්ද කියලා. **සද්දෝසංචා චිත්තං සද්දෝසං චිත්තං'ති පජානාති** සද්දෝස කියල කියන්නේ දේවේශ සහිත කියන එකයි. දේවේශය හටගන්නේ කරුණු සහිතව මිසක් කරුණු රහිතව නොවේ. දේවේශය හටගන්නත් කරුණු දෙකක් මුල්වෙනවා. ඒ කරුණු දෙක තමයි පටිස නිමිත්තක් අයෝනිසෝ මනසිකාරයත්. මොකද්ද මේ පටිස නිමිත්ත කියලා කියන්නේ. අපි අකමැති රූප තියෙනවා, ශබ්ද තියෙනවා ගඳසුවඳ තියෙනවා, රස තියෙනවා, පහස තියෙනවා. මේ කිව්ව කාරණා මුල් කරගෙන අපි අනවබෝධයෙන් කල්පනා කරනවා. එවිට, සිතේ නො සන්සුන් බවක්, ගැටෙන ස්භාවයක් දිගින් දිගට ම ඒ කාරණා ගැන සිත සිත සිටිද්දී ඇතිවෙනවා. එවිට දේවේශය හටගන්නවා. චිත්තානුපස්සනාව තුළ සිතිය පවත්වමින් ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා මේක තමයි දේවේශ සහගත සිත කියලා. මේක තමයි තුන්වෙනි කාරණය. ඔබට මම මේ සිතේ ස්භාවය ගැන අඳුනගන්න සුප්‍රකට කථා පුවතක් කියලා දෙන්නම්. ඔබ දන්නවා ලෝකයේ පුදුම හත ගැන. ඔය පුදුම හතෙන් එක පුදුමයක් තියෙනවා අපේ අසල්වාසී රටවන ඉන්දියාවේ. දවසක් රජ කෙනෙක්ට කාන්තාවක් ගැන ප්‍රේමයක් ඇතිවුණා. එයා මොකද කළේ ඒ කාන්තාව ලබාගන්න, එයාව සතුටු කරන්න හිතාගෙන එරට හිටපු වහල් සේවකයෝ විසි පන්දහක් යොදවලා ටාප් මහල් නමින් අක්කර ගාණක් පුරා පැතිර ගිය විශාල මාළිගාවක් හැදුවා. මේ මාළිගය ආදරයේ රන් දෙවොල හමින්ද ප්‍රසිද්ධයි. බලන්න මේ සිතක ස්භාවය. මේ මායාකාරී සිත හිසා මිනිස්සු කොච්චර උමතු වෙනවද. රජතුමා මොකද කපේ මේ මාළිගයේ සැලැස්ම හදපු ඉංජිනේරුවරයාගේ ඇස් දෙක අහ්ඨ කලා. එයා එහෙම කලේ තවත් ඒවගේ මාළිගයක් ලෝකයේ හදයි කියන හේතුව නිසා. බලන්න හිතක් කොයි තරම් අකාරුණිකද කියලා. බලන්න දැන් ඒ රජතුමා ඉන්නවද කියලා. ඒ රජතුමත් නෑ. එයාගේ ආදරවන්තියත් නෑ. ඒක හදපු සේවකයෝත් නෑ. ජ්ලෂන් එක පාස් කරපු ඉංජිනේරුවන් නෑ. ඔක්කොම මැරලා ගිහිල්ලා. ඒ ගොල්ලන්ගේ ඇට කැල්ලක්වත් නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු සූත්‍රයක් තියෙනවා **සංයුක්ත නිකායේ අස්සුතචත්තු සූත්‍රය** කියලා. ඒ දේශනාවේදී උන්වහන්සේ වදාළේ පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය නො දැන් සාමාන්‍ය ජීවිතයක් ගෙවන

තැනැත්තා හට සතර මහා භූතයන්ගෙන් හට ගත් මේ කය නිසා නොයෙක් පීඩා ඇතිවේ. ච්චිට ඔහුට මේ කය ව්‍යාධි වෙයි. කය ගැන හොඳට ම කලකිරෙයි. අහෝ! මෙවැනි කයක් මට නො ලැබෙන්නේ නම් කොතරම් හොඳ දැයි කල්පනා කරයි. ඒ මේ ශරීරයෙන් ඇතිවන දුක් පීඩා නිසා ම යි. උන්වහන්සේ තව දුරටත් වදාළා විනෙන් පින්වත් මහණෙනි, ලෝකයේ සිත යැයි කියමින්, මහස යැයි කියමින්, විඤ්ඤාණය යයි කියමින් යම් දෙයක් ගැන කතා කරයිද ඒ කුමක්දැයි සද්ධර්මය නො දැන් තැනැත්තා හරියාකාර ලෙස නො දැනී. විනෙයින් සිතින් කොපමණ දුක් විඳින නමුත් පීඩා විඳින නමුත්, ඔහුට සිත ව්‍යාධි නොවේ. සිත ගැන නො කළකිරේ. සිතට ම ඇවිම් කරයි. සිත ම වැළඳ ගනී. බොහෝ කාලයක් මුළුල්ලේ ඔහු සිතාගෙන සිටින්නේ සිත මම කියාය. සිත මගේ කියාය. සිත මගේ ආත්මය කියාය.

විනෙන් පින්වත් මහණෙනි, නිතරින් වාලේ ඔහේ සිතන තැනැත්තා හට ආත්මයක් කියා යමක් ඕන ම නම් සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හටගත් මේ කය ආත්මය කියා සලකන වික නොදැයි. මක් නිසාද යත් මේ ශරීරට වසර ගණනක් හෝ පවතිනු දැක්ක හැකියි. විනෙන් පින්වත් මහණෙනි, මේ සිත, කය, මහස කියා, විඤ්ඤාණයැයි කියා කියන දෙය නම් නිරන්තරයෙන් ම වෙනස් වෙයි. උපමාවකින් කියතොත්, මේ සිත වනාහි වනයේ හැසිරෙන වඳුරෙක් වැන්න. වඳුරා ගසෙන් ගසට පනිමින්, අත්තෙන් අත්ත අල්ලාගනිමින් අත් හරිමින් යන්නේ යම් සේද, මේ මායාකාරී සිත ද වසේ ම ය. අරමුණෙන් අරමුණ වනා වනා වෙනස් වෙයි.

දැන් අපි ඉගෙනගනිමු ඊළඟ කාරණය. **චිතදෝසං වා චිත්තං' චිතදෝසං චිත්තං'හි පජානාති** චිතදෝස කියලා කියන්නේ ද්වේශය නැහැ කියන විකයි. ආර්යය ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා දැන් මගේ හිතේ ද්වේශයක් නැහැ. මේක තමයි ද්වේශය නැති චිතදෝසි සිත කියලා. දැන් කෙනෙක් නිතර ම ද්වේශයෙන් පීඩා විඳිනවා නම් ව්‍යාධි කල යුත්තේ සද්ධර්මයේ සඳහන් වන පරිදි, ඒ ද්වේශය තව තවත් පැවැත්වීම නො වෙයි. ඒ ද්වේශය ප්‍රභාණය කිරීමට වන ව්‍යාධි කටයුතු කිරීමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ද්වේශය ප්‍රභාණය කිරීම ට මෙමුත්‍රිය වැඩිය යුතුයි කියලා. පුද්ගලයෙක් සම්බන්ධයෙන් නම් ද්වේශය හටගත්තේ ඒ පුද්ගලයා අරමුණු කරගෙන මෙමුත්‍රි සිත වැඩිය යුතුයි. පිරිසක් සම්බන්ධයෙන් නම් ද්වේශය හටගත්තේ ඒ පිරිස අරමුණු කරගෙන මෙමුත්‍රිය පැතිරවිය යුතුයි. ච්චිට ද්වේශ සහගත සිතේ ද්වේශය ප්‍රභාණය වී චිතදෝසි බවට පත්වෙනවා. මේ ආකාරයට ආර්යය ශ්‍රාවකයා ද්වේෂ සහිත සිතක් චිතදෝසි සිතත් මනාකොට

දැනගන්නවා. දැන් අපි චිත්තානුපස්සනාවේ කාරණා හතරක් ඉගෙනගන්නා.

දැන් අපි පස්වෙනි කාරණයත් ඉගෙනගනිමු. පස්වෙනි කාරණය තමයි **සමෝහං වා චිත්තං, සමෝහං චිත්තංති පජානාති** සමෝහ කියලා කියන්නේ මෝහ සහිත තව විදියකින් කියනවානම් මුලාව, මෝඛකම, ඇත්ත නො දැකීම යන අර්ථ දෙන්න පුළුවන් තව විදියකින් කීවොත් අවිද්‍යාව. මේ කාරණය අපි තව දුරටත් විස්තර වශයෙන් ඉගෙනගනිමු. මේ ලෝකයේ තිබෙන අහිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, අසුභ වූ සියළු දේවල් මේ මුලා බව හිසා හිත්‍යය වශයෙන්, සැප වශයෙන් ආත්ම වශයෙන්, සුභ වශයෙන් පිළිගෙන ඒ පිළිබඳව අනවබෝධයෙන් කල්පනා කරනවා. ඒකට කියනවා සංඥා විපල්ලාස හෙවත් විපරිත හඳුනාගැනීම කියලා. දැන් මේ පින්වතුන් කල්පනා කරලා බලන්න අපට මේ ලෝකේ ජේතවා අහිත්‍යය දේවල් හිත්‍යය විදියට. අසුභ දේවල් සුභ විදියට. දුක් දේවල් සැප විදියට. අනාත්ම දේවල් ආත්ම විදියට. සාමාන්‍ය ජීවිතයේ මේක නොවේ ද ස්භාවය. කෙනෙක් නගරයක උස් ගොඩනැගිල්ලක් උඩට වෙලා ඒ නගරයට යන එන අය දිනා නොදින්න බලාගෙන සිටියොත් තේරේවි මොකද්ද මේ විහිළුව කියලා. උදේ පාන්දර බැගේ මල උස්සගෙන දුවනවා. ඉර බැසගෙන යද්දී ආයෙමත් තව කොහේ හරි දුවනවා. මේක ඉවරයක් නැති ගමනක්. හිකම් ම හිකම් ගමනකුත් නොවෙයි. සතර අපායේ වැටී වැටී යන සංසාර ගමනක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පිළිබඳව ලස්සන උපමාවක් අපට පෙන්වා දීලා තියෙනවා. දිනක් ස්වාමීන් වහන්සේලා රැස්වුණ අවස්ථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තමන් වහන්සේගේ ශ්‍රී හස්තයේ හිය සිල මතට පස් ටිකක් අරගෙන අසනවා, පින්වත් මහණෙනි, වැඩියෙන් තියෙන්නේ මගේ හිය සිල මත තියෙන පස් ටික ද එහෙමත් නැත්නම් මහ පොළවේ තියෙන පස් ද කියලා. ස්වාමීන් වහන්සේලා පිළිතුරු දෙනවා "ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ හිය සිල මත තිබෙන්නේ ස්වල්ප වූ පස් ප්‍රමාණයක් බවත් මහ පොළවේ අති විශාල ගණනය කළ නො හැකි පස් ප්‍රමාණයක් තිබෙන බවත් ය. පින්වත් මහණෙනි, ඔන්න ඔය වගේ තමයි මේ ලෝක සත්වයා අහිත්‍යය දේවල් හිත්‍ය කියලා හිතාගෙන, දුක් දේවල් සැප දේවල් කියලා හිතාගෙන, අනාත්ම දේවල් ආත්ම දේවල් කියලා හිතාගෙන, අසුභ දේවල් සුභයි කියලා හිතාගෙන, සංඥා විපල්ලාසයෙන් යුක්ත වෙලා, අවිද්‍යාවෙන් වැසුණු තණ්හාවෙන් බැඳුණු ඉමක් කොනක් නො පෙනෙන සංසාර ගමනක් යනවා. ඒ අය සියල්ල ම අයිති අර මහ පොළවේ පස් වලටයි. බොහෝම සුළු පිරිසක් බුද්ධිමත්ව සිතට වහල් නොවී සිත දමනය කර ගෙන අහිත්‍යය දේ

අභිත්‍යය දේ හැටියට ම අවබෝධ කරගෙන, දුක් දේ දුක් දෙයක් හැටියට ම අවබෝධ කරගෙන, තමාගේ වසඟයේ පවත්වන්න බැර දේ, අයිතිකාරයෙක් හැකි දේ, ඒ කියන්නේ අනාත්ම දේ, ඒ ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කරගෙන අසුභ දේ අසුභ දෙයක් හැටියට ම අවබෝධ කරගෙන, මේ ඉපදෙන මැරෙන සංසාර ගමනට හැවිතීමේ තීරණය විය හැකිය. මේ පිරිස අයිති වෙන්නේ අර නියසිලට ගත් පස් ටිකට. දැන් මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න ඕනෑ අපි ඉන්නේ කොතනද නිය සිල මතද, මහ පොළවෙද කියලා.

අංශුත්තර නිකායේ අකම්මනිය වර්ගයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි යමක් බොහෝ කොට වැඩු කල්හි, බහුල වශයෙන් වැඩු කල්හි මහත් වූ යහපත පිණිස පවතී ද, මහත් වූ සැපය පිණිස පවතී ද වඩද වූ එකම එක ධර්මයක් ඇත. එනම් මේ සිතයි. වඩද වූ වෙනත් කිසිදු ධර්මයක් තරාගතයන් වහන්සේගේ බුදු ඇසට හෝ පෙනේ කියලා. මේ ආකාරයට ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා මෝහ සහිත සිත මෝහ සහිත සිතක් කියලා. දේවදත්ත වැඩ වරද්ද ගත්තේ මේ මෝහය නිසා ම යි. අනිත් කෙනා මාගන්ධියා. චියා ලොකුවට නිතාගෙන හිටියා වියාගේ රූප සෞන්දර්ය ගැන. වියා නිතුවේ වියාගේ රූපේ නිත්‍යය, සුභ, සැප, ආත්ම එකක් කියලයි. බලන්න වියාට මොකද වුණේ. අදටත් වියා නිරයේ පැහෙනවා ඇති. අද කාලයෙන් බොහෝ දෙනෙක් ඉන්නවා මේ මාගන්ධියාගේ ගෘප් එකට අයිති.

දැන් අපි ඊළඟ කරුණය බලමු. **චිතමෝහං චා චිත්තං, චිතමෝහං චිත්තං හි පජානාති** චිතමෝහි සිත කියලා කියන්නේ මුලා නොවූන සිත කියන එකයි. චිමෝහි හිතක් ඇති කෙනා යමක් යථාර්ථය ඒ ආකාරයෙන්ම දකිනවා. අනාගාමී කෙනාටත් මෝහය තියෙනවා. වියාට හැත්තේ **සක්කාය දුට්ඨි, විචිකිච්චා, සිලබ්බතපරාමාස, කාමරාග, පට්ඨ** කියන පංච ඕරම්භාගිය සංයෝජනය යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ සිටින දවස් වල එක්තරා අනාගාමී වූ භික්ෂුවක් කුසල දහම් වල හෝ ඇලී සිටියා. ප්‍රමාදයෙන් කල් ගත කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේක දැක්කා දැකලා මහා කරුණාවෙන් අහනවා “පින්වත් භික්ෂුව ඔබ ඇයි මේ ප්‍රමාදයට පත්වෙලා සිටින්නේ, මම දේශනා කරලා තියෙනවා හේද අප්‍රමාදය කෙත්ඛිමක් කරගන්න කියලා, කාය ජීවිත ආශාව අතහැරලා ධර්මයේ හැසිරෙන්න කියලා.” චිතකොට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා “ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස මම නිතාගෙන ඉන්නේ අනාගාමී බ්‍රහ්ම ලෝකේ ගිහිනි පිරිනිවන් පාන්නයි. චිතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ හොඳ පිළිතුරක් දෙනවා. පින්වත් භික්ෂුව අශූචි ටිකයි කියලා ගදේ වෙනසක් තියෙනවද” නෑ ස්වාමීනි කියලා පිළිතුරු දුන්නා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරණවා පින්වත් හිඤ්ච නැවත උපදිනවා කියන එක මම ඇසී පිය හෙලන මොහොතක්වත් වර්ණනා කරන්නේ නෑ කියලා.

මේ තුන් හවය ම අතිත්‍යයයි. තුන් හවය ම කෙළෙසුන් නිසා දුක් විඳිනවා. බලන්න ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ අනාගාමී වෙලා හිටියේ. අන්ත පින්වතුනි අවබෝධ කලා. රාග - ද්වේශ - මෝහ මුළුමනින් ම ප්‍රහාණය කලා. නිකෙලෙස් වුනා. සංසාරෙන් නිදහස් වුනා. චිතකොට පින්වතුනි අපිත් කල්පනා කරන්න ඕන සතිපට්ඨානය තුළ වාසය කරන්න. අතිත්‍යය දේ අතිත්‍යය හැටියට ම දකින කෙනා මුලාවෙලා නෑ. දුක් දේ දුක් හැටියට ම දකින කෙනා මුලාවෙලා නෑ. අනාත්ම දේ අනාත්ම හැටියට ම දකින කෙනා මුලාවෙලා නෑ. අසුභ දේ අසුභ හැටියට ම දකින කෙනා මුලාවෙලා නෑ. ඵයා ධර්මය තුළ ඉන්න කෙනෙක්. චිත්තානුපස්සනාව තුළ ඉන්න කෙනෙක්. මේ විදියට ශ්‍රාවකයාගේ සිතේ මෝහය නැත්නම් මෝහය නැහැ කියලා මනාකොට දැනගන්නවා. ඔය කීවේ කීවෙහි කාරණය ද? භයවෙහි කාරණය. දැන් අපි බලමු කළින් ඉගෙනගත්ත කාරණා මොනාද කියලා. පළවෙහි කාරණය මොකද්ද? සරාගී සිත සරාගී සිතක් වශයෙන් දැන ගන්නවා. ඒකට කීව පාලි වචනය මොකද්ද? **සරාගං වා චිත්තං, සරාගං චිත්තං'නි පජානාති** විශේෂ කාරණය මොකද්ද "දැනගන්නවා" ඒකට පාලියෙන් කීවා "පජානාති" කියලා. අනේ මගේ හිතට රාගයක් ඇවිල්ලා කියලා ඵයා කොහේවත් දුවනවද, මේක නම් කාගේ හරි උප්පරවැට්ටියක් කියලා හිතනවද, නෑ ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා මේ රාගය ඇතිවුනේ හේතු සහිතව මිසක් හේතු රහිතව නොවේ කියලා. රාගයක් හිතට ආපු වෙලාවට ශ්‍රාවකයා මොකද කරන්නේ මේක තමයි රාග සහිත සිත කියලා දැනගන්නවා.

දෙවන කාරණය **චිතරාගං වා චිත්තං, චිතරාගං චිත්තං'නි පජානාති** ඒකේ තේරුම රාගය නැති සිත රාගය නැති සිත කියලා දැනගන්නවා. තුන්වෙනි කාරණය **සද්දෝසං වා චිත්තං, සද්දෝසං චිත්තං'නි පජානාති** ද්වේශ සහිත සිත ද්වේශ සහිත සිතක් කියලා දැනගන්නවා. ඊළඟ කාරණය තමයි පින්වතුනි, මේ සිතේ ස්භාවය නියමාකාරයෙන් දකින්න අපි තුළ හොඳ සිතියක් තියෙන්නට ඕනෑ. දැන් කල්පනා කරලා බලන්න අපි තුළ හොඳ සිතියක් තිබ්බොත් රාගයෙන්, ද්වේශයෙන් බැර කනවද, නෑ. යම් වෙලාවක හිතට රාගය ආව නම්, යම් වෙලාවක හිතට ද්වේශය ආවානම් අපි සිතියෙන් නො සිටි අවස්ථාවකදී ම යි ඒක වෙලා තියෙන්නේ. ඒක නිසා චිත්තානුපස්සනාව තුළ හොඳට සිතිය පවත්වා ගන්න මහන්සිගන්න ඕනෑ.

ඊළඟ කාරණය තමයි **චිතදෝසං වා චිත්තං චිතදෝසං චිත්තංචි පජානාති** ද්වේශය හැකි සිත ද්වේශය හැකි සිතක් කියලා දැනගන්නවා. ඊළඟ කාරණය මතකද මේ පින්වතුන්ට. ඔව් මොකද්ද? **සමෝභං වා චිත්තං, සමෝභං චිත්තංචි පජානාති** මෝභ සහිත සිත, වහෙමත් හැත්තමි මුලාවුණ සිත මුලා වුන සිතක් වශයෙන් දැනගන්නවා. ඊළඟ එක මුලා නො වුන සිත මුලා නොවු හිතක් වශයෙන් දැනගන්නවා. ඒකට පාලියෙන් කිව්වා **චිතමෝභං වා චිත්තං චිතමෝභං චිත්තංචි පජානාති** දැන් මේ පින්වතුන් හිතලා බලන්න අපි සංසාරය කියලා කියන්නේ මොකකටද? රාග, ද්වේශ, මෝභවලින් සමන්විත ජීවිතයට නේද? කෙනෙකුට රාගය ඇත්තෙ ම හැත්තමි, ද්වේශය ඇත්තෙ ම හැත්තමි, මෝභය ඇත්තෙ ම හැත්තමි, එතන සංසාරයක් තියෙනව ද? නෑ. එතන සංසාරයක් නෑ. එතන තියෙන්නේ අසංඛත ධාතුව වන ඒ අමා හිවන. රහතන් වහන්සේට රාග, ද්වේශ, මෝභ හැකි හිසා තමයි පිරිහිවන්නේ.

ඊළඟට හත්වෙනි කාරණය **සංඛිත්තං වා චිත්තං, සංඛිත්තං චිත්තංචි පජානාති** දැන් අපි මේ කාරණය ඉගෙනගනිමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ යෙදීම ට අලස වුන, කම්මරලි වුන, නිදිමත සමඟ මිශ්‍ර වුන, ඊනම්ද්ධයෙන් යුක්ත වුන, කායිකව හා මානසිකව තමා තුළ හැකිලී ගිය සිත හැකිලී ගිය සිතක් වශයෙන් ශ්‍රාවකයා මනාකොට දැනගන්නවා. දැන් මම ඒක කෙටියෙන් කියන්නමි. තමා තුළ ට හැකුළුන සිත හැකුළුන සිතක් කියලා දැනගන්නවා. සිත හැකිලෙන්නේ තමන්ට සතිපට්ඨානයේ යෙදීමට චීර්යයක් හැකි වුණා ට පස්සේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ චක්තරා සූත්‍ර දේශනාවක් තියෙනවා **ජාගර සූත්‍රය** කියලා. ඒකෙදි උන්වහන්සේ විස්තර කරනවා පස් දෙනෙකු හිදාගෙන සිටියෙදි ඉද්දි පස් දෙනෙක් ඇරගෙන ඉන්නවා. හිදාගෙන ඉන්නේ කවුද **ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ. අවදියෙන් ඉන්න පස් දෙනා තමයි **කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ඊනම්ද්ධ, උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ච** කියන පංචනීවරණ. බලන්න පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ කොයිතරම් ලස්සනට, සරළව, සුන්දර විදිහට ධර්මය අපට පෙන්වා දීලා තියෙනවද කියලා. එතකොට මේ ධර්මයේ වැල්වටාරම් තියෙනවද? නෑ. හිස්තැන් පුරවන්න තියෙනවද? නෑ. අපිට මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න බැරිද? පුළුවන්. අපට සම්පත් ලැබිලා තියෙනවා. නමුත් පෞද්ගලිකව තම තමා අවංකව ම මහන්සිගන්න ඕනෑ වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය කරා තමන්ගේ සිත මෙහෙයවන්න.

තමන් දක්ෂ නොවුනොත් තමන්ගේ සිත මෙහෙයවලා වතුරාර්ය

සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න. පින්වතුනි, අපට යන්න වෙන්හේ ඉමක් කොහක් හෝ පෙනෙන අති දීර්ඝ වූ සංසාර ගමනක්. ඒ නිසා පින්වතුනි, අපට ඒ වාසනාව තියෙනවා; භාග්‍යය තියෙනවා.

තවදුරටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පහක් නිදාගෙන ඉද්දි පහක් හැඟිටලා ඉන්නවා කියලා. **ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** හැඟිටලා සිටියදි **කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ධීනමද්ධ, උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා** කියන පහ නිදාගෙන ඉන්නවා කියලා. දැන් බලන්න ඔබට නිදිමත, අලසකම ආපු වෙලාවක ඔබගේ ශ්‍රද්ධාවට මොකද වෙලා තියෙන්නේ, ශ්‍රද්ධාව නිදි, චීර්යයට මොකද වෙලා තියෙන්නේ චීර්යය නිදි, සතියට මොකද වෙලා තියෙන්නේ සතිය නිදි, සමාධියට මොකද වෙලා තියෙන්නේ සමාධිය නිදි, ප්‍රඥාවට මොකද වෙලා තියෙන්නේ ප්‍රඥාව නිදි. පංචනීවරණ ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වනවා **ආවරණා නිවරණා** නිවන ආවරණය කරන, **චේතසො උපක්කිලේසා** සිත කිලිටු කරන, **පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණා** ප්‍රඥාව දුර්වල කරනවා මොනවද? පංචනීවරණ, චිතකොට යම් ආකාරයකින් තම ජීවිතය තුළ පංචනීවරණ බැසගත්තා කියන්නේ චිතන නිවන් මග තියෙනවද? අන්ත ආවරණා නිවරණා නිවන් මග ආවරණය වුනා. චේතසො උපක්කිලේසා සිත කිලිටු වුනා. පඤ්ඤාය දුබ්බලිකරණා ප්‍රඥාව දුර්වල වුනා කියන එකයි. ඔබ යම් ආකාරයකින් ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්ත වෙලා, සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් යුක්ත වෙලා, සතර සතිපට්ඨානයෙන් යුක්ත වෙලා, සමාධියෙන් යුක්ත වෙලා, මනා ප්‍රඥාවෙන් යුක්ත වෙලා හිටියොත් පංච නීවරණ කියන හතරා එතනට එනවාද? පංච නීවරණ චිතකොට එන්නේ නෑ.

දැන් අපි කථා කළේ **සංඛිත්තං වා චිත්තං සංඛිත්තං චිත්තං'ති පජානාති** දැන් ඔන්න තමා තුළ හැකිලී ගිය සිත තමා තුළ හැකිලී ගිය හිතක් වශයෙන් දැනගන්නවා. දැන් කාරණා කියද කාරණා හතයි. ඊළඟට ඔන්න අටවෙති කාරණය. **චික්ඛිත්තං වා චිත්තං චික්ඛිත්තං චිත්තං'ති පජානාති** බලමු මොකද්ද ඒ කියන්නේ කියලා. මේ අනවබෝධය නිසා අනවබෝධයෙන් කල්පනා කිරීම නිසා ඒ කියන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසා බාහිරට විසිරුණු සිත බාහිරට විසිරී ගිය සිතක් කියලා ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා. බාහිරට විසිරී ගිය සිතක් කිව්වහම ඔබට මොකද්ද මතක් වෙන්නේ **"උද්ධච්චය"** උද්ධච්චය අයිති මොනවටද පංචනීවරණවලට. මුලින් කිව්ව කාරණා ඊක ම දැන් කියන්න කියන්නේ. විසුරුණා කියලා කිව්වහම ඔබට මොකද්ද මතක්වෙන්නේ උද්ධච්චය. උද්ධච්චය සමග එකතුවුන සිත ඒ කියන්නේ බාහිර අරමුණු කෙරෙහි විසිරී ගිය සිත විසිරී ගිය සිතක් කියලා

දැනගන්නවා. දැන් අපේ සිතේ එක වෙලාවකට රාග, එක වෙලාවකට තර්භ, එක වෙලාවකට හිදිමත, අලසකම, එක වෙලාවකට සිත විසිර්ලා පසුතැවෙනවා “අයියෝ මට මේක කරගන්න බැරි වුනානේ” කියලා. මගේ අතින් මේ මේ වගේ පව් සිද්ධි වෙලා තියෙනවා කියලා. මේ වගේ ස්වභාවයක් අපේ සිතේ නැද්ද? අපේ සිත තුළ තියෙනවා. අන්න එතකොට ඔබ දැනගන්න ඕන මෙන්න හිවරණයක් බැසගෙන. එතෙතම් හිවරණයක් බැසගන්නා කියන්නේ, හිවන ආචරණය වුනා, සිත කිව්ටු වුනා, ප්‍රඥාව දුර්වල වුනා. එතෙතම් ශ්‍රාවකයා චිත්තානුපස්සනාවේ යෙදෙමින් දැනගන්නවා ඕක තමයි විසුරුන සිත කියලා. දැන් කාරණා අටයි.

ඊළඟ කාරණය තමයි **මහග්ගතං වා චිත්තං, මහග්ගතං චිත්තං හි පජානාති** මෙතන පින්වතුනි, මහග්ගත සිත කියලා විස්තර කරන්නේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා සතර සතිපට්ඨානයේ යෙදෙමින් සමට, විදුර්භතා වඩනවිට පංච හිවරණ දුරු කරමින් ධ්‍යානයක් ලබාගන්නවා. ධ්‍යානයක් ලබාගන්නවා කියලා කියන්නේ සිත තුළ පංචහිවරණ නෑ. දැන් බලන්න ප්‍රථම ධ්‍යානය විස්තර වෙන්නේ කොහොමද? **විච්චිවේච කාමේති විච්චිව අකුසලේති ධම්මේති** කාමයන්ගෙන් වෙන්ව, අකුසලයන්ගෙන් වෙන්ව, **සචිතක්කං සච්චාරං විචේකජං ප්‍රීති සුඛං පඨමං ඝට්ඨං උපසම්පජ්ජ විහරති** මෙතන කාමයන්ගෙන් වෙන්ව කියලා කියන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස කියන පංච කාමය යි. අකුසලයන්ගෙන් වෙන්ව කියලා කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ මුල් කොටගත් අකුසලය යි. **සචිතක්කං සච්චාරං** කියලා කියන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ කවර හෝ කොටසකට යොමු වූ මනා සිතියෙන් ඒ සඳහා ම යළි යළිත් සිතිය පවත්වනවා කියන එකයි. **විචේකජං** කියලා කියන්නේ පංචහිවරණ සංසිඳීමෙන් හටගත් විචේකයයි. පීති සුඛං කියලා කියන්නේ කායික, මානසික ප්‍රීතිය හා සැපයයි. මේ ආකාරයට ප්‍රථම ධ්‍යානය තුළ ධ්‍යාන අංග පහක් තියෙනවා. මේ ආකාරයට ශ්‍රාවකයා චිත්තානුපස්සනාවේ යෙදෙමින් මහග්ගත සිත මහග්ගත සිතක් වශයෙන් දැනගන්නවා.

ඊළඟ කාරණය තමයි **අමහග්ගතං වා චිත්තං, අමහග්ගතං චිත්තං හි පජානාති** දැන් අපි මේ කාරණය තේරුම් ගනිමු. අමහග්ගත සිත කියලා කියන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ නො පිහිටි සතිපට්ඨානයෙන් තොර වීම නිසා පංච හිවරණයන්ගෙන් පීඩා ලබන දුර්වල බවට පත් වූ සිතයි. අන්න එතකොට ඒ සිත තුළ පහක් හිදි පහක් අවදියෙන්. දැන් ඔබ දන්නවා මේ කාරණය **ශුද්ධා, වීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම හිදි. කවුද එතකොට අවදිවෙලා ඉන්නේ. හිවන

ආචරණය කරන, සිත කිලිටු කරන, ප්‍රඥාව දුර්වල කරන, පංචනිවරණ. **කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ඊනමිද්ධ, උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා.** ශ්‍රාවකයා චිත්තානුපස්සනාවේ යෙදෙමින් දැනගන්නවා මේක තමයි අමහග්ගත සිත කියලා. දැන් අපි කාරණා දහයක් ඉගෙනගත්තා. ඔබ මේවා හොඳින් මතක තියාගන්න ඕනෑ.

ඊළඟට ඉගෙනගන්නේ චිකොලොස් වෙති කාරණය **සඋත්තරං වා චිත්තං සඋත්තරං චිත්තංහි පජානාති** මෙතන දී පින්වතුනි, **“සඋත්තර”** කියලා කියන්නේ සතර සතිපට්ඨානයේ පිහිටලා සමට, විදුර්භතා වඩද්දි පංචනිවරණ යටපත් කරනවා. නමුත් තම සිත ධ්‍යාන තත්ත්වයට බලවත් වෙලා නෑ. මේක තමයි සඋත්තර සිත කියලා කියන්නේ. මේ අවස්ථාව වන විට **ශ්‍රද්ධා, විරියය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** යන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තියෙනවා. තිබ්බට තාම සිත මහග්ගත තත්ත්වයට පත්වෙලා නෑ.

ඊළඟ එක තමයි ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා තමන්ගේ සිත මෙන්න මේ ආකාරයෙන් පවතිනවා කියලා. මේක දොළොස් වෙනි කාරණය. **අනුත්තරං වා චිත්තං, අනුත්තරං චිත්තංහි පජානාති** සතර සතිපට්ඨානයේ යෙදෙමින් සමට, විදුර්භතා වඩන කොට මෙයාගේ සිත පංච නිවරණයන් ගෙන් නිදහස් වෙනවා. නිදහස් වෙලා ධ්‍යාන තත්ත්වයට පත්වෙනවා. මේ මොහොත වන විට ආර්යය ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා මෙන්න මේක තමයි අනුත්තර සිත කියලා. අනුත්තර කියලා කියන්නේ **“උසස්”, “ශ්‍රේෂ්ඨ”** කියන එකයි.

ඊළඟට දහතුන් වෙනි කාරණය **සමාහිතං වා චිත්තං සමාහිතං චිත්තංහි පජානාති** දැන් සමාහිත කියන වචනය නම් දැනගන්න ඕන. දැන් සිංහල භාෂාවෙන් සමාහිත කියන වචනය තියෙනවා සමාහිත කියලා කියන්නේ එකඟ සිත කියන එකයි. එකඟවන්නේ නිකම්ම දූ? දැන් සාමාන්‍යය ජීවිතයේදීත් සිත එකඟවෙනවා. දැන් අපි උදාහරණයක් හැරියට ගනිමු කෙනෙක් මත්ද්‍රව්‍යය පාවිච්චි කරනවා. හෙරොයින් වගේ දේවල්. ඒ අයත් බලාගත්තු අත බලාගෙන ඉන්නවා. ඒ එකඟ බව ද මේ කියන්නේ නෑ. ඒක හෙවේ මේ කියන්නේ මෙතන තියෙන්නේ සමට, විදුර්භතා ආදි කුසල අරමුණෙහි මනාව පිහිටි එකඟ වූ සිතයි. දැන් ඔහ්න කෙනෙක් මාළු රූකියක් දිහා බලාගෙන ඉන්නවා, එහෙම නැත්නම් ක්‍රිකට් මැච් එකක් බලනවා. මොකද වෙන්නේ එතනත් සිතේ එකඟ බවක් තියෙනවා. එතන තියෙන්නේ වැරදි ආකාරයට සමාහිත වුන සිතක්. මෙතන තියෙන්නේ කුසල අරමුණ තුළ මනාව තැන්පත් වුනු නිවරණයන්ගේ බලපෑමක් නොමැති සමාහිත සිතයි. මේ ආකාරයට

ශ්‍රාවකයා දැනගන්නවා කුසල අරමුණ තුළ පිහිටි සමාහිත සිත සමාහිත සිතක් හැටියට.

පින්වතුහි, බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබුණා පුදුම විදිහට එකඟ වුන සිතක්. දිනක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පිදුරු කුටියක භාවනාවෙන් වැඩ සිටියා. එදා හෙණ හඬ පුපුරමින් මහා වැස්සක් ඇදහැරුණා. ඒ අසල කුමුරුක සිටිය ගොන්ධාන් දෙකක් සමගින් ගොවියන් දෙදෙනෙක් ඒ හෙණ හඬ පිපිරීමෙන් එතන ම මිය පරලොව ගියා. මේක දැනගත් මිනිස්සු එතනට රැස්වුනා. බුදුරජාණන් වහන්සේ භාවනාවෙන් නැගිටලා පිදුරු කුටියෙන් එළියට වැඩියා. මිනිස්සු පිරිලා ඉන්නේ කුමක් සඳහා දැයි කියලා බැලුවා. එතන සිටි කෙනෙකුගෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ සෙනඟ පිරිලා ඉන්නේ ඇයිදැයි විමසුවා. එවිට ඒ පුද්ගලයා පවසා සිටියේ “ඇයි ඔබ වහන්සේ දන්නේ නැද්ද, දැන් ටිකකට කලින් හෙණ හඬ පුපුරමින් මහා වැස්සක් වැස්සා. ඒ හෙණයක් වැදිලා මෙතන සිටි ගොන්ධාන් දෙකයි, ගොවියෝ දෙදෙනයි මිය පරලොව ගියා.” එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ “නෑ මම දන්නේ නෑ” කියලා පිළිතුරු දී වදාළා. එවිට අර කෙනා අහනවා “ඔබ වහන්සේ නිදාගෙනද සිටියේ” කියලා. “නෑ මම නිදාගෙන හිටියේ නෑ” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. “එහෙමනං ඇහැරිලාද හිටියේ” “මම ඇහැරිලා තමයි හිටියේ” “ඔබ වහන්සේ සිතියෙන්න සිටියේ” “ඔව් මම සිතියෙන් තමයි හිටියේ” එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ පුක්කුසමල්ල රජතුමාට තමන් වහන්සේගේ සිතේ එකඟකම විස්තර කළේ මේ ආකාරයට යි. ඔබට මේ විස්තරය දැනගන්න ඕනනම් කියවන්න **දීඝ නිකායේ මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රය.**

ඊළඟ කාරණය **අසමාහිතං වා චිත්තං අසමාහිතං චිත්තං හි පජානාති** ඔබ මේවා වචනයෙන් පුරුදුවෙන්න ඕනෑ. ගිහි ජීවිතය ගත කරන අයට මේ ධර්මය අවශ්‍යය වෙන්නේ නැද්ද. එහෙම දෙයක් නෑ. මම ඔබට කාරණයක් කියන්නම්. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින් කොච්චර ඉන්නවද? කොටස් දෙකයි. ඒ තමයි පැවිදි ශ්‍රාවක, ගිහි ශ්‍රාවක. පැවිදි ශ්‍රාවකයින් කොටස් දෙකයි. හික්කු සංඝ, හික්කුණී සංඝ. ගිහි ශ්‍රාවකයින් කොටස් දෙකයි. උපාසක, උපාසිකා. එතකොට මේ අය අතරින් ගිහි අයට වෙනම ධර්මයකුත්, පැවිදි අයට වෙනම ධර්මයකුත් කියලා තියෙනවද? එහෙම එකක් නෑ. ගිහි-පැවිදි දෙපිරිස ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ. ශ්‍රාවකයා මොකද කරන්නේ මේ ධර්මය හොඳින් අහනවා. ඇසූ ධර්මය හොඳින් මතක තියා ගන්නවා. වචනයෙන් පුරුදු කරනවා. නුවණින් විමසනවා. සම්මා දිට්ඨිය පිරිසිදු කර ගන්නවා. එහෙම නම් මේ පින්වතුන් ආර්යය ශ්‍රාවකයෝ හැටියට මේ කාරණා තමා තුළ ඇති කරගන්න මහන්සි ගන්න ඕනෑ. ඔබ හිතරම

අසා මතක තියාගෙන වචනයෙන් පුරුදු කරන දේවල් ඇති. දැන් ඔබ ගීත අහනවා. ඒක ලස්සන එකක් නම් අහලා මතක තියාගන්නේ නැද්ද. දැන් බලන්න අළුත් ගායකයෙක් හරි, ගායිකාවක් හරි ඔබගේ සිත ඇදිලා යන විදිනේ ගීත ටිකක් කියනවා. ඔබ මොකද කරන්නේ ඒ කැසට් පටිය හරි, සංයුක්ත තැටිය හරි කොහෙන් හරි හොයාගෙන ගෙනැවිත් දාලා අහනවා නේද. ඉතින් ඔබ ආශාවෙන් නැවත නැවතත් මේ ගීත අහනවා. අහලා මතක තියා ගන්නවා. ඊට පස්සේ වචනයන් මුමුනනවා. ඊට අනුකූලව විමසනවා. මේ මොනවා කරත් පින්වතුනි, ඔබගේ සම්මා දිට්ඨිය පිරිසිදු වෙනවද? නෑ. අවබෝධය පිණිස හේතු වෙනවද? නෑ. පින්වතුනි, ඒ හැම දෙයක්ම තියෙන්නේ සංසාරයේ යන්න.

ඒත් පින්වතුනි, යම් කෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය හොඳින් අසා දරාගෙන, වචනයෙන් පුරුදු කරලා, හොඳින් නුවණින් විමසුවොත්, අන්න එයාගේ තමයි සම්මා දිට්ඨිය පිරිසිදු වෙන්නේ. දැන් ඔබ බොහෝ විට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇතුළත් සුත්ර දේශනා කියවනවා. මේවා මේ පුවත්පතක් බලනවා වගේ කියලා පැත්තකට දානවද? නෑ. ඔබ මේ ධර්මය ඇතුළත් පොත්පත් එක වතාවක් හෝ වෙයි සිය වතාවක් කියවීමට කමක් නෑ. මොකද ඒ මේ ධර්මය තුළින් චිතර ම යි සංසාර දුකෙන් නිදහස් කරන්න හැකියාව තිබෙන්නේ. නැතිනම් පින්වතුනි, මේ ධර්මය අහගෙන ඉඳලා අදත් හොඳ බණ ටිකක් ඇහුවා කියලා මේ කාරණා අමතක කරලා දැම්මොත් හරි යයිද? හරි යන්නේ නෑ. ඒක හිසා හිවන් දකින්න අදාළ කාරණා මතක තියාගෙන නිවනට සුදුස්සෙක් වෙන්න මහන්සි ගන්න ඕනෑ.

දැන් අපි කථා කරමින් සිටින්නේ අසමාහිත සිත ගැනයි. පින්වතුනි, අසමාහිත සිත කියලා කියන්නේ එකඟ නො වූ සිත කියන අර්ථයයි. සමට, විදුර්භනා ආදි කුසල අරමුණෙහි මනාව නො පිහිටීම හිසා තැන්පත් නොවුණු, එකඟ නො වුණු සිතේ ස්භාවය තමයි මෙයින් අදහස් කරන්නේ. දැන් බලන්න අපේ සිතේ නිතරම පවතින්නේ ඇවිස්සුන ස්වාභාවයක් නේද? මේ ඇවිස්සුන ස්වාභාවය ආර්යය ශ්‍රාවකයා මැනවින් හඳුනා ගන්නවා. මේක තමයි එකඟ නො වුන අසමාහිත සිත කියලා. ඔබට මම අසමාහිත සිත ගැන ලස්සන කථාවක් කියලා දෙන්නම්. මේක තියෙන්නේ **ථේර ථේර ගාවා** ඇතුළත් **බුද්දක නිකායේ**. එක්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ කෙනෙක් සිටියා **සප්පදාස** කියලා. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ තමයි මේ විස්තරය කියන්නේ. "මම මහණ වෙලා අවුරුදු විසිපහක් ගෙවිලා ගියා. අසුරු සැණක් පමණ කාලයක්වත් මට සිතේ සමාධියක් ඇති කරගන්න බැරවුනා. මට හිතේ ඇතිවන

කාමරාගයෙන් හරියට පීඩා වින්දා. හිතේ චිකඟ බවක් තිබුනේ ම නෑ. අන්තිමේදී භයා වැළපෙමින් හිසේ අත් බැඳගෙන වෙහෙරින් වෙහෙරට ගියා. ආයුධයක් අරගෙන හරි මම දිවි නසා ගන්නවා. මේ ජීවිතයේ ඇති ඵලය මොකද්ද? ශුද්ධාවෙන් පැවිදි වුන මේ වගේ කෙනෙක් මේ උතුම් ජීවිතය අනන්තරා ගිහියෙක් වගේ මැරෙන්නේ කොහොමද? ඉතින් මම දැලි පිහිය අතට ගෙන ඇඳේ වාඩි වුනා. බෙල්ලේ නහර කපන්න හිතාගෙන දැලි පිහිය බෙල්ලට තැබුවා. ඒ තුළින් ම මට යෝනිසෝමනසිකාරය ඇති වුනා. මේ කෙළෙස්වල ආදිනව ප්‍රකට වුනා. අවබෝධයෙන් යුතු කලකිරීම තුළ සිත පිහිටියා. ඒ නිසා ම මගේ සිත සියලු කෙලෙසුන්ගෙන් නිදහස් වුනා. මේ ධර්මයේ ආශ්චර්ය බලන්න. මමත් ත්‍රිවිද්‍යාව ලබාගත්තා. බුද්ධ ශාසනය සම්පූර්ණ කර ගත්තා. බලන්න පින්වතුනි, චිතකොට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ සිත චිකඟවෙන්නේ නැතැයි කියලා හිවන් දකින අදහස අනන්තරා දැමීම ද? නෑ. අවුරුද්දක් දෙකක් නෙවෙයි අවුරුදු 25 ක් ම මහන්සි අරගෙන ජීවිතය ජය ගන්නවා. මේ විදිනේ පුදුමාකාර චීර්යයක් පවත්වනු උත්තමයන් වහන්සේලා බුදු සසුන තුළ වැඩ සිටියා.

අපිත් කොහොම හරි මහන්සි ගන්න ඕන අවබෝධයෙන්ම තෙරුවන් සරණ ගිහිල්ලා, සමාදන් වන සිල්පද හොඳින් ආරක්‍ෂා කරගෙන, සමට, විදුර්ගනා වඩමින් සතිපට්ඨානය තුළ ම සිහිය පවත්වමින්, මේ මෙල්ල කරන්න බැරි, දමනය කරන්නට අපහසු සිත ජයගෙන මේ සසර ගමන නිමා කරන්න. අපි දැන් කාරණා දාහතරක් සවිස්තරාත්මකව ඉගෙනගත්තා.

ඊළඟට පහළොස්වෙනි කාරණය තමයි **විමුක්තං වා චිත්තං, විමුක්තං චිත්තං'හි පජානාති** මෙයින් අදහස් කරන්නේ අවබෝධ ඤාණයක් තුළින් රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන සියළු කෙළෙසුන්ගෙන් මිදී ගිය සිත කෙළෙසුන්ගෙන් මිදී ගිය සිතක් වශයෙන් ආර්යය ශ්‍රාවකයා මනාකොට දැනගන්නවා. මේ කියන්නේ කවුරු ගැනද. රහතන් වහන්සේ ගැන. උන්වහන්සේලාගේ හද මඩල කෙළෙසුන්ගෙන් නිදහස් වුනාට පස්සේ හරි ලස්සන උදානයක්, ඒ කියන්නේ ප්‍රීති වාක්‍යයක් ප්‍රකාශ කරනවා. **බිණා ජාති, වුසිතං බුන්මචර්යං** ඒ කියන්නේ ඉපදීම ඤය වුනා. බඹසර වාසය නිම කලා. **කතංකරණීයං** කල යුක්ත කලා. **නාපරං ඉත්ථත්ථායාති පජානාති** මත්තෙහි කරන්න කිසි දෙයක් නෑ කියලා උන්වහන්සේලා දැනගන්නවා. චිතකොට නිකෙළෙසේ බව කියන චික අපිට හිතාගන්නත් බෑ. ඇයි අපි නිරන්තරයෙන් ම ජීවත් වෙන්නේ රාග, ද්වේශ, මෝහ සහිත නිසා. දැන් කාරණා පහළොව යි.

දාසය වෙති කාරණය තමයි **අවිමුත්තං වා චිත්තං, අවිමුත්තං චිත්තංති පජානාති** කෙළෙසුන්ගෙන් නොමිදුන සිත කෙළෙසුන්ගෙන් නොමිදුන සිතක් වශයෙන් ආර්යය ශ්‍රාවකයා හොඳින් දැනගන්නවා. ඒක තමයි දාසය වෙති කාරණය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට පස්සේ මේ සිත පවතින ආකාර දහසය විස්තර කරලා නතර වුනේ නෑ. ඊට පස්සේ උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා **ඉති අජ්ඣධත්තං වා චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති. ඛනිද්ධා වා චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති. අජ්ඣධත්ත ඛනිද්ධා වා චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති.** මේ විදියට තමාගේ යැයි සළකනු ලබන සිත කෙරෙහි වම සිත පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමක් වාසය කරයි. **"ඛනිද්ධා වා"** අනුන්ගේ යැයි සළකනු ලබන සිත ගැනත් ඒ සිත පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමක් වාසය කරයි. සිත කුමක් ප්‍රත්‍යයෙන් ද හට අරගෙන තිබෙන්නේ. නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන්. මේ විදිහට තමාගේ යැයි සළකනු ලබන ඒ වගේ ම අනුන්ගේ යැයි සළකනු ලබන නාම-රූප නිසා හටගත් සිත පිළිබඳ අත්ත ඇති සැටියෙන් ම දැකීමක් වාසය කරයි.

ඊළඟට විස්තර වෙනවා මේ සිතේ හටගැනීමත් අභාවයට යාමත් ඒ කියන්නේ සමුදයක්, අස්ථංගමයක්. අපි මේ කාරණය තේරුම් ගන්න මහන්සි ගමු. **සමුදය ධම්මානුපස්සි වා චිත්තස්මිං විහරති. වයධම්මානුපස්සි වා චිත්තස්මිං විහරති සමුදය වයධම්මානුපස්සිවා චිත්තස්මිං විහරති** සිත හට ගත්තේ කුමක් ප්‍රත්‍යයෙන්ද? නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන්. නාම-රූප කියලා කියන්නේ මොනවාද? නාම කියන්නේ **වේදනා, සංඥා, චේතනා, චස්ස, මහසිකාර.** රූප කියන්නේ **පඨවි, අපෝ, තේපෝ, වායෝ** කියන සතර මහා ධාතූන් සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හටගත් යම් දෙයක් ඇද්ද ඒවට කියනවා රූප කියලා. මේකට තමයි කියන්නේ නාම-රූප කියලා. නාම-රූප හටගන්නේ කුමක් ප්‍රත්‍යයෙන්ද. විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් **විඤ්ඤාණ පච්චයා නාම-රූපං** එතකොට සිත හට අරගෙන තිබෙන්නේ ඉබේ නොවේ. අපට ඕන නිසා කරගෙනත් නෙවෙයි. තව කෙනෙක් මව්ලා දීලත් නෙවෙයි. සිත හටගත්තේ නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන්. දැන් අපි මේ කාරණය මේ විදිහට තේරුම් ගනිමු. පින්වතුනි, සිත තුළ පවතින්නේ තනිකරම මානසික ක්‍රියාවලියක් පමණක්ද? නෑ. දැන් බලන්න සිතක් හටගන්නේ කොහොමද කියලා අපි දෙයක් දැනගන්නවා, විදිනවා, හඳුනාගන්නවා, ඒ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රියා කරන්නේ, ඒ හා සම්බන්ධයෙන් හැඟීම් ප්‍රකාශ කරන්නේ කරුණු තුනක් එකතු වුන නිසා. හරි දැන් අපි ඇස ගැන බලමුන ඇසෙයි-රූපයයි-ඇසේ විඤ්ඤාණය යි එකතුවීම නිසා ඇසේ ස්පර්ශය

ඇතිවෙනවා. අන්ත ඒ ස්පර්ශය නිසා තමයි අපි යම් දෙයක් විඳින්නේ. යම් දෙයක් හඳුනාගන්නේ. යමක් සම්බන්ධයෙන් වේතනා පහළ කරන්නේ. යම් දෙයක ට ඇලුම් කරනවා නම් ඇලුම් කරන්නේ මේ කාරණා තුනේ එකතුවීම නිසයි. ඒ කියන්නේ ස්පර්ශය නිසයි.

විසේ නම් අපට ස්පර්ශය කුමක්ද කියා විමසා බැලීමට අවශ්‍යය වේ. මේ පිළිබඳව කාරණා අඩංගු සූත්‍ර දේශනාවක් තියෙනවා **දුතිය ද්විය** කියලා. ඒක තියෙන්නේ **සංයුක්ත නිකායේ**. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි, කරුණු දෙකක් නිසාය විඤ්ඤාණය හටගන්නේ. එනම් ඇසත්, රූපයත් නිසා වක්බු විඤ්ඤාණය හට ගනී. මේ ඇස-රූප යන දෙකම වලනය වන, වැනසී යන, අනිත්‍යය වූ, වෙනස් වන ධර්මතාවයට අයත් දෙයකි. මෙසේ අනිත්‍යය ධර්මතාවයක උපකාරයෙන් හටගත් වක්බු විඤ්ඤාණය නිත්‍යය වන්නේ කෙසේද. පින්වත් මහණෙනි, මේ ආකාරයෙන් ඇසත්, රූපත්, වක්බු විඤ්ඤාණයත් යන අනිත්‍යතාවය ට අයත් කරුණු තුනක එක්වීම ම, එකට එකතුවීම ම, එකට හමුවීම ම ස්පර්ශය කියා කියනු ලැබේ.

දිනක් පෙර වැඩ සිටි බුදුරජාණන් වහන්සේලා සද්ධර්මය අවබෝධ කරගත් ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් හිඤ්ඤාණ වහන්සේලාට උගන්වා වදාළහ. එහිදී දුක පිණිස හේතු එල දහම සකස් වෙන පිළිවෙල ක්‍රමක්‍රමයෙන් **විපස්සි බෝධි සත්වයන් වහන්සේ**ට ද ගුරුපදේශ රහිතව ම අවබෝධ වී යන ආකාරය උගන්වා වදාළා. එහිදී විපස්සි බෝධිසත්‍යාණන් වහන්සේ සිත ගැන විමසන්නේ මෙසේය. මේ (සිත හෙවත්) විඤ්ඤාණය කුමක් ඇති කල්හි පවතින දෙයක් ද? කුමන කාරණයක උපකාරයෙන් පවතින දෙයක් ද? කියාය. එවිට නුවණින් විමසන උන්වහන්සේට මේ සිත හෙවත් විඤ්ඤාණය වනාහි නාමරූප ඇති කල්හි පවතින දෙයකි. නාම රූපයේ උපකාරයෙන් පවතින දෙයකි යි, අවබෝධ විය. එය විපස්සි බෝධිසත්‍යාණන් වහන්සේ තුළ මෙවැනි අවබෝධයක් ඇති කරලීම ට සමත් විය. එනම් මේ සිත හෙවත් විඤ්ඤාණය එකම කරුණක් සඳහා ම හැරී පවතී. එනම් මේ විඤ්ඤාණය නාම-රූපයෙන් බැහැරට නො යයි. මෙපමණකින් ම ලෝකයේ ඉපදීම සිදු වේ, ජරා ජීර්ණ වීම සිදු වේ, චුත වීම සිදු වේ, යළි ඉපදීම සිදු වේ, එනම් නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය වේ. විඤ්ඤාණයේ ප්‍රත්‍යයෙන් නාම-රූප වේ.

එතකොට පින්වතුනි, සිත හෙවත් විඤ්ඤාණය හටගන්නේ හේතු සහිතව. **විඤ්ඤාණ පච්චයා නාම-රූපං** විඤ්ඤාණය ට හේතුව නාම-රූපයි. නාම-රූපයට හේතුව වන්නේ විඤ්ඤාණයයි. මේ දෙක වෙන්

කරන්න පුළුවන්ද බෑ. වෙන් කරන්න බෑ. පින්වතුනි, මේ සම්බන්ධ සූත්‍ර දේශනයක් තියෙනවා **හළකලාප** කියලා. එහිදී උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා බට මිටි දෙකක් එකට හේත්තු වෙලා තියෙනවා. කෙනෙක් ගිහිල්ලා එක බට මිටියක් ගන්න හදනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ. අනිත් බට මිටිය වැටෙනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි විඤ්ඤාණය නාමරූපයෙන් වෙන් කරන්න පුළුවන්ද? නාමරූපය විඤ්ඤාණයෙන් වෙන් කරන්න පුළුවන්ද? වෙන්කරන්න බෑ. මේ දෙකට දෙක ප්‍රත්‍යය වෙලා තමයි පවතින්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **බීජ සූත්‍රයේ** දී යමෙක් රූපයෙන් තොරව වේදනාවෙන් තොරව, සංඥාවෙන් තොරව, සංස්කාරවලින් තොරව, විඤ්ඤාණයේ ඒමක් හෝ යෑමක් හෝ චුත චීමක් හෝ ඉපදීමක් හෝ වැඩීමක් හෝ විපුල බවට පත්වීමක් හෝ පනවමී කියා ඒක විද්‍යාමාන නො වන කාරණයකි. එතකොට රූපයෙන් තොරව, වේදනාවෙන් තොරව, සංඥාවෙන් තොරව, සංස්කාරවලින් තොරව, විඤ්ඤාණයක් හටගන්නේ නෑ. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර හරියට පොළව වගේ. විඤ්ඤාණය ගහක් වගේ. මේක ඉබේ පැළ වෙනවද නෑ. කොහොමද පැළ වෙන්නේ **“නන්දප සේවනං”** තණ්හාවෙන් පෝෂණය වෙලා තමයි පැළවෙන්නේ. එතකොට පින්වතුනි, කල්පනා කරන්න රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාරවලින් තොරව සිතක් හටගන්නේ නෑ. ඒකයි කිව්වේ විඤ්ඤාණය හේතු කරගෙන නාම-රූප ඇතිවෙනවා නාම-රූප හේතු කරගෙන විඤ්ඤාණය ඇතිවෙනවා කියලා.

පින්වතුනි, **දීඝ නිකායේ මහා නිධාන සූත්‍රයේ** දී මේ කාරණය බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට තේරුම් කර දෙන්න මේ ආකාරයට යි. “පින්වත් ආනන්ද, නාම-රූප හේතු කරගෙන විඤ්ඤාණය පවතිනවා යන කරුණ අවබෝධ කර ගත යුත්තේ මෙන්න මේ ආකාරයට යි. පින්වත් ආනන්ද, විඤ්ඤාණය ද නාම-රූප තුළ පිහිටක් නො ලබයි නම්, අනාගතයේ මේ ඉපදෙන, දිරන, මැරෙන දුක්වල හටගැනීමක් දක්නට ලැබේවි ද? ස්වාමීනී එය නො වන්නේ ම ය” කියලා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දුන්නා. “ඒම නිසා පින්වත් ආනන්ද, විඤ්ඤාණය ට හේතුව මෙය ම යි. මූලික කරුණ මෙය ම යි. හටගැනීම මෙය ම යි. උපකාරක ධර්මය මෙය ම යි. එනම් නාම-රූපය යි. පින්වත් ආනන්ද, මෙපමණකින් ම උපදින්නේ ද වේ, දිරන්නේ ද වේ, මැරෙන්නේ ද වේ, චුත වන්නේ ද වේ. නොයෙක් නම් ගොත් තිබෙන්නේ ද මෙපමණකින් ම ය. නොයෙක් අර්ථ විස්තර තිබෙන්නේ මෙපමණකින් ම ය. නොයෙක් පැනවීම් තිබෙන්නේ මෙපමණකින් ම

ය. ප්‍රඥාවේ හැසිරීම තිබෙන්නේ මෙපමණකින් ම ය. සසරක් තිබෙන්නේ ද මෙපමණකින් ම ය. මේ ජීවිත පැවැත්ම තුළ කටා කරන්නේද මෙපමණකින් ම ය. එනම් නාම-රූපය විඤ්ඤාණය සමග විකිහෙකාට උපකාරයෙන් පැවතීම ය.”

එතකොට පින්වතුනි, ඒ කාරණය සවිස්තරාත්මකව ඉගෙනගත්තා. ඊළඟ කාරණය තමයි අත්ටි වත්තං’ ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති. යාවදේව ඤාණමත්තාය, පතිස්සතිමත්තාය, අතිස්සිතෝ ව විහරති. න ව කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවම්පි ඛෝ තික්ඛවේ තික්ඛු වත්තේ වත්තානුපස්සී විහරති. නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අතිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ සිතක් හෙවත් අරමුණු දැනගන්නා ස්වභාවයක් තිබේ යැයි සිත පිළිබඳ මනාව යොමු කළ සිතිය ආර්යය ශ්‍රාවකයා තුළ බලවත්ව පිහිටයි. එසේ විත්තානුපස්සනාවේ මනාව පිහිටි සිත තව දුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. බලවත්ව සිතිය දියුණු වීම පිණිස ම පවතී. නාම-රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් සිත මම ය, මාගේ ය, මගේ ආත්මය ය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නො ගනී. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිළිවෙලකින් ග්‍රහණය කර නො ගනී. තටාගත ශ්‍රාවකයා මේ ආකාරයෙන් තම සිත කෙරෙහි සිත පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

පින්වතුනි, අපට සිත පෙනෙන්නේ තමන්ගේ දෙයක් වගෙයි. තමන්ගේ වසගයේ පවත්වන්න පුළුවන් දෙයක් වගේ. ඒත් පින්වතුනි, ඇස යි, රූපය යි විතරක් තිබ්බො ඇස තුළ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකේ තියෙනව ද? කණ යි ශබ්දය යි විතරක් තිබ්බො කණේ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකය තියෙනව ද? නාසය යි, ගඳසුවඳ යි විතරක් තිබ්බො නාසයේ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකේ තියෙනව ද? දිව යි, රසය යි විතරක් තිබ්බො දිව තුළ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකේ තියෙනව ද? කය යි, පහස යි විතරක් තිබ්බො කයේ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකේ තියෙනව ද? මහසයි අරමුණු යි විතරක් තිබ්බො මනෝ විඤ්ඤාණය හටගත්තේ නැත්නම් අපි මේ කටා කරන ලෝකේ තියෙනව ද? එතකොට අපි මේ ලෝකය හැටියට ගොඩ ගසාගෙන සිටින්නේ මේ කරුණු තුනක එකතුවීම යි. ද්වයං පච්චිව උප්පජ්ජති විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සළායතනං, සළායතන පච්චයා ඵස්සො, ඵස්ස පච්චයා වේදනා, වේදනා පච්චයා තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදානා, උපාදාන පච්චයා භවෝ,

භව පච්චයා ජාති, ජාති පච්චයා ජරාමරණං, ශෝක, පර්දේව, දුක්ඛ, දෝමනස්සුපායාසා සමිහවන්ති ඒව මේතස්ස කේවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයෝ හෝති. මේ මොකද්ද? මේක තමයි දුක සකස්වෙන වැඩ පිළිවෙල. චතකොට මේ අනේක විඳ දුක් දොමිනස් අපට ලැබිලා තියෙන්නේ මෙන්න මේ කරුණු තුනක එකතුවීම නිසා. කෙනෙක් සිත ආත්ම දෘෂ්ඨියෙන් අල්ලා ගත්තොත් වයා අල්ල ගන්නේ මෙන්න මේ වගේ දුක් කන්දරාවක්. ඔබට තේරෙනවද චතකොට මේ සිත කියලා කියන්නේ පොඩි පහේ මායාවක්ද?

බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤාණය පෙන්නුවේ මැජික් කාරයෙක් වගේ කියලයි. පින්වතුනි, ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන ආයතන හය තුළ විඤ්ඤාණය හටගත්ත නම් අන්ත චිතන තමයි අපි මේ කථා කරන සංසාරය තියෙන්නේ. නමුත් කෙනෙක් මේ කාරණා අතිත්තය වශයෙන් දකින්න මහන්සි ගන්නවා. කොහොමද ඇස අතිත්තයි, රූප අතිත්තයි. වක්ඛු විඤ්ඤාණය අතිත්තයි. කණ අතිත්තයි, ශබ්ද අතිත්තයි, සෝත විඤ්ඤාණය අතිත්තයි. නාසය අතිත්තයි, ගඳසුවඳ අතිත්තයි, ඝාණ විඤ්ඤාණය අතිත්තයි. දිව අතිත්තයි, රසය අතිත්තයි, පිච්චා විඤ්ඤාණය අතිත්තයි, කය අතිත්තයි, පහස අතිත්තයි, කාය විඤ්ඤාණය අතිත්තයි, මනස අතිත්තයි, අරමුණු අතිත්තයි, මනෝ විඤ්ඤාණය අතිත්තයි වශයෙන්. චතකොට දුක සකස්වෙනවද? නෑ. දුක සකස්වෙන්නේ නෑ. චිතන තියෙන්නේ දුකේ නිරුද්ධවීම. අවිජ්ජායත්වේව අසේස විරාග නිරෝධා සංඛාර නිරෝධෝ, සංඛාර නිරෝධා විඤ්ඤාණ නිරෝධෝ, විඤ්ඤාණ නිරෝධා නාමරූප නිරෝධෝ, නාමරූප නිරෝධා සළායතන නිරෝධෝ, සළායතන නිරෝධා චස්ස නිරෝධෝ, චස්ස නිරෝධා චේදනා නිරෝධෝ, චේදනා නිරෝධා තණ්හා නිරෝධෝ, තණ්හා නිරෝධා උපාදාන නිරෝධෝ, උපාදාන නිරෝධා භව නිරෝධෝ, භව නිරෝධා ජාති නිරෝධෝ, ජාති නිරෝධා ජරා මරණං, සෝක පර්දේව, දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා නිරුජ්ඣන්ති. ඒව මේතස්ස කේවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරෝධෝ හෝති. මේක තමයි දුක නිරුද්ධ වන වැඩ පිළිවෙල. කෙනෙක් මේ ආයතන හය අතිත්තය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් දකින්නට මහන්සි ගත්තොත් තමයි මේ ඉපදෙන මැරෙන සංසාරයෙන් නිදහස් වෙන්න සුළුවන්කම ලැබෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා

න තං මාතා පිතා කයිරා - අඤ්ඤේවා'පි ච ඤාතකා
සමිමා පණිතිතං චිත්තං - සෙය්‍යසෝ නං තතෝ කචේ.

මේ වැඩේ තමන්ගේ අම්මා කරලා දෙන්නෙත් නෑ. තාත්තා කරලා දෙන්නෙත් නෑ. වෙන නෑදෑයෙක් කරලා දෙන්නෙත් නෑ. තමා චිසිත් ම යි මේක කර ගත යුත්තේ. එතකොට තමයි උත්තම භාවයට පත්වෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මොකද්ද මේ අම්මා තාත්තාට කරලා දෙන්න බැර වැඩේ. දැන් අම්මා තාත්තාට පුළුවන් බඩගිනියි කියපුව ම කෑම ටිකක් දෙන්න. අඳින්න ඇඳුම් නැත්නම් ඇඳුමක් අරගෙන දෙන්න. ඉන්න තැනක් නැත්නම් ගෙයක් හදලා දෙන්න. ලෙඩ වෙලා නම් බෙහෙත් අරන් දෙන්න. ඒත් පින්වතුනි, චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගන්න තමන් ම යි මහන්සිගන්න ඕනෑ. අපි මේ පැය දෙකක් පුරාවට ඉගෙනගත්තේ මේ සිත පිළිබඳවයි. පින්වතුනි, සිත පහදවාගැනීමේ වටිනාකම ගැන කියලා දැන් මේ දේශනය නිමා කරමු.

දවසක් ආනන්ද භාමුදුරුවෝ බුදුරජාණන් වහන්සේට කියනවා “සිඛි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අග්‍ර ශ්‍රාවක අභිකඤ්ඤා තියෙන “අභිතු” කියන මහ රහතන් වහන්සේ මේ ලෝක ධාතුව ට ම ඇහෙන්න කථා කලා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කොපමණ දුරට ඇහෙන්න කථා කරන්න පුළුවන්ද” කියලා. ඒවෙලාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට කියනවා “තථාගතයන් වහන්සේලා පිළිබඳව ඒක ප්‍රමාණ කරලා කියන්න බෑ. මේ හිරු සඳුගෙන් වළිය වෙන මේ ලෝක ධාතුව වගේ දාහක් සක්වල වලවල් තියෙනවා. ඒවට කියනවා චූලනිකා ලෝක ධාතූ කියලා. ඒවගේ දාහක් තියෙනවා. ඒවට කියන්නේ ද්විසහස්සි ලෝක ධාතූ කියලා. ඒ වගේ ලෝක ධාතූ දාහක් තියෙනවා. ඒකට කියන්නේ තිසහස්සි ලෝක ධාතූ කියලා. මෙන්න මේ තිසහස්සි ලෝක ධාතුව ට ම ඇහෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේට කථා කරන්න පුළුවන්” කියලා කිව්වා. ඒක අහලා ආනන්ද භාමුදුරුවෝ බොහොම සතුටු වුනා. ඒ වෙලාවේ ආනන්ද භාමුදුරුවෝ කියනවා “අනේ මම සරණ ගිය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහා ඉර්ධ්වල සම්පන්න කෙනෙක් කියලා.” ඉතින් ඒ වෙලාවේ එතන හිටිය උදාසි කියන භාමුදුරුවෝ කියනවා “ඔහේ ඔය විදිහට සතුටු වෙන්න ඔහේට තියෙන හේතුව මොකද්ද කියලා” ඒ වෙලාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ “හා..... හා..... උදාසි එහෙම කියන්න විපා! ආනන්ද මේ වෙලාවේ ඇති කරගත්තු ඔය චේතනාව මොන තරම් පිනක් තියෙනවද දන්නවද? උත්වහන්සේට ආත්ම භාව හතක් ම සුගතිගේ උපදින්න ඒ චේතනාව බලවත්” කියලා කිව්වා. ඔන්න චේතනාවක මනිම ය. එතනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා ආනන්ද භාමුදුරුවෝ මේ ජීවිතයේ දී ම පිරිහිවත් පානවා. නමුත් පහළ වුන චේතනාව ආත්ම භව හතක් සුගතිගේ උපදින්න හේතුවෙන එකක් කියලා දේශනා කළා.

ඉතින් මේ පින්වතුනුත් තමන්ගේ යයි සලකන මේ සිත ජයගෙන
 චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන මේ ඉපදෙන මැරෙන
 සංසාරයෙන් නිදහස් වෙලා ඒ අමා නිවන කරාම යනවා ම කියලා
 අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න.

ඇදු! ඇදු!! ඇදු!!!

ගෞරවයට පිහිටුව වස්සානය

ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය

ගච්ඡන්ත චරා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීදර්ශන විජයතුනි,

අද මේ ගෙවියන්ගේ වස්සාන ධර්ම දේශනා මාලාවේ 4 වන දිනයයි. මේ පින්වතුන් සියළු දෙනා අද මෙම ස්ථානයට රැස්වෙලා ඉන්නේ, අපගේ ජීවිතවල තිබෙන අඩුපාඩු සකස්කරලීමට අවශ්‍ය ධර්ම කරුණු අඩංගු ධර්ම දේශණායකට සවන් දීමටයි. අද මේ පින්වතුන්ට දැනගන්න තිබෙන ඒ උතුම් මාතෘකාව තමයි “ධම්මානුපස්සනාව” සතර සතිපට්ඨානයේ වටිනාම අංගයක් වන මෙම මාතෘකාව පිළිබඳවයි මේ පින්වතුන්ට ඉගෙනගන්න තියෙන්නේ.

“ධම්මානුපස්සනාව” කියන්නේ කුමක්ද කියලා මුලින්ම අපි ඉගෙනගන්න ඕන. ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමටයි ධම්මානුපස්සනාව කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කරනවා “පිය උරුමෙන් ලැබුණු ප්‍රදේශයේ වාසය කරන්න” එවිට අපට අනතුරක් සිද්ධ වෙන්නේ නැතැ කියලා. ඉපදෙමින් මැරෙමින් ගමන් කරන සංසාරයෙන් නිදහස් වෙන්න මාර්ගය කියාදන්නා. බුදුරජාණන් වහන්සේ තමයි අපගේ පියාණන් වහන්සේ. එනම් පිය උරුමෙන් ලැබුණු ප්‍රදේශය තමයි “සතර සතිපට්ඨානය” එසේ නම් මේ ධම්මානුපස්සනාව කියන්නේ අපට පිය උරුමෙන් ලැබුණු ප්‍රදේශයක්.

මෙම මාතෘකාව යටතේ, අපට බොහෝ ධර්ම කරුණු සාකච්ඡා කිරීමට තිබෙනවා. එහෙත් සීමිත කාලයක් ඇති බැවින් ඉදිරි දේශනාවල විස්තර කෙරෙන, ධර්ම කරුණු මෙම අවස්ථාවේ සාකච්ඡා කරන්නේ නෑ. ඉදිරි දේශනාවලින් විස්තර නො වන අවබෝධයට අවශ්‍ය ම, වන ධර්ම කරුණු මෙම මොහොතේ සාකච්ඡා කෙරෙනවා. මෙම “ධම්මානුපස්සනාව” යටතේ ඉගෙනගන්න තියෙනවා **පංචනිවරණ ගැන, පංචඋපාදානස්කන්ධ ගැන, ආයතන භය ගැන, සජ්ඣ ඛොජ්ඣංග, චතුරාර්ය සත්‍ය ගැන.** මෙන්න මේ මාතෘකා තමයි ධම්මානුපස්සනාව යටතේ ඉගෙනගන්න තියෙන්නේ. මේ අතරින් අද මේ පින්වතුන්ට, විස්තර වශයෙන් කියලා දෙන්නේ පංචනිවරණ, පංච උපාදානස්කන්ධ, ආයතන භය ගැන පමණයි. අනෙක් මාතෘකා ඉදිරියේදී විස්තර වශයෙන් මේ පින්වතුන්ට ඉගෙනගන්න ලැබෙනවා. මුලින්ම අපි ඉගෙනගන්නේ පංචනිවරණ ගැන.

“කට්ඨද්ව භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති” පින්වත් මහණෙනි, සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරන්නේ කෙසේද? **“ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති පංචසුනිවරණේසු”** මේ කරුණෙහිලා ආර්යය ශ්‍රාවකයා මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන කරුණු පස නම් වූ පංචනිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ඒ ධර්මයන් පිළිබඳ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරනවා.

ධම්මානුපස්සනාවේ මුලින්ම සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ, නිවරණ කොටසයි. **“නිවරණ”** යන වචනයේ සරළ තේරුම නම්, ආවරණය කරන දෙය, වළකාලන දෙය, යන්නයි. විය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉතා පැහැදිලි ලෙස මෙසේ වදාළා. පින්වත් මහණෙනි, මේ නිවරණ පහ ඕනෑම කෙනෙකු අන්ධ බවට පත් කරවයි. **(අන්ධ කරණා)** නුවණැස නැති කර දමයි. **(අවක්ඛකරණා)** අඥාන භාවයේ ම ගිල්වා තබයි. **(අඤ්ඤාණ කරණා)** සද්ධර්මය අවබෝධ කිරීමේ හැකියාව නැතිකර දමයි. **(පඤ්ඤා නිරෝධියා)** සංසාර දුකින් නිදහස් වීමට උපකාර නොවේ. **(අනිබ්බාණ සංවත්තනිකෝ)** එසේ නම් අපට පැහැදිලිව ම තේරෙනවා මේ නිවරණ ධර්ම පහ අප තුළ තිබෙන තාක් අපට දුකින් නිදහස් වීමට අවස්ථාව ලැබෙන්නේ නැති බව. එනම් මේ නිවරණ ධර්මයන් හඳුනාගෙන ඒවා ප්‍රභාණය කළ යුතුයි. මේ නිවරණ ධර්ම පහ නම්,

- **කාමච්ඡන්දය** - රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස යන කාමඉණයන්

පහ කෙරෙහි තමාගේ සිත ඇදීයන ගතිය.

- ව්‍යාපාදය - රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස යන පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි තමාගේ සිතේ ඇතිවන ගැටීම.
- චීනමිද්ධය - සතර සතිපට්ඨානගේ නො යෙදීම පිණිස කායික හා මානසිකව ඇතිවන වෙහෙසත් අලසකමත්.
- උද්ධච්ච කුක්කුච්ච - සිත නොයෙක් අරමුණුවල විසිරීමෙන් සිතේ ඇතිවන පසුතැවීමත් ය.
- විචිකිච්ඡා - තමන් අනුගමනය කරන සද්ධර්මය කෙරෙහි ඇතිවන සැක සහගත බව ය. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවා පංචභිවරණ කියන්නේ මොනවද කියලා.

මිලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ “නිවරණ” ඇතිවීමට හේතු. එනම් කාමච්ඡන්දය ඇතිවීමට හේතුව තමයි සුභ වශයෙන් අරමුණු ගැනීම. (සුභ නිමිත්ත) හා අනවබෝධයෙන් කල්පනා කිරීම. (අයෝනිසෝ මහසිකාරය) ව්‍යාපාදයට හේතුව තමයි හිතේ ගැටීම ඇතිකරවන අරමුණු ගැනීම. (පටිස නිමිත්ත) හා අයෝනිසෝ මහසිකාරය. චීනමිද්ධයට හේතුව නම් සතරසතිපට්ඨානගේ යෙදීමට උනන්දුව නැතිකම, කායිකව ඇතිවන ඕතෂනිකම, බත්මතය, සිතෙහි හැකිලී ගිය බව ය. උද්ච්ච කුක්කුච්චයට හේතුව නම් හිතේ නො සන්සුන්බව ය. විචිකිච්ඡාවට හේතුව නම් වැරදි පිළිවෙලට අනවබෝධයෙන් කල්පනා කිරීමය. මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට නිවරණ ධර්මයන් ඇතිවීමට හේතුව දේශනා කළහ.

පින්වතුනි, මේ නිවරණවලට යම් පුද්ගලයෙක් හසු වූනොත් එම පුද්ගලයා නිරන්තරයෙන් ම යන්නේ දුක කරාමයි. මේ පංචභිවරණ අපගේ ජීවිතවලට කොතරම් අහිතකරද කියනවා නම්, අප තුළ මෙම නිවරණ බලවත් වූ විට අප සිටින ස්ථානය, අපගේ තනතුර, වගකීම සියළුම දේවල් අමතකවෙනවා. එම නිසා පින්වත්නි, මේ නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කළ යුතු ම යි.

මිලඟට, “කතඤ්ච භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති. පඤ්චසු නිවරණේසු” බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, භික්ෂුව, මානසික දියුණුවට බාධා පමුණුවන නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරන්නේ කෙසේද? “ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු සන්තං වා අපඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දං අත්ථි මේ අපඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දෝති පජානාති. අසංතං වා අපඤ්ඤාතං

කාමච්ඡන්දං, නත්ථි මේ අප්ඤ්ඤාතං කාමච්ඡන්දෝති පජානාති” ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන ශ්‍රාවකයා පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාමක්, තමා තුළ ඇති කල්හි, ඒ බව මනාකොට දැනගන්නවා. බලන්න පින්වත්නි, ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන ආකාරය කොච්චර පැහැදිලිද කියලා.

මිලඟට “යථා ච අනුප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස කාමච්ඡන්දස්ස පනාණං හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච පහිණස්ස කාමච්ඡන්දස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති.” යම් ආකාරයකින් හට නො ගන්නා වූ, පංච කාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම හටගන්නේ වේද, එයත් මනා කොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් හටගෙන තිබුණා වූ, කාමගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම ප්‍රභීත වී යන්නේ නම්, එයද මනාකොට දැන ගනී. යම් ආකාරයකින්, අවබෝධයෙන් යථාර්ථය දැකීම නිසා ප්‍රභීණ වී ගියා වූ පංචකාම ගුණයන් කෙරෙහි සිත ඇදීයාම යළි කිසි කලකත් හට නො ගන්නවා නම්, එය ද මනාකොට දැන ගනී. මේ ආකාරයෙන් ම ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරන ශ්‍රාවකයා අනෙක් “නිවරණ” ධර්මයන් කෙරෙහි ද අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

මිලඟට “ඉති අප්ඤ්ඤාතංවා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති. බහිද්ධවා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති. අප්ඤ්ඤාත බහිද්ධවා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති.” මේ ආකාරයෙන් තමා තුළ හටගන්නා පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහිද, ඒ පංච නිවරණ ධර්මයන්ගේ යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් තුළ හටගන්නා පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. මෙසේ තමා තුළ ද, අනුන් තුළ ද, හටගන්නා පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. අනුන් තුළ හටගන්නා පංච නිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ද යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. තමා තුළ ද, අනුන් තුළ ද, හටගන්නා පංචනිවරණ ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි.

මිලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. “සමුදය ධම්මානුපස්සිවා ධම්මේසු විහරති. වයධම්මානුපස්සි වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය වයධම්මානුපස්සි වා ධම්මේසු විහරති.” මේ ආකාරයෙන් හේතු ප්‍රත්‍යය සහිතව පංච නිවරණ ධර්මයන් හටගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරයි. එම හේතු අභාවයට යාමෙන්

පංච නිවරණ ධර්මයන්ද අභාවයට පත්වන අයුරු අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. මේ ආකාරයට නිවරණ ධර්මයන් හේතු ප්‍රත්‍යය සහිතව හටගැනීමද, හේතු අභාවයට යාමෙන් අභාවයට යාම ද අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති ශ්‍රාවකයා හට හේතු ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගත්තාවූ සංඛත ධර්මයන් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍යය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ පංචනිවරණ ධර්මයන් තිබේ යැයි, මනාකොට සිහිය පිහිටයි. මේ ආකාරයෙන් ශ්‍රාවකයා ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ පංචනිවරණ ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි.

මීළඟට මේ පින්වතුන්ට මම කියලා දෙන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධ පිළිබඳවයි. මේ පිළිබඳව ද, ධම්මානුපස්සනාවේ යෙදෙන ශ්‍රාවකයා අවබෝධයෙන්ම වාසය කරනවා. මොකක්ද මේ පංච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ? පංච කියන්නේ “පහට” උපාදාන කියන්නේ “බැඳීයාමට” (ග්‍රහණය වීම) මීළඟට “ස්කන්ධ” කියා කියන්නේ කුමක කරුණක් නිසාද? එනම් අතීතයේ නිරුද්ධ වී ගියද, හට නො ගත් අනාගතයේ වූද, හටගත් වර්තමානයේ වූ ද, තමා තුළ හෝ බාහිර ලෙස සළකන්නා වූ ද, ගොරෝසු හෝ, සියුම් හෝ, ලාමක හෝ උසස් හෝ දුරින් පවත්නා වූ හෝ ළඟින් පවතින්නා වූ යම් රූපයක් ඇත්ද එය රූපස්කන්ධය නම් වේ. යම් වේදනාවක් ඇත්ද එය වේදනාස්කන්ධය නම් වේ. යම් හඳුනාගැනීමක් වේද එය සඤ්ඤා ස්කන්ධය නම් වේ. යම් කිසි සංස්කාරයක් වේද? එය සංකාර ස්කන්ධය නම් වේ. යම් කිසි විඤ්ඤාණයක් වේද, එය විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය නම් වේ.

එනම් අපට පැහැදිලි බුදුරජාණන් වහන්සේ “ස්කන්ධ” නමින් හැඳින්වූයේ කාලය හා අවකාශය අතර යමක පැවැත්මට බව. මෙම ස්කන්ධ පහට බැඳීයාම, පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වේ. එනම් රූප උපාදානස්කන්ධය, වේදනා උපාදානස්කන්ධය, සඤ්ඤා උපාදානස්කන්ධය, සංකාර උපාදානස්කන්ධය, විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය යන මෙය යි.

“ඉධ නික්ඛවේ නික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු උපාදානස්ඛන්ධේසු” මේ කරුණෙහි ආර්ය ශ්‍රාවකයා පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි ඒ ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. **“කතඤ්ච නික්ඛවේ නික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති. පඤ්චසු උපාදානස්ඛන්ධේසු”** හිඤ්ච පංච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ ධර්මයන් පිළිබඳව යථා ස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරන්නේ කෙසේද?

“ඉඬ නික්බවේ නික්බු ඉතිරූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයෝ, ඉති රූපස්ස අත්ථංගමෝ, ඉති වේදනා, ඉති වේදනාය සමුදයෝ, ඉති වේදනාය අත්ථංගමෝ, ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤාය සමුදයෝ, ඉති සඤ්ඤාය අත්ථංගමෝ ඉති සංඛාරා, ඉති සංඛාරානං සමුදයෝ, ඉති සංඛාරානං අත්ථංගමෝ ඉති විඤ්ඤාණන්, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයෝ, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථංගමෝති”

මේ කරුණෙහිලා හිඤ්ඤාව (සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හටගත්) රූපය මෙයයි, රූපයේ හටගැනීම, මෙයයි, රූපයේ නැතිවීම ද මනාකොට දැනගනී.

(ස්පර්ශයෙන් හටගත්) වේදනාව මෙය යි. වේදනාවේ හටගැනීම මෙයයි. වේදනාවේ නැතිවීම මෙය යි. මනාකොට දැනගනී. (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) සඤ්ඤාව මෙය යි. සඤ්ඤාවේ හටගැනීම මෙයයි. සඤ්ඤාවේ නැතිවීම මෙය යි මනාකොට දැනගනී. (ස්පර්ශයෙන් හටගත්) සංස්කාර මෙයයි. සංස්කාරයේ හටගැනීම මෙයයි. සංස්කාරයේ නැතිවීම මෙයයි. මනාකොට දැනගනී. (නාමරූප නිසා හටගත්) විඤ්ඤාණය මෙයයි. විඤ්ඤාණයේ හටගැනීම මෙයයි. විඤ්ඤාණයේ නැතිවීම මෙයයි මනාකොට දැනගනී. කුමක්ද පින්වත්නි, මේ රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන්ගේ, විඤ්ඤාණයේ සමුදය කියන්නේ. මේ කරුණු බුදුරජාණන් වහන්සේ සමාධි භාවනා සූත්‍රයේ පැහැදිලි ලෙස දේශනා කර ඇත. එනම් මේ කරුණෙහි යම් හිඤ්ඤාවක් රූප-වේදනා-සඤ්ඤා සංඛාර-විඤ්ඤාණ, මමය, මගේය, මාගේ ආත්මය වශයෙන් පිළිගනිද, එහි ගුණ කියයිද, වර්ණනා කරයිද, මතු වට පතයිද ඒවිට ඒ කෙරෙහි යම් ඇලීමක්, ආශාවක්, කැමැත්තක් උපදී. එවිට ඒ ආශාව බලවත් වී ඒ කෙරෙහි බැඳීමක් ඇතිවේ. (යා රූපේ නන්දි තදුපාදානං) එම නිසා විපාක පිණිස කර්ම සකස් වේ. (තස්ස උපාදාන පච්චයා භවෝ) එම නිසා ඉපදීම සිදුවේ. ඉපදීම නිසා ජරාවට පත්වීම, මරණයට පත්වීම, ශෝක, වැළපීම්, දුක් දොම්නස්, උපායාස ඇතිවේ. මේ ආකාරයටම සමස්ත දුක්චාලාව ම හටගනී.

පින්වත්නි, මෙයයි රූපයේ, වේදනාවේ, සඤ්ඤාවේ, සංස්කාරයන්ගේ, විඤ්ඤාණයේ සමුදය. එනම් අපට තේරෙනවා සමුදය යනු මේ ජීවිතයේ පැවැත්ම සහ සංසාරයේ පැවැත්ම සකස්වීම බව. මේ විදිහට ම අපි අස්ථංගමයන් තේරුම්ගත යුතුයි. එනම් අස්ථංගමය යනු මුළුමනින් ම සංසාරික පැවැත්ම නැති වී යාම ය. අභාවයට පත්වීම ය. මිලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“ඉති අප්ඤ්ඤානං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති. බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති. අප්ඤ්ඤානං බහිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති”

මේ ආකාරයට ධම්මානුපස්සනාවේ යෙදෙන ශ්‍රාවකයා තමාගේ යයි සලකන පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථාස්ථිතාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. තමාගෙන් බාහිර යයි සලකනු ලබන පංචඋපාදානස්කන්ධයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථා ස්ථිතාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. තවද තමාගේ යයි සලකනු ලබන්නාවූද, තමාගෙන් බාහිර යයි සලකනු ලබන්නාවූ, පංච උපාදානස්කන්ධයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන් ගේ යථාස්ථිතාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි.

මෙන්ම මේ විදිහට තවදුරටත් ධම්මානුපස්සනාවේ යෙදෙන ආර්යය ශ්‍රාවකයා හේතු සහිතව පංච උපාදානස්කන්ධයේ හටගැනීමත් අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි. තවද හේතු නැතිවීමෙන් පංච උපාදානස්කන්ධයන්ගේ වැනසීමත් අවබෝධයෙන් ම දැකීමින් වාසය කරයි. එවිට ශ්‍රාවකයා, සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අභිතය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් ඇතිදැයි පංච උපාදානස්කන්ධ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව සිහිය පිහිටයි. එවිට ශ්‍රාවකයා මේ පංච උපාදානස්කන්ධයන් මම ය, මාගේ ය, මගේ ආත්මය වශයෙන් ග්‍රහණය නො කර වාසය කරයි. මේ ආකාරයෙන් ශ්‍රාවකයා පංච උපාදානස්කන්ධය පිළිබඳව ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරයි.

මිලඟට ධම්මානුපස්සනාවට අයිතිවන, මිලඟ මාතෘකාව තමයි ආයතන. අපි ආයතන පිළිබඳවත් මනාකොට දැනුවත්ව සිටිය යුතුයි. මොකක්ද මේ ආයතනයක් කියන්නේ? සාමාන්‍යය පීචිතයේ ආයතනයක් කියන්නේ යමක් සකස් කරන තැනටයි. යමක් නිෂ්පාදනය කරන තැනටයි. ධර්මයේදීත් එහෙමයි. සංසාර ගමන සකස් කරන තැනට, දුක නිෂ්පාදනය කරන තැනට තමයි ආයතන කියන්නේ. ආර්යය ශ්‍රාවකයා මේ ආයතන ධර්මයන් ගේ යථාස්ථිතාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කළ යුතුයි. අවබෝධ කළයුතු ආයතන දෙවර්ගයක් අපට ධර්මයේ දී හමුවෙනවා. එනම් අභ්‍යන්තර ආයතන හා බාහිර ආයතනයයි. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඒවා අභ්‍යන්තර ආයතනයන් ය. මෙම ආයතන අප විසින් අවබෝධ කළ යුතු ම යි.

මෙම ආයතන හය ඉබේ හටගත් දෙයක් නොවේ. එනම් “නාමරූප පච්චයා සළායතනං” නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙනුයි ආයතන හටගෙන තිබෙන්නේ නාමරූප නිරුද්ධවීමෙන් ආයතන හය නිරුද්ධ වෙලා යනවා.

චන්ද්‍ර මේ ආයතන හය ම අනිත්‍යයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “**යදනිච්චං තං දුක්ඛං**” යමක් අනිත්‍ය ද විය දුකකි. චන්ද්‍ර මෙම ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන ආයතන සියල්ල දුකට ඇයිතියි. තවද අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ දෙය, මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මය වශයෙන් තමා ගේ වසඟයේ පැවැත්විය නො හැකිය, චන්ද්‍ර අනාත්ම වේ. කුමක්ද පින්වත්නි, නාමරූප කියන්නේ. රූප කියන්නේ සතර මහ භූතයින්ගෙන් හටගත් දේට නාම කියන්නේ, වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, එස්ස, මනසිකාරයි. මෙන්ම මේ කරුණු හය චක්‍රවේලා තමයි ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස යන ආයතන හටගන්නේ. බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය කොපමණ පරිපූර්ණ ද කියලා. විශ්මයජනක යි.

මිලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “**කට්ඨද්ව භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති ජසු අප්පධත්තික ඛානිරේසු ආයතනේසු**” තමාගේ යයි සලකනු ලබන්නාවූත් අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන්නාවූත් ආයතන ධර්මයන් කෙරෙහි වීම ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කළ යුතුයි. මිලඟට දේශනා කරනවා. “**ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු වක්ඛුං ච පජානාති. රූපේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝජනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස පනානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පනිණස්ස සඤ්ඤෝජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති**”

පින්වත් මහණෙනි, මෙ කරුණෙහිලා භික්ෂුව, ඇස ද මනාකොට දැන ගනී. දැකීමට මූලික කාරණය වූ රූපයන් ද මනාකොට දැනගනී. ඇසත් රූපයත් යන දෙක නිසා හටගන්නා වූ යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම්වූ බන්ධනයක් ඇත්ද ඒ බන්ධනයද මේ මේ කාරණා නිසා හටගත් දෙයක් යයි මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නො ගත්තාවූ, ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම්වූ බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද ඒ බන්ධනයද මේ මේ කාරණා නිසා හට ගත් දෙයක් යයි මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හට ගෙන තිබුනා වූ, ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම්වූ බන්ධනය ප්‍රහීන වී යයිද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණයක් තුළින් ප්‍රහීන වී ගියා වූ බන්ධනය මතු කිසිකලක හට නො ගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

“**සෝතඤ්ච පජානාති, සද්දේ ච පජානාති, යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච**

උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති, තඤ්ච පජානාති” කණ ද මනාකොට දැන ගනී. ඇසීමට මූලික කාරණය වූ ශබ්දය ද මනාකොට දැනගනී. කණත් ශබ්දයත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක් උපදින්නේ වේද ඒ බවද මේ මේ කාරණා නිසා හටගත් දෙයක් යයි මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නො ගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද ඒ බවද මේ මේ කාරණා නිසා හටගත් දෙයක් යයි මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හටගත්තාවූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය ප්‍රතිණ වී යයිද ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් ප්‍රතිණ වී ගියා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය මතු කිසි කලෙක හට නොගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

“ඝාතඤ්ච පජානාති. ගන්ධේව පජානාති යඤ්ච තදුහයං පට්ච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති. තඤ්ච පජානාති යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති.” නාසය ද මනාකොට දැනගනී. ආඝ්‍රාණයට මූලික කාරණය වූ ගන්ධය ද මනාකොට දැන ගනී. නාසයත්, ගන්ධයක් දෙක නිසා යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක් හටගන්නේ වේද ඒ බව ද මේ මේ කාරණා නිසා හටගත් දෙයක් යයි මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නො ගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක හට ගැනීමක් වේද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හටගත්තාවූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය ප්‍රතින වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් ප්‍රතිණ වී ගියා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය මතු කිසිකලෙක හටනොගන්නේ වේද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

“පිච්චඤ්ච පජානාති. රසේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පට්ච්ච උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං, තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පන්නස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච

උප්පත්තස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති. තඤ්ච පජානාති යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති තඤ්ච පජානාති.” දිව ද මනාකොට දැනගනී. රස විඳීමට මූලික කාරණය වූ රස ද මනාකොට දැනගනී. දිවත් රසයත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක් හට ගන්නේ වේද ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නො ගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද, ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හටගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය ප්‍රතීණ වී යයි ද ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් ප්‍රතීණ වී ගියා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය මතු කිසිකලෙක හට නො ගන්නේ වේද, ඒ බවද මනාකොට දැනගනී.

“කායඤ්ච පජානාති. පොට්ඨබ්බේ ච පජානාති. යඤ්ච තදුහයං පට්චිව උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං තඤ්ච පජානාති. යථා ච අනුප්පත්තස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති යථා ච උප්පත්තස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති, තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති.” කය ද මනාකොට දැනගනී. ස්පර්ශය දැනගැනීමට මූලික කාරණය වූ පහස ද මනාකොට දැනගනී. කයත්, පහසත් යන දෙක ම නිසා යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක් හටගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අනවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නොගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හටගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය ප්‍රතීණ වී යයිද ඒ බවද දැන ගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් ප්‍රතීණ වී ගියා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය මතු කිසිකලෙක හට නොගන්නේ වේද, ඒ බව ද මනාකොට දැනගනී.

“මනඤ්ච පජානාති. ධම්මේව පජානාති යඤ්ච තදුහයං පට්චිව උප්පජ්ජති සඤ්ඤෝපනං තඤ්ච පජානාති යථා ච අනුප්පත්තස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස උප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච උප්පත්තස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස පහානං හෝති. තඤ්ච පජානාති. යථා ච පභිනස්ස සඤ්ඤෝපනස්ස ආයතිං අනුප්පාදෝ හෝති. තඤ්ච පජානාති.” සිත ගැන ද මනාකොට දැනගනී. සිතේ වැටහීම පිණිස මූලික කාරණය වූ සිතෙන් දැනගන්නා වූ දේ ගැන ද මනාකොට දැන

ගනී. සිතත් සිතින් දැනගන්නා දේත් යන දෙක නිසා යම් ආකාරයක ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක් හටගන්නේ වේද, ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම නිසා හට නො ගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනයක හටගැනීමක් වේද, ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් යථාර්ථය දැකීම නිසා හටගත්තා වූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය ප්‍රතීත වී යයිද ඒ බවද මනාකොට දැනගනී. යම් ආකාරයකින් අවබෝධ ඥාණය තුළින් ප්‍රතීත වී ගියාවූ ආශ්වාදයෙන් ඇලීම නම් වූ බන්ධනය මතු කිසිකලක හටනොගන්නේ වේද ඒ බවද මනාකොට දැනගනී.

“ඉති අජ්ඣධත්තං වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති බතිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති. අජ්ඣධත්ත බතිද්ධා වා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.” යම් ආකාරයෙන් තමාගේ යයි සලකනු ලබන ආයතන නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත්, වාසය කරයි. අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන ආයතන නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරයි. තමාගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූද, අනුන්ගේ යයි සලකනු ලබන්නා වූද ආයතන නම් ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරයි.

සමුදය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති, වයධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. සමුදය වය ධම්මානුපස්සී වා ධම්මේසු විහරති. ආයතන නම් වූ මේ ධර්මයන් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්නා ආකාරය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරයි. ආයතන නම් වූ මේ ධර්මයන් එම හේතු-ප්‍රත්‍යයන් ගේ නැසීයාමෙන් නැසී යන ආකාරය අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරයි. ආයතන නම් වූ ධර්මයන් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් හටගන්නා ආකාරයද එම හේතු ප්‍රත්‍යයන් නැසීයාමෙන් නැසී යන ආකාරයද අවබෝධයෙන් දැකීමත් වාසය කරයි.

“අත්ථි ධම්මා’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා හෝති, යාවදේව ඤාණමත්තාය. පතිස්සතිමත්තාය. අනිස්සිතෝ ච විහරති. න ච කිඤ්චි ලෝකේ උපාදියති. ඒවමපි ඛෝ භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මේසු ධම්මානුපස්සී විහරති.” සද්ධර්මය අවබෝධ කරනු කැමති භික්ෂුව හට හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් සකස් වූ සංඛත ධර්මයක් වශයෙන් පවත්නා අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ, ආයතන නම් වූ ධර්මයන් ඇතැයි අධ්‍යාත්ම-බාහිර ආයතන නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි මනාව යොමු කළ සිහිය බලවත්ව පිහිටවයි.

විසේ ධම්මානුපස්සනාවේ බලවත්ව පිහිටි සිත තවදුරටත් අවබෝධ ඥාණය දියුණුවීම පිණිස ද බලවත්ව සතිය දියුණුවීම පිණිසද, පවතී. මෙසේ හේතු ප්‍රත්‍යයන් නිසා හටගත් ඇස රූප, කණ ශබ්ද, නාසය ගන්ධ, දිව රස, කය පහස, සිත සිතින් දැනගත් දේ මමය, මාගේය, මාගේ ආත්මය වශයෙන් ග්‍රහණය කර නොගෙන වාසය කරයි. ලෝකයේ කිසිවක් කිසිම පිලිවෙලකින් අල්ලා නොගනී. මේ ආකාරයෙන් ද පින්වත් මහණෙහි, නිකෂ්‍රව ආයතන නම් වූ ධර්මයන් කෙරෙහි එම ධර්මයන්ගේ යථාස්වභාවය අවබෝධයෙන් දැකීමින් වාසය කරයි.

මෙන්ම මේ ආකාරයට තමයි අපට ධම්මානුපස්සනාව ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර තිබෙන්නේ. මේ පින්වතුන් අද ඉගෙනගත්ත වී ධර්ම කරුණු මතකයේ තබාගෙන ධම්මානුපස්සනාවෙන් වාසය කරලා ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන සංසාර දුකින් නිදහස්වෙනවා කියලා අධිෂ්ඨාන කරගන්න.

ආයු! ආයු!! ආයු!!!

සමාජවාදී පීඨයේ විද්වත්
විස්තරය

නූතන අකුසල ධර්මයන් නූතනවීම
පිණිස කරනු ලබන විරියය

ගරුකව මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීධර්මයන් වන්දනා,

මේ පින්වත් පිරිස මේ සවන් දෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ අවුරුදු 45 ක් මුළුල්ලේ දේශනා කොට වදාළ ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සම්පූර්ණ ධර්මය ම ඇතුළත් වී සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්මයට යි. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම කියලා කියන්නේ මාගේ අභිධර්මයයි කියා ගැඹුරු ධර්මය යි කියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අභිධර්මය විදියට හඳුන්වන්නේ මේ සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්මය යි. බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“තස්මාතිහ නික්ඛවේ - යේ තේ මයා ධම්මා අභිඤ්ඤා දේසිතා තෙ වො සාධුකං උග්ගහෙන්වා ආසේවිතඛිඛා භාවේතඛිඛා ඛනුලිකා තඛිඛා යට්ඨිදං ඛුන්මචරියං අද්ධනීයං අස්ස වරට්ඨිතිකං තදස්ස ඛනුජනනිතාය ඛනුජනසුඛාය ලෝකානුකම්පාය අපචාය නිතාය සුඛාය දේවමනුස්සානං” පින්වත් මහණෙනි, මා විසින් අභිඤ්ඤාවෙන් දැන ධර්මයෝ වෙත් ද ඒ ධර්මයෝ ඔබ විසින් මනාකොට ඉගෙන ගත යුතුයි. ඒ ධර්මයෝ ඔබ විසින් මනාකොට ප්‍රගුණ කළ යුතුයි. එසේ

ප්‍රගුණ කිරීමේ දී මේ ශාසන බුන්මවරියාව චිරාත් කාලයක් පවතිනවා. බුදුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ලෝක සත්ත්වයාගේ දෙව් මිනිස් ප්‍රජාවගේ යහපත පිණිසය විය පවතින්නේ.

කතමේ ව භික්ඛවෙ මයා අභිඤ්ඤා දේසිතා මොකක්ද මේ මහණෙනි, මා මේ අභිඤ්ඤාවෙන් දැන දේශනා කරන ලද ධර්මය. සෙය්‍යවීදං: වත්තාරෝ සතිපට්ඨානා සතර සතිපට්ඨානය, **වත්තාරෝ සම්මප්පධානා** සතර සමයක් ප්‍රධාන වීරිය, **වත්තාරෝ ඉද්ධිපාදා** සතර සෘද්ධි පාද, **පඤ්ච්ඡදියානි** පංච ඉන්ද්‍රිය, **පඤ්ච බලානි** පංච බල, **සප්ත බොජ්ඣංගා** සප්ත බොජ්ඣංගයන්, **අරයෝ අට්ඨංගිකෝ මග්ගෝ** ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

චතකොට මොකක්ද මේ සත්තිස් බෝධි පානෂික ධර්ම කියන්නේ? මේ පින්වතුන් මේ දවස්වල ඉගෙන ගන්නේ සත්තිස් බෝධි පානෂික ධර්මයන්. පසුගිය දින හතර තුළ එහි මුල් කොටස්, **සතර සතිපට්ඨානය** ඉගෙන ගත්තා. අද ඉඳලා ඉගෙන ගන්නවා **සතර සමයක් ප්‍රධාන වීරියය**.

බුදුරජාණන් වහන්සේ **පධාන සූත්‍රයේ** දේශනා කරනවා **වත්තාරමානි භික්ඛවේ සම්මප්පධානානි**. මහණෙනි, සමයක්ප්‍රදාන වීරිය හතරකි. **කතමානි වත්තාර ඉධි භික්ඛවේ භික්ඛු අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනේති, වායමති, වීරියං ආරභති, චිත්තං පග්ගණ්ණානි පදහති** තමා තුල හට නො ගත් අකුසල ධර්මයන් හට ගැනීම වළැක්වීම සඳහා කැමැත්තක් ඇති කර ගනී. වෑයම් කරනවා. වීරියය ආරම්භ කරනවා. සිත දැඩි කර ගන්නවා. පදනම් වීරියය ඇති කර ගන්නවා. නොපසුබට වීරියය ඇති කර ගන්නවා.

උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ජනේති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පග්ගණ්ණානි පදහති තමන් තුල හට ගෙන ඇති අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස වියා කැමැත්තක් ඇති කර ගන්නවා. වෑයම් කරනවා. වීරියය ගන්නවා. සිත දැඩි කර ගන්නවා. නො පසුබස්නා වීරියය වඩනවා.

අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය තමන් තුල හට නො ගත් කුසල ධර්ම වඩවා ගැනීම පිණිස **ඡන්දං ජනේති** කැමැත්තක් ඇතිකර ගන්නවා. **වායමති** වෑයම් කරනවා. **වීරියං ආරභති** වීරියය පටන් ගන්නවා. **චිත්තං පග්ගණ්ණානි** සිත දැඩි කර ගන්නවා. **පදහති** නො පසුබට වීරියය වඩනවා.

උප්පත්තානං කුසලානං ධම්මානං ධීනියා අසම්මෝසාය, නියෝගාවාය, වේදුල්ලාය භාවනාය පාරිසුරියා ඡන්දං ජනේති තමන් තුළ හටගත් කුසල ධම් වැඩි දියුණු කරගැනීම සඳහා, පවත්වා ගැනීම සඳහා, බහුලකර ගැනීම සඳහා වැඩිම සඳහා පරිපූර්ණ කිරීම සඳහා ඡන්දං ජනෙති කැමැත්තක් ඇතිකර ගන්නවා. වායමති වෑයම් කරනවා. චීරියං ආරහති චීරියය පටන් ගන්නවා. චිත්තං පශ්ගණ්හාති සිත දැඩි කර ගන්නවා. පදහති නො පසුබට චීරියය වඩනවා.

මේ පින්වතුන් අද ඉගෙන ගන්නේ පළමුවන චීරියයයි. මෙහි තිබුණා ඡන්දං ජනේති, වායමති, චීරියං ආරහති, චිත්තං පශ්ගණ්හාති, පදහති. පින්වතුනි, මෙවැනි වචන ගණනාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඇයි? බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබුණා නමක් "අමෝඝ වචනං" කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ පුරා වසර 45 ක් තුළ තමන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුවෙන් වචනයක් පිට කළා නම් ඒ වචනය අර්ථයක් ඇතිවයි වදාළේ. චිතකොට මේ චිකම වචන ම යොදා ගන්නේ ඇයි කියා කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවනි. මෙතැන තිබෙනවා විශාල අර්ථයක්. අර්ථයක් නැතිව උන්වහන්සේ වචන කතා කළේ නැහැ. මෙහි පළමු එක තමයි, ඡන්දං ජනෙති කැමැත්තක් ඇතිකර ගන්නවා. වායමති වෑයම් කරනවා. චීරියං ආරහති චීරියය පටන් ගන්නවා. චිත්තං පශ්ගණ්හාති සිත දැඩි කර ගන්නවා. පදහති නො පසුබට චීරියය වඩනවා.

මෙතැන නැද්ද වැඩෙන ස්වභාවයක්. මේ චීරිය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැඩි ගෙන යන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. මේ සත්තිස් බෝධි පාසෂික ධර්මවල පළමුවෙන් තිබුණේ සතර සතිපට්ඨානය. චිතකොට අන්න තමා තුළ හට නො ගත්තු අකුසල ධර්මයක්. තමා තුළ හට ගන්න උත්සාහ කරනවා නම් සතර සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරන කෙනා විය හඳුනා ගන්නවා. සතර සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කරන කෙනා විය මුලින් හඳුනාගනී. හඳුනාගත් ඒ පුද්ගලයා ඉදිරියේදී හටගන්න ඉඩ ඇති ඒ අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කිරීම සඳහා කැමැත්තක් ඇති කර ගනී. මේ කැමැත්ත ප්‍රමාණවත් වෙන්නේ නෑ. වියා කිසියම් වෑයමක් ගන්න ඕනෑ. මේ වෑයම ප්‍රමාණවත් වෙන්නේ නැහැ. වියා කිසියම් චීරියයක් ආරම්භ කරන්න ඕනෑ. චීරියය ප්‍රමාණවත් වන්නේ නැහැ. වියා හිත දැඩි කරගෙන චීරියය කරන්න ඕනෑ. වියා කිසිම හේතුවක් නිසා චීරියය අඩු කර ගන්නේ නැහැ. දැන් මේ සතර සම්මප්පධාන චීරියයට පසුව වන්නේ මොකක්ද? සතර සාධිපාද ඡන්ද, චිත්ත, චීරිය, විමංසා).

චතකොට මෙතනත් තියනවා සතර සම්මන්ත්‍රයාන වීරිය. ජ්‍යෙෂ්ඨ ජනේති වායමති, වීරියං ආරහති, චිත්තං පත්ගණ්හාති. අන්ත බලන්න මේ සත්තිස් බෝධි පාසනික ධර්ම චකකට චකක් ව්‍යුක්ත නැහැ. චකකට චකක් සම්බන්ධයි. චතකොට මේ සතර සමන්ත්පධාන වීරියයේ ම වැඩුණු අවස්ථාව තමයි සතර ඉර්ධි පාද. චතකොට මේ ඇති කර ගන්නා ජ්‍යෙෂ්ඨ (කැමැත්තේ) වියාගේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කැමැත්ත ඉර්ධි පාදයක් දක්වා වැඩිලා. වියාගේ වීරියය ඉර්ධි පාදයක් දක්වා වැඩිලා. වියාගේ අධිෂ්ඨාන (චිත්ත) ඉර්ධි පාදයක් දක්වා වැඩිලා. ඒකයි මම කියන්නේ මේ චකකට චකක් වෙනස් නැහැ සම්බන්ධයි.

චතකොට මම අද මේ පින්වතුන්ට මේ කොටස පැහැදිලි කරන්න යන්නේ මාතෘකා කීපයක් ඔස්සේයි. පළමුවැනි එක තමයි සීලය. තමා තුළ නූපන් අකුසල ධර්ම හටගැනීම වැළැක්වීම සඳහා සීලය කියන එක කෙතරම් වැදගත් වේද කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ සේඛ්‍ය කියන සූත්‍රයේ දේශනා කරනවා. කොයි ආකාරයෙන්ද සීලය කියන එක සම්පූර්ණ කළ යුත්තේ උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. “කට්ඨද්ව මහානාම ආර්යසාවකෝ සීලසම්පන්නෝ හෝති” මහානාම කෙලෙසද ආර්යය ශ්‍රාවකයා සීල සම්පන්න වෙන්නේ? ඉඹ මහානාම ආර්යසාවකෝ සීලවා හෝති පාතිමෝක්ඛසංවර සංවුතෝ වීරහති මොකක්ද ප්‍රාතිමෝක්ඛ සංවර සීලය කියන්නේ. උපසම්පදා හිඤ්ඤා වහන්සේ නමක් විසින් රකින 227 කින් සමන්විතව පනවා ඇති සිල් පද. චතකොට ප්‍රාතිමෝක්ඛ සංවර සීලය ආරක්ෂා කරන කෙනා ආචාර ගෝචර සම්පන්න වේ. කුඩා වරදෙහි පවා භය දකිමින් ජීවත් වේ. තමා සමාදන් වන සිල්පද වල මනා ව හික්මෙනවා. මෙන්න මේ විදියටයි මහානාම ආර්යය ශ්‍රාවකයා සීලය සම්පූර්ණ කරන්නේ.

චතකොට මේ සීලය කියන එක මෙහි සඳහන් වූයේ ප්‍රාතිමෝක්ඛ සංවර සීලය කියන එකයි. ඒ උපසම්පදා හිඤ්ඤා වහන්සේ නමක් රකින සීලයයි. මේ සීලය යනු ප්‍රාතිමෝක්ඛ සංවර සීලය පමණක් නොවෙයි. මේ ගිහි ජීවිතය ගත කරන පින්වතුන් පංච සීලය ආරක්ෂා කරනවා. පංච සීලය ඉලක්ක වෙලා නැද්ද තමා තුල හට නො ගත් අකුසල ධර්මයන් හට ගැනීම වැළැක්වීම සඳහා, ඉලක්ක වී තිබෙනවා. පින්වතුනි, මේ කුසලය ඉලක්ක වී තිබෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය ට යි. අකුසලය සම්පූර්ණයෙන් යොමු වී තිබෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් පිටතටයි. මෙන්න මේ චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් පිටතට තිබෙන අකුසලය ප්‍රභාණය කිරීම ට යි මේ සීලසම්පන්න විය යුත්තේ. කෙනෙක් පංච සීලය ආරක්ෂා කරනවා කියා හිතමු. වියා උදෙසේ ම පංච සීලය සමාදාන වෙනවා. අපි හිතනවා 8.00 ට කියා. 8.10 ට ඔන්න සතෙක් එනවා.

ගන්නවා පොල්ලක් ගනනවා. 8.15 ට නැවත පන්සිල් සමාදාං වෙනවා. හරිද පන්සිල් රැක්කා? වැරදියි. රැකියාවට යන්න පිටත් වෙලා ගෙදරින් පංච සීලය සමාදන් වෙලා යනකොට මගදී යාලුවො කණ්ඩායමක් හමු වෙනවා. යමන් කියනවා, පොඩි අඩියක් ගනන්න. ඉතින් ගිහිල්ලා බොනවා. ගිහිල්ලා රැකියා ස්ථානයේදී නැවත පන්සිල් සමාදන් වෙනවා. හරිද පන්සිල් රැක්කා? වැරදියි. සීලය සමාදන් වූ කෙනාගේ සිතේ තිබෙන්න ඕනෑ තමන් සිල් පදය ආරක්ෂා කරනවා කියා. ඵයාට පන්සිල් පදයක් කඩන්න අවස්ථාව එනකොට ඵයා හිතන්න ඕනෑ මම මේ සීලය සමාදන් වෙලා ඉන්නේ කියලා. එහෙමයි මේ පන්සිල් සමාදන් ඵය යුත්තේ. එහෙම නැතිව තමාට සිල්පදය කඩන්න අවස්ථාවක් යෙදෙන විට ඵය නොකඩා ඉන්න ඕනෑ. තමාට සතෙක් මරන්න අවස්ථාව යෙදෙන විට ඵය නො කර ඉන්න ඕනෑ. තමාට බොරුවක් කියන්න අවස්ථාවක් යෙදෙන විට ඵය නො කියා ඉන්න ඕනෑ. තමාට කාමයේ වරදවා හැසිරෙන්න අවස්ථාව යෙදෙන විට ඵය නො කර ඉන්න ඕනෑ. අන්ත එහෙමයි සිල්පද ආරක්ෂා කරන්න ඕනෑ.

එහෙම නැතිව අද කාලයේ සමාදන් වෙන්නා වගේ බෞද්ධයෝ සේරම පන්සිල් සමාදන් වෙනවා නමුත් කියෙන්න කී දෙනා ද පන්සිල් ආරක්ෂා කරන්නේ. ඇයි ඒ තමාගේ හිතේ නැතැ තමා සිල් ආරක්ෂා කරනවා කියා. මේ විදියට මම කෙසේ හෝ මේ පන්සිල් ආරක්ෂා කරනවා කියා හිතේ දරාගෙන ඉන්න කෙනා අතින් පන්සිල් කැඩෙන්න පුළුවන් ද? කැඩෙන්න බැහැ. එතකොට ඵයා තුළ හට ගන්න එන අකුසල ධර්ම හටගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. එතකොට තමාගේ හට ගන්න එන අකුසල ධර්ම හට ගන්න එනකොට සීලය සමාදන්ව ඉන්න කෙනා සීලය සිහිපත් කරනවා. සිහිපත් කරලා සීලයේ හික්මෙනවා. එතකොට ඵයාගේ හට නොගත් අකුසල් හට ගන්නවාද? නැහැ. අන්ත බලන්න සීලය ආරක්ෂා වන විදිය. පෝය දවසට ගිහිල්ලා සිල් සමාදන් වෙනවා. උපෝසථ සීලය සමාදන් වෙලා පන්සලේ මොකක්ද කරන්නේ. එකතු වෙලා ගෙදර දොරවල දේවල් කතා කර කර ඉන්නවා. ඵයා සිල්පදයක් සමාදන් වෙලා ඉන්නේ දෙතිස් කතාවලින් වලකිනවා කියා. නමුත් ඵයාගේ හිතේ ඒක නැහැ. සීලය සමාදන් වෙලා ඵයා යෙදෙන්නේ ම වැඩකට නැති කතාවල. එතකොට ඵයාගේ සීලය සම්පූර්ණ වේවි ද? අටසිල් සමාදන් වෙලා ඵයා බොරු කියනවා. ඵයාගේ සීලය ආරක්ෂා වෙන්නේ නැහැ. තමා සමාදන් වූ සීලය පණටත් වඩා ආරක්ෂා කළ යුතුයි.

ධූදු රජාණන් වහන්සේ පහාරාද සූත්‍රයේ දේශනා කර තිබෙනවා "පහාරාදය මේ ආර්යය ශ්‍රාවකයෝ තමා සමාදන් වූ සීලය පණටත් වඩා ආරක්ෂා කරනවා." අර මේ පින්වතුන් අහලා ඇති කොසොල්

රජුගේ පුතකු හිටියා විඩුඩහ කුමාරයා, ශාකස ජනපදයට ගියා යුද්ධයකට. ශාකසයෝ සීලය ආරක්ෂා කරමින් හිටිය අය කැමති වූයේ නැතැ යුද්ධ කරන්න. විඩුඩහ කුමාරයා දහස් ගණනක් ශාකසයෝ මරා දැමීමා. තමන් සීලය ආරක්ෂා කරන නිසා ශාකසයෝ ආයුධ අතට ගත්තේ නැතැ. අන්ත සීලය ආරක්ෂා කරන විදිය. චතකොට ඒ අය තුල හට නො ගත්ත අකුසල ධර්ම හටගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. චතකොට මේ සීලය කෙහෙක් සම්පූර්ණ කරනවා නම් තමා සමාදන් වූ සිල්පද ආරක්ෂා කරනවා නම් වියාගේ ජීවිතයට රැකවරණයක් නේද? රැකවරණයක්. වියාගේ ජීවිතයට හට නො ගත් අකුසල ධර්ම කිසිම ආකාරයකින් හටගන්න විදියක් නැතැ. ඒ සීලය යි.

දෙවන කාරණය **ඉන්ද්‍රිය සංවරය**. ඉතාම වැදගත් පින්වතුනි මේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සූත්‍රයේ ම දේශනා කරනවා, **“කච්ඤ්ච මහානාම අරියසාවකො ඉපදියේසු ගුත්තද්වාරො හෝති”**. කෙසේද මහානාම ආර්ය ශ්‍රාවකයා වහන ලද ඉන්ද්‍රියන් ඇතිව ජීවත් වෙන්නේ. ඉන්ද්‍රියන් වසාගෙන ජීවත් වෙන්නේ? මෙතැන වසාගෙන කිව්වේ ඉන්ද්‍රියන්වලට අකුසල ධර්මයන් ඇතුලුවීම වැළැක්වීම සඳහා කටයුතු කරන්නේ කොහොමද? කියන කාරණය ගැන යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. **“ඉධ මහනාම අරියසාවකෝ චක්ඛනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහි හෝති”** මේ දැසින් දැකින රූපයේ වියා නිමිති ගන්නේ නැතැ. **නානුධ්‍යක්ඛ්‍යග්ගාහි** අනු නිමිති ගන්නේ නැතැ. **යථවාධකරන මේනං චක්ඛුඉපදියං අසංවුතං චිහරන්තං අභිජ්ඣා දෝමනස්සා පාපකා අකුසලා ධම්මා අන්වාස්සවෙයයුං** මහානාමය, මේ ඇස අසංවර කර ගත්තට පස්සේ සිතේ යම් අභිජ්ඣාවක් දෝමනස්සයක් නිසා අකුසල ධර්මයක් හටගන්නවාද හට ගන්න ඉඩ තිබෙනවාද? විය වැළැක්වීම සඳහා වියා ක්‍රියා කරනවා. මහානාම, මෙන්න මේ ආකාරයටයි ආර්යය ශ්‍රාවකයා ඉන්ද්‍රිය සංවර කර ගන්නේ.

කණින් අහන ශබ්දයක වියා නිමිති, අනු නිමිති ගන්නේ නැතැ. නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳක නිමිති අනු නිමිති ගන්නේ නැතැ. දිවට දැනෙන රසයක නිමිති ගන්නේ නෑ. අනු නිමිති ගන්නේ නැතැ. කයට දැනෙන පහසක නිමිති ගන්නේ නැතැ. අනු නිමිති ගන්නේ නැතැ. මේ විදියට නිමිති අනු නිමිති ගන්නේ නැතිව මේ රූපවල යථා ස්වභාවය ආර්යය ශ්‍රාවකයා දැකිනවා. මේ ඇස කියන්නේ අහිතස ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. රූපය කියන්නේ අහිතස ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. ඇසේ හට ගන්නා විඤ්ඤාණය කියන්නේ අහිතස ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. ඇසයි රූපයි විඤ්ඤාණයි චකතු වෙලා හැදෙන ඇසේ ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ අහිතස ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. **චස්ස**

පව්වයා වේදනා ඇසේ ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා සැප හෝ දුක් හෝ උපේක්ෂා වේදනා අනිත්‍ය ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. මෙන්න මේ ආකාරයට හිතනවා ආර්යය ශ්‍රාවකයා.

සාමාන්‍ය කෙනා කොහොමද හිතන්නේ චයා මොකද කරන්නේ. ඇසෙන් දකින රූපයේ නිමිති ගන්නවා. ඇසෙන් දකින රූපයේ නිමිති අරගෙන ඇසෙන් දුටු රූපය ඔස්සේ හිතන්න ගොස් නූපන් රාගය මෙයාගේ සිතේ ඇති වෙනවා. නූපන් ද්වේශය මෙයාගේ සිතේ ඇතිවෙනවා. හට නො ගත් මුලාවට මෙයාගේ සිත පත් වෙනවා. කාගෙද? පෘථග්ජන කෙනාගේ. නමුත් ආර්යය ශ්‍රාවකයා සිතන්නේ අර විදිහට.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **ආදීන්ත පරියාය සුත්‍රයේ** මහණෙනි, මේ විදියට ඇසෙන් රූපයක් දැකලා ඒ දකින රූපය ඔස්සේ බැඳිලා විඳින්න යනවාට වඩා හොඳයි රත්වූ යකඩ පතුරක් ඇසේ අතුල්ල ගත්තා නම්. ඇයි ඒ පතුරක් ඇසේ අතුල්ලා ගත්තොත් ඉන් වේදනාවක් දැනෙනවා. නමුත් ඒ වේදනාව නිසා චයා සතර අපායේ උපදින්නේ නැහැ. නමුත් ඇසෙන් දකින රූපය ඔස්සේ මෙයා හිතන්න ගියොත් නූපන් රාගය චයාගේ සිතේ ඇතිවෙලා රාගය ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත්, නූපන් ද්වේශය චයාගේ සිතේ ඇතිවෙලා ඒ ද්වේශය ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් ඒ පත්වෙව්ව මුලාව ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් චයා අතින් බරපතල අකුසල් වෙන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි, කණින් අසන ශබ්දය ඔස්සේ සිත සිතා මේ ශබ්දයේ නිමිති අරගෙන ඒ කෙරේ ආශ්වාදයෙන් වෙලෙනවාට වඩා හොඳයි යකඩ උලක් අරගෙන කණේ ඇත ගන්න එක. එහිදී ඔහු අසාමාන්‍ය වේදනාවක් විඳිනව. නමුත් ඒ වේදනාව නිසා මැරුණට පස්සේ නිරයට යන්නේ නැහැ. නමුත් අර කණින් අසන ශබ්ද ඔස්සේ හිතන්න හිතන්න ඒක සුභ විදියට අරගෙන ඒකෙන් ඇතිවන රාග ද්වේශ මෝහ ඔස්සේ හිතන්න ගියොත් බරපතල අකුසල් ධර්ම සිද්ධ වෙන්න පුළුවන්.

මේ විදියට තමයි නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. මහණෙනි, රත්වූ නියනකින් මේ නාසය කපා ගන්න එක හොඳයි කියා නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ ගැන සිත සිතා ඉන්නවාට වඩා. මහණෙනි, දිවට දැනෙන රසය ගැන නිමිති අනුනිමිති ගෙන රාගයෙන්, ද්වේශයෙන්, මෝහයෙන් බැඳෙනවාට වඩා රත් වෙව්ව පිහියකින් දිව කපාගන්න එක හොඳයි. මේ ශරීරය රත්වූ යකඩ පතුරක් අරගෙන අතුල්ලා ගන්න එක හොඳයි. ඒත් ඒ කයට

දැනෙන පහසුට ඇලලා ඒ ගැන සිතමින් මේ පහසු විඳි විඳි ඉන්නවාට වඩා. ඇයි මේ දේවලින් සතර අපායේ යන්නේ නැහැ. මේ යකඩ පතුර අතුල්ල ගත්තාට මහණෙනි, රාග, ද්වේශ, මෝහ සිතිවිලි ඔස්සේ හිත හිත ඉන්නවාට වඩා හිදා ගන්න එක හොඳයි කියනවා. හින්දු කියලා කියන්නේ ජීවිතය වඳු භාවයට පත් කරන දෙයක්. නමුත් ඒ හින්දු හොඳයි කියලා කියනවා, අර සිතිවිලි ඔස්සේ සිත සිතා සැප සහගත වින්දනයක් විඳිනවාට වඩා. හිදා ගත්ත කියලා නිරයේ යන්නේ නැහැ. නමුත් අර සිතිවිලි ඔස්සේ සිත සිතා ඉන්න ගියොත් එයා ඒකාන්ත වශයෙන්ම නිරයේ.

එතකොට කොහොමද? මේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා ඇසින් දැකින රූප ඔස්සේ හිතන්නේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා ඇසින් දැකින රූප අහිතය විදිනට දැකිනවා. මේ විඤ්ඤාණය අහිතය විදිනට දැකිනවා. ස්පර්ශය අහිතය විදිනට දැකිනවා. වේදනාව අහිතය විදිනට දැකිනවා. අහිතය විදිනට දැකිද්දී එයා වේදනාව ඔස්සේ තණ්හාවෙන් බැඳෙනවාද? බැඳෙන්නේ නැහැ. සාමාන්‍ය කෙනා මේ වේදනාව ඔස්සේ එයා තණ්හාවකට බැඳෙනවා. සාමාන්‍ය කෙනා මේ වේදනාව ඔස්සේ **“වේදනා පච්චයා තණ්හා - තණ්හා පච්චයා උපාදානා”**. අන්ත තණ්හාවක් ඇති වෙච්ච හැටියේ බැඳී යනවා. ඒ ඔස්සේ **“උපාදාන පච්චයා හවෝ”** අන්ත උපාදානයක් ඇති වුනා ම නැවත උපතක් සඳහා කර්ම සකස් වෙනවා. නමුත් ආර්යය ශ්‍රාවකයා කොහොමද හිතන්නේ? දැන් රහතන් වහන්සේලා කොහොමද? රහතන් වහන්සේලා ගේ ඇසයි, රූපයයි එකතු වූ තැන විඤ්ඤාණය හට ගන්නේ නැද්ද? හට ගන්නවා. එතකොට ඇසයි රූපයයි විඤ්ඤාණයයි එකතු වූ තැන ඇසේ ස්පර්ශය හට ගන්නේ නැද්ද? ඇති වෙනවා. සැප දුක් උපේක්ෂා වේදනා රහතන් වහන්සේට ඇති වන්නේ නැද්ද? ඇති වෙනවා. නමුත් රහතන් වහන්සේට **“වේදනා පච්චයා තණ්හා”** නැහැ. ඇයි ඒ රහතන් වහන්සේට තණ්හාව නැති නිසා **“තණ්හා පච්චයා උපාදාන”** නැහැ. උපාදාන නැති නිසා **“උපාදාන පච්චයා හවෝ”** නැහැ. රහතන් වහන්සේට. නැවත උපතක් සඳහා කර්ම සකස් වෙන්නේ නැහැ. ඒ තමයි රහතන් වහන්සේගේ ස්වභාවය. අතින් සියලු දෙනා ගේ ම මේ දැකින ඉන්ද්‍රියන් ඔස්සේ මේ ක්‍රියාවලිය සිද්ධ වෙනවා. එතකොට අර ආර්ය ශ්‍රාවකයා අර විදියට හිතලා සියල්ල අහිතය විදිනට දැකලා මේවා කෙරෙහි නො ඇලී සිටිනවා. නො ඇලෙන කොට මේවායින් මිදෙනවා. මිදුණු සිත කෙලෙස් වලින් මිදෙන්නේ නැද්ද? මිදෙනවා කෙලෙස් වලින් මිදෙනවා. මේ මිදීම තමයි සංසාරයෙන් නිදහස් වීම. සංසාරෙන් නිදහස් වීම කියලා කියන්නේ මේ කෙලෙස් වලින් මිදීමට යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලඟට දවසක් එනවා උත්තර කියලා බ්‍රාහ්මණයෙක්. උන්වහන්සේට කියනවා "ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස මම මේ පරිසරය කියන පරිබ්‍රාජකයාගේ ගෝලයෙක්. පරිසරය කියන අපේ පරිබ්‍රාජකයන් වහන්සේ මේ ඉන්ද්‍රිය භාවනාව කියන එක දේශනා කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනව "උත්තරය, ඔබගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පරිසරය කොයි ආකාරයකින්ද ඉන්ද්‍රිය භාවනාව දේශනා කරන්නේ". අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පරිසරය දේශනා කරන්නේ ඇසින් රූප හෝ දැක ඉන්න, කණින් ශබ්ද අහන්නේ නැතිව ඉන්න, දිව, නාසය, ශරීරය කියලා කියන්නේ දැනෙන දේට. නාසයට ගඳ සුවඳ දැනෙනවා. දිවට රස දැනෙනවා. ශරීරයට පහස දැනෙනවා. අන්න දැනෙන දේට තමයි මුත්‍ය කියන්නේ. මේ "දිට්ඨ" බාහිය දාරුවරිය සුත්‍රයේ තියෙන්නේ "දිට්ඨෙ දිට්ඨ මත්ථං භවිස්සති - සුතෙ සුත මත්ථං භවිස්සති - මුතෙ මුත මත්ථං භවිස්සති" මේ මෙතන මුත කියා කියන්නේ නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳයි දිවට දැනෙන රසයයි ශරීරයට දැනෙන පහසයි. මේ තුනට තමයි "මුත්‍ය" කියන්නේ. අර උත්තර බ්‍රාහ්මණයා කියනවා "ස්වාමීනී භාග්‍යවතුන් වහන්ස මුත්‍ය හෝ ලබා ඉන්නයි අපේ පරිසරය බ්‍රාහ්මණයා කියන්නේ. එතකොට ඇසින් රූප හෝ දැක සිටීම. කණින් ශබ්ද හෝ අසා සිටීම. මේ දිවට නාසයට ශරීරයට ඒ අරමුණු හෝ ගෙන සිටීම. ඒ කියන්නේ ඒවායින් පහස හෝ ලබා සිටීම.

ඉන්පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා උත්තරය. ඇසින් රූප හෝ දැක සිටින එක නම් ඉන්ද්‍රිය භාවනාව කියලා කියන්නේ, එහෙම නම් මේ අහධ මිනිස්සු තමයි හොඳට ම ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වඩන්නේ. ඇයි ඇසට මොකුත් පෙනෙන්නේ නැතැන්නේ. කණින් ශබ්ද හෝ අසා සිටීම නම් ඉන්ද්‍රිය භාවනාව කියලා කියන්නේ, බිහිරි මිනිස්සු තමයි හොඳට ම ඉන්ද්‍රිය භාවනාව වඩන්නේ. ඒ වෙලාවේ එතන සිටිය ආනන්ද හාමුදුරුවෝ බුදුරජාණන් වහන්ස මේ ආර්ය චිතයේ ඉන්ද්‍රිය භාවනාවක් තිබේ නම් එය කියලා දෙන්න දැන් වෙලාවයි. ඒවිට මේ ආර්ය චිතයේ ඉන්ද්‍රිය භාවනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දන්නා මෙහෙම. මේ කියන ඉන්ද්‍රිය භාවනාව "ඇසින් රූප දකිනවා, ඇසින් රූප දැකලා මේ රූප කෙරෙහි හෝ ඇලී ඉන්නවා. අන්න ඉන්ද්‍රිය භාවනාව. ඇස අතිතය විදියට දකිනවා. රූපය අතිතය විදියට දකිනවා. විඤ්ඤාණය අතිතය විදියට දකිනවා. මේ ඇසයි රූපයයි විඤ්ඤාණයයි අතිතය විදියට දකින කෙනා ඇසේ ස්පර්ශයට බැඳෙන්නේ නැහැ. වේදනාවට බැඳෙන්නේ නැහැ. එතකොට මෙයා වේදනාවට බැඳෙන්නේ නැති නිසා තණ්හාවක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. එතකොට තණ්හාවක් ඇති හෝ වන නිසා උපාදානයක් නැහැ.

උපාදානයක් නැති නිසා නවයක් නැහැ. අන්ත උත්තරය. විහෙම නැතිව ඇසින් රූප හෝ දැක සිටීම නොවෙයි.

මොකද අපේ ඇස ඉදිරියට රූප එනවා කියන එක. වළක්වන්න බැහැ. දිවට රස දැනෙනවා කියන එක වළක්වන්න බැහැ. නාසයට ගඳ සුවඳ දැනෙනවා කියන එක වළක්වන්න බැහැ. නමුත් අපට කරන්න පුළුවන් මොකක්ද මේ සියල්ලේ ම යථාර්ථය දැකීම. එතකොට මේ යථාර්ථය දැකීමේ නැති කෙනා බැඳී බැඳී ඉන්න කෙනා කොයි වගේද? මාරයාට අනුවෙච්ච කෙනා නිරන්තරයෙන්ම මාරයාට අනුවෙච්ච කෙනා කියන එකයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ **කුම්මෝපම සුභ දේශනාවේ** දේශනා කරනවා මහණෙනි, මේ ගංගාවක් අයිනේ ඉන්නවා ඉබ්බෙක්. මේ ඉබ්බා අත් දෙකයි, කකුල් දෙකයි ඔලුවයි පහම ච්ඡ්‍රියට දාගෙන ඉන්නවා. හිවලෙක් ඇතින් එනවා මේ ඉබ්බාට ඉව අල්ලමින්. හිවලා ඇතින් එනව දැක්දීම ඉබ්බා මොකද කරන්නේ අත් දෙකත් ගන්නවා කටුව ඇතුළට, කකුල් දෙකත් ඔලුවත් ගන්නවා කට්ට ඇතුළට. මේ හිවලා බලාගෙන ඉන්නවා ඉබ්බා කොයි එක ද ච්ඡ්‍රියට දාන්නේ. වීසින් ඇදලා ඉක්මනින් ම ධැහැ ගන්නට. අතද ඉස්සර වෙලා දාන්නේ හිවලා බලා ඉන්නවා අතින් ධැහැ ගන්න. අතින් අත දැමීමොත් ඒ අත ධැහැ ගන්නවා. කකුල දැමීමොත් කකුලත් ධැහැ ගන්නවා. ඔලුව දැමීමොත් ඔලුවත් ධැහැ ගන්නවා. කවුද මෙහෙම බලා ඉන්නේ හිවලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි, ඔන්න ඔය ඉබ්බා වගේ තමයි මේ ලෝක සත්ත්වයා. අර හිවලා කියන්නේ මාරයා. මාරයා බලා ඉන්නවා මේ ලෝක සත්ත්වයා එක්කෝ ඇසින් ධැහැ ගන්න. කොයි ඉන්ද්‍රියෙන් ද ධැහැ ගන්නේ කණ ද දමන්නේ කණින් ධැහැ ගන්නවා. නාසය ද දමන්නේ නාසයෙන් ධැහැ ගන්නවා. දිව ද දාන්නේ දිවෙන් ධැහැ ගන්නවා. කය ද දාන්නේ කයින් ධැහැ ගන්නවා. මහණෙනි, අර ඉන්ද්‍රියන් ටික අත් පා ඔලුව ඇතුලට දාගත්ත පුද්ගලයා තමයි මගේ ශ්‍රාවකයා. එතකොට ඒයා මාරයාට අනුවෙන්නේ නැහැ. ඇයි ඒයා ඉන්ද්‍රිය සංවර කරගෙන ඉන්නේ. ඒයා මාරයාගෙන් හිදුකස් වියාට මෙයාව අල්ලන්න බැහැ. ඒයා හොඳට ඉන්ද්‍රියන් සංවර කර ගෙන ඉන්නේ. බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උපමා. එතකොට මෙතන තියෙන්නේ ගැඹුරු ධර්ම කොටසක්. දැන් බාහිය දාරුචීරිය ගේ කථාව අහලා තිබෙනවද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

“දිට්ඨෙ දිට්ඨ මත්තං” දුටු දේ දුටුව දේ විදියට පමණක් සිතන්න. දැකපු දේ ඔස්සේ හිත හිතා ඉන්න ඒපා. දැක්ක දේ දැක්ක දෙයින්

නවත්තන්ත. "සුතේ සුතමත්තං" අහපු දේ අහපු දෙයින් නවත්වන්න. ඊට පසු ඒක ඔස්සේ සිතා ඉන්න ව්‍යා. "මුතේ මුත මත්තං හවිස්සති" දැනුන දේ දැනුන දෙයින් නවත්වන්න. ඒ දැනුන දේ ඔස්සේ ගොස් සිත සිතා සැප දුක් වේදනා උපේක්ෂා වේදනා විඳිමින් වයින් ආශ්වාද ලබන්න ව්‍යා. "විඤ්ඤාතේ විඤ්ඤාත මත්තං හවිස්සති" දැනගත් දේ දැනගත් දෙයින් නවත්වන්න.

චිතකොට බලන්න මේ දේශනාව කරලා ඉවර වෙනකොට බාහිය දාරුචීරිය තාපසතුමා රහත් වුණා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. බාහිය ඔබ මේ විදියට නම් හික්මෙන්නේ ඔබ චිතතත් නැහැ. ඔබ මේ විදියට නම් හික්මෙන්නේ ඔබ මෙතනත් නැහැ. බාහිය ඔබ ඒ අතරත් නැහැ. මෙතන ම යි තියෙන්නේ සසරින් මිදීම. මේ දේශනාව ඉවර වෙද්දී දාරුචීරිය තාපසතුමා රහත් වුණා. බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව. චිතකොට මේ විදියට හිතෙන්නේ නැතිව අපි හැමෝම මේ ඇසින් දකින රූප ඔස්සේ ගිහිල්ලා අප්‍රමාණ දුකකට පත් වෙනවා.

චිතකොට මේ පින්වතුන් අහලා ඇති උප්පලවණ්ණා රහත් මෙහෙණින් වහන්සේ ගේ කථාව. උප්පලවණ්ණා මෙහෙණින් වහන්සේට සිතින් ආලය කළ නන්ද කියා මානවකයෙක් හිටියා. උප්පලවණ්ණා මෙහෙණිය කියන්නේ ඉතාම රූමත් කෙනෙක්. ඒ රූපය දැකලා රූපය ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියා. ඒ රූපය ඔස්සේ සැප, වේදනාව හොයා ගෙන ගියා කවිද? නන්ද මානවකයා. ඒ රූපය ඔස්සේ ආශ්වාදයක් විඳින්න ගිහිල්ලා නන්ද මානවකයා හිරයේ ගියා. අදටත් දුක් විඳිනවා. අන්ත බලන්න මානවකයා ඇස කියන ඉන්ද්‍රිය සංවර කර නො ගත් නිසා අර දේට අහු වුණ හැටි. මේ විදියට ම යි අපි කණ ට අහුවෙන්නෙත්. මේ විදියට ම යි අපි නහය ට අහුවෙන්නෙත්. මේ විදියට ම යි දිව ට අහු වෙන්නෙත්. ශරීරය ට අහුවෙන්නෙත් මේ විදියට ම යි. සිතෙන් සිතන සිතිවිලි වලටත් අහු වෙන්නේ මේ විදියට ම යි.

මේ පින්වතුන් අහලා ඇති පිණ්ඩපාතික තිස්ස රහතන් වහන්සේ ගේ කථාව. මේ රහතන් වහන්සේ කාලයක් තිස්සේ පිණ්ඩපාතයේ වැඩියා ඒකම ගෙදරකට ඉතින් මේ ගෙදර ජීවත් වුනේ මැණික් ඔප දමන්නෙක්. දැන් මේ මැණික් ඔප දමන්නා රහතන් වහන්සේට උපස්ථාන කළා. නිති පතා උපස්ථාන කළා. ඉතින් ඒක දවසක් රහතන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතයේ වඩිද්දී, මේ මැණික් ඔප දමන්නාට මස් වගයක් ලැබිලා මස් කප කපා හිටියා. ඔය අතරෙ රජ්ජුරුවෝ දුතයෙක් අත

මැණිකක් වීවිවා. ඔප දමවා ගන්නට. ඉතින් මස් කපමින් හිටි පුද්ගලයා ලේ තැවරණු අතින්ම මැණික අරගෙන පැත්තකින් තිබ්බා. මේ ගෙදර ආදරෙන් ඇති කළ කොස්වා ලිහිණියෙක් හිටියා. දැන් මොකද කරන්නේ මැණික පැත්තකින් තිබු අර පුද්ගලයා ඕනෑ කමකට ගේ ඇතුලට ගියා. කොස්වා ලිහිණියා මස් කුට්ටියක් කියලා අර ලේ තැවරණ මැණික ගිල්ලා. රහතන් වහන්සේ මේක දැක්කා. නමුත් රහතන් වහන්සේ දැක්ක දේ චිතැහින් නතර කරනවානේ. රහතන් වහන්සේ “දිව්ධේ දිව්ධ මත්තං” රහතන් වහන්සේ දැක්ක දෙයින් නවතිනවා. ඉතින් අර පුද්ගලයා ආපසු ඇවිත් බලද්දී මැණික නැහැ. ආපසු ගේ ඇතුළට ගොස් තම භාර්යාවගෙන් මැණික ගත්තා ද අසනවා. නෑ කියල කියනවා. දරුවා අතින් අහනවා නැහැ කියනවා ඉන් පස්සේ අර පුරුෂයා භාර්යාවට කියනවා එකත් එකටම මේක ගන්න ඇත්තේ භාමුදුරුවෝ කියා. ඉන්පසු රහතන් වහන්සේ ලගට ඇවිත් අහනවා “ස්වාමීණී මැණික ගත්තාද? රහතන් වහන්සේ කියනවා මම ගත්තේ නැහැ කියලා. ඉන්පසු ආපසු ගෙට ගොස් තම භාර්යාවට කියනවා දැන් මැණික ගත්ත කෙනෙක් නැහැ. ඒකාන්ත වශයෙන්ම මේ භාමුදුරුවෝ තමයි ගන්න ඇත්තේ කියල කියනව. එතකොට බිරිඳ කියනවා නැහැ භාමුදුරුවෝ එහෙම කරන එකක් නෑ.

එහෙම කියද්දින් ලණුවක් අරගෙන ආවා දැඩි වරපටකින් අර භාමුදුරුවන්ගේ ඔලුව වෙලනවා. තද කර කර අහනවා ගත්තද මැණික කියා. මම ගත්තේ නැහැ කියනවා. තවත් තද කරනවා ගත්තද මැණික කිය කියා. ගත්තේ නැහැ කියනවා. දැන් මෙහෙම ඔලුව තද කරද්දී අර භාමුදුරුවන්ගේ නාහෙන් ලේ පහින්න පටන් ගන්නා. දැන් මේ ලේ සුවඳට කොස්වා ලිහිණියා ආපසු ආවා ලේ බොන්න. අර පුද්ගලයා දැඩි ආඝාතයකින් ඉන්නේ (දැඩි වෛරයකින්). ගැහුවා පයින් කොස්වා ලිහිණියාට පහරක්. කොස්වා ලිහිණියාගේ පපුවට වැදී මැරලා වැටුණා. දැන් රහතන් වහන්සේ කතා කරනවා අර පුද්ගලයාට “පින්වත, අර සතා මැරලා ද බලන්න.” මේ පුද්ගලයා තරහින්නේ ඉන්නේ. කීව්වා “ඌ මැරුණා වගේම උඹත් මැරියන්” කියලා. තවත් අර වරපට තද කළා. ඉන්පස්සේ රහතන් වහන්සේ දැනගත්තා ඒකාන්ත වශයෙන්ම අර සතා මැරලා කියලා. ඌ මැරුණා වගේ උඹත් මැරියන් කියලා කීව්ව හිසා. ඉන්පස්සේ අර පුද්ගලයාට කතා කරලා “පින්වත, ඔය බැමීම ටිකක් ධුරුල් කරන්න. මේ සතා තමයි මැණික ගිල්ලේ. ධඩ පළා බලන්න” කීව්වා. ධඩ පලා බලනකොට මැණික තිබ්බා. ඉන්පස්සේ අර පුද්ගලයා අප්‍රමාණ සංවේගයකට පත් වෙලා කියනවා. “අනේ ස්වාමීනී, මං හො දැන කළ වරදනේ, ඔබ වහන්සේට කියන්න තිබුණා

නේ. මම දන්නේ නැතැ අර සතා ගිල්ලා කියලා.” රහතන් වහන්සේ කියනවා “පින්වත, මම ඒ වෙලාවේ කිව්වා නම් ඔබ අභිචාර්යයෙත් මේ සතාව මරනවා.” එතකොට බලන්න අර රහතන් වහන්සේගේ ජීවිතය ගියත් අකුසලයේ යෙදෙන්නේ නැතැ. ඊට පස්සේ අර ස්වාමීන් වහන්සේට ඇතිවු වේදනාව ආබාධය නිසා ම ඒ රහතන් වහන්සේ ටික කලෙකින් පිරිනිවන් පෑවා. අර පුද්ගලයා කරගත්තු පාපය නිසා ගිහින් ඉපදුණා නිරයේ. ඇයි ඒ රහතන් මැරීම ආනන්තරිය පාපකර්මයක්.

අන්ත බලන්න තමන්ගේ සිතට සිතෙන සිතිවිලි ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් කොතෙදු නවතින්නේ නිරයේ. සිතට සිතෙන සිතිවිලි ඔස්සේ ගියොත් ඔන්න එතැනයි අපටත් නවතින්න වෙන්නේ. දකින දකින රූප ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් ඔන්න එතැනයි නවතින්න වෙන්නේ. කණට ඇතෙහ ශබ්ද ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් ඔන්න එතැනයි නවතින්න වෙන්නේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, “මහණෙනි, ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇති කර ගන්න.” එතකොට ඉන්ද්‍රිය සංවරය කියන්නේ ඇස පියා ගෙන හිඳීම හෝ වෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා නැතැ ඇස් පියාගෙන ඉන්න කියලා. “අවදියෙන් ඉන්න”. නමුත් කොහොමද සංවරව ඉන්නේ කියන විදිය උන්වහන්සේ දේශනා කරලා තියනවා. ආන්න ඒ විදියටයි ඉන්ද්‍රිය සංවර කර ගන්නේ. ඉතින් මේ කතාවලින් අපට තේරෙන්නේ ඉන්ද්‍රිය සංවරයේ තියන වැදගත්කම යි. කෙනෙක් ඉන්ද්‍රිය සංවරයේ යෙදෙනවා නම් තමන්ගේ ඇස කියන ඉන්ද්‍රිය බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියන ආකාරයට සංවර කර ගන්නවා නම් කණ කියන ඉන්ද්‍රිය බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියන ආකාරයට සංවර කර ගන්නවා නම් නාසය, දිව, කය, මහස කියන මේ ඉන්ද්‍රියන් ටික බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියන ආකාරයට සංවර කර ගන්නවා නම් වයා අතින් නූපන් අකුසල ධර්ම ඉපදීමට පුළුවන්ද? බැහැ. අන්ත නූපන් අකුසල ධර්ම ඉපදීම වැළැක්වීම සඳහා කරන ඒරියයකි මොකක්ද ඉන්ද්‍රිය සංවරය.

තුන්වැනි එක මම කියන්නේ වැදගත් ම එකක් මොකක්ද? **ජාගරියානුයෝගය.** මොකක්ද ජාගරියානුයෝගය කියන්නේ. නිදි වැරීම. ඇයි ඒ නිදි වැරීම නූපන් අකුසල ධර්ම නූපදවන්න කරන ඒරියයක් කියලා කියන්නේ. නින්ද කියලා කියන්නේ නීවරණයක්. නීවරණ බලවත් වෙන්න තියන අවස්ථාවයි. ඒනමිද්ධිය කියන්නේ නීවරණ වලින් එකක්. ඒනමිද්ධිය කියන නීවරණය කා තුළ හරි තියනවා නම් වයා තුළ

කාමජන්ද්‍රය කියන නිවරණය වැඩේ. ව්‍යාපාදය කියන නිවරණය වැඩෙනවා. උද්දව්ව කුක්කුච්ච කියන නිවරණය වැඩෙනවා. ටිට්ඨවිජාව කියන නිවරණය වැඩෙනවා ඊනමිද්ධය ඔස්සේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ “මහණෙනි, හිදි වර්ජිතව ඉන්න. මෙතැනදී කියන්නේ නො හිදා ඉන්න කියන එක නොවෙයි. නමුත් හින්ද පාලනය කළ යුතුයි. කොයි ආකාරයේද නිවරණ ධර්ම තමන්ගේ සිතට නො එන ආකාරයට හින්ද පාලනය කරන්න.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. “**කට්ඨද්ව මහානාම ආර්ය සාවකො ජාගර්යං අනුයත්තෝ හෝති**” කොහොමද මහානාම ආර්යය ශ්‍රාවකයා හින්ද පාලනය කරන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. “**ඉධ මහානාම ආර්යසාවකෝ දිවසං වංකමේන නිසප්පාය ආවරණියෙති ධම්මේ චිත්තං පරිසෝධේති**” මහණෙනි, දිවා කාලයේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා සක්මනෙන් හා හිඳීමෙන් තමන්ගේ සිතට මේ නිවරණ ධර්ම ඇතුළුවීම නොවන ආකාරයට භාවනාවෙන් කල් ගෙවනවා. එතකොට දිවා කාලයේ සක්මන් භාවනාවෙන් හා හිඳීමින්. එතකොට තමන්ගේ සිතට නිවරණ ධර්ම ඇතුළත් වෙන්නේ නෑ. අන්න නිවරණ කියන්නේ මොනවාද? අකුසල්. එතකොට හිදි වර්ජිතව භාවනා කරනවා කියන්නේ අකුසල් ඇතුළු නො වීමට කරන චීර්යයක්.

ඉන්පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “**රත්තියා පඨමං යාමං රාත්‍රියේ පළමු යාමයේ වංකමේන නිසප්පාය ආවරණියෙති ධම්මෙති චිත්තං පරිසෝධේති** සක්මනෙන් හා හිඳීමෙන් භාවනා කරන්න. ඒත් මේ නිවරණ ධර්ම ඇතුළත් නො වන ආකාරයටයි, සිත නිවරණ වලින් යටපත් නො වන ආකාරයටයි භාවනායෝගීව ඉන්න ඕන ඉන්පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **රත්තියා මක්ඛමං යාමං දක්ඛණේන පස්සෙන සිංහසෙසයං කප්පේති පාදෙ පාදං අවිවාධාය සතෝ සම්පජානෝ උට්ඨා සඤ්ඤා මහසිඛර්ජවා**. රාත්‍රියේ මධ්‍යම යාමයේදී ආර්යය ශ්‍රාවකයා අවදිවන වේලාව සිතේ ධාරණය කරගෙන අධිෂ්ඨාන කරගෙන මේ වම් කකුල දකුණු කකුල උඩ තියාගෙන සිංහ සෙසාවෙන් සැතපෙනවා. හොඳට මතක තියා ගන්න. දකුණු කකුල උඩ වම් කකුල තියාගෙනයි සැතපෙන්නේ. ඒකෙ අතින් පැත්ත සෙසාව වෙනස් වෙනවා. වම් කකුල උඩ දකුණු කකුල තියාගෙන නම් සෙසාව වෙනස් වෙනවා.

හිදාගන්න සෙසයා හතරක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර තිබෙනවා **සෙයිනා සුත්‍රයේදී**, මහණෙනි, සැතපෙන සෙයිනා හතරක් තිබෙනවා.

1. පෙරේත සෙසයාව - උඩු බැලි අතට හිදා ගැනීම
2. කාම සෙසයාව - මුහුණින් අතට හිදා ගැනීම
3. සිංහ සෙසයාව - මේ සෙසයාව තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අනු දැන වදාරන්නේ සැතපීමට. දකුණු කකුල මත වම් කකුල තබාගෙන සැතපීම.
4. තට්ඨාගත සෙසයාව - බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණක් පොදු සෙසයාවයි. බුදුරජාණන් වහන්සේලා සැතපෙන්නේ ධ්‍යාන වලට සමවැදිලිව. ප්‍රථම ධ්‍යානයට, දුතිය ධ්‍යානයට, තෘතිය ධ්‍යානයට, චතුර්ථ ධ්‍යාන කියන ධ්‍යාන වලට සමවැදිලියි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ තට්ඨාගත ශ්‍රාවකයාට සැතපෙන්න කියන්නේ සිංහ සෙසයාවෙන්, අවදිවන වේලාව සිතේ ධාරණය කර ගෙන සැතපෙන්න කියා ඇත. අපි අවදිවන වේලාවට චිලාමි තියනවා. චිලාමි එක වදින කොට මිඟ් කරනවා. ඒක කරන්න ස්වීචි එක හොයා ගන්න බැරිනම් බැරිර කැලි ගලවලා දානවා. ආන්න අපේ චීර්යය. අපේ චීර්යය ඒ විදිනයි. එතකොට මේ ධර්ම මාර්ගයේ යන්න පුළුවන් ද? බැහැ. හට නො ගත්ත අකුසල ධර්ම වළක්වා ගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේයි අපට මේ විදියට ජාගර්යානුයෝගය පුරුදු කරන්න කියා අනු දැන වදාළේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා රාත්‍රියේ අවසාන යාමයේ පාන්දර යාමයේ අවදිවන්න කියනවා. නැවතත් සක්මනින් භාවනා කරන්න කියනවා. තමන්ගේ සිතට නිවරණ ධර්ම ඇතුළත්වීම වැළැක්වීම පිණිස. එතකොට මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සක්මන් කරන්න කියන්නේ කොහොමද ඇසට රූප දැකීම වැළැක්වීමට නොවෙයි. මේවයිත් ඇස අපිරිසිදු නො වන ආකාරයටය. ඇස සංවර කර ගැනීමටය. කණ සංවර කර ගැනීමටය. නාසය සංවර කර ගැනීමටය. මේ ඉන්ද්‍රියන් සංවර කර ගෙන නිවරණ ධර්ම ඇතුළු නො වන ආකාරයටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සක්මන් කරන්න කියන්නේ. භාවනානුයෝගීව සක්මන් කරන්න කියන්නේ. එතකොට මෙන්න මේ ආකාරයටයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාගර්යානුයෝගය අපට අනුදැන වදාරන්නේ.

එක වේලාවක මුගලන් රහතන් වහන්සේ මගධ ජනපදයේ කල්ලවාල ජනපදයේ වැඩ හිටියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වෙද්දී වැඩ හිටියේ සුංසුමාර පර්වතයේ හේසකලා වනයේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දකිනවා මේ මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ගේ සිත

ඊනම්ද්දියට බර වෙලා තිබෙනවා. එක අවස්ථාවක දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙය දැකලා එතැනට වඩිනවා. මනෝමය කයක් මවාගෙන. "මොග්ගල්ලාන ඔබගේ සිත මේ වන විට ඊනම්ද්දියට බර වෙලා තියෙන්නේ. මොග්ගල්ලාන කිසියම් අවස්ථාවක සිත ඊනම්ද්දියට බර වෙනවා නම් යම්කිසි අරමුණක් සිහි කර කර සිටින වේලාවක මොග්ගල්ලාන ඒ අරමුණ සිහි නොකර ඉන්න." උපක්‍රම කීපයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැනදී දේශනා කරනවා. කිසියම් අරමුණක් සිහි කර කර සිටින විට තමන්ගේ සිත හිදිබර වෙනවා නම් ඒ අරමුණ සිහි නො කර ඉන්න. එතකොට ඔබේ සිත ඒ හිදිබරන් අයිනි වෙනවා. ඒ විදියටත් සිත හිදි බරන් අයිනි නොවේ නම් ඔබ ඉගෙන ගෙන තිබෙන ආකාරයට ධර්මය මෙහෙහි කරන්න එතකොට ඔබේ සිතේ තිබෙන ඊනම්ද්දිය පහවෙලා යනවා. ඒ විදියටත් මොග්ගල්ලාන ඔබේ හිදිමත බැහැරව යන්නේ නැත්නම්. මොග්ගල්ලාන ඉගෙන ගෙන තිබෙන ආකාරයට ධර්මය සප්ඤ්ඤා කරන්න. ධර්මය සප්ඤ්ඤා කරන විට හිදිබර ගතිය නැති වී යයි. මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උපක්‍රමයි. හොඳට ඉගෙන ගන්න මේ උපක්‍රම. මොකද අපි නිතරම ඊනම්ද්දියෙන් බැරට කනවා.

ඔබ භාවනා කරන්න ඉඳගත්තොත් ඔබ ඉඳගත්තා මතකයි. ආනාපානසති යනම් කරන්නේ පළමුවන ත්‍රස්ම ගත්තා මතකයි. දෙකක් බොහොම අමාරුවෙන් මතකයි. තුන්වන එකේ ඉඳලම ත්‍රස්ම ගත්තද මතක නැහැ. ඒ නිසා මා කලින් කියපු විදියට හිදිබර ගතිය ප්‍රභාණය කරන්න ඒරිය කරන්න ඕනෙ. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා මොග්ගල්ලාන ඒ විදිහටත් හිදිබර ගතිය නැති වෙන්නේ නැත්නම් මොග්ගල්ලානය ඔබ ඔබගේ දෙපා සහ කන් සිදුරු අත්ලෙන් පිරිමදින්න කියනවා. එවිට ඔබේ හිදිමත ගතිය දුරුවේය කියනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මොග්ගල්ලාන ඒ විදිහටත් හිදිබර ගතිය නැතිවෙන්නේ නැත්නම් මොග්ගල්ලාන ඔබ නැගිටින්න. නැගිටිලා ඇස් දෙක ජලයෙන් සෝදන්න. ජලයෙන් දෑස් සෝදා පිස දමා ගෙන දිසා අනුදිසා පිරික්සන්න කියනවා. රාත්‍රි කාලයේ නම් අහසේ නැකත් තරු ගණනය කරන්න කියනවා තරු දිහා බලාගෙන තරු ගනින්න කියනවා මොකද තරු ගණින එක හොඳයි නින්දට වැටෙනවාට වඩා තරු ගණින එක හොඳයි තමන්ගේ සිත කාමජන්ද අරමුණකින් සිත වෙලාගෙන ඒ දේ ගැන සිත සිතා ඉන්නවාට වඩා. තරු ගැන්නා කියල ම කෙනෙක් තිරියට යන්නේ නැහැ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ මොග්ගල්ලානය තරු ගණනය කරන්න හිදිබර ගතිය ඔබේ නැති වෙලා යනවා. මොග්ගල්ලාන ඒ විදියටත් ඔබේ හිදිබර ගතිය

නැතිවෙලා යන්නේ නැත්නම්. මොග්ගල්ලාන දිවා සංඥාව මෙනෙහි කරන්න. දිවා කාලයේ යම් ආකාරයකට ද ආලෝකය තියෙන්නේ රාත්‍රි කාලයේත් ඒ වගේම ආලෝකය තිබෙනවා කියා මෙනෙහි කරන්න. ච්චිට ඔබගේ හිදිබර ගතිය පහ වී යයි. මොග්ගල්ලාන මේ විදියටත් ඔබගේ හිදිබර ගතිය පහවී නො යයි නම් මොග්ගල්ලානය ඔබ සක්මන් කරන්න. චිතකං බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ නැතැ සක්මන් කරන්න. මොකද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ තමන්ට හිවරණය පැමිණියේ හිඳගෙන සිටිද්දී නම් ඒ ඉරියව්වෙන් ම විය යටපත් කර ගන්නා ලෙසයි. තමන් ඉඳගෙන භාවනා කරන විට නම් ඊනම්ද්ධිය වර්ධනය වන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුලින්ම දේශනා කරන්නේ ඒ ඉරියව්වෙන් ම ඉඳගෙන ඊනම්ද්ධිය ප්‍රභාණය කරන්නයි. භයක් වන්නේ තමන්ගේ සිතට ඉඳගෙන ඉද්දී නම් ඒ ඉරියව්වේ ම ඉඳගෙනම බය නැති කරන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසානයටයි කීවේ මොග්ගල්ලානය බැරම නම් නැගිටලා සක්මන් කරන්න. සක්මන් කළ යුත්තේ මොග්ගල්ලාන ඉන්ද්‍රියන් ඊක මනාකොට සංවර කර ගෙනයි මොකද මේ සක්මන තුළින් ඔබේ සිතේ ඇති වුණා නො වුණු කාම අරමුණු ඇති වන්න පුළුවන්. සක්මන් කරන විට මොග්ගල්ලාන ඔබේ සිතට ද්වේශ අරමුණු ඇති වන්න පුළුවනි. මෝන අරමුණු ඇති වන්න පුළුවන්. මොග්ගල්ලාන මේ ඉන්ද්‍රියන් මනාකොට සංවර කරගෙනයි ඔබ සක්මන් කළ යුත්තේ. මොග්ගල්ලාන මේ විදියටත් ඔබේ හිදිබර ගතිය දුරු නොවේ නම් මොග්ගල්ලාන අවදිවන වේලාව මතක තියාගෙන සිංහ සෙතාවෙන් සැතපෙන්න.

පින්වතුනි, ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජාගරියානුයෝගය මෙතරම් පුරුදු කරන ලෙස වදාරන්නේ. හිදිමත නිසා අපේ සිත්වල නූපන් රාග, ද්වේශ, ඇතිවන්න පුළුවන්. හිදිමත තුළින් අපේ සිතේ මුලාවට පත්වීම ඇති වන්න පුළුවනි. රාගයට කෙනෙක් බැඳුනොත් ඒ රාගය ඔස්සේ ක්‍රියා කරන්න ගියොත් වියා අතින් බරපතල ආකාරයේ අකුසල සිද්ධි වෙන්න ඉඩ තියෙනවා. අර කලින් කීවේ රාග සිත ඔස්සේ ගොස් නන්ද මානවක නිරයේ ගොස් පැසෙන හැටි. ද්වේශය ඔස්සේ ගිහිල්ලයි මස් කපන, මැණික් ඔප දමන්නා නිරයේ පැහෙන්නේ. මුලාව ඔස්සේ ගියත් ඒ විදියට ම යි. අපේ සිත නොයෙක් ආකාරයේ බරපතල අකුසල කර්මවලට රැගෙන යනවා. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මේ ඊනම්ද්ධිය කියන වක ජීවිතය වඳභාවයට පත් කරනවා කියා. ජීවිතය වඳභාවයට පත් නො කරන්නයි ජාගරියානුයෝගය පුරුදු කරන්න කියන්නේ. මෙන්න මේ ආකාරයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන ආකාරයට මේවා පුරුදු

කරනවා නම් අපගේ සිතේ හටනොගත්ත අකුසල ධර්ම හටගන්න පුළුවනි ද? බැහැ.

ඊලඟ හතරවන එක තමයි **ශ්‍රද්ධාව**. මම ශ්‍රද්ධාව ගැන වැඩිපුර කියන්නේ නැහැ. ශ්‍රද්ධාව ගැන මේ පින්වතුන්ට ඉදිරියේ දී අහන්න ලැබෙන නිසා. ශ්‍රද්ධාව කෙනෙකුගේ හිතේ නැත්නම්. දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රද්ධාව හඳුන්වන්නෙ කොහොමද **“සද්ධනති තථාගතස්ස ඛොධිං”** බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය පිළිබඳ ශ්‍රද්ධාවෙන් පිහිටනවා එයා අදහා ගන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය. අන්න **සද්ධනති තථාගතස්ස ඛොධිං** කෙනෙකුට බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් නැත්නම් කෙනෙකුට ශ්‍රී සද්ධර්මය කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් නැත්නම් කෙනෙකුට ආර්යය මහා සංඝ රත්නය කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව නැත්නම් එයාගේ සිතේ ඕනෑම අවස්ථාවක මේ තෙරුවන් කෙරෙන් අපේ වෙන්න පුළුවනි. තෙරුවන් කෙරෙන් අපේ වෙච්ච හිත ඕනෑම අවස්ථාවක අකුසල ධර්මයන්ට බර වෙන්න පුළුවන්. මොකද මේ කුසලයක් වර්ධනය කරනවා නම් කෙනෙක් හට නො ගත් අකුසල ධර්මයන් හට ගැනීම වැළැක්වීම සඳහා උත්සහ කරනවා නම් ඒකාන්ත වශයෙන් ම ඒ කෙනා තෙරුවන් සරණ ගිය ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක් ම යි. ඇයි ඒ මොකද මේ සියලු කුසල ධර්මයන් ඉලක්ක වී තිබෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යයට යි. අකුසල ධර්මයන් සියල්ලම චල්ල වී ඇත්තේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මයෙන් පිටතට.

අපි මේ පින්යි, කුසලයයි කියන දෙක වෙන් කරලා හඳුනා ගන්න ඕනෑ. පින් කියන්නේ සැපයට කියන නමක් පින් කළොත් සැප විපාක ලැබෙනවා. අපි කුසල් කළොත් මොකක් ද අපට ඉතිරි වන්නේ එක සංසාරෙන් නිදහස් වන්න හේතුවක් වෙනවා. අවබෝධයක් කරා යන්න හේතුවක් වෙනවා. කුසල් දියුණු කලා ම පින් සිදු කර ගත්තම සැප විපාක ලබා ගන්න පුළුවනි. ඉතින් අන්න ඒ විදිහට කෙනෙක් කුසලයක් දියුණු කරනවා නම් ඒ කෙනා ඒකාන්ත වශයෙන්ම බුදුරජාණන් වහන්සේව ශ්‍රද්ධාවෙන් අදහන කෙනෙක් මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රද්ධාවෙන් පිළිගත් කෙනෙක්. ආර්යය මහා සංඝරත්නය ශ්‍රද්ධාවෙන් පිළිගත් කෙනෙක් පමණයි තිසරණය පිළිගත් කෙනෙකුට පමණයි චතුරාර්ය සත්‍යය වැටහෙන්නේ. චතුරාර්ය සත්‍ය විශ්වාස කරන්නේ තිසරණය විශ්වාස කරන කෙනා විතරයි. ඒකයි මං කිව්වේ නූපන් අකුසල ධර්ම ඉපදීම වැළැක්වීම සඳහා ශ්‍රද්ධාව ඒකාන්ත වශයෙන්ම වැදගත් වෙනවා කියලා. මොකද කෙනෙකුට තියෙන්නේ අමුලිකා ශ්‍රද්ධාවක් නම් ඒ පුද්ගලයා ඕනෑම වෙලාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ හැර දමා වෙනත් ආගමක් කරා යන්නේ නැද්ද? යනවා ඒ කෙනාගේ එතැනදී හිතේ හට

ගන්නේ නූපන් අකුසල් ධර්ම නොවේද? මේ නූපන් අකුසල ධර්ම හේතුවෙන් ඕනෑම වේලාවක මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ඉවත ලා වෙනත් දුර්ගත කරා යන්නේ නැද්ද? යනවා. ඇදහිලි කරා යනවා ශ්‍රද්ධාවට ආපු නැති කෙනෙක් ඕනෑම වෙලාවක ආර්යය මහ සංඝ රත්නයට අපහාස කර කර වෙනත් පුස්කවරු පස්සේ යන්නේ නැද්ද? යනවා. එතකොට වයාගේ හිතේ හටගන්නේ අකුසල ධර්ම. මොකද වයා සද්ධර්මයෙන් ඇතට විසිවී යනවා. වයාගේ සිතේ හටගන්නේ නූපන් අකුසල ධර්ම එතකොට කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාවට එනවා නම් ආකාරවහි ශ්‍රද්ධාවට එනවා නම් අන්ත වයාගේ හිතේ නූපන් අකුසල් ධර්ම ඇති වීම වැළැක්වීම සඳහා කරන චීර්යයක් ඒක. ශ්‍රද්ධාවේ ස්ථාවර වෙනවා කියන්නේ ඉන්ද්‍රධිලයක් වගේ නො සැලී ඉන්නවා. ඒ කියන්නේ වයා අතින් පැත්තෙන් කරන්නේ මොකක්ද? අකුසල් ධර්ම ඇතිවීම වැළැක්වීම සඳහා කරන චීර්යයක්. ඒක තමයි මම කිව්වේ අකුසල ධර්ම ඇතිවීම වැළැක්වීම සඳහා කරන චීර්යයක් කියලා. මම මෙතැනින් ශ්‍රද්ධාව කියන එක හවත්වනවා. මොකද මේවා විස්තර වශයෙන් පින්වතුන්ට ඉගෙන ගන්න ලැබෙනවා ඉදිරියේදී.

ඊලගට වැදගත්ම එක තමයි මොකක්ද අකුසල් සඳහා තියෙන **බය හා ලැජ්ජාව**. අකුසල් කරන්න බයක් නැත්නම් කෙනෙක් ඕනෑම අකුසලයක් ඕනෑම වේලාවක කරනවා. අකුසල් කරන්න ලැජ්ජාව නැත්නම් ඕනෑම අකුසල ධර්මයක් කරනවා. ඒකයි **චක්‍රවර්ති සීහනාද සුත්‍ර දේශනාවේ** බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, "මහණෙනි, අනාගතයේ කාලයක් එනවා මිනිස් ආයුෂ අවුරුදු දහයට අඩුවන. ඒ කාලයේ කුසල් කියන නමවත් අනන්ත ලැබෙන්නේ නැහැ." බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා මහණෙනි, කුසල් කියන නමවත් අනන්ත නැත්නම් ලෝකේ කුසල් කරන අය කොහේ හොයන්න ද? මහණෙනි, මේ ලැජ්ජාව බය සම්පූර්ණයෙන් ම මිනිසුන්ගෙන් අතුරුදහන් වෙලා යනවා. ඔය නිසා මව දරුවන් හඳුනන්නේ නැහැ. ගුරුවරයා ශිෂ්‍යයා හඳුනන්නේ නැහැ. මහණ බමුණන්, ගිනියන් හඳුනන්නේ නැහැ. වැඩිහිටියන් බාලයන් හඳුනන්නේ නැහැ. සහෝදරයෝ සහෝදරියන් හඳුනන්නේ නැහැ. මහණෙනි, මේ කාලයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩ වසන කාලයේ යම් ආකාරයකට ද බල්ලෝ, බළල්ලු, හරක්, වච්චෝ වගේ සත්තු කාම සේවනයේ යෙදෙන්නේ ප්‍රසිද්ධියේ කිසිදු බයක් ලැජ්ජාවක් නැතිව. මහණෙනි අවුරුදු දහයට ආයුෂ බැස්සාම මෙන්න මේ ආකාරයටයි මිනිස්සු කාම සේවනයේ යෙදෙන්නේ මොකද අකුසලයට බයක් නැහැ. අකුසලයට ලැජ්ජාවක් නැහැ. කෙනෙක් අකුසලයට බයයි නම් වයාට තියෙන්නේ නූපන් අකුසල් ධර්ම හට ගැනීම පාලනය

වීමක්. කෙනෙක් අකුසලයට ලැජ්ජා නම් වියා පාලනය වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **භය සුභ්‍රයේදී** භය හතරක් තිබෙනවා.

1. අත්නානුවාද භය

අකුසල් දහම් කරන්න භය පුද්ගලයා මොකටද භය තමන්ගේ සිතට. මේ අකුසල ධර්මය මගේ සිතේ ඇතිවුනොත් මගේ සිත මට දොස් කියයි කියා බය වෙනවා. චිතකොට තමන්ගේ සිත තමන්ට දොස් කියයි කියා බය නම් වියාගේ සිතේ නූපන් අකුසල් ධර්ම හටගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. වියා භය වෙනවා ලැජ්ජාව ගැන.

2. පරානුවාද භය

අනුන් තමන්ට දොස් කියයි කියා භය වෙනවා ලැජ්ජා වෙනවා. මේ අකුසලය කළොත් අනුන් තමන්ට දොස් කියයි කියා කෙනෙක් භය වෙනවා නම් වියාගේ අකුසල ධර්ම හටගැනීම පාලනය වෙනවාද? නැද්ද? පාලනය වෙනවා. චිතකොට භය ලැජ්ජාව ඇති කර ගන්නවා කියන්නේ නූපන් අකුසල ධර්ම හට නො ගැනීමට කරන චීර්යයක් නොවේ ද? චීර්යයක්.

3. දණ්ඩ භය

දඬුවමට බයේ හා ලැජ්ජාවෙන් කෙනෙක් අකුසල් ධර්ම වල නො යෙදී ඉන්නවා. චිතකොට මේ තුළිනුත් අකුසල ධර්ම හට ගැනීම පාලනය වෙනවා. කෙනෙක් දඬුවමට බයේ නම් අකුසල් නො කර ඉන්නේ ඒ තුළිනුත් වියාගේ අකුසල් ධර්ම හටගැනීම පාලනය වෙනවා. ඕක තමයි දණ්ඩ භය.

4. දුග්ගති භය

මේ කියන්නේ දුගති ස්ථානවල මරණින් පස්සේ දරුණු විපාක සඳහා තියෙන භය. දුගති ස්ථානවල ඉපදෙන්න තියෙන භය. මේ අකුසලය මා අතින් සිදුවුනොත් එහි ප්‍රතිවිපාක විඳින්න සිද්ධ වෙනවා කියා ඇතිවන භය. ඒ භය ඇති කරගෙන නම් කෙනෙක් හික්මෙන්නේ වියා මේ අකුසල ධර්ම හට ගැනීම වළක්වනවා. කෙනෙක් අකුසලයට භය වෙනවා නම් ලැජ්ජා වෙනවා නම් චිතැතිනුත් ඒ පුද්ගලයා තුල නූපන් අකුසල ධර්මයන් ඇති නො වීම සඳහා කරන චීර්යයක් බවට පත්වෙනවා.

මෙෙහිය වැඩීම නූපන් අකුසල් නූපදවා ගැනීමට කරන චීර්යයකි.

පින්වතුන් මේක ඉතාම වැදගත්. මොකද මෙහිදී හෝ වඩා කෙනාගේ සිත හිතර හිතර ක්‍රෝධයෙන් දැවෙනවා. ක්‍රෝධයට බර වූ සිතෙන් නිරන්තරයෙන්ම සිදුවන්නේ අකුසලයක් ම යි. කුසලයක් කරා යනවා කියා හිතන්නවත් බැහැ. ඉතින් කොයි ආකාරයට ද මේ ක්‍රෝධය වෛරය කියන එක පාලනය කරන්නේ?

සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ ඉතාමත් ලස්සන උපමා පහක් දේශනා කරනවා තමන්ගේ සිතේ ඇතිවන ක්‍රෝධය පාලනය කර ගන්න එක ගැන. සාර්පුත්ත රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. කෙනෙකුගේ සිතේ ඇතිවන්න පුළුවන් තවත් කෙනෙකු කෙරෙහි වෛරයක්. අපි හිතමු ඔබේ සිතේ කෙනෙකු කෙරෙහි වෛරයක් ඇති වනවා කියා. ඔබට හිතන්න පුළුවන් නම් මේ පුද්ගලයාගේ වචනය වැරදි තිබෙනවා, කයින් වැරදි වෙනවා, මනසින් වැරදි වෙනවා. මේ තුනෙන් වැරදි වෙන්නේ. සාර්පුත්ත රහතන් වහන්සේ කියනවා කෙනෙකුගේ වචනය හොඳයි නමුත් කය මනස දෙක හොඳ නැහැ. සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙකුගේ වචනය හොඳයි නම් අර කයයි වචනයයි හොඳ නැති වුනත් අන්න ඒ හොඳ වචනය ගැන හිතන්න ඒ හොඳ වචනය ගැන හිතලා එයා ගැන ඇති වූ වෛර සිත අයින් කර ගන්න ඇයි ඒ? මෙයාගේ වචනය හරි හොඳයි නේ. මේ වෛර සිත අයින් කර ගැනීම කාටද ප්‍රයෝජනවත් වෙන්නේ. තමාට යි. මොකද මේ වෛරයෙන් තවන්නේ කාටද? තමාට සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා උපමාවක්. ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් ඉන්නවා. පිණ්ඩපාතේ වඩින කොට දකිනවා පාංශුකුල රෙදි කඩක්. මෙහි හොඳ කොටසක් තියනවා. අනිත් කැල්ල ජරා වී දිරා ගිනිත් මේ හොඳ ටික මම ගන්න ඕනෑ කියලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දකුණු පසින් පයේ මාපැට්ටිලේලෙන් අර රෙදි කැබැල්ල තියාගෙන වම් පයේ මාපැට්ටිලේලයි මැද ඇඟිල්ලයි අර රෙදි කැල්ලට තද කර ගෙන. හොඳ කොටස ඉරලා ගන්නවා. තමන්ට ඵ්වරයක් මහගන්න. අන්න බලන්න එතකොට අර නරකයි කියා අයින් කර තිබූ රෙදි කැල්ලේ තමන්ට ප්‍රයෝජනවත් කොටසක් තිබුණා. ඒක ප්‍රයෝජනවත් වූනේ නැද්ද? කෙනෙකුගේ හොඳට තියෙන්නේ වචනය විතරක් නම් සාර්පුත්ත රහතන් වහන්සේ කියනවා කයයි වචනයයි දෙක නරක වුනත් ඒ හොඳ වචනය ගැන හිතලා ආසාත සිත වෛර සිත අයින් කර ගන්න තමාට ප්‍රයෝජනයක් ම යි ඉන් සිදුවන්නේ.

සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙකුගේ වචනය විතරක් නරක් වෙන්න පුළුවන්, නමුත් කයින් හොඳ දේවල් කරන්න පුළුවන්. සිතින් මෙයා නරක දේවල් කරන්න පුළුවන්. කය

විතරයි නම් හොඳ වචනය යි සිත යි දෙකම නරක් වුනත් කය ගැන හිතන්න මෙයාගේ කයින් හරි හොඳ දේවල් සිදු වෙනවා නේ කියලා තමන්ගේ සිතේ ඇති වී තිබෙන වෛරය අයින් කර ගන්න. සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ මේකට ලස්සන උපමාවක් දේශනා කරනවා. කෙනෙක් නියං කාලයක යනවා පිපාසාවෙන්. මෙයා දකිනවා දිය සෙවෙල් වලින් පිරුණු වතුර වලක වතුර තිබෙනවා. නමුත් මේ වතුර වලේ දිය සෙවෙල් පිරිලා සම්පූර්ණයෙන් ම මේ පුද්ගලයා මොකද කරන්නේ මෙතනට පාත් වෙලා අත්දෙකින් දිය සෙවෙල් අයින් කර පිපාසාව නිසා වතුර බොනවා. එතකොට දිය සෙවෙල් කියලා මේ වතුර අයින් කළාද? නැහැ. දිය සෙවෙල් අතින් අයින් කර වතුර පාදා බිව්වා. අන්න ඒ වගේ සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ කියනවා දිය සෙවෙල් අයින් කළා වගේ අර කෙනාගේ සිතයි වචනයයි අයින් කරලා වියාගේ යන්තම්වත් හොඳ තියන කය ගැන සිතන්න. තමන්ගේ සිතේ තියන අර ආසාන චිත්තය අයින් කර ගන්න. තමන්ට යහපතක් පිණිස ම යි මෙය පවතින්නේ.

ඉන්පසු තවත් කෙනෙක් හමුවන්න පුළුවනි. මෙයාගේ වචනයක් හොඳ නැහැ. කයත් හොඳ නැහැ. නමුත් ඉඳලා හිටලා මෙයාගේ සිතේ යම්කිසි හොඳ දෙයක් ඇති වෙනවා. සිතේ හොඳ සිතිවිලි ඇති වෙනවා. සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙයාගේ කය අමතක කරලා දාන්න වචනයෙන් සිදුකරන දේවල් අමතක කරලා දාන්න. ඉඳලා හිටලා හරි සිතෙන් සිතන හොඳ සිතිවිල්ලක් හිතනවා නම් ඒ ගැන හිතන්න. ඒ ගැන හිතලා තමන්ගේ ඇති ආසාන සිත අයින් කරලා දාන්න. සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. උපමාවක් මේකට. කෙනෙක් නියං කාලෙක ගමනක් යනවා. යනකොට මේ පුද්ගලයාට කොහේවත් වතුර දකින්න නැහැ. හරකෙක් අඩිය තිබූ තැනක හරක් කුරය තිබූ සිදුරේ වතුර පිරී තිබෙනවා. මේ පුද්ගලයා මෙතැනදී පහිටුවක් අරගෙන චිත් වතුර බොන්න හිතන්නේ නැහැ. මේ පුද්ගලයා අත් දෙක දාලා වතුර බොන්න හිතන්නේ නැහැ. මේ පුද්ගලයා හරකෙක් වගේ අතන දණ ගහලා අත් දෙක පොළොවේ තියලා දිව දාලා අර වතුර ටික බොනවා. දිව අර කුර වලට දාලා වතුර බොනවා වෙත වතුර නැති නිසා. ඔහුට ඒ වතුර ටික ප්‍රයෝජනවත් උනා.

අන්න බලන්න සාර්පුත්ත තෙරුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙකුගේ සිතත් වචනයත් හොඳ නැත්නම් කයත් හොඳ නැත්නම් කිසිම දෙයක් ගන්නම නැති පුද්ගලයෙක්. හොඳක් දකින්නම නැති කෙනෙක්. සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඒත් මේ

පුද්ගලයා කෙරෙහි අනුකම්පාවක් ඇති කර ගන්න. කෙනෙක් යනවා පීපාසාවෙන් කුසගින්නෙන් දැඩි ලෙස පීඩාවට පත් වෙලා කාන්තාරයට යන මගක් ඔස්සේ. ඒ මාර්ගයේ ගිය කෙනා ඒකාන්ත වශයෙන් යන්නේ මහා වාලුකා කාන්තාරයකට. එතකොට අර කාන්තාරයට යන කෙනා එම කාන්තාරයට ඇතුළු වුනොත් දැඩි පීඩාවට පත් වෙනවා. මහා අනතුරකට පත් වෙන්නේ නැද්ද? දැනටමත් ඔහු යන්නේ වතුර නැතිවයි. බඩගින්නේ යන්නේ. පීඩා විඳි විඳි යන්නේ. කාන්තාරයට වැටුනොත් අප්‍රමාණ දුකකටයි වැටෙන්නේ. සාරිපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙක් බලාගෙන ඉන්නවා අර පුද්ගලයා කාන්තාරයට යනතුරු, බලා සිටි කෙනා සිතනවා මේ පුද්ගලයා මේ පාරේ ගියොත් කාන්තාරයට යන්නේ ඉතින් මම මෙයා ගැන අනුකම්පා කරන්න ඕනෑ. මම මේ පුද්ගලයාගේ මාර්ගය වෙනස් කරන්න ඕනෑ කියලා අනුකම්පාවෙන් මාර්ගය වෙනස් කරනවා. ඒ මොන සිතින් ද අනුකම්පා සිතින් සාරිපුත්ත රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. අන්න ඒ වගේ වචනයත් හොඳ නැත්නම් කයත් හොඳ නැත්නම් සිතත් හොඳ නැත්නම් කෙනෙකුගේ ඒ පුද්ගලයා ගැන අනුකම්පා හිතන්න. මේ පුද්ගලයා මේ විදියට ගියොත් සිත කය වචනය තුලින් අකුසල් කරමින් ඒකාන්ත වශයෙන්ම මේ පුද්ගලයා උපදින්නේ නිරයේ. තිරිසන් ලෝකයේ. සතර අපායේ උපදින්නේ. අන්න ඒ පුද්ගලයා ගැන අනුකම්පාක් උපදවලා ඒ පුද්ගලයා ගැන ඇති වෛරය ඉවත් කර ගන්න. ආසාත සිත අයිත් කර ගන්න මෙහි කරන්න. එතකොට මේ තමයි හතරවන ඉගැන්වීම.

පස්වන එක තමයි සාරිපුත්ත රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙක් ඉන්නවා මේ පුද්ගලයාගේ වචනය හොඳයි, කයින් නිරන්තරයෙන් කරන්නේ හොඳ වැඩ, සිතින් නිරන්තරයෙන්ම සිතන්නේ හොඳ දේවල් එතකොට සමහර අයට සමහර අය ගැන කොයිතරම් හොඳ වුනත් තරහා ඇති වෙනවා. එහෙම ඇතිවන අවස්ථා නැද්ද? කුමක් හෝ හේතුවක් නිසා ඇතැම් අය ගැන අපට තරහක් ඇති වෙනවා. සංසාරේ එන පුරුද්දක් නිසාද දුන්නේ නැහැ. වෛරයක් ඇති වෙනවා. නමුත් ඒ පුද්ගලයාගේ කිසිම දෝෂයක් නැහැ. එහෙම අය නැද්ද? ඉන්නවා. අපේ සමාජයේ. සාරිපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. නමුත් සිතත් කයත් වචනයත් හොඳයි නම් කිසිදු අපහසුතාවක් නැහැ ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි මෙහි කරන්න. මොකද අපට හිතන්න පුළුවන් හේ මෙයාගේ සිතත් කයත් වචනයත් හොඳයි අපට හොඳ දේවල් ගැන හිතලා වෛර සිත ඉවත් කරගන්න ඉතාම පහසුයි මෙයා ගැන. සාරිපුත්ත රහතන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

කෙනෙක් යනවා නියං කාලෙක ගමනක් මේ පුද්ගලයාට දැක්වෙන ලැබෙනවා ලස්සන නිල් කැටයට වතුර පිරුණ පොකුණක් මේ පොකුණ වටේ සෙවණැති ගස් වැව්ලා වතුර පිරිලා හංසයෝ පීනනවා. මේ පුද්ගලයා මොකද කරන්නේ කිසිදු අපහසුතාවයකින් තොරව අර පොකුණට බැහැලා තමාට ඕන තරම් වතු බිලා ඕන තරම් නාලා ගස් මුල සැතපී ගිමන් නිවා ගන්නවා. අන්න ඒ වගේ කිසිදු බාධාවකින් තොරව කෙනෙකුගේ සිතත් හොඳයි නම් කයත් හොඳයි නම්, වචනත් හොඳයි නම් ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි මෙහිසක් හිතන්න කිසිදු බාධාවක් නැහැ.

බලන්න අපේ සිතේ ඇතිවන වෛරය නැති කර ගන්න මේ උපදෙස් ගැලපෙන්නේ නැද්ද? ගැලපෙනවා. මේ විදියට කෙනෙකුට හිතන්න පුළුවන් නම් මෙහි වඩනවා කියන එක අපේ ද්වේශ සිත අයිත් කරනවා කියන එක කරන්න බැරිද? පුළුවන් අන්න බලන්න ධර්ම දේශනාවේ ස්වභාවය. මේ කාරණා පහ සාරපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ **ආකාත පටිච්ඡය සූත්‍රයේ**. (අංගුත්තර නිකායේ දෙවන පොත් වහන්සේට අයිති.) එතකොට බලන්න මෙහි කරන්න කෙනෙකුට අර විදියට හිතලා මෙහි කරනවා නම් සිතින් කයිත් වචනයෙන් කිසිම හොඳක් නැති පුද්ගලයාටත් මෙහි කරන්නේ නැද්ද? කරනවා. වෛරී පුද්ගලයාට පවා කෙනෙකුට මෙහි කරන්න පුළුවන් නම් හට නො ගත්තු අකුසල ධර්ම හටගන්න පුළුවන්ද? බැහැ. එතකොට ඒ පුද්ගලයා මෙහි කරන්න වැයම් කරනවා කියන්නේ හට නො ගත් අකුසල ධර්ම හටගැනීම වැළැක්වීමට ගන්න උත්සාහයක් නොවේද? වැයමක්. ඒ පුද්ගලයා ඒ විදියට වැයම් කරනවා කියන්නේ ඒ පුද්ගලයාගේ සිතේ ද්වේශය නිසා හටගන්න අකුසල ධර්ම හටගන්න හේතුවක් නැහැ. මම පැහැදිලි කරලා දුන්නේ මෙහි වැඩීම. ඊලඟ කාරණය මම පැහැදිලි කරලා දෙන්නේ ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව ගැනයි.

මොකක්ද ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව. මේකටත් ලස්සන සූත්‍ර දේශනාවක් තියනවා **ධාන සූත්‍රය** කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි, නිරන්තරයෙන් ආර්යය ශ්‍රාවකයා කාරණා පහක් සම්බන්ධයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන්න ඕනෑ. මොකක්ද මේ කාරණා පහ ආර්යය ශ්‍රාවකයා නිරන්තර හිතන්න ඕනෑ මම ජරාවට පත්වෙන තත්ත්වය ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක්. මේ විදියට කෙනෙක් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඒ ආර්යය ශ්‍රාවකයාගේ තරුණ මදය හෙවත් තාරුණ්‍ය නිසා ඇතිවන මාන්‍යය නැති වෙලා යනවා කිව්වා. මම වයසට යාම ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක් කියා නිරතරම හිතනවා නම් තරුණ මදය නැති වෙලා යනවා.

තරුණ මදය නිසා කොතරම් අකුසල් ධර්ම කරනවාද? එතකොට නූපන් අකුසල ධර්ම වැළැක්වීම සඳහා චීර්යයක් තමයි. නිරන්තරයෙන් මේ කාරණය ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම. මම ජරාවට පත්වීම නො ඉක්මවා ගිය කෙනෙක්ම කියලා සිහි කල යුතුයි.

දෙවන කාරණාව තමයි. මම ව්‍යාධි ස්වභාවය ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක්ම කියා ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා. ව්‍යාධි ස්වභාවය කියන්නේ ලෙඩ වෙන ස්වභාවය. එතකොට කෙනෙක් නිතරම ආපසු හැරී බලනවා නම් මම ලෙඩ වෙන ස්වභාවය ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක් කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ ව්‍යාධි ස්වභාවය ගැන රාහුලෝවාද සූත්‍රයේ දේශනා කර තිබෙනවා. ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව කියන්නේ කණ්ණාඩියෙන් බලනවා කියා. නැවත හැරී බලනවා. එතකොට අපි කණ්ණාඩියක් පාවිච්චි කරන්නේ මොකටද? අපේ රූපය නැවත බැලීමට ප්‍රතිනිර්මාණයක් කිරීමට අන්ත අපි නැවත හැරී බලනවා කියන්නේ ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීමටයි. මම කියලා කියන්නේ ව්‍යාධි ස්වභාවය නො ඉක්මවා ගිය කෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ස්වභාවය ගැන ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන කෙනෙක්ගේ ආරෝග්‍ය මදය නැති වෙලා යනවා නිරෝගි මදය කෙනෙකුගේ සිතේ ඇති වුනොත් වියාගේ අකුසල ධර්ම ඇතිවන්න හේතුවක් නොවේද? හේතුවක් මම කවදාවත් රෝගාපීඩා නො හැදෙන කෙනෙක් කියලා හිතනවා නම් විය අකුසල ධර්ම හට ගැනීමට හේතු වෙනවා. නූපන් අකුසල ධර්ම හටගැනීම සඳහා කරන චීර්යයක් නොවේද මේක. චීර්යයක්.

තුන්වන කාරණය බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කෙනෙක් මේ විදියට ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන්න ඕනෑ. මම මරණය ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක් එතකොට මරණය කියන එක ඉක්මවා නො ගිය කෙනෙක් මම මැරෙන ස්වභාවයට අයිති කෙනෙක් කියලා කෙනෙක් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් ජීවිත මදය මුල් කරගෙන ඇතිවෙන අකුසල ධර්ම වියාගේ සිතේ ඇතිවෙන්නේ නැහැ. පින්වතුනි, බලන්න අපි නො මැරෙන අය කියලා හිතාගෙන කොයිතරම් අකුසල් කරනවා ද අපිට මතක නැහැ අපි මරණය උරුමකරගෙන ඉන්න බව. කට්ටිය හිතනවා නම් මරණය උරුමයි අපට කියලා. බලන්න නේද සුනාමිය නිසා ලක්ෂ ගානක් මැරලා ගියා. ඔය ලක්ෂ ගණන් මැරුණු අය පැල ඉති වැටවල්වලට රණ්ඩු වෙන්න ඇද්ද? කොයි තරම් තාප්ප වලට රණ්ඩු වෙන්න ඇද්ද? අද කෝ ඒ පැල ඉති වැටවල් අද කෝ ඒ තාප්ප. රණ්ඩු වෙවිව මිනිස්සුවත් අද නැහැ. අන්න බලන්න මරණයේ ස්වභාවය. එතකොට ඔය ටික මුලින් හිතුවා නම් අපි මේ මරණය කියන එක කොයි වේලාවේ අප වෙත වියද කියා ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා.

මේක කළා නම් වියාගේ සිතේ ජීවිත මදය නිසා ඇතිවන අකුසල් ධර්ම හටගන්නේ නැහැ. ඒක තමයි තුන්වන කාරණාව.

හතරවන එක තමයි මට මේ ප්‍රියමනාප හැම දෙයකින් ම වෙන්වීමට තිබෙන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි කියා ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කිරීම. එතකොට මේ ප්‍රියමනාප දේවල් වලින් වෙන් වන්න මට සිදුවනවා කියා නිරන්තරයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් කෙනෙක් වියාගේ සිතේ අර ප්‍රියමනාප දේවලට ඇතිවන ඇලීම ඇති වන්නේ නැහැ. රාගය ඇති වන්නේ නැහැ ඡන්ද රාගයෙන් බැඳෙන්නේ නැහැ. එතකොට කෙනෙක් ඒ විදියට රාගයෙන් බැඳෙන්නේ නැත්නම් වියාගේ ඡන්දරාගය නිසා ඇතිවන අකුසල ධර්ම හටගන්නේ නැහැ. එතකොට ඒකත් නූපන් අකුසල ධර්ම හටගැනීම වැලැක්වීම සඳහා කරන ඒරියයක්. ඒක තමයි හතර වන කාරණාව.

පස්වන කාරණාව තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙන්න මේ විදියට ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරන්න කියනවා මම මේ කර්මය ඥාතියා කරගෙන ඉන්න කෙනෙක්. කර්මය දායාදය කරගෙන ඉන්න කෙනෙක්. මේ කර්මය මගේ පස්සෙන් නිරන්තරයෙන් එනවා. එතකොට මේ කර්මයෙන් මට ගැලවෙන්න බැහැ. කර්මය දායාද කරගත් කෙනෙක් කියා මම ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් වියා ඒකාන්ත වශයෙන්ම දන්නවා මම කරන අකුසල කර්ම මගේ පසුපස එනවා. මේ අකුසල කර්ම මම ඥාතියා කරගෙන ඉන්නේ. වියාගේ සිතේ එතකොට හට නො ගත් අකුසල කර්මයක් හට නොගැනීමට වියා ඒරියය කරන්නේ නැද්ද? ඒරියය කරනවා. වියා දන්නවා මම මේ කර්මය දායාද කොට සිටින බව. එතකොට මේ කාරණය ඒරියයක් හේද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ කරුණු පහ බහුල වශයෙන් කෙනෙක් විඬනවා නම් ශ්‍රාවකයෙක් පුරුදු කරනවා නම් වියා දස සංයෝජන ධර්මවලින් මිදෙනවා කියා. දස සංයෝජනවලින් මිදෙනවා කියා මොනවද අදහස් වෙන්නේ? රහත් වෙනවා. මොකද දස සංයෝජනවලින් කෙනෙකු මිදෙනවා නම් වියාගේ මේ භවයට බැඳිලා තියන දස සංයෝජන ඉවරයි. වියාට භවයක් නැහැ. උප්පත්තියක් නැහැ. ඒ කවිද? රහතන් වහන්සේ. බලන්න එතකොට මේ කාරණා පහ කෙනෙක් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් යම් කෙනෙක් පුරුදු කරනවා නම් නිරන්තරයෙන් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරනවා නම් වියා රහත් වෙලයි නවතින්නේ. එතකොට වියා තුල නූපන් අකුසල ධර්ම හටගන්න පුළුවන්ද? හට ගන්න බැහැ. අන්න බලන්න කොයිතරම් වැදගත් කාරණා පහක් ද?

ඉන් පස්සේ මෙන්න මේ කාරණා ටික පමණයි මම කිව්වේ තව

බොහෝ කාරණා කියා දෙන්න තිබෙනවා. කාලවේලා පිළිබඳ ප්‍රශ්නය නිසා ඉතාම වැදගත් ටික පමණයි කියා දුන්නේ. ඒක නිසා මේ පින්වතුන් නිරන්තරයෙන් හිතන්න ඕනෑ මගේ සිත නිරන්තරයෙන් අකුසල ධර්මවලට බර වෙව්ව සිතක්. නිරන්තරයෙන් මම අර විස්තර කර දුන් කාරණා සිතන්නේ නැත්නම් සීලයෙන් සංවර කර ගන්නේ නැත්නම් ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්ත වන්නේ නැත්නම් ජාගර්යානුයෝගය පුරුදු කරන්නේ නැත්නම්, ශ්‍රද්ධාව කියන එක වියාගේ සිතේ නැත්නම් ලැජ්ජා, භය නැත්නම්, වියා මෙමග්‍රිය පුරුදු කරන්නේ නැත්නම් ප්‍රත්‍යවේදනාව වියා පුරුදු කරන්නේ නැත්නම් නිරන්තරයෙන් වියාගේ සිතේ හටනොගත්ත අකුසල් ඕනෑම වේලාවක හට ගන්න පුළුවන්. නමුත් මේ කාරණා ටික නිරන්තරයෙන් කෙනෙක් පුරුදු පුහුණු කරනවා නම් ප්‍රගුණ කරනවා නම් නිරන්තරයෙන් සිත්හි දරාගෙන මේ කාරණා නිරන්තරයෙන් එක එක්කෙනාගේ ජීවිතවලට සම්බන්ධ කර ගන්නවා නම් වියාගේ සිතේ හට නො ගත් අකුසල ධර්ම හට ගන්න හේතුවක් නැහැ. ඒකාන්ත වශයෙන් ම වියා හට නොගත් අකුසල ධර්ම හට නො ගැනීම සඳහා කරන චීර්යයක් ම යි කරන්නේ. මේ කාරණා ටික ඒකාන්ත වශයෙන්ම කෙනෙක් නිරන්තරයෙන් ප්‍රගුණ කරනවා නම් වියා නවතින්නේ උත්තම වූ අරහත් භාවය ලබාගෙනයි. මේ දීර්ඝ සංසාරයෙන් මිදිලයි නවතින්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. **“අනමතග්ගෝ යං තික්ඛවේ සංසාරෝ පුබ්බාකෝටි න පඤ්ඤායති”** මහණෙනි, මගේ බුදු නෙතටවත් පේන්නේ නැහැ. මේ සත්ත්වයා සංසාරෙට වැටුණේ කවදාද කියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කල්ප කෝටි ප්‍රකෝටි ගානක් අතට බලන්න පුළුවන් කෙනෙක් ඒ කල්ප ප්‍රකෝටි ගනණක් අතට බලලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි මගේ බුදු නෙතට පෙනෙන්නේ නැහැ මේ සත්ත්වයා සංසාරෙට වැටුණේ කවදාද කියා. එතකොට මේ සංසාරෙට වැටුණ සත්වයා මේ සතර අපාය මහගෙදර කරගෙනයි ජීවත් වෙන්නේ. සංසාරේ යන්න වෙලා තියෙන්නේ ඉතින් මේ සතර අපාය මහගෙදර කරගෙන යන මේ සත්ත්වයාගේ සංසාර ගමනට අපි නැවතීමේ තිතක් තියන්න නම් ඒකාන්ත වශයෙන් ම චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගත යුතු ම යි. එතකොට මේ සියලු කුසල් මුල් වෙලා තියෙන්නේ යොමු වෙලා තියෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය දෙසටයි. සියලු අකුසල් මුල් වී තියෙන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් ඉවතට. එතකොට හට නො ගත්තු අකුසල් හට නො ගැනීම පිණිස වෑයම් කරනවා කියන්නේ, චීර්යය කරනවා කියන්නේ, සිත දැඩිකොට ගන්නවා කියන්නේ, පදන් චීර්යය යොදනවා කියන්නේ වියා චතුරාර්ය සත්‍යය

අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා කරන චීර්යයක් ම යි. පින්වතුනි ඒකාන්ත වශයෙන් ම හිතන්න අපිත් මෙන්න මේ ආකාරයට පදන් චීර්යය යොදලා මේ නූපන් අකුසල ධර්ම හට ගැනීම වැළැක්වීම සඳහා කරන චීර්යය යොදලා අපිත් මේ ගෞතම බුද්ධි ශාසනය තුළ දී ම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය වන වන අවබෝධ කර ගන්නවා කියලා.

නැදු! නැදු! නැදු!!!

මහලේඛනවේ පිහිටි
වස්තූන්

උපත අතුළු ධර්මයන් ප්‍රකාශය කිරීම
පිණිස කරනු ලබන විරියය

ගරුකව මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීද්ධාවන්ත පින්වතුනි,

ඉමක් කොතක් හෝ පෙනෙන සසර ගමනක අතරමං වෙලා ඉන්න අහිංසක ලෝක සත්ත්වයන්ගේ ජීවිතවලට එකම සැපත, එකම සැනසීම, පරම ශාන්තිය උදා කර දුන්නේ අපි හැම දෙනා ම සරණ ගිය බුදුරජාණන් වහන්සේයි. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පමණයි අපේ ජීවිතවලට එක ම සැපත, පරම ශාන්තිය ලැබීමට පුළුවන් වන්නේ. මේ ලෝකයේ වෙන කිසිම ක්‍රමයක් නෑ අපේ ජීවිතවලට සැනසෙන්න මඟක් හොයා ගන්න. අපේ ජීවිතයට ශාන්තිය උදාකරන වෙන කිසිම ක්‍රමයක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පමණයි, ඒ සියළුම දේවල් අපට ලැබෙන්නේ.

පින්වතුනි, මේ ලෝකේ සමහරු වෙනත් වෙනත් දේ කරමින් තමන්ගේ ජීවිතයට සැනසිල්ලක් හොයනවා. සමහරු ඇසට ප්‍රිය මනාප රූප බලමින් සැනසිල්ලක් හොයනවා. ඒකෙන් තමන්ගේ ජීවිතයට සැනසිල්ලක් ලබන්න පුළුවන් කියා. නමුත් ඒ ලබන සැනසිල්ල තාවකාලිකයි. තවත් සමහරු ජීවත් වෙනවා ඒ අය කණට ප්‍රිය මනාප ශබ්ද අසමින් සැනසීමක් හොයනවා. ඒකෙන් ඒ අය සැනසීමක් ලබනවා

ඇති. ඒකක් තාවකාලිකයි. තවත් සමහර අය නාසයට ප්‍රිය මනාප ගඳ සුවඳ ආක්‍රාණය කරවමින් තමන්ගේ ජීවිතයට සැනසීමක් හොයනවා. තවත් සමහරු දිවට මිහිරි රසයන් කරවමින් ජීවිතයට සැනසීමක් හොයනවා. ඒ සැනසීමත් තාවකාලිකයි. තවත් සමහරු කයට ප්‍රිය මනාප පහසු ලබා දෙමින් ජීවිතයට සැනසිල්ලක් හොයනවා. ඒ සැනසීමත් තාවකාලිකයි.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් ලැබෙන සැපත, සැනසීම සදාකාලිකයි. ඒ සැපත කවදාවත් වෙනස් වන්නේ නෑ. අපි කාටත් පුළුවන් මේ ධර්මය අවබෝධ කරගෙන ඒ සැනසීම ලබා ගන්න. පින්වතුනි, මේ ධර්මය අවබෝධ කර ගන්නට නම් අපේ හිත පිරිසිදු වෙන්න ඕන. පාර්ශුද්ධ වෙන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; “පින්වත් මහණෙනි සිත පිරිසිදු වෙන්නෙ අකුසල් ප්‍රභාණය වීමෙනුයි” කියලා. පින්වතුනි, අපේ හිත නිරන්තරයෙන් අකුසල්වලින් පිරිලා තියෙන්නේ. සිත අකුසල් වලින් කිලිටි වෙලා තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; “මේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න නම් අපේ හිත කුසල ධර්මයන්ගෙන් වර්ධනය කරගත යුතුයි” කියලා. ච්චිට අපට මේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ එක දේශනාවක දේශනා කරනවා; “පින්වත් මහණෙනි, මේ ලෝකයට බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ උනත් නැතත් මේ ලෝකයේ අහිතය ස්වභාවයට අයිති දේවල් අහිතය ස්වභාවයට ම යි අයිති. ඒ කියන්නේ මේ ලෝකයේ නැති වෙලා යන දේවල් අයිති නැති වෙලා යන ස්වභාවයට ම යි අයිති. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා; බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වුනත් නැතත් මේ ලෝකේ දුක් සහිත දේවල් තියෙනවා ද ඒවා දුකට යි අයිති. මේ ලෝක ස්වභාවයමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වුණත් නැතත් මේ ලෝකේ අනාත්ම දේවල් තියනවාද, ඒ කියන්නේ තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න බැරි දේවල් තියෙනවාද, ඒ දේවල් තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න බැරි අනාත්ම ස්වභාවයෙන් ම යුක්තයි. මේ කරුණු තුනෙන් පැහැදිලි වන්නේ මේ ලෝකයට බුදුරජාණන් වහන්සේලා පහළ වන්නේ අමුතු දෙයක්, උන්වහන්සේලා විසින් හදාගත්තු දෙයක් කියා ගෙන යන්න නො වෙයි. මේ ලෝකයේ යථා ස්වභාවය කියා දෙන්නයි. මේ ලෝකයේ යථා ස්වභාවය මොකක් ද? මේ ලෝකයේ යථා ස්වභාවය තමයි අහිතයයි, දුකයි, අනාත්මයි. තමන් තුළත් ක්‍රියාත්මක වන්නේ මේ තුන ම යි. බාහිර ලෝකයේත් ක්‍රියාත්මක වන්නේ මේ තුන ම යි. අහිතය, දුක්ඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය

අපට අවබෝධ කර ගන්න නම් අපේ හිත පිරිසිදු වෙන්න ඕන. පාරිශුද්ධ භාවයට පත් වෙන්න ඕන.

පින්වතුනි, අපි අද කතා කරන්නේ මෙන්න මේ අකුසල් ගැන. ඊයේ ඔබ කථා කලා අපේ හිතේ හටගෙන නැති අකුසල් හට නොගැනීමට චීර්යය කරන ආකාරය අපි අද කතා කරන්නේ, අපේ හිතේ හටගෙන තියෙන, උපන් අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීමට චීර්යය ගන්නේ කොහොමද කියලා. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **‘උප්පන්නං පාපකාං අකුසලාං ධම්මාං පහානාය’** උපන්නා වූ පාපි අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස **ජන්දං ජනේති** කැමැත්ත ඇති කර ගන්නවා. **වායමති** වෑයම් කරනවා **වීර්යං ආරභති** චීර්යය ආරම්භ කරනවා. **විත්තං පශ්ගණ්භාති** හිත දැඩි කොට ගන්නවා. **පදනති** බලවත් ලෙස උත්සාහයක් ගන්නවා. ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න චීර්ය කරන ආකාරය තමයි අද අපි ඉගෙන ගන්නේ.

පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේ හයවන (6) මාණිකෘත රත්නය හැටියට දේශනා කලේ මේ **උපන්නා වූ පාපි අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට චීර්යය ගන්නා ආකාරය**. අපි අද ඒ කොටස ඉගෙන ගන්නටත් දරා ගන්නටත් වෑයම් කරමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; මේ අකුසල ධර්මයන්ගෙන් අපේ හිත කිලිටි වනවා කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ **“වත්ථුපම සුත්‍රයේ”** දී දේශනා කළා; පින්වත් මහණෙනි, තමන්ගේ ජීවිතාව වශයෙන් රෙදි සෝදන, රෙදි වලට සායම් පොවන මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා. මේ රෙදි සෝදන මනුෂ්‍යයා තමන්ගේ ළඟ තියෙන ඇඳුම්වලට සායම් පොවන්න හිතාගෙන ඒ ඇඳුම් අරගෙන සායම් භාජනයකට ඔබනවා. පින්වත් මහණෙනි, හැබැයි මේ ඇඳුම් ඔක්කෝම හෝදලා නැති ඒවා. අපිරිසිදු ඒවා. කුණු ගැවිවිව ඒවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි, මේ ඇඳුම්වලට හොඳට සායම් පෙවෙයිද? හොඳට සායම් අල්ලයිද? මේ ඇඳුමට හොඳට සායම් පෙවෙන්නේ නෑ. මොකද? අපිරිසිදු හිසා. කුණු ගැවිලා තියෙන හිසා. පින්වත් මහණෙනි, අන්න ඒ වගෙයි මේ ලෝක සත්ත්වයාගේ සිත් අපිරිසිදු වුනොත් මේ ලෝක සත්ත්වයාට මරණින් මත්තේ දුගතියේ උපතක් ලැබෙනවා. ඒ හිසා මහණෙනි, අපි අපේ හිත අකුසල ධර්මයන්ගෙන් පිරිසිදු කරගන්න ඕන. පින්වත් මහණෙනි, මේ මනුෂ්‍යයා තව රෙදි තොගයක් අරගෙන හොඳට සෝදනවා, පිරිසිදු කරලා අර සායම් භාජනයට ඔබනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා පින්වත් මහණෙනි, දැන් ඒ රෙදිවලට සායම් අල්ලනවාද? පින්වත් මහණෙනි, මේ ඇඳුමට සායම් වදිනවාද? පිළිතුරු දෙනවා මේ ඇඳුමට සායම් වදිනවා. මහණෙනි ඇයි එහෙම වෙන්නේ? මේ ඇඳුම හොඳට සෝදන ලද

පිරිසිදු ඇඳුමක් හිසා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ඒ වගේ මේ හිත අකුසල ධර්මවලින් හිදුනස් වුනොත්, අකුසල ධර්මවලින් අයිති වුනොත් මේ හිතේ කුසල ධර්ම වර්ධනයට ම යි ඒක හේතු වෙන්නේ. හිතේ අකුසල ධර්ම අයිති වෙලා කුසල ධර්ම වර්ධනය වුනොත් මරණින් මත්තේ සුගතියේ උපතක් ලබනවා. ඒ වගේ ම මේ කෙනාට හොඳට ධර්මය විමසලා චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන්, අකුසල ධර්මයන්ගෙන් සිත හිදුනස් වුනොත්. ඒ හිසා පින්වතුනි, ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න නම් තියෙන්නේ හිත අකුසල ධර්මයන්ගෙන් හිදුනස් කරගන්න එක.

අද අපි කතා කරන්නේ හිතේ හටගෙන තියෙන අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන ආකාරය. අපි කතා කරලා බලමු. පළමුවෙන් ම අපේ හිතේ තියෙන අකුසල ධර්මයන් මොනවාද කියලා. හිතේ තියෙන අකුසල ධර්ම මොනවාද කියලා දැන ගන්නේ නැතුව අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න බෑ නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා; පින්වත් මහණෙනි, මොනවායිත්ද සිත කිලිටි වන්නේ? සිත අපිරිසිදු වන්නේ? **'කතමේව භික්ඛවේ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** හිත කිලිටු වන්නේ මොනවායිත්ද? **අභිජ්ඣා විසම ලෝභෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ** 'පින්වත් මහණෙනි, තමන් සතු දේ ගැනත්, අනුන් සතු දේ ගැනත් ලෝභකම ඇතිවීම හිසා හිත කිලිටි වනවා. ඒක හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. **'ව්‍යාපාදෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** පින්වත් මහණෙනි, කේන්ති යාම, තරඟ ඇති වීම හිතේ ඇතිවන අකුසලයක්. **'කෝධෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** ක්‍රෝධය ඇතිවීමත් හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. **'උපනාහෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** අපේ හිතේ තියෙනවා වෙර බැඳ ගන්නා ස්වභාවයක්. ඒකත් හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **'මක්ඛෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** අනුන්ගේ ගුණවත්කම මකලා දානවා. කවුරුහරි ඔබත් එක්ක වෙන කෙනෙකුගේ ගුණ කියනවා කියලා හිතන්න. ඔබ ඒ පුද්ගලයා සමග අමනාපයක් තියෙනවා නම්, ඔබ ආශා නෑ වයාගේ ගුණ කියනවාට ඒ හිසා වයාගේ ගුණ මකා කතා කරනවා. මේ වගේ ගුණවත්කම මකා දැමීම අකුසල ධර්මයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **'පලාසෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'**. අපේ හිතේ තියෙනවා එකට එක කිරීමේ ගතිය. අපට වෙන කෙනෙකු මොනවා හරි කරා නම් අපිත් ඒකට හරියන්න එකට එක කරනවා. ඒකත් මේ හිතේ තියෙන අකුසලයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **'ඉස්සා චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ'** ඉරිසියාව ඇති වන එකත් හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. ඒකත් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා;

පින්වත් මහණෙනි. **‘මච්ඡරියං චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** තමන්ගේ දෙයක් අනුන් පාවිච්චි කරනවාට කැමති නෑ. ඒකට මසුරුකම කියනවා. ඒකත් හිතේ ඇතිවන අකුසල ධර්මයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **‘මායා චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** පින්වත් මහණෙනි, මේ ගුණවතුන් හැටියට රඟපාන එකත් හිතේ ඇතිවන අකුසලයක්. සමහරු ගුණවතුන් හැටියට සමාජය ඉදිරියේ රඟපානවා. රඟපාන්නේ මොකටද? ලාභ සත්කාර ලබා ගන්න. කීර්ති ප්‍රශංසා ලබාගන්න. මේකත් හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **‘සාධෙය්‍යං චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’**. හිතේ කපටිකම ඇති වෙනවා. ඒකත් හිතේ ඇති වන අකුසලයක්, ඒකත් ප්‍රභානස කරන්න ඕන. **‘චම්භෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** කවුරු හරි කෙනෙක් සාධාරණ අදහසක් ඉදිරිපත් කරන විට ඒකට අපි එකඟ නැතුව විරුද්ධ වෙනවා නම් ඒකත් අකුසල ධර්මයක්. සාධාරණ අදහස්වලට විරුද්ධ වීම අකුසල ධර්මයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘සාරම්භෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** තරඟයට වැඩ කරන ගතියක් මේ සිත තුළ තියෙනවා. ඒ හිසාත් මේ හිත කිලිටි වෙනවා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **‘මානෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** අහංකාර කමින් ඉන්න එකෙත් සිත කිලිටි වෙනවා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **‘අධිමානෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** පින්වත් මහණෙනි, අධික අහංකාරකමෙන් ඉන්න එකත් උපක්කිල්ලේසයක්. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘මඤ්චෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** හිතට අරගන ඉදිමිලා ඉන්න එක හිතේ ඇති වන අකුසලයක්. ඊලඟට **‘පමාඤ්චෝ චිත්තස්ස උපක්කිල්ලේසෝ’** මේ ධර්මයේ හැසිරෙන්න ප්‍රමාද කරනවා. සුදුසු වෙලාවේ ධර්මයේ හැසිරෙන්නේ නෑ. අපට වැඩ තියෙනවා. අපි රස්සාවල් කරනවා. අපිට දැරුවන්ගේ වැඩ තියෙනවා. කිය කියා ධර්මයේ හැසිරෙන්න පමා කරනවා. ඔබ දන්නවාද ප්‍රමාද කරන්න හේතුව මොකක්ද කියා? ඒ කෙනා කැමති නෑ සිල් රකින්න. ඒ කෙනා කැමති නෑ ප්‍රාණාගාතයෙන් වළකින්න. ඒ කෙනා කැමති නෑ සොරකමින් වළකින්න. වැරදි කාම සේවනයෙන් වළකින්න කැමති නෑ. බොරු කීමෙන් වළකින්න මත්පැන් පානයෙන් වළකින්න. චියා මේ දේවල් වලින් වළකින්න කැමති නැති නිසා චියා ධර්මයේ හැසිරෙන්න කැමති නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේකත් හිතේ ඇති වෙන අකුසල ධර්මයක් කියලා.

පින්වතුනි, මේ වගේ අකුසල ධර්මයන් නිරන්තරයෙන් ම අපේ හිතේ තියෙනවා. මේවා හිතේ තියෙන බව සොයා ගන්න අපි නිරන්තරයෙන් සිහිය පවත්වන්න ඕන අසිහියෙන් ඉන්න කෙනාට මේ

දේවල් හොයාගන්න බෑ. දැන් හිතේ අකුසල ධර්ම තියෙනවද? දැන් අකුසල ධර්ම නැද්ද කියලා, හොයා ගන්න බෑ අසිතියෙන් ඉන්න කෙනාට. සිතියෙන් ඉන්න කෙනාට හොයාගන්න පුළුවන්. හිතේ මේ අකුසල ධර්ම හට ගන්නා හේතුවකුත් තියෙනවා. මේ අකුසල ධර්ම හිතේ හටගන්න හේතු වන්නේ මොනවාද?

පින්වතුනි, **අංශුන්තර නිකායේ 5 වන නිපාතයේ** සඳහන් වන **“අකුසල සමාපත්ති”** සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; යම් කෙනෙක් මේ ලෝකේ ශ්‍රද්ධාව නැතුව ජීවත් වෙනවාද? ඒ තාක් ඒ කෙනාගේ සිත තුළ අකුසල ධර්ම වැඩෙනවා. කුමක්ද ශ්‍රද්ධාව කියන්නේ? **‘සද්ධානති තටාගතස්ස ඛේධිං’** බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය යම් කිසි කෙනෙක් අදහා ගන්නවා නම් ඒයාට ශ්‍රද්ධාව තියෙනවා. ඒයා අවබෝධයෙන් ම අදහා ගන්නවා අප සරණ ගිය භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකාන්තයෙන්ම **අරහං** වන සේක. **සම්මා සම්බුද්ධ** වන සේක. **විජ්ජාවරණ සම්පන්න** වන සේක. **සුගත** වන සේක. **ලෝකච්චුද** වන සේක. **අනුත්තර පුරිස ධම්ම සාරථී** වන සේක. **සත්ථා දේව මනුස්සානං** වන සේක. **බුද්ධ** වන සේක. **හඟවා** වන සේක. කියන මේ විදියට මනා අවබෝධයෙන් යුතුව බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන හෝ වෙනස්වන පැහැදීම ඇති කර ගන්නවා. ඊලඟට ඒයා ධර්මයේ ගුණ දැන ගෙන ධර්මය ගැන ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා ගන්නවා. ඊලඟට ඒයා ආර්යය මනා සංසරත්තයේ ගුණ දැනගෙන සංසරත්තය පිළිබඳව අවබෝධයෙන් යුතුව පැහැදීම ඇති කර ගන්නවා. ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවා ගන්නවා. මේ විදියට ශ්‍රද්ධාව නැතුව ජීවත් වෙන කෙනාගේ සිත තුළ නිරන්තරයෙන්ම අකුසල ධර්ම හට ගන්නවා.

ඒ නිසාම ඒයාගේ හිත අකුසල ධර්මයන්හි බැස ගන්නවා. හේතුව ශ්‍රද්ධාව නැතිකම. කෙනෙක් ශ්‍රද්ධාව ඇති කරගත්තොත් ඒ කෙනාගේ සිතේ තියෙන අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වී යනවා. ඒ නිසා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කළ යුතු ක්‍රමය ශ්‍රද්ධාව ඇති කර ගැනීමයි. මේ ලෝකේ සමහරු ජීවත් වෙනවා පවට ලැජ්ජාව නැතිව. පවට ලැජ්ජාව තියනවා, ඒකට කියනවා **හිරි** කියලා. පවට ලැජ්ජාව නැතිකම නිසා හිතේ නිරන්තරයෙන්ම අකුසල ධර්ම ඇති වෙනවා. හිතට අකුසල ධර්ම වන්න පටන් ගන්නවා, පවට ලැජ්ජා නැතිකම නිසාම. අපි අකුසල් කරන්නේ කොහොමද? ඒයාගේ අපි කයින් අකුසල් කරනවා. කොහොමද? ප්‍රාණාසාතයේ යෙදෙනවා. සොරකමේ යෙදෙනවා. කාමයේ වරදවා හැසිරීමේ යෙදෙනවා. මේ විදියට කයින් වැරදි කරනවා. වචනයෙන් පව් රැස් කරනවා. කොහොමද? වචනයෙන් පව් රැස් කරන්නේ? බොරු කියනවා. කේළාම් කියනවා. පරෂ වචන කියනවා.

හිස් වචන කියනවා. ඔය විදියට වචනයෙන් පව් රැස් කරනවා. ඊලඟට හිතින් පව් රැස් කරනවා. කොහොමද හිතින් පව් රැස් කරන්නේ. ලෝභ සහගතව ඉන්නවා. ඒ කියන්නේ අනුන්ගේ දේට ආශා කර කර ඉන්නවා. ඊලඟට ද්වේශ සහගතව ඉන්නවා, හිතේ වෛරයෙන් ජීවත් වෙනවා. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකව ඉන්නවා. මෙන්න මේ විදියට කයින්, වචනයෙන්, හිතින් පව් රැස් කරනවා.

වියාට මේ විදියට පව් රැස් කරන්න හිතේ ලැජ්ජාවක් නෑ. මෙන්න මේ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ කෙනාගේ හිතට නිරන්තරයෙන් චිත්තේ අකුසල ධර්මයන්. මේ හිතට අකුසල ධර්මයන් චිත්ත තවත් හේතුවක් පවට භය නැතිකම. පවට බිය ඇති බව, ඒකට කියනවා **ඔත්තජ්ජ** කියලා. මේ පවට භය නැති කම නිසා හිතේ අකුසල ධර්මයන් හට ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; "පින්වත් මහණෙනි, අපි භය වෙන්න ඕන මොනවටද? ප්‍රාණාසාතයේ යෙදෙන්න. සොරකම් කරන්න. කාමයේ වරදවා හැසිරෙන්න. බොරු කියන්න. කේලාම් කියන්න. පරුෂ වචන කියන්න. හිස් වචන කියන්න. ඒ විදියට කයින් වචනයෙන් වැරදි කරනවා. ඊලඟට ලෝභ සහගතව, ද්වේෂ සහගතව, මිත්‍යාදෘෂ්ටිකව ඉඳිමින් හිතිනුත් වැරදි කරනවා. අපි මෙන්න මේ දේවල්වලට භය වෙන්න ඕන. භය ඇති කර ගන්න ඕන. කෙනෙක් මේ විදියට පවට භය ඇති කරගත්තොත් අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය වී යනවා. කුසල ධර්මයන් වැඩෙනවා" කියලා.

ඊලඟට මේ අකුසල ධර්මයන් හටගන්න තවත් හේතුවක් තමයි ඒරියයක් නැති කම. මොනවටද? අපි ඒරියය කරන්න ඕන. අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න, කුසල ධර්මයන් උපදවා ගන්න. මේ සඳහා ඒරියය නැතිවිට අකුසල ධර්මයන් හිත තුළ බැස ගැනීම සිද්ධ වෙනවා. කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; අප තුළ ප්‍රඥාව නැති වන විටත් හිත නිරන්තරයෙන් ම අකුසල ධර්ම තුළ බැසගන්නවා. සමාදන්චීම සිදුවනවා. පින්වතුනි, ප්‍රඥාව කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය. චිතකොට අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ? ප්‍රඥාව ඇති කරගන්න චික. ප්‍රඥාව ඇති කර ගත්තොත් අකුසල ධර්මයන්ගේ බැස ගැනීම හිත තුළ සිද්ධ වන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙන්න මේ කාරණා නිසා හිතේ අකුසල ධර්ම බැස ගන්නවා කියා. මොනවද මේ කාරණා? ශුද්ධාව නැතිකම, පවට ලැජ්ජා නැතිකම, පවට භය නැතිකම, ඒරියය නැතිකම, ප්‍රඥාව නැතිකම, ඔය කාරණා පහ නිසා හිතේ අකුසල ධර්මයන්ගේ බැසගැනීම සිද්ධ වෙනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **‘විත්ත සංකිල්ලේසා නික්ඛවේ සත්තා සංකිලිට්ඨන්ති’** පින්වත් මහණෙනි, මේ සත්ත්වයාගේ සිත අකුසල ධර්මයන්ගෙන් අපිරිසිදු වන විට සත්ත්වයා කෙළෙසෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘විත්ත පරයෝදානා නික්ඛවේ සත්තා විසුප්පන්ති’** පින්වත් මහණෙනි, මේ කුසල් ධර්මයන් ප්‍රභානිය කරලා මේ සත්ත්වයන්ගේ හිත පිරිසිදු කර ගත්තොත් හිතේ පාරිශුද්ධි භාවය ඇති කර ගත්තොත් එයා පිරිසිදු වූ කෙනා කියා. මේ අකුසල ධර්මයන් අපේ නිවන් මගට බාධා ඇති කරන දෙයක්. ඒ නිසා මේ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කිරීමට චීර්යය කරන්න ඕන. අපේ ළඟ **“ආතාපි”** කෙළෙස් තවන චීර්යය තියෙන්න ඕන. **“සම්පජානෝ”** නුවණ තියෙන්න ඕන. **“සතිමා”** සිහිය තියෙන්න ඕන. ඕය කාරණා තුන අපි තුළ තියෙනවා නම් අපට අකුසල් ප්‍රභාණය කරලා අපේ හිත පිරිසිදු කර ගන්න පුළුවන්. සංසාරෙන් නිදහස් වෙන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; “පින්වත් මහණෙනි, මේ අකුසල ධර්ම හිතේ තියෙන කෙනා මරණින් මත්තේ නිරයේ උපදිනවා. ප්‍රේත ලෝකයේ උපදිනවා. තිරිසන් ලෝකයේ උපදිනවා.” චිතකොට දැන් අපේ හිත තුළ අකුසල ධර්මයන් තියෙනවාද? නැද්ද? අකුසල ධර්මයන් තියෙනවා. අපි අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කළේ නැත්නම් අපිටත්, මරණින් මත්තේ සතර අපායේ උපදින්න සිද්ධි වෙනවා. ඒ නිසා මේ අකුසල් සහිත සිත නිසා ලොකු අනතුරක් තිබෙනවා. අකුසල් සහිත සිත වෙලාවකට අපි නිරයට ගෙන යනවා. ප්‍රේත ලෝකයට අරන් යනවා. තිරිසන් ලෝකයට අරන් යනවා කියන එක කොච්චර භයානක දෙයක්ද? ඒ නිසා අපි නිරන්තරයෙන් උත්සාහ කරන්න ඕන මේ අකුසල ධර්මයන් අපේ හිතේ හටගන්නා විට ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න.

මේ හිතේ හටගන්න අකුසල ධර්ම හැම එකක් ම එක වගේ නෑ. එක එක ආකාරයේ අකුසල ධර්මයන් එක එක වෙලාවට හටගන්නවා. ඒ ඒ වෙලාවේ සිහිය පැවැත්වීමෙන් හිතේ හටගන්න අකුසල ධර්මයන් මොනවද කියලා හඳුනාගන්න ඕන. චිතකොටයි අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන් වන්නේ. අකුසල ධර්ම හඳුනාගත්තේ නැත්නම් අකුසල ධර්ම තියෙන බව දැනගන්න බෑනේ. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ අංගුත්තර නිකායේ 4 වන ග්‍රන්ථයේ 6 වන නිපාතයේ **“ආසව”** කියන සූත්‍රයේදී වදාළා මේ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන ආකාරය. මේ දේශනාවේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා හිතේ හට ගන්න එක එක ආකාරයේ අකුසල් එක එක ආකාරයට ප්‍රභාණය කරන ආකාරය. දැන් හිතේ හටගන්න අකුසල ධර්ම එක එක ආකාරයෙන් යුක්ත නම් ඒ අකුසල් එකම ආකාරයෙන්

ප්‍රභාණය කරන්න ධෛ. එක එක ආකාරවලින් තමයි ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාවේදී පැහැදිලිවම දේශනා කරනවා අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන හැටි. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ආසව කියන සූත්‍රයේ දී දේශනා කරනවා මගේ ශාසනයට පැමිණිවිට ආර්යය ශ්‍රාවකයාගේ හිතේ සමහර ආශ්‍රව තියෙනවා. ඒ ආශ්‍රව ප්‍රභාණය කරන්න ඕන සංවරවීමෙන් **'සංවරා පහාතබ්බා'**. ඒ විදියට සංවර වෙනවා නම් සංවරවීමෙන් ප්‍රභාණය කළ යුතු අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා තව ආශ්‍රව වර්ගයක් තියෙනවා **'පටිසේවනා පහාතබ්බා'** ඒ කියන්නේ නුවණින් සළකා පාවිච්චි කිරීමෙන් ප්‍රභාණය වෙනවා. නුවණින් සළකා පාවිච්චි කිරීමෙන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. 3 වන කාරණය බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ හිතේ තවත් අකුසල ධර්ම තියෙනවා. ඒවා **'අධිවාසනා පහාතබ්බා'** ඉවසීමෙන් ප්‍රභාණය වෙනවා නම් ඒවා ඉවසීමෙන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි, තවත් සමහර ආශ්‍රව තියෙනවා ඒවා, **'පරිවජ්ජනා පහාතබ්බා'** ඒ ආශ්‍රව නුවණින් යුක්තව මගහැරලා ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ සිතේ තවත් අකුසල් තියෙනවා හටගන්නවා, ඒවා **'චිනෝදනා පහාතබ්බා'** ඒ කියන්නේ දුරු කිරීමෙන් ප්‍රභාණය වෙනවා නම් ඒවා දුරු කිරීමෙන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි, මේ සිතේ තවත් අකුසල ධර්ම තියෙනවා ඒවා **'භාවනා පහාතබ්බා'** ඒවා සමට විදර්ශනා භාවනාවෙන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. දැන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන ආකාර 6 ක් කිව්වා. දැන් ඔබට පැහැදිලි වෙනවා මේ අකුසල් එක එක ආකාරයෙන් ප්‍රභාණය කරන්න තියෙන්නේ. සාමාන්‍ය පරිසරයේ ජීවත් වන විට එක එක දේවල් හිත හිතා ඉන්නවා. ඒ නිසා මේ අකුසල් හැදෙන්නේ, එක එක ආකාරයට. ඒ හිතන හිතන වෙලාවේම හැදිනගෙන ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. සමහරු හිතනවා මම භාවනා කරන වෙලාවේ චිතරක් අකුසල් ප්‍රභාණය කරනවා අහිත් වෙලාවේ ඕන ඕන දේවල් හිත හිතා ඉන්නවා. එහෙම පුළුවන්ද මේක කරන්න? ධෛ හැමවිටම සිහියෙන් ඉඳලා කරන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ භාවනාවෙන් ප්‍රභාණය කළ යුතු අකුසල ධර්මයන් තියෙනවා. තවත් අකුසල් තියෙනවා වෙනත් ආකාරවලින් ප්‍රභාණය කළ යුතු ඒවා. ඒ නිසා ඒ ඒ ආකාරවලින් ප්‍රභාණය කළ යුතු අකුසල් ගැන තේරුම් ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **'කතමේව භික්ඛවේ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා යෙ සංවරේන පහිනා හොන්ති'**. හිතේ තියෙන අකුසල් සංවරවීමෙන් ප්‍රභාණය වෙනවා

නම් මොනවද ඒ? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මගේ ආර්ය ශ්‍රාවකයා නුවණින් සිහිකරලා ඇස නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා. මොකක්ද? සංවර කරන්නේ ඇස නම් වූ ඉන්ද්‍රිය. බුදු රජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඇස නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරව වාසය කරන විට ඇසට දුකින රූප හිසා හිතේ අකුසල් හටගන්නවා. චිතකොට ඇසට දුකින රූප හිසා හටගන්නේ දුකක්ද සැපතක්ද? දුකක්. ද්‍රෝමිනසක් හිතේ හටගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ විදියට ඇස අසංවර කරලා අකුසල් හට ගත් විට දුකක් හටගන්නවා. ඇස සංවර කර ගැනීමෙන් අකුසල් හටගන්නවාද? නෑ. දුකක්, ද්‍රෝමිනසක් හටගන්නේ නෑ. ඇස සංවර කිරීමෙන් අකුසල් ප්‍රභාණය කළොත්. ඇස සංවර කරලා අකුසල් ධර්මයන්ගෙන් හිත හිදුහස් කර ගන්න පුළුවන්. අපි කොහොමද ඇස සංවර කරන්නේ? දැන් ඔබ හිතන්න, ඔබ පාර දිගේ ගමනක් යන කොට ඉස්සරහට ලස්සනට ඇඳගත්තු සපත්තු දාපු කන කර ආභරණ පළඳුපු කොණ්ඩයේ මල් ගහපු ලස්සන ඇඳුම් ඇඳුපු රූපයක් එනවා ඔබ ඒ රූපය දැකලා "භා.... ලස්සන රූපයක්" කියලා හිතනවා. එකවරක් බලනවා. තව ටිකක් යන්නට හැරලා නැවතත් බලනවා. හැරලාත් බලනවා. අකුසල ධර්මයන් හිතේ හටගන්නා. එයා දන්නවාද ඒ අකුසල ධර්මයන් හිතේ හටගන්නා කියා? නෑ. තව ටිකක් අනෙකට යනවා තව පාරක් බලනවා. හැරලාත් බලනවා. මෙයාගේ ඇස සංවර නෑ. ඇස සංවර නම් මොකද්ද කරන්න ඕන? මේ රූපය දැක්කට පස්සේ හිතෙන්න ඕන මේක සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හැදුන රූපයක්. මේ සිතේ අකුසල ධර්මයන් ඇති කිරීමෙන් මට වන්නේ අයහපතක් කියලා හිතලා ඒ අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. අන්න ඇස සංවර කර ගත්ත කෙනා.

ඊලඟට පින්වතුනි මේ කණට ඇසෙන ශබ්දවලින් හිතේ ආශාව ඇති වෙලා. අකුසල ධර්මයන් හටගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි, මගේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා මේ කණ නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා. කණ නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයෙන් යුතුව වාසය කරන විට ඒ කෙනාගේ හිතට දුක, ද්‍රෝමිනස හටගන්න පුළුවන්. කණ නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුතුව වාසය කරන විට දුකක් ද්‍රෝමිනසක් හටගන්නේ නෑ. කණ සම්බන්ධයෙන් හටගන්නා අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න තියෙන ක්‍රමය කණ සංවර කර ගැනීමයි. පාරේ යන කොට, ගෙදර ඉන්න කොට ලස්සන සිංදුවක් ඇහෙනවා. චිතකොට ඒක කියන්න හිතෙනවා. ඔබේ කණ සංවරද? නෑ. කණ සංවර නෑ. ඒ හිසා කණේ අකුසල ධර්ම හටගත්ත ආකාරය. පේනවා හේද? ඒ වෙලාවට ඔබ හිතන්න

ඕන මේ විදිහට, මේ ශබ්දය අනිත්‍යයි. කණන් අනිත්‍යයි. ශබ්දය දැන ගැනීමත් අනිත්‍යයි. ඒ තුනේ එකතුව කණේ ස්පර්ශයත් අනිත්‍යයි. විඳීමත් අනිත්‍යයි. මේ විදියට නුවණින් යුක්තව යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදිලා අර අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරනවා.

පින්වතුනි, ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; නාසයට ප්‍රිය මනාප ගඳ සුවඳ දැනෙනවා. “පින්වත් මහණෙනි, මගේ ශ්‍රාවකයා විය නුවණින් යුක්තව සිහි කරලා නාසය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා.” නාසය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා නම් ඒ කෙනාගේ හිතේ දුකක් දොම්නසක් හට ගන්න පුළුවන්. නාසය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවර කිරීමෙන් නාසය නම් වූ ඉන්ද්‍රියෙන් හටගන්න අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්. විවිධ නාසය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවර කිරීමෙන්මයි අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කළේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි, මේ දිව නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනා විට, හිතින් දුකක් දොම්නසක් හටගන්න පුළුවන්. දිව සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා නම් අසංවරයෙන් මිදි වාසය කරනවා, නම් හිතේ දුකක් දොම්නසක් ඇති වන්නේ නෑ. දිව සංවරයෙන් යුතුව වාසය කරලා අන්ත අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කළා. මේ දිව රසයට බොහොම කැමතියි. ඔබට කවදාවත් කාලා නැති රස කෑමක් ලැබෙනවා. ඒවා දැකලා හිත කියනවා, කන්න කියලා. කෑවට පසු රසය හිතේ තියා ගන්නවා ඊට පසු හිත නිරන්තරයෙන් ඒ කෑම ම හොයනවා. ඒ කෑමට හිත හරි ආසයි. ඒක හිතේ හටගත් අකුසලයක්. ඒක හටගත්තේ ඇයි දිව නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයෙන් වාසය කළ නිසා. දිව නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුතුව වාසය කළා නම් යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදී වාසය කළා නම් දිවට රසය දැනෙන විට අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කළා නම් හිතේ මේ විදියට අකුසල ධර්ම හටගන්නේ නෑ. කොහොමද අපි දිවට දැනෙන රසය සම්බන්ධයෙන් ඒ අකුසලය ප්‍රභාණය කරන්නේ. මේ දිව අනිත්‍යයි දිවට දැනෙන රසය අනිත්‍යයි දිවේ විඤ්ඤාණය අනිත්‍යයි මේ තුනේ එකතුව දිවේ ස්පර්ශය අනිත්‍යයි මේ විඳීමත් අනිත්‍යයි. මේ විදියට නුවණින් සලකලා ඒ හටගත්තු අකුසලය ප්‍රභාණය කරනවා. එතකොට ඒ අකුසලය ප්‍රභාණය කරන්නේ දිව නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුතුව වාසය කිරීමෙන්මයි.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මගේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා නුවණින් යුක්තව කය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා. පින්වත් මහණෙනි, මේ කය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරව වාසය

කරනවා නම් හිතේ දුකක් දොම්සනස් හටගන්නවා. නමුත් මේ කය නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවරව වාසය කරයි නම් ඒ දුක දොම්සනස් හටගන්නේ නෑ, අකුසල ධර්ම හටගන්නේ නෑ කියලා. ඒ අනුව කය සංවර කිරීමෙන් කය නිසා හටගන්නා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි, මගේ ශ්‍රාවකයා මනස නම් වූ ඉන්ද්‍රිය සංවර කරලා සිතියෙන්, සංවරයෙන් යුක්තව වාසය කරනවා. යම් විදියකින් මනස නම් වූ ඉන්ද්‍රිය අසංවරව වාසය කරන විට දුකක් දොම්සනස් හටගන්නවා නම් ඒ කෙනා මනස නැමති ඉන්ද්‍රිය සංවර කිරීමෙන් වාසය කරනවා නම් ඒ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වී ඉන් දුකක් දොම්සනස් හටගන්නේ නෑ. ඔබට දැන් වැටහෙන්න ඇති ඇස සංවර කිරීමෙන් ඇස අසංවරවීම නිසා හටගන්නා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වන බව. කණ සංවර කිරීමෙන් කණ අසංවරවීම නිසා හටගන්නා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වන බව. නාසය සංවර කිරීමෙන් නාසය අසංවරවීම නිසා හටගන්නා අකුසල් ප්‍රභාණය වන බව, දිව සංවර කිරීමෙන් දිව අසංවර වීමෙන් හටගන්නා අකුසල් ප්‍රභාණය වන බව, කය සංවර කිරීමෙන් කය අසංවරවීමෙන් හටගන්නා අකුසල් ප්‍රභාණය වන බව, මනස සංවර කිරීමෙන් මනස අසංවරවීම නිසා හටගන්නා අකුසල් ප්‍රභාණය වන බව, ඒ අනුව ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස කියන ඉන්ද්‍රියන් සංවර කිරීමෙන් අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්. අපි ඒක මොන නමකින්ද හැඳින්වූයේ? **‘සංවරා පභාතබ්බා’**, සංවර කිරීමෙන් සංවරවීමෙන් අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීම යන නමින්.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා **‘කතමේව භික්ඛවේ ආසවා පටිසේවනා පභාතබ්බා’** යේ **පටිසේවනය පහිනා හොන්නි**. පින්වත් මහණෙනි, පාවිච්චි කිරීමේදී නුවණින් සලකලා හැකිකරලා දාන අකුසල් මොනවාද? බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **‘ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු පටිසංඛායෙනිසෝ විවරං ප සේවති’** බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතනදී කතා කරන්නේ භික්ෂූන් වහන්සේ නමක් ගැන. පින්වත් මහණෙනි භික්ෂුව සිවුරු පාවිච්චි කරන්නේ නුවණින් සලකලා. කොහොමද ඔබ ඒක ගළපා ගන්නේ. ඔබ ගිහි ශ්‍රාවකයකු හැරීයට ගන්නේ කොහොමද? ඔබ ඔබේ ඇඳුම් පැළඳුම් පාවිච්චි කරන විට පාවිච්චි කරන්න තියෙන්නේ නුවණින් සලකලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මෙන්න මේ විදියට **‘යාවදේව සීතස්ස පටිඝාතය’**. මම සිවුරු පරිහරණය කරන්නේ සීතලෙන් වළකින්න. චතකොට ඔබ හිතන්නේ, ඇඳුම් පැළඳුම් පාවිච්චි කරන්නේ සීතලෙන් වළකින්න. ඊලඟට **‘උණ්භස්ස පටිඝාතය’** උණුසුම්වීමෙන් වළකින්න. ඊලඟට **‘ඛංසම්කසවාතාතපසිරංසප**

සම්ච්ඡිදානං පටිඝාතාය' මේ මැස්සන් මදුරුවන්ගෙන් අව්වෙන් සුළඟින් සර්පයන්ගෙන් වන පීඩාවන්ගෙන් මිදෙන්නයි මම මේ සිවුරු පාවිච්චි කරන්නේ. එතකොට ඔබ හිතන්නේ ඇඳුම් පැළඳුම් පාවිච්චි කරන්නේ මැස් මදුරුවන්ගෙන් අව්වෙන් වැස්සෙන් සර්පයන්ගෙන් වන උවදුරුවලින් මිදෙන්න ඕන නිසයි. 'යාවදේව ගිරිකොපිනපටිච්ඡා දානත්ථං'. මේ ලැජ්ජා ඇතිවන තැන් වසා ගන්න. චිලි වසා ගැනීම සඳහායි. ස්වාමීන් වහන්සේලා සිවුරු පාවිච්චි කරන්නේ. එතකොට ගිහි ඔබ ඇඳුම් පැළඳුම් පාවිච්චි කළත් අපි සිවුරු පාවිච්චි කළත්, ඒ සිවුරු, ඇඳුම් පැළඳුම් සම්බන්ධයෙන් ආශාවක් හටගන්නේ නෑ. මේ විදියට නුවණින් සළකලා මේවා පාවිච්චි කලා ම. ඒ අකුසල ධර්ම හිතීන් ප්‍රභාණය වී යනවා.

පාවිච්චි කිරීමේදී නුවණින් සලකලා ප්‍රභාණය කළ යුතු ආශ්‍රව වල 2 වෙනි එක බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අප ගන්නා ආහාරය ගැනත්, නුවණින් සලකලා ආහාරය ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; 'පටිසංඛා යෝනිසෝ පිණ්ඩපාතං පටිසේවති' මගේ ශ්‍රාවකයා මේ පිණ්ඩපාත ආහාරය වළඳින විට නුවණින් සළකලා ම යි ගන්නේ 'නේව දුවාය' මම මේ ආහාරය ගන්නේ ඇත හදාගෙන සෙල්ලම් කරන්න නොවෙයි. 'න මදාය' ඇඳේ පතේ හයිය පෙන්නන්න නොවේ. 'න මණ්ඩනාය' මේ ශරීරයේ කෙට්ටු තැන් හදා ගන්න නොවේ. 'න විතුසනාය' ලස්සන වෙන්න හිතා ගෙන නොවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; 'යාවදේව ඉමස්ස කායස්ස ධීතියා' මේ කය පවත්වාගෙන යන්න විතරයි. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා 'යාපනාය' මේ අපේ ජීවිතය ගත කරන්න විතරයි. 'විනිංසුපරතියා' වෙහෙස නැති කර ගන්න විතරයි 'බුන්මවරයානුග්ගනාය' නිවන් මාර්ගයට අනුග්‍රහය පිණිස පමණයි. ඒ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ ආහාරය ගන්නා විට නුවණින් සලකලා ඒවා ආහාරය ගන්නවා. විවිධ ආහාරය සම්බන්ධව හිතේ ආශාව හටගන්නේ නැත්නම් අකුසල ධර්ම හටගනීද? හටගන්නේ නෑ. අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය වෙලා යනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතනදී දේශනා කරනවාද චිලිවළඳි බතුයි විතරක් කන්න කියලා? එහෙම කියන්නේ නෑ. ආහාරය මොකක්ද කියලා කියනවාද? එහෙම කියන්නේ නෑ. මස් මාළු කන්න වීපා කියනවාද? එහෙම කියන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ආහාරය ගන්නා විට නුවණින් සලකලා ගන්න කියලා. නැතුව මස් මාළු කන්න වීපා කියලා කියනවාද? නෑ. නුවණින් සළකලා ආහාර ගන්න විවිධ හිතේ හටගන්නා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වෙනවා.

පින්වතුනි, මේ ආහාරයට අපේ සිතේ රාගය තිබුණොත්, ඒ ආහාරයට අපේ සිත ග්‍රහණය වෙනවා, උපාදාන වෙනවා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි අපි හිතින් ඒවා ග්‍රහණය කර ගන්න හොඳ නෑ. ග්‍රහණය කර ගත්තොත් ඊට පසු **‘උපාදාන පච්චයා භවෝ’** හිත රසයට ග්‍රහණය වීම නිසා අපේ හිත රසයට බැඳුනා. බැඳුන නිසා විපාක පිණිස කර්ම සකස් වෙනවා. **‘භව පච්චයා ජාති’** විපාක පිණිස කර්ම සකස් වුනාම නැවත උපදින්න සිද්ධි වෙනවා. **‘ජාති පච්චයා ජරා මරණං සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසා සම්භවන්ති’** ඉපදුණොත් ජරා මරණ ශෝක පරිදේව දුක් දෝමනස්ස හැම දෙයක් ම හටගන්නවා. බලන්න දිවෙත් ගන්න ආහාරය නිසා ඒකට ඇල්ම, ආශාව තිබේලා නැවත උපතක් කරා යන්න හිත සකස් කරන හැටි. ඒකට හේතු වුනේ මේ හිතේ තියෙන ආශාව. ඒක අකුසලයක්. ඒ නිසා අපි ආහාරය ගන්නා විට නුවණින් සලකලා හිතේ හටගන්න අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගන්න ඕන. මෙයට වැදගත් වන්නේ කෙළෙස් තවන වීර්යය, නුවණ, සිතිය මේ තුන නැත්නම් මේ කෙළෙස් දුරු කිරීම කරන්න බෑ.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘පටිසංඛායෝතිසෝ සේනාසනං පටිසේවති’** පින්වත් මහණෙනි, මගේ ශාසනයේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා භික්ෂුව සේනාසන පරිහරණය කරන විට පාවිච්චි කරන්නේ නුවණින් සලකලා ම යි. ඔබ ගිහි ශ්‍රාවකයෝ හැටියට ගෙවල් දොරවල් පාවිච්චි කරන්නේ නුවණින් සලකලා ම යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘යාවදේව සීතස්ස පටිඝාතාය’** සේනාසන, කුටියක් ගෙයක් පාවිච්චි කරන්නේ සීතලෙන් අත්මිදෙන්න, උෂ්ණයෙන් අත්මිදෙන්න. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘ධංසමකසවාතාතපසිරංසප සම්චස්සානං පටිඝාතාය’** මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන්, අව්වෙන්, සුළඟින් හිඳහස් වන්නයි. සේනාසනයක් ගෙයක් දොරක් පාවිච්චි කරන්නේ. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **‘යාවදේව උතුපරිස්සය විනෝදනං පටිසල්ලානාරාමත්ථං’** සමහර කාලවල දේශගුණ විපර්යාස ඇති වෙනවා සීතල උෂ්ණය ආදී පරිසර තත්ත්වයන් හටගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා ඒ දේශගුණික පීඩාවන්ගෙන් මිදෙන්න සේනාසන ගෙවල්දොරවල් පාවිච්චි කරන්නේ. එතකොට ඒ ගෙවල් දොරවල් වලට කුට්ටිවලට හිතේ ආශාවක් හටගනීද? හිතේ ආශාවක් හටගන්නේ නෑ. හිතේ හටගන්නා ආශාව, ලෝභය නුවණින් සළකා නුවණින් ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **‘පටිසංඛා යෝතිසෝ ගිලානපච්චය හෙසජීපපරික්ඛාරං පටිසේවති’** ඒ කියන්නේ

අපි මේ ගිලන්පස, පාන වර්ග, බෙහෙත් ගන්නට පෙර ඒ දේවල් නුවණින් සලකලාමයි ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; මේ ගිලන්පස බෙහෙත් ගන්නේ කොහොමද? උන්වහන්සේ වදාළා මම මේ ගිලන්පස, බෙහෙත් ගන්නේ ඇඟේපතේ පීඩාවන් නැතිකර ගන්නයි. ඒ අදහසින්මයි. ලෙඩ දුක් නැති කරගන්න. පීඩාවකින් තොරව වාසය කරන්නයි. කියා නුවණින් සලකලා පාවිච්චි කරනවා. මෙතන තියෙනවද ලෙඩක් හැදුනට පස්සේ බෙහෙත් ගන්න ච්ඡා. මගේ ඉස්සරහට ඇවිල්ලා යාඥා කරපල්ලා කියලා? එහෙම එකක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ අසනීපයක් හැදුනට පසු නුවණින් සලකලා බෙහෙත් හේත් ගිලන්පස ගන්න. සමහර ආගම්වල තමන්ට අසනීපයක් හටගත් පසු බෙහෙත් ගන්නේ නෑ. ච්ඡාලගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ ලඟට ගිහිං අත් දෙක උස්සගෙන ලෙඩේ හොඳ කරලා දෙන්න කියා යාඥා කරනවා. වැඩක් නෑ. අන්තිමට ලෙඩේ වැඩිවෙනවා. ලෙඩා මැරෙනවා. එවිට කියනවා ඔබේ හිතේ හක්තිය මදි. ඒ නිසයි මැරුණේ. බලන්න පින්වතුනි, අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාව ලෙඩක් දුකක් හැදුනට පස්සේ බෙහෙත් හේත් අරගෙන ඒ ලෙඩේ සුවකර ගන්න ඕන. මම මේක ගන්නේ ලෙඩ දුක් නැතිකරගෙන පීඩාව නැතිකරගෙන වාසය කරන්න කියන අදහසින්. මේ වෙලාවේ හටගන්න අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරමින් බෙහෙත් හේත් ගන්නවා.

පාවිච්චි කිරීමේදී නුවණින් සලකා ප්‍රභාණය වන අකුසල් දැන් අපි ඉගෙන ගත්තා. ස්වාමීන් වහන්සේලා ඒවර පරිහරණය කරනවිට, ගිහි ශ්‍රාවකයෝ ඇඳුම් පැලඳුම් පරිහරණය කරනවිට, පිණ්ඩපාත ආහාරය ගන්නා විට නුවණින් සලකා ගන්න ඕන. ස්වාමීන් වහන්සේලා සේනාසන පාවිච්චි කරන විට ගිහි ශ්‍රාවකයන් ගෙවල් දොරවල් පාවිච්චි කරන විට ඒකත් නුවණින් සලකලා කරන්න ඕන. ගිලන්පස බෙහෙත් ගන්න කොට නුවණින් සලකලා නුවණින් යුක්තව පාවිච්චි කරලා ඒ වෙලාවේ හටගන්න අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ කියක් දැන් අපි ඉගෙන ගත්තද? 2යි. සංවරවීමෙන් ප්‍රභාණය කලයුතු අකුසල්. පාවිච්චි කිරීමේදී නුවණින් සලකා ප්‍රභාණය කලයුතු අකුසල්. තුන් වෙනි එක. **‘කතමේව භික්ඛවේ ආසවා අධිවාසනා පහාතඛිධා යේ අධිවාසනා පහිනාහොන්ති’** පින්වත් මහණෙනි, ඒරියයෙන් යුතුව ඉවසීමෙන් නැති කරලා දාන්නේ කුමන අකුසල්ද? කුමන ආශ්‍රවයන්ද? **‘ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු පටිසංඛා යෝතිසෝ ඛමෝ හෝති’** පින්වත් මහණෙනි, මගේ ආර්යය ශ්‍රාවකයා නුවණින් සලකලා ඒරියය ඇති කරගෙන ඉවසනවා මොනවාද? බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මගේ ශ්‍රාවකයා ඉවසන්නේ **‘සීතස්ස’** සීතල ඉවසනවා.

'උණ්හස්ස' උණුසුම ඉවසනවා. 'පිඤ්චය' බඩගින්න ඉවසනවා. 'පිපාසාය' පිපාසය ඉවසනවා. ඊලඟට 'ඩංසමකතවාතාතපසිරංසප සම්චස්සානං' මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන්, සර්පයන්ගෙන් වන කරදර වියා නොදිත් ඉවසනවා. ඊලඟට 'දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං' ඒ කියන්නේ නපුරු වචනවලින් බැහුම් අහන්න ලැබෙන විට ඉවසනවා. සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙක් ඔබට බහින වෙලාවක ඉවසන්න පුළුවන්ද? බැරද? සාමාන්‍යයෙන් ඉවසන්න බෑ. හිතින් කියන්නේ බහින කෙනාටත් බැනපත්, කියලා ඊට පස්සේ බහිනවා. හිතේ ද්වේශය හටගන්නා. දැන් වියාට සිහිය නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; කොහොමද විරියයෙන් යුක්තව ඉවසීමෙන් මේ අකුසලය ප්‍රභාණය කරන්නේ. ආශ්‍රව ප්‍රභාණය කරන්නේ? නපුරු වචනවලින් බහින කොට ඒ ඇහුම් බැහුම් ඉවසනවා. එතකොට හිතේ හටගත්ත ද්වේශය ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා 'උප්පන්නානං සාරිරිකානං වේදනානං දුක්ඛානං තිප්පානං බරානං කටුකානං ආඝාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකපාතිකෝ හෝති' මේ ගොඩක් දුරුණු, කර්කශ, අමිතිරි, අකමැති, දෑ මගේ ශරීරයට ලැබෙනවා. මාරාන්තික දුක් වේදනා ලැබෙනවා. ඔබ හිතන්න භාවනා කරනවිට මේ මුළු ඇඟ ම ඊදෙන්න පටන් ගන්නවා. එතකොට හිත කියනවා නැගිටපත් කියල. එතකොට කොහොමද නුවණින් සලකළා හිතේ අකුසලය ප්‍රභාණය කරන්නේ? මේ කටුක වේදනාවන් අමනාප වේදනාවන් නුවණින් සලකා ප්‍රභාණය කරන්න මහත්සි ගන්නවා.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; යථාරූපේ අනාසනේ නිසින්නං නුවණැති ස්වාමීන් වහන්සේලාගෙන් අගෞරව ලැබෙන විදියේ නුසුදුසු තැන්වල ඉන්න එක මඟ හැරලා යනවා. ඒ කියන්නේ පින්වතුනි, යම් තැනක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් වාසය කරනවිට විවිධ, විවිධ දේවල් සම්බන්ධව එම ස්වාමීන් වහන්සේට නුවණැති, බහුශ්‍රැත ස්වාමීන් වහන්සේලාගෙන් අගෞරව ලැබෙන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ විදිහට, ඔබ ඔතන ඉන්න එපා, ඔතන ඉන්න අනිත් ස්වාමීන් වහන්සේලා සිලයෙන් පිරිසිදු අය නොවේ, විරියයෙන් ධර්මය අවබෝධ කරගන්න මහත්සි ගන්න අය නොවේ. ඒ නිසා ඔබ ඉන්න තැනින් ඉවත්වෙන්න කියලා. ආන්න එතකොට ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ තමන්ගේ යහපත ගැන හිතලා එතනින් ඉවත්වෙන්න ඕන.

ඊලඟට ගිහි ශ්‍රාවකයෝ කොයි විදිහටද මේ කාරණෝ දුරා ගන්න ඕන. දැන් ඔබ යම් ගමක ජීවත්වෙතකොට, යහපත් ගුණ ධර්ම තියෙන

කෙනෙක් කියනවා. ඔබ ඔය ගමේ ඉන්න විපා. අහල පහල ගෙවල්වල ඉන්න අය මේ මේ ආකාරවල වැරදි කරන අය. ඔබත් ඒවට අසුවෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා ඔබේ යහපත ගැන හිතලා ඔතනින් ඉවත්වෙන්න. එතකොට ඒ කෙනා එතනින් ඉවත්වෙන්න ඕන. තමන්ගේ යහපත ගැන හිතලා ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා;

“යථාරූපේ අගෝචරේ වරන්තං” පින්වත් මහණෙනි, නුසුදුසු තැන්වල හැසිරෙන එක මගහැරලා යන්නට ඕන. **“යථාරූපේ පාපකේ මත්තේ භජන්තං”** පින්වත් මහණෙනි පාපී මිත්‍රයන්ව ආශ්‍රය කරන එක මගහැරලා යන්නට ඕන. කවුද පාපී මිත්‍රයන් කියන්නේ? දුස්සීල ජීවිතයක් ගත කරන, ධර්මය අවබෝධ කරගෙන සංසාර ගමනින් නිදහස් වෙන්න කල්පනාවක්වත් නැති ධර්මයේ හැසිරෙන අයට උසුළු, විසුළු, කරන අය. ඒ පාපී මිත්‍රයන් ඇසුර අතහැරන්නට ඕන. **“විඤ්ඤ සමුත්මචාරී පාපකේසු ධානේසු මකප්පෙයසුං”** අතින් සමුත්මචාරීන් වහන්සේලා තමාව පහත්කොට සලකනවා නම් ඒ වගේ නොමනා සේනාසන නුවණින් යුක්තව මගහැරලා යන්නට ඕන. දැන් ඔබ හිතලා බලන්න සාමාන්‍ය ගිහි සමාජය තුළ, පාසල් තුළ, කාර්යාල තුළ, හොඳ ගුණධර්ම තියෙන යහපත් අයව අතින් අය එකතු වෙලා උසුළු විසුළු කරලා පිරිසෙන් අයිත් කරලා දානවා ආන්න ඒ විදිහට තමන්ව පහත් කොට සලකනවා නම් යම් තැනක, එතනින් මගහැරලා යන්නට ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි, නුවණ පාවිච්චි කරලා මගහැරීමෙන් නැතිකරලා දාන්න ඕන ආශ්‍රව කියන්නේ මෙන්න මේවටයි. එතකොට ගිහි ශ්‍රාවකයින් සම්බන්ධයෙන් මේක කොහොමද ගන්නේ. ඔබ යම් කිසි ගමක ජීවත් වන කොට අහල පහල මිනිස්සු ගමේ මිනිස්සු කරුණු කාරණා නැතිව ඔබට බහිනවා කියලා හිතන්න. රංචුවෙනවා. කියලා හිතන්න. එතකොට ඔබේ හිතේ අකුසල ඇති වෙනවා ද්වේශය හටගන්නවා ඒවිට ඔබ මොකද කරන්නේ? ඔබ එතන මගහැරලා යන්න ඕන. එහෙම එතන මගහැරලා ගිහිල්ලා ඔබේ හිතේ ඇති වුන අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරනවා. මෙන්න මේ විදියට නුවණ පාවිච්චි කරලා මගහැරලා ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. අකුසල් කියන්නේ මෙන්න මේවාට.

ඊලඟට පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **‘කතමේව භික්ඛවේ ආසවා විනෝදනා පහාතඛ්ඛා යේ විනෝදනාය පහිණා හොන්ති’**. පින්වත් මහණෙනි, නුවණින් යුක්තව දුරු කිරීමෙන් නැති කරන්නට ඕන ආශ්‍රව, අකුසල් කියන්නේ මොනවාද? **“ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු පටිසංඛායෝතිසෝ උප්පන්නං කාමචිතක්කං”** පින්වත් මහණෙනි, මේ

ආකාරයට මාගේ ශ්‍රාවකයා නුවණින් යුක්තව සිතේ හටගත් කාම විතර්කයන්. ඒ කියන්නේ, ඇසට ප්‍රියමනාප රූප, කණට ප්‍රියමනාප ශබ්ද, නාසයට ප්‍රියමනාප ගඳසුවඳ, දිවට ප්‍රියමනාප රස, කයට ප්‍රියමනාප පහස ආදී දේවල් ගැන සිත සිතා සිටීමෙන් හටගන්න අකුසල්. **නාධිවාසේති** ඉවසන්නේ නෑ. **පජහති** අත් හරිනවා. **විනෝදේති** දුරු කරනවා. **ඛ්‍යන්තිකරෝති** අයිත් කරනවා. **අනභාවංගමේති** නැත්තට ම නැති කරනවා.

ඊලඟට; **“පටිසංඛායෝතිසෝ උප්පන්නං ව්‍යාපාද චතක්කං”** උපන්නාවූ තරහ සහිත, ද්වේශය සහිත අකුසල් සිතුවිලි නුවණින් යුක්තව, දුරු කිරීමෙන් ප්‍රභාණය කරනවා. ඒ කියන්නේ, ඇසට අප්‍රිය, අමනාප රූප, කණට අප්‍රිය, අමනාප ශබ්ද, නාසයට අප්‍රිය, අමනාප ගඳසුවඳ, දිවට අප්‍රිය, අමනාප රස , කයට අප්‍රිය, අමනාප පහස සමඟ සිත ගැටීමෙන් ඇතිවන අකුසල් **නාධිවාසේති** ඉවසන්නේ නෑ. **පජහති** අත් හරිනවා. **විනෝදේති** දුරු කරනවා. **ඛ්‍යන්තිකරෝති** අයිත් කරනවා. **අනභාවංගමේති** නැත්තට ම නැති කරනවා.

ඊලඟට හටගත් විහිංසා විතර්ක, **“උප්පන්නානං විහිංසා චතක්කං”** හිංසා සිතුවිලි ඇතිවූනාම, **නාධිවාසේති** ඉවසන්නේ නෑ. **පජහති** අත් හරිනවා. **විනෝදේති** දුරු කරනවා. **ඛ්‍යන්තිකරෝති** අයිත් කරනවා. **අනභාවංගමේති** නැත්තට ම නැති කරනවා.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; **“උප්පන්නුප්පන්නේ පාපකේ අකුසලේ ධම්මේ”** ඇතිවෙන සෑම පාපී අකුසලයක් ම **නාධිවාසේති** ඉවසන්නේ නෑ. **පජහති** අත් හරිනවා. **විනෝදේති** දුරු කරනවා. **ඛ්‍යන්තිකරෝති** අයිත් කරනවා. **අනභාවංගමේති** නැත්තට ම නැති කරනවා.

පින්වතුනි, ඒ වගේ මේ හිතේ හටගන්නා තවත් අකුසල ධර්මයක් තමයි **පංච භීවරණ**. මොනවද පංච භීවරණ? **කාමච්ඡන්දය, චීනමිද්ධය, උද්දච්ච කුක්කුච්චය, විචිකිච්ඡා**. මේවා හිතේ හටගන්න භීවරණ. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ **අකුසල රාසි** කියන සූත්‍ර දේශනාවේදී වදාළා; මහණෙනි, අකුසල් ගොඩක් කියා. යමකට කියනවා නම් මේ පංච භීවරණ වලට ම යි අකුසල් ගොඩක් කියලා කියන්න තියෙන්නේ. චිතකොට පංචභීවරණ කියන්නේ හිතේ හටගන්නා අකුසල ධර්ම. මේ පංච භීවරණ ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ පංච භීවරණ නැමති අකුසල ධර්මයන් **අවක්ඛු කරණා** ඒ කියන්නේ දනම් ඇස නැතිකරලා දානවා. **‘අඤ්ඤාණ කරණා’** මෝඩකමේ ගිල්වා දමනවා **‘පඤ්ඤාතිරෝධියා’** ධර්මය අවබෝධ

කිරීමේ හැකියාව හැකි කරලා දානවා 'අනිඛිධාන සංවත්තනිකෝ' සසර දුකින් නිදහස් වීම පිණිස උපකාර වෙන්නේ නෑ. මේ කියන්නේ මොනවා සම්බන්ධව ද? පංචනිවරණ සම්බන්ධව.

දැන් කියන්න බලන්න කාමච්ඡන්දය කියන්නේ මොකක්ද? ඒ කියන්නේ ඇහැටි ජේත රූප, කණට ඇහෙන ශබ්ද, නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ, දිවට දැනෙන රස, කයට දැනෙන පහස මෙන් මේ පංච කාමගුණවලට හිත හිරන්තරයෙන් ආශා කරනවා. හිත ඇලෙනවා. එතකොට හිතේ පවතින්නේ කාමච්ඡන්දය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඊලඟ නිවරණය තමයි ව්‍යාපාදය කියන්නේ. ව්‍යාපාදය කියන්නේ මොකක්ද? පංචකාම ගුණයන් සමග හිතේ ඇති වන ගැටීම. ඒවත් සමග හිත ගැටිලා ඇතිවන ද්වේශය. ඒකට කියනවා ව්‍යාපාදය කියලා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඵ්භමිද්ධිය. ඵ්භමිද්ධිය කියන්නේ කුමක්ද සතර සතිපට්ඨානයේ යෙදෙන්න සිතේ අලසකමක් ඇති වෙනවා. කුසිත කමක් ඇතිවෙනවා. ඒක තමයි ඵ්භමිද්ධිය. ඊලඟ එක උද්දව්ව කුක්කුච්චය. ඒ කියන්නේ හිත විසිරිලා හිත නොයෙක් අරමුණුවලට යනවා, ඒක උද්දව්වය. එතකොට කියනවා අනේ මගේ හිත විසිරුනා කිය කියා පසු තැවෙනවා. ඒක කුක්කුච්ච. ඊලඟට විචිකිච්චාව. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා විචිකිච්චාව කියන්නේ ධර්මය සම්බන්ධයෙන් හිතේ සැක ඇති වෙනවා. මේවා හිතේ ඇතිවන අකුසල ධර්මයන්. මේ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ හිතේ කාමච්ඡන්දය ඇති වන්නේ කුමක් නිසාද? සුභ නිමිත්තයි, අයෝනිසෝ මහසිකාරය නිසා. ඔබට පැහැදිලි කරන්නම්, ඇසට ප්‍රියමනාප රූපයක් දැකිනවා. ඒක ඔබ සතුවත් පිළිගන්නවා. ඔන්න සුභ නිමිත්ත. ඒ ගැන හිත අයෝනිසෝ මහසිකාරයේ යෙදෙනවා. ඒ රූපය ලස්සනයි කියා හිත හිතා ඉන්නවා. ඒ නිසා රූපය ගැන ආශාව හටගන්නවා. ආශාව හටගත්තේ අයෝනිසෝ මහසිකාරය නිසා රූපය සැප විදියට පිළිගත් නිසා. කාමච්ඡන්දය හටගත්තේ රූපය සැප විදියට පිළිගත් නිසා. සුභ නිමිත්තයි අයෝනිසෝ මහසිකාරයයි නිසා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; ව්‍යාපාදය හටගන්න හේතුව මොකක්ද? ව්‍යාපාදය හටගන්නේ පටිඝ නිමිත්තයි අයෝනිසෝ මහසිකාරයයි නිසා. දැන් ඔබට කෙනෙක් ගැනුවා කියලා හිතන්න බැන්නා කියලා හිතන්න. එවිට ඔබ හිතනවා, අසවලා මට බැන්නේය. අසවලා මට ගැනුවේය. කියා හිතීන් හිත හිතා ඉන්නවා. එතකොට හිතේ පටිඝ නිමිත්ත හටගන්නා. දැන් ඒවා යෙදෙන්නේ අයෝනිසෝ මහසිකාරයේ. ව්‍යාපාදය හටගන්න හේතුව පටිඝ නිමිත්තයි අයෝනිසෝ මහසිකාරයයි. බුදුරජාණන්

වහන්සේ වදාළා ඊලඟ එක ඊනමිද්දිය. ඊනමිද්දිය හටගන්නේ කොහොමද? කුසල ධර්ම තුළ හිත පිහිටන්නේ නෑ. කුසල ධර්මයන්හි යෙදෙන්න හිත ඉඩ දෙන්නේ නෑ. කායිකව මානසිකව ඇති වන ඔතැනිකම කුසල් තුළ හිත පිහිටන්න ඉඩ දෙන්නේ නැත්තේ මේ වගේ කාරණා නිසා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා උද්දව්ව කුක්කුච්චය හටගන්න හේතුව මොකක්ද? මේ හිතේ නො සන්සුන්කම නිසා හිතේ උද්දව්ව කුක්කුච්චය හට ගන්නවා. ඊලඟට විචිකිච්ඡාව ඒ කියන්නේ සැකය. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ධර්මය සම්බන්ධව වැරදි විදියට කල්පනා කිරීම නිසා ධර්මය සම්බන්ධව සැක ඇති වෙනවා කියා.

පින්වතුනි, මේ පංචනිවරණ ධර්ම හිතේ ඇති වන අකුසල්. මේ කාමච්ඡන්දය, ව්‍යාපාදය, ඊනමිද්දිය, උද්දව්ව කුක්කුච්චය, විචිකිච්ඡාව කියන පංච නිවරණ ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. භාවනාවෙන්. පංච නිවරණ ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න තියෙන ක්‍රමය භාවනාව වැඩිමයි. භාවනා වැඩිමෙන් හිත තුළ තිබෙන පංචනිවරණ ධර්ම ප්‍රභාණය වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා **'කතමේව නික්ඛවේ ආසවා භාවනාය පභාතබ්බා'** පින්වත් මහණෙනි, සමත විදුර්ශනා භාවනාවෙන් නැති කරලා දාන අකුසල් මොනවාද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ විදියට නුවණ පාවිච්චි කරලා පංචනිවරණ යටපත් කරලා සමාධියක් ඇති කර ගන්නවා. සමාධියක් ඇති කර ගන්නේ කොහොමද? පංච නිවරණ යටපත් කරලා සමට භාවනාව දියුණු කරමින් සමාධිය ඇති කර ගන්නවා. ඒ විදියට සමාධියක් ඇති කර ගෙන **'විචේක නිස්සිතං'** විචේකය ඇති කර ගන්නවා **විරාග නිස්සිතං** නො ඇල්ම ඇති කර ගන්නවා. විදුර්ශනා ප්‍රඥාව ලැබෙන අවබෝධය තුළින් විරාගී වනවා. **'නිරෝධ නිස්සිතං'** තණ්හා නිරෝධයට පත් වෙනවා. ඊලඟට **'වොස්සග්ග පරිනාමිං'** නිවනට ම යොමු වෙනවා. මේ කාරණා 4න් යුක්තව වියා හොඳට සිහිය පවත්වනවා. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා වියා වඩන්නේ **සති සම්බෝජ්ඣංගය**. එතකොට භාවනාවෙන් නැති කරලා දාන ආශ්‍රවයන් ප්‍රභාණය වෙලා යනවා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; වියා මේ විදියට පංච නිවරණ යටපත් කර සමාධියක් ඇති කර ගෙන පෙර කාරණා 4න් ම යුක්ත වෙලා ත්‍රිලක්ෂණය, ත්‍රිලක්ෂණය කියන්නේ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම හොඳට නුවණින් විමසනවා. ඒක **ධම්මච්චය සම්බෝජ්ඣංගය**. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා වියා අර පෙර කාරණා 4න්ම යුක්ත වෙලා හොඳට චීරියය පවත්වනවා. කුමකටද? අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න. කුසල ධර්මයන් උපදවා ගන්න.

ඒ කරුණු 4න් යුතුව චීර්යය ගන්නවා. එතකොට එයා වඩන්නේ **චීර්ය සම්බෝජ්ඣංගය**.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා එයාගේ හිතේ ප්‍රීතිය ඇති වෙනවා. එතකොට එයා වඩන්නේ **පීති සම්බෝජ්ඣංගය**. ඊලඟට මෙයාගේ හොඳට කායික මානසික සැහැල්ලුව ඇතිවෙනවා. එතකොට මෙයා වඩන්නේ **පස්සද්ධි සම්බෝජ්ඣංගය**. පංචනිවරණ යටපත් වෙලා සමාධිය හොඳට පවතින විට මෙයා වඩන්නේ **සමාධි සම්බෝජ්ඣංගය**. මේ පෙර කාරණා 4න් ම යුක්තව ඒ කියන්නේ. **‘විවේක නිස්සිතං, චිත්ත විරාග නිස්සිතං’** චිත්ත විවේකය ඇතිකර ගන්නවා. විදුර්ගතා ප්‍රඥාවෙන් ලැබෙන අවබෝධය තුළින් විරාගි වෙනවා. **‘නිරෝධ නිස්සිතං’** තණ්හා නිරෝධයට යොමු වෙනවා. **වොස්සග්ග පරිණාමිං** නිවනට යොමුවෙමින් එයා හිතේ උපේක්ෂාව ඇති කර ගන්නවා. එතකොට එයා වඩන්නේ **උපේක්ඛා සම්බෝජ්ඣංගය**.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතනදී බෝජ්ඣංග 7 විස්තර කරනවා. මේකෙන් අපට පැහැදිලි වන්නේ මේ බෝජ්ඣංග 7 කෙනෙකු වඩනවා නම් ඒ කෙනාගේ හිතේ භාවනාවෙන් ප්‍රභාණය වන අකුසල ධර්ම, බෝජ්ඣංග වැඩීම නිසා ප්‍රභාණය වෙනවා. එතකොට පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලා මේ ආකාරයට තමයි අකුසල ධර්මයන් හිතට එන විට ඒ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වන්නේ. මොනවාද

1. සංවරවීමෙන් ප්‍රභාණය කල යුතු අකුසල ධර්ම තියෙනවා.
2. නුවණින් යුක්තව පාවිච්චි කිරීමෙන් ප්‍රභාණය කල යුතු අකුසල ධර්මයන් තියෙනවා.
3. චීර්යයෙන් යුක්තව ඉවසීමෙන් ප්‍රභාණය කළයුතු අකුසල්.
4. නුවණින් යුතුව මගහැරලා ප්‍රභාණය කරන්න ඕන අකුසල් තියෙනවා.
5. දුරු කිරීමෙන් ප්‍රභාණය කලයුතු අකුසල් තියෙනවා.
6. සමට විදුර්ගතා වැඩීමෙන් ප්‍රභාණය කල යුතු අකුසල ධර්මයන් තියෙනවා.

මේ විදියට අකුසල ප්‍රභාණය කරන්න නම් තියෙන්න ඕන **“ආතාපි”** කෙළෙස් තවන චීර්යය ඊලඟට නුවණ තියෙන්න ඕන. **“සම්පජානේ”** ඊලඟට සිතිය තියෙන්න ඕන. **“සතිමා”** මේ තුනෙන් යුක්තව තමයි හිතේ හටගන්නා අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න තියෙන්නේ. මේ විදියට හිතේ හටගන්නා වූ, උපන්නා වූ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න අප මහන්සි ගන්න ඕන.

පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරනවා සංවරවීමෙන් හුවමාරු පාවිච්චි කිරීමෙන් ආදී ආකාරවලින් අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන ආකාරය. මේ ආකාර වලින් උත්සාහ කරනවිටත් අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න බැරි නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ **"චිතක්ක සන්ධාන"** සූත්‍රයේදී තව දුරටත් මේ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්න විරියය වඩන්නේ කොහොමද කියලා අපට දේශනා කරනවා. චිතක්ක කියන්නේ හිතේ හටගත් කුසල්, අකුසල්. සන්ධාන කියන්නේ පිහිටුවා ගන්නවා. මොනවද පිහිටුවාගන්නේ? කුසල් සිතුවිලි පිහිටුවා ගන්නවා. කුසල් සිහිවිලි පිහිටුවා ගන්න මොකද කරන්න ඕන? උපන්නා වූ අකුසල් සිහිවිලි ප්‍රභාණය කරන්න ඕන වවිට අකුසල් ප්‍රභාණය වී කුසල් සිහිවිලි තුළ හිත පවතිනවා හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ විදියට, පින්වත් මහණෙනි, යම් කිසි භික්ෂුවක් යම්කිසි අරමුණක් මුල් කර ගෙන හිතන්න පටන් ගත්ත විට අන්න ඒ හිතන්න පටන් ගත් දේ නිසා මේ හිතේ ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත, සිහිවිලි ඇති වෙන්න පුළුවන්. අකුසල ධර්ම ඇතිවෙන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත, අකුසල ධර්ම හිතේ හටගන්න විට ඒ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරලා කුසල් අරමුණක් හිතන්න පටන් ගන්න ඕන. ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත, සිහිවිලිවලට පටහැනි කුසල අරමුණක් තුළ හිත පිහිටුවන්න ඕන. වවිට කුසල් අරමුණ තුළ හිත තැන්පත් වෙන්නට පටන් ගන්නවා. හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. කුසල් අරමුණ තුළ හිත සමාධිගත වෙන්න පටන් ගන්නවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒක මෙන්න මේ වගේ විකක්. වික දක්ෂ වඩුවෙක් හරි දක්ෂ වඩුවගේ ගෝලයකු හරි ඉන්නවා. ඒ වඩුවා හරි ගෝලයා හරි තදට ගහපු ලොකු ඇණයක් ගලවන්න ඕන උනාම ඊට වඩා පොඩි ඇණයකින් හෙමින් ඒ ඇණය ගලවන්න උත්සාහ කරනවා. පොඩි ඇණයක් ගහමින් ලොකු ඇණය බුරුල් කරනවා වගේ කීවා හිතේ හටගත් අකුසල ධර්ම, කුසල් අරමුණක් හිතන්න පටන්ගැනීමෙන් ප්‍රභාණය වීම. ඇයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අකුසල් සිහිවිලිවලට ලොකු ඇණය කියාත්, කුසල් සිහිවිලි වලට පොඩි ඇණය කියා කිව්වේ? පින්වතුනි, අපි මේ සංසාර ගමන තුළ වැඩිපුර අපේ හිත පුරුදු කරලා තියෙන්නේ අකුසල් අරමුණු වලට ම යි. අපි කුසල් අරමුණු පුරුදු කරලා තියෙන්නේ බොහොම අඩුවෙන්. ඒ නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ඒක හරියට ලොකු ඇණයක් පොඩි ඇණයකින් බුරුල් කරනවා වගේ කියා. හිතේ ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත අකුසල් සිහිවිල්ලක් හටගන්නා විට

ඒක කුසල් අරමුණක් හිතන්න පටන් අරගෙන අකුසල අරමුණ ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. ඒක පළවෙනි ක්‍රමය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි, මෙන්න මේ විදියට මේ අකුසල සිතට එනවිට කුසල් අරමුණක් හිතලා ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න කියලා. එහෙම කරද්දීත් නැවත නැවත අකුසල ධර්ම සිතට එනවා නම් පින්වත් මහණෙනි, අන්න එතකොට අකුසල් සිතිවිලි සිතීමේ භයානක පැත්ත හිතන්න කියනවා. කොහොමද අකුසල් සිතිවිලිවල භයානක පැත්ත හිතන්නේ? මගේ සිතේ දැන් අකුසල් සිතිවිලි තියෙනවා ඒවා හිතීමෙන් මට අන්තිමේදී අත්වන්නේ දුකක් විතරයි. අකුසල් සිතිවිලි සිත සිතා ඉද්දී මම මරණයට පත්වුණොත් මට හිරයේ වැටෙන්න සිද්ධ වෙනවා. මට පෙරේත ලෝකයේ වැටෙන්න සිද්ධ වෙනවා. මට තිරිසන් ලෝකයට යන්න සිද්ධ වෙනවා. මේ අකුසල් හිතන කොට මගේ හිත කිලිටි වෙලා තියෙන්නේ. හිත අපිරිසිදු වෙලා තියෙන්නේ. මෙන්න මේ විදිහට අකුසල් සිතිවිලි සිතීමේ භයානක පැත්ත ගැන හිතලා ඒ අකුසල් සිතිවිලි ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ලස්සනට අඳින්න කැමති තරුණ දුවෙක් හරි, තරුණ පුතෙක් හරි ඉන්නවා. මේ තරුණ දුවගේ හරි තරුණ පුතාගේ හරි ඇඟේ බලකුණක් දානවා. හරක් කුණක් බෙල්ලේ එල්ලනවා. මේ ළමයා මේකට කැමතිද? කැමති වන්නේ නෑ. වයා ඒක අප්පිරියා කරලා ඒක අල්ලලා විසි කරලා දානවා. පින්වත් මහණෙනි ඔන්න ඔය විදියට අකුසල ධර්ම ඇති වෙන විට අකුසල ධර්මයන්ගේ භයානක පැත්ත හිතලා ඒ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගන්න කීවා. ඒ විදියට අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගන්න විට හිතෙන් අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වී යනවා. කුසල් අරමුණක් තුළ හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. හිත තැන්පත් වෙන්න පටන් ගන්නවා. හිත සමාධි ගතවෙන්න පටන් ගන්නවා. කියා උන්වහන්සේ දේශනා කළා.

ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඔන්න ඔය විදියට අකුසල් සිතිවිල්ලේ භයානක පැත්ත නුවණින් විමසද්දීත් වයාට ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත සිතිවිලි ඇති වෙනවා නම් ඒ අකුසල ධර්මය සිහිකරන්නේ නැතුව ඉන්න කියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි, ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මූලාව සහිත සිතුවිලි නැවත හිතට එනවා නම් ඒ සිතුවිල්ල සිතන්නේ නැතුව ඉන්න විට ඒ පාපී අකුසල සිතිවිල්ල හිතීන් නැති වෙලා යනවා. ඒ සිතිවිල්ල ප්‍රභාණය වෙල ගියාට පසු කුසල් අරමුණ තුළ හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා.

කුසල් අරමුණ තුළ හිත සමාධිගත වෙන්න පටන් ගන්නවා. හිත චිකාශ වෙන්න පටන් ගන්නවා කියලා.

ඒක මෙන්න මේ වගේ දෙයක්. දැන් ඔබ හිතන්න ඔබ අකමැති කෙනෙක් ඔබට තරහ ඇති කරපු කෙනෙක් ඔබ ඉස්සරහට එනවා. ඔබට ද්වේශය ඇතිවෙනවා. ඔබේ ඉස්සරහට එනවිට ඔබ ගස්සලා අහක බලනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; තමන් අකමැති කෙනෙක් ඉස්සරහට එන විට ඒ දිනා බලන්නේ නැතුව අහක බලා ගන්නවා වගේ. පාපී අකුසල සිතිවිලි තමන්ගේ සිතට එනවිට ඒ පාපී අකුසල සිතුවිලි සිතන්නේ නැතුව ඉන්න ඕන. එවිට ඒ පාපී අකුසල හිතීන් ප්‍රභාණය වෙලා යනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පාපී අකුසල සිතිවිලි ප්‍රභාණය වුනාම කුසල් අරමුණ තුළ හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. කුසල් අරමුණ තුළ හිත තැන්පත් වෙනවා. ඔය විදියට සිතුවිලි හිතීන් ප්‍රභාණය වී යනවා. ඔය විදියට ඔය පාපී අකුසල් සිතන්නේ නැතුව ඉන්න විට මේ හිතේ ආශාව සහිත, තරහ සහිත, මුලාව සහිත පාපී සිතිවිලි හටගන්න බැරිද? හටගන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා ඒ විදියට මේ පාපී අකුසල ධර්ම සිතන්නේ නැතුව ඉන්න විට, අකුසල ධර්ම නැවත හිතට එනවා නම් මේ විදියට හිතන්න.

උන්වහන්සේ වදාළා; ඒ පාපී අකුසල සිතිවිලි හිතේ සකස්වෙමින් පිහිටන හැටි හොඳට නුවණින් විමසන්න. දැන් හිතේ රාගයක් ඇති වුනා නම් ඒ රාගය ඇති වුනේ මොන හේතුවක් හින්දා ද? කියා නුවණින් විමසන්න. මං මේ, මේ විදිහට හිතපු නිසා රාගය ඇති වුනා කියලා ඒ සිතිවිල්ල සකස්වෙමින් හිතේ පිහිටන හැටි නුවණින් මෙහෙහි කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ඒ විදියට පාපී අකුසලය පාපී සිතුවිලි, සිතේ සකස් වෙවි පිහිටන ආකාරය නුවණින් මෙහෙහි කරනවා නම් රාගය ඇති වූ අකුසල සිතිවිල්ල සිතෙන් නැති වෙලා ප්‍රභාණය වී යනවා. ඊලඟට හිතේ ඇතිවන්න පුළුවන් ද්වේශය සහිත සිතිවිලි, නුවණින් විමසනවා. මගේ හිතේ ද්වේශය හටගත්තේ කොහොමද? මේ කෙනා ගැන ද්වේශය ඇතිකරගෙන, ඒ කෙනා ගැන මම මෙහෙම හිතුවා ඊටපස්සේ මේ විදියට හිතුවා. කියා සිතුවිල්ල සකස් වෙවි පිහිටපු හැටි නුවණින් මෙහෙහි කරනවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අර ද්වේශය සහිත සිතිවිල්ල හිතීන් ප්‍රභාණය වෙනවා කියා. ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා හිතේ මුලාව සහිත හිතේ රැවටෙන ස්වභාවයෙන් යුතු සිතිවිලි හටගන්නාවිට නුවණින් විමසනවා ඒ වගේ හිතේ රැවටෙන. මුලා සහිත ස්වභාවයෙන් යුතු සිතිවිලි හටගත්තේ කොහොමද මම කුමන දෙයක් හිතූ නිසාද මුලාව ඇතිවුනේ.

ඒ ආකාරයට ඒ සිතිවිල්ල සකස් වෙච්ච පිහිටන ආකාරය නුවණින් විමසනවා. ච්චිට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා වියාගේ හිතේ මේ පාපී අකුසල සිතිවිලි ඔක්කොම තමාගේ හිතින් ප්‍රභාණය වෙලා යනවා කියා. ඒ පාපී සිතුවිලි ප්‍රභාණය කරන ආකාරය මොකක්ද? සකස් වෙච්ච පිහිටන ආකාරය හොඳට නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. ච්චිට පාපී අකුසල් ප්‍රභාණය වනවා කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නා. පින්වතුනි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට උපමාවක් පෙන්වා දෙනවා.

ඒක හරියට මෙන්න මේ වගේ දෙයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි යම් කිසි පුරුෂයෙක් ඉන්නවා මේ පුරුෂයා දුවගෙන යනවා. දුවමින් පාරේ ගමන් කරනවා. දුවන ගමන් කල්පනා කරනවා මම මොකටද? දුවගෙන යන්නේ. හිමින් යනවා කියා. ඊට පස්සේ දිවීම නතර කරලා හිමින් යනවා. හිමින් යනකොට මෙයා කල්පනා කරනවා මම මොකටද? හෙමින් යන්නේ කියලා. ඊට පස්සේ නවතිනවා. දැන් වියා නැවතුනා. නැවතිලා ඊක වෙලාවක් ඉඳලා කල්පනා කරනවා. මං මොකටද මේ හිටගෙන ඉන්නේ. මම ඉඳගන්නවා කියා වියා ඉඳගන්නවා. මෙයා ඊකක් වෙලා ඉඳගෙන ඉඳලා හිතනවා මම මොකටද ඉඳගෙන ඉන්නේ. කියලා, භාන්සි වෙනවා. මෙයා මේ මොකද කලේ. අමාරු ඉරියව් අතහැරලා පහසු ඉරියව් තෝරා ගත්තා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; පින්වත් මහණෙනි මෙන්න මේ විදිහට අකුසල් සිතුවිලි තමන්ගේ සිතට එනවිට අකුසල් සිතිවිලි සකස්වෙමින් හිතේ පිහිටපු ආකාරය නුවණින් මෙනෙහි කරලා ඒ පාපී අකුසලය හිතින් ප්‍රභාණය කරන්න කියලා. ඒ විදියට පාපී අකුසලය හටගන්න ආකාරය නුවණින් විමසනවිට පාපී අකුසල සිතිවිලි සිතින් ප්‍රභාණය වී කුසල් අරමුණු තුළ හිත තැන්පත් වෙනවා. හිත සමාධිමත් වෙනවා. හිත එකඟවන්න පටන් ගන්නවා. එතකොට පාපී අකුසලය හිතෙන් නැතිවෙලා යනවා.

අපි දැන් කාරණා හතරක් සඳහන් කලා. පළවෙනි කාරණය මොකක්ද? අකුසල් සිතුවිල්ලක් හිතට එනකොට කුසල් අරමුණක් හිතන්න පටන් අරගෙන අකුසල සිතුවිල්ල හිතින් ප්‍රභාණය කරනවා. දෙවෙනි එක අකුසල් සිතිවිලි සිතීමේ නයානක පැත්ත ගැන නුවණින් සිහි කරනවා. තුන්වෙනි එක අකුසල් සිතිවිලි සිතට එන විට සිහි නොකර ඉන්නවා. හතරවෙනි එක අකුසල සිතිවිලි හිතේ සකස් වෙච්ච පිහිටන ආකාරය හොඳට නුවණින් විමසනවා. මෙන්න මේ විදිහට හිතේ උපන්නා වූ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට ඒරියය කරන්න ඕන. පින්වතුනි, ඊලඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා;

පින්වත් මහණෙනි මෙන්න මේ විදියට අකුසල ධර්මයන් හිතේ සකස්වෙමින් පිහිටන ආකාරය වියා නුවණින් මෙහෙති කරන විට තමන්ගේ හිතට නැවත නැවතත් අර රාග සහිත, ද්වේශ සහිත, මෝහ සහිත පාපී අකුසල ධර්මයන් වනවා නම් මේ විදියට කරන්න ඕන. වියා දුන්මටි කාගෙන දිව තල්ලට තද කරගෙන බලවත් ලෙස ඒ අකුසල සිතිවිල්ලට සිතින් හිගුහ කරමින් ඒ අකුසල් සිතිවිල්ල නැති කරන්න උත්සාහ කරමින් ඒ අකුසල සිතිවිල්ල ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. දිව තල්ලට තද කර ගෙන ඒ අකුසල් සිතිවිල්ලට බලවත් ලෙස හිගුහ කරමින් අකුසල සිතිවිලි ප්‍රභාණය කරන්න උත්සාහ ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා; ඒක මෙන්න මේ වගේ දෙයක්. හොඳට ඇඟපත තියෙන හැඩිදැඩි මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා. තමන්ගේ ලඟට වනවා කෙට්ටු ඕතැති දුර්වල මනුෂ්‍යයෙක්. හැඩිදැඩි මනුෂ්‍යයා කෙට්ටු මනුෂ්‍යයා ලඟට අරගෙන මිරිකාගෙන තදින් පහර දෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අන්න ඒ වගේ බලවත් පුරුෂයා අර පෙන්නු වගේ මනුෂ්‍යයාට තදින් ගහනවා වගේ පාපී අකුසල ධර්මයන් හිතට වන විට බලවත් ලෙස හිගුහ කරමින් දිව තල්ලට තද කරමින් අකුසල් සිතිවිලි ප්‍රභාණය කරන්න උත්සාහ ගන්න ඕන.

මේ ආකාරයට නුවණින් විමසන විට මේ පාපී අකුසල ධර්මයන් සිතින් ප්‍රභාණය වී යනවා. කුසල ධර්මයන් තුළ තමන්ගේ හිත පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. හිත තැන්පත් වෙන්න පටන් ගන්නවා. හිත සමාධිමත් වන්නට පටන් ගන්නවා. දැන් අකුසල් ප්‍රභාණය වන ක්‍රම කියක් ඉගෙනගත්තද? ක්‍රම 5 කි. කියන්න බලන්න.

1. අකුසල ධර්මයක් හිතට වනවිට කුසල් අරමුණක් හිතලා අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කරනවා.
2. අකුසල් සිතිවිලි සිතීමේ භයානක පැත්ත නුවණින් විමසනවා.
3. අකුසල් සිතිවිලි සිතන්නේ නැතුව ඉන්නවා.
4. අකුසල් සිතිවිලි සකස් වෙවි සිතේ පිහිටන ආකාරය හොඳට නුවණින් මෙහෙති කරනවා.
5. දුන්මටි කාගෙන දිව තල්ලට තද කරගෙන අකුසල ධර්මයට බලවත් ලෙස හිගුහ කරමින් අකුසල ධර්මය ප්‍රභාණය කිරීමට මහන්සි ගන්නවා.

පින්වතුනි මේ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරපු කෙනෙකුට හැර මේ දේවල් මේ විදියට කියන්න වෙන කෙනෙකුට පුළුවන්ද? බෑ

පින්වතුහි. ඒ හිසා ඔබට පැහැදිලි වෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරපු කෙනෙක්ය කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකාන්තයෙන් ම අරහං වන සේක. ඒකාන්තයෙන්ම රාග, ද්වේශ, මෝහ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරපු කෙනෙක්ය ඒකාන්තයෙන්ම රාග, ද්වේශ, මෝහ ප්‍රභාණය කිරීමෙන් නිකෙළෙස් කෙනෙක්ය කියලා මේ දේශනාවලින් හොඳින් පැහැදිලි වෙනවා. අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය වන ආකාරය මේ විදියට දේශනා කරන්න බෑ වෙන කෙනෙකුට. අකුසල් සිතිවිලි තියෙන කෙනෙකුට කවදාවත් මේ දේශනාව කරන්න බෑ. උන්වහන්සේ අකුසල් ප්‍රභාණය කරලා අපට මේවා දේශනා කලේ. උන්වහන්සේ දැක්කා මේ අකුසල ධර්ම තමන්ගේ හිතේ පැවැත්වීම නිසා මේ සත්ත්වයන්ගේ හිත කිලීටුවෙලා මරණින් මත්තේ නිරයේ උපදිනවා. පෙරේත ලෝකයේ උපදිනවා. තිරිසන් ලෝකයේ උපදිනවා. එහෙම ඉපදිලා අනන්ත දුක් විඳිනවා කියා දැකලා උන්වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් යුක්තව අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන ආකාරය අපට පෙන්වා දුන්නා. උන්වහන්සේ මේ දේවල් අපට පෙන්වා දුන්නේ උන්වහන්සේගේ හිතේ තිබුණා කරුණාව නිසා ම යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කරුණාව වෙන කෙනෙකුගේ කරුණාවට සම කරන්න බෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ උන්වහන්සේගේ කරුණාව ගැන මේ විදියට වදාළා. පින්වත් මහණෙනි, රජතුමාගේ සිඟිති දරුවා හදාගන්න කිරි අම්මාවරු ඉන්නවා. මේ කිරි අම්මාවරු දරුවා ආදරයෙන් රැක බලා ගන්නවා. ඊලඟට රජකම ලබන්න ඉන්න දරුවා නිසා හොඳට රැක බලා ගන්නවා. මේ කිරි අම්මලා දරුවා ලගම ඉන්නවා. කිරි අම්මාවරු එහාට මෙහාට වහතරු ඉඳලා මේ දරුවා කටට කෝටු කැල්ලක් දා ගන්නවා. ඊට පස්සේ කිරි අම්මාවරු දුවගෙන ඇවිත් කටට අතදාලා කෝටු කැල්ල ඇදලා ගන්නවා. ඇයි එහෙම ඇදලා ගන්නේ. මේ දරුවාගේ ජීවිතය ඒකෙන් අවසන් වෙන්න පුළුවන් නිසා. ජීවිතය බේරාගන්න ඕන නිසා එහෙම ඇදලා දාන්නේ. එහෙම කරද්දී මේ දරුවාගේ කට තුවාල වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ දරුවට ඒකෙන් වෙන්වේ යහපතක් ම යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ දරුවා ලොකු වනවිට මේ කිරි මව්වරු රැකබලා ගන්න යන්නේ නෑ. මොකද? දැන් මේ දරුවාට තමන්ගේ දේවල් කරගන්න පුළුවන් නිසා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා අන්න ඒ කිරි අම්මාවරු වගෙයි භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේත්. තථාගතයන් වහන්සේත් ඔබ තුළ ශ්‍රද්ධාව පිහිටනකම් ම ඔබව රැකබලා ගන්නවා. පවට ලැජ්ජාව ඇතිවෙන තුරු ඔබව රැකබලා ගන්නවා. පවට භය ඇතිවන තුරු

ඔබව රැකබලා ගන්නවා. අකුසල් දුරුකරලා, කුසල් වඩන්න වීරිය ඇතිවෙන තුරු ඔබව රැකබලා ගන්නවා. චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය තුළින් ප්‍රඥාව ඇතිවන තුරු ඔබව රැකබලා ගන්නවා.

පින්වතුහි, නමුත් අද බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිහිවන් පාලා අද කොහොමද උන්වහන්සේ අපව රැකබලා ගන්නේ? උන්වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් සාමාන්‍යයෙන්, අකුසල් දුරු කරලා කුසල් වඩන්න ඔබේ හිත ඔබට ඉඩ දෙන්නේ නෑ. ඉඩ දෙන්න නම් අකුසල ධර්මයන් නිසා දුක් විඳිනවා කියා ඔබට හිතෙන්න ඕන. රාගය සහිත සිතුවිලි නිසා ඔබ නිරන්තරයෙන් දුක් විඳිනවා කියා හිතන්න ඕන. ද්වේශය සහිත සිතිවිලි නිසා ඔබ දුක් විඳිනවා කියා හිතන්න ඕන. මෝහය සහිත සිතිවිලි නිසා ඔබ දුක් විඳිනවා කියා හිතන්න ඕන. මේ සිතිවිලි නිසා ඔබ දුක් විඳිනවා කියා හිතන්න ඕන. එහෙම සිතුවිලි ඔබේ හිතට ආවාම ඒ නිසා නිරන්තරයෙන් දුක් විඳිනවා කියා හිතන්න ඕන. ඊලඟට අපි කතා කරමු. කපටිකම, අහංකාරකම මේවගේ අකුසල ධර්ම. හිත තුළ පවතින විට තමන් ඒ අකුසල ධර්ම නිසා දුක් විඳින බව තමන් හිතන්න ඕන. එහෙම හිතන්නේ නැතුව මේ අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරන්න කියා හිත ඉඩ දෙන්නේ නෑ. ඒ නිසා මේ පාපී අකුසල් සිතුවිලි වලින් තමන් විඳින ආදීනව සිහිකරන්න ඕන. එහෙම සිහිකරලා පාපී අකුසල් සිතුවිලි ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගන්න ඕන. මේ පාපී අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කිරීමෙන් සිත පිරිසිදු වෙනවා. සිත පාරිශුද්ධ භාවයට පත්වෙනවා. මේ විදියට පාරිශුද්ධ භාවයට පත් වූ සිත චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය කරා යනවා. ඒ සිතට දුක පරිපූර්ණව අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්. ඒ සිතට දුක හටගැනීමේ හේතුව තණ්හාව ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්. දුක නැතිවීම හෙවත් අමා මහ නිවන සාක්ෂාත් කරන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා ප්‍රගුණ කළ යුතු ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කරන්නත් පුළුවන්.

මේ විදියට පාපී අකුසල් සිතුවිලි ප්‍රභාණය කරන්න මහන්සි ගත්තොත් මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරන්න ඔබට පුළුවන්. විය කළ හැකි වූහොත් ඔබ මේ ලෝකයේ ඉන්න ප්‍රඥාවන්ත ම කෙනෙක් වෙනවා. මේ ලෝකයේ වැඩියෙන් ඉන්නේ ප්‍රඥාව අඩු අය. මේ ලෝකේ ඉන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයකුට පමණයි ප්‍රඥාව ඇති කරගන්න පුළුවන්. මේ ලෝකේ ඉන්න වෙනත් ආගම්වල ශ්‍රාවකයින්ට ප්‍රඥාව ඇති කරගන්න පුළුවන් කමක් නෑ. අකුසල සිතිවිලි ප්‍රභාණය කිරීමෙන්මයි ප්‍රඥාව ඇති වන්නේ. අකුසල සිතිවිලි ප්‍රභාණය කිරීමෙන්මයි චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරගන්න තියෙන්නේ. පින්වතුහි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා 'යථාසංධාර ධුනස්මිං උජ්ජුතස්මිං මහා

පථේ' පින්වත් මහණෙහි මිනිසුන් විසින් කුණු කසල දමන මහ පාර අයිනේ තියෙන මඩ වගුරක් තියෙනවා. 'පදමං තත්ථ ජායේති' ඒ මඩ වගුරේ හෙළමක් පිපෙනවා. 'සුචි ගන්ධං මනෝරමං' සුවඳ හමන මනෝරමය වූ හෙළම 'ඵචං සංඛාර භූතේසු' අන්න ඒ මඩ වතුර වගේම සාමාන්‍යය ලෝකයේ මිනිස්සු 'අන්ධ භූතේ අන්ධ භූතේ පුට්ඨජනේ' අන්ධබාල පෘථග්ජන පිරිස අන්ධකාරේ යන පිරිසක්, අන්න ඒ පිරිස මැද්දේ පුට්ඨජනේ 'අති රෝචති පඤ්ඤාය' ප්‍රඥාවෙන් බබලන්න පටන් ගන්නවා. 'සම්මා සම්බුද්ධ සාවකෝති' සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ ප්‍රඥාවෙන් බබලනවා. කවුද චිතකොට ප්‍රඥාවෙන් බබලන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා සර්ව බලධාරී දෙවියන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝද? නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයායි ප්‍රඥාවෙන් බබලන්නේ. ඒ නිසා පින්වතුනි ඔබ හැම දෙනාම බලවත් අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්න මමත් මේ මගේ හිතේ ඇති ඒ තිබෙන අකුසල් සිතිවිලි ප්‍රභාණය කරන්න මගේ ජීවිතය පරදවට තබලා චීර්යය අරගෙන මේ ගෞතම බුදු සසුනේ දී ම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර ගන්නවා කියලා.

ආදා ආදා!! ආදා!!!

මහලේඛනවේ පිහිටි වස්තූන්

නූතන කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිස කරනු ලබන වීර්යය

ගරුකව මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීධර්මයන් පිහිටුවන,

අද දවසේ දී මේ පින්වතුන් සුදානම් වෙන්නේ සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම දේශනා මාලාවේ හත්වන ධර්ම දේශනයට සවන් දීමටයි. මේ දවස්වල මේ පින්වතුන් ඉගෙනගනිමින් යන්නේ සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම යටතේ සඳහන් වන සතර සමයක් ප්‍රධාන වීර්යය පිළිබඳවයි. ඉතිං, අපි පිළිවෙලින් ආයත් මතක් කර ගනිමු.

අනුප්පන්නං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදය තමා තුළ හට නො ගත් අකුසල ධර්මයන් (රාග, ද්වේශ, මෝහ ආදී) හටගැනීම වැළැක්වීම පිණිස **ඡන්දං ජනේති** කැමැත්ත උපදවා ගන්නවා **වායමති** වැයමී කරනවා **වීර්යං ආරභති** උත්සාහය ඇති කර ගන්නවා **චිත්තං පග්ගණ්භාති** සිත දැඩි කොට ගන්නවා **පදහති** බලවත්ව වීර්යයක් යොදවනවා කියන කරුණ.

උප්පන්නං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය තමා තුළ හටගත් ලාමක වූ අකුසල ධර්ම ප්‍රහාණය කිරීම පිණිස **ඡන්දං ජනේති** කැමැත්ත උපදවා ගන්නවා **වායමති** වැයමී කරනවා **වීර්යං ආරභති** උත්සාහය ඇති කර ගන්නවා **චිත්තං පග්ගණ්භාති** සිත දැඩි කොට ගන්නවා **පදහති** බලවත්ව වීර්යයක් යොදවනවා කියන කරුණ.

අනුප්පත්තානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය තමා තුළ හට නොගත් කුසල ධර්ම (සීල, සමාධි, ප්‍රඥා ආදී) උපදවා ගැනීම පිණිස ඡන්දං ජනේති කැමැත්ත උපදවා ගන්නවා වායමති වෘයම් කරනවා විරියං ආරහති උත්සාහය ඇති කර ගන්නවා චිත්තං පශ්ගණ්හාති සිත දැඩි කොට ගන්නවා පදනති බලවත්ව චීර්යයක් යොදවනවා කියන කරුණු.

උප්පත්තානං කුසලානං ධම්මානං ධීනියා අසම්මෝසාය, හියෙත්තවාය වේපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා තමන් තුළ හට ගන්නා වූ කුසල ධර්ම වැඩිදියුණු කරගැනීම සඳහා වැඩි වැඩියෙන් ඇති කර ගැනීම සඳහා බහුල කර ගැනීම සඳහා බලවත්ව ඇති කර ගැනීම සඳහා පරිපූර්ණත්වයට පත් කර ගැනීම සඳහා ඡන්දං ජනේති කැමැත්ත උපදවා ගන්නවා වායමති වෘයම් කරනවා විරියං ආරහති උත්සාහය ඇති කර ගන්නවා චිත්තං පශ්ගණ්හාති සිත දැඩි කොට ගන්නවා පදනති බලවත්ව චීර්යයක් යොදවනවා කියන කරුණු හතරයි.

ඉතිං, ඊට අනුව අදට අපට නියමිතව තිබෙන්නේ තුන්වන කරුණයි. ඒ කියන්නේ හට නොගන්නා වූ කුසල ධර්ම උපදවාගැනීම පිණිස කරන චීර්යය පිළිබඳව සඳහන් වන ධර්ම දේශනාවයි. ඉතිං මේ සඳහා අපි කවුරුත් දැන් සුදානම් වෙන්න ඕන. පින්වතුනි, මේ ලෝකයට පහළ වන ඉතාම දුර්ලභ වූ, පරම ශ්‍රේෂ්ඨ වූ මනුෂ්‍ය රත්නය කියලා කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේට. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් මේ ලෝකයට පහළවනවා කියන කරුණ කොතරම් දුර්ලභ ද කියලා කියනවා නම් මේ මහා පෘතුවියට පවා ඒක දැනෙනවා.

පින්වතුනි, මේ ලෝකය තුළ නිරයක් තියෙනවා සම්පූර්ණයෙන් ම සණ අන්ධකාරයෙන් වැහිච්ච, මේ ලෝකයට බෝසත් කුමාරයාගේ පහළවීමත් සමගම ඒ නිරයට පවා ආලෝකයක් පහළ වෙනවා. ඒක නිසා මේ ලෝකයට බුදු කෙනෙක් පහළ වෙනවා කියන කරුණ අතිශයින් ම දුර්ලභ කරුණක්. පින්වතුනි, මේ යුගයේ අපි මනුස්ස ලෝකයේ ඉපදිලා යමක් කමක් දැන කියාගන්න කොට අපිට පුළුවන්කම ලැබුණා බුදුරජාණන් වහන්සේව සරණ යන්න. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට සවන් දෙන්න. ඊළඟට ඒ ධර්මය අනුගමනය කරලා සංසාර දුකින් නිදහස් වුණු ශ්‍රාවක පිරිස ගැන අහගන්නට පුළුවන්කම ලැබුණා.

අප සරණ ගිය සිද්ධාර්ථ ගෞතම නම් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝකයට පහළ වුණේ මේ හදු කල්පයේ සතර වන බුදුරජාණන් වහන්සේ හැටියටයි. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ ලුම්බිණි සල් උයනේදී, වෙසක් පොහොය දවසක මේ ලෝකයට පහළ වුණා. ඒ පහළ වීම

තුසිත දිව්‍ය ලෝකේ දෙව්වරුන්ට පවා දැනෙන්ට පටන් ගත්තා. දෙව්වරු ප්‍රීති සෝභා තිය තියා, උත්සව තිය තියා සතුටු වෙන්න පටන් ගත්තා. ඉතිං ඒක නිසා බෝසත් කුමාරයෙක් මේ ලෝකයට පහළ වෙනවා කියන කරුණ දිව්‍ය ලෝකවලටත් ආරංචි වුණා. ඉතින්, ඒ දෙව්වරු සතුටු වුණේ එකම එක කරුණක් උදෙසා ම යි. ඒ තමයි දෙව්වරු දන්නවා මේ ලෝකයේ පහළ වන පරමෝත්තම වූ, පරම පූජනීය වූ නරෝත්තමයන් වහන්සේ පහළ වුනා කියන කරුණ. බෝසනාණන් වහන්සේ මේ ලෝකයට පහළ වෙලා පියවර හතක් ඉදිරියට වැඩම කරලා, මේ ලෝකයට අභිත වූ, ගාමිණීර වූ සිංහනාදයක් කළා.

“අග්ගෝ හමස්මි ලෝකස්ස, සෙට්ඨෝ හමස්මි ලෝකස්ස, පෙට්ඨෝ හමස්මි ලෝකස්ස, අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදාති පුත්ඛිතවෝති” කියලා. ‘මම ලොවට අග්‍ර වෙමි, මම ලොවට ශ්‍රේෂ්ඨ වෙමි, මම ලොවට පෙයෂ්ඨ වෙමි, මේ මාගේ අන්තිම ඉපදීමයි. ආයිමත් ඉපදීමක් නැත’ කියලා සිංහනාද කළා.

ඊට පස්සේ මේ පින්වන්ත පුංචි කුමාරයාගේ පියාණන් වන සුද්ධෝදන රජතුමාගේ මව මහමායා බිසවුන් වහන්සේත් අප්‍රමාණ සතුටට පත් වුණා. මේ කුමාරයා ගැන නිරන්තරයෙන්ම සිතී කරලා, ධර්මතාවයක් හැටියට ඕනෑම බෝසත් කුමාරයෙකුගේ මව (බුද්ධ මාතාව) කලුරිය කරලා තුසිත දිව්‍ය ලෝකයේ මාතෘ දිව්‍ය රාජයා හැටියට උපත ලබනවා. ඉතිං දින හතකින් මහමායා බිසව කලුරිය කළා. ඊට පස්සේ මේ පුංචි කුමාරයාව හදා වඩා ගත්තේ සුළු මව වන ප්‍රජාපතී ගෝතමීය විසින්. කුමාරයා ප්‍රජාපතී ගෝතමීයගේ තුරුලේ බොහෝම හොඳට වැඩුනා. ඒ වගේම මේ පුංචි කුමාරයාට අසීමිත විදියට ආරක්ෂාවක් ප්‍රජාපතී ගෝතමීය තුළින් සැලසුණා.

එකසිය අටක් බමුණන්ව කැඳව්වා, මේ කුමාරයාගේ අනාගතය ගැන අහන්න. ඒ පැමිණි බමුණු පිරිස ලක්ඛණ ශාස්ත්‍රයට ඉතාමත්ම දක්ෂ පිරිසක්. ඒ පිරිස මේ කුමාරයා ගැන කරුණු දෙකක් කියන්න පටන්ගත්තා. ඒ තමයි මේ කුමාරයා ගිහි ජීවිතය තුළ හිටියොත් ඒකාන්තයෙන් ම සක්විති රජ පදවියට පත්වෙන බවත්, ගිහි ජීවිතේ අතහැරලා පැවිදි උනොත් ඒකාන්තයෙන්ම අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් බවට පත්වෙනවා කියන කරුණු දෙක. නමුත් මේ පිරිස අතර හිටියා ලක්ඛණ ශාස්ත්‍රයට දක්ෂ තරුණ බමුණෙක්. වියාගේ නම තමයි කොණ්ඩඤ්ඤ. මෙයා හැගිටලා, එක ඇඟිල්ලක් උස්සලා කියන්න පටන් ගත්තා මේ පුත්රුවනට තිබෙන්නේ

චකම චක ඉරණමක් පමණයි. ඒ තමයි 'මේ පින්වන්ත පුත් කුමාරයා ඒකාන්තයෙන් ම සමීඛා සමීඛුද්ධත්වයට පත්වෙනවා' කියමින් සිද්ධාර්ථ කියලා හම තිබ්බා. පුංචි කුමාරයා දවසින් දවස වැඩෙන්නට පටන් ගත්තා. ඉතිං, මේ පින්වන්ත කුමාරයා ඉගෙනීම් කටයුතුවලටත් බොහෝම දක්ෂයි. ගුරුවරු උගන්වන දේවල් චක ක්ෂණයකින් දරා ගන්න පුළුවන්කම තිබුණා.

තරුණ වෙනකොට සුද්ධෝදන රජතුමා රජ මාළිගා තුනක් හදලා දුන්නා රම්‍ය, සුරම්‍ය, සුභ කියලා. ඒ මාළිගා තුන රජතුමා හැදුවේ සෘතු තුනට. සීත සෘතුවට චක මාළිගාවක්, උෂ්ණ සෘතුවට චක මාළිගාවක්, වස්සාන සෘතුවට චක මාළිගාවක් වශයෙන් සෘතු තුනට මාළිගා තුනක් හැදුවා. ඉතිං මේ සෑම වැඩ කටයුත්තක්ම කරන සුද්ධෝදන රජතුමාගේ චකම අදහස තිබුණේ කුමාරයා කොහොම හරි සක්විති රාජ පදවියට පත් කර වීම ම යි.

ඉතිං, ඒ කාලේ දඹදිව වාර්තුවලට අනුව වයස දහසයේදී විවාහ වීම සිද්ධ කරනවා. සිද්ධාර්ථ කුමාරයාත් අවුරුදු දහසයේදී ඒ කාලේ දඹදිව හිටපු අතිරූපී ලස්සනම තරුණිය යශෝදරා දේවියට සරණ පාලා දුන්නා. සිද්ධාර්ථ කුමාරයාත්, යශෝදරා බිසවත් බොහොම හොඳට සතුටින්, ප්‍රීතියෙන් කාලය ගත කළා.

පින්වතුනි, මම මේ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ජීවිතය තුළ කුමානුකූලව කුසල ධර්ම උපදවා ගැනීමට උත්වහන්සේ මාර්ගයේ ගමන් කරපු පිළිවෙල. බෝසතාණන් වහන්සේගේ ජීවිතය තුළ යථාර්ථය දකිමින් නූපන් කුසල ධර්මයක් උපදවාගත් පිළිවෙලයි මම මේ විස්තර කරන්නේ. යශෝදරා දේවියත්, සිද්ධාර්ථ කුමාරයාත් සතුටින් ජීවිතය ගත කළාට මේ කුමාරයා ජීවිතය ගැන කල්පනා කළේ ගැඹුරු විදියට ම යි. ජීවිතයේ යථාර්ථය දකින්න තමයි කුමාරයා මහන්සි ගත්තේ.

චක්තරා දවසක් සිද්ධාර්ථ කුමාරයා උද්‍යාන ක්‍රීඩාවට යන්න අශ්ව කරත්තෙන් පිටත් උනා. පිටත්වෙලා යනකොට මගදී දැක්කා මහලු කෙනෙක්. හැබැයි මේ මහලු කෙනා සාමාන්‍යය මහල්ලෙක් නෙමෙයි. මහලු බවින් කෙළවරට ගිය, විකෘති වෙලා ගිය මහල්ලෙක්. ඒ වෙනකොට සාමාන්‍යයෙන් ඒ වගේ අය දකින්න ලැබුණොත් නැහැ. මහල්ලන්, රෝගීන්, මරණයට පත්වෙච්ච අය වගේම ශ්‍රමණයන් වහන්සේලා කපි විස්තු රාජධානියෙන් පිටමං කරලයි තිබුණේ. කුමාරයා මේවා දැකලා ජීවිතේ ගැන කලකිරෙයි කියලා. නමුත් කුමක් හෝ කරුණකට කුමාරයාට වයසට ගිය පුද්ගලයෙක් දකින්නට ලැබුණා.

කුඳ ගැහිවිච, දත් හැලවිච, කෙස් සුදු පැහැ ගැහිවිච, හම රැළි ගැහුණු, සම්පූර්ණයෙන් විකෘති වෙවිච, වයසට ගිය ස්වභාවයේ කෙළවරට ගිය කෙනෙක් කුමාරයා දැක්කා. දැකලා ඇහුවා “කවුද මේ?” රියදුරා පිළිතුරු දුන්නා, “කුමාරයාණෙනි, මේ තමයි වයසට ගිය අයගේ කෙළවර.” කුමාරයා චිකපාරටම ඇහුවේ, “අපිටත් මෙහෙම වෙනවද?” සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙක් ජීවිතය ගැන නොහිතන පැත්තක් සිද්ධාර්ථ ධෝසනාණන් වහන්සේ සිතුවා. අපිටත් මෙහෙම වෙනවාද? පිළිතුරු ලැබුණා “චිහෙමයි ස්වාමිනි.” “අපිටත් මෙවිචර තමයි.” සිද්ධාර්ථ කුමාරයා කල්පනා කළා. උද්‍යාන ක්‍රීඩාවෙන් වැඩක් නෑ, ආපසු හැරිලා මාලිගාවට යමු කියලා මාලිගාවට යන්න පිටත් වුණා.

දෙවෙනි දවසේ උද්‍යාන ක්‍රීඩාවට යද්දී කුමාරයා දැක්කේ කවුද? ලෙඩෙක්. ලෙඩෙක් කිව්වට, දැන් බලන්න අපි ඕන තරම් ලෙඩ්ඩු දැකලා තියෙනවානේ. නමුත් සමහර ලෙඩ්ඩු ඉන්නවා, දැක්කනම අපට හිතෙනවා, මෙහෙමත් ලෙඩ වෙනවද කියලා. ලෙඩවීමෙන් අන්තයටම ගිය, විකෘති වෙවිච, සාමාන්‍යය මිනිස් ස්වරූපය නැති රෝගියෙක්. මේ කුමාරයා දැක්කා, දැකලා ඇහුවා. “මේ කවුද?” පිළිතුරු දුන්නා, “කුමාරයාණෙනි මේ රෝගියෙක්. ලෙඩවෙවිච කෙනෙක්.” සිද්ධාර්ථ කුමාරයා අහනවා “අපිටත් ලෙඩවෙන්න වෙනවද?” “චිහෙමයි ස්වාමිනි, අපිටත් රෝගාපීඩා වැළඳෙනවා.” චිහෙමනම් මේ උද්‍යාන ක්‍රීඩාවෙන් වැඩක් නෑ. ආපසු හැරිලා යමු කියලා, කුමාරයා හැරිලා, ආයිමත් මාලිගාවට ගියා.

තුන්වෙනි දවසේ කුමාරයා උද්‍යාන ක්‍රීඩාවට යනකොට දැක්කා යම්කිසි දෙයක් පතුරක් උඩ තියාගෙන, දෙපැත්තෙන් පිරිසත් අල්ලාගෙන, පිටිපස්සෙන් පිරිසක් හඬ හඬා යනවා. කුමාරයා බැලුවා මොකක්ද ඒ? මීට කලින් දැකලා තිබ්බේ නැහැ. දැකලා ඇහුවා “මොකක්ද ඒ?” “කුමරුනි, මේ මරණයට පත්වෙවිච කෙනෙක්, මෘත ශරීරයක්,” කුමාරයා චික පාරටම ඇහුවේ, “අපිත් මැරෙනවද?” “චිහෙමයි ස්වාමිනි, අපිටත් මැරෙන්න වෙනවා.” කුමාරයා චදත් ආපසු හැරිලා මාලිගාවට පිටත්වෙලා ගියා.

දැන් කුමාරයාගේ හිතේ හැමවෙලේ ම මේ කරුණු සිහිවෙන්න පටන් ගත්තා. මේකද මේ ලෝකේ තියෙන ස්වාභාවය. සිද්ධාර්ථ ධෝසනාණන් වහන්සේ ජීවිතය ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කරන්න පටන් ගත්තා.

හතරවෙනි දුවසේ සිද්ධාර්ථ බෝසත් කුමාරයා අශ්ව කරත්තෙන් උදෑසන ක්‍රීඩාවට යනකොට පුදුම කෙනෙක් දැක්කා. කවුද ඒ? ශ්‍රමණයන් වහන්සේ නමක්. මේ වෙතකොට කුමාරයා බ්‍රාහ්මණවරු, ඍෂිවරු, තාපසවරු දැකලා තිබුණා. නමුත් දැකලා නො තිබුණේ කවුද? ශ්‍රමණයන් වහන්සේලා පමණයි. කුමාරයා කල්පනා කරා මේ කවුද? කෙස් රැවුල් බාලා, සිවුරක් පොරවාගෙන, පාත්තරයක් අතට අරගෙන, බොහොම ශාන්ත ඉරියව්වෙන් වඩින කෙනෙක්. ඊට පස්සේ කුමාරයා ඇහුවා "කවුද මේ?" පිළිතුරු දුන්නා, "සිද්ධාර්ථයන් වහන්ස, මේ තමයි මම අර කලින් කියපු ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ආදී දුකින් හිදුනස් වෙන්න මාර්ගයක් හොයන කෙනෙක්, විමුක්තියක් හොයාගෙන යන කෙනෙක්. කුමාරයා කියනවා "ආ.... බොහොම හොඳයි. ඒක තමයි වෙන්න ඕන. ආයිමත් හැරලා මාළිගාවට පිටත් වෙලා ගියා."

දැන් කුමාරයාගේ හිතේ රැවිපිළි රැවි දෙනවා. මේ කරුණු හතර, මොනවාද? සතර පෙර හිමිති. මේකද මේ ලෝකේ තියෙන ස්වභාවය. මේ මාළිගාවේ සිටින මාගේ පියරජතුමා, මෑණියන්, යශෝදරාව, සේවක පිරිස් මේ සියළු දෙනාම වයසට යනවා, රෝගාපීඩාවලට පත්වෙනවා, මරණයට පත්වෙනවා. "මමත් ලෙඩ වෙනවා, වයසට යනවා, මරණයට පත්වෙනවා," කුමාරයා කල්පනා කළා ජීවිතයේ යථාර්ථය ගැන මෙන්න මේ විදියට, කොහොමද?

"මම ජරාවට පත්වෙලා යන කෙනෙක්ව සිටිමින්, මම ලෙඩවෙන, රෝගී තත්ත්වයට පත්වෙන කෙනෙක්ව සිටිද්දී, මරණයට පත්වෙලා යන කෙනෙක්ව සිටිද්දී මම මේ ජරා, ව්‍යාධි, මරණවලට පත්වෙලා යන දේවල්ම හේද මේ හොයන්නේ. ජරා මරණවලට පත්වෙලායන දේවල්වලට හේද මම මේ බැඳෙන්නේ. ඒවට ම හේද මේ ආශා කර කර සතුවක් හොයන්නේ. කුමාරයාට ජීවිතේ ගැන ගැඹුරින් තේරෙන්න පටන් ගත්තා. කෙමෙත් කෙමෙත් කුසල ධර්ම මතුවෙන්න පටන් ගත්තා.

ඉතින්, ඊටපස්සේ මේ අදහස් කුමාරයා මාළිගාව තුළ කියන්න කියන්න පියාණන්, බිසොවුන් ආදී සියලු දෙනාම කළේ හඬා වැළපුණා චිකමයි. කවුරුත් මේ දේවල් ගැන සතුවට පත්වුණේ නැහැ. නමුත් සිද්ධාර්ථ කුමාරයා ජීවිතේ ගැන කල්පනා කළේ මේ ජීවිතය යථාර්ථය කරා අරගෙන යන විදියට ම යි. කුමාරයා කල්පනා කළා, රාහුල කුමාරයා උපන් රාත්‍රියෙහි "මේකෙන් වෙන්නේ මට හිදුනස්වීමක් නම් නෙවෙයි. තව තවත් බැඳී යන චික පමණමයි. ඒක හිසා මේකෙන් ගැළවෙන්න ඕන." හැබැයි කාගෙන් අහගන්නවාද කියලා දන්නේ නෑ."

මම ම මේක හොයගන්නවා කියන අදහසින් ඒ රාත්‍රියේදී ම ඡන්ත

ඇමතිවත් ඇතැරවගෙන, කන්ටක අශ්වයා පිටට නැගලා පිටත්වුණා. විමුක්තියක් හොයන්න. බලන්න, කොච්චර අධිෂ්ඨාන සම්පන්න සිතක් ද? ඇයි දුකින් හිඳහස්වෙන්න ඕන කියලා අදහසක් තියෙනවා. නමුත් හිඳහස් වෙන්නේ කොහොමද කියලා දන්නේ නැහැ.

දැන් අපිට නම් හිඳහස්වීම පිණිස මාර්ගයක් තියෙනවා. නමුත් සිද්ධාර්ථ ධෝසනාණන් වහන්සේට තිබුණේ නැහැ. තනියමයි භොයාගන්න තිබුණේ. ඉතින් දැඩි අධිෂ්ඨානයකින් යුක්තව අශ්වයාගේ පිටින් අනෝමා ගං තෙරෙන් චිතෙරවුනා. චිතෙර වෙලා, අශ්වයාගේ පිටෙන් බැහැරලා කන්ටක අශ්වයාවයි, ඡන්ත ඇමතිවයි ආයිමත් මාළිගාවට පිටත් කරලා ඇරියා. නමුත් කන්ටක අශ්වයාට යන්න පුළුවන්කමක් තිබුණේ නැහැ. සිද්ධාර්ථ කුමාරයා නොපෙනී යනවාත් සමගම කන්ටක අශ්වයාගේ හඳවත පැලිලා මරණයට පත්වෙලා දෙව්වෙලාට උපන්නා.

පින්වතුනි, තිරිසන් කන්ටක අශ්වයාට චිතෙම උනානම්, යශෝදරා දේවියට කියලා පිටත්වෙන්න ලැහැස්ති උනානම් කොහොම වෙයිද? යන්න ලැබෙයිද? ලැබෙන්නේ නැහැ. සිද්ධාර්ථ කුමාරයා විමුක්තියක් භොයාගෙන වනාන්තරයට ගියා. වනයට ගිහිල්ලා පාංශුකූල රෙදි භොයාගෙන සිවුරක් හදා ගත්තා. දැන් කුමාරයාට මතකයි මොකක්ද, අර ශ්‍රමණ රූපය මතකයි. සිවුරක් පොරවා ගත්තා, කෙස් රැවුල් බෑවා, මැටි පාත්තරයකුත් අතට ගත්තා අරගෙන කපිලවස්තු පුරයේ ඉඳලා බොහොම දුරක් ගෙවාගෙන වනය මැදින් ම රජගහ නුවරට පයින් වැඩම කළා. වැඩම කරලා පාණ්ඩව කියන පර්වතය අසලට වැඩම කළා, යන අතරමගදී රජගහ නුවරට පිඬුසිඟා වැඩියා.

දැන් ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේ රජගහනුවර පිඬුසිඟා වඩින කොට, මිනිස්සු වටවෙලා බලනවා, අසාමාන්‍ය පැවිද්දෙක්. දෙවියෙක්වත් ද? ගාන්ධර්වයෙක්වත් ද? මිනිස්සු කල්පනා කරනවා. සාධි බල සම්පන්න කෙනෙක් වත් ද? ඇයි? රත්තරන් පාට ශරීරයත් තියෙන, තද හිල් පාට ඇස් දෙකක් තියෙන, නුග රුකක් මෙන් සෘජු ශරීරයක් තියෙන, සුප්පතිටීත පාද තියෙන අසාමාන්‍ය කෙනෙක්. දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණවලින් යුක්ත බොහෝම ලස්සන කෙනෙක්.

සිද්ධාර්ථ ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේට විදා රජගහ නුවරින් පිණ්ඩපාතයට ලැබුණේ පිළිණු වෙච්ච පිට්ටු කැල්ලක්. පිට්ටු කැල්ල පාත්තරේට දැමීමට පස්සේ උන්වහන්සේ ආයිමත් පිණ්ඩපාතේ වැඩියේ නැහැ. ඒකත් අරගෙන පාණ්ඩව පර්වතය අසලට වැඩියා. වැඩලා දානය වළඳන්න සුදානම් වුණා.

ඒ අතරේ රජගහනුවර හිටපු මිනිස්සු, රජගහනුවර බිම්බිසාර රජතුමාට මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේ ගැන කිව්වා. “ස්වාමීනි, අරුම පුදුම පැවිද්දෙක් රජගහනුවරට පිණිඬපාතේ වැඩියා” කියලා. රජතුමා ඇහුවා “කෝ දැන් ඒ පැවිද්දා පොඩ්ඩක් හොයලා බලන්න. මටත් මුණගැනෙන්න ඕන” කියලා.” රාජපුරුෂයෝ පිටත් කරලා යැව්වා. ඉතින් රාජපුරුෂයෝ හොයලා බලනකොට දැක්කා, පාණ්ඩව පර්වතය අසල, බොහෝම ශාන්ත ඉරියව්වෙන් වැඩ ඉන්න ශ්‍රමණයන් වහන්සේ. දැකලා ගිහිං රජතුමාට කිව්වා “රජතුමනි, පාණ්ඩව පර්වතය අසල ඒ පැවිද්දා බොහෝම ශාන්ත ඉරියව්වෙන් වැඩ ඉන්නවා” කියලා.

ඉන්පසුව සිද්ධාර්ථ ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේ විවේකයෙන් පර්වතය අසල වැඩ ඉන්නකොට බිම්බිසාර රජතුමා එතනට පැමිණියා. ඇවිදින් රජතුමා මේ විදියට ප්‍රශ්න කළා. “ඔබ වහන්සේ කවුද?” බෝසතාණන් වහන්සේ කිව්වා. “කපිලවස්තු පුරය තමයි මගේ රාජධානිය. මම සුද්ධෝදන මහ රජතුමාගේ එකම පුතණුවන්. මම මේ විමුක්තියක් සොයාගෙන යනවා” ඊට පස්සේ බිම්බිසාර රජතුමා මෙහෙම කිව්වා. “ඔබතුමා කැමති නම් මගේ මේ රාජධානියෙන් බාගයක් දෙන්නම් ඔබ වහන්සේ මෙහෙ නවතින්න කිව්වා.”

සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා. “මට එහෙම දෙයක් උවමනා නෑ. මම විමුක්තියක් ම යි සොය සොයා යන්නේ කියලා.” ඉතින් ඊට පස්සේ රජතුමා කියා හිටියා “අනේ ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේට ඒ විමුක්තිය ලැබුණොත් අපිටත් කියා දෙන්න ආයිමත් වඩින සේක්වා!” කියලා.

සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් වහන්සේ ඒ අදහසත් පිළිඅරගෙන වහාන්තරය මැද්දෙන් ම වැඩියා. වඩිනකොට උන්වහන්සේට මුණගැසුණා ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත කියලා ගුරුවරු දෙදෙනෙක්. ඒ දෙන්නාගෙන් ආලාරකාලාම ආකිඤ්චඤ්ඤායතන සමාධිය දක්වා සිත දියුණු කරන හැටි කියලා දුන්නා, උද්දකරාමපුත්ත තේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤ සමාධිය දක්වා සිත දියුණු කරන හැටි කියලා දුන්නා. බෝසතාණන් වහන්සේ බොහෝම සුළු වේලාවකින් මේවා අල්ලා ගත්තා, සමාධිය දියුණු කළා. නමුත් තේරුම්ගත්තා මේ තුළින් නම් විමුක්තියක් ලබාගන්න බෑ. ගුරුවරු අතහැරියා, උපදෙසුත් අතහැරියා, එතැනින් පිටත්වුණා. උන්වහන්සේ පිටත්වෙලා වැඩියේ උරුවෙල ජනපදයේ තියෙන සේනානි ගම අසල තිබ්ව්ව, කඳුගැටය අසලට. ඉතින් උන්වහන්සේ තීරණය කළා “මෙතන හොඳයි පැවිද්දෙකුට” කියලා හිතලා එතන නැවතුනා.

මේ අතරේ සිද්ධාර්ථ ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේට මුණගැසුනා තවත් ශ්‍රමණවරු පස්දෙනෙක්. කවුද ඒ? පස්වග මහණුන්. කොණ්ඩඤ්ඤ, වජ්ජ, භද්දීය, මහානාම, අස්සපී කියන ශ්‍රමණයන් වහන්සේලා. මේ අය මහණවෙලා තියෙන්නේ අනාගතයේ පහළවන බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගෙන් බණ අහන බලාපොරොත්තුවෙන්. මේ පස්දෙනා දන්නවා අභිචාර්යයෙන්ම බුද්ධත්වයට පත්වෙන්නේ කවුද? සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ කියලා. ඒ නිසාමයි මේ පස්දෙනා මහණවෙලා තියෙන්නේ. ඉතින්, මේ පස්දෙනා උන්වහන්සේට උපස්ථාන කරන්න පටන්ගත්තා.

අන්තිමේදි උන්වහන්සේ හිතන්න පටන් ගත්තා. දැන් ඔක්කොම අතහැරලා එක පැත්තයි යන්න තියෙන්නේ. උන්වහන්සේ ගෙදර ඉන්නකොට එක අත්තයක් අත්විත්දා. මොකක්ද ඒ? කාමසුඛල්ලිකානු යෝගය. කාම සුඛයෙහි ඇලි ගැලි වාසය කිරීම. ඒ තුළින් විමුක්තියක් අවබෝධ කරන්න බෑ කියලා උන්වහන්සේ දැක්කා. ඒ නිසා පැවිදිවෙලා අනෙක් අත්තයට වැටුණා. අත්තකිලමටානුයෝගය. දැන් ඉතින් කරන්න දෙයක් නෑ. මේ අත්ථකිලමතානුයෝගී අත්තය පුරුදු කරන්න පටන් ගත්තා. කටු සයනවල සයනය කළා, කටු ගහපු ලෑලිවල සක්මන් කළා, සීතල ජලයේ කිම්බිලා හිටියා, ඊළඟට සමහර දවස්වලට උන්වහන්සේ උඩට හුස්ම අරගෙන පහතට දාන්නේ නැතුව හිටියා. පින්වතුන්, ඒකට කියන්නේ අප්‍රාණික ධ්‍යානය කියලා. ඒ කියන්නේ ප්‍රාණය නැති කරන තරමටම වේදනාව ඇතිකරවන නිසා. උන්වහන්සේ ඒ විදියටත් කරලා බැලුවා. ධර්මය කියලා දෙන්න කෙනෙක් නෑ. ඉන්පස්සේ බෝසතාණන් වහන්සේ ටික ටික දානය වළඳන එකත් නැවැත්තුවා. දානය තුළින්වත් පිරිසිදු වෙන්න පුළුවන්ද බැලුවා. ඉතින් මෙහෙම කටයුතු කරනකොට බෝසතාණන් වහන්සේ ටික ටික දුර්වල වෙලා ගියා. කෙටිටු වෙලා ගියා. ආහාර පාන සම්පූර්ණයෙන්ම අඩු කළා. අඩු කරලා ආහාර නොගෙන ඉන්නම තීරණය කළා. මේ අවස්ථාවේ දෙව්වරු ඇවිදින් කියන්න ගත්තා. “සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්ස, ආහාර නො ගෙන ඉන්න එපා. ඔබවහන්සේ ආහාරපාන නො ගෙන හිටියොත් අපි ඔබවහන්සේගේ රෝමකුපවලින් දිව්‍ය ඕපස් ඇතුළු කරනවා කියලා” එතකොට ගෞතමයන් වහන්සේ හිතුවා. “මේ දෙව්වරු ඒ දේ කළොත් මම ආහාරපාන වළඳන්නේ නැහැ කියන කරුණ බොරුවක් වෙනවා ඒ නිසා මම මුං ඇටයක් විතරක් වළඳනවා” කියා මුං ඇටයක් පමණක් වළඳන්න පටන්ගත්තා.

මේ විදියට ටිකෙන් ටික දුර්වල වෙලා, කෘෂ වෙලා ගියා. උන්වහන්සේ භාවනා කරන්න ඉඳගන්නකොට උකුල් ඇට දෙක

පොළොවේ වදින්න පටන් ගන්නා, හිස අමු ලබු ගෙඩියක් වේලිලා ගියා වගේ වේලිලා, රැළි වැටිලා ගියා. උන්වහන්සේගේ ඇස් දෙක ගැඹුරු ළිඳක, පතුලේ තිබෙන, වතුර ස්වල්පයක පෙනෙන, තරු ච්ඡ්‍රියක් වගේ ජේන්න පටන්ගන්නා. ශරීරය පිරිමදින විට උඩට හැරුණා රෝම ගැලවී ගැලවී ගියා. පින්වතුනි, මේ දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණවලින් සමහරක් නො පෙනී යන තරමටම දුර්වල උනා. නමුත් සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ උත්සාහය අනභැරියේ නෑ. උන්වහන්සේ කොහොම හරි විමුක්තියක් සොයනවා ම යි, නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්නවා ම යි කියලා දැඩි අධීෂ්ඨානයක හිටියා. ඒ කවුරු වෙනුවෙන්වත් නෙමෙයි. පින්වතුනි, මේ සංසාර දුකට පත්වෙලා ඉන්න ලෝක සත්ත්වයන් කෙරෙහි උපන්න අනුකම්පාවෙන් ම යි. ඉතින්, ඒ කරුණ අපට මේ විදියට සිහි කරන්න පුළුවන්.

බුදු සම්ඳන් දුක් වින්දේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 කුසගින්නේ කල් ගෙව්වේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 රෑ පින්තේ නිදි වැරුවේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 සය වසරක් දුක් වින්දේ අපි වෙනුවෙන් ම යි

අමා නිවන් මඟ සෙව්වේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 සැප සදනා මඟ සෙව්වේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 අඳුරට ච්ඡ්‍රියක් සෙව්වේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 සය වසරක් දුක් වින්දේ අපි වෙනුවෙන් ම යි

සිරුර දුබල වී වැටුණේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 දෑස් කෙවෙහි යට ගිලුණේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 මේ තරමට ම දුබල වුණේ අපි වෙනුවෙන් ම යි
 සය වසරක් දුක් වින්දේ අපි වෙනුවෙන් ම යි

පින්වතුනි, සිද්ධාර්ථ ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේ මේ විදියට ජීවිතේ යථාර්ථයක් සොයන්න උත්සාහ ගන්නා. අවසානයේ උන්වහන්සේට තේරුණා. මේ තුළින් නිවන් අවබෝධ කරන්න බැරි බව. තේරුම් අරගෙන උන්වහන්සේ අත්තකිලමථානුයෝගය අනභැරියා. උන්වහන්සේට මතක් උනා පුංචි කාලේ වජ්මඟුල් දවසේ දුඹු රැක් සෙවණේදී කරපු භාවනාව. මොකක්ද? ආනාපානාසති භාවනාව. උන්වහන්සේ ඒ භාවනාව කරන්න පටන්ගන්නා. බෑ භාවනා කරන්න, ඇඳගෙන වැටෙනවා, ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේ තේරුම්ගන්නා ශරීරය යැපෙන මට්ටමට ආහාර අවශ්‍යයි. ඒ නිසා ආහාර ඕනේ. මැටි පාත්තරය අතට අරගෙන සේනානි ගමට පිණ්ඩපාතේ වැඩියා. මේක දැක්ක පස්වග මහණුන් කියන්න ගන්නා. සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන්ට

වැරදුණා. විමුක්තියක් අවබෝධ කරන්න තියෙන විකම මාර්ගය අත්තකිලමටානුයෝගයයි. ගෞතමයන් වහන්සේ ඒ මාර්ගය අතහැරියා. දැන් ඉතිං, සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් ළඟ ඉඳලා වැඩක් නෑ කියලා උන්වහන්සේව දාලා ගියා.

පින්වතුනි, මේ සඳහන් කරපු සියළුම දේවල් සිද්ධ වුණේ සිද්ධවීය යුතු ආකාරයට ම යි. දැන් උන්වහන්සේ හුදෙකලා වුණා. දැන් කාය විචේකයන් තියෙනවා, චිත්ත විචේකයන් තියෙනවා, භාවනා කරන්න සුදුසු පරිසරයක් ගොඩනැගුනා. ඒ අතරේ ටික ටික දානේ ගන්නකොට ශරීරය ටික ටික හිරෝගිවුණා, ආයේමත් දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණ මැනවින් පේන්න පටන් ගත්තා. ටික ටික කාය හිරෝගිමත් වුණා.

මේ අතරේ ආයුමත් පින්බර වෙසක් පුන් පොහෝය දවසක් උළාවුණා. බොහෝ දුර ගමනක් යන්න සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් වහන්සේ පිටත්වුණා. එදා සුජාතා සිටු දියණිය දුන් කිරිපිඬු වළඳා, තේරංජරා ගංතෙරෙන් එතෙරවනවිට, සොත්ථීය බමුණා මුණ ගැහුනා. ඔහු කුසතණ මිටි අටක් පුජා කළා. “ඔබ වහන්සේට භාවනා කරන්න මේවා ප්‍රයෝජනවත් වෙයි” කියන අදහසින්.

සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් වහන්සේ කුසතණ මිටි අට අතට අරගෙන ගගෙන් එතෙර වෙලා වටපිට බැලුවා භාවනා කරන්න සුදුසු තැනක්. උන්වහන්සේ දැක්කා සිලි සිලි ගගා කොළ ලෙලදෙන, අතුපතර විහිදුන රුකක්. ඇසතු රුකක් දැක්කා. මෙතන හොඳයි භාවනා කරන්න කියලා හිතලා කුස තණ මිටි අට බිමට අතුරලා ඊට උඩින් දෙපට සිවුර අතුරලා, පරියංකය බැඳගෙන වාඩිවුණා. වාඩිවෙලා උන්වහන්සේ අධිෂ්ඨාන කළා අසීමිත චීර්යයකින්.

“මාගේ ලේ, මස් වියලේවා!, ඇට, සම්, නහර ඉතිරි වුණොත් ඉතිරි වේවා! යම් පුරුෂ චීර්යයකින් යම් පුරුෂ ශක්තියක්, යම් පුරුෂ පරාක්‍රමයකින්, යම් විමුක්තියක් අවබෝධ කරන්න තියෙනවාද ඒ විමුක්තිය අවබෝධ කරලා මිසක් මම මේ ආසනයෙන් නැගිටින්නේ නෑ කියලා” චතුරංග සමන්තාගත චීර්යයෙන් යුක්තව පුරන ලද පාරම් බලයෙන් යුක්තව බෝසතාණන් වහන්සේ ආනාපානසති භාවනාව කරන්න පටන් ගත්තා.

ඒ වෙලාවේ ගිරිමේඛලා ඇතුළු පිටින් පැමිණි දස මාර සේනාව ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේව වට කර ගත්තා. පහර පිට පහර දෙන්න පටන් ගත්තා, ගර්ජනා කරන්න පටන් ගත්තා, තර්ජනය කරන්න පටන් ගත්තා. ඒ කිසිම දෙයකින් බෝසතාණන් වහන්සේගේ හිවන්

මඟ වළක්වන්න බැරව ගියා. සිද්ධාර්ථ බෝසතාණන් වහන්සේ අකම්පිත සිතින් යුක්තව ඒ දේවල් කාරුණිකව දැකීමත් තව දුරටත් භාවනා කරන්න පටන් ගත්තා. දිගින් දිගටම ආනාපානසති භාවනාව දියුණු කරගෙන යද්දී ප්‍රථම ධ්‍යානයට සම වැදුනා. පිළිවෙළින් දෙවෙනි ධ්‍යානය, තුන්වෙනි ධ්‍යානය, හතරවන ධ්‍යානයට පත් වුණා. අනතුරුව උන්වහන්සේට ජේන්න පටන් ගත්තා. කෙළවරක් නැති මේ සංසාර ගමනේ ආපු පිළිවෙල. ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන ගමන ජේන්න පටන් ගත්තා, ඥානයක් පහළ වුණා. මොකක්ද ඒ? **පුබ්බේතිවාසානුස්සති ඤාණය.** මැදියම් රැය වෙද්දී දැක්කා සිත, කය, වචනය කියන තුන්දොරින් යහපත් දේවල් කරලා මැරලා ගිහින් සත්වයන් සුගතියේ උපදින හැටිත්, අයහපත් දේවල් අකුසල් කරලා මැරලා ගිහින් දුගතියේ ඉපදිලා දුක් විඳින හැටිත් දැක්කා. **චුතුපපාත ඤාණය** පහළ උනා.

ඊටපස්සේ මේ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේට වැටහෙන්න ගත්තා. මේ ජරා මරණවලට හේතුව ඉපදීමයි. ඉපදීමට හේතුව තවයයි. තවයට හේතුව උපාදානයයි උපාදානයට හේතුව තණ්හාවයි තණ්හාවට හේතුව විඳීමක් තිබීමයි විඳීමට හේතුව ස්පර්ශයයි ස්පර්ශයට හේතුව ආයතන හයයි ආයතන හයට හේතුව නාමරූපයයි නාමරූපවලට හේතුව විඤ්ඤාණයයි විඤ්ඤාණයට හේතුව සංස්කාරයයි සංස්කාරවලට හේතුව චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ අනවබෝධය හෙවත් අවිද්‍යාව නැමැති ඝණ අන්ධකාරයයි කියලා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න පටන් ගත්තා. ඊට පස්සේ උන්වහන්සේට පැහැදිලිව තේරුම් ගියා.

ජරා මරණ නැතිවෙනවා ඉපදීම නැත්නම්, ඉපදීම නැතිවෙනවා තවයක් නැත්නම්, තවය නැතිවෙනවා උපාදාන නැත්නම්, උපාදාන නිරුද්ධ වෙනවා තණ්හාව නැත්නම්, තණ්හාව නිරුද්ධ වෙනවා විඳීම නැත්නම්, විඳීම නිරුද්ධ වෙනවා ස්පර්ශය නැති කළොත්, ස්පර්ශය නැතිවෙනවා ආයතන හය නැත්නම්, ආයතන හය නැතිවෙනවා නාමරූප නැත්නම්, නාමරූප නැතිවෙනවා විඤ්ඤාණය නැතිවීමෙන්, විඤ්ඤාණය නැතිවෙනවා සංස්කාර නැතිවීමෙන්. සංස්කාර නැතිවෙනවා චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගෙන, ඉතිරි නැතිව අවිද්‍යාව ප්‍රභාණය කිරීමෙන් කියලා සම්පූර්ණ වශයෙන් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගෙන, අවිද්‍යාව ප්‍රභාණය කරලා සියලු කාමාශ්‍රව, භාවාශ්‍රව, අවිජ්ජාශ්‍රව ආදී සියළු ආශ්‍රව නැති කරලා කාම උපාදාන, දිට්ඨි උපාදාන, සීලබ්ධිත උපාදාන, අත්තවාද උපාදාන ආදී සියළු උපාදාන නැති කරලා, කාම තණ්හා, භව තණ්හා, චිතව තණ්හා යන සියලු තණ්හා නැති කරලා මේ මහා හදු කල්පයේ සතරවෙනි

බුදුරජාණන් වහන්සේ වන සිද්ධාර්ථ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වුණා. නූපන් කුසල් ධර්ම උපදවාගෙන සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරලා මේ ලෝකයට පුර්ව රහතන් වහන්සේ පහළ වුණා.

වහෙමනම් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේලා කුසල ධර්ම උපදවාගත්තේ ගුරු උපදේශ රහිතවයි. නමුත් අපිට කුසල ධර්ම උපදාගන්න තියෙන්නේ ගුරු උපදේශ සහිතවයි. ඒ සඳහා අපට පැහැදිලි මාර්ගයක් පෙන්වලා දෙන්නේ කලාණ මිත්‍රයා විසින් ඒ කලාණ මිත්‍රයාගෙන් තමයි නූපන් කුසල ධර්ම උපදවා ගන්න, සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරන්න මාර්ගය අහන්න ලැබෙන්නේ.

ඒවාගේම අපට පැහැදිලියි නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න නම් චීර්යය අවශ්‍යයි. චීර්යයෙන් තමයි කුසල ධර්ම උපදවාගන්න තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කොයිතරම් චීර්යයකින් ද මේ නිවන් මග අවබෝධ කළේ කියන කරුණ ඉහත බුද්ධ චරිතය තුළින් අපට තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ඉතින් ටික කාලයක දී බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට සවන් දුන්න බොහෝ පිරිසක් නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගෙන මාර්ගවල ලබලා සංසාර දුකින් නිදහස් වුණා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න බාධා කරන කරුණු දහයක් තියෙනවා. ඒවාට කියනවා දස මාර සේනාව කියලා. මෙන්න මේ කරුණු එක්ක තමයි අපට සටන් කරන්න තියෙන්නේ. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරගන්න නම් මෙන්න මේ කරුණු දහය පරදවන්නට ඕන. මේවා පැරදුවොත් තමයි නූපන් කුසල ධර්ම අප තුළ උපදවාගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. අපි දැන් පිළිවෙලින් ඒ කරුණු 10 ඉගෙනගනිමු.

1. **“කාමා තේ පඨමා සේනා”** පළමුවෙනි සේනාව තමයි පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා “කාමය” ඇහෙන්න දකින රූප, කණාට ඇසෙන ශබ්ද, භාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ, දිවට දැනෙන රස, කයට දැනෙන පහස ආදී පංච කාමයන්ට සිත ඇදිලා යන ස්වභාවය.

මේ කාමයන් ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ ලස්සන ගාථාවක් **නිබ්බේදික සුත්‍රයේ** දී දේශනාකොට වදාළා. **“සංකප්පරාගෝ පුරිසස්ස කාමෝ”** පුරුෂයාගේ කාමය කියන්නේ සංකල්පීමය රාගයකි. **“නේතේ කාමා යාති චිත්‍රානි ලෝකේ”** මේ ලෝකයේ තිබෙන විසිතුරු දේවල් කාමය නො වේ. **“සංකප්පරාගෝ පුරිසස්ස කාමෝ”** පුරුෂයාගේ කාමය කියන්නේ සංකල්පීමය රාගයකි. **“තිට්ඨන්ති චිත්‍රානි තථේව ලෝකේ”** මේ ලෝකයේ විසිතුරු දේවල් ඒ ආකාරයෙන් ම තිබුණා වේ. **“අටේත්ථ**

ධර්ම විනයන්ති ඡන්දං” නුවණැති කෙනා කාමයන් කෙරෙහි කැමැත්ත දුරු කරනවා.

දැන් අපි හිතමු බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ ලෝකේ තියෙන රසවත් ම ආහාරපාන පූජා කළා කියලා, උන්වහන්සේ රසයට ඇලෙයිද? නෑ. කාමය හිතෙන් ප්‍රභාණය කරලයි තියෙන්නේ. වෙන කෙනෙකුට දුන්නොත් වියා සිතුවිල්ලක් පහළ කරලා ඇලෙනවා. මේක ලේසියෙන් කෙනෙකුට කරන්න බැර වැඩක්. ඒර්‍යවන්ත කෙනෙක් ම යි මේක කරන්නේ, ඒවගේ ම නුවණ පාවිච්චි කරන්නත් ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කාමය කියලා කියන්නේ ගිහි ඇඟුරු වළක් කියලා. ඉතින් ඒක නිසා කාමයෙන් නිදහස් වෙන්න ඕන. ඒවගේ ම කාමය ඇටසැකිල්ලක් වගේ, ඇවිලෙන නුළු අත්තක් වගේ, ණයට ගත්ත ඇඳුමක් වගේ, කාමය සිහිනයක් වගේ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා හරියට මුවෙක් වැද්දෙකුට අනුවෙනවා වගේ කාමයට අනුවෙච්ච කෙනා මාරයාට අනුවෙනවා කියලා.

පින්වතුනි, කාමයෙන් අපත් වෙලා, ගිහි ජීවිතේ අතහැරලා අනගාරික පැවිද්දට පත්වෙන කෙනෙක් පිළිවෙලින් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරන ආකාරය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ බොහොම ලස්සනට ගණක මොග්ගල්ලාන කියන සූත්‍ර දේශනාවේදී පෙන්නලා දීලා තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා ශ්‍රද්ධාව තියෙන, අවංක, කීකරු, ගුරුවරයාට අවනත හික්මුවට තමයි සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරගෙන නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඒ ක්‍රමානුකූල වැඩපිළිවෙලකට අනුවයි. **අනුපුබ්බ සික්ඛා** අනුපිළිවෙලින් හික්මීමක් තුළින් **අනුපුබ්බ කිරියා** අනුපිළිවෙලින් ක්‍රියාවක් තුළින් **අනුපුබ්බ පටිපදා** අනුපිළිවෙලින් ප්‍රතිපදාවක් තුළින් වශයෙනුයි.

පළමුවෙන් ම කුසල ධර්ම උපදවා ගැනීමට නම් සිල්වන්ත විය යුතුයි. සුළු වරදෙන් බිය දැකීමින් බොහොම ගෞරවයෙන් යුක්තව සමාදන් වූ සිල් පද ආරක්ෂා කළ යුතුයි. දෙවෙනි කරුණ නම් ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇති කර ගැනීමයි. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස සංවර කරගෙන සිටීම යි. ආයතන හයට බාහිරින් ගෝචර වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, අරමුණු මුල්කරගෙන රාග, ද්වේශ, මෝහ ආදී අකුසල ධර්ම හට නොගත්තු විදියට කටයුතු කිරීම යි.

තුන්වෙනි කරුණ නම් සිහි නුවණින් යුතුව ආහාරපාන වැළඳීමයි. අර්ථය දැනගෙන දානය ගැනීමයි. හතරවන කරුණ තමයි ජාගර්යානුයෝගය අනුගමනය කිරීම. ඒ කියන්නේ නින්ද පාලනය කිරීම.

වැඩි වශයෙන් කාලය භාවනාවටම යෙදවීම. ඊළඟ කරුණ තමයි සතර සතිපට්ඨානයට අනුව වාසය කිරීම. ඉන් අනතුරුව කළ යුත්තේ හුදෙකලාවීමයි. ජනශූන්‍ය ප්‍රදේශවල වාසය කිරීමයි. එවිට සමාධිය දියුණු කරගෙන නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගෙන සීම, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරගත හැකි බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා දීමට තියෙනවා. ඉතින් මේ කරුණු පිළිබඳව මේ පින්වතුන් කළින් දේශනාවලින් ඉගෙන ගත් නිසා මම නැවත ඒවා විස්තර වශයෙන් කියන්න යන්නේ නෑ. ඉතිං, කොහොම නමුත් කාමයෙන් නිදහස් වෙලා කුසල ධර්ම උපදවාගන්න තියෙන්නේ අසීමිත චීර්යයකින්.

ඉතින් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා කාමය හටගන්නේ අසුභ දේවල් සුභ විදියට පිළිඅරගෙන, වැරදි විදියට කල්පනා කිරීම මුල්කරගෙනයි. ඉතින් ඒ නිසා අසුභ දේ අසුභ විදියට ම දැකලා යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් යුක්ත උනොත් කාමයෙන් නිදහස් වෙන්න පුළුවන්. අන්ත චිතකොට අපි මාරයාගෙන් නිදහස් වෙනවා. අපි කාමයට බැඳුනොත් බැඳෙන්නේ කාටද? මාරයාට. අපි කාමයට හොබැඳුනොත් නිදහස් වෙන්නේ මාරයාගෙන්.

2. **“දුතියා අරහි වුවච්චි”** කුසල ධර්මයන්හි සිත නො ඇඳලෙන ස්වභාවය. සිල් රකින්න, භාවනා කරන්න, බණ අහන්න, හිත දෙන්නැති ස්වභාවය මාරසේනාවක්. ඒ තමයි අවිද්‍යාවේ තියෙන ස්වභාවය. අරහිය දුරු කරලා කුසල ධර්ම කෙරෙහි හිත අලවා වාසය කරන්නේ චීර්යයවන්න කෙනෙක් ම යි. හොඳට පැහැදිලි වෙයි. මේ දසමාර සේනාව ම පරදවන්න තියෙන්නේ චීර්යය මුල්කරගෙන ම යි. සිතිය පිහිටුවාගෙන කාමයන්ගෙන් නිදහස් වෙන්න අපි තුළ චීර්යය තිබිය යුතුයි. කුසල ධර්මවල සිත අලවන්න චීර්යය අවශ්‍යයි. එහෙම නම් දෙවෙනි මාර සේනාවෙහුත් නිදහස් වෙන්නේ චීර්යයවන්න කෙනයි.

3. **“තතියා ඔප්පිපාසා තේ”** තුන්වෙනි සේනාව තමයි බඩගින්නයි, පිපාසයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා සමහරුන්ට අසීමිත විදියට බඩගිනි වෙනවා. ඉතිං ඒක නිසා කුසල ධර්ම දියුණු කරන්න බෑ. එය නතර කළ හැක්කේ චීර්යයෙනුයි. චිතකොට බඩගින්නට, පිපාසයට අපි ආහාර ගන්න ඕන ප්‍රමාණයකට අනුවයි. ශරීරයට පවත්වන්න උවමනා අන්දමට යි මේ ආහාර ගන්නේ. ජීවිත යාත්‍රාව පවත්වගන්න නිවන් අවබෝධ කරන්න කියන අදහසින් ම යි. නැතුව මේ ආහාර ගන්නේ හැඩ වැඩ වෙන්න, ශක්තිය වැඩි කරගන්න, දුවන්න පහින්න නෙවෙයි. ලස්සන වෙන්න, සුදු වෙන්න නෙමෙයි. අන්ත චිතකොට ආහාරය කෙරෙහි ඇලීම දුරුවෙනවා.

සමහරුන්ට උදේ සිල් ගත්තම සවස හතරට සිල් මුදවාගන්නට ඕන. පහුවදා උදේ වෙනකම් ඉන්න බෑ. එතකොට අපිට පැහැදිලියි ඒ අයට ඒරියයක් නෑ. සීලයක් ආරක්ෂා කරන්නෙන් ඒරියය තියෙන කෙනාමයි. තුන්වැනි මාර සේනාව ජය අරගෙන නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්නේ ඒරියවන්න කෙනා ම යි.

4. **“වතුන්ටී තණ්හා පවුච්චති”** හතරවෙනි මාර සේනාව තමයි තණ්හාව, ආශාව, ඇලීම. ඕන්න මාරයාට අනුවෙන ඊළඟ කරුණ. අපි නොයෙක් කරුණුවලට ආශා කරනවා. අපි ආසයි වයසට නො යා ඉන්න, අපි ආසයි ලෙඩවෙන්නේ නැතුව ඉන්න, අපි ආසයි මැරෙන්නේ නැතුව ඉන්න, ඒවාගේ ම අපි ආස කරන්නේ ප්‍රිය අයත් චක්ක චිකතු වෙලා, අප්‍රිය අයත් චක්ක චිකතු නොවී ඉන්න. තව අපි ආසයි කැමති දේවල් ම ලැබෙනවා නම්. අවසානයේ අපි ආසයි උපදින්නේ නැතුව ඉන්න. නමුත් අපි ආශා කළ පමණින් මේ දේවල්වලින් හිඳහස් වෙන්න බෑ. ඒ තුළින් අපට හටගන්නේ දුකක් පමණයි.

ඒ වගේ ම රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස අරමුණුවලට තණ්හාව, ඇලීම ඇතිවෙනකොට ඒ තණ්හාවෙන් හිත බේරාගන්න සිතිය පිහිටුවාගන්න තියෙන්නේ ඒරියයෙන් ම යි. නැත්නම් වයා රූපයට ඇලෙනවා, ශබ්දවලට ඇලෙනවා, ගඳ සුවඳට, රසයට, පහසට, අරමුණුවල ඇලෙනවා. ඇලුන ගමන් වයා මාරයාට බැඳෙනවා. කුසල ධර්ම උපදවාගන්න බැරෑරෙ යනවා. චිතෙම නම් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න ඒරියය අවශ්‍යයි. දැන් කාරණා හතරයි.

5. **“පංචම් ඵීනම්ද්ධං තේ”** පස්වෙනි සේනාව තමයි හිදිමත හෙවත් කායික මානසික අලසකම. සමහර මේ වෙලාවෙන් හිදි. ඕන්න ඒ අය තුළ කුසල ධර්ම උපදවාගන්න ඒරියයක් නෑ. ඒරියවන්න කෙනා බණ අහනවා, ඒරියවන්න කෙනා ධර්මයේ හැසිරෙනවා. පින්වතුනි, කායික මානසික අලසකම ඇතිවෙන්නේ සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිතිය පිහිටුවන්නේ නැති නිසා ම යි. මේකෙන් හිදහස් වෙන්නේ නම් ඒරියවන්න කෙනා ම යි. පින්වතුනි, හොඳට මතක තියාගන්න අඳුරත් සමගම තමයි හිදිමත වන්නේ. ආලෝකයත් සමග කායික මානසික අලසකම නැතිවෙලා යනවා. ඉතින් සිත තුළ ආලෝකය උපදවාගෙන, සමාධිය දියුණු කරන ආකාරයත් පිළිබඳව මේ අයට සතර සෘද්ධිපාද වලදී ඉගෙන ගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඉතින් ඒක නිසා අපි හින්දට අලසකමට බැඳුනොත් බැඳෙන්නේ මාරයාටයි. ඒ තුළින් අපි හිදහස් උනොත් මාරයාගෙන් අපි හිදහස් වෙනවා. මේ කරුණු තුළින් අපට පැහැදිලියි නූපන් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න ඒරියය අවශ්‍යයි කියල.

6. **“ජට්ඨා හිරු පවුච්චති”** නයවෙනි මාර සේනාව තමයි සිතේ හැදෙන නොයෙකුත් බය වෙන ස්වභාවයන්. හිතේ ඇතිවන ධීතකූත ගතිය. එක එක දෙවල් මැවී මැවී ජේන ස්වභාවය. පින්වතුනි, මේ බයවෙන ස්වභාවය අප තුළ නටගන්නේ මම, මගේ, මගේ ආත්මය වශයෙන් අපි බැඳීලා ඉන්න නිසයි. තමන්ට කරදරයක් වෙයිද කියලා බයයි. නමුත් ආසාව නැති කළ කෙනාට රහතන් වහන්සේට කිසි බයක් නෑ. සමහරුන්ට භාවනා කරනකොට එක එක දේවල් මැවී මැවී ජේනවා, බයවෙනවා. සමහරු ඒ දේවල් ගැන හිතලා ඔහේ නිවන් මඟ අත්හැරලා දානවා. “අම්මෝ බෑ, ඒ භාවනාව නම් කරන්න” කියලා නිවන් මඟ අතහැර ගන්නවා. සමහරු කළුවරට බයයි. කොතොම බය උනත් අවසානයේ මෙයා බැඳෙන්නේ කාටද? මාරයාට. මෙයා දන්නේ නෑ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **“මායුපමඤ්ච විඤ්ඤාණං”** ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය, සිත කියලා කියන්නේ මායාවක්, සිතේ ස්වභාවය තමයි නොයෙකුත් දේවල් “මව මවා” පෙන්වන ස්වභාවය කියලා මෙයා දන්නේ නෑ. චීර්යවන්ත කෙනා චීර්ය කරලා හිදුනස් වෙනවා. චීර්ය නැති කෙනා මාරයාට අනුවෙනවා.

7. **“සත්තම් චිච්චිච්ඡා තේ”** සත්වෙනි මාර සේනාව තමයි විචිච්චිඡාව. ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන කුසල ධර්ම ගැන ඇති වන සැකය. “ඔය කිව්වට දිව්‍ය ලෝක කොහෙද? තියෙන්නේ” තිබ්බා නම් මෙලහකට විද්‍යාඥයන්ට අනුවෙලා, නැත්නම් අපාය කොහෙද තියෙන්නේ, තිබ්බා නම් මෙලහකට යානාවකුත් යවලා. කිය කිය මෙයා ධර්ම මාර්ගය සැක කරනවා. නිවන් මඟ අතහැර ගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට ප්‍රශ්න කර කර ඉන්න අයට ලස්සන උපමාවක් කියනවා.

ඔන්න කෙනෙකුගේ පපුවට ඊතලයක් වැදෙනවා, වැදුනට පස්සේ මොහුව මරණාසන්න දුකින් ඇදගෙන වැටෙනවා. ඉතින්, කවුරු හරි ඇවිදින්න මොහුව බෙහෙත් කරන්න වෛද්‍යවරයෙක් ළඟට අරගෙන යනවා. ගියාට පස්සේ රෝගියා කියනවා. “හා හා ඊතලේ ගලවන්න දෙන්න බෑ, ඊතලේ විදිද කෙනාගේ නම කියනකල්, වයස කීයද දන්නේ නෑ, මොන කුලේද දන්නෑ, පදුද, හකුරුද, කරාද දන්නේ නෑ” කිය කියා ප්‍රශ්න කර කර ඉන්නවා. ඊතලේ ගලවන්න දෙන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා “අනේ! මේ කෙනා මේ ප්‍රශ්නවලට උත්තර නො ලබාම මරණයට පත්වෙනවා” කියලා. අන්න ඒවගේ තමයි කුසල ධර්ම ගැන ප්‍රශ්න කර කර ඉන්න කෙනා මැරීලා ගිහිල්ලා සතර අපායේ උපදිනකල් ඒ කෙනාවත් දන්නේ නෑ කියලා. ඉතින් ඒක හිසා සැකයෙන් හිදුනස් වෙන්න නම් මුලින් ම ශුද්ධාව ඇති කර ගන්න ඕන. ඒ වගේ ම

ධර්මය ඉගෙනගන්න ඕන. අන්ත චිතකොට ඒ කෙනාට මාරයාගෙන් හිඳහස් වෙන්න පුළුවන්, සැකෙන් හිඳහස් වෙන්න පුළුවන්.

8. අටවෙනි මාර සේනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියට පෙන්නවා වදාළා. **“මක්ඛෝ ටම්භෝ තේ අට්ඨමී”** ඒ කියන්නේ දැඩි බව සහ ගුණමකු බව. සමහරු යහපත් දේ පිළිගන්න කැමති නෑ, නම්මයිලි නෑ. තමන් තමයි ඔක්කොම දන්නේ කියලා හිතාගෙන ඉන්නවා. අන්තිමේදී තමන්ව දුකට පත්වෙනවා. ගුණමකු බව කියන්නේ කෙළෙහිගුණ දන්නේ නැතිකම. ඒ වගේ ම අනෙක් කෙනෙකුගේ ගුණ වහලා තමයි කතා කරන්නේ. තව කෙනෙකුගේ ගුණ දකින්න කැමති නෑ. කවුරු හරි ඇවිදිලිලා කෙනෙකුගේ හොඳක් කිව්වත් “හා හා වියා ව්හෙම නෑ” කියලා ගුණ වහලා කතා කරනවා. ඒ වගේ ම දැඩි බවින් යුක්තයි. කියන දේ පිළිගන්න සුදානම් නෑ. පින්වතුනි, ගුණමකු බවින් යුක්ත, දැඩි බවින් යුක්ත කෙනා කාටද බැඳෙන්නේ මාරයාට. ව්හෙම නම් ඒ දේ ප්‍රභාණය කරලා කුසල ධර්ම උපදවාගන්න තියෙන්නේ ඒරියයෙන් ම යි. මාරයාව පරදවන්න තියෙන්නේ ඒරියයෙන් ම යි.

9. **“ලාභෝ සිලෝකෝ සක්කාරෝ - මිච්ඡා ලද්ධෝ ච යෝ යසෝ”** නවවෙනි සේනාව තමයි පින්වතුනි, ලාභ, පැසසුම්, සැලකිලිවලට මෙයා ඇලෙනවා. ඒවගේ ම මේ ලාභ, සක්කාර, කීර්ති, ප්‍රශංසා ලබාගෙන තිබෙන්නේ බොරුවෙන්. “අපි හිතමු කෙනෙකුට හොඳට සල්ලි තියෙනවා, හොඳට ගෙවල් දොරවල් හදලා, යානවාහන අරගෙන ජීවත්වෙනවා කියලා නමුත් ධර්මයේ හැසිරීමක් නෑ, සිල් රැකීමක් නෑ. මෙයා වංචාවෙන් තමයි මේවා ලබාගන්නේ. බාහිරින් බලන කෙනෙක් හිතන්නේ මෙයා හරි වාසනාවන්ත කෙනෙක් කියලා” නමුත් අභ්‍යන්තරයෙන් මෙයා කාට ද අනුවෙලා ඉන්නේ, මාරයාට. මාරයාට අනුවෙච්ච කෙනාට ගැලවීමක් තියෙනවා ද? නෑ. වියා ආයි ආයි සතර අපායේ වැටී වැටී සංසාරේ යනවා. ලාභ පස්සේ, ප්‍රශංසාව පස්සේ, කීර්තිය පස්සේ, සැපය පස්සේ දුවන අය මාරයාටයි අනුවෙලා ඉන්නේ. ඉතින් ඒ දේවල්වලට හො ඇලී කුසල ධර්ම උපදවාගන්න ඒරියය අවශ්‍යය වෙනවා. ඒරියයෙන් ම තමයි ඒ දේවල් ගැන ඇලෙන ගැටෙන ස්වභාවය හැති කරන්න තියෙන්නේ.

10. **“යෝ චත්තානං සමුක්කංසේ - පරේ ච අවජානති”** ඒ කියන්නේ පින්වතුනි, තමා උසස්කොට අතින් අයව පහළට දාලා කතා කිරීම. තමන් තමයි සිල්වන්ත, අසවල් කෙනා සිල්වන්ත නෑ. තමන් තමයි භාවනා කරන්නේ, අසවල් කෙනා භාවනා කරන්නේ නෑ කිය කියා කවුරු හරි දැඩි මාන්හයකින් යුක්තව කිව්වොත් වියා මාරයාට

අසුවෙනවා. මෙතන දී තියෙන්න ඕන මේක නෙවෙයි, තමන්ගේ සීලගේ ගුණ කියමින් අතින් කෙනාව සීලයේ පිහිටුවීමයි තියෙන්න ඕනෑ. ඒ දේ හොඳ දෙයක්. මෙතන තියෙන්නේ තමන් ගුණධර්ම මාන්තයෙන් හුවා දක්වමින් අතින් අය පහළට දාලා කතා කරන ස්වභාවය ගැන. “අනේ ඔයත් ධර්මය ඉගෙනගන්න, අනේ ඔයත් සිල්වන්ත වෙන්න” කියන වික බොහොම හොඳයි. ඵයාට කවදාවත් වරදින්ම නෑ.

පින්වතුනි, මේ අකුසලය ප්‍රභාණය කරලා නූපන් කුසල් ධර්ම උපදවාගන්න නම් ඒර්සක් තියෙන්න ම ඕන. තමන්ට මාන්තය ආචාතම ඒ දේ සිහියෙන් දැනගෙන, ඒර්සයෙන් යුක්තව තමයි ප්‍රභාණය කරන්න තියෙන්නේ. සිල්වන්ත වෙන්න නම්, සමාධිය දියුණු කරන්න නම්, ප්‍රඥාව දියුණු කරන්න නම් ඒර්සය අවශ්‍යයි. කුසල ධර්ම කියනකොට මේ සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම ම ඇතුළත් වෙනවා.

ඊටපස්සේ පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සූත්‍ර දේශනාවක් තියෙනවා **අංගුත්තර නිකායේ දෙවන කොටසේ “පධාන”** කියලා සූත්‍රයක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා **“වත්තාරමානි කික්ඛවේ පධානානි”** මහණෙනි, ඒර්සය හතරක් තියෙනවා. මොනවද ඒ ඒර්සය හතර, **සංවරප්පධානං, පභාණප්පධානං, භාවනාප්පධානං, අනුරක්ඛණප්පධානං**

පින්වතුනි, **සංවරප්පධානං** කියන්නේ කෙළෙස් යටපත් කිරීම පිළිබඳව කරන ඒර්සය. ඒ කියන්නේ අකුසල ධර්ම නූපදවීම පිණිස කරන ඒර්සය. දෙවෙනි වික ප්‍රභාණය කිරීම පිළිබඳ ඒර්සය, කියන්නේ හට අරගෙන තියෙන අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කිරීම. ඔන්න ඊළඟට අපේ මාතෘකාව, කුසල් උපදවාගන්න මොනවද කරන්න ඕනේ. භාවනා කරන්න ඕනේ. භාවනාව කියලා කියන්නේ වැඩීම, දියුණු කිරීම. මොනවද දියුණු කරන්න ඕනේ. සීලය, සමාධිය, ප්‍රඥාව. ඔන්න තුන්වන කරුණ. **අනුරක්ඛණප්පධානං** කියන්නේ රැකිය යුතුයි. හටගත් කුසල ධර්ම තව තවත් දියුණු කළ යුතුයි. රැක ගත යුතුයි. සතරවෙනි වික. ඒක හෙට ඉගෙනගන්න පුළුවන්. විතකොට මේ දේශනාවෙන් කරුණක් කියවුනා කුසල් ධර්ම දියුණු කරගන්න උපදවාගන්න ඕන නම් භාවනා කරන්න ඕනේ. සමඵ, විදුර්ගනා භාවනා දියුණු කරමින් කුසල ධර්ම දියුණු කරගන්න ඕනේ. ඉතින් විභෙමනං පින්වතුනි, මේ ලෝකය තුළ නූපන් කුසල ධර්ම වර්ධනය කරගන්නේ ඒර්සයවන්ත කෙනා ම යි. පංච නීවරණ යටපත් කරලා ඒර්සයෙන් යුක්තව ධර්මය අවබෝධ කරගන්න ඕනේ. ඒක මේ පෝය දවසට විතරක් සිල් අරගෙන, පෝය දවසට විතරක් බණ අහලා හරියන් නෑ. මම උපමාවක් කියන්නං, ඔන්න කෙනෙක් වතුර බාල්දියක් අරගන්න ළඳක් ළඟට යනවා. වතුර

ගන්න ඔන්න ළිඳ සම්පූර්ණයෙන් ම පාසිවලින් වැහිලා. මෙයා මොකද කරන්නේ පාසි ටික අතින් එහෙට මෙහෙට කරලා බාල්දියෙන් වතුර එකක් ගන්නවා, වතුර එක අරගෙන ගෙදර යනවා. දවස් දෙක තුනක් යනකොට වතුර එක ඉවර වෙනවා. දැන් මෙයා බාල්දිය අරගෙන ආයිමත් ළිඳ ළඟට යනවා. දැන් පාසි ටික මුල් දවසේ අයිත් කරපු විදිහට ම තියෙනව ද? මුලු ළිඳ ම පාසිවලින් වැහිලා ගිහිල්ලා. ඒ වගේ එක දිගට ම චීර්යය කරන්න ඕන. නැතිනම් අකුසල ධර්ම තුළින් සිත මැඩ ගන්නවා. එහෙම නම් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න අපට අවශ්‍යයි ආරම්භ කරන ලද චීර්යයක්. ඒ මොනොතේ දී අකුසල ධර්ම ප්‍රභාණය කරලා කුසල ධර්ම උපදවාගන්න චීර්යක් අවශ්‍යයි.

තවත් උපමාවකින් කිව්වොත් ඉස්සර වැද්දෝ මොකද කරන්නේ ගින්නේදර ගන්න. ගල් පතුරු දෙකක් එකට අතල්ලලා ගින්නේදර ගන්නවා. ඉතින් මේ වැද්දා ගල් පතුරු දෙක ටික වේලාවක් අතල්ලලා ඉවරවෙලා කම්මැලිකමට පැත්තකින් තියෙනවා. ටික වේලාවකින් ආයිමත් ගල් පතුරු දෙක අතල්ලන්න ගන්නවා. දැන් අතල්ලන්න ඕන. තියපු තැන ඉඳල ද? ආයිමත් මුල ඉඳල ද? අතල්ලන්න ඕනේ. මුල ඉඳලා ඒ ගල් පතුරු දෙක සිතල වෙනවා වගේ ඉතින් කුසල ධර්ම උපදවාගන්න අප තුළ එකදිගට ම චීර්යයක් තිබිය යුතුයි.

හිස ගිනිගත්ත කෙනෙක් ඒ ගින්න නිවන්න යම් ආකාරයක මහන්සියක් ගනී ද ඊටත් වඩා චීර්යයක් අවශ්‍යයි මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න. ආයුධයකින් පහර කාපු කෙනෙක් ඒ තුවාලය හොඳ කරගන්න යම් ආකාරයක චීර්යක් ගන්නවද ආන්න ඒවගේ චීර්යක් අවශ්‍යයි මේ සඳහා. ඉතින් ඒක නිසා මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි. නූපන් කුසල් උපදවාගන්න සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි. නූපන් කුසල් උපදවාගනිමින් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි. පටන්ගත් චීර්යක් අවශ්‍යයි. දැන් අපට පැහැදිලියි **චේර චේර ගාථා** වල සඳහන් වෙනවා සමහර ස්වාමීන් වහන්සේලා භාවනා කරන්න කළින් අධිෂ්ඨාන කරනවා ආයිමත් මේ කය එක පැත්තකටවත් හොලවන්නෑ. මම නිවන් අවබෝධ කරන තුරු දානේ ගන්නේ නෑ. නැගිටින්නේ නෑ කියලා දැඩි අධිෂ්ඨානයකින් යුක්තව තමා ඉඳගන්නේ. අවසානයේ ඒ අය නැගිටින්නේ මාර්ග එල ලබලා. එහෙම නං පින්වතුනි, නූපන් කුසල ධර්ම උපදවා ගන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි. පූජා වට්ටියක් අරගෙන උඩින් රූපියල් දහයේ කොළයක් තියලා දෙවියන් ළඟට ගිහිල්ලා, මට රස්සාවක් අරන් දෙන්න කියන්න චීර්යක් උවමනා නෑ. ඒක ඉතා පහත් දෙයක් නෙමේද? මට කසාදයක් හරිගස්සලා දෙන්න. මට ගෙයක්

දොරක් හදලා දෙන්න කියන එක පහත් දෙයක්. නමුත් ඇතැමුන්ට ආශාව මුල්කරගෙන කාමයන් හටගත්තහම ඒක නවත්වන එක ලේසිද? අමාරුද? අමාරුයි. රාගය ඇතිවෙනකොට, ද්වේශය ඇතිවෙනකොට, ඊර්ෂ්‍යාව, පළිගැනීම ඇතිවෙනකොට, මාන්යය ඇතිවෙනකොට, හිඳිමන ඇතිවෙනකොට ඒක නවත්වන්න යම් යැදලා, යාඥා කරලා නතර කරන්න බෑ. මොකක්ද අවශ්‍යය කරන්නේ චීර්ය. එහෙම නම් නූපන් කුසල ධර්ම වඩවාගන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි. එහෙමනං අද දවසේ බොහොම වටින කියන ධර්ම කරුණු රාශියක් ඉගෙනගත්තා. පළමුව බුදුරජාණන් වහන්සේ කුම කුමයෙන් කුසල ධර්ම දියුණු කරගත් ආකාරය ඉගෙනගත්තා. ඊට පස්සේ දස මාර සේනාව හඳුනාගෙන මාරයා පරදවන වැඩපිලිවෙල අපි ඉගෙනගත්තා. ඒක හිසා පින්වතුනි, නූපන් කුල ධර්ම උපදවාගන්නේ චීර්යවන්ත කෙනා ම යි.

ඉතින් මේ අයත් මේ ධර්මය අහලා චීර්යයෙන් යුක්තව ධර්ම මාර්ගයේ හැසිරෙන්න මහන්සි ගන්න ඕන. මරණය පිලිබඳ සිහි කරලා “මරණානුස්සති භාවනාව” ආදිය කරලා මේ ලැබුණු අවස්ථාවේ දුර්ලභකම ගැන සිහි කරලා දැඩි චීර්යයක් ඇතිකරගන්න ඕන. ඉතින් මේ පින්වත් හැමදෙනාටමත් උතුම් වූ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන නූපන් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කරගෙන මේ ජීවිතය තුළ දී ම සංසාර දුකින් හිඳුහස්වීම පිණිස මේ ධර්ම දේශනාව උපකාර වේවා!

නාදු! නාදු!! නාදු!!!

මහලේඛනවේ පිහිටි වස්තූන්

උපත කුසල ධර්මයන් වැඩි දියුණු කරගැනීම පිණිස කරනු ලබන විරියය

ගරුකව මහා සංඝරත්නයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීධාවන්ත චන්චනුනි,

අද අපි සුදානම් වෙන්නේ අපගේ ස්වාමී වූ තරාගත, අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය ටිකක් ඉගෙනගන්න. මොනවා කරන්නද සුදානම් වෙන්නේ? ධර්මය ඉගෙනගන්නයි. දැන් අපි මේ වෙනකොට හුඟක් ජාති ඉගෙනගෙන තියෙනවා නේද? අපි පුංචි කාලේ ඉඳල ම ඉගෙන ගත්තානේ. අපි බලමු පුංචි කාලේ දිහා අපි පුංචි කාලේ හුඟක් පිරිස් මොන්ටිසෝරියට ගිහින් ඉගෙනගත්තා නේද? ඊළඟට අපි හෝඩියේ පංතියට ඇතුල්වුණා. ඊට පස්සේ 1, 2, 3, 4 පංතිවල එනම ඉගෙනගෙන දහවන ශ්‍රේණියේ විභාග පාස් කරන්න ඉගෙනගත්තා. ඊට පස්සේ උසස් අධ්‍යාපනය සඳහා එච්.එස්.සී. පංතියේ ඉගෙනගත්තා. ඊළඟට තව දුරටත් වැඩිදුර අධ්‍යාපනය සඳහා විශ්ව විද්‍යාලයේ ඉගෙනගත්තා නේද? එතකොට මේ විදියට ඉගෙනගෙන නැවතුනාද? නෑ. නැවතුනේ නැහැ ඊට පස්සේ බාහිරව ඉගෙනගත්තා. සම්භරු රස්සාවල් කරන නැටි ඉගෙනගත්තා. තවත් සම්භරු රස්සාවල් කරන ගමනුත් ඉගෙනගත්තා. විවාහ වෙලත් ඉගෙනගන්නවා. දැන් මේ ඉගෙන ගැනිල්ලේ කෙළවරක් තියෙනවාද? නෑ.

දැන් මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා මෙහෙම කතාවක්. මිනිසෙක් උනාම මැරෙනකම් ම ඉගෙනගන්න දේවල් තියනවා කියලා. අහලා තියෙනවාද? නැද්ද? අහලා තියෙනවා. දැන් මම මේ අයගෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. මේ කියන කතාව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට ගැළපෙන චක්කද නැද්ද? දැන් පංතියක ඉගෙන ගන්න ගියහම ගුරුතුමා කියනවා දන්න අය අත උස්සන්න කියලා. මේ මම කියපු දේ මැරෙනකම් ම ඉගෙනගන්න තියෙනවා කියන කතාව. හැමදෙනාම අහලා තියෙනවා. දැන් අත උස්සන්න මේක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට ගැළපෙනවා කියලා කියන අය. හරි ටික දෙනෙක් ඉන්නවා. හරියට අත උස්සන්න. දැන් ඒ කතාව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට ගැළපෙන්නේ නැහැ කියන අය අත උස්සන්න. ඕහොම හෙවෙයි හරියට අත උස්සන්න. දෙකටම නැති අයත් ඉන්නවා. ඒ කියන්නේ අපි මැරෙනකම් ඉගෙනගත්තත්, කොහොමත් වැඩක් නැහැ. ඒ කියන්නේ ඉගෙනගෙන වැඩක් නැහැ කියන චක්ක ද? එහෙම හෙවෙයි දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයට ගැළපෙන්නේ නෑ කියන කට්ටිය ටික දෙනෙයිනේ නිටියේ ඒ අය තමයි හරි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මැරෙනකම් ඉගෙනගන්න දෙයක් නැහැ පින්වතුනි, අපිට වැරදිලා තියෙනවා. ඒක තමයි අපි මේ පෘතග්ජන කතාව පිළිඅරන් තියෙන්නේ. මොකක්ද? අපි කියමු මිනිහෙක් උනා ම මැරෙනකම් ම ඉගෙනගන්න තියෙනවා කියලා. නමුත් අපි හරි දේ ඉගෙනගන්නා නම් මැරෙනකම් ඉගෙනගන්න දෙයක් නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඉගෙනගෙන අවබෝධ කළා ම ප්‍රකාශයක් කරනවා. ඒක ප්‍රකාශයක් නො වෙයි. ඒක සිංහනාදයක්. මොකක්ද **“චුසිතං බුන්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්තත්ථායාති පජානාති”** එහෙම කියන්නේ මැරල ද? එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මැරෙනකම් ඉගෙනගන්න දෙයක් නැහැ. දැන් අපිට වැරදිවීව තැනක් හේද? ඔන්න හොයාගන්න. දැන් බලන්න මේ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ ස්වභාවය. මොකක්ද අපේ අඩුපාඩු අපට හොයාගන්න පුළුවන්. දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට කීව්වා දහම් කැඩපතක් ගැන. මේක තමයි කැඩපත. අපි හැම තිස්සෙම ධර්මය අපේ ජීවිතයට ගළපගන්න ඕනේ. එතකොට අපිට අඩුපාඩු හම්බවෙනවා. එතකොට ඒ අඩුපාඩු සකස් කර ගන්නවා. ඒක තමයි ධර්මය සරණ යනවා කියන්නේ. ඉතිං අර ප්‍රකාශය අර සිංහනාදය... **චුසිතං බුන්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං..... බුන්මචාරී ජීවිතය නිමකරන ලදී.** වෙන කළ යුතු කිසිදෙයක් නැත. වෙන කළයුතු කිසිදෙයක් නැහැ කියලා අවබෝධ කරගන්නවා. **“පජානාති”** කියන්නේ

අවබෝධ කරගත්තා. ඒක ඤාණයක්. ඒක හිතීච්ච චකක්ඳ හිතට? නෑ. අපට වරදින්මේ ඕනහ. මොකද අපි හිතන් ඉන්නේ හිතට හිතෙන චක තමයි හර කියලා. පින්වතුනි, භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට උගන්වන්නේ හිතට හිතෙන චක හර කියලා කියන්න ද චිහෙම නැත්නම් මොකක් කරන්න කියලද? හිත වඩන්න විඤ්ඤාණය ඒ මොකක්ද කරන්න කියලා තියෙන්නේ අවබෝධ කරන්න කියලා. නමුත් අපි මොකද කරන්නේ? හිතට හිතෙන චක පිළිගන්නවා. මේක අවබෝධයෙන් ඇතිවන නුවණක්, කියලා කියන්නේ ඒකයි. අන්න චකකොට අර සිංහනාද්‍ය පවත්වනවා. චිහෙනම් අපි අද ඉගෙනගන්නේ අන්න චිවැනි දෙයක්. උතුම් දෙයක්. යම්කිසි කෙනෙකුට දුක්ඝකමක් තියෙනවා නම්, ද්‍රවමනාවක් තියෙනවා නම් ඒරියක් තියෙනවා නම් ඔය කියපු සිංහනාද්‍ය මේ ජීවිතයේ දී පවත්වන්න පුළුවන්.

ඉතිං ඒ සඳහා තමයි අපි අද ධර්ම කාරණා ඉගෙනගන්නේ. ඉතිං මම මේ අයගෙන් තවත් ප්‍රශ්නයක් අහනවා. ඒකටත් උත්තර දෙන්න ඕනේ. දැන් අපි අපේ ජීවිතය ගැන බැලුවොත්, කොටස් දෙකකට වෙන් කරන්න පුළුවන්. මොකක්ද ඒ සිත, කය වශයෙන්. මූලික වශයෙන් වෙන් කරන්න පුළුවන්. දැන් මේ දෙකෙන් සිත ද, කය ද වැඩියෙන් වටින්නේ. ඒකටත් දෙගොල්ලක් ඉන්නවා. ආයේ අත උස්සන්න. දැන් ඉතිං ජන්දේ දෙන්න. අත උස්සන්න කය වටිනවා කියන අය එක්කෙනෙක් ඉන්නවා. සිත වටිනවා කියන අයත් ඉන්නවා. චකක්චත් වටින්නේ නෑ කියන අයත් ඉන්නවා. ඒ ගොල්ලන්ට සිත වටින්නෙත් නැහැ. කය වටින්නෙත් නැහැ. චිහෙම අයට බුදුරජාණන් වහන්සේ වටින්නෙත් නැහැ. ඕව තමයි අපට තියෙන අනතුරු. මොකද චකක්චත් වටින්නේ නෑ. චිහෙම බෑ මේ ගමන යන්න. මේ ගමන යන්න ඕන අවබෝධයෙන්. මේ දෙකෙන් වැඩියෙන් වටින්නේ සිත. ඒකට හේතුව බලමු. අපිට යම් තැනක ගැටළුවක් ප්‍රශ්නයක්, අර්බුදයක් හටගත්තොත් හටගන්නේ හිත පිරිහීමෙන්ද? කය පිරිහීමෙන්ද? හිත පිරිහීමෙන් හේද? සිත පිරිහුනොත් කය පිරිහෙනවා වැඩියි. දැන් ගමේ ගොඩේ කථාවක් තියෙනවා, ගහෙන් වැටීච්ච මිනිසා හොඳ කරන්න පුළුවන්. ඒත් සිතින් වැටීච්ච මිනිසව හොඳ කරන්න බැහැ කියලා. කියනවාහේද? චිහෙනම් හිත තමයි වටින්නේ. දැන් අපේ හිත වටිනවා කියලා ගොඩක් පිරිස පිළිගත්තා. දැන් අපි රැකගන්න මහන්සිගන්න ඕනෙත් සිත ම යි. දැන් අපි මෙච්චර කල් මහන්සිගත්තේ මොකක් රැකගන්නද? කය රැකගන්න හේද? අපිට තවත් වැරදීච්ච තැනක් හොයාගන්න පුළුවන් උනා.

බලන්න ඔන්න ඕක තමයි අපිට තියෙන අනතුර. අපි ඉපදිවිච දවසේ ඉඳලා ඉගෙන ගන්නවා කය ආරක්‍ෂා කරන හැටි. ඉතිං ඕක මැරෙනකම් ඉගෙනගත්තත් ඉගෙනගෙන ඉවර කරන්න, බැහැ. ඇයි කය ආරක්‍ෂා කරන්න පුළුවන්ද? බෑ. ඒක මහ පොළොවට දිරලා පස්වෙලා යනවා. නමුත් යම්කිසි කෙනෙක් සිත රැකගත්තොත් අන්න වියා දිනුම්. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින් ඉගෙන ගන්න ඕන මේ නොමඟ යන සිත, පිරිහිලා යන සිත රැකගන්න විදිය, දියුණු කරගන්න විදිය, මේක බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා අවස්ථාවක කියනවා “පින්වත් මහණෙනි, මේ සිත දියුණු කරගත්තොත් මේ හිමාල පර්වතය වුනත් දෙකට පළන්න පුළුවන්” කියලා. අහලා තියනවා නේද? එහෙනම් මහන්සිගන්න ඕනේ සිත රැකගන්න. දැන් අර මම කිව්වේ මෙතන හිටියා දෙක ම වටින්නේ නැති කට්ටිය. එහෙම අයට බුදුරජාණන් වහන්සේ වටින්නෙත් නැහැ. ඒකට හේතුවක් තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වටිනාකම කෙනෙකුට තේරෙන්නේ තමන්ගේ වටිනාකම තේරෙන කෙනාටයි. ඒකත් උදාහරණයකින් පෙන්වන්නම්. ඔන්න තරුණ පුතෙක්, වැඩිහිටියෙකුට කියනවා ‘අයිගේ සිගරට් බොන්න චපා, තාත්තේ මත්පැන් බොන්න චපා, මත්පැන්, සිගරට් බිච්චම ඔයාගේ කට්ටි පිළිකා හැදෙයි. ඔයාගේ ආමාශය ඉදිමෙන්න ගන්නවා ෂිරෝසිස් කියලා ලෙඩක් හැදෙනවා. මේ වගේ ලෙඩ හැදෙනවා.’ මෙහෙම කියනකොට ඒ අය කියනවා “උඹ කට වහ ගනින්, මටගේ ලෙඩ හැදෙන්නේ, උඹට මොකද?” එහෙම කියන අය ඉන්නවා නේද? එතකොට චයාට තමාව වටිනවාද? නෑ. එතකොට චයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දෙන ධර්මය වටිනවාද? නෑ. එතකොට චයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ වටින්නෙත් නැහැ.

එතකොට මම කියපු කථාව හරිද? තමන්ගේ වටිනාකම දන්නේ නැති කෙනාට බුදුරජාණන් වහන්සේ වටින්නෙත් නැහැ. මේ ධර්මයෙන් පුයෝජන ගන්නේ තමන්ගේ වටිනාකම දන්න කෙනා. භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ධර්මය දේශනා කරන්නේ දන්න අයටත්, දකින අයටත් කියලා නේද? සංසාරේ බිය දකින අයට, දුක දකින අයට තමයි මේ ධර්මයේ ඵල පුයෝජන තියෙන්නේ. මොකක්ද සංසාරේ කියලා කියන්නේ. ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන නො නවතින ගමනට. ඉතිං එහෙම ගියාට කමක් නැහැ අපි මනුස්ස ලෝකේ විතරක් ඉපදෙනවා නම්, එහෙම වෙන්නේ නැහැනේ. මේ ජීවිතයේ අපි කථාකරන විදිහට, මේ ජීවිතයේ අපි හිතන විදියට, මේ ජීවිතය තුළ අපේ කය පරිහරණය කරන විදියට අපිට කර්ම රැස්වෙනවා නේද? අන්න ඒ කර්ම රැස්වෙවිච විදියට ඒ කර්මය විපාක දෙන්න ඕන

විදියට අපි උපදිනවා.

ඉතිං බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්වා දෙනවා 'කම්මස්සකෝමිති, කම්මදායාදෝ, කම්මයෝති, කම්මබන්ධු, කම්ම පටිසරණෝ යං කම්මං කරස්සාමි කල්හාණං වා පාපකං වා තස්ස දායාදෝ නවස්සාමිති'. මේ ලෝක සත්වයන් සියලු දෙනාම කර්මය තමාගේ දෙය කරගෙනයි සිටින්නේ, කර්මය දැවැද්ද කරගෙනයි සිටින්නේ, කර්මය උප්පත්ති ස්ථානය කරගෙනයි සිටින්නේ, කර්මය ඤාතියා කරගෙනයි සිටින්නේ, කර්මය පිළිසරණ කරගෙනයි සිටින්නේ, යම්කිසි වෙලාවක හොඳ දෙයක් හරි නරක දෙයක් හරි කළොත් එහි විපාකය දායාද වශයෙන් පිටුපසින් එනවා. අන්ත වභෙතම් අපි මේ ගතකරන මිනිස් ජීවිතය තුළ අපි හිතන, කථා කරන විදිය, කය පරිහරණය කරන විදියට අපට විපාක දෙන්න කර්ම සකස් වෙනවා. අන්ත ඒ කර්ම සකස්වෙවිච්ච විදියට අපි එතන ගිහින් උපදිනවා. මෙන්න මේකේ බය දැකින කෙනාට වැදගත් වෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය. මේ සිතත්, කයත්, වචනයත් යහපත් විදියට පාවිච්චි කරන කෙනාට කුසල විපාක තිබෙන විදියට කර්ම සකස් වෙනවා. කුසල විපාක කියන්නේ සැප විපාක විඳින්න පුළුවන් ස්ථානවල උපතක් සකස්වෙනවා. ඒ තමයි දිව්‍ය ලෝක, මනුෂ්‍ය ලෝක, බ්‍රහ්ම ලෝක ඒවා සැප සහගතයි. ඒ විදියට තමන්ගේ සිත, කය, වචනය පරිහරණය කළොත් එතන උපදිනවා. එතකොට යම්කිසි කෙනෙක් අයහපත් විදියට තමන්ගේ වචනය, තමන්ගේ ශරීරය, තමන් හිතන විදිය පාවිච්චි කළොත් එයාට දුක් සහිත තැනක, අයහපත් තැනක, කටුක වූ තැනක උපදින්න සිද්ධි වෙනවා. ඒ තමයි සතර අපාය. ඉතිං අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙතැනින් නවතින්නේ නැහැ. අපිව ඊට එතා එක්ක ගෙන යනවා. මොකක්ද? මේ දෙපල ම උපදින්නේ නැති විදිය. ආන්ත ඒක කියලා දෙනවා. ඒ කියන්නේ කුසල විපාකය පිණිස කර්ම සකස්වීම නවත්වන්නත්, අකුසල විපාකය විඳින්න කර්ම සකස්වීමත් නවත්වන විදියත් අපට කියලා දෙනවා. අන්ත ඒ කුමය තියෙන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළ. ඒක තමයි මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව. මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව **වක්ඛකරණී, ඤාණකරණී, උපසමාය, අභිඤ්ඤාය සම්බෝධාය, නිබ්බානාය, සංවත්තති**. එතකොට මේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තමයි මේ කාරණා ටික ඇති කරවලා දෙන්නේ. **(වක්ඛකරණී)** දහම් ඇස ලබා දෙනවා, **(ඤාණකරණී)** නුවණ උදාකරලා දෙනවා, මොකෙන්ද මේවා ඇතිකරලා දෙන්නේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නම් වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන්. **(උපසමාය)** සංසිඳීමක් ඇතිකරලා දෙනවා. දැන් නැමදෙනා ම කරන කථාවක් තමයි අනේ කිසිම සැනසිල්ලක් නැහැ

අපට කිය කියා දුවනවා නේද? සැනසිල්ල හොයාගන්න දුවනවා. මොනවා අරගෙනද දුවන්නේ. පොල්ගෙඩිය අරන් දුවනවා කපුරු පෙත්තක් ඒක උඩ තියාගෙන. මොකටද, සැනසිල්ල හොයාගෙන. ඔලුව වටේ කරකවලා පොළවේ ගනනවා. ඊට පස්සේ තවත් නොයෙක් දේවල් කරනවා මොකටද මේ. සැනසිල්ල හොයාගන්න.

ඉතිං බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ සැනසිල්ල ලැබෙන විදිය කියලා තියෙනවා. ඒක ගණන් ගත්තේ නැහැ. ඒවා හිතන්නෙවත් නැහැ. අරවා තමයි කරන්නේ. සැනසෙයිද? නෑ. මේතාක් ලෝකයේ අස්වැසිල්ලක් ලැබුනා නම් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය පිළිපැදීම තුළින් විතරයි ඒක ලැබුනේ. ඒක තමයි සැනසිල්ලට හේතුව. අභිඤ්ඤාය (විශේෂ ඤාණයක් උපදලා දෙනවා). ප්‍රඥාවක් (උපදලා දෙනවා). නුවන උදාකරවලා දෙනවා. යම්කිසි කෙනෙක් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව නම් වූ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, **සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි** නම් වූ අංග අට මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ. ඔන්න ඔව්වර කල් බණ ඇහුවා. උත්තරේ ආවේ නැත. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ? ප්‍රගුණ කරන්න. අවබෝධ කරන්න තියෙන්නේ මොකද්ද? දුකයි, අවබෝධ කළ යුත්තේ. චතකොට 'දුකේ හටගැනීම' ප්‍රභාණය කළ යුතුයි. ප්‍රභාණය කරනවා කියන්නේ නැතිකරලා දානවා. ඊටපස්සේ 'දුකේ නැතිවීම' සාක්ෂාත් කරනවා. තමන්ගේ අත්දැකීමක් බවට පත් කරගෙන මාර්ගය ප්‍රගුණ කරන්න ඕනේ. පින්වතුනි, මේ අපගේ තර්ථාගත වූ, ලෝක ස්වාමී වූ භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ උතුම් ශ්‍රී සද්ධර්මය පුදුම ආශ්චර්ය දෙයක්. මේකේ අසිරිය මොකක්ද දන්නවද? යම්කිසි කෙනෙක් මේ ධර්මය ඉගෙනගන්න කොට, තේරෙන්නේ තමන් ගැන. ඊළඟට මේ ධර්මය අවබෝධ වෙනකොට අවබෝධ වෙන්නේ තමන් ගැන. අන්න ඒ හිසා තමයි මේ ධර්මය ඕනෑම කෙනෙකුට අවබෝධ කළ හැක්කේ. වයස් සීමාවක් නැහැ. තමන් ගැන තේරෙනවා නම් ධර්මය තේරෙනවා. තමන් ගැන තමයි ධර්මයෙන් උගන්වන්නේ. නමුත් අපි මෙව්වර කල් අපි ගැන ඉගෙනගන්න අපි ගැන හොයන්න අපිට වෙව්ව දේ මොකක්ද කියලා හොයන්න අපි දිව්වා. අපි හැමෝටම තියෙනවා 'කඩයක්' අපි හැමෝම කඩේ මල්ලේ දාන් දුවනවා. මොකක්ද කඩේ හරි, 'පත්කඩේ' මොන පත්කඩේද? වේලපත්කඩේ. ඔය කඩේ මල්ලේ දාගෙන දුවනවා. පොඩ්ඩක් අපට ගැස්සෙනකොට, පොඩ්ඩක් ඇඟ රත්වෙනකොට දාගත්තා.

කඩේ දාගන්ත මල්ලේ දුවනවා. දුවලා හොයනවා මොකද අපට උනේ කියලා. හම්බ උනාද? ඊළඟට අපි, අපි ගැන ඉගෙනගන්න සාස්තර ඇහුවා. හම්බවුනාද? නෑ. අපි ගැන හොයාගන්න ජේන බැලුවා. හම්බ උනාද? නෑ. අපි, අපි ගැන ඉගෙන ගන්න නිමිති බැලුවා. හම්බ උනාද? නෑ. හම්බ උනා නම් ප්‍රශ්නේ ඉවරවෙන්න ඕනේ. ඒකට හේතුව තමයි, අපි, අප ගැන හොයන්න ගියේ හොයන්න ගිය කෙනාවත් තමන් ගැන දන්නේ නැති කෙනෙකුගෙන්. දැන් අපි ශාස්ත්‍රයක් අහන්න ගියා. ඒයා තමන් ගැනවත් දන්නවා ද? නෑ. ඒයා ගැනවත් දන්නේ නැති කෙනෙක් ඒයා අනුන් ගැන කියා දෙන්න හදනවා. බලන්න කොච්චර ඒයා බොළඳයි ද කියලා. දැන් අපට මේ හුවණ ඇතිවුනේ කොතෙන්නද? ධර්මය තුළින්. ඇයි මං කිව්වේ ඉස්සෙල්ලා. යම් කෙනෙකුට මේ ධර්මය ඉගෙනගන්න කොට තේරෙන්නේ කා ගැනද? තමන් ගැන. විනෙහම් යම්කිසි කෙනෙක් තමන් ගැන දැනගන්න ඕන නම්, ධර්මය ගැන දැනගන්න ඕන. තමන් ගැන අවබෝධ කරගන්න ඕන නම් ධර්මය ගැන ඉගෙන ගන්න ඕන. ඉන්පස්සේ තමයි අර සිංහනාදය කරන්න ඕනේ.

විනෙහම් හැමදෙනාම උත්සාහ ගන්න ඕනේ හිස ගිනි ගත්ත කෙනෙක් ඒ ගින්න නිවන්න උත්සාහ ගන්නවා වගේ තමන් ගැන අවබෝධ කරගන්න. තමන් ගැන අවබෝධ කරගන්නනම් අර්ථය අවබෝධ කරන්න ඕනි. විතකොට මෙච්චරකල් අපි ඉගෙනගත්තා අපිට වැරදිවිච තැන්, දැන් තේරුනේ නැද්ද? අපි ඉගෙනගත්තේ අපි ගැන තෙවෙයිද? මේ කටා කරපු ටිකෙන් අවබෝධ වුනේ තමන්ගේ අඩුපාඩු තෙවෙයිද? අපි මේ අඩුපාඩු ඔක්කොම හොයාගත්තේ අපගේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින්. විනෙහම් අපට විකම පිළිසරණ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය පමණයි.

ඉතිං මේ අය මේ දවස්වල ඉගෙනගෙන යනවා දිගටම අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාරණ ලද **සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම** ගැන. සත්තිස් කියන්නේ තිස් හතක්. බෝධිපාකෂික ධර්ම කියන්නේ නිවන පිණිස උපකාරවන ධර්ම. බුදුරජාණන් වහන්සේ, මුහුදේ තියෙන මුතුමැණික්වලට උපමා කළා මේ ධර්මයේ තියෙන සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම. සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්මවල අද අටවෙනි දවස. සතර සතිපට්ඨානය ගැන ඉගෙනගත්තා. සතර සම්මක් ප්‍රදාන ඒරියයේ අද තියෙන්නේ හතරවෙනි වක. “උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගැනීම.”

ජින්වතුනි සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්මවල, “සතර සතිපට්ඨානය” වැඩුවා පැත්තකින් තිබ්බා. දැන් ගන්න ‘සතර සමයක්’

ප්‍රදාන විරිය' ඒක දියුණු කලා. පැත්තකින් තිබ්බා. ඒක කරන්න පුළුවන්ද? විනෙම බැහැ. දැන් මේ වෙන වෙනම ඉගෙනගන්නවා තමයි නමුත් මේක එකට ම තමයි ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. මේක වෙන් වෙන් වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දී තියෙනවා. උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගැනීම මේ විදියට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දී තියෙනවා "උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ධීරියා. අසම්මෝසාය භියෙත්තාවාය, වේපුල්ලාය, භාවනාය පාරිපුරියා, ඡන්දං ජනේති, වායමති, විරියං ආරභති, චිත්තං පශ්ශන්තාති, පදහති" ඒ විදියට තමයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගන්න විදිය කියලා දුන්නේ. දැන් අපිට තේරෙන විදියට මේක ගළපගෙන "උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං" උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගන්නවා. දැන් අපි මේක තේරුම් කර ගනිමු.

උපන් කුසල් තමයි ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා යම් ප්‍රමාණයකට වැඩිලා තියෙනවා නම් ඒවා වැඩි දියුණු කරගැනීම. ඊළඟට 'ධීරියා' ඒ කිව්වේ උපන් කුසලය පිරිහෙන්නේ නැතුව පවත්වාගැනීම. 'අසම්මෝසාය'. මුලාවට පත්වෙන්න දෙන්නේ නෑ. උපන් කුසලය පවත්වා ගන්නවා. 'භියෙත්තාවාය'. උපන් කුසලය වැඩි දියුණු කර ගන්නවා. 'වේපුල්ලාය'. බලවත්ව ඇති කරගැනීම පිණිස. සුළු වශයෙන් නම් තියෙන්නේ බලවත් කර ගන්න ඕනේ.

ඊළඟට "භාවනාය" ප්‍රගුණ කරන්න ඕනේ. විනෙම නැත්නම් තවත් විමසන්න ඕනේ. වැඩෙන විදියට උපන් කුසලය දියුණු වෙන විදියට. 'ඡන්දං ජනේති' කැමැත්තක් උපදවාගන්න ඕනේ. 'වායමති' වෑයම් කරන්න ඕනේ. 'චිත්තං පශ්ශන්තාති' සිත දැඩිකොට අධීක්ෂානයක් ඇතිකරගන්න ඕනේ. 'පදහති' බලවත් විරියයක් ඇති කරගන්න ඕනෑ. උපන් කුසල් වැඩිදියුණු කරනකොට නූපන් කුසලත් වර්ධනය වෙනවා. මේක වෙන් කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. එකකට එකක් සම්බන්ධව තමයි නැගී සිටින්නේ. බලවත් අධීක්ෂානයක් තියෙන්න ඕන. ඉලක්කයක් තියෙන්න ඕනේ.

අංගුත්තර නිකායේ සූත්‍ර දේශනාවක් තියෙනවා වෙළඳාමක් උදාහරණයට අරගෙන වෙළෙඳ ඉලක්ක ඇති කරගන්නවා වගේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භික්ෂූන්ට දේශනා කරනවා "අනවල් දිනය වෙනකොට සමාධියක් ඇතිකරගන්න ඕනේ". "මම මෙව්වර කල් මත්පැන් බිච්චා. මම ඉදිරි දිනකදී නවත්වනවා කියලා" බලවත් අධීක්ෂානයක් ඇති කරගන්න ඕනේ. මේ ධර්ම මාර්ගයේදී අපට ඉතා වුවමනායි දැඩි අධීක්ෂානය. විශේෂයෙන් ම උපන් කුසල් පවත්වා

ගැනීමටත්, ඒවා දියුණු කර ගැනීමටත් භාවනාවෙන් පරිපූර්ණ කරගැනීමටත් දැඩි අධිෂ්ඨානයක්, චීර්යක් තියෙන්න ම ඕනේ. මොකද බොහෝ දෙනෙකුට ආරම්භක චීර්ය හොඳට තියෙනවා. ඒත් නෙක්බිම්ම, පරක්බම චීර්යය නෑ. ඉතින් ඒ නිසා අපි මේ සංසාරයෙන් හිදුනස් වෙන්න හිතාගෙන රාග, දේවේශ, මෝහ, දුරු කරන්න යම් ශුද්ධාවක් ඇති කර ගත්තනම්, යම් සීලයක් සමාදන් වුනා නම්, යම් සමාධියක් ඇති කර ගන්නා නම් ඒ ශුද්ධාව, ඒ සීලය, ඒ සමාධිය, ප්‍රඥාවෙන් පරිපූර්ණ කරගන්නා තෙක් මාගේ චීර්ය නම් අත හරින්නේ නෑ කියලා අධිෂ්ඨානය නැවත නැවත කරගත යුතුයි. අන්න ඒවිට අපට හැකියාව ලැබෙනවා. දිනෙන් දින ඉපදෙන කුසල් වැඩි දියුණු කර ගැනීමට. දවසක් මහා තත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම දේශනා කරනවා. “මහ පොළවේ ඇවිදගෙන යන සතුන්ගේ පියවර සටහන් වලින් ලොකුම පියවර සටහන තියෙන්නේ ඇතාට. මේ විශාලම පියවර සටහන ඇතුළට අහිකුත් සියළුම සතුන්ගේ පාද බහාලන්න පුළුවන්. අන්න ඒ වගේ තමයි මේ ලෝකේ යම්තාක් කුසල ධර්ම තියෙනවා නම් ඒ සියල්ලම චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයට බහාලන්න පුළුවන්” කියලා. අපි දැන් උපන් කුසල ධර්මයන් වැඩිදියුණු කරගැනීම කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගැනීම ම යි. දුක මොකක්ද, කියලා අවබෝධ කරගත යුතුයි. දුක හැදෙන හැටි ප්‍රභාණය කළ යුතුයි. දුක නැතිවීම සාක්‍ෂාත් කළ යුතුයි. දුක නැතිවීමේ මාර්ගය ප්‍රගුණ කරන්න ඕනේ. ඕකට චීර්යය කරන්න ඕනේ.

මේකට ඉස්සෙල්ලා ම ඕන අපට ශුද්ධාව. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි, ධර්මය කෙරෙහි ආර්ය මහා සංසරන්නය කෙරෙහි ගුණ වශයෙන් හඳුනාගෙන ශුද්ධාව ඇති කරගන්න ඕනේ. ඊට පස්සේ ධර්මය නුවණින් විමසන්න ඕනේ. පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන, පටිච්ච සමුප්පාදය ගැන, ආයතන ගැන, ධාතුන් ගැන ඉගෙනගෙන නුවණින් විමසුවිට ඒ කෙනාට පුළුවනි ධර්මානුසාරී වෙන්න. ඉන්පසු ඒ කෙනාට සත්‍යය ඤාණය අවබෝධ වුණා නම් ඒ කියන්නේ සෝතාපන්න වුණා නම් අන්න උපන් කුසල් තවත් වැඩිදියුණු වුණා. ඉන්පසු සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් වුණොත් අන්න ඵලාට ඒ උත්තමයා තමන් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන් උපන් කුසල් භාවනාවෙන් පරිපූර්ණ බවට පත්වුණා කෙනෙක් වෙනවා. එහෙනම් අපි බලමු දුක ගැන. අපිට දුක තේරෙන්නේ නැත්තේ ඇයි කියලා බලමු. මේ හැමදෙනාම දුකට කැමතියි. මම කියලා දෙන්නම්. මොකක්ද දුක. “භාති’පි දුක්ඛා, ජරා’පි දුක්ඛා, ව්‍යාධි’පි දුක්ඛෝ මරණමපි දුක්ඛං අප්පියේති සම්පයෝගෝ දුක්ඛෝ, පියේති විප්පයෝගෝ දුක්ඛො යම්පිච්චං හ ලහති තමපි දුක්ඛං සංඛිත්තේන

පඤ්චපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා”.

දැන් අපි අහලා තියෙනවා, ඉගෙනගෙන තියෙනවා. අවබෝධ වෙලා තියෙනවා ද? නෑ. ඒකට තමයි ඒරිය කරන්න ඕනේ. ඔය කාරණා ටික තමයි දුක. අපිට අවබෝධ කරගන්න තියෙන්නේ ඔය ටික තමයි. ඔය ටිකට අමතරව අළුත් දුකක් හොයාගන්නට පුලුවන්ද? බෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ආශ්චර්ය යි. මේ ආයතනයන්ගේ පහලවීම (අැස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස) නිෂ්පාදනය කරලා දෙනවා. දැන් මේ අැසේ ඉපදීම දුකයි. මේ අැස මගේ. මේ අැස අයිති දුකට. අැසට ආදරෙයි නම් මේ අැහැ මගේ නම් අපි ආදරේ දුකට. අපි දන්නෙම නැතිව දුක පතනවා හැමදෙනාම. දුක පතනකම් අපට දුක ලැබෙනවා. අැහැ දුකක් කියලා අවබෝධ කරගෙන ආශා කරන අැසින් හිදුහස් වෙන්න ඕනේ. දුකෙන් හිදුහස් වෙන්න ඕන නම් ඕක තමයි කරන්න කියන්නේ. අැයි අපට අැස අවබෝධ වෙන්නේ නැත්තේ. අපි හැමදෙනාම අැස පිනවන්නයි මහන්සි වෙන්නේ. ඒකට තමයි ඒරිය කරන්නේ.

අපි හැමදෙනාම මේ අැස පිනවන්න මහන්සි ගන්නවා. ඕක කරන්නේ ඉගෙනගන්නේ, දැන් තේරෙනවද පිනවලා ඉවර කරන්න බැහැ. එහෙනම් අැස පිනවන ස්වභාවය නවත්වන්න ඕනේ. ඒ කරන පිළිවෙල හොයන්න ඕනේ. ඒ අැස අවබෝධ කරපු උත්තමයෙකුගෙන් අපි උපදෙස් ගන්න ඕනේ. ඒ උතුමන් වහන්සේ හැමදෙය ම අවබෝධ කරගත්තා. මේ ආයතන හයම අවබෝධ කළා. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දැන් පිරිනිවන් පාලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, “මගෙන් පස්සේ ඔබලාට ගුරුවරයා වන්නේ මේ ධර්මයයි කියලා.” උන්වහන්සේ අපට කියලා දුන්නා. මේ ධර්මය “දන්න කෙනාටත්, දකින කෙනාටත් පමණයි ප්‍රයෝජනවත් වෙන්නේ” කියලා දේශනා කළා. කුමක් දන්න කෙනාටද, කුමක් දකින කෙනාටද මේ දුකත්, දුකේ හට ගැනීමත්, දුකේ නැතිවීමත් දන්න කෙනාට, දකින කෙනාට. එසේ නම් අපි මේ දුකත්, දුකේ හටගැනීමත්, දුකේ නැතිවීමත් දන්න දකින කෙනෙක් බවට පත්වෙන්න ඕනි. අපි කාලයක් තිස්සේ ගල්කැටවලට, වතුරවලට මතුරලා පොළොවේ වැළලුවා නේද, දුකින් හිදුහස්වෙන්න කියලා හිතාගෙන, පුහුල්ගෙඩි වහලේ චල්ලුවා. මේ දුකෙන් හිදුහස්වෙලා සෑමදාම සතුටින් ඉන්න හිතාගෙන ලැබුණද සතුට? නෑ. පින්වතුනි, මේ දුකෙන් හිදුහස් වෙන්න තියෙන්නේ දුක අවබෝධ කරල ම යි. වෙන ක්‍රමයකට මේක කරන්න බෑ. දැන් බලන්න මේ ධර්මය මොන තරම් ස්වාක්ඛාත ද? සන්දිට්ඨික ද? ඕනෑම කාලයකදී දකින්න බැරිද? පුළුවන්. තවත් කෙනෙකුට කියලා දෙන්න පුළුවන්. බලන්න ඔයගොල්ලන් දුකට ආශාකරන අය. මේක තමන් තුළින් තමයි අවබෝධ

කර ගත යුත්තේ. අවබෝධ කිරීම ට උත්සාහ කිරීම තමයි චීර්ය කියලා කියන්නේ. ඒ සඳහා සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන් නූපන් කුසල් උපදවාගෙන ඒ කුසලය වැඩිදියුණු කළ යුතුයි නේද? පින්වතුනි, මේකට තමයි යෝනිසෝ මහසිකාරය කියලා කියන්නේ. මේක නිකං උඩින් පාත් වෙන එකක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මය වදාළ විදියට නුවණින් විමසන්න ඕනේ. අන්ත චතකොට නෙළුමක් පිපෙනවා වගේ පොත්තෙන් පොත්ත, දිගහැරෙන්න ගන්නවා. පිපෙන්න ගන්නවා. ප්‍රඥාව විවර වෙනවා. මේ ධර්මය අසිරිමත්ඛව තේරෙන්න ගන්නවා.

දැන් මම ඔයගොල්ලන්ට තවත් කාරණයක් කියන්නම්. ඔන්න කෙනෙක් ඉන්නවා සිල්පද දෙකයි රකින්නේ. වයාට හිතෙනවා තව සිල්පදයක් වැඩි කරගන්න ඕනේ කියලා. අන්ත ඒකත් කුසලය දියුණු කර ගැනීමක්. සිල්පද පහ ම රකින කෙනෙක් ඉන්නවා කියමු ඒකත් වයාගේ උපන් කුසලය දියුණුවීමක් ම යි.

ප්‍රේතවත්ථු, විමානවත්ථු වල තියෙනවා. එක්තරා මස් වැද්දෙක් ඉන්නවා. මේ මස් වැද්දා මුවන්, ගවයන් මරාගෙන ජීවත්වෙන කෙනෙක්. මෙයාට යාළුවෙක් ඉඳලා කියනවා (ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක්, ශ්‍රද්ධාවන්ත කෙනෙක්) වයා කිව්වා උඹ මෙහෙම කරන්න විපා නිරයේ යයි කියලා. මේ යාළුවා කොච්චර කිව්වත් මේ මස් වැද්දා අහන්නේ නැහැ. මේ යාළුවාට හරිම දුකයි. මේ කෙනා නො මග යන නිසා, මේකට උපක්‍රමයක් යොදන්න ඕනේ කියලා දවසක් රාත්‍රියේ ඒ මස් වැද්දාගේ ගෙදරට ගියා. ගිහින් කිව්වා උඹට දවල්ටනේ සිල් සමාදන් වෙන්න බැරි රැට සිල්පද සමාදන් වෙයන් කිව්වා. ඒ පාර මේ මස් වැද්දා රැට සමාදන් වෙනවා. උදේට සත්තු මරනවා. මෙයා කොහොම හරි කාලෙකදී මරණයට පත් වුනා. ගිහිං ඉපදුනා. ප්‍රේත ලෝකයේ, දැන් මෙයා යනකොට නපුරු බල්ලෝ චලවගෙන ඇවිත් මෙයාගේ ඇඟේ මස් ඉරාගන්නවා, මස් කඩාගන්නවා මෙයා කෑගහනා දුවනවා. කර්මානුරූපව සකස් වෙච්ච බල්ලෝ ඇවිල්ලා මෙයාව කනවා නිසේ ඉඳන් දෙපතුළ දක්වා ම, ඉර ඉර මස් ඇඳ ඇඳ කනවා. මෙයා කෑගහ ගත දුවනවා. හැන්දෑ වෙන කොට මේ ප්‍රශ්නය ඉවරයි. ඊට පස්සේ රැට දිව්‍යලෝකේ සම්පත් විඳිනවා. බලන්න. රහතන් වහන්සේ කෙනෙකුට තමයි මේ ප්‍රේතයාව හම්බවෙලා තියෙන්නේ.

චතකොට බලන්න කෙනෙක් විහෙම සිල්පද ටික ටික හරි දියුණු කරන්න පුරුදු උනොත් වයා උපන් කුසල් දියුණු කරගන්න මහන්සි වෙන කෙනෙක්. මේ සිල්පද පහ එක සැරේ රකින්න ඕනේ නැහැනේ. ප්‍රාණාසාතය කරන්න අවස්ථාව ආවිට වියන් වැළකිය යුතුයි. ඒකට

සිහිය අවශ්‍යයි. හැමදේට ම සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත යුතුයි. උත්සාහ කළොත් අපට මේක කරන්න පුළුවන් වේවි. අමාරු දෙයක් නෙවෙයි මේක. බොහෝම ලේසි දෙයක්. උනන්දු උනොත් පුළුවන්. මම හිතන්නේ මේ හැමදෙනාම වැඩසටහන්වලට සම්බන්ධ වෙන ආර්යය ශ්‍රාවකයෝනේ. මේ අයට ච්ච්චර කියලා දෙන්න ඕනේ නැහැ. ඉතිං ඔය විදියට සීලය දියුණු කර ගන්න ඕනේ.

ඊළඟට සමාධිය. කෙනෙකුට සමාධියක් දියුණු කරගන්න ඕනේ. අපි දන්නවා සමාධිය කොටස් හතරකට බුදුරජාණන් වහන්සේ මූලිකව හඳුන්වලා තියෙනවා. පළමුවන ධ්‍යානය, දෙවන ධ්‍යානය, තෙවන ධ්‍යානය, සිව්වන ධ්‍යානය හැටියට **භාවනාය පාර්වුරයා** භාවනා කරලා දියුණු කරගන්න කියලා තියෙනවා නේද? ඒකත් අපේ යම්කිසි කෙනෙකුට පුංචි සමාධියක් තියෙනවා. ඊක වේලාවක් භාවනා කරන්න පුළුවන් ඊට පස්සේ බැහැ. දැන් කොහොමද මේක කරන්නේ. මම මේ අයට උපදෙසක් දෙන්නම් දැන් ඔන්න භාවනාවට වාඩිවෙනවා විනාඩි පහලොවක් ඉන්න හිතාගෙන. තමන් කැමති භාවනාවක් මෙහි භාවනාව හෝ වේවා ආනාපානසති භාවනාව හෝ වේවා හිත යොමුකරගෙන විනාඩි දහයක් විතර යනකොට ඇඹරෙනවා කොන්ද කකියනවා, නැගිටින්න හිතෙනවා. ඒ නැගිටින්න හිතෙන කොට හිතන්න ඕනේ මම විනාඩි පහලොවකටයි වාඩිඋනේ. එතකම් ම මම කොහොමහරි ඉන්නවා කියලා අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න ඕනේ. කකුල් දිගහරින්න හිතෙනවා කකුල් කැඩුණත් මම දිගහරින්නේ නැහැ කියලා අර විනාඩි පහලොව තුළ අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්න ඕනේ. තමන් පුරුදු කරගත් පසු දවස් 2 යනකොට අර විනාඩි පහලොව අපහසුවක් නැතුව ඉන්න පුළුවන් වෙනවා. එහෙමයි භාවනාව පුරුදු කළ යුත්තේ. ඊට පස්සේ ඒ විනාඩි පහලොව තුළ භාවනා අරමුණ පුරුදු කරනවා. දැන් භාවනා අරමුණත් විනාඩි පහලොව තුළ කරද්දි මෙයා අධිෂ්ඨානයක් කරගන්න ඕනේ දැන් මම මේක වැඩි කරගන්න ඕනේ කියලා. පැය භාගයක් චීර්යය කරන්න ඕනේ ඔහොම ටිකෙන් ටික කාලය වැඩි කරගන්න ඕනේ.

ඔහොම කාලයක් භාවනා කරගෙන යනවිට පළමුවන ධ්‍යානය තුළ සිත පවත්වා ගන්න පුළුවන් වෙනවා. හොඳට ප්‍රකට වෙන්න පටන් ගන්නවා භාවනා අරමුණ තුළ සිහිය පිහිටන්න පටන් ගන්නවා. කම්මලේ අලසකමක් තිබුනා නම් ඒ ස්වභාවයක් නැතිවෙලා යනවා. භාවනා අරමුණ තුළ තිබ්ච්ච සැකයක් නැතිවෙලා හොඳම අරමුණ ප්‍රකට වෙනවා. තව දුරටත් අරමුණ සිතනවා. ඒකට කියනවා විතක්ක

විචාර කියලා. විතක්ක විචාර පවත්වන විට කලින් තිබූන ඇඟපතේ වේදනාකාරීඛව නැතිවෙලා යනවා. තමන්ට සතුටක් ඇතිවෙනවා. කායික ප්‍රීතිය හිසා සැහැල්ලු බවක් දැනෙනවා. මහසේ තිබූන ව්‍යාකූලඛව නැතිවෙලා ගිහින් මානසික සහනයකුත් දැනෙනවා. ඒකට කියනවා සුඛය කියලා. දැන් කාරණා හතරක් කිව්වා. දැන් තමන්ට තේරෙනවා මගේ හිත දැන් එකඟයි කියලා. තමන්ගේ අත්දැකීමක් බවට පත්වෙනවා මේකට කියනවා පළමුවන ධ්‍යානය කියලා. යම් කිසි කෙනෙක් පළමුවන ධ්‍යානය තුළ ඉන්නවද කියලා කාගෙන්වත් අහන්න ඕනේද? නෑ. ඒක කවුරුවත් දන්නේ නැහැ. ඒක දන්නේ තමන් විතරයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේකට උදාහරණයක් දෙනවා.

ඒ කාලේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ ඇඟේ ගාන්ත සබන් වගයක් තියෙනවා. හඳුන්කුඩු උරවිචි කරලා තලපයක් වගේ හදලා ඇඟේ ගානවා. මුලදී හඳුන්කුඩු හදනකොට අතෙන් තැවර්ලා භාජනයෙන් තැවරෙනවා. ඊක වේලාවක් අනාගෙන යන විට මේ අතේ ගැවෙන්නෙන් නැතිව භාජනයේ ගැවෙන්නෙන් නැතිව මේ සඳුන් කුඩු එකම විදියට වතුරේ පෙඟුන ගතියක් එනවා. මෙන්න මේ විදියට කියනවා මුළු කයටත්, සිතටත් දැනෙන සැහැල්ලු බව. මේ දෙකම බොහෝම සිසිල් වෙච්ච, සැහැල්ලු වෙච්ච අවස්ථාවක් කියනවා. පළමුවන ධ්‍යානය, රොටියක් අනනවිට වගේ අතේ තැවරෙන්න නැතුව හදා ගන්නවා. පළමුවන ධ්‍යානයෙන් පස්සේ ඒ කෙනාට පුළුවන් උපන් කුසලයක් වර්ධනය කරගන්න. ඒරිය කරලා ටිකෙන් ටික ඉලක්කය කරා ඒ කෙනා යනවා. අපි එකපාරට ම දුර ඉලක්ක අල්ලගන්න හොඳ නැහැ. මේ කාලවල දී මම මේක කරනවා කියලා.

එක්තරා අවස්ථාවක නිගන්ධි ආගම අදහන තවුසෙකුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙකුත් මුණගැහුණා. (පරණ යාළුවෝ දෙන්නෙක්) දැන් කොහොමද ඔබ මේ ආගමට බැඳීලා කොච්චර කල්ද? අවුරුදු තිහක් වෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා කිව්වා. මොනවද ඔබ ලබාගෙන තියෙන්නේ කියලා ඇහුවා. මම ඉස්සර බමුණු ආගමේ හිටියේ. ගිහි පුජා කර කර ගිහි පුජාවලට සත්තු මරුවා. මම නොයෙක් දේවල් ඇදහුවා. දැන් මම සත්තු මරණ එකෙනුත් වැළකුණා. දැන් මම හොරකම් කරන එකෙනුත් වැළකුණා. දැන් මම කාමසේවනයෙනුත්, බොරු කියන එකෙනුත්, මත්පැන් බොන එකෙනුත් වැළකුණා. දැන් මම අවුරුදු තිහක් වෙනවා මේවායින් වැළකිලා. මේ කියන්නේ ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක්. ඊටපස්සේ මම බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ ගිහින් සමාධියකුත් ලබාගත්තා. දැන් මම

දන්නවා හිතේ එකඟ බව කියන්නේ මොකක්ද කියලා. මම දැන් චිතකික විචාර සහිත ප්‍රීති සුඛ චිකාග්‍රතාවය ඇති ප්‍රථම ධ්‍යානය අඳුනනවා. මම දැන් දෙවන ධ්‍යානයත් දන්නවා. චිතකික විචාර රහිත ප්‍රීතියත් සුඛයත්, එකඟතාවයත්, තියෙන ධ්‍යාන මම හඳුනනවා. ඒ චිතරක් නෙවෙයි මම තුන්වන ධ්‍යානයත් දන්නවා. ඒ ධ්‍යානයට පිවිසුනාම මට ප්‍රීතිය නැහැ. මානසික සැහැල්ලුව එකඟ බව තියෙනවා. ඊළඟට මම ඒ සුඛයත් නැතුව සම්පූර්ණ උපේක්ෂාවෙන් යුතු පිරිසිදු වෙච්ච කිසිම තැනකට නොඇලෙන අති පාරිශුද්ධ වූ පිරිසිදු වූ උපේක්ෂා සහගත සිත තියන සිව්වන ධ්‍යානයත් මම දැන් හඳුනනවා. මේ කවුද? අනාගාමී කෙනෙක්. එතකොට මම මේ විදියට මේ අවුරුදු තිහේ ප්‍රතිඵල ලබලා තියෙනවා. සක්කාය දිට්ඨිය නැති කළා. මම විචිකිචිජාව නැති කළා. මට සැකයක් නැහැ මේ ධර්මය ගැන, මොනවද මේ ධර්මය පංච උපාදානස්කන්ධය, ආයතන ගැන පටිච්ච සමුප්පාදය ගැන ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ගැන සැක නැහැ. මේ ආයතන තුළ මම කියන කෙනෙක් ඉන්නවා කියලා හෙම එකක් මට නැහැ. මේ ආයතන මගේ වසඟයේ පවත්වන්න බැරි බවත් අනාත්ම බවක් මම දැන් දන්නවා, සිල වෘතවලට මම අනුවෙන්නෙත් නැහැ. දැන් මම ඇඳුම් නැතිව ඇවිදින්නෙත් නැහැ.

අහිත් කෙනා යාළුවා ආවේල කස්සප කියන්නේ ඇඳුම් නැති කස්සප මෙයා දැන් මේ අවුරුදු තිහ තුළ ලබපු දියුණුව ගැනයි කිව්වේ. මම දැන් තරහා යන්නේ නැති කෙනෙක්. මම දැන් ද්වේශය නැති කරලා තියෙන්නේ. මම දැන් දැක්ක දැක්ක දේවල් වලට ආශා හිතන්නෙත් නැහැ. මට දැන් කාම රාගයක් නැහැ. වෙනත් ආගමක කෙනෙකුට ඔහොම කියන්න පුළුවන්ද? බෑ. ඔය අයටත් කියන්න පුළුවන් නේද? අපි දැන් දන්නවා, සතර සතිපට්ඨානය. අපි චතුරාර්ය සත්‍යය දන්නවා. අපි දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ ගිහිත් තියෙන්නේ ආවාට ගියාට නෙමෙයි. දැන් ඔය අය ගොඩක් දියුණුයි. දැන් කටා කරන්නේ සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්මයන් ගැන. උපන් කුසලයන් වැඩිදියුණු කරගෙන.

ඉතිං ඔය අය වාසනාවන්තයි. බුදුරජාණන් වහන්සේව හඳුනාගත්තා. ධර්මය අහනවා ආර්ය මහා සංඝරත්නය හඳුනනවා. ඒ හිසා ඔය අයට පුළුවන් උනා මාර්ගය මොකක්ද කියලා දැනගන්න, දියුණු කර ගන්න ඕනේ මොකක්ද කියලා දැනගන්න. අත්හරින්න ඕනේ මොකක්ද කියලා එකතු කරගන්න ඕනේ මොකක්ද කියලා දැන ගන්න. උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගන්න විදිය ඕකයි කියලා ඔය අයටත් කියන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනේ. අර අවේල කස්සප මේ යාළුවා

කියපු ඔක්කොම අහගෙන හිටියා. ඊටපස්සේ අර ආර්ය ශ්‍රාවකයා (අන්‍ය ආගම් කෙනා ගෙන්) අහනවා කස්සප ඔබ දැන් කියන්න ඔය නිගන්ධ ආගමට බැඳිලා කොච්චර කල් වෙනවද? මමත් අවුරුදු තිහක් වෙනවා කිව්වා. හොඳයි අවුරුදු තිහට ඔබ මොනවද කරගෙන තියෙන්නේ කියලා ඇහුවා. අනේ මට තියෙන්නේ ඇඳුම් නැති එකක්, මොණර පිල් කළඹක් චිතරයි කිව්වා. (දැවිලි ගල්කැට ඇනෙන නිසා පිහදලා වාඩිවෙන්න) ආර්ය ශ්‍රාවකයා බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුනනවා, ධර්මය හඳුනනවා ඒ නිසා කරන්න දේවල් තියෙනවා, කියන්න දේවල් තියෙනවා නේද? මොනවද කරන්න තියෙන දේවල්. දුක අවබෝධ කළ යුතුයි. දුක හැදෙන හැටි නැතිකරලා දාන්න ඕනේ. දුක නැති කිරීම සාක්ෂාත් කරන්න ඕනේ. දුක නැති කරන ඒ මාර්ගය ප්‍රගුණ කරන්න ඕනේ.

දැන් ඔබට මේ අවස්ථාව ලැබිලා තියෙනවා අපගේ පින්වත් ගුරු දේවෝත්තමයන් වහ කිරිබත්ගොඩ ඤාණානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ මේ ලෝකයට පහළවීම නිසා ඒක එසේ මෙසේ දෙයක් නෙවෙයි මෙවැනි වකවානුවක මේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවුරුදු දහස් ගණනක් ඇහෙන්නේ නැතුව තිබුණා. අපි අද ඉගෙනගත්තා අපේ අඩුපාඩු, අපේ වැරදිවිච තැන් අපි ඉගෙනගත්තා. අපි මෙවිචර කල් රැකගන්න බැර කය රැකගන්න හදන උත්සාහය. වටිනා කියන සිත ගැන හිතන්නේ නැතුව මේ කය ගැන හිතන්න දරපු උත්සාහය. අපි දැන් අද ඉඳලා මහන්සි ගන්න ඕනේ සිත රැකගන්න වැඩපිළිවෙළ තුල නියැලෙන්නට.

ඉතිං මේ අයට ඉදිරි කාලයේදීත් මැණික් ආකරයක් තියෙනවා භාරන්න කියලා කිව්වනේ. හැම දුවසකම ඇවිල්ලා ඒක පාදගන්න ඕනේ. මොකද සමහර දුවසක 'තෝරමල්ලි' වගේ තියෙන්නත් පුළුවන්. ඒකත් වටිනවනේ. ඒ හැම මැණික් කැටයක් ම එකතු කරගෙන තමන්ගේ ජීවිතයට ගළපාගන්න. මේ හැම දේශනාවකින්ම අවබෝධ වෙන්නේ තමන් ගැනමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ ධර්මය තුළින් කියවෙන්නෙම තමන් ගැන ම යි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය යම්කිසි කෙනෙක් ඉගෙන ගන්නවා නම් ඉගෙනගන්නේ තමන් ගැන ම යි. ඒ නිසා කිසි කෙනෙක් අතපසු කරන්න එපා. ලද හැම අවස්ථාවක දී ම සම්බන්ධ වෙලා තමන් ගැන අවබෝධ කරගෙන තමන්ගෙන් නිදහස් වුනා කියලා සිංහනාදය මේ හැම කෙනෙකුට ම මේ ජීවිතයේදී ම ප්‍රකාශ කිරීමේ හැකියාව, වාසනාව උදාවේවා කියලා අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්න.

ආදා! ආදා! ආදා!!!

සමෘද්ධිකාමී පීඨධර වස්තූන්

ජන්ද ඉද්ධිපාදය

ගරුණු මහා සංස්කරණයෙන් අරඹයි.
සුද්ධානන්ද චන්දිනි,

වස්සාන ධර්ම දේශනා මාලාවේ සතර සතිපට්ඨාන සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය යන මේ දහමී කොටස් අපි හිමාවට පත් කළා. අපට අද මේ පෝය දවසේ ආරම්භ කරන්න නියමිතව පවතින්නේ සතර ඉද්ධිපාද ධර්ම කාණ්ඩය තුළ පළමුවැනි **ජන්ද ඉද්ධිපාදය** පිළිබඳවයි. ඒ ගැන මේ වෙලාව තුළ කතා කරනවා.

අපි දන්නවා ජීවිතයට යමක් කරගන්නට වටිනා කරුණු කාරණා ගණනාවක් අවශ්‍ය වෙනවා, එකක් තමයි හැමදෙයකට ම කැමැත්තක් අවශ්‍ය වෙනවා. මේ පින්වතුන් හොඳට නුවණින් චිම්සලා මම කියන ධර්ම කාරණා ගොනු කර ගන්න. යම් දෙයකට කැමැත්තක් නැතිව හොඳ දෙයක් කරන්නත් බෑ. හොඳ දෙයක් කෙරෙන්නේ නෑ නරක දෙයක් කරන්නත් බෑ. දැන් වෙළෙඳ ව්‍යාපාරයක් කරනවා යයි අපි හිතමු. එයාට ඒ ව්‍යාපාරය කරන්න ඒ සඳහා කැමැත්තක් අවශ්‍ය වෙනවා. අපි හිතමු ගොවිතැන් බතක් කරන්න. ඒ සඳහා කැමැත්තක් තියෙන්න ඕනෑ. කැමැත්තක් නැත්නම් ඒක කෙරෙන්නේ නෑ. දැන් අලුත් පරපුරේ ළමයි ගොවිතැන් කරන්නේ නෑ. ඒ ගොල්ලෝ ඒකට කැමති නෑ. ඕනිම වැඩක් කරන්න කැමැත්ත අවශ්‍යයි.

සාමාන්‍යය ජීවිතයේ ගෙවල් දොරවල් හදන්න, දන්පැන් පූජා කරන්න, සිල් රකින්න, බණ භාවනා කරන්න එතකොට මේ හැම දෙයකටම වාගේ කැමැත්ත අවශ්‍ය වෙනවා. කැමැත්ත තිබිච්ච පමණින් ම ඕක කරන්න පුළුවන්ද? කැමැත්ත තිබිලත් බෑ. ඒකට අධිෂ්ඨානයක් තියෙන්නටත් ඕනෑ. දැන් බලන්න අප කොච්චර කැමති දේවල් තියෙනවද? ඒ උනාට ඒ වැඩ කැමැත්තේ හැටියට කෙරිලා නෑ, එහෙම කෙරෙන්නෙත් නෑ. ඇයි ඒයාට අධිෂ්ඨානයක් තියෙන්නට ඕනෑ. මම මේ කටයුත්ත කොහොම හරි කරනවා. මොන බාධක ආවත් ඒ සියලු බාධක සිද්ධිඳු කැමැත්තෙන් මම පටන් ගත්ත ඒ කටයුත්ත සිදු කළ යුතුයි කියලා නිම කළ යුතුයි කියලා ඒයාට අධිෂ්ඨානයක් තියෙන්නට ඕනෑ. ඔන්න එතකොට ව්‍යාපාරයක් කරන්නත් වෙන යම් දෙයක් කරන්නත්, බණ භාවනා කරන්නත්, දන් පැන් දෙන්නත්, පින්දහම් කරන්නත් කැමැත්ත වගේම අධිෂ්ඨානයක් ඕනෑ කරනවා.

මේ වූටි දරුවෝ ධර්ම දේශනාව ශ්‍රවණය කරන නිසා මම බොහොම සරලව කියන්නේ. ඉතින් ඊට පස්සේ මෙයාට කැමැත්ත තියෙනවා අධිෂ්ඨානයක් තියෙනවා නමුත් ඒරියය නෑ. මෙයා කැමැත්තෙන් යුතුව මම ඔහොම හෙවේ. කොහොම හරි කරනවා කියා ඇඳට වෙලා නිදාගන්නවා. එතකොට තමා කරන ව්‍යාපාර පාඩුවෙනවා. ඇයි ඒයාට ඒරියය තියෙන්න ඕනෑ. උදේ පාන්දර නැගිටින්න ඕනෑ, එහෙම නේද? කොහොම හරි තමන්ගේ වැඩපල කරගෙන ඉගෙන ගන්න ඕනෑ. අපි යම් දෙයක් ඉගෙන ගත්ත නම් ඉගෙන ගත්තේ ඒරියයෙන් ම යි. උදේ පාන්දර නැගිටිලා ඒරියයෙන් හරි අමාරුවෙන් නැගිටිලා පාඩම් කරලා. ඉතින් එතකොට ආයෙ නින්ද යනවා, ඒරියයෙන් යුතුව ආයෙත් නැගිටිනවා. ඊට පස්සේ නින්ද යනවා නම් සීතල වතුරින් මුණ සෝදා ගන්නවා.

අර මුගලන් භාමාදරුවෝ රහත් වෙන්න භාවනා කරපු හැටි තියෙනවනේ, උන්වහන්සේට ඒනම්ද්ධියක් ඇවිල්ලා මහා දුකක් තමයි චින්දේ. සීතල වතුරින් මුහුණ සෝදලත් නින්ද යනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා, ඒත් මුගලන් ඔබේ ඒරියය අතහරින්න ඒපා. මුගලන් භාමුදුරුවන්ට නින්ද යන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ දිවැසින් බලාගෙන හිටියා.

ඉතින් ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා දැන් ඔබ මොකද කරන්නේ. අනේ! ස්වාමීනි; භාවනා කරනකොට මට නින්ද යනවා. මුගලන් එහෙම නම් කමටහනෙන් ඔබේ හිත මුදන්න. ආනාපානසතිය තුළින් හිත මුදන්න. ඒ කියන්නේ ආනාපානසතිය නතර කරන්න.

ඊටපස්සේ ඔබට පාඩම් ඇති ගාථා හයියෙන් සප්තකායනා කරන්න. ගාථා හඬ නගා කියන කොට ඔබේ නිදිමත නැති වේවි. අනේ! ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මම ගාථා සප්තකායනා කළා. ඒත් මට හින්ද යනවා. ඔබ දැකලා තියෙනවා සමහරු ඉන්නවා කථා කර කර ඉන්ද්‍රන්දීන් හින්ද යනවා. මම නම් දැකලා තියෙනවා. මම දැකලා තියෙනවා සමහර ස්වාමීන් වහන්සේලා අපි එක්ක කථාකර කර ඉන්නකොට හින්ද යනවා. ඔය අත ආරණ්‍යවල බොහොම කලාතුරකින් අවුරුද්දකට, මාස හයකට සරයක් වගේ ස්වාමීන් වහන්සේලාව අපට මුණගැහෙනවා. ඉතින් උන්වහන්සේලාගේ අත්දැකීම් අහන කොට අපට හරි සතුටයි. අපි ඉතින් මහා රැ වෙනකම් උනන්දුවෙන් අහනවා. ඉතින් ඔන්න සමහරක් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලාට කථාව පිට ම හින්ද ගිහිල්ලා ආයෙන් කතා කරනවා. ඔන්න මුගලන් භාමුදුරුවන්ටත් භාවනා කරගන්න බෑ නිදිමත, හින්ද යනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා එහෙමනම් මුගලන් ඔබ ආසනයෙන් නැගිටින්න. නැගිටලා සක්මනට ගොඩවෙන්න. ඒරියයෙන් යුතුව සක්මන් කරන්න. අනේ! බුදුරජාණන් වහන්ස මම සක්මන් කළා, සක්මන් කරනකොටත් මට හින්ද යනවා සක්මන් කරන කොටත් හින්ද යනවා. ආ! එහෙමද? ඉතින් දැන් මොකද කරන්නේ. එහෙනම් ඉතින් වතුර ටිකක් අරගෙන ඇස්දෙක සෝදගන්න. අනේ ස්වාමීනි මම ඒකත් කළා. වතුර වලින් ඇස්දෙක, මුහුණ සේදුවත් මට හින්ද යනවා. එහෙනම් මුගලන් මේක හරියන්නේ නෑ. ඔබ කුටියෙන් විලියට යන්න. හින්දට ඉඩ හොඳී අහසේ තරු බල බලා ඉන්න කීවා.

ඔන්න ඊනම්ද්දිය යට කරන හැටි. ඔන්න ඒරියය ප්‍රගුණ කරන හැටි. පින්වතුනි, ඊනම්ද්දිය යට කරන්න ඔන්න ඔය වගේ නො පසුබස්නා ඒරියක් අවශ්‍යය වෙනවා. සාමාන්‍යය පීචිතයේ ව්‍යාපාරයක් කරන්න හරි, වෙන දෙයක් කරන්න හරි, බණ භාවනා කරන්න හරි ඒරියය අවශ්‍ය වෙනවා. දැන් ඔන්න සමහර අපේ උපාසක අම්මලා මේ පාර දානේ දුන්නායිත් පස්සේ කල්පනා කරන්නේ, මම ඊළඟට කොයි ළමයාට ද කරදර කරන්නේ කියලා. එහෙම තමයි හිතන්නේ. දැන් ගියවර අර ගෙදරිනුත් උදව් අරගෙන ඒ පුතාට කියන්නත් බෑ. වෙන එක්කෙනෙක් බලන්න ඕනෑ. ඉතින් ඊට පස්සේ නුවණින් විමසනවා. ඉතින් ඔය උපාසක අම්මලා අපි එක්ක කියනවා. අනේ! ස්වාමීන් වහන්ස; මේ පාර නම් අර අසපුව හදන කටයුත්ත ඒ පුතාට කීවා දැන් වියාට කියන්න බෑ. මං උදව්කරපු වෙන අය ඉන්නවා. එහෙමවත් බලන්න ඕනෑ. ඉතින් ඊට පස්සේ නුවණින් විමසනවා. කල්පනා කර කර බලනවා ඊළඟ පින්කම කරගන්නේ කොහොමද කියලා. දැන් මෙහෙ භාවනා වැඩසටහන ඉවර උනාම තව තැනක භාවනා වැඩසටහනට

යන්හේ කොහොමද? කා චික්කද යන්හේ විමසනවා. බලන්න ඒකට අවශ්‍ය වෙනවා විමසීම. අපි දැන් කරුණු හතරක් ගොනු කර ගත්තා. කරුණු හතර මොකද්ද? **ඡන්ද, චිත්ත, චිරය, විමංසා,** ඔන්න ඔය හතර තමයි සතර ඉද්ධිපාදවලට ගොනුවන කරුණු හතර.

ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම පෙන්වා දෙනවා. දැන් කැමැත්තට කියනවා අපි පාලියෙන් **ඡන්ද** කියලා. අධිෂ්ඨානයට කියනවා අපි පාලියෙන් **චිත්ත** කියලා. චීරයට පාලියෙන් කියනවා **චිරය** කියලා. නුවණින් විමසීමට කියනවා **විමංසා** කියලා. ඔන්න දැන් ගොනු කර ගත්තා කරුණු හතර. ඡන්ද, චිත්ත, චීරය, විමංසා කියලා. ඔන්න ඔය හතර තමයි සතර ඉද්ධිපාදවලට ගොනුවන කරුණු හතර. කැමැත්ත යි, අධිෂ්ඨානය යි, චීරය යි, නුවණින් විමසීම යි. දැන් ඔන්න තව වචනයක් අපට ආවා. මොකක්ද? මේ ඉද්ධිපාද කියලා. මොකක්ද ඉද්ධි කියලා කියන්නේ. ඉද්ධි කියලා කියන්නේ කෙහෙකුට තියෙන විශේෂිත හැකියාව. විශේෂිත හැකියාව කියන වචනය අපි සලකාගෙන යනකොට, ඒක ලෝකෝත්තර වශයෙනුත් පේන්න තියෙනවා. ලෞකික වශයෙනුත් පේන්න තියෙනවා.

මේ ඉද්ධි කියන එක මේ පින්වතුන්ට මේ විදියට මම කියන්නම්. දැන් මනුෂ්‍යයන්ට කතා කරන්න පුළුවන්. ඒක මනුෂ්‍යයෙකුට කර්මානුරූපව තියෙන ඉද්ධියක්. සර්පයෙකුට කතා කරන්න බැහැ, වෙන කිසිම සතෙකුට මේ වගේ වචන ගළපා කතා කරන්න බැහැ. අන්ත මනුෂ්‍යයෙකුට කර්මානුරූපව පිහිටපු ඉද්ධියක් තමයි කතා කිරීමේ හැකියාව. දැන් බලන්න කුරුල්ලෝ දිභා, කුරුල්ලෝ ස්වභාවයෙන් ම ඉඟිල්ලෙනවා. කුරුල්ලන්ට ඉඟිලෙන් පුළුවන් උනාට අපට ඉඟිල්ලෙන් පුළුවන්ද? අපට ඉඟිල්ලෙන් බැහැ. අන්ත ඒ කුරුල්ලන්ට කර්මානුරූපව පිහිටපු ඉද්ධියක් ඒක. දැන් බලන්න ඔය අමනුෂ්‍යයන්ට හැකියාව තියෙනවා මේ අනුන්ගේ හිත්වල තියෙන ඒවා කියන්න. දැන් ඔය මෂණියන්ල වහෙම යන්නේ, අපේ මෂණියන්ල නම් කියන්නේ යන්හේ ම නෑ කියලා. ඉතින් ඒ ගියා ම හරියට ම කියනවාලු දැන් පළතුරු වට්ටියක් වහෙම තියලා සාස්තරේ අහපුවහම ඔන්න ඔලුව හරවලා කරකවලා අහනවා, කෑගල්ලේ ඉඳලා හේද ආවේ කියලා. වහෙමයි දෙවියනේ! ගෙදර පුශ්තයක් හේද?, හරියට ම හරි දෙවියනේ! ළඟ ඉන්න කෙනාටත් කියනවා පේනවද සාස්තරේ බලා ඉඳලා වගේ කියන හැටි. ඒ කවුද මේ? ඒ අර අමනුෂ්‍යයා. වයාට පුළුවන්කම තියෙනවා යම් යම් දේවල් කර්මානුරූපව දැකගන්න, කියන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒක සමහර අමනුෂ්‍යයන්ට තියෙන කර්මානුරූප ඉර්ධියක්.

ඔන්ත ඉස්සර දවසක අපේ මහ ලොකු පන්සලක පිං කැටය හැතිවුනා. ඒක මහ බරපතල කැටයක්. පිරිවර කට්ටියක් ඇවිල්ලා ඒ අය ඩොලර්ස් තමයි පිං කැටයට දැමීමේ. සතියකින් පිං කැටය නෑ. පන්සලේ ඉන්ත කැපකරු සීයට හරි දුකයි. සීයා ගියා සාස්තරයක් අහන්න. ලොකු හාමුදුරුවන්ටත් නො කියා ගියේ. සීයාට ලැබුණ සල්ලිත් මේ කැටයට ම යි දාලා තියෙන්නේ. මේ සීයා හාමුදුරුවන්ටත් නො කියා හොරෙන් ම ගියාලු සාස්තරයක් අහන්න. ගියාට පස්සේ කියනවාලු හිකං බෑ පනස් පනයි පනහයි, කීවලු. සීයා පඬුරුත් තිබ්බලු. දවස් හතකින් ඔය කැටය ගැන ආරංචියක් ලැබෙන්නත් පුළුවන්, නො ලැබෙන්නත් පුළුවන් කීවලු. ඉතින් ඊට පස්සේ සීයා පඬුරුකුත් ගැටගහලා බා රෙකුත් වෙලා ඇවිල්ලා මෙයා දෙවියන්ට පිං දිදී ඉන්නවා. ඒ ගැන ආරංචියක්වත් ලැබුණේ නෑ. පිං කැටය තිබුනේ දායක සභාව බාරේ. මට බොහෝම කාලෙකට පස්සේ දැනගන්න ලැබුනා ලොකු හාමුදුරුවෝ වියාගේ රියදුරාත් එක්ක එකතු වෙලායි මේ හොර වැඩය කරලා තියෙන්නේ කියලා. ඉතින් එහෙම අයට අපි සිල්වන් හාමුදුරුවරු කියලා කියන්නේ නෑ. අමනුෂ්‍යයන්ටත් නොයෙක් හැකියාවලි තියෙනවා, ඒ වුණාට අපි ඊට වඩා බුද්ධිමත්. අපට කර්මානුරූපව ලැබුණ බුද්ධිමත්කමක් තියෙනවා. සමහර මිනිස්සු ඉන්නවා ඒ මිනිසුන්ට කර්මානුරූපව ලැබුණු යම් පුත්‍රය ශක්තීන් අනුව යම් යම් ඉද්ධි පිහිටනවා. හැකියාවන් තියෙනවා. මෙලෝ ධර්මයක් හැති පිරිවරවල අය බලා ඉඳලා ඔය පින්තල හැන්ද හැමුවාලු අහල තියෙනවාද? ඔව් හැන්ද දිනා බලා ඉඳලා හැන්ද හැමුවාලු. ඒ ඒ අයට පිහිටන කර්මානුරූප ඉද්ධි, ඒක කර්මානුරූපව ලැබූ ඉද්ධි. මේ ජීවිතයේදී ප්‍රගුණ කළ දෙයක් නොවෙයි. උපතින් ම පිහිටන දේවල් තියෙනවා. අන්න ඒ වගේ තමා මේ ලෝකික ඉද්ධි.

යම් මනුෂ්‍යයෙක් සත්ත්ව ඝාතනයෙන් වැළකිලා සතුන් කෙරෙහි මෙහිඳුයෙන් කරුණාවෙන් ඉන්නවා නම් අන්න ඒකත් ඉද්ධියක්. වචනය අසංවර මිනිහෙක් වචන සංවර කර ගත්තොත් ඒකත් ඉද්ධියක්. සියලු මතවාද අයිත් කරලා ඒ කියන්නේ නැකැත්, සුබ නිමිති, කේන්දර, භූත විශ්වාස සියල්ල අයිත් කරලා යම් කෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේ මුළු හදවතින් ම සරණ යනවා, ශ්‍රී සද්ධර්මය සරණ යනවා, ආර්ය මහා සංඝ රත්නය සරණ යනවා, නම් ඒකත් ඉද්ධියක්. අන්න බලන්න මේක ඕනම පැත්තටකට ගැළපෙන හැටි.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම දේශනා කරනවා යම් කෙනෙක් ඔය විධියට අධිෂ්ඨානයෙන් ම සද්ධානුසාරී කෙනෙක් වෙනවා. ධම්මානුසාරී කෙනෙක් වෙනවා. සෝතාපන්න වෙනවා. සකදාගාමී

වෙනවා. අනාගාමී වෙනවා. අරහත් කෙනෙක් වෙනවා. ඒක වියා තුළ තියෙන ඉද්ධියක්.

දැන් අපි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනාව ගැන බලමු. **“වත්තාරො මේ භික්ඛවේ ඉද්ධිපාදා භාවිතා ඛහුලිකතා, අපරාපරං ගමනාය සංවත්තති;”** මහණෙනි! මේ ඉද්ධිපාද හතර භාවිතා කිරීමෙන් බහුල වශයෙන් පුරුදු පුහුණු කිරීමෙන් මෙගොඩ සිට විගොඩ දක්වා ගමන් කිරීම පිණිස පවතී. **“කතමේ වත්තාරො”** මොනවද මේ සතර, **“ඉධ භික්ඛවේ මහණෙනි භික්ඛු”** මේ භික්ෂුව **“ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදං භාවේති.”** කැමැත්ත මුල්කරගෙන සතර සමයක් පධාන වීර්යයෙන් යුතුව **“ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත”** ඉද්ධිපාදය වඩනවා. ඒකට කියනවා **“ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය”** කියලා. එතකොට වීර්යය මුල්කරගෙන **“වීර්යය සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය”** වඩනවා. අධිෂ්ඨානය මුල්කරගෙන **“චිත්ත සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය”** වඩනවා. විමසීම මුල් කරගෙන **“විමංසා සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය”** වඩනවා. **“ඉමේ ඛෝ භික්ඛවේ වත්තාරො ඉද්ධිපාදා”** මහණෙනි! මේ ඉද්ධිපාද හතර **“භාවිතෝ ඛහුලිකතො අපාරාපරං ගමනාය සංවත්තති.”** මෙගොඩ සිට විගොඩ දක්වා කෙනෙක් ගමන් කරවීම පවතිනවා කියලා කියනවා. ඔන්න විගොඩට තමා අපි යන්න ඕනෑ.

දැන් ඕතන කරුණු 4 ක් තියෙනවා. නමුත් අද අපි කතා කරන්නේ එකයි. **“ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය”** බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ජන්ද ඉද්ධිපාදය ගැන මෙන්න මේ විදියට පෙන්වනවා. කෙනෙකුට මනෝමය වශයෙන් පිහිටන්න පුළුවන් ඉද්ධි තියෙනවා. කොහොමද? මනෝමය වශයෙන්. මේ පොඩි ළමයි පවා දන්නවා අර ගාථා කියවාගන්න බැරුව හිටිය පුංචි භාමුදුරුවෝ ගැන. ඒ තමයි **චුල්ලපන්ථක භාමුදුරුවෝ**. මාස කිහිපයක් ගිහිල්ලත් ගාථා පාඩම් නැති හිසා **මහාපන්ථක භාමුදුරුවෝ** යනව යන්න කියලා විචාරයෙන් විළුවල දැමීමා. මෙයා අඬ අඬා ගෙදර යන්න යනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මගදී හමුවුනා **“අයිසා යන්න කීවා මම ගෙදර යනවා”, “හා! හා!! කමක් නෑ මම යන්න කීවේ නෑනේ. යමු විහාරොට”** කියලා ගිහිත් උන්වහන්සේ හුවණින් විමසුවා පොඩි භාමුදුරුවන්ගේ හිත, විමසල බලලා කමටහනක් දුන්නා. බලන්න මේ ඉද්ධිපාද කොච්චර දියුණු වෙන්න ඇත්ද? අන්තිමට දානෙට එන්න පණිවුඩ යවන කොට එක්කෙනෙක් දාහක් පමණට මවලා. ආරාධනා කරන්න ආපු මිහිහත් බයවෙලා දිව්වා. බලන්න මේ ඉද්ධිපාද තුළ තිබිව්ව බලය.

විශේෂයෙන් දැන් මේ ඉද්ධිපාද සතර ජන්ද ඉද්ධිපාදය, චිත්ත ඉද්ධිපාදය, චීර්යය ඉද්ධිපාදය, වීම්ංසා ඉද්ධිපාදය. මේ ඉද්ධිපාද සතරෙන් කෙනෙකුට මූලික වන්නේ මූලික වශයෙන් ප්‍රගුණ වන්නේ චිකයි. එයට සමාන්තරව සමගාමීව, අනිත්වා වැඩෙනවා. එක්කෝ කැමැත්ත, එක්කෝ අධිෂ්ඨානය, එක්කෝ චීර්ය, එක්කෝ විමසීම මුල්වෙනවා. නමුත් උපකාර වශයෙන් සමගාමීව වැඩෙන්නේ. සතරෙන් චිකක්. ඉතුරු කොටස් ටික ඊට සමගාමීව එයට උපකාර වශයෙන් වැඩෙනවා. විශේෂයෙන් මේ ඉද්ධිපාද හතරෙන් කෙනෙකුට ප්‍රගුණවන්නේ මූලික වන්නේ ඉද්ධිපාද චිකයි. කෙනෙකුට කැමැත්ත මුල් වෙන්න පුළුවන්. තව කෙනෙකුට අධිෂ්ඨානය මුල් වෙන්න පුළුවන්. එක්කෝ චීර්ය මුල්වෙන්න පුළුවන්. එක්කෝ නුවණින් විමසීම මුල්වෙනවා. චිකක් මුල්වෙලා වැඩෙනවා. නමුත් උපකාර වශයෙන් සමගාමීව වැඩෙන්නේ. සමහර භික්ෂුන් වහන්සේලාට පුළුවන්කම තිබුණා ගස්, ගල්, පර්වත බිඳගෙන යන්න. සාමාන්‍යයෙන් අපි ඇවිදනවා වගේ යන්නේ. මේ ගොඩනැගිලි විනිවිද යනවා, එයාට කිසිම බාධාවක් නෑ. ඉද්ධිපාද නිසා තමයි මේ හැකියාවන් ලැබෙන්නේ. තව සමහරුන්ට පුළුවන්කම තිබුණා පොළොවේ කිමිදෙන්න. මේ මහ වතුරේ බැහැලා කිමිදෙනව වගේ. තව සමහරුන්ට පුළුවන්කම තිබුණා මේ ජලය පොළොව වේවා කියා අධිෂ්ඨාන කරන්න. එසේ කරල මේ ජලය මතුපිට පොළොවේ වගේ ඇවිදගෙන යන්න පුළුවන්කම තිබුණා. ඒ වගේ හැකියාවන් තිබුණ ස්වාමීන් වහන්සේලා ඉඳලා තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලෙදි.

මේ පින්වතුන්ලා දන්නවා අර මසුරු සිටාණන්ගේ කැවුම් බදින සාදයට මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ උඩින් ගියේ. මසුරු සිටාණන් කියනව බලා හිටියට හෙවෙයි ඇවිද්දත් දෙන්නේ නෑ කීවා. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ඇවිද්දා. ඔහොම හෙවෙයි ඉඳගෙන හිටියත් දෙන්නේ නෑ කීවා. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ ඉඳගෙන හිටියා. ඔහොම නොවෙයි ඔය ජනෙල් පඩියට ආවත් දෙන්නේ නෑ කීවා. ඔතන හිටියත් හරි යන්නේ නෑ. ඇඟෙන් දුම් පිටකලත් දෙන්නේ නෑ කීවා. ඇඟෙන් දුම් පිටකලා. මෙන්න ඉද්ධි. මේ ඉද්ධිපාද දියුණු කල නිසයි මේවා ලබන්නේ කොහොම හරි දමනය කළා අත්තිමට.

ඉතින් පින්වතුනි, එක වස් කාලයකදී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතුළු භික්ෂුන් වහන්සේලාට බමුණෙක් වස් ආරාධනා කළා. වස් ආරාධනා කළාට ඒ බමුණාට ඒ බව අමතක වුණා. ආවේ නෑ. මහා නියං කාලයක් ආවා. ආහාර හිඟ වුනා. අශ්වයන්ට දෙන යව නම් වූ ධාන්‍ය වර්ගය තමා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතුළු භික්ෂුන් වහන්සේලාට වළඳන්න

ලැබුණේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇතුළු සහෝදර තිත්ඡුන් වහන්සේලාට වළඳන්න හරි ආහාරයක් නෑ. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට ගියා. ස්වාමිනි! භාග්‍යවතුන් වහන්ස මේ පොළොව අභ්‍යන්තරයේ බොහොම රස කොටසක් තියෙනවා, 'පෘථිවි රසය' කියලා. මේක ආහාරයට ගත්තොත් අපට පීඩාවක් නැතුව ජීවත් වන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා කොහොමද මුගලන් ඔබ ඒක කරන්නේ. මේ සතුන්ගේ හිත් කලබලයට පත්වෙයිනෙ. බුදුරජාණන් වහන්ස! මම මේක කරන්නේ මෙහෙමයි. මම මගේ මේ වම් අතට පෘථිවියක් මවනවා, ලෝකයක් මවනවා, ලෝකේ මවලා මම කුමානුකූලව මේ පොළොවේ සතුන් ඒ පොළොවට තැන්පත් කරනවා. අලුතින් මැවූ පෘථිවියට ගන්නවා විහෙම කරලා මම මගේ චිත්ත බලයෙන් දකුණතින් මේ පෘථිවිය අතින් පැත්තට හරවනවා. ඒ කරලා මම මගේ චිත්ත බලයෙන් ඒ පෘථිවි රසය අරගෙන පෘථිවිය තිබුණ හැටියට හදනවා. ඉන්පසු මම මේ සතුන් ඒ පෘථිවියේ නැවත තැන්පත් කරනවා. සතුන්ට කරදරයක් වන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුගලන් ඔබට ඕක කරන්න බෑ කීවේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මුගලන් ඔබට විය කරන්නට නො සිතේවා! මුගලන් හාමුදුරුවෝ විය පිළිගත්තා. බලන්න විච්චර ඉද්ධි සම්පන්න තථාගත ශ්‍රාවක උතුමන් ඉඳලා තියෙනවා.

ඉතින් පින්වතුනි, මේ ඉද්ධිපාද පිළිබඳ විස්තරයක් තියෙනවා. සංයුක්ත නිකායේ ඉද්ධිපාද සංයුක්තයේ. එහි බ්‍රාහ්මණ සුත්‍රයේ, සඳහන් වෙනවා.

ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඒ දවස්වල වැඩහිටියේ කොසඹෑ හුවර සෝමිතාරාමයේ. උන්නාහ කියන බ්‍රාහ්මණයා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ හමුවට ආවා. මේ බ්‍රාහ්මණයා ආනන්ද හිමියන් සමඟ පිළිසඳරව කතා කරලා සතුටු වෙලා පැත්තකින් වාඩි වෙලා අහනවා, ස්වාමිනි ආනන්දයන් වහන්ස! ඔබ වහන්සේ මහණ වුනේ ඇයි? දැන් ඒ වගේ සාමාන්‍යයන් මෙහෙ වන අය නො වෙයි හිටපු ගමන් අලුතින් වන අය මගෙහුත් අහනවා ඇත්තටම හාමුදුරුවනේ මහණ වුනේ ඇයි කියලා. ඉතින් ඒ වගේ මේ බ්‍රාහ්මණයන් අහනවා ඇයි මහණ වුනේ කියලා. දන්නේ නැති කෙනෙකුට විකපාරට ම බරපතල දෙයක් කීවොත් වියාට තේරෙන්නේ නෑනේ. ඒ හිසා ආනන්ද හාමුදුරුවෝ උත්තර දුන්නා කැමැත්ත නැති කරන්නයි මම මහණ වුනේ කියලා. චිතකොට බමුණා අහනවා ආශාව නැති කරන්නේ කැමැත්ත නැති කරන්නේ කොහොමද? ආනන්ද හාමුදුරුවෝ උත්තර දෙනවා සතර ඉද්ධිපාද වඩනවා කියලා. කැමැත්ත නැතිකරන්න සතර ඉද්ධිපාද වඩනවා, බ්‍රාහ්මණයා අහනවා සතර ඉද්ධිපාද කියන්නේ මොනවාද? අන්න චිතකොට කියනවා ජන්දය

කියන්නේ කැමැත්ත. චිත්ත කියන්නේ අධිෂ්ඨානයි. චිරිය කියන්නේ චීරියයි, චීමංසා කියන්නේ නුවණින් මෙහෙහි කිරීමට. බ්‍රාහ්මණයා කියනවා හරි පුදුම කතාවක්ගේ ඔබ වහන්සේ කියන්නේ. මහණ වුනේ ඇයි කියලා ඇහුව ම කියනවා කැමැත්ත නැති කරන්නලු. දැන් කැමැත්ත නැති කරන ක්‍රමය ඇහුවා ම කියනවා ඒකේ පළමු කාරණයක් කැමැත්තලු. මොකක්ද මේ කතාවේ තේරුම. ඒක නම් මට පිළිගන්න බෑ. හොඳයි බ්‍රාහ්මණය මම ඔබෙන් ප්‍රශ්නයක් අහන්නම්. දැන් ඔබට තේරෙන විදියට උත්තර දෙන්න. ඔබට විහාරයට එන්න ඕනෑ කියලා මීට කලින් කැමැත්තක් තිබුණා. හොඳයි වාච්චෙලා ඉන්න කොට හරි ඔබට කැමැත්තක් ඇති වුනා විහාරයට එන්න. ඊට පස්සේ සමහර විට බ්‍රාහ්මණය ඔබට හිතෙන්න ඇති දැන් අවිච සැරයි වහී ද දන්නෙත් නෑ. ඊකක් දුරයි. දැන් යන්න බෑනේ කියලා. නෑ මං කොහොම හරි අද යනවා ම යි. ඒ තමා අධිෂ්ඨානයි, ඔබ යම් චීරියයක් ගන්නවා ඒ තමයි යන ගමනක් හිතනවා මට මේ යන ගමනෙන් ප්‍රයෝජනයක් වෙයිද නෑ! නෑ! මං යන ගමන යනවා, කොයි චිකටත් දැන හඳුනාගන්න චිකත් හොඳයිනේ කියලා නුවණින් විමසනවා. ආනන්ද භාමුදුරුවෝ විමසනවා දැන් ඔබට විහාරයට එන්න කැමැත්තක් තිබුණා අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගත්තා. චීරිය ක් ගත්තා ඔබ නුවණින් විමසුවා. ඔබ විහාරයට එන්න කලින් ඔබේ තිබිවිච කැමැත්ත දැන් තියෙනවද? කියලා ඇසුවා. දැන් ඒක නෑ. විහාරයට එන්න කලින් අධිෂ්ඨානයක් තිබුණා. දැන් ඒක නෑ. විහාරයට එන්න කලින් යම් චීරියයක් ගත්තා. දැන් ඒ චීරියය තියෙනවද? ඒකත් නෑ. විහාරයට එන්න කලින් නුවණින් විමසීමක් තිබුණා ඒ විමසීම දැන් ඔබට තියෙනවද? ඒකත් නෑ. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා බ්‍රාහ්මණය දැන් ඒවා සංසිඳිලා ගිහිල්ලා.

ඒ වගේ මේ බුද්ධ ශාසනයේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන්ටත් කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා අනේ! මම කොහොමද මේ සංසාර දුකෙන් අත්මිදෙන්නේ කියලා කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා. ඊට පස්සේ මෙයා වෙර චීරියය දුරලා සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම ප්‍රගුණ කරලා වඩලා මෙයා මොකද කරන්නේ අරහත්වයට පත්වෙනවා. දැන් වියාට සසර දුකින් හිදුනස් වෙන්න ඕනෑ කියලා කැමැත්තක් තියෙනවද? ඒක නෑ. ඒක සංසිඳිලා ඒ ගමන ඇවිල්ලා ඉවරයේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ මෙහෙම කියනවා. ඒ වගේම තමයි බ්‍රාහ්මණය යම් තථාගත ශ්‍රාවකයකුට යම් චීරියයක් තිබුණා නම් මම සංසාර දුකෙන් අත්මිදෙන්න ඕනෑ කියලා දැන් වියා අරහත්වයට පත්වුණාට පස්සේ ඒ චීරියය සංසිඳෙනවා. යම් තථාගත ශ්‍රාවකයකුට අධිෂ්ඨානයක් තියෙනවා. මම සංසාර දුකෙන් හිදුනස් වෙනවා කියලා. වියා අරහත්වයට පත්වීමත්

සමග ම ඒ අධිෂ්ඨානයත් සංසිදෙනවා. යම් තරාගත ශ්‍රාවකයකුට නුවණින් විමසීමක් තියෙනවා. මම සංසාර දුකින් නිදහස්වෙන්නවා කියලා වියා අරහත්වයට පත්වීමත් සමගම ඒ නුවණින් විමසීම සංසිදෙනවා. අන්ත පින්වතුනි, ඊට පස්සේ ඔන්න දැන් අපි ඡන්ද ඉද්ධි පාදය කියන තැනට ආවා. දැන් ඡන්ද ඉද්ධි පාදය කියන එක දැනගත්තා. ඡන්ද ඉද්ධිපාද කියන්නේ අරහත්වයට පත්වීමට ඇති කැමැත්ත බව ඒ වගේම චිත්ත ඉද්ධිපාද කියන්නේ අරහත්වයට පත්වීමට ඇති අධිෂ්ඨානය. චීර්යය ඉද්ධි පාදය කියන්නේ අරහත්වයට පත්වීමට ඇති චීර්යය. විමංසා ඉද්ධි පාදය කියන්නේ අරහත්වයට පත්වීමට ඇති නුවණින් සලකා බැලීම. දැන් අපි යන්න ඕනෑ ඡන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදයට. හොඳයි ඒක දැන් පරිපූර්ණ වන විදිය බලමු.

ඡන්දය කියන්නේ අරහත්වය ලබා ගැනීමට ඇති කැමැත්ත. ඡන්ද සමාධිය කියන්නේ කුමක්ද? අරහත්වය ලබා ගැනීම පිණිස ඇති කැමැත්ත තුළ භාවනා කරලා හදාගන්නා සමාධිය. ඒ සමාධියටත් කැමැත්තයි මුල්වන්නේ. එතෙන්දී චීර්යය මුල් වුනොත් චීර්යය සමාධිය, අධිෂ්ඨානය මුල්වුනොත් චිත්ත සමාධිය, නුවණින් විමසීම මුල්වුනොත් විමංසා සමාධිය, මේ පිළිබඳව තවත් විස්තරාත්මකව දැන ගැනීමට අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය. සතර සමයක් පිළිබඳව ප්‍රධාන චීර්යය කියන්නේ නූපන්නාවු අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස ගන්නා චීර්යයි. එතකොට ඡන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයට අයිති වෙනවා. නූපන්නාවු අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස ගන්න චීර්යය ඒකට අයිතියි. උපන් අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට ගන්නා චීර්යයට උත්සාහයට මේක අයිතියි. සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය කීවම මේකත් අයිතියි. උපන් කුසල ධර්මයන් වඩා වර්ධනය කරගැනීම පිණිස නූපන් කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිස ගන්න චීර්යය මේ සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය ඡන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය තුළ ඇතුළත්ව තියෙනවා. උපන් කුසල ධර්මයන් වඩා වර්ධනය කරගැනීම පිණිස ගන්න චීර්යයත් මේකට අයිති වෙනවා. ඔන්න අපි දැන් කථා කළා ඡන්දය කියන්නේ අරහත්වය ලබාගැනීමට තියෙන කැමැත්ත. ඡන්ද සමාධිය කියන්නේ අරහත්වය ලබා ගැනීමට ඇති කැමැත්ත තුළ භාවනාවේ යෙදිලා ලබා ගන්න සමාධිය.

සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය කියන්නේ නූපන් අකුසල් නූපදවීම, උපන් අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීම, නූපන් කුසල් උපදවාගැනීම, උපන් කුසල් වැඩි දියුණු කරගැනීමට ගන්නා චීර්යය මෙන්න මේකට කියනවා

ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය කියලා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා, “අනුප්පන්නානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය ඡන්දං ජනේති වායමති, චිරියං ආරභති, චිත්තං පශ්ගන්තාති පදනති” නූපන් අකුසල ධර්මයන් නො ඉපදවීම පිණිස ඡන්දං ජනේති මේ කොටස සඳහන් වන්නේ ඉද්ධිපාද සංයුක්තයේ ඡන්ද සූත්‍රයේදී මේ විදියට දේශනා කරනවා ඡන්දං ජනේති කැමැත්ත ඇති කර ගන්නවා. නො ඉපදන යම් අකුසල ධර්මයක් ඇත්නම් එය තවදුරටත් නොඉපදවීම පිණිස කැමැත්තක් ඇති කර ගන්නවා. ‘වායමති’ වැයමක් ඇති කර ගන්නවා, ‘චිරියං ආරභති’ චීරියය ආරම්භ කරනවා, ‘චිත්තං පශ්ගන්තාති’ සිත දැඩි කර ගන්නවා ඊළඟට පදනති කියන්නේ පදං චීරියය, මම මේක නිවන දක්වාම ගෙතියනවා කියන දැඩි අධිෂ්ඨානයට විලඹෙනවා. ඊළඟට “උප්පන්නානං චාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පනානය ඡන්දං ජනේති වායමති චිරියං ආරභති චිත්තං පශ්ගන්තාති පදනති” උපන් අකුසල ධර්මයන් ප්‍රනාණය කර ගැනීම පිණිස මේ විදියට අනුගමනය කරනවා ඡන්දං ජනේති. කැමැත්ත ඇති කර ගන්නවා. වායමති චීරියය කරනවා. සිත දැඩි කර ගන්නවා. පදනති පදං චීරියය කරනවා. නූපන්නාවූ අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස, උපන් කුසල ධර්මයන් වඩා වර්ධනය කර ගැනීම පිණිස නූපන් කුසල ධර්මයන් උපදවා ගැනීම පිණිස චීරියය කරනවා, කැමැත්ත ඇති කර ගන්නවා, චීරියය ආරම්භ කරනවා, සිත දැඩි කර ගන්නවා. නිවන දක්වා ම නො ඉපද වූ යම් කුසල ධර්මයක් ඇත්නම් එය උපදවා ගන්නවා කියලා දැඩි අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්නවා. උපන් කුසල් වඩා වර්ධනය කර ගැනීම පිණිස කටයුතු කරනවා. මෙන්න මේ විදියට සතර සමෂක් ප්‍රධාන චීරියය සතර ඉද්ධිපාද තුළ ගොනුවෙලා යනවා.

මේවා මේ විදියට බුදු කෙනෙක් ම දේශනා කළා මිස කාට නම් කොහොම කරන්න පුළුවන්ද කියලා මම දන්නේ නෑ. මට නම් නිතා ගන්නවත් බෑ. බුදු කෙනෙක් කළා මිසක. උපන් කුසල ධර්ම වඩා වර්ධනය කර ගැනීම පිණිස ගන්නා චීරියය තුළ ඡන්දං ජනේති කැමැත්තක් තියෙන්න ඕනෑ. චිරියං ආරභති චීරියය ආරම්භ කරන්න ඕනෑ. චිත්තං පශ්ගන්තාති සිත දැඩි කර ගන්න ඕනෑ. පදනති පදං චීරියය කරන්න ඕන. නිවන දක්වා ම මම මේ ඉපදනා වූ කුසල ධර්මයන් වඩා වර්ධනය කර ගන්නවා කියන දැඩි අධිෂ්ඨානයෙන් යුතුව කටයුතු කරනවා. පින්වතුනි, ඉතින් ඊට පස්සේ මෙන්න මේ විදියට අපි ගොඩ නගා ගත්ත මේ ඉද්ධිපාදය නැවත නැවත පුරුදු කරන කොට, පුහුණු කරන කොට, බහුල කරන කොට මේ ඉද්ධිපාද මහත් ඵල මනානිසංස

බවට පත්වෙනවා. ඉද්ධිපාද සංයුත්තයේ විභංග සූත්‍රයේදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා ඒ කොටස තුළ ප්‍රථමයෙන් ම මෙයා ජන්ද ඉද්ධිපාදය වඩනවා. අපි අද කතා කරන්නේ ජන්ද ඉද්ධිපාදය ගැනනේ. එයා මොකද කරන්නේ දැන් ඇති කර ගත්ත ගුණ ධර්ම භාවිතා කරන කොට මෙයාගේ “කැමැත්ත ලිහිල් එකක් වෙන්න දෙන්නේ නෑ.” ලිහිල් වුණොත් ඊක වෙලාවක් ඉඳගෙන ඉන්න කොට එපා වෙනවා. කකුල් රිඳෙනවා, කොන්ද රිඳෙනවා, මේ පැත්තට හැරෙනවා, එහාට හැරෙනවා, ගියොත් හොඳයි කියලා හිතෙනවා. ඉවරයි එතකොට, ගත්ත මල්ල, දැමීම පැදුර, පිරිත් නූල හෙට ගන්නවා කියා ඔන්න යන්න ගියා.

ඉතින් පින්වතුනි, අද අපි කතා කරමින් සිටින්නේ ජන්ද ඉද්ධිපාදය ගැන පින්වතුනි. ධර්ම මාර්ගයේ හැසිරෙන කොට මේ කැමැත්ත දැඩි එකක් වෙලත් බෑ. ලිහිල් එකක් වෙලත් බෑ. දැන් සමහර අම්මලාට හරි ප්‍රශ්න එනවා. සමහර අම්මලා භාවනා කරන කොට භූතයෝ වැහිල වගේ ඔලුව හොඳේනවා. දැකලා තියෙනවද? දැකලා තියෙනවා. බලවත්ව අල්ලගෙන හුස්ම රැල්ල යන්න දෙන්නේ නෑ. මොහොතක් හිතලා බලන්න අපට තරහ එනවා. අධික ලෙස තරහ ආවාට පස්සේ තරහා දුරා ගන්න පුළුවන්ද? දුරා ගන්න බෑ. අපි මධ්‍යස්ථ වෙන්න ඕනෑ. සමහරුන්ට තියෙන ඊළඟ ප්‍රශ්නය භාවනා කර ගෙන කර ගෙන යනකොට ඔලු කට්ට පුපුරන්න රිඳෙනවා කැක්කුම ගන්නවා. ඒ අනවශ්‍ය විදියට ඒරියය අරගෙන. සමහරු භාවනා කරන්න වාඩිවෙනවා කොන්ද කෙළින් තියාගෙන. ඊට පස්සේ කොන්ද කෙළින්ම තියාගෙන ඉන්නවා. නමුත් චර්මිණියා ගොතා ගෙන ඊකක් වෙලා යන කොට බලනවා ආයෙමත් කොන්ද කෙලින්ද කියලා. එතකොට භාවනා අරමුණ වෙනස් වෙනවා. ආයෙමත් මුල සිට පටන් ගන්න වෙනවා. ඒ නිසා මුලින්ම භාවනා කිරීමේදී තමන්ට පහසුවෙන් කරන්න පුළුවන් භාවනාවක් පුරුදු කරන්න ඕනි. ඊට පස්සේ ආනාපානසතිය දියුණු කරන්න පුළුවන්.

පින්වතුනි, අපි හොඳට මතක තබා ගන්න ඕන භාවනා කිරීමේදී කැමැත්ත ලිහිල්ව ගත්තොත් කරන්න බෑ. දැඩිව ගත්තොත් ඒත් බෑ. ඒ නිසා මේක හැම වෙලාවෙම මධ්‍යස්ථව ගෙනියන්න ඕනි. පින්වතුනි, තමා තුළ ඇති කැමැත්ත හැකිලෙන්න දෙන්න හොඳ නෑ. භාවනා කරගෙන යනකොට කැමැත්ත තමා තුළ හැකිලෙනවා එතකොට තමයි ඇනුමක් අරන්න හිතෙන්නේ. ඔත් මත එනවා විනාඩි පහක් විතර කා එක්ක හරි කතා කරලා ආව නං හොඳයි කියලා හිතෙනවා. එතනම අසාර්ථකයි. ඒ නිසා මේකෙන් හිදුනස් වෙන්න නම් ගන්න ඕන ඒ වගේම

කැමැත්තක් ඒ තුළ රඳවා ගන්න ඕන. කැමැත්තෙන් යුතුව මේ ඉද්ධිපාද භාවනාවේ යෙදෙන්න ඕනෑ. අනික තමන්ගේ කැමැත්ත බාහිරට විසිරෙන්න දෙන්න හොඳ නෑ. මේක විස්තර කරන්නේ **චිංග සුත්‍රයේ**. තමා තුළ ඇති කැමැත්ත බාහිරට විසිරෙනවා. රූප ඔස්සේ, ශබ්ද ඔස්සේ, ගඳ සුවඳ ඔස්සේ, රස ඔස්සේ, පහස ඔස්සේ, අරමුණු ඔස්සේ, හිත විසිරෙනවා. භාවනා කර ගෙන යන කොට පොඩි පුතෙකුට නම් හිතෙයි මං දැන් කාටුන් ටිකක් බැලුවනම් හොඳයි කියලා, විහෙම නැත්නම් සිංදුවක් ඇහුවනම් හොඳයි කියලා. ගඳ සුවඳට සිත වහල් වෙනවා. තේ චිකක් හදලා ධීවා නම් හොඳයි කියලා හිතෙනවා. බලන්න හිත විසිරෙනවා. ඒ වගේම කයට දැනෙන පහස කෙරෙහි හිත විසිරෙනවා විහෙම නැත්නම් ඔය මොනවා හරි වල් පල් ටිකක් හිත හිතා ඉන්නවා. ඒ වගේ හිත බාහිරට විසිරෙන්න දෙන්න හොඳ නෑ. ඔන්න දැන් අපි ඒ කියූ ටික කෙටියෙන් කියනවා.

කැමැත්ත ඉතා දැඩිව ගත්ත චිකක් නො විය යුතුයි. කැමැත්ත තමා තුළ හැකිලීමට ඉඩ නො දිය යුතුයි. කැමැත්ත බාහිරට විසිරීමට ඉඩ නො දිය යුතුයි. පින්වතුනි, තව දුරටත් ඡන්ද ඉද්ධිපාදය දියුණු කරන කොට අපි පුරුදු කරන්න ඕනෑ මේ විදියට. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා මේ කෙස් රොදීන් යට, පාදයෙන් උඩ, හමෙන් වට කරලා තිබෙන **කේසා, ලෝමා, නබා, දන්තා, තවෝ, මංසං, නහාරු, අට්ඨි, අට්ඨි මිඤ්ජා, වක්කං, හදයං, කිලෝමකං, පිහකං, පප්ඵාසං, අන්තං, අන්ත ගුණං, උදරියං, කර්සංමත්ථලංගං, පිත්තං, සෙම්භං, පුඬ්ඛෝ, ලෝහිතං, සේදෝ, මේදෝ, අස්සු, වසා බේලෝ, සිංඝානිකා, ලසිකා, මුත්තංති.** මෙසේ මේ කුණාප කොටස් තිස් දෙකක් තමයි තිබෙන්නේ. පින්වතුනි, මේ කුණාප කොටස් තිස් දෙක පිළිබඳව අපි නිතර නිතර මේ විදියට සිහි කරන්න ඕන. මේ තමා කයේ ඇති පිළිකුල් වූ කෙස් ටික කියලා, මේ තමා මේ කයේ ඇති පිළිකුල් ලොම් ටික කියලා මෙනෙහි කරනවා. ඊට පස්සේ නියපොතු ටික මෙනෙහි කරනවා මේ තමා මගේ කයේ තියෙන පිළිකුල් නියපොතු කියලා. ඒ විදියට සිහි කරලා හොඳින් මේවායේ සටහන් සිතින් ගන්නවා. දැන් අපි නම් මේක හිතනවා විතරනේ. කෙනෙක් නමුත් මේ පිළිබඳව නුවණින් විමසා බලනවනම් එයාගේ හිතේ මේ කෙස් පිළිබඳව දැඩි පිළිකුල් සංඥාවක් ඇතිවෙනවා, මේ ලොම් ටික කෙරෙහි දැඩි පිළිකුල් සංඥාවක් ඇති වෙනවා. හැබැයි ඒ පිළිකුල් සංඥාව කන්නේ, බොන්නේ, නාන්නේ හැතිව ඉන්න එකක් නොවෙයි. විහෙම වුනොත් වැරදිලා මේ කියපු දේවල් පිළිකුල් බව ඇත්ත. නමුත් අපි පිරිසිදුවට ඉන්න ඕනෑ. අන්න ඒ විදියට ඡන්ද ඉද්ධිපාදය වඩන්න පටන් ගන්නවා, ඊට පස්සේ

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවලා දෙනවා “උඩ යම්සේද යටත් වීසේ ම ය”, “යට යම් සේද උඩත් වීසේ ම ය” මේ කාරණය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ **සතිපට්ඨාන සුත්තයේදී** පෙන්වා දෙනවා නුවණැති මිනිහෙක් ධාන්‍ය මල්ලක් ලිහල දාලා මේවා මුං ඇට, මේවා තල ඇට, මේවා මෑ ඇට, මේවා වී ඇට ආදී වශයෙන් වෙන් කර කර දක්වනවා වගේම තම ශරීරයේ ඇති කුණුප කොටස්ද වෙන් කර කර බලමින් ඉද්ධිපාද භාවනාවේ යෙදෙනවා. ඉන්පසු බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා “දහවල යම්සේද රැයත් වීසේ ම ය”, “රැය යම් සේ ද දහවලත් වීසේ ම ය” චිතැනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ දහවල යම් සේ ද රැයත් වීසේ ම ය. දහවල් කාලයේදී භාවනා කරන විට කැමැත්ත ලිහිල් කරන්නේ නෑ. දහවල් කාලයේදී කැමැත්ත දැඩිව ගන්නේ නෑ. හිත හැකිලෙන්න ඉඩ දෙන්නේ නෑ. බාහිරට හිත විසිරෙන්න දෙන්නේ නෑ. ඒ විදියටම රාත්‍රි කාලයේත් කරන්න ඕන. අපි වහෙම නෙවෙයිනේ. දහවල් කාලයේ වැඩ කරලා කරලා, රැට තමයි ටිකක් හිදුනස තියෙන්නේ කියලා හිදාගන්නවා. මේකෙදී වහෙම කරන්න බෑ. දහවල් කාලයේ ජන්ද සමාධිය වඩන්න යම් කැමැත්තක් තිබුණ නම් ඒක රාත්‍රි කාලයේදී ලිහිල් කරන්නත් බෑ, වැඩි කරන්නත් බෑ, තමා තුළට හකුලුවන්නත් බෑ. විසිරිලා යන්න දෙන්නත් බෑ. බොහෝම පරිස්සමින් කරන්න ඕනෑ කාරණයක් හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා.

පින්වතුන්ලාට හිතෙන්න පුළුවන් ඔය විදිහට කිව්වට අපි කොහොම කරන්නද ඔය කොණ්ඩෙට ඩයි ටිකක් වහෙම දා ගන්න ඕනැනේ. වහෙම නැතිව තැනකට යන්න පුළුවනෑ. සමහරු ආවාම මා චක්ක කියනවා කොච්චර භාවනා කළත් තැනකට යනකොට යන්න වපායැ ඒ විදියට ස්වාමීන් වහන්ස! ඒ නිසා ඒ අවශ්‍ය වෙලාවට ගන්න පාමසියෙන් ගෙනල්ලා තියාගෙනයි ඉන්නේ කියනවා. දැන් ඒ මෑණ්වරුන්ට මතක්වෙනවත් ඇති. වහෙම බෑ. උඩ යම්සේ නම් යටත් වීසේමය. වහෙම නම් පිළිකුල් දේ පිළිකුල් හැටියටම දකින්න ඕන. “උඩ යම්සේ නම් යටත් වීසේමය” “යට යම් සේ නම් උඩත් වීසේමය” “දහවල යම්සේ නම් රැයත් වීසේමය” “රැය යම්සේ නම් දහවලත් වීසේමය” රැය දවාලයි කියලා වෙනසක් නෑ. මේ පින්වතුන්ලා ඕක්කෝම කියවලා ඇති **“ඒ අමා නිවන් දුටු රහතන් වහන්සේලා”** කියන පොත. එක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් කියනවා මම භාවනා කරලා රාත්‍රියේ හිදාගෙනයි හිටියේ, මම හිදීමනේ ම යි නැගිට්ටේ, මම හිදීමනේ ම යි සක්මනට ගොඩවුණේ, මම හිදීමනේ ඇදගෙන වැටුණා, මම වැලි පිහදාගෙන ආයි නැගිට්ටා, මං සක්මන් කළා දන්නවද? දැන් මම

රහතන් වහන්සේ නමක්. බලන්න කොච්චර ලස්සනද කියලා. හිතාගන්න බැරි විදියට කෙනෙක්ගේ හිත ආශ්‍රව්වලින් හිදුනස් වන්නේ. එක සූත්‍රයක් තියෙනවා. **“වත්තාරෝ” මේ, හික්බවේ ඉද්ධිපාද භාවිතා බහුලිකතා අරියා නියන්තිකා නියන්ති තක්කරස්ස සම්මාදක්ඛක්ඛයාය.**” මොකද්ද මේ කියන්නේ. මහණෙනි! මේ ඉද්ධිපාද භාවිතා කිරීමෙන්, බහුල කිරීමෙන් **“අරියා නියන්තිකා නියන්ති තක්කරස්ස සම්මාදක්ඛක්ඛයාය.”** ඒ කියන්නේ මේ දුක් කෙළවර කරන්නා වූ **තක්කරස්ස** කියන්නේ මොකක්ද මෙය අනුගමනය කරන කෙනා කවරක්ද? **‘සම්මාදක්ඛක්ඛයාය’** මනාකොට දුක් ගෙවාලන ආර්යය මාර්ගයට **‘නියන්ති’** පමුණුවති. දැන් මේ කියලා තියෙන හැටි හරි ලස්සනයි. සතර ඉද්ධිපාදයෝ යම් කෙනෙක් අනුගමනය කරනවා නම් ඒ සතර ඉද්ධිපාද අනුගමනය කරන කෙනාට මනාකොට දුක් ගෙවාලමින් හිටනට පමුණුවනවාලු. කවුද මේක කරන්නේ. සතර ඉද්ධිපාද විසින් කරන්නේ. හරිම ලස්සනයි. **“වත්තාරෝ” මේ, හික්බවේ ඉද්ධිපාද භාවිතා බහුලිකතා අරියා නියන්තිකා නියන්ති තක්කරස්ස සම්මාදක්ඛක්ඛයාය.**”

මනාකොට දුක් ගෙවාලන්නාවූ ආර්යය මාර්ගයට වියා පමුණුවන්නේ සතර ඉද්ධිපාද ඉදිරිපත් වෙලා. කාටද කරන්නේ. **‘තක්කරස්ස’** සතර ඉද්ධිපාද අනුගමනය කරන කෙනාට හරි ලස්සනයි. මේ එක්කම සම්බන්ධ වන්නේ සතර සමයක් ප්‍රධාන වීර්යය. මේ ඔක්කෝමත් එක්ක එකට ගොනුවෙලා මනාකොට අමා හිටන කරා යන්න පුළුවන් ගමනක් මේ තියෙන්නේ. දහවල යම්සේ නම් රැයත් එසේමය. රැය යම්සේ නම් දහවලත් එසේ ම ය. අපි මේ ගැනත් කතා කළා. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ ආලෝක සංඥාවයි.

ධර්ම කාරණා මෙනෙහි කරගෙන යනකොට ඒනමිද්ධියක් වනවා. මොකද කරන්නේ. මේ ආලෝක සංඥාව වියාට ඉක්මණට ගන්න පුළුවන්. සිහිකරනවා. වියාගේ ඒනමිද්ධිය පහවෙලා යනවා. වියා දිවා සංඥාව වඩනවා. දිවා සංඥාව කියන්නේ මේ දවාලට ආලෝකය තියෙනවානේ. මෙයා මේ ආලෝක සංඥාව හිතේ රඳවා ගන්නවා. ඒක ප්‍රගුණ කරනවා. රෑ වුණා කියලා වියාට කළුවර නෑ.

දැන් මේ පින්වතුන්ලාට ජන්ද ඉද්ධිපාදය පිළිබඳව ඇති සියලු ධර්ම කොටස් සංකෂිප්තව කෙටි කරලා මම දැන් කිවුවා. මේ ඊක භොයා ගන්න මට දවස් ගණනාවක් පොත් කීපයක් පරිශීලනය කරන්න වුණා. හැම තැනකින් ම භොයල භොයල ඒ තරමට ම පුංචි කොටසක් භොයා ගන්න මහන්සි වෙන්න ඕනෑ.

ඉතින් පින්වතුනි, ජන්ද ඉද්ධිපාදය මුල් කර ගෙන මේ ආකාරයෙන්

ගොනු කර ගන්නා සමාධියට අපි කියනවා ජන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය කියලා. දැන් කැමැත්ත මුල් කර ගෙන තමයි මේ සමාධිය සකස් වුනේ. නමුත් චිත්ත, චීර්යය, විමංසා කියන අතින් කොටසුත් මීට සමගාමීව වැඩෙනවා. දැන් පින්වතුනි! සමහරැන්ගේ සිත්වල අධිෂ්ඨානය ප්‍රකටයි. වයා අධිෂ්ඨානශීලී කෙනෙක්. වයා ඒක මුල් කර ගෙන මම අද පැය භාගයක් භාවනා අරමුණේ ඉන්නවා. ඒ විදියට දිනෙන් දින වයා ටික ටික ඒක වැඩි කරනවා. ප්‍රායෝගිකව ඕක ඔහොමයි කරන්නේ. මම විනාඩි හතලිස් පහක් ඉන්නවා. එතකොට චිත්ත සමාධි ප්‍රධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය වැඩෙන්නේ අධිෂ්ඨානය මුල්වෙලා, තව සමහරු ඉන්නවා චීර්යයවත්ත අය. නෑ මං බඩගින්න උහුලාගෙන ලුණුයි, බතුයි කාලා හරි මේ කටයුත්ත කරනවා ම යි. ඉතින් මේ විදියට චීර්යය මුල් කරගෙන කෙනෙක් මේ ඉද්ධිපාදය වඩනවා නම් වයාට ඇතිවන්නේ චීර්ය සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය. චීර්යය මුල්වෙලා හට ගන්නේ. ඒ වගේම නුවණින් විමසන අයත් ඉන්නවා. හරිම තීක්ෂණ බුද්ධියක් තියෙන අය ඉන්නවා. නුවණින් විමස විමස බලල මේ ධර්ම ගැටළුව නම් මෙහෙමයි විසඳ ගන්නේ කියලා පුදුමාකාර චීර්යයකින් යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදිලා තීරණවලට එනවා. හරියට හරි. ඒ ගොල්ලෝ ධර්ම මාර්ගය තුළ යන්නේ නුවණින් විමසලා. අන්න ඒ අයට ඇති වෙනවා විමංසා සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය. විමංසාව මුල් කරගෙනයි වයාට සමාධිය ඇති වුනේ. දැන් අපි ඉද්ධි කීවාම එක පාරටම හිතන්න පුළුවන් දැන් ඔය පොළොව පළාගෙන යන එක, දිය මතුපිට ඇවිදින එක ඕවා කියලා දැන් සමහරු කියනවානේ මහා රහතන් වහන්සේලා ඉන්නවා නම් බලන්න අඩියක් උඩින් යන්න කියලා.

බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලෙදීත් එක හික්ෂුවකට ඔය වගේ දෙයක් වුනා. එක ස්වාමීන් වහන්සේ හමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවට ඇවිත් වයාගේ රහත් බව ප්‍රකාශ කළා. තව හාමුදුරු හමක් පැත්තකට අඬ ගහලා අහනවා ඔයාට තියෙනවද පෙර ජීවිත ගැන දක්නා නුවණ. නෑ. ඔයාට තියෙනවද ගස් ගල් කිමිදුගෙන යන්න පුළුවන්කම, පොළොව කිමිදුගෙන යන්න පුළුවන්ද. අනේ මට එහෙම බෑ. එහෙනම් ඔයාට ජලය මතුපිට ඇවිදින්න පුළුවන් නුවණ තියෙනවද? නෑ. අනුන්ගේ හිත් දකින්න පුළුවන්ද? බෑ. ඔයාගේ ජීවිතේ ගැනවත් දකින්න පුළුවන්ද? අනේ බෑ. එහෙනම් ඔයා කියන්නේ ඔයා රහත් වෙලා කියලා. එහෙම රහත් වෙන්න බෑ. මට ඕවා තේරෙන්නේ නෑ. මට මගේ අවබෝධය තමයි තියෙන්නේ. ඒ වගේ පින්වතුනි, හැම කෙනෙකුටම මේ විදියේ ඉද්ධිප්‍රාතිහාර්ය දක්වන්න බෑ. අර විදියේ

ඉද්ධි කෙනෙකුගේ පුණ්‍ය ශක්ති නිසාම පිහිටන ඒවා. හරි සුන්දරයි මේ ධර්ම මාර්ගය. ඒ නිසා අපි හැම දෙනාම අපේ ජීවිත තුළ මේ සතර ඉද්ධිපාද ධර්ම ඇතුළු සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් වඩාගෙන සංසාර දුකින් අත් මිදීමට, වහ වහා චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කර ගැනීමට මේ පුණ්‍ය ධර්මයන් උපකාර වේවා!

හැදූ! හැදූ! හැදූ!!!

මහලේඛනවේ පිහිටි වස්තූන්

විවිධ සාද්ධිකාදිය

ගරුකව මහා සංරක්ෂණයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රීදාමනන විනිවිදන,

අද මේ පිහිටිකුන්ගේ පිවිතයට උදාවෙන විශේෂ දවසක්. මේ පිහිටිකුන් පිරිස මහලේඛන භාවනා අසපු සංචිතයෙන් පිරිනැමෙන අපුරු තෘග්ගකට හිමිකම් කියන්නයි මේ සුදානම් වෙන්නේ. අම්ල නිමල මැණික් ගල් සහිත සත්තිස් බෝධි පාකෂික ධර්ම නම් වූ මේ සුන්දර මාලය ඔන්න සාදර ගෞරවයෙන් ගෙලේ පළදාගන්නට ඔබටත් හැකියාව ලැබිලා. මාණිකෘ රත්න 37 කින් යුතු මෙය හැමදාම පරිස්සම් කරගන්න ඕන පරිශීලනය කරන්නත් ඕන. ඔන්න ඒ මාලයට තව එක ගලක් අද අමුණනවා.

පිහිටිකුන්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සා විශාල ප්‍රමාණයකින් යුතු ධර්මස්කන්ධයක්, දේශනා කොට වදාළේ නිකම් ම නිකම් පිනට ලැබිලා නම් නෙවෙයි. ඉතාමත් දැඩි කැපවීම් කරලා දැඩි චීරියක් අරගෙන බලවත් අධීෂ්ඨානයකින් යුතුව ගුරුපදේශ රහිත වයි සම්බුදු පියාණන් වහන්සේ වදා සම්බෝධි මූලයේ දී අසිරිමත් වූ බුද්ධත්වය සාකෂාත් කළේ. උන්වහන්සේ තුළ තිබූ අපරිමිත ධර්මය නිසා ම තමයි, දසමාර සේනා පරාජය කොට චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කළේ. මේ පිහිටිකුන් දන්නවා බුද්ධත්වය සාකෂාත් කිරීමේදී උන්වහන්සේ මොන තරම් දුකක් වින්දද කියලා. සය අවුරුදු දුෂ්කර ක්‍රියා සමයේ දී වින්ද

දුකඛස්කන්ධයන් අපට නම් හිතාගන්නවත් බැරි තරම්. වචනයෙන් කියා ඉවර කරන්නත් බැහැ. මහත් වූ දුකක් ඒදලා බුදු බව ලැබූ උන්වහන්සේ, මේ දුකින් දුකට පත්වෙලා ඉන්න, අඳුරෙන් අඳුරට ගිය, අඳුරෙන් අඳුරට යන ලෝක සත්ත්වයා දුකින් මුදවාලීමේ පරම පවිත්‍ර චේතනාවෙන්, ලෝ සතුන් කෙරේ තිබුණා මහා කරුණාවෙන්, දුයාවෙන් හා සෙනෙහසින් යුක්තවයි, මේ සංසාරේ පුරාම කල්ප ලක්ෂ ගණනාවක් හේක පෙරැම් පිරුවේ. අනන්ත දුක් වින්දේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, අපට දෙසා වදාළ මේ ධර්මස්කන්ධය, ආශ්චර්යවත් වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය මා සඳහා ම යි දෙසුවේ මා සඳහා ම යි විවර කළේ කියලා තනිතනිව අප සියලු දෙනාම හිතන්න ඕන. මේ බියකරු සසරින් මිදෙන්නට නම් චිතෙරවන්න නම්, මෙය අපට ඇති "ඒකායන මාර්ගය" ම යි කියලා අප හිතන්න ඕන මතක තබාගන්න ඕන.

පින්වතුනි, වෙන කෙනෙක් ධර්මය අහලා අවබෝධ කරගත්තා කියලා තමන්ට අවබෝධ වෙන්නේ නෑ. දුකින් පිරි ගමන කෙළවර කරලා අවබෝධයක් කරා යන්න අපට උදව් කරනා මේ සත් තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම අතහැර දාන්න විපා. නිරන්තරයෙන් සිහිකරන තරමට තමන්ට ප්‍රතිඵලදායී වෙනවා.

පින්වතුනි, අප ලැබූ මේ කෂණ සම්පත්තිය හිතාගන්න බැරිතරම් දුර්ලභ වකක්. අපි මේ ගැන බරපතලව හිතන්නේ නෑ. නමුත් මේක අනිම්බුනොත් අපි ආයෙත් සංසාර ගමන ට ම වැටෙනවා. ඒක මොනතරම් බේදජනක ඉරණමක් වෙයිද? මොහොතක් හිතල බලන්න. මේ ඇස් තවමත් හොඳට පේනවා, මේ කණ තාමත් හොඳට ඇහෙනවා. මේ ශරීරය තාමත් නිරෝගී..... භාවනාවකට වාඩිවෙන්න දහම් අසන්නට තාමත් හැකියාව තියෙනවා. ඒ වගේ ම මහස විකෘති වෙලා නෑ. ඉතින් අපි කල්පනා කරන්න ඕන, මේ ලැබීවිච මොහොතේ දී, මේ දැන් අවබෝධ කරගන්න ඕන කියලා. ඒ සඳහා කැමැත්තක් අධිෂ්ඨානයක් ඒරියයක් අරගන්න ඕන. මේ සඳහා ධර්ම කාරණා මනාකොට යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යොදවන්න ඕන... මේ දැන් ලැබුණ මොහොත නම් අතහැරගන්න විපා.....

පින්වතුනි, අපි සාමාන්‍යයෙන් ජීවත්වෙන්නේ චක්කෝ අතීතය තුළ, චක්කෝ අනාගතය තුළ. හො පැමිණි සිහින ලොව තුළවත් නිරුද්ධ වූ අතීතය තුළවත් හිර නොවී ජීවත්වන්න ඕන මේ මොහොත තුළයි. අප ධර්මාවබෝධ කරන්නේ මේ මොහොත තුළදීයි. මේ මොහොත තුළ අපි මොනවද කරන්නේ? කොහේද ඉන්නේ? අපි ධර්මය තුළ ඉන්නවද? ධර්මය අප තුළට ගන්නවාද? බොහෝ සේ සිතන්න ඕන සියුම්

කාරණයක් මේක. අතීතය තුළ කල පිනක් මෙතෙහි කළා ම පින වැඩිවෙනවා. අනාගතයේ දී පින කළ යුතුයි කියලා හිතුවොත් චිතනදිත් පින් ලැබෙනවා. අප පින ඉක්මවා යා යුතුයි නේද? අප පැහැදිලි ලෙසම “වොස්සග්ග පරිණාමිං” නම් අප්‍රමාදීවෙන්න ඕන. නිවන පිණිස විය ම ඉලක්කය කරගත යුතුයි. අපිට මේ මොහොත යොදාගන්න පුලුවන් සෝතාපන්න වෙන්නට, සකදාගාමී වන්නට, අනාගාමී වන්නට, අරහත් වී තිකෙලෙස් වන්නට. මේ මොහොත පසු නො කර කිසිවකුට යන්න බෑ. පින්වතුනි, නාට්‍යයක් නරඹනවා වගේ ධර්ම මාර්ගය වඩන්න බෑ. තිරේ විවෘත කර සිටිනතාක් ඒක නරඹනවා. තිරය වැසූ පසු නාට්‍යය ඉවරයි නො පෙනී යනවා. භාවනාවක් වැඩීමත් හරියට ශ්‍රීස් ගහක යනවා වගේ වැඩක්. මගට ගොස් නැවතුනොත් යළි මුල සිට ම පටන්ගත යුතුයි. ශ්‍රීස් ගහේ ඉහළ ට ම ගියත් දිනුවේ නැතිනම් යළි ජයගන්න මුලක ඉඳන් යන්න වෙනවා. භාවනාවත් නිරතුරු නො වැඩුවහොත් යළි ආයාසයෙන් වැයමෙන් මුල සිට අරඹන්න වෙනවා. නිතර නිතර පුරුදු පුහුණු වන්නට අවශ්‍ය වන්නේ මේ නිසයි.

ඒ ආකාරයෙන් භාවනාව පුහුණු කරගන්න ඕන. භාවනාව ජීවිතේ අංගයක් බවට පත් කර ගන්න ඕන. ටිකක් භාවනා කරනවා ආයේ වැඩි කාලයක් නිකං ඉන්නවා ආයේ ටිකක් භාවනා කරනවා. මේ විදියට කරලා හරියන්නේ නෑ. දිගින් දිගට ම වර්ධනය කරගන්න ඕන ප්‍රතිඵල ලැබෙනතුරු ම. කැමැත්ත, අධිෂ්ඨානය හා විරියය වඩවාගන්න ම ඕන. අනාගතයට කල් දදා ඉන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවී මේක. ඇසට පෙනෙන දේ, කණට ඇඟෙන දේ, නාසයට දැනෙන දේ, දිවට දැනෙන දේ, කයට දැනෙන දේ, මනසට අරමුණු වන දේ ආදී මේ සියළුම දේ ආත්ම වශයෙන් ගන්න බෑ. අනිත්‍යයි, දුකයි, අනාත්මයි කිසිවක් ස්ථිර නෑ වෙනස්වෙනව දුක් සහිතයි. තමන්ගේ කැමැත්තට ඕන විදියට කිසිදෙයක් සිද්ධවෙන්නේ නැති නිසාම මේ ගැන කළකිරී ඇල්ම අතහැරගන්න ඕන. අධිෂ්ඨානශීලීව වෑයම් කරන්න ඕන. විරියය අරඹන්න ඕන.

භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා,
“තදුට්ඨි කත්චාන..... සුනෙය්‍ය ධිරෝ
ධම්මානු ධම්මං පටිපජ්ජ මානෝ
විඤ්ඤා විනාචි - නිපුණෝච භෝති
යෝ තාදි සං භජති අප්පමත්තෝ”

(සුත්ත නිපාතය)

යම්කිසි කෙනෙක් නුවණින් යුක්තව ඉතා ඕනෑකමින් මේ ධර්මයට සවන් දෙනවා. කලාණ මිත්‍ර ස්වාමීන් වහන්සේලාගෙන් තමයි ධර්මය අහගන්නේ. ප්‍රඥාව උපදවා ගන්න ඒ කෙනා සියුම් නුවණ ඇති කරගෙන, තවත් කෙනෙකුට කියාදීමට හැකියාව ලබාගන්නවා. තමනුත් ධර්මය ජීවිතයට ගළපා ගන්නවා. අපට ඉන්න පළමු හා හොඳම කලාණ මිත්‍රයා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වතනින් විහාට වෙත කවුරුත් නෑ. මේකට තවත් අය අයිතියි. අපගේ ආර්යය මහා සඟරුවන ඉන්නවා. අද බැලුවොත් මහමෙව්නාවේ අපගේ ධර්මාචාර්යයන් වහන්සේ ප්‍රධාන තුන්සියකට ආසන්න කල්කාණ මිත්‍ර ස්වාමීන් වහන්සේලා සංඛ්‍යාවක් ධර්ම ප්‍රචාරයට උර දී සිටිනවා. ඒ වගේම ගිහි උපාසක උපාසිකාවන් අතරත් ඉන්නවා කලාණ මිත්‍රයන්, මිතුරියන්. ඒ අය ධර්මය කටාකරනවා, ධර්මය ප්‍රචාරය කරනවා. යමෙක් චතුරාර්ය සත්‍යය කටා කරනවානම් ගිහි, පැවිදි හේදයක් නෑ. ඔවුන් කල්කාණ මිත්‍රයන් වෙනවා. යමෙක් චතුරාර්ය සත්‍යයට ගරහනවාද ගිහි, පැවිදි හේදයක් නෑ ඔවුන් අතහැර දැමිය යුතු පාප මිත්‍රයෝ වෙනවා. බුදුන් දවස විසූ චිත්ත ගෘහපති පුත්‍රයා අනාගාමී ශ්‍රාවකයෙක්. දානෙකට ආරාධනා කළාම වඩින හික්කු සංඝයාගෙන් ප්‍රශ්න අහනවා. නො දන්න දේ අහගන්නවා දන්න දේ කියා දෙනවා.

පින්වතුහි, කලාණ මිත්‍ර සම්පන්නිය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය, ධම්මානු ධම්ම පටිපදාව කියන කරුණු හතර අපට ධර්මාචර්‍යෝධිය පිණිසම උපකාර වන බව මතක තබා ගන්න ඕන.

මේ මොහොත තුළ සතර සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවාගෙන ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා වැඩීම පිණිස නිරන්තරව වෙර වීර්යය කළ යුතුයි. භාවනාවක් දියුණු කරගන්නට, ඒ වගේම ධර්ම ඥානය ඇති කරගන්න වීර්යය කරන්න ඕන. නිරතුරුවම දස කටාව මිස දෙතිස් කතාව කරන්න හොඳ නෑ. මට මුණගැහෙන වයසක රෝගීන්ට මම නිරතුරුවම කියා දෙන්නේ; සෑම විටකම බුද්ධානුස්සතිය වඩන්න, මෙහි භාවනාව වඩන්න, ධර්මයේ ගුණ, සංඝරත්නයේ ගුණ හිතන්න, තමන්ගේ සීලය ගැන හිතන්න, කළ හොඳ වැඩ ගැනම හිතන්න කියලයි. මගේ වයසක දෙමව්පියන් නිසරණයේ පිහිටුවා බොහෝ ඥාති පිරිසකට ධර්මය කියාදීමට මට හැකියාව ලැබුණා. මම නිවසට වැඩිය වේලාවට පැය අටක් දහයක් අපි ධර්ම සාකච්ඡා කරනවා. මේ වගේ වාතාවරණයක් සෑම නිවසකම පවතිනවා නම් මොනතරම් වටිනවද? ගුවන් විදුලිය, රූපවාහිනිය අද නිසරු බවේ දෝංකාරය හඬනගා කියන තැන් බවට පත්වෙලා. හරසුන් දේවලින් ජීවිතේ වල්මත් කරන තරම්. අද පෙන්වන චිත්‍රපට බලන්නාගේ හිතේ සතුව, දුක, ද්වේශය වැනි කෙලෙස් ම යි

ඇති කරවන්නේ. පින්වතුනි, මේවාට කාලය වැය කිරීම නම් මහා අපරාධයක් ම යි. මොහොතක් හිතන්න නො වැදගත් දේ සඳහා නො වෙහෙසීම යහපතක් හේද කියලා. චිත්‍රපට නිසා ඇතිවන දුකට සංතාපයට අපි උපාදාන වෙලා ඇලිලා විතරද? නෑ. සිහි විකල් වෙලා වගේ ආයෙ ඒව ම හොය හොයා බලනවා. භානිකර සිහින ලෝක. සමහර ඒවා සතුව ගෙන දෙනවා, ඒත් මොහොතක් විතරයි. සතුව කියන්නේ දුකේ පටන් ගන්නම ම යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා සැප දුකක් විදියටත්, දුක උලක් විදියටත්, උපේක්ෂාව අහිතය විදියටත් දකින්න කියලා. මේ විදියට හිතන දකින කෙනා තමන්ගේ ජීවිතය නිවැරදි මාර්ගයක ගමන් කරවන කෙනෙක් වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ බුන්ම සංයුක්තයේ මේ ගාථාව දේශනා කළා.

**“ආරහට් නික්ඛමට් - යුඤ්ජන බුද්ධ ශාසනේ
බුඛාව මච්චුනෝ සේනං - නලාගාරව කුඤ්ජරෝ
යෝ ඉමස්මිං ධම්ම චනයේ - අප්පමත්තෝ විහෙස්සති
පහාය ජාති සංසාරං - දුක්ඛස්සන්තං කරස්සති.”**

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, ඒරියය අරඹවී, හික්මෙව් බුද්ධ ශාසනය වෙත. ධට ගෙයක් පාගා දමා විනාශ කරන හස්ති රාජ්‍යයෙක් වගේ පහසුවෙන් මාර සේනාව පරදවන්න. යම් කෙනෙක් ධර්ම විනය තුළ මනාකොට හික්මෙනවා නම් ඔවුන් මේ සියලු දුක් නිමාවට පත් කරනවා ම යි.” පින්වතුනි, බලන්න කැමැත්ත, අධිෂ්ඨානය, ඒරියය නුවණින් මෙනෙහි කිරීම තියෙනවා නම් සංසාර සාගරෙන් ගොඩට එන්න පුළුවන් වෙනවා.

ඒ වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අමා නිවන සාකෂාත් කරන්න නම් මේ අහිතය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ජීවිතය ගැන අවබෝධයෙන් යුතුව කලකිරිලා ඇල්ම නිරුද්ධ කළ යුතුයි කියලා.

**“සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චාති - යදා පඤ්ඤාය පස්සති
අට් නිබ්බන්දති දුක්ඛේ - ඒසා මග්ගෝ චසුද්ධියා”**

සියලු සංස්කාර ඒ කියන්නේ, හේතුවක් නිසා හටගත්තු දේ අහිතයයි කියලා යමෙක් නුවණින් දැන ගන්නවාද, ඒ නිසා ම අවබෝධයෙන් ම කළ කිරෙනවා. දුක ගැන ඒයා දැන ගන්නවා. සත්ත්වයාගේ චසුද්ධිය පිණිස, පිරිසිදුවීම පිණිස පවතින චකම මග බුදුන් වදාළ ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මය කියලා. මේ ධර්ම විනය තුළ හික්මෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් මේ පින්වතුන් ඕන කෙනෙකුට මේවා අහිතය බව නම්

තේරෙනවා ඇති. අතිතය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, පටිච්ච සමුප්පන්න බව අපි දකින්න උත්සාහ කරන්න ඕනා. අන්‍යන්තර ආයතන හයත්, බාහිර ආයතන හයත් පංචුපාදානස්කන්ධය ආදී දේ ඔස්සේයි. ලෝකය තුළ කිසිවක් ම නෑ, නිත්‍ය වූ දේ. නිවන හැර සියලු දේ සංඛතයි. පටිච්චසමුප්පන්නයි. ඒ නිසා ම කැමැත්ත, විරියය, අධිෂ්ඨානය, නුවණින් විමසීම ඇති කරගෙන දුකින් නිදහස්වීමේ වැඩපිළිවෙලේ හික්මෙන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ.

පින්වතුනි, අපි ධර්මය ශ්‍රවණය කරනව කටපාඩම් කරනව ඒත් අවබෝධය? කෙනෙක් සුභු දේශනා දහඅටදහම කියවන්න පුළුවන්. නමුත් එහෙම කළ පලියට වයා අවබෝධයක් කරා යන්නෙ නෑ. මේ කටාකරන මට පවා ඒ කාරණය පොදුයි. මම විවරය දැරුවට සැහැදැවතුන් දෙන දානය වැළඳුවාට, ප්‍රමාදීව ඉඳ හිට භාවනා කරලා නිවනට ළං වෙන්න බෑ. අප්‍රමාදීවීම ම යි අප හැමෝම කරන්නට ඕනේ. එහෙම නො කිරීම අවාසනාවක්. හයංකාර දුක්ඛිත ගමනක්. අප හැම ට ම පොදුයි මේ රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන අකුසල්. මේවා අපි හැමදෙනාම ප්‍රභාණය කරන්න ඕන. විරියය වඩන්න ඕන. ඒ හැකියාව අප හැමදෙනාමත් ඇති කර ගන්න අධිෂ්ඨාන කරන්න ඕන.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා පරිලාහ කියලා නිරයක් ගැන. සංයුක්ත නිකායේ 5 - 2 කොටසේ. මේ පරිලාහ කියන නිරයේ දුක් විඳින නිරි සත්ත්වයින්ට අකමැති රූප ම යි දකින්න ලැබෙන්නේ, අකමැති ශබ්ද තමා අහන්න ලැබෙන්නේ, අකමැති ම ගන්ධයන් ම යි නහයට දැනෙන්නේ. අකමැති ම රසයක් ම යි දිවට දැනෙන්නේ. අකමැති ම පහසක් ම යි ඇඟට දැනෙන්නේ. හිතට එන්නේ අකමැති ම අරමුණු. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මහස කියන මේ ආයතන හයට ම දුරාගන්න බැරි දුක් සහගත දේම නම් ලැබෙන්නේ පින්වතුනි, අපි හිතෙන්වත් කැමතිද ඒවා ලැබෙනවට, නෑ. පැයක් දෙකක්, දිනක්, සතියක්, මාසයක්, අවුරුද්දක් නොවෙයි වසර ලක්ෂගණනක්, කල්ප ගානක් විඳවන්න වෙනවා නිරය ඉපදුනු කෙනාට. අපට පුළුවන්ද විශාල ආලෝකයක් නිකුත් කරන, විදුලි පන්දමක් එක වල්ලේ ඇහැට අල්ලන කොට, ඇහැ ඇරගෙන ඉන්න? කෙනෙක් වාහනයකට හැපෙනවා දකින්න, කපලා කොටලා මරනවා දකින්න. හොරි හැදිලා, ජරාවට පත්වෙලා, ගඳ ගහන සතෙක් අල්ලන්න තියා බලන්නවත් හැකිද? බෑ නේද? චතුරාර්ය සත්‍යය නොදත් අයට මේ වගේ දුක් විපාක ලැබෙන බව භාග්‍යවත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, අප්‍රමාදීව නිවන ලබන්න ඕන ඒ නිසයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. "පින්වත් මහණෙනි, හිරු, සඳු දෙදෙනාගේ ම ආලෝකය නො ලැබෙනවා නම්

යම් තැනකට ඊට වඩා අඳුරක් ඇති තැනක් තියෙනවා” එතකොට තිකුණ් වහන්සේලා පිළිතුරු දෙනවා. “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඒ අඳුර තිතාගන්නවත් බෑ” කියලා. “මහණෙනි, යමෙක් වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය නොදැනී නම් ඒ කෙනාගේ හිත අර හිරුගේත් සඳුගේත් ආලෝකය නොවැටෙන තැනට වඩා අඳුරයි” කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කළා. දිනක් ගිජුකුළු පව්වේ සිට පහළට වඩින බුදුරජාණන් වහන්සේ ගෙන් එක්තරා තිකුණුවක් ප්‍රපාතයක් පෙන්වලා මෙහෙම අහනවා, “ස්වාමීනි, මීට වඩා ප්‍රපාත ඇති ද?” කියලා. යමෙක් මෙය දුකයි, මෙය දුකේ හටගැනීමයි දුකේ නිරෝධය මෙයයි, මේ විය නිරුද්ධ කරන පිළිවෙතයි, තතු සේ නො දැනී නම්, ඊට වඩා ප්‍රපාතයක් වියාට මේ ලෝක ධාතුවේ නැති බව, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ වෙලාවේ දේශනා කළා.

කෙනෙක් ප්‍රාර්ථනා කරනවා මාගේ කැමැත්ත පරිදි මෙය මෙසේ වේවා! මෙසේ නොවේවා!! කියලා. ලැබෙයිද? නෑ. අනාත්ම ස්වභාවය ම යි අප උරුම කරගෙන තියෙන්නේ. මේ මොහොත විහෙම නැතිනම් මේ ලැබුණ කුණ සම්පත්තිය අතහැරුණොත් අපේ ජීවිතයට විශාල අහතුරක් තියෙනවා. ඉදිරියේත්, පසුපසත්, භාත්පසත් මරණයේ බියකරු හෙවනැළි තමයි තියෙන්නේ. අපුමාදීව අප කවුරුත් ධර්මයමයි ජීවිතයට ගලපා ගන්න ඕන. අපව ගිලගන්න බලන් ඉන්නේ පරා මරණ, ව්‍යාධි, ශෝක, පරිදේව, දුක්ඛ දෝමනස්සයන්මයි. මේවායින් අපි නිදහස් වෙන්න ඕන. මේ දේවල් අපි උපතත් සමගමයි අරන් ඇවිත් තියෙන්නේ. මේ උරුම කරුම වලින් නිදහස ලබන්න නම් ධර්ම මාර්ගයට ම එන්න ඕන.

මෙන්න මේ සඳහා අපට අවශ්‍ය වෙනවා කැමැත්ත, අධිෂ්ඨානය, චීර්යය, උත්සාහය, නුවණ. සෑමදේකට ම අපි කැමැත්ත මුල් කර ගන්නවා. අකමැති යමක් තියෙනවාද එයින් වැළකීමේ කැමැත්ත අප තුළ තියෙනවා. ධර්මය අවබෝධ කරගෙන සසර දුකින් නිදහස්වීමට අප තුළ කැමැත්තක් තිබිය යුතුයි. විය තමන් තුළ ම ගොඩනගාගන්න ඕන. ඒ වගේම අධිෂ්ඨානය, වියත් තිබිය යුතු ම යි. මේ සතර සෘද්ධි පාද වැඩීමේදී අධිෂ්ඨානය හරිම වැදගත් අංගයක් වෙනවා. අධිෂ්ඨානය නැතිව අපට කිසිදේකට යොමුවෙන්න බෑ. එහි දිගින් දිගටම රැඳෙන්න, ක්‍රියාකරන්න අධිෂ්ඨානය වැදගත්. හැබැයි අයිස් කන්දක් වගේ තද එකක් වුණත් දිය වෙනව වගේ, අධිෂ්ඨානය දියාරු වුණොත් සියල්ල ගිලිහී යන්නට ඉඩ තියෙනවා. ඒ වගේ ම නො සැලෙන චීර්යයත් නිවැරදි නුවණ මෙහෙයවීමත් වැදගත් වෙනවා. මේ කරුණු හතර ඇති තැන ධර්ම මාර්ගය වැඩෙනවා. මේ පින්වතුන් දන්නවා

‘ඉද්ධි’ කියන්නේ විශේෂ හැකියාවන්ට. මේවා සාමාන්‍යය හැකියා නොවෙයි. මිනිස්කම ඉක්මවා ගිය අසාමාන්‍යය හැකියා. ඉද්ධිපාද කියන්නේ මොනවද? පින්වතුනි, ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය ලබාගැනීමේ පිළිවෙතට කියන්නේ ඉද්ධිපාද කියලා. එතකොට ‘ඉද්ධිපාද භාවනා’ කියන්නේ මොනවාද? ඡන්දය හෙවත් කැමැත්ත මුල්කරගෙන, ඡන්ද සමාධිය වඩනවා. අධිෂ්ඨානය මුල් කරගෙන, චිත්ත සමාධිය වඩනවා. චීර්යය මුල්කරගෙන, චීර්යය සමාධිය වඩනවා. නුවණින් මෙහෙති කිරීම මුල් කරගෙන, චිමංසා සමාධිය වඩනවා. මෙන්න මෙතැනදී අප දකිනවා, යම් ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක් අරහත්වීමේ කැමැත්ත මුල් කොට සතර සතිපට්ඨානයේ මනාකොට සිහිය පිහිටුවාගෙන සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් යුතු ව සමාධිය වඩනවා. ඒ තුළ අකුසල් ප්‍රභාණය කරනවා. එය **ඡන්ද සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය** යි.

ඊළඟට යම් ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක් අරහත්වීමේ අධිෂ්ඨානය මුල් කරගෙන සතර සතිපට්ඨානයේ මනා කොට සිහිය පිහිටුවාගෙන සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් යුතු ව චිත්ත සමාධිය වඩනවා එය **චිත්ත සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය** යි. තුන්වෙනි කාරණය යම් ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක් අරහත්වීමේ චීර්යය මුල්කොට සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිහිය පිහිටුවාගෙන සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් යුතු ව චීර්යය සමාධිය වඩනවා එය **චීර්ය සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය** යි. ඒ වගේම යම් ආර්යය ශ්‍රාවකයෙක් අරහත්වීමේ නුවණින් යුතුව නුවණින් විමසීම මුල්කොට සතර සතිපට්ඨානයේ මනාව සිහිය පිහිටුවාගෙන සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් යුත් විමංසා සමාධිය වඩනවා. ඒක **විමංසා සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය** යි. මේ කාරණා මේ පින්වතුන් හොඳින් මතක තබාගන්න ඕන. හොඳයි, ‘ඉද්ධිපාද භාවනා ගාමිණී පටිපදාව’ මොකක්ද? ඒක තමයි **ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. සම්මා ද්විධී, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි.** මේවත් ඉදිරි දේශනා වලදී විස්තර වශයෙන් මේ පින්වතුන්ට දැනගන්න ලැබේවි.

පින්වතුනි, මේ ඉද්ධිපාද වැඩෙන්නේ කොහෙද? මේවා තියෙන්නේ කොහේද? දකින්නේ කොහොමද? තියෙන්නේ සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම තුළ. වැඩෙන්නේ තම සිත තුළ. දකින්නේ තමා තුළින්. හරිද? හරි. මේක වඩවාගන්න නම් සතර සති-පට්ඨානය තුළ මනාකොට සිහිය පිහිටුවන්න ඕන. වෙනත් තැන්වල වගේ අපත් පින ගැන, දානය ගැන ගිහි ජීවිතේ; මෙලොව; පරලොව; සැප ගැන විතරක් කථා කළා

නම් වර්ණනා කළා නම් කඩින පිංකම් විතරක් වර්ණනා කළා නම් මේ පින්වතුන්ට මේ ගැඹුරු ධර්ම කරුණු අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වෙයිද? ඔෂ. අනිත්‍ය ගැන, ලෝක ස්වභාවය ගැන, සියල්ලකම ඇතිවීම, නැතිවීම ඉන් මිදෙන මාර්ගය, යථාවබෝධය සඳහා කළයුත්ත පිළිබඳව දැනගන්න ලැබෙයිද? නෑ. කොහෙත්ම නෑ. මේ ජීවිතය තුළදී ම නිවන අවබෝධ කළ හැකියි! මහවල ලැබිය හැකියි!! ආදී වශයෙන් චතුරාර්ය සත්‍යය ගැන මහමෙව්නාව තුළින් හැඟෙන හඬ, බුද්ධ ශාසනය මේ සිරිලක තුළ යළිත් ස්ථාවර වෙන්න හේතු වෙනවා. බලන්න කලාණා මිත්‍ර සම්පත්තියේ වටිනාකම. හිතන්න ධර්මයේ ආශ්චර්යය අවුරුදු තිස් ගණනක් ගිහිල්ලයි මම පවා මේ ධර්මය දැනගත්තේ; මේ ඇස අනිත්‍යයි. කණ අනිත්‍යයි.... ආදී වශයෙන්. ආයතන සය ඒ වගේ ම පංච උපාදානස්කන්ධය, පටිච්ච සමුප්පාදය බුද්ධ දේශනාවන්ට අනුකූල ලෙස පැහැදිලිව පිරිසිදුව අප දැනගත්තේ පින්වත් ධර්මාචාර්යන් වහන්සේ හිසා හේද?

බුද්ධ දේශනාවන් කොයිතරම් හරයාත්මක ද? පුදුම අවබෝධයක් නමා බුදුරජාණන් වහන්සේට තිබිලා තියෙන්නේ. මේ පින්වතුන් වයස, ලෙඩ, වැඩපල, අමාරුකම්, වෙහෙස බලන්නැතුව, මේ සද්ධර්මය අහන්න මේ විදියට මේ එක්රැස්වීම, හරිම සතුටක්. **“නව්ටී මේ සරණං අඤ්ඤං. බුද්ධෝ මේ සරණං වරං” “නව්ටී මේ සරණං අඤ්ඤං ධම්මෝ මේ සරණං වරං” නව්ටී මේ සරණං අඤ්ඤං සංඝෝ මේ සරණං වරං.”** තිසරණය තරම් වටින සරණක් අපට තවත් නැහැ. මේ ලෝකේ අවබෝධයෙන් යුතු ව තෙරුවන් සරණ යන්න ලැබීම භාග්‍යයක් හේද? ඇත්තටම පින්වතුනි, සතර මහා ධාතුන්ගෙන් හැදුන ලෝකේ වෙනස්වෙලා යනවා අපට නවත්වාගන්න ඔෂ. මේක ‘මගේ නොවේ’ කියලා දකින කොට, හිතෙන කොට මේකට ඇති ආශාව, ඇල්ම දුරු කරගන්න හැකිවෙයි. විනාශය උරුම කරගත්ත මේ නිසරු දේ සියල්ල මම නොවේ “මගේ නොවේ” මගේ ආත්මය නොවේ කියලා අප හිරුතැරුව දකින්න උත්සාහ කරන්න ඕන. මේ වගේ ලාමක උපතක් තියා යළිත් උපතක් නම් වීපා කියලා නිවන ම අධිෂ්ඨාන කරමු.

චිත්ත ඉද්ධිපාදය වැඩිමේදී පින්වතුනි, **සංයුත්ත නිකායේ ඉද්ධිපාද සංයුත්තයේ** බුදුන් වහන්සේ මහරම් දේශනා පෙළක් වදාරා තියෙනවා. ඉන් දේශනා කිහිපයක් මේ පින්වතුන්ට මං මතක් කරන්නම්. **“නිබ්බදා”** සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“වත්තාරෝ මේ නික්ඛවේ ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලිකතා ඒකන්තනිබ්බදාය, වීරාගාය, නිරෝධාය, උපසමාය, අභිඤ්ඤාය,

සම්බෝධය, නිබ්බානය සංවත්තන්ති.” “පින්වත් මහණෙනි, මේ සතර ඉද්ධිපාද ධර්මයන් යමෙක් භාවිතා කරනවාද, බහුල ලෙස පුරුදු කරනවාද, වඩනවාද එය ඒකාන්ත වශයෙන් ම අවබෝධයෙන් කළකිරීම පිණිස, විරාගිබව, (රාගය නැති කිරීම) පිණිස, දුක නිරුද්ධ කිරීම පිණිස, රාග, ද්වේශ මෝහ අකුසල් සංසිද්ධි පිණිස, විශේෂ ඤාණය උපදවාගැනීම පිණිස, අවබෝධය පිණිස, නිවන පිණිස උපකාර වෙනවා” කියලා. සතර ඉද්ධිපාද වැඩෙනකොට මේවා එපා කියලා කිව්වත් නො ලැබී තියෙනවද? නෑ. අනිවාර්යයෙන් ම ප්‍රතිඵල ලැබෙනවා.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා “අතීතයේ දී යම් නිකුත්වක් ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයක් පෑවා නම් ඒ මේ ඉද්ධිපාද බහුලව වඩාපු නිසාය” කියලා. ඒ වගේම “සියලු ඉද්ධි බල පෙන්වුවා නම් ඒ බහුල ලෙස මේ සතර ඉද්ධිපාද වඩාපු නිසා” කියලා **සමන්ත සුත්‍රයේ** සඳහන් වෙලා තියෙනවා. ඒ වගේම භික්ඛු සුත්‍රයේ දී දේශනා කරනවා. **“යෝති කෝචි භික්ඛවේ, අතීතමද්ධානං භික්ඛු ආසවානං ඛයා අනාසවං වේතෝ විමුත්තිං, පඤ්ඤා විමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මේ සයං අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣන්වා උපසම්පජ්ජ විහරංසු.”**

“පින්වත් මහණෙනි, අතීතයේ දී යම් ශ්‍රමණයෙක්, බ්‍රාහ්මණයෙක් ඒ ජීවිතයේදීම ආශ්‍රව කෂය කරලා (ඵල සමාධිය) (ඵල ප්‍රඥාව) සමථ භාවනාව තුළින් අෂ්ඨ සමාප්ති දක්වා භාවනාව දියුණු කරලා ලබන වේතෝ විමුක්තියත්, විදුර්භනාව තුළින් කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරලා ලබන පඤ්ඤා විමුක්තියත් උපදවාගෙන මේ ජීවිතයේදීම, විදුර්භනා භාවනාව තුළින් ආශ්‍රව කෂය කළ බව දැනගෙන වාසය කළා ද, ඒ මේ සතර ඉද්ධිපාද බොහෝ කොට වැඩු නිසයි. බහුල ලෙස වැඩු නිසයි” කියලා. පැහැදිලිව ම මේ දේශනාවල සඳහන් වෙනවා ඉද්ධිපාද වඩන අය අරහත්වය සාක්ෂාත් කරන බව. මේක විභෙතම් කල් දමන්න පුළුවන්ද? බෑ.

අරහත්ත සුත්‍රයේදී දේශනා කරනවා “පින්වත් මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ අරහත් සම්මා සම්බුදු බව පවා ලැබුවේ, මේ සතර ඉද්ධිපාද බොහෝ කොට වැඩු නිසා” කියලා. බලන්න බුද්ධත්වය ලබන්න පවා ඉද්ධිපාද උපකාරවෙලා නේද? **“අයං චිත්ත සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගතො ඉද්ධිපාදෝති මේ භික්ඛවේ පුබ්බෙ අනනුස්සුතේසු ධම්මේසු චක්ඛුං උදපාදී, ඤාණං උදපාදී, පඤ්ඤා උදපාදී, විජ්ජා උදපාදී, ආලෝකෝ උදපාදී”** මේ කාරණා මේ පින්වතුන්ට හොඳට අහලා පුරුදුයි නේද? මොකක්ද මේකේ අර්ථය. “මේ චිත්ත ඉද්ධිපාදය

වඩා මට පෙර හුදු විරූ දහම් ඇස පහළවිය. හුවණ පහළවිය. පුඤ්ච පහළවිය. විද්‍යාව පහළවිය. ආලෝකය පහළවිය.” කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා. මේ අදහස් ඤාණ සුත්‍රයේ තියෙන්නේ.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ විශාලා මහනුවර සමීපයේ තිබුණ මහ වනයේ කුටාගාර ශාලාවේ වැඩහිටිය දිනක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ අමතා වදාළා, “නිසීදනය අරගෙන වාපාල සෑය ළඟට යමු, දහවල් කාලය එතන ගතකරමු” කියලා. එතනට වැඩියා. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ වන්දනා කරලා පැත්තකින් හිටියා. පින්වතුනි, මේ කථාව අප හැමගේම හිත්වලට දුක දැනෙන එකක්, මොකද? තුන් ලොවක් සහසා වදාළ, පරම පූජනීය බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවසන් කාල පරිච්ඡේදයේ දී සිදුවූ සිද්ධියක් මේක.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා, “පින්වත් ආනන්ද, මේ විශාලාව හරිම සිත්කලුයි; උදේනි සෑය හරි සිත්කලුයි; ගෝතමක සෑය සිත්කලුයි; සත්තමිභක සෑය හරිම සිත්කලුයි. බහුපුත්ත සෑය හරි සිත්කලුයි. සාරන්දද සෑය සිත්කලුයි. වාපාල සෑය හරි සිත්කලුයි. රමණීයයි. ආනන්ද යමෙක් සතර ඉද්ධිපාද බොහෝ කොට වඩනවා නම්, බහුල ලෙස වඩනවා නම්, යානයක් සේ පුරුදු කරනවා නම්, වස්තුවක් සේ තබාගන්නවා නම්, මූලික අරමුණක් සේ පවත්වනවා නම්, හිතෙහි පිහිටුවාගෙන සිටිනවා නම්, පුරුදු පුහුණු කරනවා නම්, ඉතා හොඳින් ආරම්භ කරනවා නම්, ඒ කෙනාට ආයු කල්පයක් හෝ ඊට මඳක් වැඩියෙන් ජීවත්වන්න පුළුවන්.” කියලා. ඒ වගේ ම පින්වතුනි, උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “තථාගතයන් වහන්සේටත් අවශ්‍ය නම් මේ සතර ඉද්ධිපාද බහුලව වඩලා තියෙන නිසා යානයක් ආදී ලෙස පුරුදු කරලා වඩලා ඇති නිසා ආයු කල්පයක් හරි ඊට මඳක් වැඩියෙන් හරි ජීවත්වෙන්න පුළුවන්” කියලා. මේ අවාසනාවන්ත වෙලාවේ, ආනන්ද හිමියන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ වරක් නොව දෙවරක් නොවේ, තුන් වතාවක් කීවත්, ආනන්ද හිමියන් මාරයාගේ වසඟයට පත්ව සිටි නිසා තේරුම් ගන්න බැරිව වික්ෂිප්තව හිටියා. ඒ වෙලාවේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ආයු කල්පයක් වැඩ සිටීම පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ආරාධනා කලේ නැහැ. මාරයා ආනන්ද හිමියන්ගේ සිත වසාගෙනයි හිටියේ. ආයු කල්පයක් කියලා කියන්නේ ඒ යුගයේ පරමායුෂ ඒ කියන්නේ අවුරුදු එකසිය විස්සක්.

පින්වතුනි, මම නම් හිතන්නේ ඒක මගේ අවාසනාව කියලා. ඇයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වුනේ මා සඳහා ම යි කියලා මම

හිතනවා. අපි හැමෝම හිතන්න ඕන ඒ විදියට හේද? ආනන්ද හිමියන් විතරින් ඉවත් වූවාට පසුව පවිටු මාරයා පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දැන් පිරිනිවන් පාන්නට කාලයයි කියලා ආරාධනා කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තුන් මසකින් පිරිනිවන්පාන බව දන්වා වදාළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආයු සංස්කාර අතහැර දැමීම නිසා මහ පොළොව තදින් කම්පා වුණා. මහ පොළොව පවා මේ බුදු ගුණ හඳුනනවා. අගය වටිනාකම දන්නවා. හරිම ආශ්චර්යයක් හේද?

ඉතිං පින්වතුනි, අපි බලමු මේ ඉද්ධි හෙවත් විශේෂ හැකියා මොනවද? කවුද මේ විස්මිත දේ කරලා තියෙන්නේ කියලා. ඉද්ධිපාද බහුලව වඩන අය, චික්කෙහෙක්ව ඉඳලා බොහෝ අය බවට පත්වෙනවා. බොහෝ අය වෙලා සිට, යළි චික් අයෙක් බවට පත්වෙනවා. බලන්නත් ආසයි හේද? ඒ වගේම අහසින් ගමන් කරනවා පුළුන් කැබැල්ලක් අහසේ පාවෙනවා වගේ. කුරුල්ලෙක් අහසේ පියාඹනවා වගේ. ජලයේ සක්මන් කරනවා. කොහොමද ජලය පොළෝ තලය සේ වඩලා, පොළොව උඩ යනවා වගේ යනවා, ජලය උඩ. පුදුමයි හේද? මේ මොනවා කරලද, සතර ඉද්ධිපාද බොහෝ කොට වඩලා. ඒ වගේම පොළොවේ කිම්දෙනවා. මේවා කොච්චර ආශ්චර්යවත්ද? බලන්න. පොළව ජලය සේ වඩනවා. කිම්දෙනවා. පොළව ඇතුළට කිම්දී වෙනතැනකින් මතු වෙනවා. බිත්ති, පවුරු, ගල්, වැනි ඝන දේ තුළින් විහිවීද යනවා. පසාරු කරගෙන යනවා. ඝණිකව අතුරුදෙන් වෙනවා. මේ වගේ අනන්ත ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්යයක් පෙන්වලා දීලා තියෙනවා, ඉද්ධිපාද බොහෝ කොට වැඩු අය.

ගෞතම බුද්ධි ශාසනයේ ඉද්ධිමතුන් අතර අග තැන්පත් **මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ**. නදෝපනන්ද කියන භයානක නාග රාජයා දමනය කළ කටාව ඔබ අහලා ඇති. ඔන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හිඤ්ඤන් පන්සියක් සමඟ තුසිත දෙව්ලොවට එක උදයක වඩින්න පිටත් වුණා. මහාමේරු පර්වතය අසලට යන විට වෙනදා තුසිත දිව්‍ය ලෝකය පේනවා අද පේන්නැත්තේ ඇයි කියලා හිඤ්ඤන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් විමසුවා. ඒ වෙලාවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා. "පින්වත් මහණෙනි, තුසිතයේ ගමනට අකමැති නන්දෝපනන්ද නා රජු කිපීලා මහමේරුපර්වතය වට කොට ගෙන විශාල පෙණයක් මවාගෙන තුසිතයන් අඳුරෙන් වසාගෙන ඉන්නවා" ඒකයි කියලා.

රට්ඨපාල මහ රහතන් වහන්සේ ඇහුවා, "මම දමනය කරන්නද ඕය නා රජුව?" කියලා. **රාහුල මහ රහතන් වහන්සේ**ත් ඇහුවා, තව කීප නමක් විමසුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රතික්ෂේප කළා. **මුගලන්**

රහතන් වහන්සේ ඇහුවා. අන්ත චිතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසර දුන්නා. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේ විශාල නාග වේශයක් මවාගෙන නාග රාජයා වට කරලා, තදින් හිරකරලා, විශාල පෙණගොඩයක් වෙලා නා රජුගේ පෙණයන් වහලා දැමීමා. නාග රාජයාට හරිම පීඩාවක් වුණා. අහස දානය ඉල්ලා කෑ ගැහුවා.” ඔබ හරිම ඉද්ධි සම්පන්නයි. ශක්ති සම්පන්නයි. මාව අතහරින්න කියලා” ඉතිං මහ මුගලන් තෙරුන් වහන්සේ මේ සතාගේ ඉල්ලීමට මිනිස් වෙසින් පෙණය මතට වැඩියා. නාග රාජයා ගිහි දළ පිඹිනවා. ඊට වඩා සැරට ගිහිදළ මුගලන් තෙරුන් විදිනවා නා රජු ආයෙත් විෂදුම විදිනවා. මුගලන් හිමි ඊට වඩා සැර දුමක් යවනවා. නාසයේ වම්පැත්තෙන් ගිහින් දකුණු පැත්තෙන් විලියට විනවා. වම් කණින් ගිහින් අතින් කණෙන් පිටවෙනවා. නා රජු කීවා “ඔබ හරි ජගතෙක්, දක්ෂයෙක්, බලසම්පන්නයි, පුළුවන්නම් මගේ කට ඇතුළට එන්න” කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා “මුගලන් පරිස්සමෙන් ඔය නා රජු හරි බලසම්පන්නයි. කියලා.” “නාගයවතුන් වහන්ස මේ නා රජු වගේ වඩකක් දෙන්නෙක්, සියක්, දාහක්, ලක්ෂයක් හෙවි කෝටියක් ආවත් මම බිය නෑ.” කියලා නාග රාජයාගේ කට ඇතුළට වැඩියා. නා රජු කට වැහුවා දිනුම් කියලා හිතලා. මුගලන් හාමුදුරුවෝ නා රජුගේ බඩට ගිහින් සක්මන් කරනවා දැන් නාග රාජයාට බලවත් පීඩාවක්. කෑ ගහලා සමාව ඉල්ලුවා. පරාජය ධාරගත්තා. පස්සේ විලියට ආව මුගලන් හිමි සරණ යන බව පැවසුවා ම, නාග රාජයාට කියනවා “එම්බල නාගරාජය, මා සරණ ගොස් වැඩක් නැත. නාගයවතුන් වහන්සේ සරණ යව” කියලා. නන්දෝපනන්ද නා රජු අන්තිමේදී තිසරණ සරණ ගිය ශ්‍රාවකයෙක් බවට පත්වුණා. ඊටපස්සේ තුසිත ගමන අවලංගු කරලා ආපනු කෙළින්ම වැඩියා අනාථපිණ්ඩික සිටුතුමාගේ මාළිගාවට. සිටුතුමා අහනවා “මඳක් වෙහෙසයි වගේ, මේ අවේලාවේ කොහි සිටද නාගයවතුන් වහන්ස” කියලා. “නන්දෝපනන්ද නා රජු දමනය කර මේ එන ගමන්” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. “කවුද ඒ නා රජු දමනය කළේ...” කියලා ඇහුවා “වෙන කවුද මේ මුගලන් මිසක්” නාගයවතුන් වහන්සේ වදාළා. බලන්න කොච්චර ගෞරවයක් අපට ඇතිවෙනවද මේ අසිරිමත් හැකියාවන් ගැන අහලා. ඉතිං අනේපිඬු සිටුතුමා මේ ප්‍රීතියට දින හතක් දානේ දුන්නා, මේ දවසේ ඉඳලා.

තවත් දවසක මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේට නාගයවතුන් වහන්සේ වදාළා “මිගාරමාතු ප්‍රාසාදයේ වැඩ ඉන්න තිකුණන් වහන්සේලා කුසිතව ඉන්නවා, ප්‍රමාදීව ඉන්නවා, ඔවුන් සංවේගයට පත්කරවන්න, කුසිත බවින් මුදවලා අප්‍රමාදී කරවන්න, ඒරියය කරවන්න” කියලා.

මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා දානේ වළඳලා නානවා, හිදනවා, හරිම කම්මැලියි. මුගලන් රහතන් වහන්සේ වැඩියා. ප්‍රාසාදය වම් කකුලේ මාපැට්ඨිල්ලෙන් හොල්ලලා කම්පාවට පත් කළා. කාමර පන්සියයකින් යුතු මේ ප්‍රාසාදය හෙළවෙන කොට හාමුදුරුවරු හොඳට ම බියපත්වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට දුවලා කාරණය කීවා.” ආ..... ඒක මුගලන් ගේ පුංචි ඉද්ධියක් මාපැට්ඨිල්ලෙන් කරපු” කියලා කීවාම පන්සියක් හිඳුන් සංවේගයට පත් උනා. ධර්මය අවබෝධ කරගත්තා, වෙර ඒරියය අරගෙන. බලන්න පින්වතුනි, කොච්චර නම් හැකියාවක්ද?

ඒ වගේම තුසිත දිව්‍ය ලෝකයේ ශක්‍ර දෙවියන්ගේ විශාල වෛෂයන්ත ප්‍රාසාදය පයින් ගසා සොළවා සතරවරම් දෙවියන් පවා මවිතයට පත් කළා. දෙවියන් පවා බිය වුණා. ඒ වෙලාවේ ශක්‍ර දෙවියන්ගේ, බිසෝවරු රැවටුණාලු, ඇහැව්වලු ශක්‍ර දෙවියන්ගෙන් ඒ ඉද්ධි පෑවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ හේද කියලා. “නෑ ඒ උන්වහන්සේගේ ගෝලයෙක් මුගලන් රහතන් වහන්සේ” ඒ කීව්වා ම “ගෝලනම මෙහෙම බලසම්පන්න නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ කොහොම බලසම්පන්න ඇතිද?” කියලා පැහැදුනාලු.

තව පින්වතුනි, දේශනාවේ තියෙනවා ප්‍රාතිහාර්යය පෑමගැන. බුදුන් වහන්සේගේ යමක මහා ප්‍රාතිහාර්යය මේ සියල්ලෙන්ම අගුයි. චිකවර ජලය හා ගින්නදර ශරීරය තුළින් පිටකරන්න උන්වහන්සේට පුළුවන්.

ඉන්ද්‍රියාවේ අශෝක අධිරාජ්‍යාගේ කාලේ චතුමා තනාදුන් අශෝකාරාම විහාරයේ පොකුණට දිය නෑමට **ධම්මරක්ඛිත රහතන් වහන්සේ** බහින්නේ, සිවුරු ආකාශේ ගලවා තබලා. පුදුමයි හේද? ඒ වගේම **තිස්ස රහතන් වහන්සේ** පිරිනිවන් පෑවේ තේපෝ ධාතුවට සමවැදිලා ආකාශයේදී. අළු ටික අහසේ. ඒ වෙලාවේ රජතුමා තමයි ආරාධනා කරලා හෂ්මාවශේෂ පහළට අරන් තියෙන්නේ. ඒ වගේම **මොග්ගලීපුත්ත තිස්ස මහ රහතන් වහන්සේ** හොඳටම වයස්ගත වුණත් අශෝක රජතුමාගේ ඉල්ලීමකට ප්‍රාතිහාර්යය පෙන්වලා තියෙනවා. “මහ පොළව ම හොල්ලන්නද? නැත්නම් කොටසක් හොල්ලන්නද?” කියලා රහතන් වහන්සේ විමසුවා. රජතුමා ඇහුවා “වඩා අමාරු කෝකද?” කියලා. “කොටසක් හෙලවීම අමාරු බව” උන්වහන්සේ කීවා. ආ ඒක කරලා පෙන්වන්න කියලා රජතුමා ඉල්ලා සිටියා. මහ පොළොවෙන් කොටසක් සෙලව්වා. රජතුමා හරියට පැහැදුණා. මේ මොග්ගලීපුත්ත තිස්ස මහ රහතන් වහන්සේ තමයි තුන්වන ධර්ම

සංඝායනාව පවත්වන ආයෙත් බුද්ධ ශාසනේ ස්ථාපිත කළේ. පින්වතුනි, මේ රහතන් වහන්සේ නිසා තමයි අපේ රටට පිරිසිදු බුදු දහම ලැබුණේ. ඒක එහෙම වුණේ නැතිනම් අදත් ලංකාවේ අපි ගස් ගල් අදහන වැදි ජනතාවක් වන්නට බොහෝ දුරට ඉඩ තිබුණා.

ඉතින් පින්වතුනි, මේ චිත්ත ඉද්ධිපාදය වඩන විට මෙන්න මේ ගැන හොඳට මතක තබාගන්න ඕන. අධිෂ්ඨානය ලිහිල්ව අරගෙන බැහැ. එහෙම වුණාම කුසිත බව හා එක්වෙනවා. හිත ඒනම්ද්ධිය සමඟ මිශ්‍රවෙනවා. කම්මැලිකමින් මිරිකෙනවා. මෙහෙම වුණාම භාවනා කරන්න මාර්ගය වඩන්න බැර වෙනවා. දූෂ වසා ගත්තත් බෑ. එතකොට හිත උද්ධවීවයට හසුවෙලා විසිරෙන්න ගන්නවා. ඒ වගේම තමා තුළට සැඟව ගියොත් ඒනම්ද්ධියට හසුවෙනවා. බාහිරට විසිරී ගියොත් සිත කාමයන්ට ඇලෙනවා ඒවාට හිත යොමුවුනොත් මාර්ගයෙන් බැහැර වෙන්නට සිදුවෙනවා.

එහෙනම් සිත සඟවා නොගෙන, හකුළුවා නොගෙන, දැඩිකොට හෝ ලිහිල්ව නොගෙන, විසුරුවා නොගෙන ඉද්ධිපාද වඩන්න වෙනවා. සියල්ල කෙරේම උපේක්ෂාව ම යි වැදගත් වන්නේ. මේක දියුණු කරගන්න නම් ඇසත් ඇසින් දකින රූපත්, කණත් ශබ්දයත්, නාසයත් ගඳසුවඳත්, දිවත් රසයත්, කයත් පහසත්, මනසත් අරමුණුත්, යන මේ සියල්ල අනිත්‍ය විදිනට වඩන්න. එහෙම නැත්නම්, සතර මහා ධාතු ලෙස වඩන්න, දැකින්න. ධාතු මනසිකාරය වඩන්න ඕන, උපේක්ෂා සහගතව ඇලීමත් ගැටීමත් දුරුකිරීම තමයි කෙලෙසුන්ගෙන් දුරුවීමට ඇති මග.

සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවා ධාතු මනසිකාරයෙන්, සමාධියක් වඩා ගන්නවාද, එහිදී සතර මහා ධාතු කෙරේ පවතින්නේ උපේක්ෂාවක්. කිසිවකට නොඇලී නොගැටී මේ විදියට දිගින් දිගට ම භාවනාව කෙරේ නැඹුරුවෙලා හුරු කිරීමෙන් ම යි ප්‍රතිඵල ලබන්නට පුළුවන් වෙන්නේ. ඇත්තට ම මේක නිවරණ සමඟ කරන සෙල්ලමක් විතරයි. බාහිර අරමුණු නිමිති ඔස්සේ හිත පවත්වන කොට, නිවරණ බලවත් වෙනවා, අයෝනිකෝ මනසිකාරය නිසා. භාවනා කරන සමහර උපාසක පින්වතුන් කියනවා භාවනා කරන විට මුණේ සත්තු යනවා වගේ, නිකං නළියනවා වගේ කියලා. චිත්ත අභ්‍යන්තරයේ තියෙන කෙළෙස්වල හැටි බලන්න. මේ සිත එකතැනකට එක අදහසකට ගන්න තියෙන අමාරුව.

පින්වතුනි, විඤ්ඤාණය පෙන්නවන මායාවන්ට අසුවෙන්න හොඳ නෑ. භාවනා අරමුණෙන් සිත විලියට ගන්න වුණොත් භාවනාව කැඩිලා.

ශරීරය පවා නො සැලෙන ඉරියව්වක පවත්වන්න ඕන. ශරීරයේ සෙළවිම්වලට හා වේදනාවන්ට හිත යොමුකලොත්, භාවනාව අතරමගදී කැඩීම්ට ලක් වෙනවා. ශරීරය කෙරේ බාහිර අරමුණු කෙරේ උපේක්ෂාවට පත්වන්න ඕන. හිත නො සැලෙන විදිනට එක ඉරියව්වක එකඟ කරගන්න ඕන. මේවා ටිකෙන් ටික හොඳට පුරුදු කරගන්න ඕන. ශරීරය අතහැරදාපු දෙයක් විදියට, තාවකාලිකව ලබාගත් දෙයක්, කුලියට ගත් දෙයක්, වගේ දකින්න ඕන. සතර මහා ධාතුන් ගේ කෙටිකාලීන එකතුවක් විතරයි කියලා දකින්න ඕන. නැවතත් කියන්නේ උපේක්ෂාව ම යි වැදගත්. ඇලෙන්නත් එපා ගැටෙන්නත් එපා කිසිම දේකට. මේ ඉද්ධිපාදය වඩන හැටි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළා.

“යථා උද්ධං තථා අධෝ - තථා උද්ධං යථා අධෝ” “යට යම් සේ ද උඩත් එසේ ම යි. උඩ යම් සේ ද යටත් එසේ ම යි.” **“උද්ධං පාදතලා අධෝකේස මත්ථිකා තච පරියන්තං පුරං නානාප්පකාරස්ස අශුවිනෝ පච්චවෙක්ඛති.”** හිස සිට පාද යට දක්වා හමකින් සීමා වූ මේ ශරීරයේ පවතින්නේ නානාප්පකාර වූ අශුවියෙන් පිරි **කේසා** (කෙස්), **ලෝමා** (ලොම්), **නඛා** (හිස), **දන්තා** (දත්), **තචෝ** (සම), **මංසං** (මස්), **නහාරු** (නහරවැල්), **අට්ඨි** (අරට), **අට්ඨිමිප්පං** (අරට මිදුල), **වක්කං** (වකුගඩුව), **හදයං** (හෘදය වස්තුව) **යකනං** (අක්මාව), **කිලෝමකං** (මහා ප්‍රාචීවරය), පිහකං (බඩදිව), **පප්පාසං** (පෙනහළු), **අන්තං** (කුඩා බඩවැල්) **අන්තගුණං** (මහ බඩවැල්), **උදරියං** (නො පැසුණු ආහාර සහිත ආමාශය), **කර්සං** (අශුවි), **මත්ථලංගං** (හිස්මොළ), **පිත්තං** (පිත), **සෙම්මං** (සෙම), **පුඛ්ඛෝ** (සැරව), **ලෝහිතං** (ලේ), **සේදෝ**, (දහදිය), **මේදෝ** (තෙල්මන්ද), **අස්සු** (කඳුළු), **වසා** (චුරුණු තෙල්), **බේලෝ** (කෙළ), **සිංඝානිකා** (හොටු), **ලසිකා** (සඳුමිදුල) **මුත්තං** (මුත්ත), ආදිය යි. මේ පින්වතුන් මේවා එකක් ගානේ පිළිකුල් සහිතව වඩන්න ඕන. නුවණින් දකින්න ඕන. මේ අතහැරදැමිය යුතු විනාශය උරුම කරගත් සතර මහා ධාතුන්ගෙන් සැකසුණු තාවකාලික දේ කවදාහරි දවසක අප අතහැර දාලා පොළවට පස්වෙලා යනවා. මේවා කෙරේ උපේක්ෂාවටම පත්වන්න ඕන. අපි අල්ලගෙන ඉන්න නිසා ‘මම’ ‘මගේ’ ‘මගේ ආත්මය’ විදියට දකිනවා. ඒත් එහෙම දේවල් එකක්වත් නෑ.

ඉතින් කෙනෙක් භාවනාවක් වැඩෙන්නේ නෑ කියලා මැස්විලි නගනවා නම්, හොඳට බලන්න එක්කෝ යමක් අල්ලගෙන ඇලිලා. එහෙම නැතිනම් ගැටිලා. හිවරණ තුළ හිත ගිලිලා. මෙයින් මිදෙන්න උත්සාහ කරන්න ඕන.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, ඇලීම් ගැටීම් දුරු කර උපේක්ෂාවට පත්වෙලා “යථා රත්තිං තථා දිවා - තථා රත්තිං යථා දිවා” ‘දවල් යම්සේද, රැන් එසේමයි. රෑ යම්සේද දවලුත් එසේමයි.’ ආදී විදිහට මේ ඉද්ධිපාදය වඩන්න ඕනෑ කියලා. දිවා සංඥාවත් ආලෝක සංඥාවත් වඩවාගන්න කෙනාට දිවා රෑ වෙනසක් නැතිව විලිය අඳුර වෙනසක් නැතිව භාවනාව වඩවාගන්න පුළුවන් කියලා.

ඉතින් පින්වතුනි, **දුතිය ඵල සුත්‍ර දේශනාවේ** දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, යමෙක් සතර ඉද්ධිපාද මනාකොට වඩනවා ද, භාවිතා කරනවාද, බහුල ලෙස වඩනවා ද, කාරණා හතක් ප්‍රතිඵල හතක් ඒ අයට ලැබෙනවා කියලා. **පුරිසහති සුත්‍රයේ (අංශුත්තර නිකාය සත්තක නිපාතයේ)** සඳහන් වෙනවා මේ කාරණා හත.

- 01. “දිට්ඨෙව ධම්මේ පටිගච්ච අඤ්ඤං ආරාධෙති.” (මේ ජීවිතයේ දී ම උතුම් වූ අරහත් බව ලැබිය හැකියි.)
- 02. “අථ මරණ කාලේ අඤ්ඤං ආරාධෙති” (මරණාසන්නයේ දී හෝ අරහත්වය සාක්ෂාත් කරන්නට පුළුවන්)
- 03. “අථ පඤ්ඤන්තං ඕරම්භාගියානං සංයෝජනානං පරික්ඛයා අන්තරා පරිනිබ්බායී හෝති” (අනාගාමීව බඹලොව ඉපදිලා ආයුෂ භාගයක් විඳලා පිරිනිවන් පානවා.)
- 04. “උපභව්ච පරිනිබ්බායී හෝති” (අනාගාමීව බඹලොව ඉපදී සම්පූර්ණ ආයුෂ ගෙවලා පිරිනිවන් පානවා.)
- 05. “අසංඛාර පරිනිබ්බායී හෝති” (අනාගාමීව බඹලොව ඉපදී ආයාසයක් විරියයක් නො කර පිරිනිවන් පානවා.)
- 06. “සසංඛාර පරිනිබ්බායී හෝති” (අනාගාමීව බඹලොව ඉපදී ඉතා වෙනස වී විරියයෙන් යුතුව උත්සහා කරලා පිරිනිවන් පානවා.)
- 07. “උද්දං සෝතෝ හෝති අකනිට්ඨගාමී” (අච්ඡ, අනප්ප, සුදස්ස, සුදස්සී, අකනිට්ඨ කියන සුද්දාවාස බුන්ම ලෝක පහේ පිලිවෙලින් ඉපදී පිරිනිවන් පානවා.)

බලන්න කොච්චර අසිරිමත් ද කියලා. මිනිස්සු හිතාගෙන ඉන්නේ දෙවියන්ට, බුන්මයින්ට ධර්මය අවබෝධ කරන්න බෑ කියලා. මෙන්න ඒවාට නියම පිලිතුරු හා සාක්ෂි. පින්වතුනි, දැන් ඔබට මතකද අපි සතර ඉද්ධිපාද පිලිබඳ කී කාරණා ඉද්ධිපාද වැඩීමේදී දැනගත යුතු කරුණු රාශියක් දේශනා වලින් අප උපුටා දැක්වූවා.

ඉතින්, අප සීලය ආරක්ෂා කර ගනිමින් ආහාරයේ පමණ දැන ගනිමින්, නිවරණ යටපත් කර ගනිමින්, භාවනාව දියුණු කර ගනිමින්, අන්ධ සමාපත්ති ආදී ධ්‍යාන වඩවා ගනිමින්, ඒ තුළ විදුර්ගතා වඩමින් මේ ජීවිතය තුළදී ම මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනය විශ්‍රැකෙන්නට මත්තෙන් උතුම් නිර්වාණ සම්පත් සාක්ෂාත් කරගන්නවා කියලා අධිෂ්ඨානයක් ඇතිකරගන්න.

හැදූ! හැදූ!! හැදූ!!!

මහජනතාවේ පීඩිත වස්තූන්

විරිය කාදම්පාදය

ගරුක මහා සංස්කෘතියෙන් අවසරය.
ශ්‍රීධර්මයෙන් පිහිටුවන,

දීර්ඝ සංසාර ගමනේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලැබීම අපට එක් නවතැන් පළක් පමණයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ ධර්මය අපිට මුණ නො ගැසුනා නම්, ඒ රහතුන්ගේ ධර්මය අපට හඳුනාගන්න නො ලැබුණා නම් අපට මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ වටිනාකම තේරුම් ගන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය මෙතරම් ම වටිනාවාද මේක විතරම් ම දුර්ලභයි කියා දැනගන්නට පුළුවන් වුණේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළින්. ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුනාගෙන උන්වහන්සේ වදාළ ධර්මය අප හඳුනාගෙන අමා මහ හිවන් දුටු රහතන් වහන්සේලා මේ මාර්ගයේ හැසිරෙන ඒ නිකෙලෙස් වූ උතුමන් හඳුනාගන්න අපි දක්ෂ වෙන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක දරුවෙක්, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක දියණියක් වෙන්නට අපිට ලැබුණොත් මේ ලෝකේ ඉන්න ශ්‍රේෂ්ඨ ම උතුම් ම කෙනෙක් බවට අපි පත්වෙනවා. ඒ නිසා පින්වතුනි, අපි මේ ගෙවා ගෙන ආපු සංසාර ගමන මේ ධර්මය තුළින් හිතන කොට තේරෙනවා කොයි වගේ ගමනක්ද අපි ඇවිදින්නියෙන් කියලා. අපිට යන්න තියන ගමන භයානක ගමනක්. මේ ජීවිතයේ දී අපි අඩුම තරමේ සේනාපන්නවත් නො වුණොත් අපට උරුමවන්නේ සතර අපාය හරහා යන්න තියන ගමනක්.

පින්වතුනි, බුද්ධිමත් ශ්‍රාවකයා හිතගන්න පුළුවන් කෙනා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කරා පැමිණෙනවා. දුර්ලභ මනුෂ්‍ය ජීවිතය තුළදී මහන්සියක් ගන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ආකාරයට හිත සංවර කරගන්න, කය සංවර කරගන්න, වචනය හසුරුවගන්න, මහන්සි ගන්නවා. ඉතින් අද දවසේ මේ පින්වත් පිරිසට අපි කියා දෙන්න බලාපොරොත්තු වන්නේ චීර්යය ඉද්ධිපාදය ගැන. චීර්යය ගැන. පින්වතුනි, අපට ගොඩක් නැත්තෙන් චීර්යය ම තමයි. ඉතින් අපි ගොඩක් මහන්සි වෙන්න ඕනෑ අපේ ජීවිත තුළ මේ චීර්ය ඇතිකර ගන්න. පින්වතුනි, මේ සතර ඉද්ධිපාද ධර්මයන් අප තුළ තියනවා. ඒවා දියුණු කරගන්න මහන්සි ගන්න ඕනෑ. **ජන්ද, චිත්ත, චීර්යය, විමංසා** මෙන්න මේ කියන සතර ඉද්ධිපාදයන් බුදුරජාණන් වහන්සේ මනා කොට දේශනා කර තිබෙනවා. විය වඩන ආකාරයත් පෙන්නලා තියනවා. පින්වතුනි, මේ සතර ඉද්ධිපාදයන් හතරින් එකක් හෝ අපි ඇති කරගන්න ඕනෑ. අපි හිතමු කෙනෙකුට කැමැත්තක් තියනවා මාර්ග වල ලබන්නට ඒකට කියනවා **ජන්ද ඉද්ධිපාදය** කියා. ඒ කැමැත්ත තුළත් අර චීර්යය තියනවා, අධිෂ්ඨානයත් තියනවා, විමසීමත් තියනවා. හැබැයි ප්‍රකටව තියෙන්නේ මොකක්ද? කැමැත්ත ජන්ද ඉද්ධිපාදය. මේකෙදී ඔබ තීරණය කරන්න ඕන ඔබ තුළ ප්‍රකටව තිබෙන්නෙ මොකක්ද කියලා. ඒක අපි දන්නේ නැහැ. තනි තනිව ඔබ හිතගන්න ඕනෑ මා තුළ කැමැත්ත ද තියෙන්නේ විහෙම නැත්නම් චිත්ත ඉද්ධිපාදයද? චිත්ත කීවේ අධිෂ්ඨානයක් තියනවා කොහොම හරි මේක කර ගන්නවා කියලා. ඊළඟට චීර්යය ද තියෙන්නේ කියලා ඔබ නුවණින් කල්පනා කරන්න ඕනෑ. ඒ වගේ ම විමසීම ඒ කියන්නේ මේ තුළණය කරලා බලන්න පුළුවන්කම. ඉතින් මේ එකක් ප්‍රකට වෙලා තියනවා. තමන් තේරුම් අරන් දියුණු කරගන්න ඕනෑ. කෙනෙක්ගේ විමසීම යෝනිසෝ මහසිකාරය බලවත්. කෙනෙක්ගේ චීර්යය බලවත්. පින්වතුන්ට අන්න ඒක හඳුනාගන්න පුළුවන් ඒක හඳුනාගෙන ඒක දියුණු කරගන්නට ඕනෑ. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉද්ධිපාද ගැන දේශනා කළ කොටසක් **සංයුත්ත නිකායේ පහේ දෙක කොටසේ** තියනවා **ඉද්ධිපාද සංයුත්තය** කියලා. ඒකෙදී සම්පූර්ණයෙන්ම මේ සතර ඉද්ධිපාද වඩන ආකාරය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියනවා.

පින්වතුනි ඔබ බලන්න **ඒ අමා නිවන් දුටු රහතන් වහන්සේලා** පොත ඒ නිකෙළෙස් වූ උත්තම උත්තමාවීයන්ගේ වර්ත ගැන ඔවුන් තුළ තිබූ චීර්යය කොච්චර ද කියලා, ඒක මහා පුදුම එකක්. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කෙරෙහි කෙනෙකුන්ගේ සිත පැහැදෙන්නේ නැත්නම් ඒක මහ අවාසනාවක්. අනාගයයක්. ඒ

රහතුන්ගේ ධර්මය කෙරෙහි කෙනෙකුගේ හිත පැහැදෙනවා නම් ඒක වාසනාවක්. බොහෝ දෙනෙකුගේ හිත් පැහැදෙන්නේ හැහැර ඉතින් පින්වතුනි, මේ චීර්යය කියන එක අපිට අඩුයි. හැබැයි අපිට දියුණු කරගන්න හැකියාව තියනවා. ඒ රහතන් වහන්සේලා තුළ තිබූ චීර්ය ගැන කියවන කොට, අහනකොට ඒ වර්ත ගැන අපි දැනගන්නකොට අප හිත තුළ චීර්යය ඇතිවෙනවා. චීර්යය බලවත් වෙනවා. ඒ ඇතිවන චීර්යය තුළත් කැමැත්තක් තියනවා, ඊළඟට අධිෂ්ඨානයකුත් තියනවා, විමසීමත් තියනවා. බලවත් වෙලා තියෙන්නේ මොකක්ද චීර්යය යි. අන්න ඒ තුළින් හඳුනාගෙන දියුණු කරගන්න ඕනෑ මේ මා තුළ තියෙන්නේ චීර්යය යි කියලා. ඉතින් විනෙම හඳුනාගත්තොත් අපට පුළුවන් වෙනවා මේ සියලු දුක් කෂය කරලා දාන්න. මේ ජීවිතයේ දී ම **සෝතාපන්න** වෙන්න පුළුවන්කම තියනවා. **සකදගාමී** වෙන්න පුළුවන්කම තියනවා. **අනාගාමී** වෙන්න පුළුවන්කම තියනවා. ඒ වගේම **අරහත්වය** ට පත්වීමේ හැකියාව ලැබෙනවා.

පින්වතුනි, දැන් මේ ඉද්ධිපාදයන් වැඩීමේ ප්‍රතිඵලයක් හැටියට තියනවා අභිචාර්යයෙන් ම එක්කෝ අරහත් ඵලය සාක්ෂාත් කරනවා. විනෙමත් නැත්නම් අනාගාමී වෙනවා. ඒ නිසා පින්වතුනි, අපි තේරුම් ගන්නට ඕනි අප තුළ තිබෙන චීර්යය ප්‍රකට කරලා ගන්න. අපි ඊට දැකූ වෙන්නට ඕනෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවනවා මේ චීර්යය ඉද්ධිපාදය කොයි ආකාරයෙන්ද වඩන්නේ කියලා.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට කෙනෙක් ඇවිල්ලා අහනවා ශ්‍රමණ නවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මේ දුක කොහොමද ජය ගන්නේ කියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා දුන්නා. **"චිර්යේන දුක්ඛං අච්චේති"** මොකක්ද දේශනා කළේ? **"චිර්යේන දුක්ඛං අච්චේති"** චීර්යයෙන් ම යි දුක ජයගන්න තියෙන්නේ. අන්න බලන්න මේ දුක ජයගන්න තියෙන්නේ චීර්යයෙන් ම යි. පටන් ගන්නා ලද චීර්යයක් අප තුළ තියෙන්න ඕනෑ නැහැ කියලා කිසිවකුට කියන්න බැහැ. පින්වතුනි ඒ චීර්ය තමා තුළ තියනවා. ප්‍රකට කරලා ගන්න දැකූ වෙන්න ඕනෑ. ඒකට නිරන්තරයෙන් ම ඒ රහතුන්ගේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනෑ. ඒ රහතන් වහන්සේලා ගැන අහනකොට තමන්ට බලවත් චීර්යයක් ඇතිවෙනවා. ඒ රහත් තෙරණිවරු ගැන අහන කොට බලවත් චීර්යයක් ඇතිවෙනවා. කොහොම හරි මම මේක කරගන්න ඕනෑ. මේ ලැබුණු අවස්ථාව මග අරින්න නොඳු නැහැ කියලා එයා බලවත් ලෙස චීර්යය වඩනවා. ඒ චීර්යය තමයි අපිට කරන්න තියෙන්නේ. අප තුළ ඇතිවෙනවා අකුසල්.

අකුසල් ඇතිවුණාම හඳුනාගෙන ඒවා ප්‍රභාණය කරන්න දැක් වෙන්න ඕනෑ. ඒ වගේම ඒ කියන අකුසල් ප්‍රභාණය කරන කොට අළුතින් අකුසල් හටගන්න පුළුවන්. අපට ඒරියයක් තියෙන්න ඕනෑ ඒවාත් ප්‍රභාණය කරන්න. ඒකට කියනවා **සතර සමයක් ප්‍රධාන ඒරියය** කියලා. ඒ තුළින් තමයි මේ ඒරියය දියුණු කරලා ගන්න තියෙන්නේ. ඊළඟට අප තුළ තියන කුසලයන් දියුණු කරගන්න ඕනෑ. නූපන් කුසල් උපදවා ගන්න දැක් වෙන්න ඕනෑ. ඒක කරන්නට පුළුවන් වෙන්නේ තමන් ඒරියයවත්තයෙක් කියලා හඳුනාගෙන හිටියොත් විතරයි. මේ බුද්ධ ශාසනය අපට තේරෙනවා ඒරියයවත්තයන්ගේ ශාසනයක් කියලා හේද? වකල සිටි සියළු දෙනා ම ඒරියයෙන් මේක ජයග්‍රහණය කරලා තියන බව පේනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ඒරියය ගැන දේශනා කරපු නොයෙක් අවස්ථා පිළිබඳ ධර්මය තුළ සඳහන් වෙනවා. ඒ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ගැන දේශනා කිරීමේදී ඒරිය ඉන්ද්‍රියක් වශයෙන් දියුණු කරන ආකාරය පිළිබඳව පෙන්වා දෙනවා. ඊළඟට මේ ඒරියය ඉන්ද්‍රිය බලයක් බවට පත්වෙනවා. ඒ ගැන කථා කරනවා. ඊළඟට බොජ්ඣංග ධර්ම තුළත් ඒරියය ගැන කථා කරනවා. කොතැනකදීත් මේ ඒරියය ඒ ආකාරයෙන් ම තමයි අපට දියුණු කරගන්න තියෙන්නේ. කොහොමද උපන් අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීමටත්, නූපන් අකුසල් නූපදවීමටත් කියන කාරණා යටතේ. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ජීවිතයේ බැලුවොත් අපට හමුවෙනවා බුදුගුණ අතර බලන්න **“විජ්ජාවරණ සම්පන්න ගුණය”** ඒකෙදි උන්වහන්සේ ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය ගැන මේ විදිහට දේශනා කරනවා. උන්වහන්සේට පුළුවන්කම තිබුණා මේ මහ පොළොවේ කිම්පිලා වෙත තැනකින් මතු වෙන්න. ඊළඟට ජලයේ සක්මන් කරන්න පුළුවන්කම තිබුණා. ගස්, ගල්, පර්වත මේ සියල්ලක් ම විනිවිද නො පෙනී ගමන් කරන්න පුළුවන්කම තිබුණා. අන්න මේ විජ්ජාවරණ සම්පන්න ගුණය. ඉතින් අපි ඒවා හොඳට හඳුනාගන්නට ඕනෑ. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ජීවිතය හරි සුන්දර වකක්. උන්වහන්සේ සමහර විට පා ගමනින්ම ගමන් කරනවා. සියළු සත්ත්වයින්ට පිහිට වන්නට. ඊළඟට උන්වහන්සේ ඉද්ධියෙන් වැඩම කරනවා. බුන්ම ලෝකවලට, දිව්‍ය ලෝකවලට නමුත් මනුෂ්‍ය ලෝකයේ දී උන්වහන්සේ බොහෝ දුරට පා ගමනින් ම යි වැඩම කරලා තියෙන්නේ දහම් දෙසන්නට.

පින්වතුනි, මේ ශාසනයේ සතර ඉද්ධිපාදයන් **ජන්ද, චිත්ත, ඒරියය, විමංසා** කියන මේවා බහුල වශයෙන් වඩිපු මහා තෙරවරු හිටියා. ඒ අතර අපට හමුවෙනවා **මොග්ගල්ලාන මහ රහතන් වහන්සේ,**

මේ ඉද්ධිපාදයන් බහුල වශයෙන් වඩිපු කෙනෙක් තමයි කවුද මොග්ගල්ලාන මහ රහතන් වහන්සේ. මුගලන් මහ රහතන් වහන්සේට නොයෙක් ආකාරයේ ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑමේ හැකියාව තිබුණා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ ධර්මය පුරාම කියවනකොට අපට තේරෙනවා උන්වහන්සේ ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්යවලට එතරම් තැනක් දුන්නේ නැහැ. පින්වතුනි, මේ ඉද්ධිපාදයන් දියුණු කළ යුත්තේ හාස්කම් පෙන්වන්න නෙවෙයි. චතුරාර්ය සත්‍යයාවබෝධය කරා ගෙනියන්නයි. නැත්නම් අපි අඳුරෙයි ඉන්නේ. අපිට හරි දේ අනුවෙලා නැහැ. අපේ හිත චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය කරා යනවා නම් අපි ආලෝකය කරා යනවා.

පින්වතුනි, අපට පුළුවන්කම තියෙන්න ඕනි මේ විරිය ඉද්ධිපාදය වඩන්න. අපි දැන් කීවනේ දුක ජය ගන්න තියෙන්නේ කොහොමද? කියලා ඔව් දුක ජයගන්න තිබෙන්නේ විරියයෙන් ම යි. ඒකට කියනවා “**විරියෙන දුක්ඛං අවිචේති**” මේක තියෙන්නේ **ආලවක සුත්‍රයේ**. ආලවක අනනවා “කොහොමද දුක ජයගන්නේ” බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා විරියයෙන් ම යි දුක ජයගන්න තියෙන්නේ කියලා.

ඊළඟට අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ මේ විරියය ඉද්ධිපාදය තුළින් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය කරා යන්නට අවශ්‍යය මූලික කරුණු මොනවාද කියලා. එතකොට ඒ පිළිබඳව තමයි අපි අද විරියය ඉද්ධිපාදය තුළින් ඉගෙන ගන්නෙ. මීට පෙර ඔබ ජන්ද ඉද්ධිපාදය ගැන කථා කළා. ඊටපස්සේ ඒත්ත ඉද්ධිපාදය ගැන කථා කළා. ඉතින් පින්වතුනි, අපට අද ඉගෙන ගන්න තිබෙන්නෙ විරිය ඉද්ධිපාදය ගැන. පින්වතුනි, අපි කවුරුත් දන්නවා මේ විරියය නැත්නම් සිල් රකින්නත් බැහැ නේද? අපට සමාදන් වූ සීලය ආරක්‍ෂා කරගන්නට විරියයක් ඕනෑ. නැතිව මේක කරන්න බැහැ. ඒ වගේම සතර සතිපට්ඨානය වඩනවා නම් වියත් විරියය මතයි කරන්න තියෙන්නේ. දැන් අපි බලමු ඒක වඩන ආකාරය කොහොමද? කියලා “**ආතාපී**” ඒ කීව්වේ මොකක්ද කෙළෙස් තවන විරියය. ඊළඟට මොකක්ද ඕන **‘සම්පජන’** මනා නුවණත්, සිතියත් ඕනෑ. මේ කෙළෙස් තවන්න. එහෙනම් සතර සතිපට්ඨානයම වඩන්න තියෙන්නේ විරියයෙන්. එතකොට බලන්න ඔබ සමාදන් වෙලා ඉන්නවා පංචසීලය. ඒ සමාදන් වූ සීලය ආරක්‍ෂා කරගන්න අපට විරියයක් ඕනෑ. ඒ විරියය තියන කෙනා මොකද කරන්නේ සිල් පදයක් කැඩුනොත් ඒ බව දැනගත් ඉක්මනට ම වියා සංවර වෙනවා. අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්නවා මින්පස්සේ ආයේ කරන්නේ නැහැ කියා. අන්න විරියය තියන කෙනා. පින්වතුනි, මට දවසක් එක උපාසක මහත්තයෙක් හමු වුනා හුඟාක් විරියය තියන.

මේ පොළොන්නරුව පැත්තේ. දුවසක් කීවා “ස්වාමීන් වහන්ස අපේ ගේ ළඟ පුංචි දොළක් තියනවා. මම පාන්දර දෙකට තුනට විතර නැගිටලා දොළේ බැහැලා ඒකේ සක්මන් කරනවා. ඒක අහලා මට පුදුම හිතුනා. පුදුම වීරියයක්. උදේ පාන්දර පහ විතර වෙහ කම් මෙයා මේක කරනවා. නින්ද වන්නේ නැහැ. මේ ධර්මය ලැබුණට පස්සේ පුදුම වීරියයක් ඒක. වයා ඒ විදියට කකුල තෙමමින් සක්මන් කරනවා. සතර සතිපට්ඨානය තුල ම සිහිය පවත්වනවා. ඒ විදියට වයා නිදිමත වනකොට සක්මන් භාවනාව කරනවා. විනාඩි විස්සක් විතර, ආයෙමත් හිඳමින් භාවනා කරනවා. මේක මහ පුදුම වකක්.

ඒ වගේම තමයි පින්වතුනි, රහතන් වහන්සේලාගේ ජීවිතය ගැන බලන කොට අපට පුදුම හිතෙනවා. ඒ රහතන් වහන්සේලා තුළ තිබූ වීරියය අනන්තයි. පින්වතුනි, දුවසක් මහා පන්තක රහතන් වහන්සේ අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගත්ත මේ තණ්හාව නැමැති හුල උගුල්ලා දමන තුරු මම නැගිටින්නේ නැහැ කියා දැඩි අධිෂ්ඨානයකින් යුතුව භාවනාවට වාඩිවුනා. හරි පුදුමයි ඒ වීරියය. ඒ වගේ ම යි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධෝසත් අවධිය. චදා ධෝධි මූලයේදී කරපු වීරියය ඒක **වතුරංග සමන්තාගත වීරියය**. මම බුදුවෙලා මිස නැගිටින්නේ නැහැ කියලා. මහා බලපරාක්‍රමයෙන් මේ ඇඟේ තියන ලේ, මස් ඔක්කොම වේලිලා ගියත් මේ ධර්මය අවබෝධ වන තුරු නැගිටින්නේ නැහැ. අන්ත ඒකයි වීරියය. පින්වතුනි, ඒ අමා හිවන් දුටු රහතන් වහන්සේලා ගැන මාර්ගය දියුණු කරපු අය ගැන අපට අහනකොට තමන් ඉන්න තැන ගැන තමන්ට තේරෙනවා. තමන් කරන්නේ කුමක්ද කියලා තේද? අන්ත වනකොට තමන් හිතනවා, අනේ මමත් මේක කොහොම හරි කරගන්න ඕනෑ කියලා තමන් තුළ ලොකු වීරියයක් ඇති කරගන්නවා. දැන් බලන්න අර උපාසක මහත්තයා කරන වීරියය විහෙම තමයි ජයගන්නේ. චිබදු අය මේ ජීවිතයට රැකවරණයක්, පිළිසරණක්, ආරක්‍ෂාවක් ඇති කර ගන්නවා. අපි දන්නැති ඒ වගේ අය කොච්චර ඉන්නවාද? දැන් සමහර ස්වාමීන් වහන්සේලා ඉන්නවා. උන්වහන්සේලා සිංහ සෙසාවෙන් යුතුව රාත්‍රියෙහි සිහියෙන් ම නින්දට යනවා. සිහියෙන් ම අවදි වෙනවා. ඊටපස්සේ චික දිගට ම භාවනා කරනවා. අන්ත අපි තේරුම් ගන්නට ඕනෑ අපිටත් පුළුවන්කම තියෙනවා මේ වීරියය ඉද්ධිපාදය දියුණු කර ගන්න. මට නම් මේක කරන්න බෑ කියා කාටවත් කියන්න බැහැ.

පින්වතුනි, අපිට ධර්මය අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්ද බැරිද කියන කාරණය බුදු කෙනෙකුට විතරයි කියන්න පුළුවන්. අපේ ශුද්ධාව, වීරියය ඊළඟට සති, සමාධි , ප්‍රඥා මේ ඉන්ද්‍රියන් දියුණු වෙලා

තියෙන්නේ කොහොමද? කොයි ආකාරයටද? කියලා කියන්න රහතන් වහන්සේටවත් බැහැ. බුදු කෙනෙකුට පමණයි. ඇයි ඒ ඉන්ද්‍රිය පරෝපරියත්ත ඥානය බුදුරජාණන් වහන්සේට පමණයි තියෙන්නේ. රහතන් වහන්සේලාට නැහැ. අපි කරන්න ඕනේ මොනවාද විභෙතම් උත්සාහ කරන්නට ඕනෑ. චීර්යය ඇති කරගන්නට ඕනෑ මේක අවබෝධ කරගන්නට. පින්වතුනි, මේ ගැන අපට ඉගෙනගන්න ලස්සන සූත්‍ර දේශනයක් තියෙනවා සංයුත්ත නිකායේ ඒ සූත්‍රයේ නම තමයි **“බ්‍රාහ්මණ සූත්‍රය”**. එක බ්‍රාහ්මණයෙක් හිටියා උන්නාහ කියලා මේ බ්‍රාහ්මණයා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනවා තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ කුමක් අරමුණු කරලා ද ධර්ම දේශනා කරන්නේ කියා. ඒ වෙලාවේ ආනන්ද හාමුදුරුවෝ පිළිතුරු දෙනවා මේ කැමැත්ත ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස තමයි දහම් දෙසන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා මේ බ්‍රාහ්මණයාට පිළිතුරු දෙනවා. ඊටපස්සේ මේ ඉද්ධිපාද ගැන කියලා දෙනවා. ඉතින් ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරපු බ්‍රාහ්මණයා අවබෝධයෙන් ම තෙරුවන් සරණ යනවා. ඒ වෙලාවේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයාගෙන් අහනවා පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, ඔබ මෙහෙ වින්න කැමැත්තක් තිබුණාද? විභෙමයි ස්වාමීනි, පිළිතුරු ලැබුණා. පස්සේ අහනවා ඒ කැමැත්ත මෙතැනට ආවාට පසු නැති උනා නේද ඒ කැමැත්ත දැන් සන්සිදුනා නේද කියලා. ඊටපස්සේ අහනවා මෙහෙ වින්න අධිෂ්ඨානයක් තිබුණා නේද කියලා. තිබුණා දැන් ඒකත් සංසිඳුණාද? අහනවා. ආවාට පස්සේ ඔව් කියනවා. පින්වත් බ්‍රාහ්මණය, ඔබට චීර්යයක් තිබුණාද අහනවා වින්නට. තිබුණා කියනවා. දැන් ඒ චීර්යය සම්පූර්ණ යි. ඔබ යම් විමසීමක් කළාද? නුවණින් විමසුවාද? විසේය ස්වාමීනි කියනවා. එතකොට අහනවා දැන් ඒකත් සම්පූර්ණයි නේද කියලා.

පින්වත් බ්‍රාහ්මණය; මෙන්න මේක තමයි කැමැත්ත ප්‍රභාණය කිරීම පිණිස දහම් දෙසනවා කියලා කියන්නේ. දැන් එතකොට මෙයා ආවේ කැමැත්ත, අධිෂ්ඨානය, චීර්යය සහ විමසීමකින් යුතුවයි. මේ විදියට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයාට ධර්මය දේශනා කළා. දැන් අපි කිවවා චීර්යය ඉද්ධිපාදය වඩන්නට ඕනෑ අර සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් බව. එතකොට සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් තමයි මේක දියුණු කරන්න තියෙන්නේ. වඩන්න තියෙන්නේ. ඒ කොහොමද **“චීර්ය සමාධි ප්‍රධාන සංඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාදංභාවේති.”** ඒක සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයෙන් තමයි කරන්නට ඕනෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා අතීතයේ යම් කෙනෙක් ඉද්ධිපාදයන් වැඩුවා නම් වර්තමානයේ කෙනෙක් වඩනවා නම්

අනාගතයේ යම් කෙනෙක් වඩයි නම් මේ විදියටමයි කරන්න තියෙන්නේ මේ සතර සමයක් ප්‍රධාන වීරියයෙන් ම යි මේ ඉද්ධිපාදය වඩන්නට ඕනෑ. මේ හතර ම තියෙන්නේ ඒ විදියට ම යි. කැමැත්ත, අධිෂ්ඨානය, වීරියය, විමසීම මේ ඔක්කොම කරන්න තියෙන්නේ මේ විදියටයි. **වීරිය සමාධි පධාන සංඛාර සමන්නාගත ඉද්ධිපාද.** ඒක භාවනාවෙන් තමයි අපට සම්පූර්ණ කරගන්න තියෙන්නේ. මේක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියෙනවා **මහිද්ධික කියන සූත්‍ර දේශනාවේ.** ඒක තියෙන්නේ **සංයුත්ත නිකායේ ඉද්ධිපාද සංයුක්තයේ.** ඉතින් අපි කිව්වා සතර සමයක් ප්‍රධාන වීරියයෙන් වීරිය ඉද්ධිපාදය සම්පූර්ණ කරගන්නට ඕනෑ කියලා. කොහොමද **අනුප්පන්නානං පාපකානං, අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පදාය. ඡන්දං ජනෙති වායමති වීරියං ආරභති චිත්තං පශ්ගන්නාති පදනති.**

ඒ ආකාරයෙන් කළ යුතු ක්‍රමය අපට කියලා දෙනවා. අප තුළ තියෙන අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න. දැන් බලන්න පින්වතුනි, මේ පංච නිවරණ **කාමච්ඡන්දය, ව්‍යාපාද, ඊනමිද්ධි, උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, විචිකිච්ඡා.** මට මතකයි **ගණක මොග්ගල්ලාන සූත්‍රයේ** තියනවා සමහර විට ඔබ අහලා ඇති ඒකේ තියනවා සිල්වත් හික්කුච්ච පංචනිවරණ හඳුනාගෙන ප්‍රභාණය කරන්න ඕන කියා. දැන් සමහර කෙනෙකුට පංච නිවරණ හඳුනාගන්නවත් බැහැ. යටවෙලා යනවා පංච නිවරණවලින්. කාමච්ඡන්දයෙන්, ව්‍යාපාදයෙන්, ඊනමිද්ධියෙන් යටවෙලා යනවා හොයාගන්නවත් බැහැ. නමුත් වීරියය තියන කෙනාට හොයාගන්න පුළුවන්. ඒ වීරියය තියෙන කෙනා මේවා හඳුනාගෙන ප්‍රභාණය කරනවා. මේ මා තුළ දැන් තියෙන්නේ කාමච්ඡන්දයක්, මා තුළ තියෙන්නේ ව්‍යාපාදයක්. තරහ සිතක් තියෙන්නේ මේක ප්‍රභාණය කරන්න ඕනෑ. සමහර විට බලන්න අපි කල්පනා කරගෙන ගිහිල්ලා අපි දන්නේ ම නෑ කාමච්ඡන්දය ගැන හිත හිතා බොහෝ දුර ගිහිල්ලා සමහර විට භාවනාවට වාඩිවෙනවා පැය ගාණක් අපි ඉඳගෙන ඉන්නවා. ඔබ හිතන්න අපි සියළු දෙනාම බුද්ධානුස්සතිය මහසිකාරය කරනවා. නමුත් ඊක වෙලාවකින් වෙන අරමුණකට ගිහිල්ලා එක්කෝ මෙහිත්‍රිය අපි වඩ වඩා ඉන්නවා වෙන අරමුණකට ගිහිල්ලා කාමච්ඡන්දය ගැන හිත හිතා ඉන්නවා දන්නේ ම නැහැ. ඊට පස්සේ අපි හිතනවා ආ භාවනාව හොඳට කෙරෙන කියලා හේද.

දැන් බලන්න ඒ වේලාවේ කාමච්ඡන්දයට හිත යොමුවුණාට පස්සේ පින්වතුනි, අපට ඒ ඉරියව්වෙන් ඉන්න කොට කයේ වේදනාවක් දැනෙන්නේ නැහැ. අපිට කිසිම වේදනාවක් නැහැ. අර අරමුණ ඔස්සේ හිත හිත ගිහිල්ලා මනෝ ලෝකයක අපි සැරිසරලා දන්නේ ම නැහැ. අන්න බලන්න ඒ හිසා අපි මහන්සි ගත යුතුයි මේ වීරියය දියුණු

කරගන්න. මේ චීර්යය ඉද්ධිපාදය භාවනාවෙන් දියුණු කරගත්තොත් දිබ්බ චක්ඛු, දිබ්බ සෝත, ඊළඟට පරචිත්ත විජානන ඥානය මේ ඔක්කොම ලබාගන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඉතින් අපි හිතේ සමාධියක් ඇති කරගන්න ඕන එක්කො සමටය තුළින්, හෝ විදුර්භාව තුළින්. මේවා අපි යොදා ගන්නට ම ඕනෑ. අපේ අරමුණ ඒ විදියට භාවනාවෙන් සම්පූර්ණ කර ගන්නාම අපි නවතින්නේ නැහැ. වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය කරා ගෙනියනවා. ඔබ අහලා ඇති රහතන් වහන්සේ නමක් කියනවා නේද මට මේ දිබ්බචක්ඛු ඥාණය ලබාගන්න උවමනාවක් තිබුණේ නැහැ. මේ දිවැස් නුවණ උපදවාගන්න මට උවමනාවක් තිබුණේ නැහැ කියලා.

එතකොට පින්වතුනි, අපිට සිල් රකින්න ඊළඟට භාවනා කරන්න සියලු කටයුතු කරගන්න අපට තියෙන්න ඕනි ආරද්ධි චීර්යයක්, අරඹන ලද චීර්යයක්, තියෙන්නට ඕනෑ. චීර්යයවන්නයිත් ම යි ජය අරන් තියෙන්නේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාලේ දුක ජයගන්න තියෙන්නේ ම චීර්යයෙන් කියලා. වෙන ක්‍රමයක් නැහැ. සමහර විට අපි භාවනා කරන කොට මේක භාවනාවෙන් සම්පූර්ණ කරද්දී පංච නිවරණවල යටපත් වීමක් නැත්නම් අපට හිතෙනවා වතුර ටිකක් බොන්න ඕනෑ කියා වතුර බොනවා. ඊටපස්සේ නැගිටලා යනවා ච්ඡියට. ආයේ එන්නම් කියලා හිතාගෙන. කරන්න බැහැ. සක්මන් භාවනාව කරන්න ගියාමත් ඔහොම වෙනවා. අන්න බලන්න අපි නො සිතූ විදියට ඒ දේවල් සිද්ධ වෙනවා. ඊටපස්සේ භාවනාව ඒ විදියට ම කඩාකප්පල් වෙනවා. කරන්න වෙන්නේ නැහැ. ඒ මොකක් හින්දා ද? චීර්යය නැති හින්දා. පින්වතුනි, අපි භාවනා කරනකොට අපිට පුළුවන්කමක් තියනවා නම් භාවනාවට ඉස්සර විනාඩි විස්සක් විතර වගේ සක්මන් කරලා භාවනාවට වාඩිවෙන්න හිතේ එකඟ බව ඉක්මනට ඇති කරගන්න පුළුවන්කම තිබෙනවා. එතකොට අපට පුළුවන් අකුසල් හඳුනාගෙන ප්‍රභාණය කරන්න. ඒ නිසා අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීමට හැමවෙලාවේ ම තියෙන්න ඕනෑ පටන්ගන්නා චීර්යය.

පින්වතුනි, අපි හිතමු මේ මොහොතේ අකුසලයක් අපිට ඇති වුණා කියලා. එතකොට මොකද කළයුත්තේ මේ මොහොතේ ම ඒ අකුසලය ප්‍රභාණය කරන්න ඕනෑ. බුද්ධ දේශනාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා රාගයක් ඇතිවෙනවා නම් වාඩිවී ඉඳිද්දී එම රාගය එතැන ම ප්‍රභාණය කරන්න කියලා. ඊළඟට සිටගෙන ඉද්දී රාගයක් ද්වේශයක් ඇතිවෙනවා ඒක සිටගෙන සිටිද්දී ම ප්‍රභාණය කරන්න ඕනෑ. මේකෙදි සිතිය හා චීර්යය දෙක සමානව තියෙන්න ඕනෑ. බලන්න සිතිය තිබෙන තුරු තමයි අපි ඔක්කෝම කරන්නේ.

අපේ සිහිය ඕනෑ ම මොහොතක නැතිවෙන්න පුළුවන් ඊළඟ මොහොතේ ද දන්නේ නැහැ. ඒ නිසා අපි කවුරුත් කෂණ සම්පත්තියේ වටිනාකම හඳුනාගන්න ඕනෑ. අපි දන්නේ නැහැ ඊළඟ මොහොතේ නැතිවෙන්න පුළුවන්. සමහර අයට සිහි නැති වෙනවා ආයේ සිහිය වන්නේ නැහැ. ඉවරයි ඔක්කොම තමන් කරපු කියපු දේවල් මොකක්වත් මතක නැහැ.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා සිල් රකින කෙනාගේ සිහිය මුලාවෙන්ම නැහැ කියා. විරියයෙන් යුතුව සිල් පද හොඳින් ආරක්ෂා කළොත්. **“අසංමුළ්භෝ කාලං කරෝති.”** මහා පරිනිබ්බාන සුත්තයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ සීලයේ ආනිසංස කියා තියනවා. සීලවන්තයාගේ සිහි මුලාවෙන්ම නැහැ. නරක තැනක උපදින්නේ නැහැ. එතකොට අපට මේ ජීවිතයේ දී ම දිට්ඨධම්මවේදනීය වශයෙන් ම විපාක ලැබෙනවා. සීලය රැකීමේ ආනිසංස හැටියට. පින්වතුනි, මේ විරිය තුළින් අපට පුළුවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අකුසල් ගොඩක් වශයෙන් දේශනා කළ පංච නීවරණ හඳුනාගෙන ප්‍රභාණය කරන්න. පංච නීවරණ අප තුළ හටගෙන තියනවා දැනුන ම අපි මොකද කරන්නේ ඒවා ප්‍රභාණය කරනවා. ඒකට විරියයක් තියෙන්නට ඕනෑ. නැත්නම් බැහැ. උපන්නා වූ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න. ඒ වගේ ම සිහියෙන් ඉද්දී අපට තේරෙනවා නූපන් අකුසල් තියනවා ඒවාට මොකද කරන්නේ නූපදවීමට විරියය කරනවා ඒකට සිහිය නැතිව බැහැ. මේ ඇතිවෙන්නේ රාගයක්. මේ ඇතිවෙන්නේ ද්වේශයක් කියා හඳුනාගන්න ඕනෑ. හඳුනාගෙන විරියයෙන් ප්‍රභාණය කරනවා. අන්න එතකොට පුළුවන්. තමන් තුළ තියන කුසල් බලවත් කරගන්න. පින්වතුනි, මේක ටික ටික තමයි දියුණු කරන්න තිබෙන්නේ. ඒ තුළ සීලයකුත් රැකෙනවා. එතකොට අපි ඉන්නේ ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළයි: අන්න පින්වතුනි, මෙහිදී විරියයට එකතුවෙලා තියනවා අධිෂ්ඨානයත්, කැමැත්තත්, විමසීමත්. ඒ අතුරින් ශ්‍රාවකයා විරියය හඳුනාගෙන ඉස්සරහට යනවා. වයා භාවනාවෙන් ම මේක දියුණු කරගන්නවා. මේකෙදි නිතරම තියෙන්න ඕන සතර සමයක් ප්‍රධාන විරියය. එතකොට අප තුළ වැඩෙන්නේ සතිපට්ඨානය යි. අවසාන වන්නේ බොජ්ඣංග වලිච්ඡයි. එතකොට අපට සම්පූර්ණයෙන් ම කෙළෙස් ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ සෝතාපන්න ශ්‍රාවකයා ගැන විස්තර කරනවා **සංයුත්ත නිකායේ ඔක්කන්ති සංයුත්තයේ:** ඒකෙදි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ තමා තුළ තිබෙන ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මහස යන අධ්‍යාත්මික ආයතන හය අවබෝධ

කරගතහොත් විපමණකින් ම වියා සෝතාපන්න වෙනවා. ධාහිර ආයතන හය අවබෝධ කරගත්තත් විපමණකින්ම සෝතාපන්න වෙනවා. පින්වතුනි, මේ මාර්ගයේ දියුණු වී යන විට අප හඳුනාගන්න ඕනෑ අප තුළ වැඩියෙන් තියෙන්නේ කැමැත්ත ද? අධිෂ්ඨානය ද, චීර්යය ද, විමසීම ද කියලා. එතකොට තමයි මේක දියුණු කරගන්න පුළුවන් වන්නේ. ඒක හඳුනාගත්තේ නැත්නම් බැහැ. හඳුනාගන්න ඕනෑ. විය හඳුනාගෙන භාවනාවෙන් දියුණු කරගන්න ඕනෑ. සෝතාපන්න ශ්‍රාවකයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා උපරිම වශයෙන් උපදින්නේ ආත්ම භාව හතයි කියා. පින්වතුනි, උන්වහන්සේගේ ශාසනය තුළ සෝතාපන්න අය තුන් වර්ගයක් ඉන්නවා. එක් කොටසක් **ඒකච්ඡ** යි. මේ ආත්මයේදී වියා සෝතාපන්න වුණොත් ඊළඟ ආත්මයේදී වියා සම්පූර්ණයෙන් ම කෙළෙස් ප්‍රභාණය කරනවා. තව කෙනෙක් ඉන්නවා ආත්ම හව හතෙන් දෙකක් තුනක් තුළ සම්පූර්ණයෙන් ම කෙළෙස් ප්‍රභාණය කරනවා. ඒ අයට කියනවා **"කෝලංකෝල."** ඊළඟට **"සත්තක්කත්තපරම"** ආත්ම හව හතම වියා සැරිසරනවා. අන්ත බලන්න සතර සතිපට්ඨානය දියුණු කරගත්තොත් මේ ඉද්ධිපාදයන් දියුණු කරගත්තොත් අපට පුළුවන්කම තියනවා මේ ගමන නිමා කරන්න.

ඉතින් මේකට අපි බලවත් ලෙස චීර්යය කරන්න ඕනෑ. සෑමවිටම පටන්ගත්තු චීර්යයක් තියෙන්න ඕනෑ. අපට අඩුවෙලා ම තියෙන්නේ චීර්යය යි. ඒකට ඔබ මේ ඉද්ධිපාද ගැන දැනගත්තට පස්සේ චීර්යය දියුණු කරන්නට මහත්සිය ගන්නට ඕනි. සද්ධර්ම ශ්‍රවණය කරද්දී, ශ්‍රවණය කරන ධර්මය නුවණින් විමසා බලද්දී චීර්යය ඇතිවෙනවා. හැමදේම විමසා බලද්දී අපට චීර්යය දියුණු කරගන්න පුළුවන්. **චීර්ය සමාධි පධාන සංස්ඛාර සමන්තාගත ඉද්ධිපාදය.** චීර්ය කියන්නේ අරිහත්වයට පත්වීමේ චීර්යයයි. කෙනෙක් අරිහත්වයට පත්වීමේ චීර්යයයෙන් යුතුව භාවනා කරනවා එවිට ඇතිවෙනවා සමාධිය. විය චීර්ය සමාධියයි. ඉන්පසු සතර සමන්තාගත චීර්යයෙන් යුතුව සිටිනවා අන්ත ඒක තමයි පධාන සංඛාර සමන්තාගත කියන්නේ. මෙන්න මේ ආකාරයට විස්තර කරලා තියනවා. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ මහත්වල මහානිසංස ඇතිවන ආකාරයට මේ ඉද්ධිපාද වඩනා ආකාරය **විනංග සුත්‍ර දේශනාවේ** ද මාතෘකා හතරකින් පෙන්වා දී තිබෙනවා.

"පෙර යම් සේ නම් පසුත් වසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් වසේ ම ය" මේක ඡන්ද ඉද්ධිපාදයට අපි හරවාගන්න ඕනෑ. චිත්ත ඉද්ධිපාදයට අපි හරවාගන්න ඕනෑ. චීර්යය ඉද්ධිපාදයට හරවාගන්න ඕනෑ. විමසා ඉද්ධිපාදයට හරවාගන්න ඕනෑ.

“පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් එසේ ම ය” ඊළඟට, “යට යම් සේ නම් උඩත් එසේ ම ය. උඩ යම් සේ නම් යටත් එසේ ම ය” ඊළඟට, “දහවල යම් සේ නම් රැයත් එසේ ම ය. රැය යම් සේ නම් දහවලත් එසේ ම ය” ඊළඟට, විවෘත වූ නො බැඳුණු සිතින් (හිවරණවලින්) ඉතා ප්‍රභාශ්වරවූ සිතින් සිත වඩනවා. ඒ සඳහා තව දුරටත් දිවා සඤ්ඤාවත් ආලෝක සඤ්ඤාවත් පෙන්වලා තියනවා. “පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් එසේ ම ය”

මෙය වඩන ආකාරය හතර ආකාරයකින් පෙන්වා තියනවා. විභංග සූත්‍රයේ. මාගේ චීර්යය ඉතා ලිහිල්ව ගත් එකක් නොවේ. කුසිත බව හා මිශ්‍ර එකක් ද නොවේ. දැන් ඕක අපට කැමැත්ත සමඟත් දාගන්න පුළුවනි. ඊළඟට මාගේ චීර්යය ඉතා දැඩිව ගත් එකක් නොවේ. ඒ කියන්නේ උද්දව්වය සමඟ මිශ්‍ර වූ චීර්යයක් නොවේ. තුන්වැනිව උන්වහන්සේ පෙන්වනවා මාගේ චීර්යය තමා තුළ සැඟවුණු එකක්ද නොවේ. ඒනමිද්ධය සමඟ මිශ්‍ර වූ එකක්ද නොවේ. මාගේ චීර්යය බාහිරට විසිරුණු එකක් ද නොවේ. මාගේ චීර්යය තමා තුළ සැඟවුණු එකක්ද නොවේ. පංචකාම ගුණයන් සමඟ මිශ්‍ර වූ එකක්ද නොවේ කියා. මේක වඩන විදිහ මේ විදිහට තමයි අපි තේරුම්ගන්න ඕනෑ කොහොමද? “පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම ය.”

දැන් අපි මේක වඩන ආකාරය ක්‍රම හතරකට පෙන්වලා දුන්නා. පින්වතුනි, සතර සමයක් පධාන චීර්යය අප තුළ හැම මොහොතකම තියෙන්න ඕනෑ. සිතිය තියෙන්නත් ඕනි. ඊළඟ එක තමයි “යට යම් සේ නම් උඩත් එසේ ම ය. උඩ යම් සේ නම් යටත් එසේ ම ය.” ඒක තමයි ශරීරයේ දෙතිස් කුණාපයන් වශයෙන් බැලීම. කෙස්, ලොම්, නිය, දත් වශයෙන්ද, ධාතු වශයෙන් ද සතර මහා ධාතූන්ට අයත් කොටස් වශයෙන් ද සිහි කර කර භාවනා මහසිකාරයේ යෙදීමයි. ඒ තුළින් අපට කයේ ඇත්ත ස්වභාවය දකින්න පුළුවන්. චිතකොට අපි තුළ සිතිය දියුණු වෙනවා.

ඊළඟට, “දහවල යම් සේ නම් රැයත් එසේ ම ය. රැය යම් සේ නම් දහවලත් එසේ ම ය.” ඒකත් වඩන විදියක් තියනවා. ඕබ යම් ආකාරයකින් විශේෂ ලකුණුවලින්, විශේෂ සටහන්, විශේෂ දැකීම්වලින් දහවල් කාලය තුළ චීර්යය ඉද්ධිපාදය වඩනවාද රාත්‍රි කාලයේත් ඒ වගේම චීර්යය ඉද්ධිපාදය වඩන්න. විවෘත වූ සිතින් යුතුව ඉතා ප්‍රභාශ්වරව සිත වඩනවා. පංච හිවරණ වලින් බැහැරවෙලා දිවා සංඥාවත්, ආලෝක සංඥාවත් පුරුදු කරගන්නවා. මේවා කරන්නේ

චීනමිද්ධිය නැති කරගැනීම සඳහා. අපි හිතමු දහවල් කාලයේ ආලෝක සංඥාව එයා තුළට එන්නේ නැහැ. නමුත් යම් ආලෝකයක් දිනා බලා ඉන්නවා අපිට රාත්‍රියට ඒ ආලෝකය සිහි කරන්න පුළුවන්. චීනමිද්ධිය ඒ තුළින් බැහැර වෙලා යනවා. හිදුමතක් එන්නේ නැහැ. අන්ත බලන්න ඒ ආකාරයෙන් තමයි මේක වැඩිය යුත්තේ. එතකොට දහවලේ ආලෝකය පුරුදු කරගත්තම රාත්‍රි කාලයේදී අපට පුළුවන් වෙනවා භාවනා කරන්න. මේක ඉතාම ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා සතර සතිපට්ඨානය දියුණු කරන්න. ඊළඟට මේ සටහන තමන්ට සිහිකරලා හිතට ගන්න පුළුවන්. කම්මැලිකමකත්, හිදුමතත් කුසීතකමත්, හිතේ විසිරීමත් ඇති වෙන්නේ නැහැ.

පින්වතුනි, මේ ධර්ම මාර්ගය තුළ ගමන් කරන කොට මුල්ම කොටස වන සීලය ආරක්ෂා කරගන්න චීර්යයක් තිබිය යුතුයි. ඒ වගේම ඔබ කිසියම් සමාධියක් රැකගන්නා නම් එය රැකගන්න චීර්යයක් තිබිය යුතුයි. නැත්නම් බැහැ මේක කරන්න. හිතේ ස්වභාවය තමයි අපට රූප මතක් කර කර දෙන එක. අපි නැමවිට මතක තියාගන්න ඕනෑ සංසාරයේ අපිට ලැබී ඇති ආයතන හය හොඳ මාර්ගයට පුරුදු කරගන්න. සිහියෙන් සහ චීර්යයෙන් පංච කාමයන් බැහැර කරන්න අපට පුළුවන්. මන්ද චීර්යය නැමැති ආයුධය අපි ළඟ තියනවා. ඊළඟට මේ ඉද්ධිපාදය පුරුදු කරගන්නාම අපට අපේ ඉලක්කය කරා යන්න පුළුවන්. අපේ හිත ඒ දක්වා ම ගෙනියන්න පුළුවන්. මේ ඉද්ධිපාද වැඩුවාට පසු මේ ජීවිතයේ දී ම චතුරාර්ය සත්‍යය තුළ සත්‍යය ඥානයට පැමිණෙන්න පුළුවන් කියා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාරා තිබෙනවා. එතකොට එයා සෝතාපත්ත ශ්‍රාවකයෙක් වෙනවා. ඊටත් වැඩියේ හිත දියුණු කළොත් සකදාගමී වෙනවා. සකදාගාමී වුන කෙනා මේ කාම ලෝකයට එන්නේ එක වතාවයි. දිව්‍ය ජීවිතයක් ලබනවා නැත්නම් මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් කරා එන්නේ එක වතාවයි. මේ ඉද්ධිපාද තව දුරටත් වැඩිමෙන් අනාගාමී වෙනවා එයා ශුද්ධාවාස බුද්ධිම ලෝකේ ඉපදී ධර්මය පුරුදු කරලා සම්පූර්ණයෙන් ම කෙළෙස් ප්‍රභාණය කරනවා. ඒකයි මේ ඉද්ධිපාද වැඩිමේ ප්‍රතිඵලය. මේ විදියට ඉද්ධිපාද බහුල වශයෙන් වඩනවිට අරහත් වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කලා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේට **“සම්මා සම්බුද්ධ”** කියලා කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය ගුරුඋපදේශ නැතිව සම්පූර්ණයෙන් අවබෝධ කරගත් නිසා බව කියා **අරහත්ත** කියන **සූත්‍ර දේශනාවේ** සඳහන් වෙනවා. ඒ වගේ ම ඉද්ධිපාද ධර්මයන් බහුල ලෙස පුරුදු කළ නිසා යානාවක් වගේ පුරුදු කළ නිසා සම්මා සම්බුද්ධ කියනවා කියා. එක්තරා අවස්ථාවකදී බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන්

වහන්සේට වදාරණවා මේ ඉද්ධිපාදයන් බහුල වශයෙන් යානාවක් ලෙස වඩිපු කෙනෙකුට පුළුවන් කියනවා ආයුෂ කල්පයක් ජීවත්ව ඉන්න. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේට මේවා මෙහෙම කරන්න ඕනෑ. මෙහෙම වඩන්න ඕනෑ කියලා කවුරුත් කීවේ නැහැ. උන්වහන්සේ අවබෝධ කරගෙන ම යි පුරුදු කළේ. එසේ පුරුදු පුහුණු කරන ශ්‍රාවකයාගේ ජීවිතය ද සීලයෙන් බබළනවා. ප්‍රඥාවෙන් බබළනවා. කෙනෙක් මේ ජීවිතයේ දී කැමැත්තත්, අධිෂ්ඨානයත්, චීර්යයත්, විමසීමත් ඇතිකර ගන්නවා නම් එයා නැම වේලාවේ ම යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදෙන කෙනෙක් වෙනවා.

පින්වතුනි, ඒක කාටවත් පෙනෙන්නේ නැහැ. ඔබේ සිල් පදයක් කැඩුණොත් ඔබ එය දන්නවා ඔබ අතින් ප්‍රාණාසානයක් සිදුවුණානම් බොරු කියැවුණා නම් ඔබ එය දන්නවා. අන්න ඒ සැණෙන් ඔබ සංවර වෙනවා. ආයේ කරන්නේ නැහැ. වරදේ හය දැක ලැජ්ජාවට පත් වෙනවා. ආරක්ෂා කරන සීලයේ වටිනාකමත් ඉන් ජීවිතයට ලැබෙන ආනිසංසත් ඔබ දකිනවා. සිහියෙන් ඉන්නවා චීර්යය නැමැති ආයුධය තිබෙන නිසා කෙළෙස් සිතට විද්දී මැඩපවත්වන්න හැකියාව ලැබෙනවා.

පින්වතුනි, කෙනෙක් තුල තිබෙන ඉද්ධිපාද ගැන අපට කියන්න බැහැ. ඒ කෙනා බලවත් ලෙස චීර්යය වඩන කෙනෙක් ද බලවත් ලෙස සමාධිය වඩන කෙනෙක් ද කියලා. අපි චීර්යය නැති කරගත්තොත් අපි ඇති කරගත් සමාධිය දියුණු කරගන්න බැරවෙලා ඒක පිරිහිලා යනවා. චීර්යයවත්තයින්ගේ ශාසනය කීවේ ඒකයි. ඇසින් දකින රූපවලට, කණෙන් අසන ශබ්දවලට, නාසයට දැනෙන ගඳුසුවලට, දිවට දැනෙන රසයට, කයට දැනෙන පහසට, මනසට දැනෙන අරමුණුවලට ඇලෙන්නේ නැතිව සිටින්න ඕනි.

පින්වතුනි, දැන් රහතන් වහන්සේ බලන්න ඒ දැස්වලින් කොච්චර රූප දකිනවද තරහක් ඇති වෙනවාද නැහැ. ආශාවක් ඇතිවෙනවාද නැහැ. මුලාවෙන්නෙත් නැහැ. ඊළඟට කණෙන් ශබ්ද අහනවා ආශා කරන්නේ නැහැ. ගැටෙන්නේ නැහැ. මුලාවෙන්නේ නැහැ. අපේ ස්වභාවය දැන් අපි හිතන්න ඕන. රහතන් වහන්සේ දානය වළඳනවා. රස දැනගන්නවා. ඇලෙන්නේ නැහැ. ගැටෙන්නේ නැහැ. අපිත් අන්න ඒ තත්වය දක්වා ම හිත දියුණු කරන්න ඕනි. පින්වතුනි මේ කාරනා ටික ටික හරි තේරුම් ගෙන අඩුතරමින් සෝතාපන්න වෙන්නවත් පුළුවන් වුනොත් ඒක අපේ ජීවිතයේ විශාල භාග්‍යයක්. ඒකට අපිට ආයේ අවස්ථාවක් ලැබෙයි කියා හිතන්න බැහැ. මේ ලැබුණු අවස්ථාවේ

ධර්මය අවබෝධ කර නො ගත්තොත් සතර අපාය හරහා තමයි ගමන යෙදිලා තියෙන්නේ. අපි දන්නේ නැහැ අපි කොතරම් වාරයක් සතර අපායේ ඉපදුනා ද කියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නලා තියනවා **දේව වුති, මනුස්ස වුති** කියන සූත්‍ර වලදී කෙනෙක් මැරුණාට පස්සේ ආයෙමත් මනුස්ස ජීවිත ලබනවා ද, දිව්‍ය ජීවිත ලබනවා ද කියා නියමතට පස් ටිකක් ගෙන මේ වගේ ඉතා සුළු පිරිසකුයි නැවත මෙවැනි උපතක් ලබන්නේ කියා. වැඩි පිරිසක් සතර අපායේ උපදින බව පෙන්නවා වදාළා. ආර්යය ශ්‍රාවකයා මෙය විශ්වාස කළත් බොහෝ දෙනෙකු මේ ධර්මය සැක කරනවා. බොහෝ දෙනෙකුට මේ ධර්මය කරා එන්න බැරි වී තිබෙන්නේ මේ ධර්මය ගැන තියන සැකය නිසා ම යි. තර්ක කරලා අවබෝධ කර ගන්න බැහැ මේ ධර්මය නිහඬව යා යුතු ගමනක්.

පින්වතුනි, ඔබ සිල් රකිනවා කියා, ඔබ චීර්යය වඩනවා කියා කවුරුවත් දැනගන්න ඕනෑ නැහැ. ඔබ පමණක් දැනගත්තම ඇති. තමන් තමන් ගැන කිය කියා ගියොත් චිතැන ම වැටෙනවා. මම මෙවිචර භාවනා කරනවා කියා මාන්නය ඇති වී වැටීම සිදුවෙනවා. අපිට බොහෝ අය කියන්නේ අම්මලා භාවනා කරන හැටි. සමහරු ඉන්නවා ඉද්ධිපාද දියුණු කරන අය. අපිට සමහර තරුණ අය හමු වී තියනවා. කියා දීලා තියන විදියට ම කරන අය. මේක බොහෝ සේ දියුණු කරගන්න අය අප අතර ඉන්න පුළුවන්. චිතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නවා දුන් ආකාරයට චීර්යය ඉද්ධිපාදය හඳුනාගෙන පුරුදු කළොත් අපට පුළුවන් වෙනවා මේ ගමන නිමා කරන්න.

අපිත් මේක තේරුම් අරගෙන චීර්ය ඉද්ධිපාදය දියුණු කරලා මේ කාරණා තේරුම් අරන් තමන් තුළ තියන පංච නීවරණ ප්‍රභාණය කරන්න චීර්යය කරන්න ඕනි. මේ චීර්ය ඉද්ධිපාදය ඇති කරගන්නේ සතර සමයක් පඩාන චීර්යයෙන් බව කියලා ඔබ ඉගෙන ගන්නා. අපට භාවනාවෙන් සම්පූර්ණයෙන් ම මේක දියුණු කරගන්න පුළුවන් කියලා කිව්වා. පින්වතුනි, ඒ නිකෙළෙස් වීම වෙන්නේ ක්‍රමානුකූලව පියවරෙන් පියවරට ගියොත් පමණයි. ඒ නිසා ඔබට තියෙන්නේ ඔබ සමාදන් වූ සීලය ආරක්ෂා කරගැනීමයි. ඔබ වඩාගත් සමාධියක් තිබේ නම් එය ආරක්ෂා කරගන්න චීර්යය වැඩිම යි. චීර්යය ඉද්ධිපාදය ඔබ දියුණු කරගත්තොත් සම්පූර්ණයෙන් ම භාවනාවෙන් ම දියුණු කරගන්න පුළුවනි. ඒ විදියට දියුණු කරගත්තම අපට පුළුවන් අර **විභංග සූත්‍රයේ** සඳහන් වෙනවා වගේ. "පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම යි. උඩ යම් සේ නම් යටත් එසේ ම යි. දහවල යම් සේ නම් රැයත් එසේ ම යි"

දවසක් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිත් කියනවා, ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මම හුදෙකලාව ඉන්න කැමතියි. මට කෙටියෙන් ධර්මයක් දේශනා කරන්න කියා! බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වෙලාවේ වදාරණවා පින්වත් නික්මුව, ඔබ බැඳුනොත් බැඳෙන්නේ මාරයාටයි. නො බැඳුනොත් නිදහස්වන්නේ ද මාරයාගෙන්. ඊටපස්සේ ස්වාමීන් වහන්සේ කල්පනා කරනවා මම බැඳෙන්නේ මේ ඇසටනේ. මේ කණටනේ, මේ නාසයටනේ බැඳෙන්නේ මේ දිවට, මේ මහසටනේ බැඳෙන්නේ. එක්කෝ ඇසින් දකින රූපවලට බැඳෙන්නේ. කණින් අහන ශබ්දවලට, නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳට, දිවට දැනෙන රසට, කයට දැනෙන පහසට, මනසට දැනෙන අරමුණුවලටනේ බැඳෙන්නේ. නො බැඳුනොත් නිදහස්වන්නේ මාරයාගෙන්. එහෙම නම් මම ඇසින් නිදහස් වෙනවා ඇසට පෙනෙන රූපවලින් නිදහස් වෙනවා. කණින් මම නිදහස් වෙනවා. කණට ඇසෙන ශබ්දවලින් නිදහස් වෙනවා. නාසයෙන් මම නිදහස් වෙනවා. නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳින් නිදහස් වෙනවා. අන්ත අවබෝධ කරගත්තා. අපි කිව්වනේ අපට සෝතාපන්න වෙන්න පුළුවන් මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන හයත්, ධාරිත ආයතන හයත් අවබෝධ කරගත්තොත් කියලා. මේවායේ **සමුදය, නිරෝධය, ආශ්වාදය, ආදීනවය, නිස්සරණය**, මේ පස් ආකාරයට දැක්කොත් සෝතාපන්න වෙනවා. **ඔක්කන්ති සංයුත්තයේ ධන්ධ සුත්‍රයේ** උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා සෝතාපන්න ශ්‍රාවකයා ගැන විස්තර. සෝතාපන්න ශ්‍රාවකයා ආර්යය න්‍යාය අවබෝධ කරගත්ත කෙනෙක්. පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ කරගත්ත කෙනෙක්,

පින්වතුනි, මෙන්න මේ විදියට චීර්යය ඉද්ධිපාදය හඳුනාගෙන අප තුළ චීර්යය දියුණු කරගන්න ඕනෑ. සමහර විට කෙනෙක් අතින් අඩුපාඩු ඇති වුණත් ඔහු තුළ බලවත් චීර්යයක් තියනවා, අධිෂ්ඨානයක් තියනවා. විමසීමත් තියෙන්න පුළුවන්. චීර්යයවන්නයා අද ම මේක දියුණු කරන්න පටන් ගන්නවා. වඩාත් ම වටින්නේ සමාධියක් ඇති කරගැනීම. සීලය සමාධිය ඇති කරගන්න බලපානවා. සීලය පිරිසිදුව තියනකොට සමාධිය වඩන්න පහසුයි. එතකොට ඒ සමාධිය කියන්නේ නිකම් ම ඇති කරගත්ත එකක් නොවෙයි. සමාධිය දියුණු කරගෙන අර විභංග සුත්‍රයේ කිවු විදියට ක්‍රම හතරකට වඩනවා. ආලෝක සංඥාව, දිවා සංඥාව ඒවා තේරුම්ගෙන වඩනවා. ඒ විදිහට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් ආකාරයටම පුරුදු කළොත් අපේ ගමන වතුරාර්ය සත්‍යය කරා යන එක කිසිම කෙනෙකුට වළක්වන්න බැහැ. සතර සතිපට්ඨානය වැඩීම තුළ තිබෙන්නේ ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය දියුණුවීම යි. අපි යම් කායානුපස්සනාවක් වඩනවා නම් අපි

සිටින්නේ ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළයි. මේ කරුණු ටික හොඳින් මතක තිසාගෙන චීර්යය ඉද්ධිපාදය වඩන්න ඔබ මහන්සියක් ගන්නට ඕනෑ. එහෙම මහන්සියක් ගත්තොත් පුළුවන්කම තියනවා. දැන් බලන්න පින්වතුනි, මේ ජීවිතයේදී ම රහත් චලය ලබාගන්නත් පුළුවනි. එහෙම නැත්නම් අනාගාමී වෙන්නත් පුළුවනි. පිළිවෙලින් ශුද්ධාවාස බුන්මලෝක පනටම යනවා. ඒ විදියට අකණ්ඨිධා බුන්ම ලෝකයේ දී පිරිනිවන් පාන්නත් පුළුවන් මේ ඉද්ධිපාද හොඳින් දියුණු කළොත්.

ඔබට සුත්‍ර දේශනා කීපයක නම් කීවා. **අරහත්ත සුත්‍ර දේශනාව, අපාර සුත්‍ර දේශනාව ඊළඟට ගණක මොග්ගල්ලාන සුත්‍ර දේශනාව.** එතකොට **පරිනිබ්බාන සුත්‍රය** මේ දේශනාවල කියැවෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ කොහොමද මේ ඉද්ධිපාද යානාවක් වගේ පුරුදු කළේ කියා. ටේර ටේරී ගාටා බලන්න. ඒ රහතන් වහන්සේලා ගැන අහනකොට ම ඔබ තුළ චීර්යය ඇතිවෙන්න හේතුවෙනවා. එහෙම නම් අපි මේ කරුණු ටික මතක තිසාගෙන ඒ ආකාරයට චීර්ය ඉද්ධිපාදය අප තුළ දියුණු කරගන්න මහන්සි ගන්න ඕනෑ. පින්වතුනි, මේකෙදි මුලින්ම ඔබ තුළ තිබෙන මේ ජන්ද ඉද්ධිපාදය, චිත්ත ඉද්ධිපාදය හඳුනාගන්න, චීර්යය ඉද්ධිපාදය, විමංසා ඉද්ධිපාදය හඳුනාගන්න. හඳුනාගෙන බලවත්ව පවතින ඉද්ධිපාදය දියුණු කරන්න. “දුක ජයගන්න තියෙන්නේ මේවා දියුණු කිරීමෙන් ම යි.”

එහෙම වුණොත් අපට පුළුවන්කම තියෙනවා මේ දුර්ලභ මිනිස් ජීවිතයට පිලිසරණක් ඇති කරගන්න. ඒ නිසා මේ පින්වත් පිරිසත් ඒ විදියට ජීවිතයට පිලිසරණක් ඇතිකර ගන්නවා කියල අධිෂ්ඨාන කරගන්න. සියළු දෙනාටම මේ ජීවිතයේ දී ම උතුම් වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වේවා!

ආදා! ආදා!! ආදා!!!

විශ්වවිද්‍යාල පීඨධර වක්කානය

විමංසා කෘද්ධිපාදය

ගරුතර මහා සංඝරත්නයෙන් ජ්‍යෙෂ්ඨ,
ශ්‍රේණිවන්ත ජිනවතුනි,

මීට අවුරුදු දෙදහස් හයසිය තිහකට පෙර ඉන්දියාවේ සිටියා සෘෂීන් වහන්සේ නමක් උන්වහන්සේගේ නම **අසිත**. මේ සෘෂීන් වහන්සේ දවසක් තව්තිසා දිව්‍ය ලෝකයට ගියා දිවා විහරණය පිණිස. ඒ දිව්‍ය ලෝකයට යනවිට එදා දෙව්වරු බොහොම සතුටින්, ප්‍රීතියෙන්, යුතුව සිටිනවා මේ අසිත තාපසයාට දැකගන්නට ලැබුණා. එතකොට ඒ තාපසයා අහනවා, ඒ දෙව්වරුන්ගෙන් "ඔබලා සුර-අසුර යුද්ධය දිනුවට පස්සෙදිවත් මේ තරම් සතුටකින් සිටිනවා මම දැක්කේ නෑ. ඒත් අද මොකද මේ තරම් සතුටින් සිටින්නේ?" ඊට පස්සේ එතන සිටිය එක දෙව් කෙනෙක් මේ අසිත තාපසයාට කියනවා, "අද කිඹුල්වත් නුවර සුද්ධෝදන රජතුමාට දාව මහමායා දේවියගේ කුසෙන් ඉතා ම පින්වත් බෝසත් කුමාරයෙක් ඉපදුණා. අන්න ඒකයි අපි අද මේ තරම් සතුටුවෙන්නේ."

ඊටපස්සේ මේ අසිත තාපසයා බැලුවා මේ වනවිට මේ බෝසත් කුමාරයා සිටින්නේ කොහෙද කියලා. ඒ ආකාරයට බැලුවේ දිවැසින්. එතකොට දැක්කා ඒ බෝසත් කුමාරයා දැන් රාජමාලිගාවට කැන්දගෙන ඇවිල්ලා. ඉතින් ඊටපස්සේ ඒ තාපසතුමා දිව්‍ය ලෝකයෙන් චුතවෙලා මනුස්ස ලෝකයට, පැමිණුනා. මනුස්ස ලෝකයට ඇවිල්ලා සුද්ධෝදන රජතුමාගේ මාලිගයට ගොස් සුද්ධෝදන රජතුමාට කථා කළා. කථා

කරලා අනන්‍යවා, “පින්වත් මහ රජතුමනි, අද මේ රාජ මාලිගයට විශේෂ අමුත්තෙක් පැමිණුනා කියලා මට ආරංචි වුණා. ඉතින් ඒක ඇත්තද? චීට්ට රජතුමා කියනවා, “තාපසතුමනි, අද විශේෂ අමුත්තෙක් පැමිණුනා තමයි” අපේ මාලිගයට පුට්ටි පුත් කුමාරයෙක් ගෙනාවා. “කෝ මට බලන්න ඒ රාජ කුමාරයා” කියලා තාපසතුමා කියනවත් සමඟ ම සුද්ධෝදන රජතුමා මාලිගාව ඇතුළුට ගොස් මේ දරු සිඟිත්තා දෝතට අරගෙන මේ තාපසතුමා ළඟට අරගෙන ආවා.

ඉතින් ඒ අසිත තාපසතුමා හොඳට පරීක්ෂා කරලා බැලුවා මේ දරු සිඟිත්තාගේ අනාගතය. කොහොමද බැලුවේ දියුණු කරන ලද මහසකින්. එහෙම බලන විට ඒ තාපසතුමාට තේරුණා මේ පුට්ටි දරු සිඟිත්තා කවදාහරි දවසක ලොව්තුරා සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වෙනවා කියලා තිතේ ලොකු සතුටක් ඇතිවුණා. ඒ වගේ ම ටික වෙලාවකින් නැවතත් හිතට දුකක් ඇතිවුණා. ඒකට හේතුව මොකක්ද? “අනේ මේ දරු සිඟිත්තා සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වෙන විට මම ජීවතුන් අතර නෑහේ” කියලා. එසේනම් පින්වතුනි, මේ කාරණයෙන් අපි තේරුම්ගන්න ඕන මේ වගේ ඉද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑමේ හැකියාවක් තිබුණත් නැවත උපතක් කරා යනවා කියලා. ඒත් ඒ උපත කරා ගියත් අපි හිතමු නැවත දිව්‍ය ලෝකයේ ඉපදුණා කියලා. දැන් ඔහු පෙර ජීවිතයේ සමටයෙන් හිත දියුණු කරපු කෙනෙක්. ඒ වුණාට ඔහු කර්මය ඤාය කරලා නැති නිසා ඒ දිව්‍ය ලෝකයෙන් වුතවෙලා නැවත සතර අපායේ යන්නටත් පුළුවනි.

ඉතින් පින්වතුනි, මේ බෝසත් කුමාරයා කාලයත් සමඟම ටික, ටික ලොකුවෙන් පටන්ගත්තා. ළමා විය අවසන් වී තරුණ වියට පා තැබුවා. කවුද මේ සිද්ධාර්ථ කුමාරයා. දවසක් උයන් නැරඹීමට යද්දි දැක්කා වයසට ගිය මිනිසෙක්, තවත් දවසක ලෙඩෙක්, තවත් දවසක මරණයක්, තවත් දවසක පැවිද්දෙක්. අන්න එදා හිතුවා මේ ගිහි ජීවිතය වැඩක් නෑ. ඒ නිසා මමත් පැවදිවන්නට ඕනි කියලා ටික දවසකින් මේ රාජ සම්පත් අතහැරලා මහා ඝණ වනාන්තරයේ හුදෙකලා වුණා. තනියම උත්සාහයක් ගත්තා මේ ජරා මරණවලින් නිදහස් වෙන්න නමුත් තනිව කරන්න බෑ. ගියා ආලාරකාලාම ළඟට. ඊටපස්සේ ගියා රාමපුත්ත උද්දක ළඟට. ඒ දෙන්නා ළඟ තිබුණේ නෑ තමන් සොයන දේ. ඒ වනවිට වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ගැන අල්පමාත්‍ර අවබෝධයක් ලෝකයේ කිසිම කෙනෙක් තුළ තිබුණේ නෑ.

එහෙනම් අපි හොඳට තේරුම්ගන්න ඕන වතුරාර්ය සත්‍යය ගැන කිසිම අවබෝධයක් නො තිබුණු කාලයක ඒ බෝසතාණන් වහන්සේට

හිවැරදි ඉලක්කයක් කරා යන්නට හැකියාවක් තිබුණා. එහෙම නම් මේ වර්තමානයේ චතුරාර්ය සත්‍යය ගැන කතා කරන කාලයක්. මේ කාලය තුළ අපි උත්සාහයක් ගන්න ඕන එහෙනම් හිවැරදි ඉලක්කයක් කරා යන්න. ඒකට තමයි බුද්ධිය කියන්නේ.

පින්වතුනි, ඒ කාලයේ තිබුණා දෘෂ්ටි හැට දෙකක්. ඒ කියන්නේ ආගම් හැට දෙකක්. ඉතින් උන්වහන්සේ මේ හැට දෙක ම පරාජයට පත් කරමින් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය සොයාගෙන ගියා. කොහෙටද ගියේ උරුවෙල් දැනවිට. උන්වහන්සේ තනියම පර්යේෂණයක් කළා. ඒ පර්යේෂණය කරන අතරේ උන්වහන්සේට තේරුම් ගියා මේ ජීවිතය දුක් විඳලා අවබෝධ කරන්න බෑ කියලා. එහෙනම් ඒ දුක, දුක හට ගැනීම, දුක නැතිවීම, දුක නැතිවීමේ මාර්ගය යන චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කළ හැක්කේ යම්කිසි පිළිවෙලකට නුවණින් විමසලා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ බෝධිසත්ත්ව අවදියේ දී ම ඉද්ධිපාද වඩන්නට කුමක් ද හේතුවෙන්නේ කියලා. පින්වතුනි, අපි මුලින්ම දැනගන්න ඕනි ඉද්ධිපාද කියලා කියන්නේ මොනවද? කියලා. දැන් මේ පින්වතුන් ඉද්ධිපාද තුනක් ඉගෙනගෙන අවසන්. මොනවද ඒ? **ජන්ද ඉද්ධිපාදය, විරියය ඉද්ධිපාදය, චිත්ත ඉද්ධිපාදය**, අද තියෙන්නේ **විමංසා ඉද්ධිපාදය**. මේවා හොඳට මතක තියාගන්න ඕනි. එහෙම නැත්නම් මේ පින්වතුන්ටත් පාඩුයි, අපටත් පාඩුයි නේද?

හරි, හොඳයි, මම ටිකක් මේ පින්වතුන්ගෙන් අසන්නම් බලන්න මොනවට ද “ඉද්ධි” කියන්නේ? විශේෂ හැකියාවන්. ඒ කියන්නේ චක් අයෙකු වශයෙන් ඉඳලා බොහෝ අය වගේ පෙනී සිටිනවා, එහෙම නැත්නම් බොහෝ අය වශයෙන් ඉඳලා චක් අයෙක් වශයෙන් පෙනී සිටිනවා. එහෙම නැත්නම් ජලයේ සක්මන් කරනවා, පොළොවේ කිම්දී වෙත තැනකින් මතු වෙනවා ඔය වගේ දේවල්. එතකොට “පාද” කියන්නේ. ඒ ඉද්ධි ලබාගැනීමට යම් ප්‍රතිපදාවක් තියෙනව ද අන්න ඒ ප්‍රතිපදාවටයි පාද කියන්නේ. එහෙමනම් ඒ ඉද්ධිපාද වඩන්නට කුමක් ද හේතුවෙන්නේ කියලා උන්වහන්සේ නුවණින් විමසුවා.

අද අපි ඉගෙනගන්නේ විමංසා ඉද්ධිපාදය. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම දේශනා කරනවා, පින්වතුනි, ලියාගන්න පුරුදුවෙන්න වපා. අපිට උපතින්ම තිබෙනවා මතක තබා ගැනීමේ ශක්තියක්. අපි ඒ ශක්තිය උපයෝගී කර ගන්න ඕනි. අපට මේ ජීවිතයේ වැරදුණු එක තැනක් තමයි ඔතන. මේ රට මිශනාරීන් ආක්‍රමණය කරනවාත් සමඟම අපේ රටේ තිබුණු මහා සම්පතක් නැතිවෙලා ගියා. ඒ තමයි අධ්‍යාපන

ක්‍රමය. ඒ ආක්‍රමණයත් සමඟ අපේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය අවුල් ජාලාවක් බවට පත්වුණා. අඩුම වශයෙන් අපට කවුරු හරි ලිපිනයක් කියනවා, එහෙම නැත්නම් දුරකතන අංකයක් කියනවා. බලන්න අපිට ඒකවත් මතක තියාගන්න බෑ. කොළ කෂල්ලක ලියා ගන්නවා නේද?

පින්වතුනි, එදා ආනන්ද භාමුදුරුවෝ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේට උපස්ථාන කළේ. ඉතින් උන්වහන්සේ ඒ උපස්ථාන කරන අතරේම මේ සියලුම සූත්‍ර පිටකය කටපාඩම් කරගත්තා. එදා පටන් අළු විහාරයේ දී ගුන්ථාරූඪ කරන තෙක්ම කටපාඩමෙන් තමයි අරගෙන ආවේ. මේ පින්වතුන් දන්නවා ඇති අර බැමණිටියාසාය කාලයේ වැටකෙයිසා ඉස්ම බොමින් තමයි මේ ධර්මය මතකයේ තබාගත්තේ. එහෙමනම් පින්වතුනි, අපට යුතුකමක් හා වගකීමක් තියෙනවා අපේ මතු පරපුරටත් මේ ධර්මය කටපාඩමෙන් රැගෙන යාමට. එහෙම නම් අපි ඒ මතු පරපුරට මේ ධර්මය දෙන්න අපි තුළ තිබිය යුතුයි නේද? ධර්මය දරාගෙන, අපි තුළ යමක් නැත්නම් අපි කොහොමද තව අයෙකුට දෙන්නේ.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **“ධනානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛති”** කියලා දරාගත්ත ධර්මයේ තමයි අපි අර්ථ නුවණින් විමසිය යුත්තේ. මේ කාරණයෙන් අපට පැහැදිලිව පේනවා එහෙනම් අපි අභිචාර්යයෙන් ම ධර්මය මතකයේ තබාගත යුතු ම යි කියලා. අපට ඉතින් ටිකක් මතක තියාගන්න අමාරුයි තමයි. පින්වතුනි, මේකට හේතුව තමයි අපි අවශ්‍යතාවයන්, බලාපොරොත්තු ගොඩාක් ඔලුවේ තියාගෙන ඉන්නවා. ඉතින් සෑම මොහොතක ම පංචනීවරණ බලවත් වෙලා අපේ මතක ශක්තිය නැති කරලා දානවා.

එසේ නම් අද දවසේ මහන්සි ගන්න බලන්න එක බණ පදයක් හරි මතක තියාගන්නවා කියලා. මොකද අනේපිඬු සිටුතුමාගේ පුතා එක බණ පදයක් මතක තියාගන්න බණ අසලා තමයි සෝතාපන්න වුණේ නේද? මම මුලින්ම එහෙනම් මේ ධර්මය මතක තියාගන්න ආකාරය කියලා දෙන්නම්.

පළමුවෙනි පියවර තමයි, **“සුස්සුසති”** ඒ කියන්නේ හොඳට ආසාවක් ඇති කරගන්න ඕනි. අද මේ මම අහන ධර්මය මම මේ සතර අපායෙන් නිදහස් කරවන ධර්මයනේ කියලා. දෙවැනි එක තමයි **“සෝතං ඕදහති”** කන් යොමු කරගෙන ම ඇසිය යුතුයි. ඊළඟ එක තමයි **“අඤ්ඤාය චිත්තං උපට්ඨපේති”** මම මේ අසන ධර්මය අවබෝධ කරන්නමයි සිත පිහිටුවාගෙන ඉන්නේ කියලා. හතරවැනි එක **“අත්ථං ගණ්භාති”** අර්ථය හොඳට තේරුම්ගත යුතුයි. **“අනත්ථං ඊඤ්චති”**

අනවශ්‍ය ප්‍රශ්න මතුවෙන අයුරින් ධර්මය තේරුම් ගැනීම අනන්‍යතා මිනි. ඊළඟ එක තමයි **"අනුලෝමිකාය ධන්තියා සමන්තාගතෝ හෝති"** තමාගේ ජීවිතයට ගලපා ගනිමින් ඇසිය යුතුයි.

ඉතින් පින්වතුන් ඒ කියලා දීපු අවසාන කාරණය තමයි මේ අසන ධර්මයට අනුව ජීවිත හැඩගස්සවා ගැනීම. මේ කාරණය සිද්ධවෙන්නේ නැති තාක් කල් ධර්මය අපෙන් ධාහිර දෙයක්.

ශුද්ධාවන්ත පින්වතුන්, මේ ලෝක සත්ත්වයා හිතාගෙන සිටිනවා මරණෙන් මත්තේ දිව්‍ය ලෝකයේ යන්න. ඒත් ඒක සිතූ පමණින් සිද්ධවෙන එකක් නො වෙයි. මන්ද, කිරි අවශ්‍ය කරන කෙනෙක් කිරි ලබාගැනීම පිණිස එළදෙනගේ අං දෙකෙන් ඇද්දට හරියන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ දිව්‍ය ලෝකයේ යන්න අවශ්‍ය කරන ප්‍රතිපදාවේ යෙදෙන්නේ නැතිව දිව්‍ය ලෝකයේ යන්න බෑ. කෙනෙක් එළදෙනගේ බුරුලෙන් ඇද්දොත් කිරි ලැබෙනවා. අන්න ඒ වගේ **ශුද්ධා, සීල, සුත, ත්‍යාග, ප්‍රඥා** ඇති කරගත්තොත් ඔහුට දිව්‍ය ලෝකයේ යන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **ආදිත්ත පරියාය සූත්‍රයේ** පෘතග්ජන ජීවිතයේ අනතුර. ඒ තමයි පෘතග්ජන කෙනෙක් රාග සහිත සිතකින්, ද්වේශ සහිත සිතකින්, මෝහ සහිත සිතකින් මැරුණොත් ඔහු ඒකාන්තයෙන් ම දුගතිගේ උපදිනවා කියලා. විභෙතම් පින්වතුන්, අපේ ජීවිතය තුළ ලොකු චිරියක්, උත්සහයක්, නුවණින් විමසීමක් ගොඩනැගිලා තියෙන්න ඕනි මේ ධර්මය මගේ ජීවිතයට ගලපාගන්නවා කියලා.

මම උදාහරණයක් කියන්නම් ඔන්න කම්පැනියක් හරි, යම්කිසි වෙනත් පුද්ගලික රැකියාවක් ගැන හරි නිරන්තරයෙන් ම ඇසෙනවා කියමුකෝ. ඉතින් ඔන්න ඒ කළ යුතු දේ සැලැස්ම මේ පින්වතුන් අතට දෙනවා. ඉතින් මේ පින්වතුන් ඒ සැලැස්ම උදේටත් බලනවා, හවසටත් බලනවා, නැවත නැවත බලනවා, වහලා තියනවා. සමහර විට මේ සැලැස්ම සම්පූර්ණයෙන් ම කටපාඩනුත් කරනවා. ඒත් පින්වතුන්, මේ සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කළේ නැත්නම් වැඩක් තියෙනවද? වැඩක් නෑ. විභෙතම් අද ඒ කළයුතු දේ, ක්‍රියාත්මක කළයුතු දේ ඉගෙනගන්න දවස. ඉතින් මේක හොඳට මතක තියාගන්න ඕන. මොකක් ද අද මාතෘකාව විමංසා ඉද්ධිපාදය.

මේ විමංසා ඉද්ධිපාදය විස්තර කරන්නේ මෙහෙමයි. **"විමංසා සමාධි පධාන සංඛාර සමන්තාගතං ඉද්ධිපදාං භාවේති"** **"විමංසා"** කියන්නේ අර්භත්වයට පත්වීම සඳහා නුවණින් විමසීම. **"සමාධි"** කියන්නේ ඒ ආකාරයට නුවණින් විමසන කොට යම් සිතේ එකඟ බවක්

වෙයිද, ඒක තමයි “විමංසා සමාධිය” කියන්නේ. අන්න ඒ සමාධිය මුල් කරගෙන ඉපදුණේ නැති අකුසල් නූපදවා ගැනීමටත්, ඉපදිලා තිබෙන අකුසල් ප්‍රභාණය කිරීමටත්, ඉපදිලා නැති කුසල් උපදවා ගැනීමටත්, ඉපදුණ කුසල් පවත්වා ගැනීමටත්, සිහි මුළා නොවීම පිණිසත්, කුසල් වැඩි දියුණු කරගැනීම සඳහාත්, විපුල බවට පත් කරගැනීම සඳහාත්, භාවනාවෙන් පරිපූර්ණ බවට පත් කරගැනීම සඳහාත් කැමැත්තක් උපදවා ගන්නවා, ව්‍යයම් කරනවා. චීර්යය ආරම්භ කරනවා, සිත දැඩි කර ගන්නවා, බලවත් චීර්යයක් ඇති කරගන්නවා.

බලන්න මේ පින්වතුන්ට මොන තරම් වාසනාවක්ද උදාවෙලා තියෙන්නේ කියලා. මේ ධර්මය වචනයෙන් වචනය ඉගෙනගන්න අවස්ථාව උදාවෙලා තිබෙනවා. ඉතින් ඒ හිසා හොඳට මතක තියාගන්න මිනි අද දවසේ.

දැන් මේ ඉද්ධිපාදය පුරුදු කරන්නට උපකාරී වන සංඥා ටිකක් අද ඉගෙන ගනිමු. අන්න ඒ සංඥා දහයක් තිබෙනවා. මේ දහය කියලා දෙන්නේ ආනන්ද නාමුදුරුවන්ට. ආනන්ද නාමුදුරුවෝ දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට වැඩම කරලා මෙහෙම කියනවා, “ස්වාමීනි, බුදුරජාණන් වහන්ස, ගිරිමානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ දැඩි ලෙස අසනීපවෙලා සිටින්නේ. ඉතින් ඒ ගිරිමානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ටිකක් බලලා ආවොත් හොඳයි නේද? ඊටපස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “ආනන්ද, ඔබ මේ දස සංඥා ඉගෙනගෙන ඒ ගිරිමානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ළඟට ගිහින් මේක කියන්න.

පින්වතුනි, මොනවද ඒ සංඥාවල **අනිච්ච සඤ්ඤා, අනත්ත සඤ්ඤා, අසුභ සඤ්ඤා, ආදීනව සඤ්ඤා, පහාන සඤ්ඤා, විරාග සඤ්ඤා, නිරෝධ සඤ්ඤා, සබ්බලෝකේ අනභිරත සඤ්ඤා, සබ්බ සංඛාරේසු අනිච්ච සඤ්ඤා, ආනාපානසති.** අපි දැන් බලමු මම දැන් පාලියෙන් කියන්නම්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මෙන්න මෙහෙම. **කතමාචා'නන්ද අනිච්ච සඤ්ඤා?** කුමක් ද ආනන්ද අනිත්‍ය සඤ්ඤාව කියන්නේ. “**ඉධා'නන්ද, හික්ඛු අරඤ්ඤ ගතෝ වා**” මේ ශාසනයේ හික්ෂුව ආරණ්‍යකට හෝ ගියේ වෙයි, රුක්ඛමූල ගතෝ වා රුක් මූලකට හෝ ගියේ වෙයි, සුඤ්ඤාගාර ගතෝ වා හිස් ගෙයකට හෝ ගියේ වෙයි. **ඉති පටිසංචික්ඛති.** මේ ආකාරයට නුවණින් විමසනවා. අද අපි මේ ඉගෙනගන්නේ විමංසා ඉද්ධිපාදය. හොඳට මතක තියාගන්න. විහෙම නැත්නම් අපේ හිතට වන අකුසල ධර්මයන් දුරු කරන්න බැරිවෙනවා. මේකට කියන්නේ සුත්‍ය කියලා. (ධර්මඥානය)

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ඒ දැනම දැනුම ආයුධ ගබඩාවක් කියලා. ඉතින් ඒ ආයුධ රැස් කරගෙන තමයි යුද්ධ කරන්න යන්න ඕනි. ආයුධ නැතිව යුද්ධ කරන්න ගියොත් පරදිනවා. ඒ කියන්නේ මාරයා අපිව යට කරලා දමාවි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ලස්සන ගාථා දෙකක් ධම්මපදයේ

**යථා සංකාර ධානස්මිං - උප්පධිතස්මිං මහපථේ
පදමං තත්ථ ජායේථ - සුචගන්ධං මනෝරමං**

පාර අයිනේ තියෙනවා ලොකු මඩ වලක්. ඉතින් මේ මඩ වලේ පිපෙනවා ලස්සන නෙළුම් මලක් හරි, මානෙල් මලක්: පිපිලා සුවඳ හැම පැත්තෙම විසිරලා යනවා වගේ.

**ඒවං සංකාර භූතේසු - අන්ධ භූතේ පුට්ඨජජනේ
අතිරෝච්චි පඤ්ඤාය - සම්මා සම්බුද්ධ සාවකෝ**

අන්ධ බාල පෘතග්ජනයිත් අතරේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයා ප්‍රඥාව නැමති ආලෝකයෙන් බිබලනවා. එහෙනම් මේ පින්වතුන් බිබලන්න ඕනි ප්‍රඥාවෙන්. ප්‍රඥාවන්තයෙක් යුද්ධයට යන්නේ ධර්මය නමැති ආයුධ රැස් කරගෙනයි.

ඊටපස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මෙන්න මෙහෙම. **රූපං අභිච්චං, වේදනා අභිච්චා, සඤ්ඤා අභිච්චා, සංඛාරා අභිච්චා විඤ්ඤාණං අභිච්චන්ති.** එහෙම නම් අපි දැන් බලමු රූප කියන්නේ මොකක්ද කියලා. මොනවද? සතර මහා ධාතුනුත් සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හටගත්තු දේවල් නේද? ඕව්. මොනවද සතර මහා ධාතූන් පඨවි, ආපෝ, තේපෝ, වායෝ චිතකොට මොනවද අපේ ශරීරයේ තිබෙන පඨවි ධාතුව. කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම, මස්, නහර, ඇට, ඇටමිදුළු, වකුගඩුව, හදවත, අක්මාව, දළඹුව (පින්තාශය) බඩදිව, පෙනහළු, කුඩා බඩවැල, මහ බඩවැල, ආමාශය, අසුචි, හිස් මොළය, චිතකොට ආපෝ ධාතුව තමයි පිත, සෙම, සැරව, ලේ, දහඩිය, තෙල්මන්ද, කඳුළු, වුරුණු තෙල්, කෙළ, සොටු, සඳ මිදුලු, මුත්‍ර ආදිය. තේපෝ ධාතුවට අයිති අපේ ශරීරයේ උණුසුම් දේවල්, වායෝ ධාතුවට අයිති සුළඟේ හමායන දේවල්. දැන් එහෙනම් රූපය කියන වික පැහැදිළියි නේද? ඉතින් මේ රූපය අතිත්‍යයි කියලා නුවණින් විමසනවා. ඒ වගේම අතීතයේ නිරුද්ධ වී ගිය, අනාගතයේ හට නොගත්ත, වර්තමානයේ පවතින, තමාගේ යැ'යි සළකන, බාහිර යැ'යි සළකන, ගොරෝසු යැ'යි සළකන, සියුම් යැ'යි සළකන, යහපත් යැ'යි

සළකන, අයහපත් යැයි සළකන, දුර යැයි සළකන, ළඟ යැයි සළකන සියලුම රූප අභිත්‍යයි කියලා නුවණින් විමසනවා.

ඊළඟට වේදනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ වේදනාව ගැන විස්තර කරනවා මෙන්න මෙහෙම. **“තිණ්ණං සංගති ඵස්සෝ”** කරුණු තුනක චකතුචීම ස්පර්ශයයි. **ඵස්ස පච්චයා වේදනා.** මේ වේදනාව අභිත්‍ය වන්නේ ඇයි, ස්පර්ශය අභිත්‍ය නිසා, සංඛතයකින් හටගත්ත නිසා. සංඛතයක් කියන්නේ මොකක් ද? හේතුවල දහමින් හටගත් සංඛතයක ලක්ෂණ මොනවද? හටගැනීමක් පෙනෙනවා, වැනසීමක් පෙනෙනවා, පවතින දේ තුළ වෙනස්වීමක් තිබෙනවා. පින්වතුනි, අපි මුලින් ම හොඳට ධර්මය අසන්න ඕනි. ඒකට **සුතා** කියලා කියනවා. ඊළඟට ඒ ධර්මය හොඳට මතක තියාගන්න ඕනි. ඒකට කියනවා **ධතා** කියලා. ඊළඟට ඒ ධර්මය වචනයෙන් පුරුදු කරන්නට ඕනි. ඒකට මොකක් ද කියන්නේ, **වචසා පරචිතා** කියලා. ඊළඟට තමයි නුවණින් විමසීමත් ප්‍රඥාවෙන් විනිවිද දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ධරුන් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මොන තරම් ප්‍රායෝගික දෙයක් ද කියලා. ඊළඟට සඤ්ඤාව. **වේදල්ල සුත්‍රයේ** සඳහන් වෙනවා මෙහෙම යමක් ද විඳින්නේ වියයි හඳුනාගන්නේ කියලා. චතකොට ස්පර්ශය නිසා තමයි මේ හඳුනාගැනීමත් ඇතිවන්නේ. මොනවද අපි හඳුනාගන්නේ ඇසින් රූප, කණෙන් ශබ්ද, නාසයෙන් ගඳසුවඳ, දිවෙන් රස, කයෙන් පහස, මනසින් අරමුණු. ඉතින් මේ හඳුනාගන්න සියල්ල ම අභිත්‍යයි කියලා නුවණින් විමසනවා.

ඊළඟට අපි ඇසෙන් දකින රූප කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, කණෙන් අසන ශබ්ද කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, නාසයෙන් විඳින ගඳසුවඳ කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, දිවෙන් විඳින රස කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, කයෙන් විඳින පහස කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, මනසට දැනෙන අරමුණු කෙරෙහි චේතනා පහළ කරනවා, චේතනා පහළ කර කර සිතෙන් සිතනවා, වචනයෙන් කථා කරනවා, කයෙන් ක්‍රියා කරනවා. ඉතින් මේ සියල්ල ම අභිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් විමසලා හොඳට හිතට හුරු කරගන්න ඕනි.

දැන් අපි රූපය, වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංස්කාරය ගැන ඉගෙනගත්තා. ඊළඟට විඤ්ඤාණය ඇසේ විඤ්ඤාණය, කණේ විඤ්ඤාණය, නාසයේ විඤ්ඤාණය, දිවේ විඤ්ඤාණය, කයේ විඤ්ඤාණය, මනසේ විඤ්ඤාණය මේ විඤ්ඤාණයත් හොඳට අභිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් විමසන්න ඕනි.

ඔන්ත දැන් අපි අනිත්‍ය සඤ්ඤාව ඉගෙනගන්නා. දෙවැනි සඤ්ඤාව තමයි අනත්ත සඤ්ඤාව. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා

තනමාව'නන්ද අනත්ත සඤ්ඤා? කුමක් ද? ආනන්ද අනාත්ම සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ. ඉධා'නන්ද, හික්ඛු අරඤ්ඤගතෝ වා රුක්ඛමුලගතෝ වා සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා ඉති පටිසංචික්ඛති. මේ ශාසනයේ භික්ෂුව ආරණ්‍යයකට හෝ, රුක් මුලකට හෝ, ශූන්‍යගාරයකට හෝ ගොස් මෙන්න මෙහෙම නුවණින් විමසනවා. **වක්ඛුං අනත්තා රූපං අනත්තා සෝතං අනත්තා සද්දා අනත්තා ඝාණං අනත්තා ගන්ධා අනත්තා පිච්ඤා අනත්තා රසා අනත්තා කායෝ අනත්තා ඵොට්ඨබ්බා අනත්තා මනෝ අනත්තා ධම්මා අනත්තා**

දැන් බලන්න අපි මේවා හොඳට පාඩම් කරන්න ඕනි, හිතර හිතර කියන්න ඕනි, බලන්න අපි සිහිදු කොච්චර පාඩම් කරන්න ඇතිද? වැඩක් වුණේ නෑ. නවකතා පොත්, ටෙලි නාට්‍ය, චිත්‍රපටි කොතරම් බලන්න ඇතිද? වැඩක් වුණේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා එක බණ පද්‍යකින් රහතන් වහන්සේලා දාහක් බිහිවෙනවා කියලා. බලන්න එදා සැවැත් නුවර සිටිය කෝටි හතෙන් කෝටි පහක් ම මාර්ගවල ලාභීන්. එහෙනම් අදත් බැරද මේක කරන්න පුළුවන්. මේ ධර්මයේ කිසිම වෙනසක් නෑ. ඉතින් අපට බැර ඇයි? අපට විරියය මදිකමක් තියෙන්නේ.

පින්වතුනි, ඒ කාලයේ තිබ්බේ සත්‍ය ගවේෂණයක්. ඒත් දැන් තිබෙන්නේ මොකක් ද යුද්ධ ගවේෂණයක්. එක එක්කෙනා බලයට ඒ මේ ගවේෂණයක්. තොරතුරු තාක්ෂණය කියන්නේ මේක තමයි. අන් අය පරද්දවලා තමන් බලයට ඒම. ඒකේ යටත් ප්‍රතිඵලත් තිබෙන්න පුළුවන්. ඒත් වැඩි වශයෙන් තිබෙන්නේ අයහපත් පැත්තට.

දැන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ ඇස අනිත්‍යයි, රූපත් අනාත්මයි. අනාත්මයි කියන්නේ මොකක් ද තමාගේ වසඟයේ පවත්වන්න බෑ කියන අදහසයි. අයිතිකාරයෙක් නැති ආකාරයට දකින්න ඕනි. එහෙනම් පැහැදිලිව තේරුම්ගන්න **වක්ඛුං ව පටිච්ච රූපේ ව උප්පජ්ජති වක්ඛු විඤ්ඤාණං** ඇසත් රූපයත් හිසා උපදිනවා, ඇසේ විඤ්ඤාණය, මේ ඇසත්, රූපයත්, විඤ්ඤාණයත් එකතුවීම ඇසේ ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශය හේතු කරගෙන විඤ්ඤාණ ඇතිවෙනවා, විඤ්ඤාණ හිසා තණ්හාව ඇතිවෙනවා, තණ්හාව හිසා උපාදාන ඇතිවෙනවා, උපාදාන හිසා භවය ඇතිවෙනවා, භවය හිසා ඉපදීම සිද්ධ වෙනවා, ඉපදීම හිසා ශෝක පර්දේව දුක් දොම්නස් ඇතිවෙනවා. දැන් මෙතන

අයිතිකාරයෙක් සිටිනවද? නෑ. හේතුවල දහමක් පමණයි තිබෙන්නේ. නුවණින් විමසනවා ඔන්න ඔය ටික. දැන් මම ඇස ගැන කිව්වා. කණ ගැන මේ පින්වතුන් කියන්න බලන්න.

සෝතං ව පටිච්ච සද්දේ ව උප්පජ්ජති සෝත විඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සංඝති ඵස්සො, ඵස්ස පච්චයා වේදනා, වේදනා පච්චයා, තණ්හා, තණ්හා පච්චයා උපාදානං, උපාදාන පච්චයා භවෝ, භව පච්චයා ජාති, ජාති පච්චයා ජරා මරණං සෝක පරදේව දුක්ඛ දෝමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති. මේ පින්වතුන්ට මේක ටිකක් නුහුරු දෙයක් වෙන්න පුළුවන්. ඒත් අපි අමාරුවෙන් හරි කටපාඩම් කරගත යුත්තේ මේ ධර්මය යි. අපි හැමදාම බණ අසනවා, ඒත් අද ඒ ක්‍රමය වෙනස් කරලා හොඳට අසන ධර්මය මතක තබාගත යුතු ම යි. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය අපි වෙනස් කළ යුතුයි. අද දිනයේ ඒක බණ පදයක් මතක තබාගන්න. ඊළඟට නාසය ගැන, දිව ගැන, කය ගැන, මනස ගැන මේ ආකාරයට හොඳට මතක තබාගන්න ඕනි.

දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ සුඤ්ඤත කියන සූත්‍රයේ දී මෙහෙම වදාළා, ඔන්න කෙනෙක් ඉන්නවා වියා මහා පිරිසක් මැද ඉන්නේ කියනවා. ඒත් වියා ඉන්නෙ තනියම කියනවා. කොහොමද විහෙම ඉන්නේ, මෙන්න මෙහෙමයි. වියා ඇස මුල් කරගෙන අකුසලයක් හටගත්තට පස්සේ නුවණින් විමසනවා මේ අකුසලය හටගත්තේ ඇස මුල් කරගෙන. මේ ඇස මට ඕන ආකාරයට පවත්වා ගන්න බෑ. මේ ඇස අනිත්‍යවෙලා ගියා. විහෙම නම් ඒ අකුසලය තමයි මම දැන් මෙහෙති කර කර ඉන්නේ (ප්‍රපඤ්ච කරනවා) ඒ වුණාට දැන් මේ ඇසත් අනිත්‍ය වෙලා ගියා, රූපයත් අනිත්‍ය වෙලා ගියා. නමුත් වියා සිත සිතා සිටින්නේ අර ඇසට පෙනුන රූපය ගැන, කණට ඇසුන ශබ්දය ගැන, නාසයට දැනුන ගඳුසුවඳ ගැන, දිවට දැනුනු රස ගැන, කයට දැනුන පහස ගැන, මනසට ආප්‍ර අරමුණ ගැන ඔහේ හිත හිතා ඉන්නවා කෙළෙස් වැගිරෙන ආකාරයට. ඉතින් අර පිරිස මැදදේ සිටින කෙනා හොඳට මේ රූපවල, ශබ්දවල, ගඳුසුවඳේ, රසයේ, පහසේ, අරමුණේ ආදීනව දැකීමනුයි සිටින්නේ. ඒ නිසා වියාට උපදින ප්‍රාමක අකුසල් ඒ ඒ මොහොතෙ ම විදුර්භනා කරමින් සිටින්නේ. (අත්ථි, තත්ථි විපස්සනා) හැබැයි මේක එක සැරේ ම කරන්න බෑ, කාලයක් හුරුකරන්න ඕනි. දැන් අපි ඉගෙනගන්න සඤ්ඤාවල් මනසට හොඳට හුරු කරගෙන සිටිය ම අකුසලයක් ආප්‍ර හැටිය අර සඤ්ඤාවල් සිහි කරන්න ඕනි.

දැන් අපි මේ ඉගෙනගන්නේ වීමංසා ඉද්ධිපාදය. බුදුරජාණන්

වනන්සේ දේශනා කරනවා මෙහෙම. පෙර යම් සේ නම් පසුත් වීසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් වීසේ ම ය කියලා. අන්න ඒකට මේ සඤ්ඤාව ඕනි. අන්න අපි පෙර මේ සඤ්ඤාවක් හොඳට හුරු කරලා තිබ්බ නම් අපට ඕන වෙලාවක මේ සඤ්ඤාව සිහි කරලා ගැනීමේ හැකියාව තිබෙන්න ඕනි. අන්න ඒකට තමයි කියන්නේ පෙර යම් සේ නම් පසුත් වීසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් දැනුත් වීසේ ම ය කියලා.

දැන් බලන්න ගිරිමානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ එක පාර ම ආධාධයෙන් නැගිටින්න තරම් මේ සඤ්ඤාව හුරු කරලා තිබුණා නම් අපි කෙතරම් හුරු කරගත යුතුයි ද? අනත්ත සඤ්ඤාවේ අවසානයේ දේශනා කරනවා මෙන්න මෙහෙම **“ඉති ඉමේසු ජසු අප්ඤාත්තික ධාතිරේසු අයතනේසු අනත්තානුපස්සි විහරති”** මෙන්න මේ ආකාරයට තමාගේත්, ධාතිරත් ආයතන අනාත්ම වශයෙන් දැකීමින් වාසය කරන්න කියලා.

දැන් අපි සඤ්ඤා දෙකක් හොඳට ඉගෙනගත්තා. ඒ තමයි අනිත්‍ය සඤ්ඤාවත්, අනත්ත සඤ්ඤාවත්, ඊළඟට තියෙන්නේ අසුභ සඤ්ඤාව. මෙන්න මේක සියලු දෙනා ම හොඳට මතක තියාගන්න ඕනි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා, **කතමා’වානන්ද අසුභ සඤ්ඤා “ඉධා’නන්ද භික්ඛු ඉමමේව කායං”** මෙම කයෙහි **“උද්ධං පාදතලා”** ඒ කියන්නේ යටි පතුලෙන් උඩ, **“අධෝ කේසමත්ථකා”** කෙස් රොදින් පහළ **“තච පරියන්තං”** මේ සම කෙළවර කරගෙන ඇති **“සුරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනෝ”** නොයෙක් ආකාරයෙන් පිරි ඇති අසුචි **“පච්චචෙක්ඛති”** හොඳට මතක තියාගන්න මෙතන තිබෙන්නේ **“ඉති පටිසංචික්ඛති”** නොවෙයි. වචන දෙකක්. අපි හිතමු කෙනෙක් කියනවා ඉඳගන්න. එතකොට අපි ඉඳගන්නව ම කියලා දැනගන්න ඕනි. හිටගන්න කියනකොට හිටගන්න කියල ම දැනගන්න ඕනි. ඉඳගන්න කියන එකට හිටගන්න කිව්වොත් ඒක වැරදියි නේද? අන්න ඒ වගේ **“ඉති පටිසංචික්ඛති”** කියන්නේ එකක්. **“පච්චචෙක්ඛති”** කියන්නේ තව එකක්. එතකොට **“ඉතිපටිසංචික්ඛති”** කියන්නේ සිහි කරනවා.

“අත්ථි ඉමස්මං කායේ” මේ කයෙහි ඇති කේසා, ලෝමා, නධා, දන්තා, තවෝ, මංසං, නාහාරු, අට්ඨි, අට්ඨිමඤ්ජා, වක්ඛං, හදයං, යකනං, කිලෝමකං, පිහකං, පප්ඵාසං, අන්තං, අන්තගුණං, උදරියං, කර්සං, මත්ථලංගං, පිත්තං, සෙමිහං, පුබ්බෝ, ලෝහිතං, සේදෝ, මේදෝ, අස්සු, වසා, බේලෝ, සිංඝාණිකා, ලසිකා, මුත්තන්ති මෙන්න මේ කොටස් තිස් දෙක පිළිකුල් වශයෙන් සිහි කරනවා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙම අසුභ සඤ්ඤාව ප්‍රබල සඤ්ඤාවක් ලෙස හඳුන්වනවා. හික්ෂුවකගේ සිවුර වගේ මේ අසුභ සඤ්ඤාව තියෙන්න ඕනි. මේ අසුභ සඤ්ඤාව කෙතරම් ප්‍රබලද කියලා මම පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්. ඔන්න කෙනෙක් මේ අසුභ සඤ්ඤා සිහි කරලා හොඳට මේ හිතට කාවද්දගෙන ඉන්නේ කියලා හිතමු. දැන් වියාගේ හිතට වකපාරම වනවා රාග සිතුවිල්ලක්. වතකොට මෙයා මොකද කරන්නේ අර පුරුදු කරලා තිබුණු සඤ්ඤාව සිහි කරනවා. හැබැයි මෙයා මේක කරන්නේ ආශ්වාදයට ඇලිලා නොවෙයි. එහි ඇති ඇත්ත ම තත්ත්වයයි. වතකොට ඒ රාග සිතුවිල්ල නැතිවෙලා යනවා. පින්වතුනි, මේක තමයි පෙර යම් සේ නම් පසුත් වියේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් වියේ ම ය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පැහැදිලි කරලා දීලා තිබෙන්නේ. වහෙම නම් දැන් අපට ලොකු වැඩ පිළිවෙලක් තිබෙනවා නේද? ඉතින් අපි මේක අහලා විතරක් බෑ, කරලත් බලන්න ඕනි.

ඉතින් මේ වනවිට අපි ඉද්ධිපාද තුනක් ඉගෙන ගත්තනේ. අද හතරවෙනි වක. ඒ හිසා අද ගෙදර යන්න ඕනි මේ දස සඤ්ඤා වඩ වඩා නේද? ඉතින් පින්වතුනි, ඒකට තමයි අසුභ සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ.

ඊළඟ සඤ්ඤාව තමයි ආදිනව සඤ්ඤාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **“කතමාවානන්ද ආදිනව සඤ්ඤා”** කුමක් ද ආනන්ද ආදිනව සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ. **“ඉධානන්ද හික්ඛු අරඤ්ඤගතෝ වා රක්ඛමුලගතෝ වා සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා ඉතිපටිසංචික්ඛති බහු දුක්ඛෝ ඛෝ අයං කායෝ.”** දුක් සහිතයි මේ කය **“බහු ආදිනවෝ”** බොහෝ ආදිනව තියෙනවා. **“ඉති ඉමස්මිං කායේ”** මේ කයේ **“විවිධා ආබාධා උප්පජ්ජන්ති”** විවිධ ආකාරයේ ආබාධයන් උපදිනවා. **සෙය්‍යථීදං වක්ඛුරෝගෝ** ඇසේ ලෙඩ, **සෝත රෝගෝ** කණේ රෝග, **ඝාණ රෝගෝ** නාසයේ ලෙඩ, **පිච්චා රෝගෝ** දිවේ ලෙඩ, **කාය රෝගෝ** කයේ ලෙඩ, **සීස රෝගෝ** හිසේ ලෙඩ, **කණ්ණ රෝගෝ** කන්වල ලෙඩ, **මුඛරෝගෝ** කටේ ලෙඩ, **දන්තා රෝගෝ** දත්වල ලෙඩ, **කාසෝ** ක්ෂය රෝගය, **සාසෝ** ඇදුම රෝගය, **පිනාසෝ** පීනස් රෝගය, **ඛනෝ** කයේ දැවිල්ල, **ජරෝ** උණ රෝගය, **කුච්ඡි රෝගෝ** කුසේ රෝග, **මුච්ඡා හිසි මුච්ඡාචීම,** **පක්ඛන්දිකා** අතීසාරය, **සුලා** අර්ශස් රෝගය, **විසුචිකා** කොලරා රෝගය, **කුට්ඨං** කුෂ්ඨ රෝග, **ගණ්ඛෝ** ගඩු රෝගය, **කිලාසෝ** හමේ රෝග, **සෝසෝ** ස්වාශ රෝග, **අපමාරෝ** අපස්මාරය, **දුද්ද** දද රෝග, **කණ්ඛු කඬුවේගන් කච්ඡු** කැසීමෙන් ගෙඩි හටගත් රෝග, **රඬසා** කැසීම් රෝග,

විනවිජිකා පණු හොර රෝගය, ලෝහිත පිත්තං රත්පිත් රෝගය, මධුමේහෝ දියවැඩියා රෝගය, අංසා අංශුබාගය, පිළකා පිළිකාව, හගන්දළා හගන්දරා රෝගය. දැන් කියක් කිව්වද තිස් හතරක් අපේ ශරීරයේ හටගන්නා රෝග.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට නකුල පිතු සීයා ඇවිල්ලා කියනවා "ස්වාමීනී, මම මේ මනෝභාවනීය ස්වාමීන් වහන්සේලා දැකගන්නට චින්න හරි ආසයි. ඒත් මට දැන් චින්න විදියක් නෑ. මම දැන් හොඳටම වයසට ගිහිල්ලා දිරාපත් වෙලා සිටින්නේ. ඊටපස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සීයාට දේශනා කරනවා, සීයේ, මේ ශරීරය කියන්නේ ලෙඩ නැමති කුරුල්ලන්ට හරියට වාසස්ථානයක් වගේ. මේ ලෝකයේ කවුරු හරි නිරෝගී බව ගැන උදම් අනනවා නම් ඒක වියාගේ මෝඩකමක් ඇර වෙන කුමක් ද? කියලා.

ඔන්න අපේ හිතට එනවා ආරෝග්‍යමදයක්. ඉතින් අන්න ඒ වෙලාවට ඒක ප්‍රභාණය කරන්නේ මේ සඤ්ඤාව වඩලා තියෙන්න ඕනි. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "පිත්තසමුට්ඨානා ආබාධා" පිත කිපීමෙන් ඇතිවන රෝග, "සෙම්හසමුට්ඨානා ආබාධා" සෙම කිපීමෙන් ඇතිවන රෝග, "වාතසමුට්ඨානා ආබාධා" වාතය කිපීමෙන් ඇතිවන රෝග, "සන්තිපාතිකා ආබාධා" තුන්දොස් කිපීමෙන් ඇතිවන ආබාධ, "උතුපරිනාමජා ආබාධා" සෘතු විපර්යාසවලින් ඇතිවන රෝග, "විසමපරිහාරජා ආබාධා" වැරදි ලෙස කය පරිහරණයෙන් ඇතිවන රෝග, "ඔපක්කම්කා ආබාධා" උපකුමයෙන් හටගන්න රෝග, "කම්මච්චාකජා ආබාධා" කර්ම විපාකවලින් හටගන්න රෝග, "සීත" සීතල ද, "උණ්භං" උණුසුම ද, "පීගච්ජා" කුසගින්න ද, "පිපාසා" පිපාසය ද, "උච්චාරෝ" මළ පහ කිරීම ද, "පස්සාවෝති" මුත්‍ර කිරීම ද ආදී රෝගයන් ය. ඔන්න බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අවබෝධය. ඊටපස්සේ දේශනා කරනවා, "ඉති ඉමස්මිං කායේ" මේ කයේ "ආදිනවානුපස්සි විහරති" ආදීනව දකිමින් වාසය කරයි. ඔන්න දැන් කියක් ඉගෙන ගත්ත ද හතරයි. මොනවද ඒ අනිත්‍ය සඤ්ඤා, අනත්ත සඤ්ඤා, අසුභ සඤ්ඤා, ආදීනව සඤ්ඤා. ඊළඟ එක තමයි පභාණ සඤ්ඤා.

ඒ සඤ්ඤාව බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කරනවා මෙන්න මෙනම, "කතමාව'නන්ද පභාන සඤ්ඤා" කුමක් ද ආනන්ද පභාණ සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ. "ඉධ'නන්ද හික්ඛු උප්පන්නං කාමචිතක්කං" මේ සාසනයේ හික්ඛුව ඉපදුණා වූ කාම චිත්තකයන් කොහෙන් ද මේ කාම චිත්තකයන් හට ගන්නේ. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මහස

මුල්වෙලා හේද? ඔහුන ලස්සන රූපයක් කෙරෙහි සිත ඇදී ගියා ම ඒක "නාධිවාසේති" ඉවසන්නේ නෑ, "පජහති" අත්හරිනවා, "චිනෝදේති" දුරු කරනවා, "ඛපන්නිකරෝති" නැති කරලා දානවා, "අනභාවං ගමේති" අභාවයට පත් කරනවා, අල්ල ගන්නවා, තලනවා, පොඩි කරනවා, පාගලා ම දාලා නැති කරනවා. තේරුණා ද? ඉතින් මේක හොඳට පුරුදු කරලා තියෙන්න ඕනි. මොන වගේද? පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම ය. පසු යම් සේ නම් පෙරත් එසේ ම ය.

ඉතින් පින්වතුනි, එහෙම අපි නිරන්තරයෙන් ම වඩන්න ඕනි. මොකද අපේ හිතට නිරන්තරයෙන් ම කාම විතර්ක එනවනේ. ඉතින් මේකට හොඳම ක්‍රමය තමයි මුලින් අනිත්‍ය සඤ්ඤාවක් එහෙම නැත්නම් අසුන සඤ්ඤාවක් පුරුදු කරලා තිබීම. තව එකක් තමයි ඡන්ද ඉද්ධිපාදය හොඳට බලවත්ව වඩලා තියෙනවා නම් මේක කරන්න පුළුවන්. මේ ඡන්ද ඉද්ධිපාදය බලවත්ව තිබුණු කෙනෙක් තමයි **බක්කුල මහ රහතන් වහන්සේ**. දවසක් අවේල කස්සප කියන නිගන්ධයෙක් බක්කුල මහ රහතන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා අනභවා, ඔබ වහන්සේ පැවිදි වුණාට පසුව මෙවුන සේවනයේ කී පාරක් යෙදිලා තියෙනවද? ච්චිට බක්කුල මහ රහතන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා, ඔය ප්‍රශ්නය ඔහොම නොවෙයි අනන්ත ඕනි. මෙහෙම ඇසුව නම් හරි, පැවිදි වුණාට පසු කාම විතර්ක කියක් ඇති වුණාද කියලා එහෙම ඇසුවා නම් මම පිළිතුරු දෙනවා, කස්සප ච්චිති කාම විතර්ක එකක් හරි ඇතිවුණා කියලා මට නම් මතක නෑ. බලන්න කොච්චර වචනවද කියලා. ඡන්දය බලවත් වුණා ම අන්ත එහෙමයි.

පින්වතුනි, ඉතින් අපටත් මේ කාම විතර්ක ඇති වෙන විට එය හඳුනාගන්න අපට හොඳට සිතිය තිබෙන්න ඕනි. නැත්නම් කාම විතර්ක ඇවිල්ලා අපිව විනාශ කරලා යන තෙක් ම අපි දන්නේ නෑ. ඊට ඉස්සෙල්ලා අපි අර කළ යුතු දේ කරන්න ඕන. මොනාද කරන්න ඕනි "නාධිවාසේති" ඉවසන්නේ නෑ, "චිනෝදේති" දුරු කරනවා, "පජහති" අත් හරිනවා, "ඛපන්නිකරෝති" නැති කරලා දානවා, "අනභාවංගමේති" අභාවයට පත් කරලා දානවා. ඉතින් පින්වතුනි, අපි, මේක හොඳට හුරු කරලා තියෙන්න ඕනි. මේකට හොඳ සුත්‍රයක් තියෙනවා, ඒ තමයි "චිත්තක සන්ධාන සූත්‍රය" ඒක අපි ගලපා ගන්න ඕනි අපේ ජීවිතයට.

දවසක් සාරපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේත්, කොට්ඨිත මහ රහතන් වහන්සේත් අතර ධර්ම සාකච්ඡාවක් පැවතුනා. එහිදී කොට්ඨිත මහ රහතන් වහන්සේ අනභවා, පින්වත් සාරපුත්තයන් වහන්ස, යම් ප්‍රඥාවක් ඇත් ද, යම් විඤ්ඤාණයක් ඇත් ද මේවා පවතින්නේ එකට

ම ද? එහෙම නැත්නම් වෙන් වෙන් වශයෙන් ද? පින්වත් කොට්ඨිතයන් වහන්ස, මේවා පවතින්නේ චිකට්ඨයි. වෙන් වෙන් වශයෙන් දුක්වන්න ඛණ. යමක් දැනගනියි නම් එය තමයි අවබෝධ කරන්නේ. යමක් අවබෝධ කරයි නම් එය තමයි දැනගන්නේ. ඒ නිසා මේවා වෙන් වෙන් වශයෙන් දුක්වන්නට හැකියාවක් නෑ. ඒ වගේ ම විඤ්ඤාණය අවබෝධ කළ යුතු එකක්, ප්‍රඥාව ප්‍රගුණ කළ යුතු එකක් (සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන්)

ඔන්න ඊළඟ එක මොකක් ද? **“උප්පන්නං ව්‍යාපාදු චිතක්කං නාධිවාසේති”** ඉපදුණා වූ ව්‍යාපාදු චිතර්ක ඉවසන්නේ නෑ, **“පජනති”** අත්හරිනවා, **“විනෝදේති”** දුරු කරනවා, **“ඛ්‍යන්තිකරෝති”** නැති කරලා දානවා, **“අනභාවංගමේති”** අභාවයට පත් කරලා දානවා. ඊළඟට විනිංසා චිතර්කයත් මේ විදියට ම අපි කරන්න ඕනි. කොහොමද ඉවසන්නේ නෑ, අත්හරිනවා, දුරු කරනවා, නැති කරලා දානවා, අභාවයට පත් කරලා දානවා. දැන් බලන්න මේ විනිංසා චිතර්කයට ඉඩ නොදී සිටිය නම් අපේ රටේ මේ යුද්ධ කෝලාහල ඇතිවෙයි ද නෑ. අපේ රටේ ව්‍යවස්ථාව හැරීයට මේ පහාණ සඤ්ඤාව පුරුදු කළොත් රට සමෘද්ධිමත් වෙනවා බලාගෙන සිටියදී. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් මේ පහාණ සඤ්ඤාව හොඳට පුරුදු කරගන්න. අපිට මේ පුළුවන් කාලයේ මේ ධර්මය පුරුදු කරගත්තේ නැත්නම් අපටත් වෙන්වෙන් අර නාකි කොක්කුන්ට වෙත වැඩේ තමයි. මොකක්ද? මාළු නැති මඩ වලක් දෙස බලාගෙන ඉන්න නාකි කොක්කු, කෙකිනියෝ වගේ පාර අයිනට වෙලා බලාගත්තු අත බලාගෙන ඉන්න වේවි. ඉතින් ඒ තත්ත්වයට මේ පින්වතුන් පත්වෙන්න එපා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඕක තමයි පහාණ සඤ්ඤාව.

ඊළඟ එක තමයි විරාග සඤ්ඤාව. **“කතමාවානන්ද විරාග සඤ්ඤා”** කුමක් ද? ආනන්ද විරාග සඤ්ඤාව කියන්නේ. **“ඉධානන්ද භික්ඛු අරඤ්ඤගතෝ වා රුක්ඛමුලගතෝ වා සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා ඉතිපටිසංචික්ඛති යදීදං සබ්බසංඛාරසමථෝ”** සියලු සංස්කාර සන්සීදී ගියා, **“සබ්බපටිපටිනිස්සග්ගො”** උපධි කියන්නේ මොනද? කෙළෙස් සහිත කර්ම නැතිවෙලා ගිය, **“තණ්හක්ඛයෝ”** තණ්හාව ඤය වෙලා ගිය, **“විරාගෝ”** ඇල්ම දුරුවී ගිය, **“නිබ්බානං”** ඒ අමා නිවන, **“ඒතං සන්තං ඒතං පණිතං”** එය ම යි ශාන්ත, එය ම යි ප්‍රණීත කියලා මෙන්න මෙහෙම සිහි කරනවා. ඉතින් පින්වතුවනි, අපට පොඩි පොඩි ප්‍රාමක ආසාවල් ඇතිවෙනවා. ලස්සන ගෙයක් හදාගන්න, ලස්සන වාහනයක් ගන්න, රසවත් කෑමක් උයන්න හිතෙනවා, අන්න චිතකොට

අපි මේ සඤ්ඤාව හොඳට පුරුදු කරලා තිබුණොත් සිහි කරලා ඒ ආසාව නැති කරගන්න පුළුවන්. ධර්මය පිහිටුවන, කෙතරම් ලස්සන ද කියලා මේ බණ පද. ඉතින් මේවා අපට සිහි කරලා මොන තරම් නිරාමිස ප්‍රීතියක් විඳින්න පුළුවන්ද? අන්න ඒකයි මේ ධර්මය මතක තබාගැනීම වටිනාය. මෙන්න මේ ආකාරයට තමයි විරාග සඤ්ඤාව වඩන්නේ. දැන් අපි කියක් ඉගෙන ගන්නද? හොඳයි ඒ මොනවද? අනිත්‍ය සඤ්ඤාව, අනාත්ම සඤ්ඤාව, අසුභ සඤ්ඤාව, ආදීනව සඤ්ඤාව, පහාණ සඤ්ඤාව, විරාග සඤ්ඤාව ඊළඟ එක තමයි නිරෝධ සඤ්ඤාව. ඒකත් විරාග සඤ්ඤාව වගේ ම තමයි, බොහොම ටිකයි වෙනස් වෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

“කතමාවානන්ද නිරෝධ සඤ්ඤා” කුමක් ද ආනන්ද නිරෝධ සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ. **“ඉධා’නන්ද භික්ඛු අරුඤ්ඤාගතෝ වා රුක්ඛමුලගතෝ වා සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා ඉතිපටිසංවික්ඛති.”** මේ සාසනයේ භික්ෂුව ආරණ්‍යයකට හෝ රුක්මුලකට හෝ ගොස්, ශුන්‍යගාරයකට හෝ ගොස් මෙන්න මෙහෙම නුවණින් විමසනවා. **“යද්දං සබ්බසංඛාර සමථෝ”** සියලු සංස්කාරයන් සංසිඳි ගිය, **“සබ්බපටිපටිතිස්සග්ගෝ”** සියලුම කෙළෙස් සහිත කර්ම ක්‍ෂය වී ගිය, **“තණ්හක්ඛයෝ”** තණ්හාව ක්‍ෂයවෙලා ගිය, **“නිරෝධෝ”** ඇල්ම නිරුද්ධ වී ගියා වූ, **“නිබ්බානන්ති”** ඒ අමා මහ නිවන, **“ඒතං සන්තං”** වය ම යි ශාන්ත, **“ඒතං පණිතං”** වය ම යි පුණීත කියලා. පිහිටුවන, මේ විරාග සඤ්ඤාවෙන්, නිරෝධ සඤ්ඤාවෙන් පොඩි වෙනසක් තිබෙනවා. ඉතින් මේක කරන්න අපිට හොඳ දැනුමක් තිබෙන්නත් ඕනි. මොකද අපි නිවන ගැනනේ සිහි කරන්නේ. මේ පිහිටුවන ඉතින් ඒකට දක්‍ෂ වෙන්න ඕනි.

ඊළඟ එක තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **“කතමාවානන්ද සබ්බලෝකේ අනභිරත සඤ්ඤා”** කුමක් ද? ආනන්ද සියලු ලෝක කෙරෙහි නොඇලීමේ සඤ්ඤාව කියන්නේ. **“ඉධා’නන්ද භික්ඛු යං ලෝකේ උපසුපාදානා චේතසො අධිට්ඨානා’තිච්චානුසයා”** ඒ කියන්නේ මේ ලෝකයේ (ආයතන ධාතු ආදිය) යම් බැස ගැනීමක් ඇද් ද, යම් බැඳීමක් ඇද් ද, චේතනාත්මකව අදිටන් කිරීමක් ඇද් ද අභ්‍යන්තරව කෙළෙස් පැවැත්වීමක් ඇද් ද වයයි. මේ පිහිටුවන දන්නවා අනුසය කියන්නේ මොනවද කියලා. **රාගානුසය, පටිඝානුසය, අවජ්ජානුසය** ඔය ආදී වශයෙන් පවත්නා දේවල්වලට **“පපහන්තෝ”** දුරු කරමින් **“විරමති න උපාදියන්තෝ”** නොඇලෙමින් නො බැඳී සිටින්නේ වෙයි. පිහිටුවන, මේ සඤ්ඤාව බොහෝ විට වඩන්නේ

අනාගාමී වුණු අය වගේ මට නම් හිතෙන්නේ, ඒත් හරියට ම කියන්න ධෛ. "අයං වුච්චතා'නන්ද සබ්බ ලෝකේ අනතිරත සඤ්ඤා" මෙන්න මේකට තමයි ආනන්ද සියලු ලෝකය කෙරෙහි නො ඇලී සිටීමේ සඤ්ඤාව කියන්නේ.

දැන් අපි මේ වනවිට සඤ්ඤා කියක් ඉගෙනගත්ත ද? පළමුවැනි වක අභිච්ච සඤ්ඤා, අනත්ත සඤ්ඤා, අසුභ සඤ්ඤා, ආදීනව සඤ්ඤා, පභාණ සඤ්ඤා, විරාග සඤ්ඤා, නිරෝධ සඤ්ඤා, සබ්බ ලෝකේ අනතිරත සඤ්ඤා. ඊළඟ වක තමයි සියලු සංස්කාරයන් අනිත්‍ය වශයෙන් දැකීමින් වාසය කිරීම. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා,

"කතමාවා'නන්ද සබ්බසංඛාරේසු අභිච්ච සඤ්ඤා" කුමක් ද? ආනන්ද සියලු සංස්කාරයන් පිළිබඳව අනිත්‍ය සඤ්ඤාව කියන්නේ.

"ඉධා'නන්ද භික්ඛු සබ්බ සංඛාරේහි" මේ සියලු සංස්කාරයන් හේතුවල දැනමින් හටගත්, **"අට්ඨියති"** පීඩාවට පත් කරයි, **"හරායති"** ලැජ්ජාවට පත්වෙයි, **"පිලුච්ඡති"** පිලිකුලට පත්වෙයි. ඉතින් මේ පිළිබඳවත් මේ පින්වතුන් ඉගෙනගෙන තිබෙන්න ඕනි. හොඳට මතක තබාගන්න **"අයං වුච්චතා'නන්ද සබ්බසංඛාරේසු අභිච්ච සඤ්ඤා"** මෙන්න මේක තමයි ආනන්ද සියලු සංස්කාර කෙරෙහි අනිත්‍ය සඤ්ඤාව කියන්නේ.

ඊළඟ අවසාන සඤ්ඤාව මොකක් ද? ආනාපානසති. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **"කතමාවා'නන්ද ආනාපානසති"** කුමක් ද? ආනන්ද ආනාපානසතිය කියන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා සිහි මුලාවුණු කෙනාට ආනාපානසති භාවනාව වඩන්න චපා කියලා. ඒ නිසා අපි නිරන්තරයෙන්ම සිහියෙන් ඉන්න ඕනි. කොහොම ද අපි සිහියෙන් ඉන්නේ, දැන් අපි ඉගෙනගත්ත සඤ්ඤාවලින් නිරන්තරයෙන් පුරුදු කරන්න ඕනි. යනකොට යනවා කියලා දැනගන්න ඕනි. වාච්චෙනවිට වාච්චෙනවා කියලා දැනගන්න ඕනි. මීට අමතරව අතපය දිග හරිනකොට, හකුළනකොට, කථා කරනවිට, හිඟඬව සිටිනවිට ආදී වශයෙන්. ඉතින් මේක අපිට කරන්න ධෛ නිතරම චිත්තානුපස්සනාවෙන් සිටියේ නැත්නම්. ඇයි? අපි සිතේ ස්වභාවය තේරුම් අරගෙන සිටියේ නැත්නම් දැන් මගේ සිතේ තිබෙන්නේ රාග සිතුවිල්ලක්, දැන් මගේ සිතේ තිබෙන්නේ ද්වේශ සහිත සිතුවිල්ලක්, දැන් මගේ සිතේ තිබෙන්නේ මෝහ සහිත සිතුවිල්ලක් කියලා අපි දැනගෙන සිටින්න ඕන. මීට

අමතරව මේ රාග, ද්වේශ, මෝහ, නෂ කියලා දැනගෙන සිටින්නත් ඕනි. පින්වතුනි, මේක අපි ප්‍රායෝගිකව කරන්නේ නැත්නම් අපට හරියට තේරුම් ගන්න බෑ. අපි මුලින් කිව්වයේ පෙර යම් සේ නම් පසුත් එසේ ම ය, පසු යම් සේ නම් පෙරත් එසේ ම ය කියලා. අන්න ඒක අපි ගලපාගන්න ඕනි.

රාගයක් ඇතිවෙනකොට අපි පුරුදු කළ අසුභ සඤ්ඤාව සිහි කරනවා, ද්වේශයක් එනකොට මෛත්‍රිය හරි කරුණා, මුද්‍රිතා, උපේක්ෂා, ආදි භාවනාවක් හරි, අනිත්‍ය සඤ්ඤාව හරි සිහි කරනවා. මුලාවෙලා සිටින්නේ කියලා දැනගත්තම අර සඤ්ඤාවලින් එකක් හරි, දෙකක් හරි ගලපාගෙන ඒ රාග, ද්වේශ, මෝහ නැති කරනවා. මීට අමතරව අපි හිතමු අපි නගරයකට, හන්දියකට ගියා කියලා. එනකොට අපේ හිත විසිරෙනවා. ඔන්න ඔය වෙලාවට හොඳට සිහිය පිහිටුවාගෙන හිත සන්සුන් කරගන්න ඕනි. සමහර විට කය කෙරෙහි සිහිය පිහිටුවාගන්න පුළුවන්. කොහොම හරි ඒ වෙලාවට සිහිය පිහිටුවාගත යුතුයි. අන්න එතකොට වියා දැනගන්නවා, දැන් මගේ සිත විසිරිලා නෑ කියලා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ නිතරම වඩන්න කියපු භාවනාවක් තිබෙනවා මොකක් ද? උඩ යම් සේ නම් යටත් එසේ ම ය, යට යම් සේ නම් උඩත් එසේ ම ය. මෙන්න මේක තමයි අසුභ සඤ්ඤාව.

ටීටපස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "ඉධා'නන්ද තික්ඛු අරඤ්ඤගතෝ වා රුක්ඛමුලගතෝ වා සුඤ්ඤාගාරගතෝ වා නිසිදති පල්ලංකං ආභුජිත්වා" ඔන්න ආනාපානසති ය වඩන්නට කළින් කළ යුතු පූර්වකෘතිය. "උජුංකායං" කොන්ද කෙළින් තබාගෙන, "පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා" දැන් අපිට පුළුවන් ඒ භාවනා අරමුණේ හොඳට සිහිය පිහිටුවාගන්න. ඇයි? අපි කළින් සඤ්ඤාවල් පුරුදු කරලයේ තිබෙන්නේ. ඒ සඤ්ඤා පුරුදු නො කර මග දිගේ හම්බවෙන අයත් සමඟ දෙතිස් කටා කටා කර කර ඉඳලා ගෙදර ගිහිල්ලා වාඩිවෙනවා. භාවනා කරන්න පුළුවන් වෙයිද? බෑ. ඒ නිසා නිතරම සිහියෙන් සිටින්න උත්සාහ කළ යුතුයි. දැන් අපි හිතමු ආනාපානසති භාවනාව කරන්න අමාරු කෙනෙක් කියමු. වියා මුලින්ම විනාඩි දහයක්, පහළොවක් විතර වෙන පුරුදු කළ භාවනාවක් කරලා ආනාපානසති භාවනාවේ යෙදෙන්න ඕනි. ඔන්න දැන් විය භාවනා අරමුණ වන ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කෙරෙහි හොඳට සිහිය පිහිටුවාගෙන සිහියෙන් හුස්ම ගන්නවා, සිහියෙන් හුස්ම හෙළනවා. "සෝ සතෝච අස්සසති

සතෝව පස්සසති” ඒක පළවෙනි පියවර. දෙවන පියවර තමයි “දීඝං වා අස්සසන්තෝ දීඝං අස්සසාමීති පජානාති දීඝං වා පස්සසන්තෝ දීඝං පස්සසාමීති පජානාති.” දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරන විට දීර්ඝ ලෙස ආශ්වාස කරමි’යි මනාකොට දැනගනියි. දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරන කොට දීර්ඝ ලෙස ප්‍රශ්වාස කරමි’යි මනාකොට දැනගනියි.

“රස්සං වා අස්සසන්තෝ රස්සං අස්සසාමීති පජානාති” කෙටියෙන් ආශ්වාස කරනවිට කෙටියෙන් ආශ්වාස කරමි’යි මනාකොට දැනගනියි. “රස්සං වා පස්සසන්තෝ රස්සං පස්සසාමීති පජානති” කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරනවිට කෙටියෙන් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි මනාකොට දැනගනියි. “සබ්බකාය පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” මුළු කය කෙරෙහිම මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “සබ්බකාය පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” මුළු කය කෙරෙහි ම මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පස්සමිහයං කාය සංඛාරං අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” ආශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සන්සිඳුවමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පස්සමිහයං කාය සංඛාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” ප්‍රශ්වාස නම් වූ කාය සංස්කාරය සන්සිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ.

“පිති පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” ප්‍රීතිය කෙරෙහි මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පිති පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” ප්‍රීතිය කෙරෙහි මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “සුඛපටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” සැපය කෙරෙහි මනා සංවේදීබවකින් යුතුව ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “සුඛපටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” සැපය කෙරෙහි මනා සංවේදීබවකින් යුතුව ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මෙයි. “චිත්ත සංඛාර පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” චිත්ත සංස්කාර කෙරෙහි මනා සංවේදීබවකින් යුතුව ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චිත්ත සංඛාර පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” චිත්ත සංස්කාර කෙරෙහි මනා සංවේදීබවකින් යුතුව ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පස්සමිහයං චිත්ත සංඛාරං අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” චිත්ත සංස්කාර සන්සිඳුවමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පස්සමිහයං චිත්ත සංඛාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” චිත්ත සංස්කාර සන්සිඳුවමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මෙනවා.

“චිත්ත පටිසංවේදී අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” සිත පිළිබඳ මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චිත්ත පටිසංවේදී පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති” සිත පිළිබඳ මනා සංවේදී බවකින් යුතුව ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “අභිප්පමෝදයං චිත්තං අස්සසිස්සාමීති

සික්ඛති” වඩ වඩාත් සිත ප්‍රමුදිත කරවමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “අභිජ්ජමෝදයං චිත්තං පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” වඩ වඩාත් සිත ප්‍රමුදිත කරවමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “සමාදහං චිත්තං අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” වඩ වඩාත් සිත චකඟ කරවමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “සමාදහං චිත්තං පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” වඩ වඩාත් සිත චකඟ කරවමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චමෝවයං චිත්තං අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” පංචනිවරණයන්ගෙන් සිත හිදහස් කරවමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චමෝවයං චිත්තං පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” පංච නිවරණයන්ගෙන් සිත හිදහස් කරවමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ.

“අභිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” අතිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් දැකීමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “අභිච්චානුපස්සි පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” අතිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් දැකීමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” ඇල්ම දුරු කිරීම නුවණින් දැකීමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “චරාගානුපස්සි පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” ඇල්ම දුරු කිරීම නුවණින් දැකීමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “නිරෝධානුපස්සි අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” ඇල්ම නිරුද්ධ කිරීම නුවණින් දැකීමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “නිරෝධානුපස්සි පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” ඇල්ම නිරුද්ධ කිරීම නුවණින් දැකීමින් ප්‍රශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පටිනිස්සන්ගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” සියලු කෙළෙස් අත්හැරීම නුවණින් දැකීමින් ආශ්වාස කරමි’යි හික්මේ. “පටිනිස්සන්ගානුපස්සි පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති” සියලු කෙළෙස් අතහැරීම නුවණින් දැකීමින් ප්‍රාශ්වාස කරමි’යි හික්මේ.

ඔන්හ ඔය ආකාරයට තමයි පින්වතුනි, මේ ආනාපානසති භාවනාව මුල් කරගෙන සංසාරයෙන් හිදහස් වෙන්නේ. ඉතින් මේක ටිකක් අමාරු තමයි. මොක ද අපිට ලොකු බලවේගයක් තිබෙනවනේ. මොකක් ද ඒ බලවේගය. මාර බලවේගය. අපි මේක හරියට තේරුම් අරගෙන තිබෙන්න ඕනි. අපිට පුළුවන් වුණොත් සමාධියක් ඇති කරගන්න අනන්ත අපි මාරයාගේ ඇස්වලට වැලි ගැසුවා වෙනවා. ඉතින් අපි මහන්සිගන්න ඕනි අමාරුවෙන් හරි සමාධියක් ඇති කරගෙන මේ බලවේගය නවත්වාගන්න.

ඉතින් පින්වතුනි, ඔන්හ ඔය කියලා දීපු සඤ්ඤා දහය අපේ සිතේ පුරුදු කරගන්නකොට මේ සඤ්ඤා දහය හොඳට පුරුදු කරගන්නට පස්සේ අපේ හිත “අභිලිනං” ඒ කියන්නේ පසුබට වෙන්න දෙන්න හොඳ නෑ. මාගේ මේ නුවණින් විමසීම ඉතා ලිහිල්ව ගන්න චකක් හො වේවා! (පසුබට) ඊළඟට මාගේ මේ නුවණින් විමසීම ඉතා

දැඩිව ගත්ත එකක් හෝ වේවා! මාගේ මේ නුවණින් විමසීම තමා සිත තුළ සැඟවුණු එකක් හෝ වේවා! මාගේ මේ නුවණින් විමසීම බාහිරට විසිරුණු එකක් හෝ වේවා!

දැන් අපි බලමු මේ පසුබට වුණු නුවණින් විමසීම කියන්නේ මොකක් ද කියලා. පින්වතුනි, පසුබට වෙනවා කියන්නේ කුසිතකමත් එක්ක මේ සිත එකතු වීම, මිශ්‍ර වී තිබීම ඉතා දැඩිව ගත් නුවණින් විමසීම කියන්නේ. උද්ධවීව කුක්කුච්චයෙන් යුක්තයි. උද්ධවීව කුක්කුච්චය සමඟ මිශ්‍ර වෙලා පවතින්නේ. ඊළඟට තමා තුළ සැඟවුණු නුවණින් විමසීම කියන්නේ. ඊතමිද්ධයෙන් යුක්තයි. ඊතමිද්ධය සමඟ මිශ්‍ර වෙලා පවතින්නේ. මේ නිදිමතට වැටුණාම දුරු කරගන්න ටිකක් චීර්යය ඇති කරගන්න ඕනි. මේ නිදිමත නැති කරගන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ආලෝක සඤ්ඤාව පුරුදු කරගත යුතුයි කියලා. ඉතින් හැබැයි මේ ආලෝකය සමහර විට සමාධියක් ඇති කරගන්න විටත් ඇතිවෙනවා. ඒ වගේම මේක සියලු දෙනාට ම හෝ වෙයි, සමහර අයට. හැබැයි මේ ආලෝක සඤ්ඤාව ඇති කරගන්නට පෙර ගුරුවරයකුගෙන් උපදෙස් ගන්න.

ඊළඟට බාහිරට හෝ විසිරුණු විමංසාවක් හෝ වේවා! ඒ කියන්නේ මේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස, අරමුණු ඔස්සේ සිත විසිරෙනවා. සමහරවිට මෙහෙම වෙන්න පුළුවන්. මම භාවනා කරන කෙනෙක් කියලා අතින් අය දැනගත්තොත් හොඳයි. ඒ අය මට ප්‍රශංසා කළොත් හොඳයි. ඔන්න ඔය වගේ පුංචි පුංචි අරමුණුවල අපේ සිත හිරවෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඉක්මනට සමාධියක් ඇතිවෙනව නම් හොඳයි. ඔන්න ඔය වගේ ඉතින් මේවා උඩු දුවන්න දෙන්නේ නැතිව නියපොත්තෙන් ම කඩලා දැමිය යුතුය. ඉතින් පින්වතුනි, මේ නුවණින් විමසීම ඉතා ලිහිල්ව ගන්නෙත් නැතිව, ඉතා දැඩිව ගන්නෙත් නැතිව, තමා තුළ සැඟවෙන්න ඉඩ දෙන්නෙත් නැතිව, බාහිරට විසිරෙන්න දෙන්නෙත් නැතිව මේ ඉද්ධිපාදය වඩන්න ඕනි. අන්න ඒ ආකාරයට වඩනවිට භාත්පසින් බැබලෙන ප්‍රභාෂ්වර වූ සිත වඩනවා. සිත වඩන්න තියෙන්නේ එහෙම.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, අපේ මේ සිත කිලිටිවෙලා තිබෙන්නේ, ඒ නිසා මේ සිත පිරිසිදු කරන්න තිබෙන්නේ උපකුමයකින්. අන්න ඒ උපකුම ටිකක් තමයි අද මේ පින්වතුන්ට කියලා දුන්නේ. මේ හිතෙන් පංච හීවරණ දුරු වුණාට පස්සේ හිත බලවත් වෙනවා. බලවත් වුණාම, බලවත් වුණ බව අපට දැනගන්න පුළුවන් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තිබෙනවා. ඒ

තමයි වියාට පුළුවන් පිළිකුල් දේ පිළිකුල් නැති දෙයක් විදිහට දැකින්න. ඒ වගේම පිළිකුල් නැති දෙයක් පිළිකුල් ආකාරයටත් දැකින්න පුළුවන්. මේ සිත යමක් කරන්න සුදුසු පරිදි කර්මණ්‍ය වෙලා පවතින්නේ. දැන් පංච නිවරණ යටපත් වෙලාහේ තිබෙන්නේ. දැන් හිත හොඳට දමනය වෙලා තිබෙන්නේ.

දවසක් ආනන්ද නාමදුරුවන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, පින්වත් ආනන්ද, තථාගතයන් වහන්සේ මේ සිත වඩලා, කය සැතැල්ලු කරලා මේ කය කෙරෙහි සිත යොමු කරාට පස්සේ මේ කය ඉබේ ම ඉහළට යනවා. අන්න ඒ වගේ හැකියාවක් ඇතිවෙනවා මේ සිතේ. අන්න ඒකට තමයි ඉද්ධි කියලා කියන්නේ. (ඒක විශේෂ හැකියාවක්) ඒ වගේම ගොඩක් අපත තිබෙන ශබ්ද අසන්න ඕනි කියලා සිත යොමු කළාම ඒ ශබ්ද ඇසෙනවා. (දිව්ධ සෝත ඤාණය) හැබැයි ඉතින් මේවා කරන්න පුළුවන් සිත ගොඩක් දියුණු වුණාම. මීට අමතරව දිව්ධ වක්ඛු ඤාණය අහසේ ගමන් කිරීම, පොළොවේ කිමිදී වෙන තැනකින් මතු වීම, ජලයේ සක්මන් කිරීම ආදී නොයෙක් ඉද්ධිපාත්ත පුළුවන්.

විභෙහම් පින්වතුනි, අපට මේ කාරණාවලින් දැන් හොඳට තේරෙනවා අපි ඉද්ධිපාද වඩන්න ඕන නිවන අරමුණු කරගෙනයි. දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ විරද්ධ සුත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා යමෙක් මේ ඉද්ධිපාද වැඩීම වරද්දවා ගත්තොත් ඔහු වරද්ද ගන්නේ මනා කොට දුක් ගෙවීමට තිබෙන මාර්ගයයි කියලා. ඊටපස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මේ ඉද්ධිපාද වඩන්න තිබෙන මාර්ගය කුමක් ද? කියලා ඒ තමයි ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මොකක් ද? ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන්නේ. **සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආප්ච, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි.** විභෙහම් ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වඩන කොට ඉද්ධිපාද වැඩෙනවා.

පින්වතුනි, අද දවසේ අපි ඉගෙනගත්තේ මොන ඉද්ධිපාදය ද? විමංසා ඉද්ධිපාදය. කළින් ඉගෙනගෙන තිබෙනවා ජන්ද ඉද්ධිපාදය, චීර්යය ඉද්ධිපාදය, චිත්ත ඉද්ධිපාදය. විභෙහම් දැන් ඉද්ධිපාද හතර ම ඉගෙනගෙන අවසන්. දැන් තිබෙන්නේ ඒ ඉද්ධිපාද වඩන්න. ඉතින් මම ආශීර්වාද කරනවා මේ පින්වතුන් සියලු දෙනාට ම මේ ඉගෙනගත් ඉද්ධිපාද වඩා මේ ගෞතම බුදු සසුනේම උතුම් වතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ වේවා! කියලා.

ආදා! ආදා! ආදා!!!

මහලේඛනවේ පිහිටි වස්තූන්

ශ්‍රී ලංකා ඉන්ද්‍රිය

ගරුකව මහා සංස්කෘතියෙන් අවබෝධය.
ශ්‍රී ලංකාවේ වත්මන,

මේ කල්ප සියය තුළ විපස්සී, සීඛී, වෙස්සභු, කකුසද, කෝණාගමණ, කාශ්‍යප යන සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා හය නම ඇතුළුව අප සරණ ගිය අප ගේ ශාස්තෘ වූ ඒ ගෞතම සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේත් සමඟ මේ වන විට සම්බුදුරජාණන් වහන්සේලා හත් නමක් පහළ වී වදාළා. අප ගේ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේත් පිරිනිවන්පාලා වසර දෙදහස් පන්සිය පණහක් සම්පූර්ණ වේගෙන යී වින්නේ.

ඒත් පින්වත්නි අප හැම දෙනා ම, ජාති, ජරා, මරණ, දුක් සෝ සුසුම් හැඳීම් වැළපීම් වලින් යුතු සංසාරේ තාමත් ඇවිදගෙන යනවා. පින්වත්නි, අපට හිතෙන්නේ, මේ ජීවිතය තමා අපි ඉපදුනු, එක ම ජීවිතය කියල යි. අපි මේ සා ජීර්ණ සංසාරේ කළේ එක දෙය යි. ඒ තමයි, මැරලා පොළොවට පස් වූට්ටක් එකතු කරපු එක. පස් එකතු කිරීමත් කළේ මනුස්ස, තිරිසන් ලෝකවල දී ඉපදුණ අවස්ථාවල විතර යි. දිව්‍ය, ලෝක, අසුර, නිරයේ ඉපදුන වාර අනන්ත යි.

පින්වත්නි, අපි මේ පොළොවට පස් දෙන එක නතර කරලා දුන්ට උත්සාහවත්ත වෙමු. අරියපර්යේෂන සූත්‍රයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ පෙන්වා දෙනවා. විදා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර

පේතවනාරාමයේ තමයි වැඩසිටියේ. බොහෝ තික්ෂුන් වහන්සේලා පිරිසක් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රභට වැඩම කරලා මෙහෙම කිව්වා "ආනන්දයන් වහන්ස, අපි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෙන් ධර්ම කතා අහලා සෑහෙන කාලයක් වුණා. අපිට ධර්ම කථාවක් අහන්නට ඉඩ හදලා දෙන සේකිවා." කියලා.

ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා "ඔබලා සවස් වරුවේ රම්මක බ්‍රාහ්මණයා ගේ ආශ්‍රමයට එන්න." කියලා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිඬු පිණිස වැඩම කිරීමෙන් පසු දිවා කාලය ගත කරන්නට මීඟර මාතු ප්‍රාසාදයට වැඩියා. සවස් වරුවේ නැගෙනහිර නාන තොටුපළෙන් ඇඟපත සෝදා, අදහ සිවුර පිටින් ඇඟපත වේලමින් වැඩ ඉන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා. "ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, රම්මක බ්‍රාහ්මණයා ගේ අසපුවට වැඩි දුරක් නෑ. ඒ අසපුව රමණිය යි. අපි යමු ඒ අසපුවට." හිතඬ ව උන්වහන්සේ ආරාධනාව පිළිගෙන ඒ අසපුවට වැඩම කළා. ඇතුළේ කතාව ඉවර වෙන කල් දොර ප්‍රභ ඉඳලා ආශ්‍රමයේ දොරට තට්ටු කළා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දොර ඇරුණා. "මහණෙනි, ඔබලා මොන කතාවක් ද කරමින් සිටියේ." "ස්වාමීනි, අපි ඔබ වහන්සේ ගැන ම යි කතා කරමින් හිටියේ." භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළා, "බොහොම හොඳයි මහණෙනි, ශ්‍රද්ධාවන්ත මාගේ ශ්‍රාවකයෝ එකට රැස්වෙව්ව වෙලාවට දනම් කතාවක යෙදෙනවා. එහෙම නැත්නම් හිතඬව උතුම් භාවනා අරමුණක ඉන්නවා."

"මහණෙනි, සොයන දේවල් දෙකක් තියෙනවා. ඒ තමයි, ශ්‍රේෂ්ඨ දේ සෙවීම. ශ්‍රේෂ්ඨ නො වන දේ සෙවීම. ශ්‍රේෂ්ඨ නො වන දේ කියන්නේ කුමක් ද? පින්වත් මහණෙනි, "සමහර කෙනෙක් ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන ඉපදීමට අයිති දෙයක් ම යි සොයන්නේ. තමාත් ජරාවට පත්වෙන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන ජරාවට පත් වීමට අයිති දෙයක් ම යි සොයන්නේ. තමාත් වෙන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන ලෙඩ වීමට අයිති දෙයක් ම යි සොයන්නේ. තමාත් මරණයට පත්වන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන මරණයට පත්වන දෙයක් ම යි සොයන්නේ. තමාත් ශෝක වන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන ශෝකයට අයිති දෙයක් ම යි සොයන්නේ. 'ඉපදීමට අයිති දේවල්' කියන්නේ මොනව ද? අඹුදරුවන් ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. දැසිදසිසන්, එළි බැටළුවන්, උගුරන් කුකුල්ලු, රන් රිදී, යානවාහන, ගේ දොර ඉඩකඩම් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය ම ඉපදෙන ස්වභාවයට අයිති යි. ඊ ප්‍රභට, මේ සියල්ල ම රෝග පීඩා වලට අයිති දේවල්. මේ සියල්ල ම, මැරී යන ස්වභාවයට අයිති දේවල්. මේ සියල්ල ම, ශෝකය ඇති කරන දේවල්. මේ සියල්ල ම කෙළෙසි

යන ස්වභාවයට අයිති දේවල්. මේක තමයි පින්වත්නි, ශ්‍රේෂ්ඨ නො වන දේ සෙවීම කියන්නේ.”

“පින්වත් මහණෙනි, ශ්‍රේෂ්ඨත්වයට පත්වන දේ සොයනවා කියලා කියන්නේ මොනවා ද? සමහර කෙනෙක් තමා ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන ඉපදෙන ස්වභාවයේ ආදීනව තේරුම් ගන්නවා. ඉපදීම නැති අනුත්තර වූ නිවන සොයා ගෙන යනවා. ජරාවට පත්වන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන මැරෙන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන කෙළෙසී යන ස්වභාවයෙන් ඉඳගෙන.”

“මහණෙනි, මමත් ගිහි ජීවිතයේ දී කළේ ශ්‍රේෂ්ඨ නො වන සෙවීමක්. පින්වත්නි, ඔබත් මාත් සංසාරික ජීවිතයේ කළේ ඒ දේවල් ම යි නේ ද? ඒ නිසා නේ මෙතැන වාඩි වෙලා ඉන්නේ. රහත් වුණා නම් මෙතැන නෑ. මහණෙනි, චිතකොට මට මෙහෙම හිතූණා. ඇත්තෙන් ම මම ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් ම ඉඳගෙන ඉපදෙන දෙයක් ම සොයන්නේ ඇයි? ඒ නිසා ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් ඉන්න මම ඉපදෙන ස්වභාවය ගැන ආදීනව අවබෝධ කර ගෙන ඉපදීම නැති අනුත්තර වූ දුකින් හිඳහස් වීම වූ නිවන සොයා ගෙන යනවා.”

“ඉතින්, මම පස්සෙ කාලෙක හොඳ ම තරුණ වයසේ දී ඔළුවේ කළු කෙහෙ තියෙන සොඳුරු යොවුන් වයසේ දී, ජීවිතයේ පළමු වයසේ දී, රජකම අත හැරලා, මුදු, පේරැස්, නළල්පට, රත්තරන් සෙරෙප්පු ගලවලා දාලා මව්පියන්, නෑදෑයන් අකැමැත්තෙන් කළුව පිරුණු මුහුණින් හඬා වැටෙද්දී... කෙස් රැවුල් බා කසාවත් පොරවාගෙන පැවිදි බිමට පිවිසියා. ඊට පස්සේ මම ගුරුවරුන්ගේ උපකාරයක් නැතුව ම කුසල් කියන්නේ මොනවා ද? අකුසල් කියන්නේ මොනවා ද? කියලා හෙව්වා. ගම් දැනවිලට සැරිසරා ඇවිදීමත් අමා මහ නිවන සොයා ගෙන ගියා. අවසානයේ නේරංජරා ගං තෙරේ සුදු වැලි තලාවේ ඇසතු බෝ රැක මුල මාර සේනාව පරදවා අනුත්තර වූ දුකින් හිඳහස් වීම නම් වූ අමා මහ නිවන අවබෝධ කළා. මාගේ වේතෝ විමුක්තිය වෙනස් වෙන්නේ නෑ. මේ මාගේ අන්තිම උපතයි. ආයේ පුනර්භවයක් නෑ කියලා මා තුළ ඤාණ දර්ශනය ඇති වුණා. මේ තමයි පින්වත්නි ලොව ශ්‍රේෂ්ඨ සොයා ගැනීම.”

“පින්වත් මහණෙනි, මට මෙන්න මෙහෙම හිතූනා. මං අවබෝධ කරපු ධර්මය බොහෝම ගැඹුරු යි. දුකින් එක ලේසි නෑ. අවබෝධ කරන එක ලේසි නෑ. මේ ධර්මය හරි ශාන්ත යි. මේ ධර්මය හරි ප්‍රණීත යි. තර්ක කරලා තේරුම් ගන්නට අමාරු යි. හරිම සිසුම්. හිතන්නට පුළුවන් අයට වයස් බේදයකින් තොරව අවබෝධ කරන්නට

පුලුවනි. නමුත් මේ ලෝක සත්ත්වයා, ආශාව තුළ ඉන්නේ. ආශාවට ඇලුලා ඉන්නේ. ආශාවෙන් සතුටු වෙච්ච ඉන්නේ. ලෝක සත්ත්වයාට නම් පටිච්ච සමුප්පාදය, ඒ කියන්නේ හේතු එල ධර්මය අවබෝධ කිරීම ලේසි නෑ. ඒ වගේ ම, සියලු සංස්කාර සංසිදුවන, සියලු කෙළෙස් දුරු කරන, තණ්හාව කෂය කරන, තණ්හාවේ නො ඇලෙන, තණ්හාව නැති කරන ඒ අමා නිවන අවබෝධ කිරීම ලේසි දෙයක් නො වේ. ඉතින් මම ධර්මය දේශනා කරන්නට පටන් ගත්තොත් අතින් අය අවබෝධ කරන්නෙන් නැත්නම්, මට ඒක මහත්සියක් විතර යි. වෙනසක් විතර යි. “විතකොට මං කවදාවත් අහලා නැති මේ ගාථාව අහන්නට ලැබුනා.”

“බොහෝ දුක සේ කාලයක් මහත්සි වෙලා මේ ධර්මය මං අවබෝධ කළේ. මේ ධර්මය අනුන්ට කීමෙන් ප්‍රයෝජනයක් වෙන විකක් නෑ. රාග, ද්වේශ, මෝහවලින් පෙලෙන මේ ජනතාවට මේ ධර්මය අවබෝධ කරනවා කියන එක ලේසි දෙයක් නො වෙයි. මේ ධර්මය උඩගම්බලා යන එකක්. සියුම් එකක්. ගැඹුරු එකක්. දැකීමට දුෂ්කර එකක්. ඉතා සියුම් එකක්. අවිද්‍යා අන්ධකාරයෙන් වැසුණු මේ සත්ත්වයෝ මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්නේ නෑ.”

“ඒ මොහොත් මාගේ සිත දැකපු සහම්පති මහා බුත්මයා හැකුළු අතක් දිගහරින, දික්කළ අතක් හකුළුවන වේගයෙන් බඹුලොවින් අතුරුදහන් වෙලා මා ඉදිරියේ පහළ වුණා. උතුරු සළුව එක් පැත්තකට පොරවා ගෙන, වන්දනා කර ගෙන මට මෙහෙම කිව්වා.”

“ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, දහම් දෙසන සේක් වා! ස්වාමීනි සුගතයන් වහන්ස, දහම් දෙසන සේක් වා! මේ ලෝකයේ කෙළෙස් අඩු අය ඉන්නවා. ධර්මය අසන්නට නො ලැබුණොත් ඒ අය පිරිහිලා යාවි.”

සහම්පති මහා බුත්මයා නැවත මෙහෙම කියනවා. “ස්වාමීනි, ඉස්සර මල්ල ජනපදයේ කෙළෙස් සහිත උදවිය විසින් හිතපු අපිරිසිදු ධර්මයක් පහළ වෙලා තිබුණා. දැන් මේ අමා නිවන් දොර විවෘත කරන සේක් වා! නිර්මල ප්‍රඥාව ඇති බුදු සම්මුතිය ගේ ධර්මය නුවණැත්තෝ අසත් වා!!!

ගල්පර්වතයක් මුදුනට නැග ගත්ත කෙනෙක් භාත්පස සිටින ජනතාව දිනා බලනවා වගේ මහා ප්‍රඥා ඇති, භාත්පස දකින නුවණැස ඇත්තා වූ බුදු සම්මුතිය! සද්ධර්මයෙන් කර ලද ප්‍රාසාදයට නැගලා, ශෝක රහිත සිතින් ඉපදීම් පරාවලින් පෙළෙන ශෝකයෙහි ගිලුන ජනතාව දෙස බලන සේක්වා!

මාර යුද්ධය ජයගත් මහා වීරයාණන් වහන්ස, උතුම් ගැල්කරුවාණන් වහන්ස, ණය නැති උතුමාණන් වහන්ස, ලොව පුරා සැරිසරණ සේක් වා! අවබෝධ කරන අය ඇති වෙතවා ම යි.....!!!”

පින්වත් මහණෙනි, මම මිනිස් ඇස ඉක්මවා ගිය දිව්‍යමය බුදු ඇසින් ලෝකය දිනා බැලුවා. බලන කොට ලෝක සත්වයන් ව දැක්කා. සමහරුන් කෙළෙස් අඩු යි. සමහරුන්ට කෙළෙස් ගොඩාක් තියෙනවා. සමහරුන් ගේ ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය මෘදු යි. සමහරුන් ගේ ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය තියුණු යි. සමහරුන් ගේ ස්වභාවය යහපත්. සමහරුන් ගේ ස්වභාවය අයහපත් සමහරුන්ට පහසුවෙන් අවබෝධ කරන්නට පුළුවන්. සමහරුන්ට අවබෝධ කරන එක ලේසි නෑ. සමහරු පරලොවටත්, වැරදිවලටත් බය යි. සමහරු පරලොවටත්, වැරදිවලටත් බය නෑ. හරියට හෙලුම් චිලක් වගේ...”

ඒ වෙලාවේ සහමීපති මහා බුහුමයාට මම මේ ගාථාව වදාළා.

**“අපාරුතා තේසං අමතස්ස ද්වාරා
යේ සෝතවන්තෝ පමුඤ්චන්තු සද්ධං”**

ලොවේ බුද්ධිමතුන්හට අමා නිවන් ද්වාරය ඔන්න මම විවෘත කළා! සඳහම් අසනු කැමැත්තෝ ශ්‍රද්ධාවට පැමිණෙන්නවා!

ඊට පස්සේ, මනු ලොවින් පස් දෙනෙකුත් දිව්‍ය ලෝක විසි දෙකක් සම්බන්ධවෙමින්,

ඉසිපතන මිගදායේ දම්සක් පැවැතුම් සුත්‍රයෙන් ආරම්භ කරමින් පුරා වසර හතළිස් පහක් මුළුල්ලේ මේ ලෝකයට අමා වැසි වැස්සෙව්වා! අදත් මහමෙව්නාවෙන් ඒ ධර්මය ම යි ඔබ අහන්නේ. ඔබ කෙතරම් වාසනාවන්ත ද? එදත් අදත් ඒ ධර්මය ම යි. වෙනස් වෙලා නෑ.

ආලවක සුත්‍රයේ දී (සුන්ත නිපාතය) ආලවක යක්ෂයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෙන් මෙහෙම ප්‍රශ්න කළා. ‘කිංසුධ වීත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං?’ මනුස්සයාට තියෙන උතුම්ම ධනය කුමක් ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළා ‘සද්ධිධ වීත්තං පුරිසස්ස සෙට්ඨං’ සද්ධාව යි මිනිසාට ඇති උතුම් ම ධනය. ආලවක ‘කට්ඨ තරහි ඕඝං?’ සසර සැඬ පහරින් එතෙර වෙන්නේ කෙහොම ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘සද්ධාය තරහි ඕඝං?’ සසර සැඬ පහරින් එතෙර වෙන්නේ සද්ධාවෙන් තමයි. ආලවක ‘කට්ඨ ලහතේ පඤ්ඤං?’ කොහොම ද ප්‍රඥාව උපදවා ගන්නේ? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘සද්දනානෝ අරහතං ධම්මං නිබ්බාන පත්තියා සුස්සුසා ලහතේ පඤ්ඤං අපජ්මත්තෝ විචක්ඛනෝ” ඒ රහතන්

වහන්සේලා විසින් නිවන පිණිස දේශනා කරන ලද ධර්මය, සද්ධාවෙන් අහලා අප්‍රමාදී ව නුවණින් විමසීමෙන් සුතා, ධතා, වචසාපරච්චතා, මහසානුපෙක්ඛිතා, දිට්ඨියා සුප්පට්ච්චිදා ලෙස නුවණින් සලකා බලන්න.

වංකි සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා ප්‍රඥාව ලබා ගැනීම (වතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය ලබා ගැනීම) පිළිබඳ ව. **සච්චානුපත්තියා** (සත්‍යයට පැමිණීම යි. සත්‍යයට පැමිණීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ), **පදනති බහුකාරෝ** (චීර්යය යි. චීර්යයට පැමිණීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **තුලනා බහුකාරෝ** (සංසන්දනය යි. තමන්ට ලැබුණු වටිනා අවස්ථාව සංසන්දනය කරන්න ඕනෑ. මේ ධර්මය ලැබුණේ නැත්නම් මම කොහෙ ද කියලා. (සංසන්දනයට පැමිණීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **උස්සානෝ බහුකාරෝ** (උත්සාහය යි. උත්සාහය ලැබීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **ඡන්දෝ බහුකාරෝ** (කැමැත්ත ඇති වීම. කැමැත්ත ඇති වීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්ති** (ධර්මය තේරුම් ගැනීම. ධර්මය තේරුම් ගැනීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **අත්ථුපපරක්ඛා බහුකාරා** (අර්ථ විමසීම යි. අර්ථ විමසීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.) **ධම්ම ධාරණා බහුකාරා** (ධර්මය දැරා ගැනීම. ධර්මය දැරා ගැනීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ) **ධම්මසවනං බහුකාරං** (ධර්මය ශ්‍රවනයයි. ධර්ම ශ්‍රවනයට බොහෝ උපකාර වන්නේ) **සොතාවධානං බහුකාරං** (කන්යොමු කිරීම යි. කන්යොමු කිරීමට බොහෝ උපකාරවන්නේ) **පයිරුපාසනා බහුකාරා** (ඇසුරු කිරීම යි. ඇසුරු කිරීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ) **උපසංකමන්තං බහුකාරං** (ලඟට පැමිණීම. ලඟට පැමිණීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ) **සද්ධා බහුකාරා** (සද්ධාව යි. සද්ධාවට පැමිණීමට බොහෝ උපකාර වන්නේ.)

පින්වත්ති, ප්‍රඥාවන්ත කෙනෙකුට ශ්‍රී සද්ධර්මයත්, කල‍්‍යාණ මිත්‍ර ඇසුරත් ලැබෙන විට මේ විදිහට ධර්ම මාර්ගයේ පළමු වන පියවර වූ සද්ධාවට පැමිණෙන්නට පුළුවන්. ඒ නිසයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළේ **පඤ්ඤාවන්තස්සායං ධම්මෝ - නායං ධම්මෝ දුප්පඤ්ඤස්ස**. මාගේ ධර්මය ප්‍රඥාවන්තයන් සඳහා පමණ යි.

ඒ වගේ ම ශ්‍රද්ධාවෙන් පටන් ගෙන ප්‍රඥාව කරා යන්ටත් පුළුවන්. කෙනෙකුට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන අනන්තට ලැබෙනවා. **සද්ධා ජාතෝ** (සද්ධාව ඇති වෙයි) **සද්ධා ජාතෝ උපසංකමති** (සද්ධාව නිසා ලඟට පැමිණෙයි) **උපසංකමන්තෝ පයිරු පාසති** (ලඟට පැමිණ ඇසුරු කරයි) **පයිරුපාසන්තෝ සෝතං ඕදනති** (ඇසුරු කරමින් කන් යොමු කරයි) **ඕතිතසෝතෝ ධම්මං සුණාති** (කන් යොමු කරමින් ධර්මය අසයි) **සුත්වා ධම්මං ධාරෙති** (ඇසූ ධර්මය දැරා ගනියි) **සුතානං ධම්මානං**

අත්ථං උපපරික්ඛනි (උරාගත් ධර්මයේ අර්ථය විමස යි) අත්ථං උපපරික්ඛනෝ ධම්මා නිජ්ඣධානං කමන්ති (අර්ථ විමසන විට ධර්මය වැටහෙන්නට පටන් ගනී) ධම්මනිජ්ඣධානක්ඛන්ති යා සති ඡන්දෝ ජායති (ධර්මය වැටහෙනවිට කැමැත්ත උපදී) ඡන්දජාතෝ උස්සනති (කැමැත්ත නිසා ධර්මයේ හැසිරෙන්නට උත්සාහ ගනියි) උස්සනතිවා තුලයති (උත්සාහය නිසා තමන්ට ලැබුණු අවස්ථාවේ වටිනාකම සන්සන්දනය කරයි) තුලයිත්වා පදනති (සන්සන්දනය නිසා චීර්‍යය කරයි) චීර්‍යය නිසා යම් සත්‍යයක් ඇදී ද වය සාක්ෂාත් කරයි. ඒ සත්‍යය ප්‍රඥාවෙන් විනිවිද දකියි. එනම් වතුරාර්‍ය සත්‍යය තමා තුළින් දකියි.

පින්වත්නි, මෙතරම් වූ වැදගත් 'ශ්‍රද්ධාව' කියන්නේ මොකක් ද? 'උපනිස සුත්‍රයේ' දීත්, 'සීල සුත්‍රයේ' (සං: හි. 3) දීත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා, මේ ශ්‍රද්ධාවත් ඉබේ හට නො ගන්නා බව. සද්ධම්මපතං භික්ඛවේ සඋපනිසං වදාමි, නො අනුපනිසං කා ච භික්ඛවේ සද්ධාය උපනිසා? මෙම ශ්‍රද්ධාව ද කරුණු රහිත ව ඇති වූවක් නොවේ. සද්ධාව ඇති වූණේ කරුණු සහිත ව යි. එසේ නම්, ශ්‍රද්ධාව ඇති වීමට මුල් වූණේ මොකක් ද? දුක්ඛන්තිස්ස වචනියං ශ්‍රද්ධාවක් ඇති වීමට මුල් වූ කරුණාව 'දුක' බව බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා. එසේ නම් ශ්‍රද්ධාව ඇති වන්නේ ජීවිතය තුළ තිබෙන දුක, සංසාරය පුරා ම තිබෙන දුක තේරුම් ගන්න කෙනාට පමණ යි.

දුක කුමක් ද? ඉපදීම දුක යි, ලෙඩ රෝග වැළඳීම, ජරාවට පත් වීම, මරණයට පත් වීම, ප්‍රිය පුද්ගලයන් ගෙන්, ප්‍රිය වස්තූන් ගෙන් වෙන් වීම, අප්‍රිය පුද්ගලයන්, අප්‍රිය වස්තූන් සමඟ එක් වීමට සිදු වීම. කැමැති දේ නො ලැබීම, කෙටියෙන් කිව්වොත් පංච උපාදානස්කන්ධය ම දුක යි. දුකේ හට ගැනීම කුමක් ද? හේතූන් නිසා හටගත් පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන යම් ආශාවක්, තණ්හාවක්, සෙනෙහසක් ආශාවෙන් බැස ගැනීමක් ඇදී ද වය යි. දුකේ හැකිවීම කුමක් ද? පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන තිබෙන ඡන්දරාගය දුරු කිරීම යි, ප්‍රනාණය කිරීම යි. දුක හැකි කිරීමේ මග ආර්ය අස්ධාංගික මාර්ගය යි.

මේ ආකාරයට නුවණින් කරුණු විමසලා බුද්ධි ගෝචර ලෙස, හිතට එකඟ ව, අවබෝධයෙන් ඇති කර ගන්නා වූ අදහා ගැනීම ම යි වැදගත් වෙන්නේ. බුදු සම්පුන් ගේ අවබෝධය අදහා ගන්නවා කියන්නේ ඒක යි. මේ තමා ආකාරවහි ශ්‍රද්ධාව.

මේ ආකාරවහි ශ්‍රද්ධාව කෙනෙක් තුළ ඉන්ද්‍රියයක් ලෙස වැඩෙන

අතර විය “ශුද්ධ ඉන්ද්‍රිය” ලෙස හඳුන්වනවා. මේ ශුද්ධ ඉන්ද්‍රිය බලයක් ලෙස වර්ධනය වූ විට විය “ශුද්ධ බලය” ලෙස හඳුන්වයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගේ අවබෝධය අදහා ගත් කෙනාට හැකිවෙනවා ශුද්ධ ඉන්ද්‍රියත්, ශුද්ධ බලයත් වර්ධනය කරගෙන ධර්ම මාර්ගයේ ඉදිරියට ගමන් කරමින්, බුද්ධ ශාසනයක දී අත් විඳින්න පුළුවන් සැනසිලිදායක ප්‍රතිලාභ භුක්ති විඳින්න.

පින්වත්නි, සද්ධා ඉන්ද්‍රිය මෙන් ම සියලු ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් ගේ දියුණුවටත්, එනම් ආර්යය මාර්ගයේ දියුණුවටත්, කලාපය මිත්‍රයන් කැමති වෙන්ට ඕනෑ. ඒ බව සංයුක්ත නිකායේ සූත්‍ර ගණනාවක ම සඳහන් වෙනවා. ඒ වගේ ම ඔක්කන්ති සංයුක්තයේ පෙන්වා දෙනවා කලාපය මිත්‍ර ඇසුර ලබමින් සිටින කෙනා තුළ ස්කන්ධ ධාතු, ආයතන ගැන, අනිත්‍යය යි. වෙනස් වෙනවා. අනිත්‍ය ස්වාභවයට පත් වෙනවා කියලා. සද්ධාවක් ඇතිවෙනවා. “සද්දහති අධිමුච්චති” මෙපමණකින් ම ශ්‍රාවකයා සද්ධානුසාරී වෙනවා.

ඒ සද්ධානුසාරී කෙනා ඊ ළඟට කරන්නේත් අර කළින් කළ දේ ම යි. නමුත් මෙහි දී ශ්‍රාවකයා ස්කන්ධ ධාතු, ආයතන ගැන ධර්ම ඥානය තුළින්, අනිත්‍ය යි. වෙනස් වෙනවා. අන්‍ය ස්වාභාවයට පත් වෙනවා කියලා විදර්ශනා කරන විට තමන් ගේ නුවණේ තරමට තේරෙන්නට පටන් ගන්නවා. “පඤ්ඤාය මත්තසෝකාරී” මේ ධර්මානුසාරී අවස්ථාව යි. ඒ ධර්මානුසාරී ශ්‍රාවකයා තව දුරටත් පෙර පරිදි ම ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන ගැන විදර්ශනා කරන අතර ඒ විදිහට ම නුවණින් දන්නවා. දකිනවා. (ඒවං ජානාති පස්සති) දැන් තමයි සද්ධා ඉන්ද්‍රිය මුල් බැස ගත්තේ. මෙය කිසි ම කාරණාවක් නිසා වෙනස් නො වෙන විදිහට පිහටනවා. ඒ කෙනා ආර්ය මාර්ගයට බැස ගත්තා වෙනවා. වතුරාර්ය සත්‍යය ඒකාන්ත සත්‍යයක් බවට වැටහීමකට එනවා. සත්‍ය ඥානයට පැමිණුනා වෙනවා. සෝතාපන්න පුද්ගලයා කියලා කියන්නේ ඒ කෙනාට යි.

දැන් එතකොට ඔහු ගේ ජීවිතයේ වෙනස් නො වන විශේෂ ඉන්ද්‍රියක් පිහිටනවා. ඒ තමයි සද්ධා ඉන්ද්‍රිය. මොකක් ද සද්ධා ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ? සංයුක්ත නිකායේ ඉන්ද්‍රිය සංයුක්තයේ විභංග සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා. ඉධ භික්ඛවේ අරියසාවකෝ සද්ධෝ හොති, සද්දහති තථාගතස්ස බෝධිං ඉතිපි සෝ භගවා..... ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ සද්ධන්ද්‍රියං.

මෙහි දී ආර්යය ශ්‍රාවකයා බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ අවබෝධය මුළු හදවතින් ම පිළිගනියි. “ඉතිපි සෝ භගවා අරහං.....” ආදී

වශයෙන් නව අරනාදී බුදුගුණ. සද්ධාවෙන් අදනා ගන්නවා. ගුණ වශයෙන් ම හඳුනා ගන්නවා.

උදා:- අපි දෙමාපියන් හඳුනා ගන්නේ ගුණ වශයෙන්. ඒ විදිහට ම යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේව හඳුනා ගන්නේ. ගුණ වශයෙන් හඳුනා ගැනීමත් සමඟ ම ඒ කෙනා පෘතග්ජනනාවයෙන් අත් මිදෙනවා. ආන්න වදාට ඒ කෙනා ආර්ය ශ්‍රාවකත්වයට පැමිණි ශ්‍රාවක පුතණුවෙක් වෙනවා. ආර්ය ශ්‍රාවකත්වයට පැමිණි ශ්‍රාවක දියණියක් වෙනවා. මේ එක්ක ම ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහක් පිහිටනවා. ඒ තමා, **සද්ධා ඉන්ද්‍රිය, චර්යය ඉන්ද්‍රිය, සති ඉන්ද්‍රිය, සමාධි ඉන්ද්‍රිය.**

පඤ්ඤා ඉන්ද්‍රිය **සුද්ධක සූත්‍රයේ** තමයි මේ අපුරු විස්තරය සඳහන් වන්නේ. මේ සද්ධා ඉන්ද්‍රිය ලොව පහළ වෙන්නේ අරහත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ පහළ වීමත් සමඟ යි. එනම් ශ්‍රී සද්ධර්මයේ පහළ වීමත් සමඟ යි. මේ බව **උප්පාද/දුතිය උප්පාද සූත්‍රවල** සඳහන් වෙනවා. බුදුවරු පහළ නො වන කල්ප ඕන තරම් තියෙනවා. අපට මේ ලැබුණු අවස්ථාව විශේෂ එකක්. පින්වත්නි, මේ අවස්ථාව මග හැර ගන්නට එපා. **දට්ඨබ්බ සූත්‍රයේ** මෙසේ සඳහන් වෙනවා. "සද්ධා ඉන්ද්‍රිය කොහි ලා දත යුතු ද?" "සෝතාපත්ති අංග හතරෙහි ලා සද්ධා ඉන්ද්‍රිය දත යුතු යි."

පෙන්වා දෙන්නේ, මාර්ග ඵල වල වැඩිවීමක් යනු සද්ධා ඉන්ද්‍රියේ දියුණුවක් බව යි. රහතන් වහන්සේ ගේ ඉන්ද්‍රියන් සම්පූර්ණ යි. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඊට වඩා අඩු යි, අනාගාමී කෙනා ගේ. ඊට වඩා අඩු යි, සකදාගාමී කෙනා ගේ. ඊට වඩා අඩු යි, සෝතාපන්න කෙනා ගේ. ධම්මානුසාරී, සද්ධානුසාරී. උතුමන් වහන්සේ ගේ එනම් ඉහළ මාර්ග ඵල කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන 'අවෙච්චප්පසාද' හෙවත් පැහැදීමේ වැඩි වීමයි. ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රියේ දියුණුවක්. ඒ බව පැහැදිලි යි.

පාලියෙන් මෙහෙම යි සඳහන් වන්නේ, **ඉන්ද්‍රියානං සමත්තා පරිපුරෙත්වා අරහං හෝති. රහතන් වහන්සේගේ ඉන්ද්‍රියන් සම්පූර්ණ යි. තතෝ මුදුතරේහි අනාගාමී හෝති. තතෝ මුදුතරේහි සකදාගාමී හෝති. තතෝ මුදුතරේහි සෝතාපන්නෝ හෝති. තතෝ මුදුතරේහි ධම්මානුසාරී හෝති. තතෝ මුදුතරේහි සද්ධානුසාරී හෝති."** දුතිය සංඛිත්ත සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා. **ඉන්ද්‍රිය වේමත්තතා ඵල වේමත්තතා**

ඉහත පරිදි ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වෙනස් වීමෙන් මාර්ගඵල වෙනස් වෙයි. **තතිය චිත්ථාර සූත්‍රයේ** පෙන්වා දෙනවා. අනාගාමී පස් දෙනා ගේ වෙනසට හේතුවත් ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් ගේ වෙනස්

වීම ම යි. රහතන් වහන්සේ ගේ ඉන්ද්‍රියයන් සම්පූර්ණ යි.

තතෝ මුදුතරේනි අන්තරා පරිනිබ්බාසි හෝති. තතෝ මුදුතරේනි උපහච්ච පරිනිබ්බාසි හෝති. තතෝ මුදුතරේනි අසංඛාර පරිනිබ්බාසි හෝති. තතෝ මුදුතරේනි සසංඛාර පරිනිබ්බාසි හෝති. තතෝ මුදුතරේනි සංඛාර පරිනිබ්බාසි හෝති. තතෝ මුදුතරේනි උද්ධංසෝතෝ හෝති අකණ්ට්ඨගාමී

වික ධීප සුත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා. සෝතාපන්න තුන්දෙනා ගේ වෙනස් වීමටත් හේතුව ඉන්ද්‍රිය වෙනස් වීම යි. සත්තක්ඛන්තූපරම හත්වතාවක් දිව්‍ය මනුස්ස දෙගතියේ උපදී යි. පිරිනිවන් පායි. කෝලං කෝල දෙතුන් වතාවක් දෙව්/ මිනිස් දෙගතියේ උපදීයි. පිරිනිවන් පායි. විකඞ්චි වක වතාවක් පමණක් මිනිස් ලොවට වීයි. පිරිනිවන් පායි. පළමු කෙනාට වඩා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩි යි දෙවෙනි කෙනා ගේ, දෙවෙනි කෙනාට වඩා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩි යි තුන් වැනි කෙනා ගේ.

පටිපන්න සුත්‍රයේ පෙන්වා දෙනවා. මාර්ගයේ ඉන්න අයගෙන් ඵලවල ඉන්න අයගෙන් වෙනස ඉන්ද්‍රියය වෙනස් වීම ම යි. රහතන් වහන්සේගේ ඉන්ද්‍රිය සම්පූර්ණ යි ට ඊට වඩා අඩු යි අරහත් මාර්ගයේ ට ඊට වඩා අඩු යි අනාගාමී අයට, අනාගාමී මාර්ගයේ අයට, සකදාගාමී අයට, සකදාගාමී මාර්ගය අයට, සෝතාපන්න අයට, සෝතාපන්න මාර්ගයේ ඉන්න උතුම් කෙනා. පින්වත්නි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්මය තුලින් හඳුනා ගැනීමෙන් ම යි සද්ධාව ඇති වෙන්නේ.

සංයුත්ත නිකායේ වක්කලී සුත්‍රයේ දී පෙන්වා දෙනවා. ඒ බව වක්කලී ස්වාමීන් වහන්සේ අසනීප වෙලා ඉන්න කොට විතැනට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩියා. අසනීපය ගැන අහන කොට කියනවා. “ස්වාමීනී දැන් අසනීපය එන්ට එන්ට ම වැඩි යි. අඩුවක් දකින්න හැ.” කියලා. ඊට පස්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අහනවා, “හිතේ පසුතැවීමක් එහෙම කියනව ද? වක්කලී.” “එහෙම යි ස්වාමීනී, මට දැන් අසනීපය නිසා හිතර හිතර එන්ට විදිහක් හැ. ඒ නිසා මං හරිම දුකෙන් ඉන්නේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දකින්නට හැතුව.” “අලං වක්කලී” - අතහැරලා දාන්ට වක්කලී. “කිං තේ ඉමනා පුත්තිකායේන දිට්ඨේන” මේ කුණු ශරීරය දැකීමෙන් ඵලය කිම.

පින්වත්නි, දෙතිස් මහා පුරුෂ ලකුණින් පුත්තිමංඨිත සම්බුදු ශ්‍රී දේහය ගැනත් උන්වහන්සේ බලන්නට කිව්වේ ඒ විදිහට යි. එසේ නම් අප ගේ, ඔබ ගේ දේහ ගැන කවර කතා ද? “යෝ ඛෝ වක්කලී ධම්මං පස්සති සෝ මං පස්සති වක්කලී යමෙක් ධර්මය දකී ද ඔහු තටාගතයන්

වහන්සේ දැකිනවා. යෝ මං පස්සති - සෝ ධම්මං පස්සති යමෙක් තථාගතයන් වහන්සේ හඳුනා ගනී ද ඔහු ධර්මය දැකී. ධම්මං හි වක්කල්ලී පස්සන්තෝ මං පස්සති වක්කල්ලී ධර්මය දැකින විටයි තථාගතයන් වහන්සේ දැක ගන්න පුළුවන් වන්නේ.

දීඝ නිකායේ මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දී දිව්‍ය මදුරා මල් වලින් පුදන වෙලාවේ... භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළේ ආමිස පූජාවට වඩා ප්‍රතිපත්ති පූජාව උතුම් බව යි. මීට අමතර ව බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි නො සැලෙන ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය පිහිටීම නිසා ආර්ය ශ්‍රාවක පුතණුවන්ට / දියණිවරුන්ට ලැබෙන වාසි **සංයුත්ත නිකායේ සෝතාපත්ති සංයුක්තයේ** මනාව පෙන්වා දෙනවා. එහි ඇති රාජ සූත්‍රයේ පෙන්වා දෙන්නේ, ධාර්මික ව රට පාලනය කිරීම නිසා සක්විති රජු දිව්‍ය ලෝකයේ උපදී යි. එහෙත් ඔහු ධර්ම හතරකින් යුක්ත නො වීම නිසා දිව්‍ය ලෝකයෙන් චූත වී සතර අපායේ වැටෙයි.

එහෙත් හරියට කෂමක් බීමක් නැතිව කඩමාළු ඇඳගෙන අපහසුවෙන් ජීවිකාව කර ගෙන යන ආර්ය ශ්‍රාවක දරුවා බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි නො සෙල්වෙන පැහැදීම නිසා, ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය ස්ථාවර නිසා, **ඉධ නික්ඛවේ අරියසාවකෝ බුද්ධේ අවෙච්චප්පසාදෙන සමන්නාගතෝ හෝති. ඉතිපි සෝ හගවා....** කිසි දිනක ඔහු සතර අපායේ නො වැටෙයි. ආත්ම භව හතක් ඇතුළත අනිවාර්යෙන් ම අරහත්වයට පත් වෙයි. **සංයුත්ත නිකායේ මජ්ඣිමනිකායෙහි සූත්‍රයේත්, මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේත්** පෙන්වා දෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අවෙච්චප්පසාදය ඇතුළු සෝතාපත්ති අංග හතර පිහිටියෙන් ඔහු කැමැති නම් තමාට තමා ගැන ම මෙසේ ප්‍රකාශ කළ හැකියි. මම නම් ආයේ කවදාවත් නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත ලෝකය සතර අපායේ උපදින්නේ නෑ කියලා උදම් අනන්ත පුළුවන්.

සංයුත්ත නිකායේ දුතිය මිත්තාමච්ච සූත්‍රයේ පෙන්වා දෙනවා. ආනන්ද, ඔබ යම් නෑදෑයෙකුට/මිතුරෙකුට අනුකම්පාවක් තියෙනවා නම් ඒ හැම දෙනා ම බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි අවෙච්චප්පසාදයෙහි සමාදන් කරවන්න. පිහිටුවන්න. මොක ද හේතුව? ආනන්ද, මේ සතර මහා ධාතුන් වෙනස් වෙලා ගියත් කෙනෙකු තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති වූ අවල පැහැදීම කිසි ම විටක වෙනස් නො වන නිසා ඔහු නිරයේ, තිරිසන් ලෝකේ උපදිනවා කියන එක සිද්ධි වෙන්නේ නෑ.

තැබැරිය ශාස්තෘන් වහන්සේගේ ධම්ම වක්කය ඒ ආකාරයෙන් ම පවත්වන **සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ** වදාරනවා **අනාථ පිණ්ඩික**

සුත්‍රයේ දී.... බුද්ධේ අප්පසාදේන සමන්තාගතෝ පභූතදීම නැති අස්සුතවා පුට්ඨප්පතෝ කායස්ස හේදා පරං මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උප්පජ්ජති

මනානාම ශාකසයා දිනක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෙන් මෙහෙම අහනවා. "ස්වාමීනී මම නගරයට ගිය විට නගරයේ කලබල නිසා මට තිසරණය ගැන සිහි කරන්නට අමතක වෙනවා. මට බය යි ඒ වෙලාවට මම මැරුනොත් කෙහේ ගිහිනි උපදියි ද කියලා? මා හායි මහානාම, මා හායි මහානාම අපාපකං තේ මරණං භවිස්සති. මනානාම ඔබ බයවෙන්නට ව්‍යා ඔබ නරක තැනක උපදින්නෙ නෑ. හේතුව? යස්ස කස්සචි මහානාම දීඝරත්තංසද්ධා පරිභාවිතං චිත්තං ඔබ බොහෝ කාලයක් සද්ධාව පුරුදු කරලා තියෙන්නේ.

මජ්ඣිම නිකායේ අලගද්දපම සුත්‍රයේ මෙහෙම යි සඳහන් වන්නේ යෝ යේසං මග්ගි සද්ධාමත්තං පේමමත්තං සබ්බෙ තේ සග්ගපරායණා'ති. යම් කෙනෙකුට තථාගතයන් වහන්සේ ගැන සද්ධා මාත්‍රයක්, ප්‍රේම මාත්‍රයක් තිබුණොත් ඒ හැම දෙනා ම සුගතියේ උපදිනවා.

ජත්තමානවක තෙරුවන් සරණේ පිහිටියා. නමුත් ඒ මොහොතේ ම සොරුන් ගෙන් මැරුම් කාලා දෙවියන් අතර ඉපදිලා උදම් අහනවා. මම ටික වෙලාව යි තෙරුවන් සරණ ගිහිනි සිල්පද පහ රැක්කේ මම ඒ මොහොතේ ම දෙවි ලොව උපන්නා කියලා. ඒ වගේ ම යි, යේ කේචි නික්ඛචේ මග්ගි අවෙච්චප්පසාදේන සමන්තාගතා සබ්බෙ තේ සෝතාපන්නා තථාගතයන් වහන්සේ ගැන නො සැලෙහ පභූතදීම ඇති සියලු දෙනා ම සෝතාපන්න යි.

සකුළුදාසි පරිබ්‍රාජකයා කියනවා ස්වාමීනී, හිගන්ධ නාට පුත්ත / පකුඛ කච්චායන..... වගේ අය දහම් දෙසද් දී. ඒ ශ්‍රාවකයෝ වාද කරනවා. "අපි ඔයට වඩා දන්නවා. ඕක ඔනොම වෙයි මෙහෙම වෙයි කියලා වාද කරනවා. ශාස්තෘන් වහන්සේට කතා කරන්නට ඉඩ දෙන්නේ නෑ. ඒත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දහම් දෙසද් දී ශ්‍රාවකයන් අතර පුංචි ශබ්දයක්වත් ඇහෙන්නේ නෑ. ස්වාමීනී, මම අහලා තියනවා දවසක් වක ශ්‍රාවකයෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දහම් දෙසද් දී උගුර පාදලා, චිතැන හිටපු වෙත ස්වාමීනී වහන්සේ නමක් දණහිසෙන් තට්ටු කරලා හා හා නිශ්ශබ්ද වෙන්න! ශාස්තෘන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කරනවා කිව්වා. සිවුරු ඇරලා ගිය අයත් පසුතැවෙනවා අනේ අපිට පින් නැතුව ගියා කියලා තිසරණේ ගුණ ම යි කියන්නේ."

බුදු සම්පූර්ණ අහනවා, "පින්වත, තථාගතයන් වහන්සේට මෙ පමණ

ගරු කරන්නේ ඇයි කියල ද ඔබ හිතන්නේ?" සකුළුදායි කියනවා අපි හිතන්නේ කරුණු 5 ක් නිසා.

- භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අඩුවෙන් දානේ වළඳන නිසා ටිකක් වැළඳීම වර්ණනා කරන නිසා.
- ලැබුණ විවරයෙන් සතුවීම / වර්ණනා කිරීම.
- ලද පිංඬපාතයෙන් ජීවත් වීම / වර්ණනා කරනවා.
- ලද සේනාසනයෙන් ජීවත් වෙනවා / වර්ණනා කරනවා.
- විවේකයේ ඇලී සිටින කෙනෙක් / විවේකයේ ඇලී සිටීම, වර්ණනා කරන කෙනෙක් ඔය කියන විදිහට තමයි පැහැදිලි ඉන්නේ.

සකුළුදායි ඔය කරුණු පහ නිසා නෙමෙයි මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදිලිව සිටින්නේ. ඉතින් ඔබ කිව්ව නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අඩුවෙන් වළඳන නිසා තමයි මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදිලිව ඉන්නේ කියලා. ඒක වෙන් න ධරු දෙයක් මොකද මගේ සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉන්නවා බෙලි ගෙඩියක් තරම් දානේ වළඳන. ඒ වගේ ම බෙලි ගෙඩි භාග්‍යයක් තරම් දානේ වළඳන. ඒත් ඉතින් මම සමහර දවස්වලට පාත්‍රය පිරෙන්න ම දානේ වළඳන අවස්ථා තියෙනවා. ඉතින් ඒක දකින අර බෙලිගෙඩියක් තරම් දානේ වළඳන පිරිස මට නො පැහැදෙන්න විපැයි. විනෙම වෙන්නේ නෑ.

දෙවන කාරණය ඔබ කිව්වා ලැබෙන සිවුරකින් සැහීමකට පත් වෙලා ඒක වර්ණනා කරන නිසා තමයි මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදිලිව සිටින්නේ කියලා. ඒක වෙන් න ධරු දෙයක්. මොක ද මගේ සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉන්නවා ඒ අය මිනි ඔතන රෙදි, කසළ ගොඩවල්වලින් එකතු කර ගත්ත රෙදි, පාරවල්වල අයිනේ මිනිස්සු ඇඳලා අත හැරපු රෙදි කෑලි එකතු කරලා සිවුරු හදා ගෙන පඬු ගසලා සිවුරු පොරවන අය. ඒත් ඉතින් සකුළුදායි, සමහර දවස්වලට මම දායකයන් දෙන ඉතා වටිනා සිවුරු අඳින අවස්ථා තියෙනවා. අන්න එවිට අර පාංශුකුල සිවුරු පමණක් පොරවන ශ්‍රාවකයන් මට නො පැහැදෙන්න විපැයි. විනෙම වෙන්නේ නෑ.

තුන් වන කාරණය ඔබ කිවා නේ ද ලැබෙන පිණ්ඩපාතයකින් පමණක් මම සැහීමකට පත් වන නිසා මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදිලිව සිටිනවා කියලා. ඒක නම් වෙන් න ධරු එකක්. මොක ද මගේ සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉන්නවා මුළු ජීවිත කාලය ම පිණ්ඩපාතයෙන් තමයි ජීවත් වෙන්නේ. ඒත් ඉතින් සමහර දවස්වලට මම රජවරු, සිටුවරු, මැති

ඇමතිවරු ආරාධනා කරලා පූජා කරන ඉතා ප්‍රණීත ආහාර වලදෙනවා. ඉතින් ජීවිත කාලය ම පිණිඳිපාතයෙන් ජීවත්වෙන මගේ ශ්‍රාවකයෝ මේක දැකලා නො පැහැදෙන්න ඵප්පය. ඵහෙම වෙන්හේ හෑ.

හතර වන ඵක ඕබ කිව්වා හේ ද ලැබෙන සේනාසනයකින් මම සෑහීමකට පත්වන නිසා මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදෙනවා කියලා. ඵ්කත් වැරදි යි. මොක ද මගේ සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉන්නවා මුළු ජීවිත කාලය ම දුර අෂත රුක් මුල්වල තමයි සිටින්නේ. ඵ් අය දවස් පහළොවකට සැරයක් පෝය කරන්න විතර යි ඵලියට ඵන්නේ. ඵ් වුණාට සකුළුදායි මම රජවරු, සිටුවරු, ඇමතිවරු විසින් පූජා කරන ලද සඳුන් ලියෙන් කරපු සෙනසුන්වල වාසය කරනවා. ඉතින් ඵ්ක දකින අර ජීවිත කාලයේ ම වනයේ සිටින ශ්‍රාවකයෝ මා කෙරෙහි නො පැහැදෙන්න ඵප්පය. ඵහෙම වෙන්හේ හෑ.

පස් වන කරුණා තමයි ඕබ කිව්වේ මම හුදෙකලා විවේකයේ ඇලී වාසය කරන නිසා තමයි මගේ ශ්‍රාවකයෝ මට පැහැදෙන්නේ කියලා. ඉතින් ඵ්කත් වැරදියි හේ. මොක ද මගේ සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉන්නවා ඕවුන් ජීවිත කාලය ම අෂත සෙනසුන්වල විවේකයේ ඇලී වාසය කරනවා. ඵ්ත් සකුළුදායි, මම සමහර දවස්වල විශාල පිරිස් පිරිවරා ගෙන නගරයේ වාසය කරන අවස්ථා තියෙනවා. ඉතින් ඵ්ක දකින අර ශ්‍රාවකයෝ මා කෙරෙහි නො පැහැදෙන්න ඵප්පය. ඵහෙම වෙන්හේ හෑ.

හාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළා. සකුළුදායි, වෙන කරුණු පහක් තියෙනවා තථාගතයන් වහන්සේට ගරු සත්කාර පවත්වන්න. හොඳට මතක තියාගන්න. ඵ් තමා අධි ශීලය, අධි ප්‍රඥාව, සර්වඥතා ඤාණ දර්ශනය, දුකට පත් වූ ජනතාවට වතුරාර්ඝ සත්‍යය කියාදීම, පිළිපදින්නට ශ්‍රේෂ්ඨ වැඩපිළිවෙක් කියා දීම.

තථාගතයන් වහන්සේ උත්තම සීලස්කන්ධයකින් සමන්විත යි. අරහං ගුණය විමංසන සුත්‍රයේ පෙන්වා දෙනවා. මේ විදිහට. ඇසින් හොඳට බලද්දී හැත්තමි කණින් හොඳට අහද්දී සොයා ගන්නට පුළුවන් තථාගතයන් වහන්සේට කෙළෙස් තියෙනවා හැද් ද සොයා බලන්නට විමසන්නට. සාමාන්‍යය කෙනෙකු ගේ නමි ඇසින් හොඳට බලද්දී කණින් හොඳට අහද්දී අල්ලා ගන්නට පුළුවන් කෙළෙස් තියෙනවා තමයි. නමුත් තථාගතයන් වහන්සේ තුළ ඵහෙම කෙළෙස් ඇති වෙන බවක් දැක ගන්ට බෑ. කළින් කළට සොයා ගන්නට පුළුවන් කෙළෙස් තථාගතයන් වහන්සේ තුළ දැක ගන්නට හෑ.

ඉතා හොඳ පිරිසිදු දේවල් දැක්වීමට අහන්ට ලැබෙනවා ද? ඔව්. අන්ත විවැහි පාර්ශුද්ධ දේවල් තර්ගතයන් වහන්සේ තුළ දැක්වීමට ලැබෙනවා. උන්වහන්සේ ඒ පිරිසිදු මාර්ගයන් යුක්ත යි. නිකෙළෙස් සන්තානයකින්, ඒ පිරිසිදු මාර්ගය අරමුණු කර ගෙන යි ඉන්නේ. විස්තර කරපු ආකාරයට තර්ගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් පිහිටියා නම් පින්වත් මහණෙනි, අන්ත ඒ ශ්‍රද්ධාවට කියන්නේ ආකාරවහි ශ්‍රද්ධාව කියල යි. ඒ ශ්‍රද්ධාව අවබෝධය මුල් කර ගත්තු දැඩි වකක්. මේ ලෝකයේ ශ්‍රමණයෙකුට, බ්‍රාහ්මණයෙකුට, දෙවියෙකුට, මාරයෙකුට, බ්‍රහ්මයෙකුට, වෙන කිසිවෙකුට හෝ වෙනස් කළ නො හැකි වකක්.

පින්වත් මහණෙනි, තර්ගතයන් වහන්සේ ගැන ධර්මයට අනුව පරික්ෂා කරලා බලන්නට ඕනේ ඔය විදිහට ම යි. තව දුරටත් අරහං ගුණයට උදාහරණ සිහි කරලා බලමු. **මාරධීතු සුත්‍රය** රාගය, ආශාව දුරු කලා බවට සාක්ෂි සපයනවා. නාලාගිරි දමනය - භය, ද්වේශය දුරු කලා බවට හොඳම සාක්ෂි සපයනවා. කිසිම විටක මුළාවට පත් වුණේ නෑ - මෝහය දුරු කලා. සතර සතිපට්ඨානයේ / සිහියෙන් සිටින උත්තමයන් අතර උන්වහන්සේ අග්‍රයි. (මාරයා අවුරුදු හතක් තිස්සේ පියවරක් පාසා) වැරැද්දක් අල්ලන්නට ආවා අනු වුණේ නෑ. මාරයා අන්තිමට ලැජ්ජාවට පත් වෙලා යන්නට ගියා.

තර්ගතයන් වහන්සේ උත්තම ප්‍රඥාස්කන්ධයකින් යුක්ත යි. සම්මා සම්බුදු ගුණය. උදා:- **මහා සිහනාද සුත්‍රය** / දසබල ඤාණ. සුනක්ඛත්ත කියන ලිච්ඡවි කුමාරයා විශාලා මහනුවර සෙනග මැදට පැනලා මේ විදිහට කියන්නට ගත්තා. ඔය ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ට මනුස්ස ජීවිතයේ ඉහළින් දියුණු කරපු විශේෂ අමුතු ඥානයක් නෑ. උන්වහන්සේ තර්කානුකූල ව කතා කරන්නට දන්නවා. හොඳට විමසන්නටත් දන්නවා. ඒවා පාවිච්චි කරලා තමයි ධර්මය දේශනා කරන්නේ. මේ කර්තව්‍ය ඇතුළත සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සැළ කලා. පින්වත් සාර්පුත්ත සුනක්ඛත්ත කියන හිස් පුරුෂයාට මා තුළ තිබෙන මේ ගුණ ධර්ම අවබෝධ කර ගන්නට බැර වුණා. පින්වත් සාර්පුත්ත තර්ගතයන් වහන්සේට බල දහයක් තියෙනවා.

සිද්ධ වෙන්නට පුළුවන් දේ, සිද්ධ වෙන්නට පුළුවන් දෙයක් හැටියටත් සිද්ධ වෙන්න බැර දේ සිද්ධ වෙන්නට බැර දෙයක් හැටියටත් ඒ ආකාරයෙන් ම යථාර්ථයක් වශයෙන් අවබෝධ කරල යි ඉන්නේ. ඒ අවබෝධය තර්ගතයන් වහන්සේ ගේ තර්ගත බලයක්. ඒ තර්ගත බලයට පැමිණිලා තමයි තර්ගතයන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ප්‍රකාශ කරන්නේ. පිරිස් මැද සිංහනාද කරන්නේ. උතුම් ධර්ම වකුය

පවත්වන්නේ.

අතීත, අනාගත, වර්තමාන කාලයන්ට අයත් වී කෙරෙන කාර්යයන්ට ලැබෙන විපාක ගැන හේතුව වශයෙන්, තැන් වශයෙන්, ඒ ආකාරයට ම, යථාර්ථයක් හැටියට ම අවබෝධයක් තථාගතයන් වහන්සේට තිසනවා. ඒ අවබෝධය තථාගතයන් වහන්සේ ගේ තථාගත බලයක්. ඒ තථාගත බලයට පැමිණිලා තමයි තථාගතයන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ප්‍රකාශ කරන්නේ. පිරිස් මැද සිංහනාද කරන්නේ. ඒ උතුම් ධර්මවක්‍රය පවත්වන්නේ.

ඕනෑ ම ආකාරයක උපතක් කරා යන්ට හේතු වන සෑම වැඩපිළිවෙලක් ගැන ම තථාගතයන් වහන්සේට පරිපූර්ණ අවබෝධයක් තිසෙනවා.

නොයෙක් ස්වභාවයෙන් යුතු, විවිධ ස්වභාවයෙන් යුතු සෑම වැඩපිළිවෙලක් ගැන ම තථාගතයන් වහන්සේට පරිපූර්ණ අවබෝධයක් තිසෙනවා.

නොයෙක් ජීවිතවලට මේ සත්ත්වයන් සකස් වෙච්ච යන ආකාරය ගැන තථාගතයන් වහන්සේට පරිපූර්ණ අවබෝධයක් තිසෙනවා.

ඕනෑ ම සත්ත්වයෙකු ගේ, පුද්ගලයෙකු ගේ, ජීවිත ඇතුළේ තිසෙන හැඩෑ ම හැකියාව දියුණුවන හැටිත්, පිරිහෙන හැටිත් ගැන තථාගතයන් වහන්සේට පරිපූර්ණ අවබෝධයක් තිසෙනවා.

ධ්‍යාන ගැන, හිත කෙළෙස්වලින් නිදහස් කරන ක්‍රමය ගැන, සමාධි ගැන, සමාපත්ති ගැන. ඒවා පිරිහෙන්නේ කොහොම ද ඒවා පිරිසිදු කර ගන්නේ කොහොම ද කියන වික ගැන පරිපූර්ණ අවබෝධයක් තිසෙනවා.

තමන් කළින් ගත කළ ජීවිත ගැන තමන් වහන්සේට කැමැති තරමක් සිහි කරන්නට පුළුවන්.

මිනිස් ඇස ඉක්මවා ගිය දිව්‍යමය ඇස්, කන්, සත්ත්වයන් උපදින, චුතවෙන, ආයේ උපදින පහත් උපතක් කරා යන උසස් උපතක් කරා යන සුගති, දුගතිවලට යන හැටි තථාගතයන් වහන්සේට දැකගන්නට පුළුවන්. අනේ මේ සත්ත්වයන්, සිහින් කයින්, වචනයෙන් වැරදි කරලා. ආර්යයන් වහන්සේලාට උපවාද කරලා. මිත්‍යාදෘෂ්ටික ආගම් අදහලා. මිත්‍යාදෘෂ්ටික ව ජීවත් වෙලා අපායේ උපදින ආකාරය.

ඒ වාගේ ම යහපතේ යෙදිලා සිතින්, කයින් වචනයෙන් යහපත් වෙලා. ආර්යයන් වහන්සේලාට නින්දා කරන්නේ නැතුව. සම්මා

දිට්ඨියෙන් යුතුව ජීවත් වෙලා. ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රියයන් දියුණු කර ගෙන. සුගතියේ උපදින ආකාරය දැක්වනට පුළුවන්.

චිත්ත විමුක්තියක්, ප්‍රඥා විමුක්තියක් තමන් ගේ ම දියුණු කරපු ඥානයෙන් තමයි අවබෝධ කර ගෙන එය සාක්ෂාත් කරගෙන ඉන්නේ. ආශ්‍රවයන් ක්ෂය කිරීම තුළින් අනාශ්‍රව බවට පත් වෙලා චිත්ත විමුක්තියත් ප්‍රඥා විමුක්තියත් ඒ ආසවක්ඛය ඥාණයත් තථාගතයත් වහන්සේ ගේ තවත් බලයක්.

ශ්‍රාවකයෝ මා ළඟට එනවා බොහෝ ම දුකෙනුත් දුකට පත් වෙලා මම ඔවුන්ට දුක ගැන කියලා දෙනවා. දුක හට ගැනීම ගැන, දුක නැති වීම ගැන, දුක නිරුද්ධ වීමේ මග ගැන අන්න ඒ විදිහට යි අපි අවබෝධයෙන් ම ශ්‍රද්ධාවේ මුල් බැස ගන්නේ.

යමෙක් වනාහි තථාගතයන් වහන්සේ ගේ සම්බුද්ධත්වය නො පිළිගනී ද? ඔහු වනාහි දිළිස්දෙක්. මහා තණ්හාසංඛය සුත්‍රයේ පෙන්වා දෙන ආකාරයට. යමෙක් පටිච්ච සමුප්පාදය දකිනවා නම් ඔහු ධර්මය දකී. යමෙක් ධර්මය දකී නම් ඔහු පටිච්ච සමුප්පාදය දකී. පටිච්ච සමුප්පාදය සත්‍යයක් බව අවබෝධ වුණොත් ඔහු වෙත ආගමක් කරා යන්නෑ. සත්‍යය ඥානයට පැමිණෙනවා. සම්මා සම්බුද්ධත්වය මුළු හදවතින් ම පිළිගන්නවා. ඒ කෙනා තමයි සෝතාපන්න කෙනා. ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය මුල් බැස ගත් කෙනා. පින්වත්නි, අපිත් එතැනට යි මුලින් ම එන්නට ඕනේ.

ඤාණ වන්දු සුත්‍රයේ ඒ කෙනා නම් කරන්නේ මේ විදිහට ම යි. දිට්ඨි සම්පන්නෝ සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්ත කෙනා. **දස්සන සම්පන්නෝ** ආර්ය සත්‍ය දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනා. **ආගතෝ ඉමං සද්ධම්මං** මේ සද්ධර්මයට පැමිණුන කෙනා. **පස්සති ඉමං සද්ධම්මං** මේ සද්ධර්මය දකින කෙනා. **සේඛෙන ඤාණේන සමන්නාගතෝ** ආර්ය මාර්ගයේ හික්මෙන කෙනා. **සේඛාය විජ්ජාය සමන්නාගතෝ** ආර්ය මාර්ගය ගැන අවබෝධය තිබෙන කෙනා. **ධම්මසෝතං සමාපන්නෝ** දහම් සැඩ පහරට පැමිණුනු කෙනා. **අරයෝ නිබ්බේදිකපඤ්ඤෝ** ආර්යය භාවයට පත් කර වන කළ කිරීමෙන් යුක්ත කෙනා. **අමතද්වාරං ආහව්වතිට්ඨති** ඒ අමා නිවන් දොරේ හේත්තු වී වැදී වැදී සිටින කෙනා.

ධම්ම දායාද සුත්‍රයේ පෙන්වා දෙනවා මේ ආකාරයට ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය මුල් බැස ගත් කෙනා හැම විටක ම ක්‍රියා කරන්නේ මේ ආකාරයට යි. ඒක දහම් කැඩපතක්. (දහම් කැඩපතෙන් ඔබ දෙස බලා ගන්න.) ලෝභය නැති කිරීම පිණිස යි. ද්වේශය නැති කිරීම පිණිස යි. ක්‍රෝධය

නැති කිරීම පිණිස යි. බද්ධ වෛරය නැති කිරීම පිණිස යි. ඇති ගුණ මැකීම නැති කිරීම පිණිස යි. එකට එක කිරීම නැති කිරීම පිණිස යි. මසුරුකම නැති කිරීම පිණිස යි. ශුද්ධා ඉන්ද්‍රිය දියුණුවන කෙනා. ගුණවන්තයන් ලෙස රතපෑම දුරු කිරීමට කටයුතු කරයි. කෙරුටික කපටිකම් නැති කිරීම පිණිස යි කටයුතු කරන්නේ. ධර්මානුකූල අදහසට විරුද්ධව දැඩි මතයේ සිටීම නැති කිරීම පිණිස යි. උත්සාහය අනුන්ට ඉහළින් පෙනී සිටීම නැති කිරීම පිණිස යි. මාන්තයෙන් ඉදිමීම නැති කිරීම පිණිස යි. තමන් ගැන ඕනෑවට වඩා හිතට ගැනීම නැති කිරීම පිණිස යි. බාහිර කටයුතුවල යෙදෙමින් ධර්ම මාර්ගයේ ප්‍රමාදවීම නැති කිරීම පිණිස යි කටයුතු කරන්නේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැනගෙන ම යි. දැකගෙන ම යි අවබෝධ කරල ම යි. කාරණා සහිතව ම යි දහම් දෙසන්නේ. තථාගතයන් වහන්සේ විශාරද ඤාණ හතරෙන් යුතුව ම යි ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ප්‍රකාශ කරන්නේ. තථාගතයන් වහන්සේ පිරිස් මැද සිංහනාද කරන්නේ. තථාගතයන් වහන්සේ උතුම් ධම්මචක්කය පවත්වන්නේ.

ඔබ වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධයි කියලා ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ වුණාට ඔබවහන්සේ මේ ධර්මය අවබෝධ කරලා නෑ. කියලා කිසි ම කෙනෙකුට අභියෝග කරන්නට බෑ. ඒ නිසා මම ඉන්නේ හරිම නිදහස් සිතින්. කිසි ම බයක් නැති සිතින්. විශාරද බවට පත් වෙලයි ඉන්නේ.

සියලු ආශ්‍රව ප්‍රභාණය වුණා කියලා ඔබවහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ වුණාට ඔබ වහන්සේට මේ ආශ්‍රව ප්‍රභාණය වෙලා නෑ කියලා කිසි ම කෙනෙකුට අභියෝග කරන්නට බෑ.

ඉතින් ඔබවහන්සේ කිව්වට ධර්මය අවබෝධ කරන කෙනෙකුට මේ මේ දේවල් අනතුරුදායක යි කියලා, ඒ කියන අනතුරුදායක දේවල් කළා ම කිසි ම අනතුරක් නෑ කියලා ලෝකේ කිසි කෙනෙකුට කරුණු සහිත ව අභියෝග කරන්නට බෑ.

ඔබවහන්සේ ධර්මය දේශනා කරලා තියෙන්නේ දුකින් නිදහස් වීම සඳහා ය කියලා කිව්වත් ඒ ධර්මය අනුගමනය කරලා දුකෙන් නිදහස් වෙන්නට බෑ කියලා කිසි ම කෙනෙකුට කරුණු සහිත ව ප්‍රකාශ කරන්නට බෑ.

ශ්‍රාවකයින්ට පිළිපදින්නට වැඩිපිළිවෙලක් කියා දෙනවා. එම වැඩිපිළිවෙල තුළ ඇතුළත් වන්නේ සතර සතිපට්ඨානය, සතර සමස්ත්පධාන චර්යය, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සප්ත බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, ධ්‍යාන හතර, ගොරෝසු කයින් මනෝමය

කය ඉවත් කරන විදිය, අනේකවිධ ඉද්ධිවිධ ඥාණය, දිව්‍ය කණ හා දිව්‍ය ශ්‍රවණය ඉපදවීම, අනුන්ගේ සිත් දැන ගන්නා ආකාරය, අතීත ජීවිත සිහි කිරීමේ ඥානය, චුතිය, උපත පිළිබඳ ඥානය, සියලු ආශ්‍රවයන් ක්ෂය වීමෙන් මේ ජීවිතයේ දී ම නිවන් අවබෝධ කර ගෙන උතුම් අර්හත්වයට පත්වන ආකාරය වදාළ සේක.

පින්වත්නි, මේ විදිහට යි අපි ශ්‍රද්ධාවට එන්ට ඕනේ.

ධයං චිරාතං අමතං පණීතං - යදජ්ඣධගා සකප්පමුනි සමාහිතෝ න තේන ධම්මෙන සමත්ථි කිඤ්චි - ඉධමිපි ධම්මේ රතනං පණීතං ඒතේන සච්චෙන සුවත්ථි හෝතු.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, දුක කෂය කරන සසරේ නො ඇලීම ඇති කරන අමෘතය ලබා දෙන, ප්‍රණීත වූ නිර්වානය ඇති කරදෙන, සමාහිත වූ සිත් ඇති, ශාක්‍ය මුනින්ද්‍රයාණන් යමක් වදාරා ඇද්ද, ඒ ධර්මය හා සමාන වෙන ධර්මයක් නැත. මේ සත්‍යයෙන් සෙත් වේවා.

මහාසිහනාද සුත්‍රයේ දී, සැරියුත් තෙරුන්ට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළේ පින්වත් සාරිපුත්ත, තථාගතයන් වහන්සේ. නිරය ගැන දන්නවා. නිරයේ උපදින්නට හේතුවන මඟත් දන්නවා. නිරයේ උපදින්නට හේතුවන වැඩපිළිවෙළත් දන්නවා. නිරයේ ඉපදිලා සතුන් දුක් විඳිනවාත් මම දකිනවා. ඔය ආකාරයට ම තිරිසන්, ප්‍රේතලෝකවල ඉපදිලා දුක් විඳින ආකාරයත්. දිව්‍යලෝකවල ඉපදිලා සැප විඳින ආකාරයත් දන්නවා, දකිනවා. උන්වහන්සේගේ මේ සියලු ලෝක පිළිබඳ අවබෝධය විශේෂ වකක්.

හිතතමාහි ශ්‍රාවක දරුවා මේ විදිහට යි පිළිගන්නේ. ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය දියුණු කරන්නේ. **“ඒතානං න ජානාමි. එත්ත ව පනානං භගවතෝ සද්ධාය ගච්ඡාමි”**. ඒ කරුණ මම දන්නේ නැහැ - ඒ කරුණ මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගැන සද්ධාවෙන් අදහමි. (අංගුත්තර නිකායේ පඤ්චක භිපාතය)

අදටත් අපි හැම දෙනා ම සිල්පද වලින් දමනය වෙනවා හේ ද? වූල සච්චක, රූපය නිත්‍ය යි, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය කියා වාදයට එන විට, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, රජතුමාගේ දඬුවම්වලට කෙනෙක් භාජනය වෙන විට රූපය නිත්‍ය කියා කෙසේ පවත්වා ගන්ට ද කියා උපමාවක් දේශනා කරමින්, සච්චකගේ මිත්‍යාදෘෂ්ටිය බිඳිමින් සච්චක ඔබ මේ කාරණා දන්නවා ද කියා වදාළා,

හිතසුචක් අනුත්තරීය කරුණු තුනකින් සමන්විත යි. ඒ රහතන්

වහන්සේලා දැකීමෙනුත් අනුත්තරීය යි. ප්‍රතිපත්තියෙනුත් අනුත්තරීය යි. විමුක්තියෙනුත් අනුත්තරීය යි.

පින්වත් අග්ගිවෙස්සන විමුක්ත සිත් ඇති භික්ෂුව තටාගනයන් වහන්සේට, සත්කාර කරනවා, ගෞරව කරනවා, බුහුමන් කරනවා, පූජා පවත්වනවා.

ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවබෝධ කළ සේක. අන් අයට ද අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස දහම් දෙසන සේක. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දමනය වූ සේක. අන් අයට ද දමනය වීමට දහම් දෙසන සේක. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සසරින් එතෙරට වැඩි සේක. අන් අයටත් සසරින් එතෙර වීමට දහම් දෙසන සේක. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවුන සේක. අන් අයට ද පිරිනිවන්පාන්නට දහම් දෙසන සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සවන් දී ගෙන හිටපු සච්චක කියනවා, "ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපි ම යි හිතුවක්කාර වුණේ අපට ම යි වැරදුණේ".

මද කීපුන ඇතෙක් එක්ක හැප්පිල කෙනෙක් බේරෙන්නට පුළුවන් වුණත්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමඟ හැප්පිල නම් සෙනක් වෙන්නේ නෑ. ඇවිලෙන ගින්නක් එක්ක හැප්පිල සෙනක් වෙන්නට පුළුවන් ඒත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක්ක හැප්පෙන්නට ගිහිල්ලා සෙනක් නම් වෙන්නේ නෑ. විෂඤේර සර්පයෙක් එක්ක හැප්පෙන්නට ගිහිල්ලා සෙනක් වෙන්නට පුළුවන් ඒත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමඟ හැප්පෙන්නට ගිහිල්ලා නම් සෙනක් වෙන්නේ නෑ. මෙහෙම කියපු සච්චක ස්වාමීනි, අපට සමාව දෙන සේක් වා හෙට අප ගේ දානය පිළිගන්නා සේක් වා කියලා දානයට ආරාධනා කළා. දමනය වුණා. තෙරුවන් සරණ ගියා.

උදාහරණයක් විදිනට සිහි කරලා බලන්න. ධම්මවක්ක පවත්වන සූත්‍රය ඇසීමට දිව්‍යලෝක, බ්‍රහ්මලෝක, මනුලොවත් සමඟ ලෝක විසි දෙකකින් සම්බන්ධ වුණා. වූල රාහුලෝවාද සූත්‍රයට සවන් දීමට විශාල දෙවිපිරිසක් සම්බන්ධ වුණා. උන්වහන්සේ දෙවි මිනිසුන්ට ගුරුවරයාණන් වන සේක.

වතුරාර්‍ය සත්‍යය අවබෝධ කොට ගෙන, අන් අයට ද අවබෝධ කිරීමට ඉතා සුන්දර ලෙස පැහැදිලි ලෙස, පැහැදිලි වචනවලින් අර්ථවලින් සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම පැහැදිලි ලෙස වදාළ සේක.

අප මෙතෙක් කතා කළ සියලු සම්බුදු ගුණ දරා ගැනීමට තරම් භාග්‍යවන්ත වන සේක. අනන්ත ගුණය, අනන්ත නුවණ, අනන්ත සිල්ල, අනන්ත චීර්‍යය ඇති සේක.

හිරු සඳු චලිය පරදින ප්‍රඥාලෝකය දරා ගැනීමට තරම් භාග්‍යවන්ත වන සේක. අපට ද ඒ ප්‍රඥාව ලබා දුන් සේක. මහා කරුණාවෙන් සිසිල් වී ගිය හදමඬලක් දරා ගැනීමට තරම් භාග්‍යවන්ත වන සේක. පින්වත්නි, මේ ආකාරයට බුදු ගුණ භාවනා වශයෙන් ප්‍රගුණ කිරීම නිවන් මඟ ලෙස බොහෝ දෙනා පෙන්වා දෙනවා.

චූලගෝලපාල සූත්‍රයේ දී පෙන්වා දුන්නේ අහං බෝ පන හික්බවේ කුසලෝ ඉමස්ස ලෝකස්ස පින්වත් මහණෙනි, තථාගතයන් වහන්සේ මේ ලෝකය ගැනත් දක්‍ෂ්‍ය ශී. කුසලෝ පරස්ස ලෝකස්ස පරලොච ගැනත් දක්‍ෂ්‍ය ශී. කුසලෝ මාරධෙය්‍යස්ස මාරයාට අයිති දේ ගැනත් දක්‍ෂ්‍ය ශී. කුසලෝ අමාරධෙය්‍යස්ස මාරයාට අයිති නැති දේ ගැන දකින්නට දක්‍ෂ්‍ය ශී. කුසලෝ මච්චුධෙය්‍යස්ස මරණයට අයිති දේ ගැන දකින්නට දක්‍ෂ්‍ය ශී. කුසලෝ අමච්චුධෙය්‍යස්ස මරණයට අයිති නැති දේ දකින්නට දක්‍ෂ්‍ය ශී.

ඉතින් යම් කෙනෙක් මෙසේ වූ තථාගතයන් වහන්සේට ඇහුම්කම් දෙන්න ඕන. සද්ධාව ඇති කර ගන්න ඕන කියලා හිතුවත් වියාට ඒක බොහෝ කාලයක් හිත සුව පිණිස පවතිනවා. සියලු දේ දන්නා බුදු සම්ඳුන් සමස්ථ ලෝකය ම අවබෝධ කර ගෙන කිසි භයක් නැති අමා නිවන ලබා ගන්නට අමා දොර විවෘත කළා. පාපී මාරයාගේ තෘෂ්ණාව නැමති සැඬවතුර පහර නැති කළා. විනාශ කළා. ඒ නිසා ම පින්වත් මහණෙනි, ඔබ ගොඩාක් සතුටින් ඉන්න ඕන. අමා නිවන ම ශී පතන්නට ඕන.

මේ පින්වත් හැම දෙනාටමත් මෙන්න මේ ආකාරයට ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රියන් දියුණු කරගත අමා නිවන් සුව ලැබීමට මේ ධර්මශ්‍රවණය උපකාරයක් ම වේවා.

හෘද්! හෘද්!! හෘද්!!!

මහලේඛනවේ පිහිටුව වක්කානය

විවිධ ඉන්ද්‍රිය

ගරුකව මහා සංකල්පනයෙන් අවසරයි.
සුද්ධාවන්ත ජිවිතය,

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකයට මහා පුරුෂ ලක්ෂණ තිස්දෙකකින් යුතුව කෙනෙක් උපදිනවා කියන කාරණය ඉතාමත් දුර්ලභව සිදුවන දෙයක් හැටියට. උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ විදිහට මහා පුරුෂ ලක්ෂණ තිස් දෙකකින් යුක්තව කෙනෙක් ඉපදුණාට පස්සේ වියා පෘථිවි තලය ම පාලනය කරන සක්විති රජ කෙනෙක් වෙනවා. එහෙම නො වුණ හොත් ලොව්තුරා සම්බුද්ධත්වයට පත්වෙනවා. මහා පුරුෂ ලක්ෂණ තිස් දෙකකින් යුක්තව කෙනෙක් ඉපදුණාට පස්සේ වියාට තිබෙන්නේ ගති දෙකයි. එක්කෝ සක්විති රජකම, හැත්තමී බුදු බව.

ඉතින් මේ විදිහට මහා පුරුෂ ලකුණු තිස්දෙකකින් යුතුව කෙනෙක් මේ ලෝකයේ ඉපදිලා සක්විති රජ බවට පත්වුණාට පස්සේ මේ ලෝකයේ වෙන කාටවත් නො ලැබෙන මාණිකාස රත්න හතක් සක්විති රජුට පහළ වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ සක්විති රජතුමාට ලැබෙනවා කරකැවෙන චක්‍රයක්. ඒක අහසේ පාවෙන එකක්. මේ තුළින් සක්විති රජුට ඕනම රටකට යන්න වන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ඒකට කියනවා **චක්‍ර රත්නය** කියලා. ඒක තමයි සක්විති රජුට පහළ වෙන පළවෙනි මාණිකාස රත්නය. දෙවනි එක තමයි **හස්ති**

රත්නය. අහසින් ගමන් කරන්න පුළුවන් ඉද්ධි බල සම්පන්න හස්තියෙක් ලැබෙනවා, ඒ දෙවෙනි එක. තුන්වෙනි එක **අශ්ව රත්නය** අහසින් ගමන් කළ හැකි අශ්වයෙක් ලැබෙනවා. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා සක්විති රජතුමාට ලැබෙන හතරවෙනි මාණිකය රත්නය තමයි **මණිරත්නය.** මණිරත්නය කියන්නේ ගව්ගාණක් අතට චිලිය විහිදුවාලන මැණිකක්. එතුමාට ලැබෙන පස්වෙනි මාණිකය රත්නය තමයි **ස්ත්‍රී රත්නය.** බොහෝම ගුණාසහපත්, සිල්වත්, කීකරු, නිහතමානී ස්ත්‍රියක් පහළවෙනවා. ඒ තමයි පස්වෙනි මාණිකය රත්නය. හයවෙනි එක **ගහපති රත්නය.** ගුණා යහපත් කීකරු, නිහතමානී සක්විති රජුට ඇප උපස්ථාන කරමින් ළඟින් ම ඉන්න ගහපතියෙක්. ඒ තමයි හයවෙනි මාණිකය රත්නය. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ සක්විති රජුට ලැබෙනවා හැඩ්දැඩි සිරුරු තියෙන ගුණාසහපත් පුත්‍රයන්. ඒකට කියනවා **පරිනායක රත්නය.** එතකොට ඒ තමයි සක්විති රජතුමාට ලැබෙන හත්වෙනි මාණිකය රත්නය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ මාණිකය රත්න හත ම ලැබෙන්නේ සක්විති රජතුමාට විතරයි. මේ ලෝකයේ වෙන කාටවත් ලැබෙන්නේ නෑ. නමුත් පින්වතුනි, දැන් අපට තේරෙනවා මේ මාණිකය රත්න හතෙන් ම ප්‍රයෝජනය ගන්න ලැබෙන්නේ කාටද? සක්විති රජතුමාට පමණයි. සක්විති රජුට ලැබෙන මේ මාණිකය රත්න හත කොයිතරම් වටිනා ඒවා වුවත් මේවයිත් වෙනත් කෙනෙකුට ලැබෙන ලාභයක් නෑ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ මහා පුරුෂ ලකුණු තිස් දෙකකින් යුක්තව ඉපදුණ කෙනෙක් ගිහි ජීවිතය ගැන කළකිරීම ට පත්වෙනවා. මේ විදිහට වියා සාමාන්‍යය ලෝකයා හිතන ක්‍රමයට වඩා ජීවිතය ගැන ගැඹුරින් කල්පනා කරනවා. එතකොට මෙයාට තේරෙනවා ළමා විය අවසන් වීමත් සමඟ ම තරුණ වියට පත් වෙනවා. යොවුන් විය අවසන්වීමත් සමඟම මහළු වියට පත්වෙනවා. හිරෝගීකම අවසන්වීමත් සමඟම රෝගී වෙනවා, ජීවිතය අවසන්වීමත් සමඟම මරණයට පත් වෙනවා. මෙහෙම කල්පනා කරද්දි ගිහි ජීවිතේ ගැන කළ කිරිලා සියළු සැප සම්පත් අතහැර ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන සසරින් විතෙර වීම පිණිස සසුන් පිළිවෙත් පුරමින් උතුම් බඹසර ජීවිතයක් ගත කරමින් ඒ සුන්දර හිචන අවබෝධ කරගෙන ලොවීතුරා බුද්ධ රාජ්‍යට පත්වෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ විදිහට සම්බුද්ධත්වයට පත්වුන බුදුරජාණන් වහන්සේටත් මාණිකය රත්න හතක් පහළ වෙනවා. මේ ලෝකයේ වෙන කිසිම ශාස්තෘන් වහන්සේ නමකට නො ලැබෙන

මාණිකය රත්ත හතක්. මොනවද ඒ? බුදුරජාණන් වහන්සේට ලැබෙන පළවෙනි මාණිකය රත්තය සතර සතිපට්ඨානය. දෙක සතර සමයක් ප්‍රධාන වීර්යය. තුන සතර ඉද්ධිපාද හතර පංච ඉන්ද්‍රිය පස්වෙනි මාණිකය පංච බල හයවෙනි මාණිකය රත්තය සප්ත බොජ්ඣංග හත්වෙනි මාණිකය රත්තය ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේට පහළ වෙන මේ මාණිකය රත්ත දෙව් මිනිස් ලෝකයාට ම සැපත උදා කරදෙනවා, යහපත උදාකර දෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේට පහළවෙන බෝධිපාක්ෂික ධර්ම නැමැති මේ මහානිය වූ මාණිකය රත්තවලින් පුළුවන් ජරාවට පත්වීම නැමැති දුක උරුම කරගෙන සිටින දෙව් මිනිස් ලෝකයාව ම ජරාවට පත්වෙන ස්වභාවයෙන් අත්මුදුවන්න, ඉපදීම නැමැති දුකට පත්ව සිටින දෙව් මිනිස් ලෝකයාව ම ඉපදෙන ස්වභාවයෙන් නිදහස් කරවන්නට. රෝග පීඩා වැළඳීම නැමැති දුකින් සෝ සුසුම් හෙළන දෙව් මිනිස් ලෝකයාව වැඩිත් අත්මුදුවන්නට, මරණයට පත්වෙන ස්වභාවයෙන් යුතු දෙව් මිනිස් ලෝකයාව මරණයට පත්වන ස්වභාවයෙන් අත්මුදුවන්නට මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්මවලට පුළුවන්.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ලෝකය ට පහළ වුනාට පස්සේ ජාති, ජරා, මරණ කියන දුකෙන් ලෝක සත්ත්වයාව මුදවාලීම පිණිස මේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම දේශනා කරනවා. එතකොට ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන ශ්‍රාවකයෝ තමා ගේ ජීවිතය ගැන කියා දෙන ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය මනාකොට පුරුදු පුහුණු කරමින් ජාති, ජරා, මරණ දුකින් නිදහස් වෙනවා. පින්වතුනි, අපි දන්නවා මේ වෙන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිනිවන් පාලා අවුරුදු දෙදහස් පන්සිය පනහක් වෙනවා. මේ යුගයේ ඉපදිලා ඉන්න අපට බුදුරජාණන් වහන්සේව ජීවමානව දැකගන්නට නො ලැබුනාට ධර්මය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේව දැකගන්නට පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන් සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට නො ලැබුනාට ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය අදත් අපට ඒ ආකාරයෙන්ම දකින්නට, අසන්නට, පුළුවන්. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩසිටි කාලයේදී උන්වහන්සේ වදාළ ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරපු ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන් දහස් ගණන්, ලක්ෂ ගණන් මාර්ග ඵලාවබෝධය ඇති කරගත්තා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අදත් අපට ඒ අයුරින් ම ශ්‍රවණය කරන්නට ලැබෙන නිසා ඒ ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කළොත් අපටත් පුළුවන් වෙනවා ධර්මය අවබෝධ කරගන්න. ඒ නිසා අපි කවුරුත් තේරුම් ගන්න ඕන මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනය තුළ උතුම් වූ මාර්ග ඵලයක් ලබාගත හැකි පරම දුර්ලභ අවස්ථාවකුයි අපට ලැබිලා තියෙන්නේ. බුද්ධ

ශාසනය පරිනානියට පත්වෙමින් තිබෙන මෙවන් වූ කාලයක අපට සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් විස්තරාත්මකව ඉගෙනගන්නට ලැබීම අතිශයින්ම දුර්ලභ දෙයක්.

පින්වතුනි, අද අපි ඉගෙනගන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් තුළ ඇතුළත් පංච ඉන්ද්‍රිය කොටසට අයිති “වීරිය ඉන්ද්‍රිය” පිළිබඳව, අපි ඊයේ දිනයේ දී ශුද්ධ ඉන්ද්‍රිය ගැන ඉගෙනගත්ත අද අපි ඉගෙනගත්තේ වීරියය තමන් තුළ ඉන්ද්‍රියක් බවට පත්කරගන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව පිළිබඳවයි. අපි මුලින්ම බලමු වීරියය කියන්නේ කුමක්ද කියලා. අප බලාපොරොත්තු වන්නා වූ යම් දෙයක් ලබාගැනීම සඳහා ඒ දෙය ඉෂ්ඨ සිද්ධ කරගැනීම සඳහා අප විසින් ගනු ලබන්නා වූ උත්සාහයට කියනවා වීරියය කියලා. එතකොට පින්වතුන් මේ ලෝකයේ ඉපදිලා ඉන්න එක එක අය වීරියය කරන්නේ එක එක දේවල් ලබාගන්න මේ ලෝකයේ සෑම කෙනෙක් ම වීරියය කරන්නේ එක ම දෙයක් ලබාගන්න නෙවෙයි. ඒ නිසා එක වික්කෙනා තුළ තිබෙන වීරියය විවිධාකාරයි.

දැන් අපි ගත්තොත් ක්‍රීකටි කණ්ඩායමක්, ඒ අය වීරියය කරනවා. මොකේට ද? ඔව් ලෝක ශූරතාවය දිනාගන්න. ඊළඟට සංගීත කණ්ඩායමක් ගත්තොත් ඒ අයත් වීරියය කරනවා. ඒ අය වීරියය කරන්නේ ලෝකේ ප්‍රසිද්ධ ම සංගීත කණ්ඩායම වෙන්න. ඊළඟට යුධ සෙබළෙක් ගත්තොත් එයන් දිවා, රෑ නො නිදා වීරියය කරනවා මොකටද? සතුරන් නැස්මට, සමහර වෛද්‍යවරු ඉන්නවා අප්‍රමාණ වූ උත්සාහයක්, වීරියයක් ගන්නවා පීචිතයක් බේරාගන්නට. මේ විදියට නොයෙක් දේවල් ලබාගැනීමට වීරියය කරන අය අතරේ කළාතුරකින් කෙනෙක් ඉන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්නට වීරියය කරන කෙනෙක්.

පින්වතුනි, ධර්මයට අනුව හිතන්න පුළුවන් සිතීමේ හැකියාව තියෙන නුවණ තියෙන කෙනෙකුට ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ලැබුණාට පස්සේ වයා කල්පනා කරනවා අනේ මටත් මේ ඉපිද ඉපිද මැරී මැරී යන සසර දුකෙන් මිදිලා දුකින් චිතෙර කරවන චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න තියෙනව නම් කොච්චර හොඳ ද කියලා. මේ විදිහට නැවත නැවත ඉපදෙන්නට සිදුවීම දුකක් බව තේරුම්ගත්ත කෙනෙක් චිතරක් ධර්මය අවබෝධ කරගන්න වීරියය කරනවා. එතකොට පින්වතුනි, මේ ලෝකේ ඉන්න අයගෙන් වැඩි පිරිසක් වීරියය කරන්නේ අවබෝධයක් පිණිස හේතුවෙන දේවල් ලබා ගන්නද අනවබෝධය පිණිස හේතුවෙන දේවල් ලබාගන්නද? වැඩි පිරිසක්

චීර්යය කරන්නේ අනවධෝධිය පිණිස හේතුවෙන දේවල් ලබාගන්නයි. එහෙම නම් අප තුළ තිබිය යුතු චීර්යය මොකක්ද? ඔව් අවධෝධියක් පිණිස දෙයක් ලබාගැනීමට හේතු වන්නා වූ චීර්යයකුයි තිබිය යුතු වන්නේ. ඒ චීර්යයට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ කුමක්ද සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය යි. නූපන් අකුසල ධර්මයන් නො ඉපදවීම පිණිස කරන චීර්යය, උපන්නා වූ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රහාණය කිරීම පිණිස කරන චීර්යය, නූපන් කුසල ධර්මයන් උපදවාගැනීම පිණිස කරන චීර්යය, උපන් කුසල ධර්මයන් වැඩි දියුණු කරගැනීම පිණිස කරන චීර්යය. මෙන්න මේ ආකාරයට අප කවුරුත් ඇති කරගත යුතු වන්නේ සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යයි.

මේ වෙනකොට අපි කවුරුත් කෙටියෙන් නමුත් චීර්යය යනු කුමක්ද යන්න ඉගෙනගත්තා. දැන් අපි බලමු ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ මොකක්ද කියලා. මොනවටද ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ. ඔව් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ ඇසට ඉන්ද්‍රියයක් කියලා. කණ ත් ඉන්ද්‍රියක්, නාසය ත් ඉන්ද්‍රියක්, දිව ත් ඉන්ද්‍රියක්, කය ත් ඉන්ද්‍රියක්, මනස ත් ඉන්ද්‍රියක්. දැන් අපි විමසලා බලමු මේ ආයතන හයට ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ ඇයි ද කියලා. කුමක් හිසා ද මේව ට ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ. ඔබ හොඳට මතක තබාගන්න ඕන මේ ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ අපේ ජීවිතය හා ප්‍රතිබද්ධව පවතින දේටයි. ජීවිතය හා බැඳී පවතින දේටයි ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ. දැන් අපි ගත්තොත් අප තුළ පිහිටලා තිබෙන්නා වූ මේ අධ්‍යාත්මික ආයතන හය නම් වූ ඉන්ද්‍රියයන් අපට ඕන ඕන විදිහට, ඕන ඕන වෙලාවට වෙනස් කරන්න පුළුවන් දේවල් නෙවෙයි. ඒවා අපේ ජීවිතය හා බැඳී පවතින ජීවිතයෙන් බැහැරට නො යන ස්වභාවයෙන් යුක්තයි. මේ ඉන්ද්‍රියන් අපේ ජීවිතය හා ප්‍රතිබද්ධවයි පවතින්නේ.

දැන් ඔබ හිතලා බලන්න ඔන්න කෙනෙක් ඉන්නවා චියා රාත්‍රි කාලයේ නිදාගන්න ලෑස්ති වෙලා මෙහෙම කල්පනා කරනවා. මම නිදාගත්තාට පස්සේ මට රූප ජේන්තෙන් නෑ. කණ් දෙකට ශබ්ද ඇහෙන්නෙන් නෑ. නිදාගත්තාට පස්සේ නාසයට ගඳ සුවඳක් දැනෙන්නෙන් නෑ. දිවට රසයක් දැනෙන්නෙන් නෑ. ඒ හිසා මම ඇස් දෙකයි, කණ් දෙකයි, නාසයයි, දිවයි ගලවලා බෝතලයකට දාලා වහලා තියලා ආයෙමත් උදේට නැගිටලා ඒවා හයි කරගන්නවා. කරන්න පුළුවන් දෙයක් ද බෑ. එහෙම තමන්ට ඕන වුනාට, ඕන ඕන විදිහට වෙනස් කරන්න පුළුවන් දේවල් නෙවෙයි. එතකොට අපට පැහැදිලිව ජේනවා මේ ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ ජීවිතය හා බැඳී පවතින දෙයට. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ අන්න ඒ වගේ ම

ශ්‍රද්ධාව, චීර්යය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව කියන ධර්මයක් තමාගේ ජීවිතයෙන් බැහැරට නොයන ජීවිතය හා බැඳී පවතින ඉන්ද්‍රියයන් බවට පත් කරගත යුතුයි යන්නයි.

අපි ඊයේ දිනයේදී ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය ගැන ඉගෙනගත්තා මේ ශ්‍රද්ධාව තමා තුළ ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් ඇතිකරගන්නා ආකාරය පිළිබඳව. අපි අද ඉගෙනගනිමින් සිටින්නේ චීර්යය ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් තමා තුළ ඇතිකරගන්නා ආකාරය පිළිබඳවයි. මම මුලින් ඔබට කියලා දුන්නා ආර්යය ශ්‍රාවකයන් වශයෙන් අප තුළ ඇති කරගත යුතු චීර්යය ගැන. අප තුළ ඇති කරගත යුතු චීර්යය කුමක්ද? සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය. ඒ සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය තුළ සඳහන් වෙනවා හට නොගත් අකුසල ධර්මයන් හට නොගැනීම පිණිසත් හටගෙන තිබෙන්නා වූ අකුසල ධර්මයන් තම සිත තුළින් ප්‍රභාණය කිරීමටත් චීර්යය ඇති කරගත යුතු බව. දැන් අපි බලමු මේ අපේ සිත් වල හටගන්නා වූ සිත තුළින් ප්‍රභාණය කළ යුතු ප්‍රාමක අකුසල ධර්මයන් මොනවද කියලා. මොනවද අපේ සිත්වල හටගන්නා ප්‍රාමක අකුසල ධර්මයන්. මේ සිත් තුළ අනුන්ගේ දේ කෙරෙහි ඉරිසියාව ඇතිවෙනවා. ඉරිසියාව කියන්නේ සිතේ හටගන්නා කුසලයක් ද? අකුසලයක් ද? අකුසලයක්. ක්‍රෝධය ඇතිවෙනවා. කුසලයක් ද? අකුසලයක් ද? අකුසලයක්. වෛරය, තරඟව, මාන්යය, චිකට චික කම් කිරීම, ගුණාමකුකම් මේවා සිත් තුළ හටගන්නා කුසල් ද? අකුසල් ද? අකුසල්. මේ අකුසල් අපේ ජීවිතයේ යහපත පිණිස ද හේතුවන්නේ? අයහපත පිණිස ද? අයහපත පිණිස හේතුවෙන දේවල්. චිතෙම නම් මේවා සිත් තුළින් බැහැර කළ යුතු දේවල් ද, චිතෙම නැත්නම් සිත් තුළ පැළපදියම් කරගත යුතු දේවල්ද? සිත තුළින් බැහැර කළ යුතු දේවල්.

පින්වතුනි, මේ සිතක ඇතිවන අකුසල් කෙනෙකුගේ ජීවිතයට කොයිතරම් අයහපත පිණිස පවතිනවද කියන කාරණය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ලස්සන බුද්ධ දේශනාවක් **අංගුත්තර නිකායේ පස් වැනි ග්‍රන්ථයේ** සඳහන් වෙනවා. මේ දේශනාවේ නම **දුතිය මරණසති සූත්‍රය**. මේකෙදි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. මහණෙනි, දියුණු කරන ලද බහුල වශයෙන් ප්‍රගුණ කරන ලද මරණසති භාවනාව මහත්වල වෙයි. මහානිසංස වෙයි. නිවන පිණිස ම හේතුවේ. නිවන පරම කොට ඇත. මහණෙනි, කෙසේ වඩන ලද භාවිතා කරන ලද මරණ සතිය මහත්වල වේද? මහානිසංස වන්නේද? නිවන පිණිස හේතු වන්නේද? බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මහණෙනි, මේ ශාසනයෙහි භික්ෂුව දවල් කාලය ඉක්ම ගොස් රාත්‍රිය උදාවුණාට පස්සේ මෙහෙම සිහි කරන්න ඕන. ඒ තමයි මාගේ මරණය සිදුවීමට

හේතු කාරණා බොහොමයි. චන්මි සර්පයෙක් දුෂ්ඨ කිරීමෙන් මාගේ මරණය සිදුවිය හැක. ගෝනුස්සෙක් හෝ පත්තජයෙක් දුෂ්ඨ කිරීමෙන් මාගේ මරණය සිදුවිය හැක. පින්වතුහි, බුදුරජාණන් වහන්සේ මේකෙදි කෙනෙකුගේ ජීවිතය අහිමිවිය හැකි ජීවිතයට අන්තරාය පිණිස පවතින අවස්ථා සහ ක්‍රම කීපයක් දේශනා කරනවා. චන්මි මා වැළඳු බත හෝ හො දිරන්හේ ය. මාගේ පිත හෝ කිපෙයි, මාගේ සෙම හෝ කිපෙයි, මාගේ වාතය හෝ කිපෙයි, මිනිසුන් අතින් හෝ මාගේ මරණය සිදුවිය හැක, අමනුෂ්‍යයන් අතින් හෝ මාගේ මරණය සිදුවිය හැක. ආන්ත ඒ විදිහට සිහි කරන භික්ෂුව මේ අයුරින් ද සිහිපත් කළ යුතුයි. රාත්‍රි කාලයේදී හෝ මාගේ මරණය සිදුවිය හැක. නමුත් මගේ ජීවිතයට අයහපත පිණිස පවතින අකුසල ධර්මයන් තවමත් මගේ සිත තුළින් ප්‍රතිණ වෙලා නැද්ද? අන්ත චතකොට ඒ භික්ෂුව දැනගන්නවා තම සිත තුළ තිබෙන අකුසල ධර්මයන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ පින්වත් මහණෙනි, මේ විදිහට කෙනෙකුගේ ජීවිතයකට අන්තරාය කර පිණිස පවතින ප්‍රාමක අකුසල ධර්මයක් ඒ සිත තුළින් ප්‍රභාණ කිරීම සඳහා දැඩි චීර්යයක් කළ යුතුයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා තමන් ඇඳ පැළඳ සිටින ඇඳුම්වලට ගිනි අරගත්තු කෙනෙක් තම භිස ගිනිගත්තු කෙනෙක් ඒ ගින්න නිවන්නට යම් ආකාරයේ උත්සහයක්ද? චීර්යයක්ද ගන්නෙ අන්ත ඒ වගේ උත්සාහයක් චීර්යයක් අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට තම තමන් විසින් ඇති කරගත යුතු බවයි.

පින්වතුහි, මේ ලෝකයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ තරම් මේ ධර්ම මාර්ගය තුළ අප්‍රමාදීවීම ගැන, චීර්යය ගැන කියපු තවත් කෙනෙක් සොයාගන්නට බෑ. ඒ කියන්නේ චතරම් ම උන්වහන්සේ මේ අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් ප්‍රභාණය කරන ධර්ම මාර්ගය තුළ අප්‍රමාදීව ධර්මයේ හැසිරෙන භික්ෂුව හිරන්තරයෙන් ම වර්ණනා කරපු කෙනෙක්. ඒකට හොඳම උදාහරණයක් තමයි.

දවසක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ චක්තරා සල්වනයක වැඩ සිටියා. ඒ සල්වනයේ ම **ආනන්ද, රේවත, අනුරුද්ධ, කස්සප, සැරියුත්, මුගලන්** කියන මහ තෙරුන් වහන්සේලාත් වැඩ සිටියා. දිනක් සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ **ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ** දිහාවට හැරලා අහනවා “ආයුෂ්මත් ආනන්ද, මේ ගෝසිංග සල්වනය හරිම ලස්සනයි. රාත්‍රි කාලයට හරිම සුන්දරයි. මේ සල්ගස් පුරා අතුපතර මල් පිපිලා පිරිලා තියෙනවා. ඒ මල් සුවඳ හමාගෙන එන්නේ දිව්‍ය සුවඳක් වගෙයි. ඉතින් ප්‍රිය ආයුෂ්මත් ආනන්ද මේ සල්වනය තවත් ලස්සන වෙන්නේ කොයි වගේ භික්ෂුන් වහන්සේලා මෙහි වැඩ සිටීමෙන් ද?” කියලා චතකොට

ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා. මේ සල්වනයේ චිකිත්සාවක් ඉන්නවා ඒ භික්ෂුව බහුශ්‍රැතයි. පිරිසිදු නිවන් මග පෙන්වා දෙන මුල, මැද, අග සුන්දර වූ ධර්මය දරාගෙනයි ඉන්නේ. අන්ත විබද භික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් තමයි මේ සල්වනය තවත් ලස්සන වෙන්නේ.

ඊට පස්සේ සාර්පුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ රේචන ස්වාමීන් වහන්සේ දිනාට හැරලා අහනවා “ආයුෂ්මත් රේචනයෙහි” දැන් ඉතින් ආයුෂ්මත් ආනන්දයන් වහන්සේට තේරෙන විදිහට මේ සල්වනය ලස්සන වෙන ආකාරය ගැන කිව්වා. ඉතින් ආයුෂ්මත් රේචනයන් වහන්සේත් මේ සල්වනය තව තවත් ලස්සන වෙන්නේ කොයි විදිනේ භික්ෂුන් වහන්සේලාගෙන් ද කියලා කියන්නට ඕන. එතකොට රේචන ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා සාර්පුත්තයන් වහන්ස, මේ සල්වනයේ භික්ෂුවක් ඉන්නවා ඒ භික්ෂුව සමාධි සමාපත්තිවලට සම වැදිලයි ඉන්නේ. ඒ භික්ෂුව එක්ත සමාධියෙන් ම යි ඉන්නේ. ඒ සමාධියෙන් බැහැරට යන්නේ නෑ. නිතර නිතර විදුර්ගනා වඩනවා. අන්ත විබද භික්ෂුන් වහන්සේලා මේ සල්වනයේ වැඩසිටීමෙන් තමයි මේ සල්වනය තවත් ලස්සන වෙන්නේ.

ඉතින් මේ විදිහට එතන වැඩසිටිය සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලා තම තමන්ට තේරෙන විදිහට මේ සල්වනය ලස්සන වෙන විදිහ කිව්වා. ඊටපස්සේ එතන වැඩ සිටි සියලුම ස්වාමීන් වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා අහනවා ස්වාමීනී, මේ ගෝසිංහ සල්වනය වඩාත් ලස්සන වෙන්නේ කෙබඳු ආකාරයේ භික්ෂුන් වහන්සේලා මේ සල් වනයේ වැඩ සිටීමෙන්ද කියලා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා. පින්වත් මහණෙනි, ඒ භික්ෂුව දුන් වළඳලා හිදහස් තැනකට ගිහිල්ලා පළඟක් බැඳගෙන වාඩිවෙලා මේ විදිනේ අධිෂ්ඨානයක් ඇතිකරගන්නවා, මේ ඇඟේ ලේ, මස් වියළේවා. ඉතිරි වෙතොත් සම, හහර, ඇට ඉතිරිවේවා කියලා දැඩි චීර්යයකින් යුතුව වාඩිවෙනවා මම ධර්මය අවබෝධ කරන තුරාවට මේ ආසනයෙන් නැගිටින්නේ නෑ කියලා. පින්වත් මහණෙනි මම නම් කියන්නේ මෙන්න මෙබඳු ආකාරයේ භික්ෂුන් වහන්සේලා මේ සල්වනයේ වැඩසිටීමෙන් තමයි මේ සල්වනය තවත් ලස්සන වෙන්නේ කියලා.

අන්ත බලන්න පින්වතුනි, චීර්යය කිරීම ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ දේ. මේක අපට කරන්න පුළුවන් දෙයක්ද? බැර දෙයක්ද? පුළුවන් දෙයක්. මොකක්ද අවශ්‍යය වන්නේ අවශ්‍යය වන්නේ චීර්යය යි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලේ එක ස්වාමීන් වහන්සේ

නමක් හිටියා මේ ස්වාමීන් වහන්සේ මහණ වුනා. නමුත් මහණ වුණේ ධර්මය අවබෝධ කරන අදහසින් නෙවෙයි සැප විදින අදහසින්. නමුත් මහණ වෙලා පස්සේ කාලෙකදී මේ ස්වාමීන් වහන්සේ කල්පනා කළා මේක හරියන්නේ නෑ. හැමදාමත් මේ විදිහට ඉන්න බෑ. මමත් කොහොම හරි මේ කෙළෙස් හැකිකරලා දානවා කියලා හිතාගෙන මොකද කළේ උදේ දානේ වළඳලා කුටියට ගිහිල්ලා මෙන්න මේවගේ චීර්යයක් ඇතිකරගෙන වාඩිවුණා. මම ධර්මය අවබෝධ කරන තුරාවට මේ ආසනයෙන් නැගිටින්නේ නෑ. පැන් පානය කරන්නේ නෑ. දානේ වළඳන්නේ නෑ. අඩු ගණනේ මේ ඉරියව්වත් වෙනස් කරන්නේ නෑ කියලා. ඉතින් ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ මේ විදිහට දවසක් හිටියා දෙකක් හිටියා දින පහක් හිටියා හත්වෙනි දවසෙදී සියලු කෙළෙස් ප්‍රභාණය කරලා අමා නිවන් අවබෝධ කරගත්තා.

චිතකොට පින්වතුනි, මේ විදිහට චීර්යය කරනවා කියන එක කරන්න පුළුවන් දෙයක්. ඒ මොකද කාටවත් කරන්න බැරි දේවල් කරන්න කියලා නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමානව වැඩසිටි කාලයේදී ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරපු සමහර ශ්‍රාවකයෝ ඉතා ඉක්මණින් ධර්මය අවබෝධ කරගත්තා. නමුත් ඒ විදිහට ඉතා ඉක්මණින් වැඩි කලක් ගත නො වීමට කළින් ධර්මය අවබෝධ කරගත් ශ්‍රාවකයෝ හිටියේ ටික දෙනයි. ඒකට හේතුව තමයි ඒ අයගේ පුණ්‍ය ශක්තියත් සසර පුරුද්දත්. නමුත් බොහෝ පිරිසක් නිවන් මගේ ගමන් කළේ අප්‍රමාණ වූ චීර්යයකින් යුතුවයි. ඒ චීර්යය නිසා ම යි. ඔවුන්ටත් මාර්ග ඵලාවබෝධය ඇතිකරගන්න පුළුවන් වුණේ.

මේකෙන් අපට පේනවා චීර්යයකින් තොරව කුසීතයා නම් මේක කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. විහෙම හැකිව පැයක් හමාරක් භාවනා කරලා සමාධියක් ඇති නො වුණහම අනේ මට නම් මේක හරියන දෙයක් නෙවෙයි. මට පින් මදි වෙන්න ඇති කියලා අතහරින එකද කළයුතු වෙන්නේ නෑ. දැන් මේ සිතක සමාධියක් ඇති කරගන්න පින බලපානවා නමුත් ඒ පින අපට බන්දේසියක තියලා කවුරුවත් දෙන්නේ නෑ. අපි ඒක ලබාගන්න ඕන. ඒ නිසා චීර්යය ම යි ඇති කරගත යුතු වෙන්නේ. ඔබට ඇතිලා ඇති සමහර අය කියන කතාවක් තමයි මම පව් කරන්නේ නෑ. ඒ නිසා පින් කරන්නේ නෑ කියලා නමුත් ඒක සිද්ධවෙන්න පුළුවන් දෙයක් ද බෑ. සමහරවිට කෙනෙක් කායිකව අකුසල් නො කරනවා වෙන්න පුළුවන්, වාවසිකවත් අකුසල් නො කරනවා වෙන්න පුළුවන්. නමුත් මේ හිත තුළ අකුසල් හටගන්න එක නවත්වන්න පුළුවන් දෙයක්ද ඒක කරන්න බෑ. නිරන්තරයෙන් ම මේ සිත තුළින් නැවතත් උපතක් කරා යාමට අවශ්‍ය කරන කර්ම

සකස් කරලා දෙනවා.

දැන් මම ඔබෙන් ප්‍රශ්නයක් අහනවා උත්තර දෙන්න ඕන. මෙතන ඉන්නවද තරභා යන්නේ නැති අය කවුරුත් නෑ ඔක්කෝට ම තරභා යනවා. මෙතන ඉන්නවද ඉරිසියාව හට නොගන්න කෙනෙක් එහෙම කවුරුත් නෑ. මාන්නය ඇති නොවන අය ඉන්නවද? නෑ. මාන්නය ඇතිවෙනවා. එහෙම නම් මොකක්ද මේකට හේතුව. මේකට හේතුව තමයි අපි කවුරුත් පාවිච්චි කරන්නේ කුසලයට නැඹුරු වෙච්ච, සුමගට ගිය හිතක් නෙවෙයි. කල්ප කාලාන්තරයක් තිස්සේ අකුසලයට නැඹුරු වුන නො මග ගිය හිතකුයි අපට තියෙන්නේ. ඒ නිසා මෙබඳු වු සිතක අකුසල් හටගන්නවා කියන කාරණය පුදුම සහගත දෙයක් නෙවෙයි. දැන් අපට තේරෙනවා මේ සිත තුළ කුසල ධර්මයන් උපදවාගන්න කොයිතරම් ඒරියය කළ යුතුද කියන කාරණය. අපි හොඳට මතක තියාගන්න ඕන ඒරියය ඉන්ද්‍රියයක්ව නො පවතිනතාක් මේ සිත තුළ අකුසල් හටගන්න එක නවත්වන්න නම් පුළුවන්කමක් නෑ.

සමහර අවස්ථාවලදී අපි ඇලුම් කරන ප්‍රියමනාප වු රූපයක් අපට ජේනවා. එහෙම නැත්නම් ඇලුම් කළ යුතු ශබ්ද අපගේ දෙසවන්වලට යොමුවෙනවා. එබඳු අවස්ථාවලදී ඇසින් දකින රූපය මුල් කරගෙන එක්කෝ රාගය හටගන්නවා. එක්කෝ ද්වේශය ඇතිවෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඒ රූපය මුල් කරගෙන මුලාවීමකට පත්වෙනවා. එහෙම නම් පින්වතුනි, ඇසට පෙනෙන රූප මුල් කරගෙන රාග, ද්වේශ, මෝහ හටගන්නවා නම්, කණට ඇසෙන ශබ්ද මුල්කරගෙන රාග, දේවේශ, මෝහ හටගන්නවා නම්, නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ මුල් කරගෙන රාග, ද්වේශ, මෝහ හටගන්නවා නම් මේවා අපේ ජීවිතයට යහපත පිණිස ද පවතින්නේ, අයහපත පිණිසද? අයහපත පිණිස. රාග, ද්වේශ, මෝහ කියන්නේ කුසල්ද අකුසල්ද? අකුසල්. එහෙම නම් ඒ අකුසලය නවත්වන්න අපි මොකක් ද කරන්න ඕනෙ? සතර සමෂක් ප්‍රධාන ඒරියය. නූපන් අකුසල ධර්මයන් නො ඉපදවීම පිණිස කරන ඒරියයට. එතකොට අපට මේකෙන් පැහැදිලිව තේරෙනවා අපේ සිත් තුළ අකුසල් හට ඇරගන්න එක නවතින්නේ ඒරියය ඉන්ද්‍රියයක් බවට පත්වුණ දවසටයි. ඒතාක් මේ සිත තුළ අකුසල ධර්මයන් හට ඇරගෙන ඒවා සිත් තුළ පැළපදියම් වෙනවා. ඒකට හේතුව තමයි ඒ අකුසල ධර්මයන් හටගන්න කොට ම එම අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කිරීමට ඒරියය නොමැතිකම. නූපන් අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස කරන ඒරියය නොමැතිවීම.

දැන් අපි හිතමු මෙහෙම ඔන්න කෙනෙක් මේ ලෝකයට

ඉපදුණාට පස්සේ අපි කියනවා වියා ඉපදුණා කියලා. දැන් අපි කිව්වා වියා ඉපදුණා කියලා අපි කුමක් දැකල ද වියා ඉපදුණා කියලා කිව්වේ. අපට ජේනවා ඇස් දෙකක් ඉපදිලා තියෙනවා, කණ් දෙකක් ඉපදිලා තියෙනවා, නාසයක් ඉපදිලා තියෙනවා, දිවක්, කයක්, මනසක් ඉපදිලා තියෙනවා. එතකොට අපි ඉපදුණා කියලා කිව්වේ මොනවටද? ඔව් මේ ආයතන හයට. ඊටපස්සේ කාලයක් ගත වෙනකොට මේ ආයතන හය මෝරා යනවා. එතකොට අපි කියනවා වියා තරුණ කෙනෙක් කියලා. තරුණ වෙලා තියෙන්නේ මොනවද? ආයතන හය. වියා ලෙඩ වෙනවා එතකොට ලෙඩවෙලා තියෙන්නේ ආයතන හය ම යි. වියා වයසට යනවා අපි කියනවා වියා වයසට ගිහිල්ලා කියලා වයසට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ ඇස් දෙක, වයසට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ, කණ් දෙක. වයසට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ නාසය, වයසට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ දිව වයසට ගිහිල්ලා තියෙන්නේ කය, මනස කියන ආයතන හයමයි. ඊළඟට වියා මැරෙනවා, අපි කියනවා වියා මැරිලා කියලා. එතකොට, මොනවද මේ මැරිලා තියෙන්නේ, මැරිලා තියෙන්නේ ආයතන හය ම යි. මේ ලෝකයේ ඉපදී සිටින සෑම සත්ත්වයකුගේ ම ජීවිත අවසන් වෙන්නේ මෙන්න මේ විදිහටයි.

නමුත් අපි හොඳින් මතක තබාගත යුතුයි මේ විදිහට ඉපදිලා, තරුණ වෙලා, වයසට ගිහිල්ලා, ලෙඩවෙලා, මැරිලා යන ආයතන හය එතනින් ඉවර වෙන්නේ නෑ. මේ ආයතන හය විසින්ම ආයෙමත් මෙවැනිම වූ ආකාරයට ලෙඩවෙන, වයසට යන, මැරී යන ආයතන හයක් ලැබෙන විදිහට කර්ම පොදියකුත් රැස්කරලයි අවසන් වෙලා තියන්නේ. ඒ රැස් කරගෙන තිබෙන කර්මවලට අනුව ඊළඟ උපත බිත්තරයක් තුළින් වෙන්නට පුළුවන්, මව් කුසක් තුළින් වෙන්නත් පුළුවන්, එහෙම නැත්නම් තෙත් පරිසරයේ හෝ ඕපපාතික උපතක් විය හැකියි. කුමන ආකාරයේ උපතක් වුවත් ලැබෙන්නේ ආයතන හයක්. මේකෙන් අපට තේරෙනවා එහෙමනම් නැවත නැවතත් උපතක් කරා යාම පිණිස කර්ම සකස් කරලා දෙන්නේ වෙන කවුරුවත් නෙවෙයි. මේ අපි ආදරයෙන් රැක බලා ගන්නා ආයතන හය විසිනුයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා පින්වත් මහණෙනි, මේ ඇස මුල්කරගෙන සසර පැවැත්ම සකස් කරලා දෙන්නේ මේ විදිහටයි. කණ මුල් කරගෙන සංසාර ගමන සකස් වෙන්නේ මේ විදිහටයි. නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතන හය තුළින් අපව නිවනින් අපත් කරවන සසර පැවැත්ම පිණිස කර්ම සකස් කරලා දෙන්නේ මේ විදිහටයි. ඒ පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ මනාකොට පෙන්වා දෙනවා මාලුංකප්පුත්ත සූත්‍ර දේශනාවේ දී.

**“රූපං දිස්වා සති මුට්ඨා - පියනිමිත්තං මනසි කරෝතෝ
 සාරත්තචිත්තෝ චේද්දේති - තඤ්ච අප්ප්ඤ්ඤාසාය තිට්ඨති.
 තස්ස වඛ්ඨිත්ති චේදනා - අනේකා රූප සමිහවා
 අභිජ්ඣාච චිහේසා ච - චිත්ත මස්සුපහඤ්ඤති
 ඒවං ආචිනතෝ දුක්ඛං - ආරා නිබ්බාණං චුච්චති.”**

“රූපං දිස්වා සති මුට්ඨා” සතිපට්ඨානයෙන් තොරව සිහිමුලාවෙලා ඇතෙත් රූපයක් බැලුවට පස්සේ “පිය නිමිත්තං මනසිකරෝතෝ” ඒ බැලූ රූපයේ ප්‍රිය සටහන් මෙනෙහි කර කර ඉන්න කොට “සාරත්ත චිත්තෝ චේද්දේති” ඒකට ඇලෙනවා. ඇලුණු සිහින් තමයි විඳින්නේ “තඤ්ච අප්ප්ඤාසාය තිට්ඨති.” එතකොට මොකද වෙන්නේ ඒ රූපය තුළ සිත බැස ගන්නවා. සිතට ඒ රූපය උරාගන්නවා. “තස්ස වඛ්ඨිත්ති චේදනා අනේකා රූපසමිහවා” එතකොට ඒ රූපය මුල් කරගෙන නොයෙක් විඳිම් හටගන්නවා. “අභිජ්ඣාච චිහේසා ච” බලවත් ද්‍රෝමිතසක්, පීඩාවත් නිසා “චිත්ත මස්සුපහඤ්ඤති.” ඒ කෙනාගේ සිත පෙළන්න ගන්නවා. “ඒවං ආචිනතෝ දුක්ඛං” ඔය විදිහට දුක රැස් කරද්දී “ආරා නිබ්බාණං චුච්චති” ඒ තුළින් ම වයා නිවනින් අපත් වෙලා යනවා.

පින්වතුනි, ඇසට පෙනෙන රූපය මුල්කරගෙන අපව නිවනින් අපත් කරවන්නේ මේ විදිහට නම් අපි කවදාද මේකෙන් නිදහස් වෙන්නේ. බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ කොයිතරම් පැහැදිලිව අපව නිවන් මගෙන් අපත්වන විදිය පෙන්වා දීලා තියෙනවද කියලා. ඒ වගේ ම තමයි නිවන ළංවෙන විදියත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළා ඒ තමයි “න සෝ රජ්ජති රූපේසු - රූපං දිස්වා පතිස්සතෝ” වයා රූපයක් දැක්කට පස්සේ සිහිය පිහිටුවා ගන්නවා. ඒ නිසා ඒ රූපෙට ඇලෙන්නේ නෑ. “චිරත්ත චිත්තෝ චේද්දේති” නො ඇලුණු සිහින් විඳිනවා “තඤ්ච භාජ්ඣාසාය තිට්ඨති” ඒ සිත රූපයේ බැසගන්නේ නෑ. “යථාස්ස පස්සතෝ රූපං සේවතෝ වාපි චේදනං” යම් ආකාරයට ද රූපය දිහා බලන්නේ යම් ආකාරයකට ද ඒ විඳිම සේවනය කරන්නේ “බියති නොපචියති” කර්ම ගෙවෙනවා මිසක් රැස් වෙන්නේ නෑ. “ඒවං අපචිනතෝ දුක්ඛං” ඒ විදිහට දුක බැහැර කරද්දී “සංතිකේ නිබ්බාණං චුච්චති” නිවනට ළංවුණා කියනවා.

දැන් බලන්න පින්වතුනි, අපේ ජීවිතයට මේ දුක හදලා දෙන්නේ අපි අපේ සිත හසුරුවන ආකාරයට යි. අපේ ජීවිත තුළින් දුක බැහැර වන්නේද අපි අපේ සිත හසුරුවන විදිහටයි. දැන් ඔබ මොහොතක් හොඳින් හිතලා බලන්න ඇසට පෙනෙන රූප මුල් කරගෙන මේ විදිහට

අපව නිවනින් අපත් කරවනවා නම් ඒ රූප මුල්කරගෙන අපේ සිත් තුළ හට අරගෙන තිබෙන්නේ කුසල් ද? අකුසල් ද? අකුසල්. එතකොට ඇසට පෙනෙන රූපය මුල්කරගෙන අකුසලයක් නම් හටගෙන තිබෙන්නේ එතන සිද්ධවෙලා තිබෙන්නේ මොකක්ද? නූපන් අකුසල ධර්මයක හටගැනීමයි සිදුවෙලා තිබෙන්නේ. එහෙම නම් පින්වතුනි, අප තුළ ඇති කරගත යුතු චීර්යය මොකක්ද? නූපන් අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිස කරන චීර්යය යි. රූපයක් දකින කොට ම ඒ තුළින් හටගන්නා අකුසල් සහගත සිතිවිල්ල ප්‍රභාණය කරන්න නම් අප තුළ තිබිය යුතු එක ම දේ තමයි චීර්යය. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා කණ මුල් කරගෙන සසර පැවැත්ම සකස් කරලා දෙන ආකාරය පිළිබඳව.

“සද්දං සුත්වා සති මුට්ඨා” මුලාවුන සිතින් යුතුව ශබ්දයක් ඇසුවාට පස්සේ **“පිය නිමිත්තං මහසිකරෝතෝ”** ඒ ඇසූ ශබ්දයේ ප්‍රිය සටහන් මෙහෙහි කර කර සිටිද්දී **“සාරත්ත වත්තෝ වේදේති”** කණට ඇසුන ශබ්දය සිහි කර කර ඉදිදී ඒ ශබ්දයට ඇලෙනවා. ඇලුනු සිතින් තමයි විඳින්නේ. **“තඤ්ච අප්ඤ්ඤාසාය තිට්ඨති”** එතකොට මොකද වෙන්නේ ඒ ශබ්දය තුළ සිත බැසගන්නවා **“තස්ස වඩ්ඨන්ති වේදනා අනේකා සද්දසම්භවා”** ඒ කණට ඇසුන ශබ්දය මුල්කරගෙන වයා තුළ නොයෙක් විඳීම් හට ගන්නවා. **“අභිජ්ඣා ච විනේසා ච”** එතකොට ඔහු තුළ ඇතිවන බලවත් ජීවාව නිසා **“චිත්ත මස්සුපහඤ්ඤති”** ඒ කෙනාගේ සිත පෙළන්න ගන්නවා. **“ඒවං ආචිතතෝ දුක්ඛං”** ඔය විදිහට දුක රැස්කරන කොට **“ආරා නිබ්බාණං චුච්චති”** අන්ත වයාට අමා නිවන අපත්වෙලා යනවා. පින්වතුනි, මේ ක්‍රියාවලිය අපගේ ජීවිත තුළ සිදුවෙන තුරාවට අපට මේකෙන් නිදහස් වීමක් නම් ලැබෙන්නේ නෑ. යම් දිනක දී අපට පුළුවන් වුණොත් ඇසට පෙනෙන රූප මුල් කරගෙන ඇස තුළින් කර්ම සකස් වීමේ ක්‍රියාවලිය නැතිකර දමන්නට කණට ඇසෙන ශබ්ද මුල්කරගෙන කණ තුළින් කර්ම සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය නවතා දමන්නට නාසයට දැනෙන ගඳ සුවඳ මුල්කරගෙන නාසය තුළ කර්ම සකස්වීමේ ක්‍රියාවලිය නවතා දමන්නට ඒ වගේම දිව, කය, මහස කියන ආයතන හය තුළ කර්ම සකස්වීම නැතිකර දමන්නට අන්ත වදාටයි අපි දුකෙන් නිදහස් වෙන්නේ.

දැන් ඔබට තේරෙනව ද මේ සිතේ හටගන්නා වූ අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්නට කොයිතරම් චීර්යයක් අප තුළ ඇතිකර ගතයුතුද යන්න. නමුත් අපි චීර්යය කරනවා නම් කරන්න බැරි දෙයකුත් නෙවෙයි. පින්වතුනි, මේ සිත කියන්නේ අපට ඕන පැත්තකට හරවාගන්න පුළුවන්

එකක් බව තේරෙනවා. මම ඔබට මේ කාරණය පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ අවිද්‍යා සහගත විඤ්ඤාණයක් මුල් කරගෙන පිනක් කළාට පස්සේ විඤ්ඤාණය පිනට අනුව සකස් වෙනවා. අවිද්‍යා සහගත මහසකිත් යම් පවක් සිදුකළොත් විඤ්ඤාණය පවට අනුව සකස් වෙනවා. පිනට අනුව විඤ්ඤාණය සකස් වුණහම මරණින් මතු සැප ඇති සුගති ලොවක උපදිනවා, පවට අනුව විඤ්ඤාණය සකස් වුණහම මරණින් මතු දුක් විපාක ලබාදෙන දුගතියේ ඉපදෙනවා. දැන් අපට පැහැදිලිව පේනවා තම තමන් තම තමන්ගේ ජීවිතවලට ආදරය කරනවා නම් ඒ සියලු දෙනාම ඇති කරගත යුතු එකම දේ තමයි චීරියය.

පින්වතුනි, අපි පවත්වන චීරියය එක දිගට ම පවත්වන එකක් විය යුතුයි. එහෙම නො වුන හොත් ආයෙමත් අකුසල් හටගන්නවා. මේක තේරුම් ගන්න මම පොඩි උපමාවක් කියන්නම්. සමහර අයට උපමාවෙනුත් තේරෙනවනේ නේද? ඔන්න තියෙනවා වතුර පිරිවීව ලොකු ලිඳක්. කෙනෙක් ඇවිල්ලා මේ ලිඳ දිහා බලනවා, නමුත් වතුර පේන්නේ නෑ, දිය සෙවෙල්වලින් මුළුමනින් ම වතුර ටික වැහිලයි තියෙන්නේ. ඉතින් වියා මොකද කරන්නේ ලොකු භාජනයක් ගෙනවිත් ලිඳ මැදින් ම වතුර එකක් ගන්නවා. එතකොට අර දිය සෙවෙල්වලට මොකද වෙන්නේ ඔක්කොම ලිඳ වටේට එකතුවෙලා වතුර ටික පේන්න ගන්නවා. නමුත් මෙයා ටික වේලාවක් යනකම් වතුර ගන්න එක නවත්වනවා. මොකද වෙන්නේ ආයෙමත් දිය සෙවෙල් වලින් ම වතුර වළ වහගන්නවා. නමුත් එක දිගට ම වතුර ගනිද්දී දිය සෙවෙල් වතුර වළ වටේ එකතුවෙලා තියෙනවා, මැදට එන්නේ නෑ.

පින්වතුනි, මේ සිත කියන්නෙන් අන්න එබඳු වූ ආකාරයේ එකක්. අපි හිතමු කෙනෙක් ඉන්නවා එක දවසක් පැයක් දෙකක් භාවනා කරනවා. නමුත් ආයෙමත් ටික දිනක් භාවනා නො කර ඉන්නවා. දවස් කීපයක් ගතවෙලා ආයෙමත් භාවනා කරන්න ගන්නවා. පුළුවන්ද ලේසියෙන් කරගන්න බෑ. අමාරුයි. මොකද හේතුව භාවනාව තුළින් සිත තුළ ඇති කරගත් චිත්ත ඒකාග්‍රතාවය පිරිහිලා. එතකොට අපට තේරෙනවා මේ සිත භාවනාව තුළින් දියුණු කරගන්න නම් ඉඳලා හිටලා කරලා හරියන එකක් හෙවෙයි. ඒ චීරියය දිගට ම පැවැත්විය යුතුයි. ඔබ දක්ෂ වුණොත් ඔබ තුළ ඇති කරගන්න චීරියය දිගට ම පවත්වන්න අන්න එදාට ඔබට හැකියාව ලැබෙනවා මේ මායාකාරී සිත දමනය කරන්නට. එතකොට ඔබට පුළුවන් හිතේ වසඟට පත් නොවී ඔබේ වසඟට හිත පත්කරගන්න. මේ කාරණය ඔබට පැහැදිලි කිරීම ට මම තවත් උපමාවක් කියන්නම්. අපි කවුරුත් දන්න කියන කාරණයක්

තමයි ගෙමීඛා කියන්නේ පැන පැන යන සතෙක් බව. කෙනෙක් මොකද කරන්නේ මේ ගෙමීඛව අල්ලගෙන පොල්කටුවකට දානවා. පොල්කටුවට දැමූ ගෙමීඛා “ආ... හරි ෂෝක්නේ” කියලා පොල්කටුවට වෙලා ඉඳී ද නෑ. තියනවත් සමඟම ආයෙමත් චිලියට පනිනවා. එතකොට මොකද කරන්නේ ආයෙමත් ගෙමීඛව අල්ලගෙන පොල්කටුවට දානවා. ඒ දැමීමත් ඉන්නේ නෑ. පොල්කටුවෙන් චිලියට පනිනවා. මේ විදිහට චිලියට පනින පනින වාරයක් ගානෙ ම අල්ලගෙන ආයෙමත් පොල්කටුවටම දමනවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ මේ විදිහට කරද්දි කරද්දි ගෙමීඛව හෙමීඛක් වෙනවා. ඊටපස්සේ පොල්කටුවෙන් චිලියට පනින්න මහන්සි ගන්නේ නෑ. ඒ තුළට ම වෙලා ඉන්නවා.

අන්න ඒ වගේ පින්වතුනි, අපි නිරන්තරයෙන්ම නිරතුරුව ම මේ හිතට කුසල ධර්මයන් පුරුදු කරනවා නම්, මේ සිත තුළ ගුණධර්ම ඇති කරනව නම් මේ සිත කියන්නේ අපට දමනය කරන්න පුළුවන් එකක්. තමන්ගේ වසඟයට පත්කර ගන්නට පුළුවන් එකක්. අපි හිතමු මෙහෙම ඔබ අද විනාඩි පහළොවක් භාවනා කරනවා, ඊළඟ දවසේ භාවනා කරනවා විනාඩි දහයක් විහෙමද කළයුතු වෙන්නේ නෑ. අද විනාඩි පහළවක් නම් භාවනා කළේ ඊළඟ දවසේ විනාඩි විස්සක් භාවනා කරන්න ඕන. ඊළඟ දවසේ ඊටත් වඩා වැඩියෙන් භාවනා කරන කාලය වැඩි කරගන්න ඕන. විහෙම නො වුණ හොත් මේ සිත තුළ අකුසලයන් හට අරගෙන පෝෂණය වීම වළක්වන්න බෑ.

පින්වතුනි, මේ සිත තුළ අකුසලයන් හටගැනීම එක පාරට ම සිදුවෙන දෙයක් නෙවෙයි. ඒක සිදුවෙන්නේ මෙහෙමයි. අපට ජේනවා අපේ මිදුල්වල වූටි වූටි තණකොළ පැළවෙලා තියෙනවා. එතකොට අපි ඒවා ගළවලා විනාශ කරලා දානවා. නමුත් මිදුලේ තියෙන වූටි වූටි තණකොළ ගලවන්නේ නැතිව ඉන්නවා. මොකද වෙන්නේ ඒවා ටික ටික ලොකුවෙලා සාමාන්‍යය ප්‍රමාණයේ පැළෑටි වෙනවා. කාලයක් ගතවෙනකොට ඒ පැළෑටි තවත් ලොකුවෙලා ලොකු ගස් වෙනවා. අන්න ඒ වගේ අපේ සිත තුළ ඔන්න යම් කරුණක් නිසා තරහක් ඇතිවෙනවා. නමුත් අපි මේක ගණන් ගන්නේ නෑ. මේ තරහ කියන්නේ සිත තුළ ඇතිවන අකුසලයක් කියලා ඒක ප්‍රභාණය කරන්න ඒරියයක් ගන්නේ නෑ. මොකද වෙන්නේ මේ තරහ පෝෂණය වෙච්ච ඇවිල්ලා ආරවුල් හටගෙන බද්ධ වෛරයක් බවට පත්වෙනවා. ඊට පස්සේ සංසාරයේ උපදින උපදින ආත්මවල දී පවා මේ පළිගැනීම දිගින් දිගට ම යනවා. දැන් අපි පැහැදිලිව ම දන්නවා මේ සිතක ඇතිවන තරහ කියන්නේ ඉතා ඉක්මණින් ප්‍රභාණය කළයුතු අකුසලයක්. අපේ සිතට තරහක් වැනි අකුසලයක් ඇති වූ විට තරහක් තරහක් තරහක්

කිය කියා හිටියට ඒක ප්‍රභාණය කරන්න බෑ. ඒක ප්‍රභාණය කරන්න නම් මේ අකුසලය නිසා ඇතිවන ආදීනව සිහිකළ යුතුයි. මේ තරහව මුල් කරගෙන මගේ ජීවිතයට කොයිතරම් අයහපත පිණිස හේතුවන දේ සිදුවෙනවාද? මේ තරහ මුල් කරගෙන ආරවුල් හට ගන්නවා. මරණින් මතු මේ අකුසලය මුල් කරගෙන තිරිසන් ලෝකයේ ඉපදේවි, ප්‍රේත ලෝකයේ ඉපදේවි, නිරයේ උපදින්නට සිදුවේවි කියලා මේකේ ආදීනව සිහිකරලා ම යි මේකෙන් නිදහස් වෙන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ.

ඒ නිසා අපි සතර සමයක් ප්‍රධාන චීර්යය ම යි ඇති කරගත යුතුවන්නේ. ඊට පස්සේ ඒ චීර්යය ඉන්ද්‍රියක් බවට පත් කරගන්න ඕන. පින්වතුනි, අපි හොඳින් මතක තබාගන්න ඕන මේ විදිහට නූපන් අකුසල ධර්මයන් නූපදවීම පිණිසත්, උපන්නාවූ අකුසලයන් ප්‍රභාණය කිරීම පිණිසත් හට නොගත් කුසලයන් හටගැනීම පිණිසත් හටගත් කුසල ධර්මයන් වැඩි දියුණු කිරීමටත් අප තුළ ඇති කරගත යුතු එක ම දේ තමයි ඉපදෙමින් මැරෙමින් සතර අපායේ වැටී වැටී යන සංසාර ගමනේ බිය දැකීම. විබඳු කෙනා තමයි මේ චීර්යය ඇති කරගන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටිය කාලේ එක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් හිටියා. මේ ස්වාමීන් වහන්සේ ගමට පිණ්ඩපාතේ වැඩලා පිණ්ඩපාතේ කරගෙන දානේ වළඳලා ආපසු වඩින කොට දැක්ක එක ගංගාවක්. මේක දැකපු ගමන් මේ ස්වාමීන් වහන්සේට හිතූණ ගඟට බැහැලා පැන් පහසු වුණොත් හොඳයි කියලා. ඉතින් සිවුරු, පාත්තර ගං ඉවුරේ තියලා ගඟට බැහැලා පැන් පහසු වුණා. මේ අතරේ ගෙයක් මංකොල්ල කාලා යන හොරෙක් රාජහටයන්ට හසුවෙයි යන බියෙන් ගංඉවුරේ තිබුණු පාත්තරයට රත්තරං බඩුවික දාලා පැහලා ගියා. ඉතින් රාජහටයෝ හොරා පස්සෙන් පන්න ගෙන විද්දී දැක්කා එකපාරට ම ගගේ කවුදු කෙනෙක් එබෙනවා. වටපිට බලනකොට පාත්තරයේ රත්තරං බඩුත් තියෙනවා. ඊට පස්සේ මොකද වුණේ මෙන්න බඩුත් එක්කම හොරු අනුවුණා කියලා අර කිසිදෙයක් නො දන්නා අහිංසක භාමුදුරුවෝ අල්ලගෙන රජතුමා ළඟට අරගෙන ගියා. රජතුමා අණ කළා මේ ස්වාමීන් වහන්සේව උල තියලා මරන්න කියලා. ඉතින් වධකයෝ ඇවිල්ලා අත්දෙකෙන් අල්ලගෙන ගිහිල්ලා මේ ස්වාමීන් වහන්සේව උල තිබ්බා.

පින්වතුනි, මහා කාරුණික වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේක දැක්කා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉර්ධි බලයෙන් චිතනට වැඩම කළා. වැඩම කරලා ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට සසරින් එතෙර කරවන ධර්මය

දේශනා කළා. කියාදන්න ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරපු ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ සියලු අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරලා සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම නමැති කුසල ධර්මයන් උපදවාගෙන ඒ උල උඩ දී ම පිරිණවන් පෑවා.

චතකොට අපට පැහැදිලිවම තේරෙනවා මේ ධර්ම මාර්ගය තුළ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මාවබෝධය පිණිස චීර්යය කරන්නේ සංසාර බිය දැකින කෙනෙක් විතරයි. ඔබ මොහොතක් සිතලා බලන්න ඔන්න කවුරු හරි කෙනෙක් ඔබේ සිත ඊදෙන වචනයක් කියනවා. ඊට පස්සේ ඉතින් හුල් හුල්ල ඉන්නවා. “අසවලා මට මෙසේ කීවේය” කිය කියා හිත හිතා ඉන්නවා. චතකොට ඔබේ යාළුවෙක් ළඟට ඇවිල්ලා කියනවා ඕක ගණන් ගන්න වපා ඕක මොකක්ද කිව්ව විතරයිනේ ගැහුවේ නෑනේ කියලා. චතකොට ඔබට පුළුවන්ද ඒක සිතිය් අතහරින්න බෑ. ඔයා නම් කියයි මටනේ කිව්වේ කියනවා නේද? බණ භාවනා කරන කෙනෙකුට මේ වගේ දෙයක් කිව්වොත් චතනින් වහාට වයා භාවනා කරලා ඉවරයි. මොකක්ද මේකට හේතුව වීම කාරණය මම, මගේ, මගේ ආත්මය වශයෙන් නිත්‍යයි කියලා ගැනීම තමයි මේ දේ සිද්ධවීමට හේතු වෙන්නේ.

නමුත් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ සිත, කය, වචනය මුල්කරගෙන තමන් අතින් සිදුවුණ යම් අකුසලයක් ඇත්ද ඒ සියලු අකුසල් සිතිය් බැහැර කරන්න කියලා. හිත හිතා ඉන්න වපා කියලා. පින්වතුනි, අප අතින් සිදුවුන අකුසල් නැවත නැවත සිහිකිරීම මේවගේ දෙයක්. චතම් කිසීම අයුරකින් ප්‍රයෝජනයක් නැති වල් පැළෑටි වලට වතුරයි පෝරයි දම දමා ඒවා පෝෂණය කරනවා වගේ දෙයක්. ඒ නිසා අප කළයුතු වන්නේ වල් පැළෑටි වර්ධනය කිරීම නොව උදුරා දැමීමයි.

බලන්න අංගුලිමාල භාමුදුරුවන්ගේ ජීවිතය ඒ ස්වාමීන් වහන්සේට කොයි තරම් චීර්යය සම්පන්න සිතක්ද තිබුණේ කියන්නේ තමන් අතින් සිදුවුණ සියලුදේම අමතක කරන්න තරම් චීර්යයක් තිබුණා. දැන් වෙන කෙනෙක් නම් මමත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පස්සෙන් කඩුවක් අරගෙන ගියා නේදෝ කියලා විනෙහම් කන්නෙන් නෑ, බොන්නෙන් නෑ, භාවනා කරන්නත් බෑ, සිත හදා ගන්නත් බෑ, හින්ද යන්නෙන් නෑ, කම්පා වෙච් මෙයා චක්කෝ සමාජයට චෝදනා කරනවා. මම අහිංසක කෙනෙක් මාව අංගුලිමාල කළේ ගුරුන්වහන්සේ විසින්. චක්කෝ සමාජයට චෝදනා කරනවා. ඒක කළෙත් නෑ. විහෙම නැත්නම් යාළුවන්ට චෝදනා කරනවා මට හම්බවුණේ පාප මිත්‍රයෝ මොවුන් තමයි ගුරුන් වහන්සේට කේළාම් කියලා මාව මේ තත්වට පත්කළේ

කියලා. එහෙම කළෙන් නෑ. මහණවෙලා පාරට බහිනකොට කොහොම තියෙන්න ඇත්ද? මෙයා තමයි අපේ අම්මා මරුවේ, අපේ තාත්තත් මරුවේ මෙයා තමයි අපේ අක්කත් මරුවේ. මෙයා අපේ නංගිලාත් මරුවා කියලා සමාජය ම ඇඟිල්ල දික්කලා. එහෙම තියෙද්දී සිත හදාගෙන සමාධියක් ඇති කරගත්ත කියන්නේ සමහර අය මරන්න හදන කොට අනේ මාව මරන්න එපා කියලා කෑගසන්න ඇති. නමුත් ඒ සියලු දේ ම අමතක කරලා සමාධියක් ඇතිකරගන්න තරම් චීර්යයවන්න කෙනෙක් වුණා. දැන් අපට තමයි මේ වූටි දෙයක් සිද්ධ වුණහම ඇති. නමුත් බලන්න අංගුලිමාල හාමුදුරුවෝ තුළ තිබූ චීර්යය චීර්යයයෙන් තොර ගමනක් බුද්ධ ශාසනය තුළ නෑ.

පින්වතුනි, අපි දන්නවා මේ ධර්ම මාර්ගයේ අපට ගමන් කරන්න තියෙන්නේ සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන්. දැන් බලන්න අපට සීලයක් ආරක්ෂා කරන්නත් කොයි තරම් චීර්යයක් තියෙන්න ඕන ද කියලා. ඒ නිසා ඉපදෙමින් මැරෙමින් යන සසර ගමනේ තිබෙන අනතුර දකින කෙනෙක් විතරයි මේ අකුසල ධර්මයන් ප්‍රභාණය කරන්නත්, කුසල ධර්මයන් උපදවා ගන්නත් චීර්යය කරන්නේ. සමහර අය ඉන්නවා කොච්චර ධර්මය ඇහුවත් තේරෙන්නේ නෑ. මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන අයගෙන් බොහෝම සුළු පිරිසක් විතරයි මේක තේරුම් ගන්නේ. නමුත් සමහර අය කියාගෙන යනවා ඔය විදිහට ධර්මය කියද්දී ලෝකෙ ම නිවන් දැක්කොත් කියලා. සිද්ධවෙන්න පුළුවන් දෙයක්ද? කිසි දිනෙක සිදුවෙන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ, නිය සිලුට ගත් පස් ටික වගේ ඉතාම සුළු පිරිසක් විතරයි ධර්මාවබෝධය කරායන්නේ කියලා.

උන්වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා මේ ලෝකයේ ඉන්න මිනිසුන් කොටස් තුනකට වෙන් කරලා පළවෙනි කොටස තමයි, 'නිරාසා' නිරාසා කියලා කියන්නේ මේ ජීවිතයේ දී ධර්මය අවබෝධ කරන්න කල්පනා නො කරන පිරිස. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේකෙදි ලස්සන උපමාවක් වදාළා. බොහෝම දුක සේ ජීවත්වෙන හරියට අඳින්න පළඳින්න ඇඳුමක් නැති කුසගින්නට හරි හමන් කෑමක් නැති රොඩ් කොල්ලෙක් ඉන්නවා. මේ රොඩ් කොල්ලට යම් දිනක දී ආරංචි වෙනවා අසවල් නුවර නිටපු අසවල් නම් ඇති රාජ කුමාරයා ඔටුනු පැළඳුවා කියලා, රජකම ලබාගත්තා කියලා ආරංචි වෙනවා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ මේ රොඩ් කොල්ලට මේක ආරංචි වුණාට ඔහුට අදහසක්වත් ඇතිවෙන්නේ නෑ. අනේ මම කවදද ඔටුනු පළඳින්නේ කියලා. රජකම ලබාගන්නේ කියලා අදහසක්වත් ඇතිවෙන්නේ නෑ කියනවා. ඒ මොකද හේතුව රොඩ් කොල්ලට කවදාවත් රජකම ලබාගන්න බෑ. අන්න ඒ

වගේ කෙනෙකුට දැනගන්න ලැබෙනවා අසවල් ආවාසයේ සිටි අසවල් ස්වාමීන් වහන්සේ සෝතාපන්න වෙලා කියලා. අසවල් ස්වාමීන් වහන්සේ රහත්වෙලා කියලා. නමුත් ඒයාට අදහසක්වත් ඇතිවන්නේ නෑ. අනේ මමත් කවද ද? සෝතාපන්න වෙන්නේ කියලා මටත් මේ ධර්මය අවබෝධ කරගන්න ඇත්නම් කොච්චර හොඳ ද? කියලා ඒයාට සිතෙන්නේ නෑ. අන්න එම කොටසට අයිති පිරිස මේ ජීවිතයේ දී ධර්මය අවබෝධ කරන්නේ නෑ. එබඳු ආකාරයේ අයගේ ජීවිතේ තුළ තිබෙන්නේ ඇඳුම් අඳින එකයි, හොඳට කන බොන එකයි, ටී.ටී. බැලිල්ලයි, විනෝද ගමන් යෑමයි විතරයි ඉන් මත්තට ජීවිතය ගැන සිතන්නේ නෑ. කුමන ආකාරයෙන් හෝ ජීවත්වීම ගැන විතර ම යි සිතන්නේ. ඒ මත්තෙ ම හැඟෙනවා, මිසක් ඉන් විහාට ජීවිතය ගැන යමක් සිතන්නේ නෑ. අන්න ඒ පිරිස බුදුරජාණන් වහන්සේ හැඳින්වූවා නිරාසා කියලා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ දෙවෙනි පිරිස තමයි 'ආසංසා' 'ආසංසා' කියන්නේ මේ ජීවිතය තුළදී ධර්මය අවබෝධ කරන්න කල්පනා කරන පිරිස. උන්වහන්සේ පෙනවා දෙනවා එක රාජ කුමාරයෙකුට ආරංචි වෙනවා අසවල් නුවර සිටි අසවල් නම් ඇති රාජ කුමාරයා ඔටුනු පැළඳුවා කියලා. මේක ආරංචි වුණ වෙලාවේ සිටම මේ රාජ කුමාරයා ඇඟිලි ගැන ගැන ඉන්නවා අනේ මම කවදාද රජකම ලබාගන්නේ, මම කවදාද ඔටුණු පළඳින්නේ කියලා කල් බල බලා ඉන්නවා. අන්න ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙනවා දෙනවා කෙනෙකුට දැනගන්න ලැබෙනවා ආරංචි වෙනවා අසවල් ආවාසයේ වැඩ සිටි අසවල් නම් ඇති ස්වාමීන් වහන්සේ සෝතාපන්න වෙලා කියලා, එතකොට මෙයාත් කල්පනා කරනවා මම කවදාද සෝතාපන්න වෙන්නේ කියලා. අන්න එබඳු ආකාරයට මේ ජීවිතය තුළදී ධර්මය අවබෝධ කරන්න කල්පනා කරන පිරිස (ආසංසා) කියලා හැඳින්වූවා.

මේකෙන් අපට පැහැදිලිවම පෙනෙන දෙයක් තමයි මේ ලෝකයේ වැඩි පිරිසක් සිටින්නේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න කල්පනා නොකරන පිරිසකුයි. ඉතාමත්ම සුළු පිරිසකට විතරයි මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න ඕනි කියලා කල්පනාවක්වත් ඇතිවන්නේ. ඒ සුළු පිරිස අතරෙන් වැඩි පිරිසක් ඉන්නේ කාන්තාවන් හේද? ඔව් මොකක්ද මේකට හේතුව පිරිමි අය හිතාගෙන ඉන්නේ භාවනා කරන එක, සිල් රකින එක, බණ අහන එක පිරිමිකමට ගැළපෙන දෙයක් නෙවෙයි කියලා. දැන් අපි ගත්තොත් තරුණ මහත්මයෙක් මේ වැඩසටහන්වලට සහභාගිවෙලා බණ භාවනා කළොත් වටේ ඉන්න අතින් යාළුවෝ ටික එකතු වෙලා මේ පුද්ගලයව හැල්ලුවට ලක් කරනවා. අන්න එබඳු

අවස්ථාවක වියා තුළ ශුද්ධ චීරයය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඒවා ඉන්ද්‍රියක් බවට පත්වෙලා නැත්නම් භාවනා කරන වික අත හරිනවා. සිල් රකින්නේ නෑ. බණ අහන්නේ නෑ. ඒ නිසා අපි ඉතා ඉක්මනින් මෙම ශුද්ධා, චීරයය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ධර්මයන් අප තුළ වඩා වර්ධනය කරගන්න ඕන. චිතකොට මේ ලෝකයේ කාටවත් බෑ අපව ඕන ඕන විදිහට හටවන්න. ඊට පස්සේ අපි ජීවත්වෙන්නේ අපට ඕන විදිහටයි.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මේ ලෝකයේ තව පිරිසක් ඉන්නවා ඒ තමයි රහතන් වහන්සේලා මේකෙදීත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලස්සනට පෙන්වා දෙනවා එක රජ කෙනෙකුට ආරංචි වෙනවා අසවල් නුවර සිටි අසවල් රාජ කුමාරයා ඔටුනු පැළඳුවා කියලා. නමුත් ඔහුට අදහසක්වත් ඇතිවෙන්නේ නෑ. අනේ මමත් කවදාද ඔටුනු පළඳින්නේ කියලා. අදහසක්වත් ඇතිවෙන්නේ නෑ කියනවා. මේ රජතුමාට මෙහෙම හිතෙන්න හේතුව කුමක්ද? ඔව් රජතුමාට පැළඳිය යුතු තවත් ඔටුන්නක් නැති නිසා. අන්න ඒ වගේ එක රහතන් වහන්සේ නමකට දැනගන්න ලැබෙනවා අසවල් ආවාසයේ සිටි අසවල් ස්වාමීන් වහන්සේ සෝතාපන්න වෙලා කියලා. නමුත් මේක දැනගත්ත කියලා මේ රහතන් වහන්සේට අදහසක්වත් ඇතිවෙන්නේ නෑ. අනේ මමත් කවදාද සෝතාපන්න වෙන්නේ කියලා. මම කවදාද රහත් වෙන්නේ කියලා. මේකට හේතුව තමයි රහතන් වහන්සේට නැවත නැවත කළයුතු දෙයක් නෑ. කළයුතු සියල්ල කරලා අවසන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්න ඒ පිරිස හැඳින්වූයේ ‘වග්ගාසා’ කියලා.

මේකෙන් අපට පැහැදිලි වෙනවා මේ ලෝකයේ සියලු දෙනා ම ධර්මය අවබෝධ කරන්නේ නෑ කියන කාරණය. නමුත් සමහරු කියනවා ඔය විදිහට බණ කියාගෙන ගියොත් ලෝකය ම නිවන් දුකි කියලා. චිතකොට මොකද වෙන්නේ කියලා. මේ කියමන සත්‍යයක් ද? අසත්‍යයක් ද? අසත්‍යයක් සිදුවිය හැකි දෙයක්ද සිදු නො වන දෙයක් ද? සිදු නො වන දෙයක්. ඒක මේ ධර්මය ශ්‍රවණය නො කරපු පෘථග්ජන උදවිය කියන කථාවක්.

දැන් අපි ගත්තොත් කෙනෙක් භාවනා කරන්න ගත්තට පස්සේ වටේ ඉන්න අය පුළුවන් තරම් කරන්නේ ඔහුව ධර්ම මාර්ගයෙන් බැහැර කරවීමටයි උත්සහ කරන්නේ. කළුකෘණ මිත්‍රයෙක් හිටියොත් විතරක් ලේසි පහසුවෙන් ධර්ම මාර්ගය තුළ ගමන් කරන්න පුළුවන්. තමන් ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරනවිට කුසල් දහම් දියුණු කිරීමට හිඹෙන උනන්දුව හීන වුණ හොත් හෝ අරතියක් ඇති වුණ විට

කළුසාණ මිත්‍රයා ළඟ හිටියොත් වියා තුළ චීර්යය ඇති කරවනවා. කුසල් දහම් උපදවා ගැනීමේ වටිනාකම ගැන කියා දෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වැඩසිටි කාලයේ දී සෝණ කියලා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් සිටියා. මේ ස්වාමීන් වහන්සේ අවුරුදු විසිපහක් ම භාවනා කළා. නමුත් සමාධි මාත්‍රයක්වත් ඇතිකරගන්න බැරි වුණා. ඉතින් මේ ස්වාමීන් වහන්සේ කල්පනා කළා මේක මට කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. මම සිවුරු හැරලා ගෙදර ගිහින් පින් දහම් කරගෙන දිවි ගෙවනවා කියලා කල්පනා කළා. ඒ වෙලාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ සිත තුළ ඇතිවුණ සිතිවිල්ල දිවැස් නුවණින් දැක්කා. දැකලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ චිතැනට වැඩම කරල සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනවා "පින්වත් සෝණ" ඔබ සිත තුළ මෙබඳු ආකාරයේ සිතුවිල්ලක් ඇතිවුණා නේද? ඒක සැබෑවක් ද? කියලා. සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දෙනවා භාග්‍යවතුන් වහන්ස විය සැබෑ ය. පින්වත් සෝණ ඔබ ගිහිව සිටියදී විණා වාදනය කරන්න දක්ෂ කෙනෙක් නේද? චිතකොට සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා ස්වාමීනි, මම විණා වාදනය කරන්න දක්ෂයෙක් තමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා සෝණයෙනි, විණාවේ තත් ගොඩාක් තද කළාම විණාවෙන් මිහිරි හඬක් නැගේද? "නැත ස්වාමීනි" චිතෙම නම් සෝණ, විණාවේ තත් බුරුල් කරලා විණාව වයන කොට මිහිරි හඬක් විනවද? නැත ස්වාමීනි. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, විණාවේ තත් මධ්‍යස්ථව තද කර තිබෙන විටයි ඒ තුළින් මිහිරි හඬක් නැගෙන්නේ.

පින්වත් සෝණයෙනි, ඔබ තුළ ඇතිකරගත යුතු චීර්යයන් අන්න ඒ වගේ වකක්. චීර්යය ඉතා දැඩිව ගත් විට වය සිතේ විසිරීමටයි හේතු වෙන්නේ චීර්යය හිත බවට පත්වුණාට පස්සේ ඒක කුසිතභාවය පිණිසයි හේතු වෙන්නේ. ඒ නිසා සෝණ ඔබත් ඔය චීර්යය මධ්‍යස්ථ කරගන්න. චිතකොට පුළුවන් වෙනවා චිත්ත සමාධියක් ඇතිකරගන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේට ධර්මය දේශනා කළා. සෝණ ස්වාමීන් වහන්සේටත් පුළුවන් වුණා ඒ තුළින් බුද්ධි ශාසනය සම්පූර්ණ කරගන්න. දැන් සමහර විට ඔබට හිතෙන්නට පුළුවන් මා තුළ තිබෙන චීර්යයන් වැඩි නිසාද දන්නේ නෑ මේ සමාධියක් ඇති කරගන්න බැරිවුණේ කියලා. මේ භාවනා කිරීම මට කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි කියලා. නමුත් ඔබ පැයක් දෙකක් භාවනා කරලා භාවනා කරන වික අතහැරන්න විපා. සමහර අය ඉන්නවා භාවනා කරන්න චීර්යය ආරම්භ කරනවා. නමුත් ඒ චීර්යය දිගට ම පවත්වන්නේ නෑ. ටික වේලාවක් භාවනා කරලා අතහැරලා දානවා. ඒ

විදිහට කරලා මේක දියුණු කරන්න බෑ. 'ආරද්ධ චීර්යය' දිගටම පවත්වන්න ඕන. එහෙම නො වුණ හොත් මොකද වෙන්නේ.

අපි හිතමු වටිනා කියන මැණික් ගල් කීපයක් තියෙනවා පොළොව යට. නමුත් ඒ මැණික් ගල් තියෙන්නේ පොළොවේ අඩි එකසිය එකක් යටින්. ඉතින් කෙනෙක් ඇවිල්ලා මොකද කරන්නේ මේ මැණික් ගල් ගන්න හිතාගෙන බොහෝම වෙහෙස මහන්සිවෙලා අඩි විස්සක් විතර භාරනවා. එතකොට මැණික් ගල් හම්බවේවිද නෑ. මෙයා තවත් මහන්සිවෙලා අඩි පහහක් යටට පොළොව භාරනවා. ඒත් මැණික් ගල් නෑ. කමක් නෑ ඉතින් තව ටිකක් භාරලා බලමුකෝ කියලා අමාරුවෙන් අඩි අසූවක් දක්වා භාරනවා එතකොට මැණික් හමුවෙයිද නෑ. මොකද හේතුව මැණික් ගල් තියෙන්නේ අඩි එකසිය එකක් යටින්. එහෙම නම් අඩි අසූවක් හැරුවට වැඩක් වෙන්නේ නෑ. ඒ මැණික් ගල් ගන්න නම් අඩි එකසිය එකක් ම භාරන්න ඕන. ඉතින් මෙයා අමාරුවෙන් අමාරුවෙන් කමක් නෑ අඩි සියයක් ම භාරලා බලනවා කියලා අඩි සියයක් භාරනවා. දැන් මෙයාට මැණික් ලැබෙනවාද ලැබෙන්නේ නෑ. මෙයා මොකද කරන්නේ මෙතන මැණික් ගල් නෑ. මැණික් හොයන එක මට කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. මැණික් හම්බවෙනවා නම් භාරපු හරිය හොඳටම ඇති කියලා. එතනින් ඉස්සරහට පොළොව භාරන එක නවත්වලා එතනින් යන්න යනවා. මැණික් ගල් ගන්න තව කොච්චරක්ද භාරන්න තිබුණේ අඩි එකයි.

අන්න ඒ වගේ පින්වතුනි, ඕබ භාවනා කරගෙන යනකොට මේ සමාධිය කියන එක එක පාරට ම ඇතිකරගන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. සමහර අය ඉන්නවා ටික වේලාවක් භාවනා කරන කොට සමාධිය ඇතිකරගන්න පුළුවන් අය. නමුත් ඒක හැම කෙනෙකුට ම නෑ. එහෙම ඉක්මණින් සිතේ සමාධියක් ඇතිකරගන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ පුණ්‍ය ශක්තිය නිසයි. නමුත් ඕනෑම කෙනෙකුට සමාධිය ඇති කරගන්න පුළුවන්. මොකක්ද අවශ්‍යය වෙන්නේ චීර්යය. ඒ නිසා අපි දිගට ම භාවනාව කරගෙන යන්න ඕන. පින්වතුනි, මේ දුර්ලභව ලැබුණ මනුස්ස ජීවිතේදී අපට මේක කරගන්න බැරවුණොත් අපි මනුෂ්‍ය ජීවිතේ එල ප්‍රයෝජන ගත්තේ නැති කෙනෙක් වෙනවා. ඕබ හොඳින් මතක තබාගන්න ඕන මේ බුද්ධ ශාසනය කියලා කියන්නේ සීලයට නෙවෙයි, සමාධියටත් නෙවෙයි, ප්‍රඥාවටත් නෙවෙයි, විමුක්ති ඤාණ දර්ශනයටයි. ඒ නිසා සිල් රකිනවා කියන එක මේ බුද්ධ ශාසනය තුළ පොඩි දෙයක් නමුත් සීලයකින් තොරව බුද්ධ ශාසනයක ඉදිරි ගමනක් නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළා මනුස්ස ජීවිතයත් බුද්ධ ශාසනයත් මුණගැසෙන අවස්ථාවක කෙනෙකුට පුළුවන් රහත් ඵලය දක්වා හිත දියුණු කරන්න මනුෂ්‍ය ජීවිතයත් බුද්ධ ශාසනයත් ලැබුණ අවස්ථාවක දී කෙනෙකුට පුළුවන් අනාගාමී ඵල දක්වා සිත දියුණු කරන්න. එහෙම නැත්නම් මේ දුර්ලභ කරුණා දෙක මුණ ගැසෙන විටක දී කෙනෙකුට පුළුවන් සකදාගාමී වෙන්න, සෝතාපන්න වෙන්න පුළුවන්. එහෙමත් නැත්නම් ධම්මානුසාරී, ඉද්ධානුසාරී වෙන්න පුළුවන්. පින්වතුනි, අප සියලු දෙනාටමත් මේ ලැබේලා තිබෙන්නේ අන්ත විබද ආකාරයේ පරම දුර්ලභ වූ අවස්ථාවක්. අපිට ලැබේලා තියෙන මේ අවස්ථාවේදී අඩුම තරමේ සෝතාපන්න ඵලයටවත් පත්වෙන්න නො ලැබුණොත් වැඩක් නෑ. ඒක හරියට අතට ලැබුණු වටිනා කියන තෑග්ගක් ලිහලවත් නො බලා විසි කළා වගේ වෙනවා. එහිසා අපට ජීවත්වෙන්න තිබෙන්නේ ඉතාම කෙටි කාලයයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ **“අප්පම්ඳං තික්ඛවේ මනුස්සානං ආයු”** පින්වත් මහණෙනි, මේ මනුෂ්‍යාට ජීවත්වෙන්න තිබෙන්නේ ඉතාම කෙටි කාලයයි. **“ගමනියෝ සම් පරායනෝ”** මිය පරලොව යන්න සිද්ධ වෙනවා. **“කත්ථබ්බං කුසලං වර්තබ්බං බුත්ඵවරියං”** ඒ නිසා උතුම් ජීවිතයක් ම යි ගත කරන්න ඕන. තුන් දොරින් කුසලය ම යි පුරුදු කළ යුත්තේ. **“තත්ථ ජාතස්ස අමරණං”** මොකද මේ ලෝකයේ ඉපදුණා කෙනෙකුට නො මැරී ඉන්න නම් බෑ කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ.

ඒ නිසා මේ පින්වත් කවුරුත් අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය අවසන් වෙන්නට මත්තෙන් මමත් මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනය තුළ දී ම උතුම් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධ කරගන්නවා කියලා. ඒ සඳහා මේ සියලු දෙනාට ම මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය උපකාර වේවා.

ආයු! ආයු!! ආයු!!!

ශ්‍රී ලංකා විද්‍යා විද්‍යාල විස්තාරය

සති ඉන්ද්‍රිය

ගරුකව ඔබා සංසර්ජනයෙන් අවසරයි.
ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිත්වනුනි,

අද අපට ලැබිවිච මාතෘකාව සූර්ය වංශයේ ඉපදුණු මහා සෘෂිවර මුනිදාණන් වූ දෙවි මිනිස් ලෝකයාගේ අසමසම ශාස්තෘන් වහන්සේ වන ගෞතම සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයේ වැඩිය යුතු ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ, තමන්ගේ ජීවිතයට වතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා ළං කර ගත යුතු ගුණ ධර්ම අතර පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්හි පවතින **සති ඉන්ද්‍රිය** කියන ඒ පරම ගම්හිර ධර්ම කොට්ඨාශය යි.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ බුද්ධ රාජ්‍යයට පත්වෙච්ච මොහොතේ උන්වහන්සේ ලෝක දිනා බැලුවා. බලලා කල්පනා කළා, **“කිච්චේන මේ අධිගතං”** මං මේ ධර්මය අවබෝධ කළේ ගොඩක් දුක් විඳලා **“හලන්දාහි පකාසිතුං”** මේ ධර්මය මිනිස්සුන්ට කියන්න ගියොත් මම ගොඩක් වෙහෙසට පත් වෙනවා. **“රාගදොසපරේතේහි නායං ධම්මෝ සුසම්බුද්ධෝ”** ලෝක සත්ත්වයා ඉන්නේ රාග ද්වේෂ තුළ රාගයෙන් ද්වේෂයෙන් වහාට මොකුත් නෑ. **“නායං ධම්මෝ සුසම්බුද්ධෝ”** මේ ධර්මය අවබෝධ කරන එක ලේසි නෑ. ඒ නිසා **“පටිසෝතගාමිං නිපුණං”** තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්මය පටිසෝතගාමී යි. ඒ කියන්නේ ගංගාවක් දිගේ ඉහළට ජීනනවා වගේ ඒක හරි අපහසු කාර්යයක්. විහෙත් ලෝක සත්ත්වයා ගමන් කරන්නේ අනුසෝතගාමී

වැඩපිළිවෙළක. ඒ කියන්නේ ගංගාවේ පහළට පිනනව වගේ. ගඟක පහළට යන්න හරි ලේසි ඉඳගන්න එක විතරයි තියෙන්නේ, උත්සාහයක්, කිසි ම දෙයක් අවශ්‍යය වෙන්නේ නෑ.

ඉතින් පින්වතුනි, පටිසෝතගාමී මාර්ගය තමා ආර්යය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. “පටිසෝතගාමීං නිපුණං ගම්භිරං දුද්දසං අණුං” මේ මාර්ගය ගොඩාක් දුෂ්කරයි. දුද්දසං කියන්නේ දැකින්න අමාරු යි, අණුං කියන්නේ අතිශයින් ම සියුම්. රාගරත්තාන දක්ඛිත්ති රාගයෙන් රත්වෙච්ච අයට මේක පේන්නේ නෑ. තමෝක්ඛන්ධෙන ආචාරි. සත්වයා ඉන්නේ මෝඛකමින් වැහිලා කියලා උන්වහන්සේ දැක්කා. ඒ දැකපු විදිය හරි ද? වැරදි ද? ඒක සහතික ඇත්තක්. එතකොට ඒ සර්වඥයන් වහන්සේගේ අවබෝධය.

ඊට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ අදහස සහම්පති බුන්ම රාජයා දැකලා, එතැනට ඇවිල්ලා දණ ගහලා නමස්කාර කරලා කිව්වා, “භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙහෙම සිතුවිල්ලක් පහළ වුණා. ස්වාමීනි, ඒ සිතුවිල්ල හොඳ එකක් නොවේ. මේ ලෝකේ ඉන්නවා කෙළෙස් අඩු සත්වයන් අප්පරජක්ඛ ජාතිකා ඒ වගේ ම මේ ලෝකේ ඉන්නවා කෙළෙස් වැඩි සත්වයන් මහාරජක්ඛ ජාතිකා ඒ වගේ ම මේ ලෝකේ ඉන්නවා තික්ඛිත්ඳියේ ඒ කියන්නේ ඉඳුරන් ගොඩාක් තියුණු අය ඉන්නවා. ඒ වගේ ම මේ ලෝකේ ඉන්නවා, මුදිත්ඳියේ ඉඳුරන් ගොඩාක් මෘදු අය ඉන්නවා. ඒක නිසා ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ධර්මය දේශනා කරන සේක්වා. අවබෝධ කරන අය පහළ වෙනවා කියලා කිව්වා.

ආත්ත ඒ ආරාධනාවෙන් තමා උන්වහන්සේ මේ ලෝකේ දිනා බැලුවේ. ඒ ආරාධනාවෙන් පස්සෙ උන්වහන්සේ ලෝකේ දිනා බැලුවා. උන්වහන්සේට ලෝකේ පෙනුණා හරියට නෙළුම් පොකුණක් වගේ. උන්වහන්සේ දැක්කා මේ වෙලාවේ නෙළුම් පොකුණක්. ආත්ත ඒ නෙළුම් පොකුණේ තිබුණා ඉර එළිය වැටිච්ච හැටියේ පිපෙන නෙළුම් මල්. ආත්ත ඒ වගේ තමයි. සමහර සත්වයෝ ඉන්නවා ධර්මය ඇහිච්ච හැටියේ අවබෝධ කරගන්නට පුළුවන්.

ඒ වගේ ම නෙළුම් පොකුණේ තියනවා බාගෙට පිපුණ නෙළුම්. මල් පොහොට්ටු මෝරලා තියෙන්නේ. ඒ වගේ සමහර සත්වයෝ ඉන්නවා ධර්මය විස්තර වශයෙන් කියද්දී අවබෝධ කරගන්න පුළුවන්. ඒ වගේම ඒ නෙළුම් පොකුණේ තියනවා බොහෝම ටිකක් මෝරපු නෙළුම් මල්. ඉතින් ඒ වගේ නෙළුම් පිපෙන්න ගොඩාක් කාලයක් යනවා. ආත්ත ඒ වගේ තමයි මේ ලෝකේ ඉන්නවා කෙළෙස් වැඩි අය. ඒ වගේ ම මේ ලෝකේ ඉන්නවා කෙළෙස් අඩු අය.

ඒකට පාලියෙන් කියනවා **“තික්ඛිත්ථියේ”**, ඒ කියන්නේ ඉඳුරන් තියුණු යි. ඉඳුරන් කියන්නේ **ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ යි. ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් තියුණු අය ලෝකේ ඉන්නවා. ඒ වගේ ම ඉන්නවා **මුදිත්ථියේ** ඒ කියන්නේ සමහර අයගේ ඉන්ද්‍රියන් ගොඩාක් මෘදුයි. මෘදුයි කියන්නේ මොකක් ද? චතකොට ඒ හෙළිමී පොකුණ දැකලා උන්වහන්සේ ප්‍රකාශයක් කළා. **අපාරතො තේසං අමතස්ස ද්වාරා - යෝ සෝතවන්තෝ පමුඤ්චන්තු සද්ධං** බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් අමා මහ නිවන් දොර විවෘත කරන ලදි. දෙ සවන් ඇති අය ශ්‍රද්ධාව මුදුන්වා. ඒවා ඉඳලා උන්වහන්සේ මේ ලෝකෙට චතුරාර්ථ සත්‍යය ධර්මය දේශනා කොට වදාළා. අන්ත චිත්තන දී පින්වතුනි, උන්වහන්සේ දැක්කා ඉඳුරන් තියුණු අය. චිත්තන ඉඳුරන් කියන්නේ **ශ්‍රද්ධා චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා** කියන ඉඳුරන් තියුණු අය.

ඒ ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් තියුණු අයට චතුරාර්ථ සත්‍යය ඉතා ඉක්මණින් පහසුවෙන් අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන්. මොනව ද ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ශ්‍රද්ධාව, චීර්යය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව. ශ්‍රද්ධාව කියලා කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි තියෙන පැහැදීම යි. ඒ වගේ ම අකාලික ශ්‍රී සද්ධර්මය කෙරෙහි තියෙන පැහැදීම යි. ඒ වගේ ම ආර්ය මනා සංඝ රත්නය කෙරෙහි තියෙන පැහැදීම යි. ඒක තමා **ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය**. අනිත් එක තමයි **චීර්ය ඉන්ද්‍රිය**. චීර්ය කියන්නේ නූපන් කුසල් උපදවා ගැනීමට කරන චීර්ය. තමන් ඇති කර ගත්ත කුසල් දහමී වැඩි දියුණු කර ගැනීමට කරන චීර්ය යි. ඒ වගේ ම නූපන් අකුසල් නූපදවීමට කරන චීර්ය යි. උපන් අකුසල් ප්‍රහාණය කිරීමට කරන චීර්යි. තුන් වෙනි එක තමයි **සති ඉන්ද්‍රිය**.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විස්තර කරනවා **විභංග සූත්‍රයේ දී විරකතමිපි විරතාසිතමිපි**. (අතීතයේ කරපු කියපු දේවල් වියාට හොඳට සිහිපත් කිරීමට පුළුවන්.) ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ විස්තර කරනවා **කායේ කායානුපස්සි විහරති**. මේ කය පිළිබඳව යථාර්ථය දකිමින් වාසය කරනවා. **වේදනාසු වේදනානුපස්සි විහරති**. වේදනාවේ යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. **චිත්තේ චිත්තානුපස්සි විහරති**. නාම රූප නිසා හටගත්ත සිත පිළිබඳ ව යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. ඒ වගේ ම **ධම්මේසු ධම්මානුපස්සි විහරති**. මහසිකාරය නිසා හටගන්න මේ ධර්මයන් **පංච උපාධානස්කන්ධය, ආයතන හය, පංචනීවරණ, චතුරාර්ථ සත්‍යය** කියන මේ ධර්ම කොටස් පිළිබඳව යථාර්ථයෙන්, නුවණින් දකිමින් වාසය කිරීම තමයි සති ඉන්ද්‍රිය. ඒ කියන්නේ **සතර සතිපට්ඨානයට** යි සති ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ, **සමාධි ඉන්ද්‍රිය** ලෙස බුදුරජාණන් වහන්සේ අර්ථ දක්වන්නේ ධ්‍යාන හතරට.

පළවෙනි ධ්‍යානය, දෙවෙනි ධ්‍යානය, තුන්වෙනි ධ්‍යානය, හතරවෙනි ධ්‍යානය, පඤ්ඤා ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයට යි. චතකොට මේ තමයි ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් පහ. තථාගතයන් වහන්සේ විස්තර කරනවා මෙන්න මේ ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් පහ ගැන.

“මහණෙනි, මම මේ දෙවියන් සහිත, මාරයන් සහිත, දෙව් මිනිස් ප්‍රජාව තුළ, මේ පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ ආශ්වාදයත්, ආදීනවයත්, නිස්සරණයත් ඒ වගේ ම සමුදයත්, අස්ථංගමයත්, (සමුදය කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ හට ගැනීම යි. අස්ථංගමය කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ ආනාවය, නැති වී යාම යි.) ආශ්වාදය කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ තියෙන සැප ස්වරූපය යි. ආදීනවය කියන්නේ වෙනස් වී යාම යි. මෙන්න මේ කරුණු පහ යථාර්ථයෙන් අවබෝධ කරන තුරු දෙවියන් සහිත ලෝකයේ සම්බුද්ධ රාජ්‍යයට පත් වුණා කියලා ප්‍රතිඥා දුන්නේ නෑ. උන්වහන්සේ මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් පිළිබඳව, ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ හටගැනීමත්, නැති වී යාමත්, ආශ්වාදයත්, ආදීනවයත්, නිස්සරණයත් යථාර්ථයෙන් අවබෝධ කරලා මේ ලෝකයට ප්‍රතිඥා දුන්නා “සම්මා සම්බුද්ධ” කියලා.

චතකොට මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මය වැඩිය යුතු මාර්ගය තමයි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. චතම් මෙය තමන්ගේ ජීවිතේ ඉන්ද්‍රියයන් වශයෙන් පිහිටන්නට ඕනේ. කෙනෙකුගේ ශරීරයෙන් ඇසක් අයිත් කළොත්, කණක් අයිත් කළොත් ජීවත් වීම සම්පූර්ණ නෑ. ඒ වගේ ම සති ඉන්ද්‍රිය තමන්ගේ ජීවිතයෙන් වෙනස් කරන්න බැරි විදියට ජීවිතය තුළ ඉන්ද්‍රියක් වශයෙන් පවතින්නට ඕනේ. ඒ තමයි සතිපට්ඨානයේ පවතින සිහිය. සති ඉන්ද්‍රිය, ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් අතිශයින් ම ප්‍රබල වුණාට පසු මේ ජීවිතයේ දී ම නිකෙළෙස් භාවයට පත්වෙන්න පුළුවන්. ඊට වඩා අඩු වුණොත් අරහත් මාර්ගයේ ගමන් කරන කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් අනාගාමී ඵලයට පත් වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් අනාගාමී මාර්ගයේ ගමන් කරන කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් සකදාගාමී ඵලයට පත් වුණ කෙනෙක් බවට පත්වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් සකදාගාමී මාර්ගයේ ගමන් කරන කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් සෝතාපන්න ආර්ය ශ්‍රාවකයෙක් බවට පත් වෙනවා. ඊටත් වඩා අඩු වුණොත් සෝතාපන්න මාර්ගයේ ගමන් කරන කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ ශ්‍රද්ධාබ්‍රහ්මචාරී, ධම්මානුසාරී මට්ටම්වලට අයිති වෙනවා. මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කොහෙන්ම නැත්නම් අශ්‍රැතවත් අන්ධබාල පෘතග්ජනයෙක් වෙනවා. ඒ ගොල්ලෝ ශාසනයෙන් බැහැර අය. ශාසනයට අයිති ඔය කිව්ව ශ්‍රාවකයන්වයි.

මේ ශාසනයේ ප්‍රතිපදා තියෙනවා හතරක්. ඒ ප්‍රතිපදා හතරට ධර්ම මාර්ගයේ ගමන් කරන සියලු දෙනා ම අයිති වෙනවා. ඕනි ම කෙනෙක් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්නෙන් මේ ප්‍රතිපදා හතරින් එකක යි.

1. සුඛා පටිපදා ඛිප්පානිඤ්ඤා
2. දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පානිඤ්ඤා
3. සුඛා පටිපදා දන්ධානිඤ්ඤා
4. දුක්ඛා පටිපදා දන්ධානිඤ්ඤා

සුඛා පටිපදා ඛිප්පානිඤ්ඤා කියන පටිපදාව තුළින් තමයි සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ හිකෙළස් අරහත්වය සාක්‍ෂාත් කළේ. මුගලන් නාමුදුරුවෝ සාක්‍ෂාත් කළේ **දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පානිඤ්ඤා** කියන පටිපදාව තුළින්. සුඛා පටිපදා කියලා කියන්නේ ඒ ආර්ය ශ්‍රාවකයා ගමන් කරන මාර්ගය ඉතා සැපදායක යි. ඒ කියන්නේ මෙන්න මෙහෙම යි.

මේ ලෝකේ සමහර අය ඉන්නවා කෙළෙස් වැඩි යි, සමහර අය ඉන්නවා කෙළෙස් අඩු යි. කෙළෙස් අඩු අයට පාලියෙන් කියනවා **අප්පරපක්ඛ ජාතිකා** කෙළෙස් වැඩි අයට කියනවා **මහාරපක්ඛ ජාතිකා**. එතකොට **සුඛා පටිපදා** කියලා කියන්නේ, සාර්පුත්ත මහරහතන් වහන්සේ රහත්වීමට පෙර උන්වහන්සේට රාගය තිබුණේ පොඩ්ඩ යි. ගොඩක් තිබුණේ නෑ. තරහා තිබුණේ ටික යි. ඒ වගේ ම මුලාවට පත්වෙන ස්වභාවය ගොඩාක් අඩු යි, රාග, ද්වේශ, මෝහ අඩු යි. කාටද? සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේට. කෙනෙකුට රාගය ඔරපතල නම් එයාට ඇති වෙන්නේ දුකක් හේ ද? ආන්න ඒ තියුණු රාගය, තිබ්බ **සරාගෝ** සැරියුත් නාමුදුරුවන්ට නෑ. ඒක නිසා උන්වහන්සේ දුක් දොම්නස් විඳින්නේ නෑ. උන්වහන්සේගේ ද්වේශය අධික නෑ. අධික ද්වේශය නිසා හටගන්නා දුක් දොම්නස් නෑ. උන්වහන්සේගේ රැවටීමේ ස්වභාවයත් අධික නෑ. ඒ කියන්නේ අධික මෝඩකමින් හටගන්නා දුක් දොම්නස් ද උන්වහන්සේට නෑ. එම නිසා උන්වහන්සේගේ ප්‍රතිපදාව ගොඩාක් සැප දායකයි.

ඛිප්පානිඤ්ඤා කියන්නේ සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් ඉතාමත් ම ඉක්මණට, තියුණු විදියට වැඩෙනවා. ශුද්ධාව ගොඩක් දියුණු යි. සද්ධා විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් ගොඩාක් ප්‍රබලව දියුණු වෙලා තියෙනවා. **ඛිප්පානිඤ්ඤා** කියලා කියන්නේ ඒ ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් ගොඩක් දියුණු නිසා ඉතා ඉක්මනට හිකෙළෙස් අරහත් වල සමාධියට පත්වුණ කෙනෙක්

වුණා. ඒ තමයි සුඛාපටිපදා ඛිප්පාතිඤ්ඤා කියලා හැඳින් වූයේ.

අනිත් එක තමයි දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාතිඤ්ඤා. මුලලත් රහතන් වහන්සේ අයත් වන්නේ දුක්ඛා පටිපදා ඛිප්පාතිඤ්ඤා කියන පටිපදාවට යි. ඒ කියන්නේ, ඒ ප්‍රතිපදාවේ ගමන් කරන අයට රාගය ගොඩාක් තියෙනවා. ඒ නිසා රාගය නිසා හට ගන්නා දුක් දොම්නස් වැඩි යි. ද්වේශයත් ගොඩාක් තියුණු විදියට තියෙනවා. එම නිසා ද්වේශය නිසා හට ගන්නා දුක් දොම්නස් වැඩි යි. මෝහය ගොඩාක් වැඩි යි. එම නිසා මෝඛකම නිසා හට ගන්නා දුක් දොම්නස් ද වැඩි යි. එම නිසා ප්‍රතිපදාව දුක යි ද? සැප යි ද? දුක යි නේ ද. ඛිප්පාතිඤ්ඤා කියන්නේ ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා යන පංච ඉන්ද්‍රියන් ඉතාමත් ම ඉක්මණින් වැඩෙනවා. ඒක නිසා ඉතා ඉක්මණින් අරහත්වයට පත් වී වදාළා. ඒත් ප්‍රතිපදාව දුකයි.

අනිත් එක තමයි සුඛා පටිපදා දන්ධාතිඤ්ඤා. එතැන සුඛා පටිපදා දන්ධාතිඤ්ඤා කියලා හඳුන්වන්නේ ඒ ප්‍රතිපදාවේ ගමන් කරන කෙනාට රාග, ද්වේශ මෝහ අඩු යි. රාග, ද්වේශ, මෝහ අඩු නිසා රාග, ද්වේශ, මෝහ වැඩි වීමෙන් හට ගන්නා දුක් දොම්නස් අඩු යි. ඒක නිසා ප්‍රතිපදාව සැපයි. ඉතින් පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඉතාමත් ම මෘදුයි. තියුණු නෑ. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ යි පවතින්නේ. ඒ නිසා නිකේළෙස් අරහත්වයට පත් වීම ටිකක් ප්‍රමාද යි. ඒ තමයි සුඛා පටිපදා දන්ධාතිඤ්ඤා පටිපදාවේ හැටි.

අනිත් එක තමයි දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාතිඤ්ඤා ඒ ප්‍රතිපදාවේ ගමන් කරන කෙනාට රාග, ද්වේශ, මෝහ අධික ලෙස තියෙනවා. ඒක නිසා ඒ රාග, ද්වේශ, මෝහ නිසා හට ගන්නා දුක් දොම්නස් බහුල වශයෙන් පවතිනවා. ඒක නිසා ඒ කෙනාගේ පටිපදාව දුකයි. ඒ වගේ ම එයාගේ ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයත් ප්‍රමාදයි. මොකද, ශ්‍රද්ධා චීර්යය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් වැඩෙන්නේ මෘදු වශයෙන්. ප්‍රබල වශයෙන් වැඩෙන්නේ නෑ.

ඉතින් මෙම ප්‍රතිපදාවලි හතරට මෙතැන ඉන්න අයත් අයිති යි. ඒක ඉතින් අපි දන්නේ නෑ. එය දන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ. එය දැනගන්නේ ඉන්ද්‍රිය පරෝපර්යත්ත ඤාණයෙන්. වෙන කිසි කෙනෙකුට මේක හොයන්න බෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේට තියනවා දස බල ඤාණයන්. පස්වන දස බල ඤාණයේ තියෙනවා, "පරසත්තානං පර පුත්ගලානං ඉන්ද්‍රිය පරෝපර්යත්තං යතාභුතං පජානාති." මේ ලෝකේ සියලු ම පුද්ගලයන්ගේ චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කිරීමේ හැකියාව දන්න එක ම එක උත්තමයා තමයි සූර්ය වංශයේ ඉපදුණු

මනා මුණිවරයාණන් වහන්සේ වන ගෞතම සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ. ලෝකයේ වෙන කිසිකෙනෙකුට ඒවා සොයන්න බැහැ. නමුත් තමන්ට විය සොයා ගන්නට පුළුවන්. ඇයි ඒ? තමන්ගේ හැටි දැන්නේ තමන් හේ ද? බාහිර කෙනෙකුට ඒ ප්‍රතිපදාව හොයන්න අමාරු යි.

එතකොට මෙතන සති ඉන්ද්‍රිය තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කරනවා **“ආතාපි සමිපජානෝ සතිමා විනෙයිය ලෝකේ, අභිජ්ඣධා දෝමනස්සං” ආතාපි.** කෙළෙස් තවන චීර්යයෙන් යුතුව, **සමිපජානෝ** කෙළෙස් තවන නුවණින් යුතුව, **සතිමා** සිතියෙන් යුතුව, **විනෙයිය** ලෝකේ දුක නම් වූ ලෝකය තුළ **අභිජ්ඣධාදෝමනස්සං** දැඩි ආශාව දුකකි.

ආන්න ඒ ලෝකය තුළ **කායේ කායානුපස්සි විහරති.** මේ සතර මනා ධාතුන්ගෙන් හටගත්ත ශරීරය පිළිබඳව සිතියෙන් දකිමින් යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා මෙය තමයි පළවන සතිපට්ඨානය. දෙවෙනි එක තමයි **ආතාපි සමිපජානෝ සතිමා විනෙයිය ලෝකේ අභිජ්ඣධාදෝමනස්සං වේදනාසු වේදනානුපස්සි විහරති.** කෙළෙස් තවන චීර්යයෙන් යුතුව, කෙළෙස් දුරු කරන නුවණින් යුතුව දුක නම් වූ ලෝකයේ එනම් පංච උපාදානස්කන්ධ ලෝකය තුළ හටගන්නාවූ අභිජ්ඣධාව එනම් දැඩි ආශාව අභිජ්ඣධා දෝමනස්ස විනම් දැඩි දුක ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත වේදනාව පිළිබඳව යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා.

තුන් වන එක තමයි **විත්තානුපස්සනාව.** මේ පංචඋපාදානස්කන්ධ ලෝකයේ දැඩි ආශාවත්, දුකත් දුරු කරමින්, කෙළෙස් දුරු කරන නුවණින් යුතුව ව ඒ කෙනා මේ නාම-රූප නිසා හටගත්තු සිතේ ස්වභාවය නුවණින් යුතුව දකිමින් වාසය කරනවා.

හතර වෙනි සතිපට්ඨානය තමයි මනසිකාරයෙන් හටගන්න ධර්මයන්. ඒ කියන්නේ පංච නීවරණ, පංච උපාදාන ස්කන්ධය, ආයතන හය, සප්ත බොජ්ඣංග චතුරාර්ය සත්‍යය, මෙන්න මේ ධර්මයන් පිළිබඳව යථාර්ථයෙන් දකිමින් වාසය කරනවා. මෙන්න මේ සතර සතිපට්ඨානය තමයි **සති ඉන්ද්‍රිය** කියලා තමන්ගේ ජීවිතේ ඉන්ද්‍රියක් බවට පිහිටන්න ඕනේ. එතකොට තමයි ඒක චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධයට අංගයක් බවට පත්වෙන්නේ. සමහර අය සාමාන්‍යය ජීවිතයේ දී අනනවා සෙරෙප්පුවක් එහෙම අමතක වුණා ම සිහිය හැද්ද කියලා.

එතකොට ඒ සිහිය ද මේ කියන්නේ? නෑ ඒක මිත්‍යා සිහිය. සමහරු කඩවල්වලට ගිහිල්ලා කුණු වළවළ ගන්නේ නැති ව හොඳ

චළුවළ තෝරලා අරගෙන එනවා ඒක සතින්දියට අයිති ද? නෑ. සමහරු කලටී පොල්වලට තට්ටු කරලා බලලා මේක හොඳයි කියලා අරගෙන එනවා ඒක අයිති නෑ සති ඉන්දියට. සමහරු රූපවාහිනිය දිහා කට ඇරගෙන බලං ඉන්නවා මේ පැත්තෙන් කරාබු දෙක ගලවා ගෙන යනකම් දුන්නේ නෑ එතකොට ඒක සති ඉන්දිය ද නෑ. සති ඉන්දිය කියන්නේ සතර සතිපට්ඨානයට පමණ යි. එක තැනක දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා පුරුෂයා කියලා කියන්නේ, සතිපට්ඨානය තුළ සිතිය පිහිටුවා ගන්න කෙනාට යි. කය පිළිබඳව, වේදනාව පිළිබඳව, සිත පිළිබඳව මනාව සිතිය පිහිටුවාගත්තේ රහතන් වහන්සේ තමයි, මහා පුරුෂයා හැටියට බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ.

සිතියෙන් විපුලත්වයට පත් වෙවිච කෙනාට ආයි සිතිය වඩන්න දෙයක් නෑ. වඩලා අවසානයයි. ආන්න ඒ උත්තමයාට තමයි මහා පුරුෂයා කියලා කියන්නේ. එතකොට මේ ජීවිතය තුළ දියුණු කර ගන්න බැරි චුණොත් එතෙම වියාට මැරෙන්න වෙන්නේ අසිතියෙන්. අසිතියෙන් මැරුණොත් වියාට යන්න වෙන්නේ දුගතියේ. සිතිය දියුණු කිරීම පිළිබඳ ව මේ ලෝකයේ දේශනා කරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් පමණ යි. කයේ යථා ස්වභාවය නුවණින් දකින ආකාර කීපයක් පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඊට පෙර අභික්ඛා දෝමනස්ස කියන වචන දෙක ගැන බලමු.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා මාලුංකස පුත්‍ර භාමුදුරුවන්ට විස්තර කරනවා මෙහෙම **“රූපං දිස්වා සතිමුට්ඨා”** රූපයක් දැකලා සිහි මුළා වෙනවා. එවිට සතිපට්ඨානයේ සිතිය තියෙනවා ද? නැද්ද? නෑ. දැන් රූපය අයිති කුමට ද සතර මහා ධාතුන්ට. ඉතින් අභූතවත් පෘතග්ජනයෙකුට රූපයක් දැක්කා ම මොකක් ද වෙන්නේ? සිහි මුළා වෙනවා.

“රූපං දිස්වා සතිමුට්ඨා පිය නිමිත්තං මහසිකරෝනෝ” වියා රූපය දැකලා රූපයේ නිමිත්ත මතක තබා ගන්නවා. රූපයේ අනුවෘංජන එනම් රූපයේ කොටස් මතක තබා ගන්නවා. **“සාරත්ත චිත්තෝ වේදේති තං ච අප්ඤ්ඤාසය නිට්ඨති.** මෙයා මේ සිහි මුළා වෙලා රූපයක් දැකලා ඒකේ ප්‍රිය නිමිත්ත කල්පනා කර කර ඉන්නවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? වියාගේ සිත රාගය විසින් ගිලගන්නවා. **සාරත්ත චිත්තෝ වේදේති තං ච අප්ඤ්ඤාසය නිට්ඨති.** ඊට පසු වියාගේ සිත බැස ගන්නවා මොකක් තුළ ද? රාගය තුළ. **“තස්ස වභිධන්ති වේදනා අනේකා රූපසම්භවා”** ඒ රූපය මුල් කර ගෙන නොයෙක් විඳිම් හට ගන්නවා. මම කියන්නම් එම විඳිම් හට ගන්නා හැටි මෙන්න මෙහෙම යි. ආදරය

කරන කාලෙට රූපයක් දැකලා සිහි මුළා වෙනවා. එතකොට බලන්න මේ ප්‍රකාශය කොච්චර යථාර්ථයක් ද? සාමාන්‍යය කෙනෙක්ගේ ජීවිතේ එතැනින් එහාට බිත්දුවක්වත් තියෙනවා ද? මුකුත් නෑ. රූපයෙන් එහාට මුකුත් නෑ. එතැනින් එහාට යන්න දන්නෙත් නෑ. එක රූපයක් අතඇරලා තව රූපයක් අල්ල ගන්නවා. එතකොට ඔන්න දැන් ආදරය කරන කාලේ රූපයක් දැකලා සිහි මුළා වෙනවා. එතකොට මේ රූපය තමන්ගේ හිත තුළ බැස ගන්නවා. ඊට පස්සේ ඔන්න, **“තස්ස වඛ්ඛන්ති වේදනා අනේකා රූපසම්භවා”** දැන් මේ රූප දැකලා නොයෙක් විඳිම් හට ගන්නවා. එතකොට තමයි ඔය ගෙවල්වල තනියම හිතා වෙන්නේ. දැකලා තියෙනව ද? ඉතින් අම්මා අහනවා මොකද මේ කියලා අම්මා මුකුත් දන්නේ නෑ. දූ සිහින ලෝකේ. ඊට පස්සේ ඔන්න කොට්ටේ බදාගෙන ඉන්නවා. හෙමින් සැරේ සිත්ද කැලි මුමුනණවා. ඉතින් අමුතු ම ලෝකෙක තමයි ජීවත් වෙන්නේ. හදිසියේ මැරුණොත් කොහෙද යන්නේ. එක්කෝ තිරිසන් ලෝකේ, එක්කො මහ නිරයේ. මෙය බුදුරජාණන් වහන්සේ **“ආදිත්ත පරියාය”** කියන සූත්‍රයේ ලස්සනට දේශනා කරනවා.

දැන් බලන්න ජීවිතයේ අනවබෝධය කොච්චර ද කියලා. සිහි මුළා බවේ මහත. දැන් ඔන්න කෙනෙක් හිතන්නේ නෑ ජීවිතේටවත් තමන් මේ ඇතෙන්න දකින රූපයක් ගැන හිතුවා කියලා තමන්ට සතර අපායේ උපදින්නට වෙයි කියලා. කවුරුවත් දන්නවා ද කිසි කෙනෙක් දන්නේ නෑ. බොහෝ ම ලස්සනට මේක තියා ගෙන හිත හිත ඉන්නවා. හිත හිතා ඉන්න කොට මෙයාට විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. විඤ්ඤාණය පිහිටන්නේ කොහෙද නිරයෙ, තිරිසන් ලෝකයෙ. ඒක හිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ ආදිත්ත පරියාය සූත්‍රයේ... දේශනා කරනවා, මහණෙනි, ඇසින් දකින රූප මතක තියාගන්නවාට වඩා හොඳයි මේ ඇස පුච්චගන්න එක. කණින් අහන ශබ්ද මතක තබා ගන්නවාට වඩා හොඳයි කණ පුච්චාගන්න එක. එතකොට මතක හිටින්නේ නෑ. අවසානයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා එසේ නොකර ඇස අනිත්‍ය යි කියලා සිහි පත් කරන්නට ඕනේ. එතකොට වයාට යථාර්ථය දකින්න පුළුවන්. ඔන්න බලන්න සිහි මුළා වීමේ භයානකකම.

“තස්ස වඛ්ඛන්ති වේදනා අනේකා රූප සම්භවා” ඒ රූපය මුල් කර ගෙන නොයෙක් විඳිම් හට ගන්නවා. සිහින මාලිගාවක් තුළ වයා අතරමං වෙනවා. මම ලස්සන ගෙයක් හදන්න ඕනේ, ලස්සන වාහනයක් ගන්නවා මේවා තමයි ප්‍රාර්ථනා. ලුණු යි බතු යි කන්නේ. දැක්කා නේ ද උන්වහන්සේගේ අවබෝධය. ලස්සනට ගැළපෙනවා ජීවිතේට. මෙම විඳිම් විඳ විඳ ඉඳලා ඊට පසු **“අභිජ්ඣා ව ච්ඡේසා ව**

විත්තමස්සුපහඤ්ඤති.” අන්ත චිතැන චිතවා ඒ වචන දෙක. අභිධ්‍යාව කියන්නේ දැඩි ආශාව. අභිජ්ඣා ව විහේසා ව ඒ කියන්නේ රූපයක් ලබාගන්න තියෙනවා දැඩි ආශාවක්. නමුත් ලබාගන්න බෑ. ච්චිට ඇතිවෙනවා දුක. චිතම් අභිජ්ඣා දෝමහස්ස. ඉන්පසු මෙයාගේ සිත මේ දැඩි ආශාව යි දුක යි නිසා වජ්ජ කරලා පීඩාවට පත් කරලා විනාශ කරලා දානවා. ඉතින් බොහෝ වෙනසට පත්වෙලා තමයි ජීවත් වෙන්නේ. ඒ මොකක් හින්දා ද? සිහි මුළු වුණ නිසා. “ඒවං ආචිතතෝ දුක්ඛං ආරා නිබ්බානන්ති වුච්චති.” ඔහොම යනකොට නිවහින් ගව් ගාණක් ඇත් වුණා, දුක ළං වුණා, “නිවහින් ඇත් වුණා යයි කියනු ලැබේ.” ආන්ත විහෙම නිවන ඇතට යනවා සිහි මුළු වෙච්ච කෙනාගේ. මාලුංකපුත්ත සුත්‍රය සංයුක්ත නිකායේ හතරේ තමයි තියෙන්නේ. ආන්ත චිතැන තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අභිජ්ඣාව යි, දොම්නස යි විස්තර කරන්නේ.

ඒ නිසා පින්වතුනි, ලෝකයේ කලාතුරකින් තමයි මනුෂ්‍යයෙකුට සතර සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවා ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. එය කොච්චර ද කියලා කීවොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා ඉපදී මැරීයන කෝටි සංඛ්‍යාත පිරිස අතර මහපොළව වගේ කොටසක් උපදිනවා නිරයේ, තිරිසන් ලොවේ. ජේත ලෝකේ. චිතකොට මහපොළොව වගේ පිරිසකට සුගතිය නෑ. නිවනක් තියෙයිද? කොහොමටවත් නෑ. සුගතිය නැත්නම් නිවන කොයිත් ද? අපායෙ ගිහින් නිවන් අවබෝධ කළ හැකි ද? බෑ. ආන්ත චිතරම් බරපතලයි. සුගතියක්වත් නැතැලු මහපොළව වගේ මිනිස් කොටසකට. ඉතින් ඔය පිරිසෙහුත් සිහිය පිහිටුවා ගන්නේ ඉතා සුළු කොටස යි. සමහරු කාලයක් සිහිය පිහිටුවා ගෙන ඉන්නවා. ඊට පස්සේ ඕවා දැන් ම කරලා බෑ වැඩ තියෙනවා කියලා අත ඇරලා දානවා. ඒ තමයි මාරයාට අසුවෙනවා. තමන් දන්නෙත් නෑ සිහියෙන් පිට ගිහිල්ලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ තමයි ධර්මරාජ වූ පියාණන් වහන්සේ. උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ තමයි දරුවෝ බවට පත්වන්නේ. චිතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිය උරුමය තමයි සතර සතිපට්ඨානය. ඒ පිය උරුමයෙන් බැහැර වුණොත් මාරයාට අසුවෙනවා. අහුවුණොත් මොකද වෙන්නේ? හිටිය තැන සොයාගන්නත් බෑ ච්චිවරට ම බරපතල යි ඒ වසඟය. කොච්චර මාරයාට මේ ලෝකේ ආදිපත්‍යයක් පතුරුවන්ට පුළුවන් ද කියලා එක තැනක බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා.

“මහණෙනි, මේ ලෝකේ අධිපති බව කරන අය අතර මාරයා තරම් කෙනෙක් තටාගතයන්ට හුවණින් පේන්නේ නෑ කියලා. ච්චිවරට ම ප්‍රබල යි. විහෙම කෙනෙක් සිහිය පිහිටුවා ගත්තේ නැත්නම් සතර

සතිපට්ඨානය තුළ සති ඉන්ද්‍රිය ඇති කර ගත්තේ නැත්නම් අපි වේරම්ඛ චාතයට අනුවුණා වගේ කැලි කැලිවලට කුඩු පට්ටම් වෙලා යනවා. භොයන්ත හම්බවෙන්ගේ නෑ කවදාවත්. ඒක නිසා පළවෙහි චික කායානුපස්සනාව තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත යුතු යි.

පළමුව ආනාපානසතිය, ඊ ළඟට දෙවෙහි චික ධාතු මහසිකාරය, ඊ ළඟට සතිසම්පජානය, ඊට පසු ඉරියාපට් ය. ඊ ළඟට නවසීවටීකය. මේ හැමදේකින් ම කරන්නේ තමන්ගේ කය පිළිබඳව සිහිය පිහිටුවා ගැනීම යි. එතකොට මේ කයේ ස්වභාවය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්නේ පෙණ පිඬක් හැටියට. පෙණ පිඬක් කියලා කියන්නේ ඉතා ම ඉක්මනට නැති වෙලා යන ස්වභාවයට අයිති යි. අපේ ශරීරයේ තියෙනවා පට්ටි ධාතු. පොළවට පස්වෙලා යන ස්වභාවයට අයිති දේවල් මේ ශරීරයේ තියෙනවා. අපි නිතා ගෙන ඉන්නවා පට්ටි ධාතුව අයිති අපට යි කියලා. නමුත් අයිති පොළොවට. ඒ නිසා ජීවත් ව සිටිද්දී ම භාගයක් පොළවට පස් වෙනවා. නියපොතු කපලා දානවා, කොණ්ඩේ කපලා දානවා. ඒවා පොළොවට පස් වෙනවා, සමහරු පණපිටින් කුණු වෙනවා. මේ ආකාරයට ජීවත් ව සිටින කාලය තුළ දී ම ටික ටික පොළොවට පස් වෙනවා.

ඉතින් මැරුණාට පස්සේ අහන්ඩි දෙයක් නෑ. ඉතින් අපි නිතා ගෙන ඉන්නවා මේකේ මම කියලා මොකක් හරි තියනවදෝ කියලා. තියෙනවා ද? නෑ. එහෙනං ඇයි නිතා ගෙන ඉන්නේ? ඒක අනවබෝධය. අවබෝධයක් තියෙනවා නම් එහෙම හිතෙන්නේ නෑ.

සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේට තියෙන අවබෝධය අහගන්න. **සාර්පුත්ත සීහනාද සුභුයේ** දී උන්වහන්සේ කියනවා, “ආයුෂ්මත් මහණෙනි, මම මේ ශරීරය දිහා බලන්නේ මේ ආකාරයට යි. කුණු මස් පුරවපු හැලියක් තියෙනවා. ඒකේ තියෙනවා හිල් නමයක්. එම හිල් නවයෙන් දවස පුරා ම වැහිරෙන්නේ අසුවී. ආන්ත ඒ වගේ තමයි මම මේ ශරීරය පරිහරණය කරන්නේ. කවිද මේ කියන්නේ? සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ. ආන්ත ඒක තමයි සාර්පුත්ත මහ රහතන් වහන්සේට මේ ශරීරය පිළිබඳව තියෙන බලවත් සිහිය. ඒ වගේ සිහියක් තියෙනවා නම් කවදාවත් ඇලීමක් ඇති වෙන්නේ නෑ. ශරීරය සම්පූර්ණයෙන් ම එපා වෙලා යනවා. ඒ වගේ ම කියනවා, මේ ශරීරය පිළිබඳ ව සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේට කොච්චර සිහියක් තියෙනවා ද කියලා. “මහණෙනි, ලස්සනට ඉන්න කැමැති කෙනෙකුගේ ඇඟට දානවා බඳුකුණක්. කැමැති ද? අකැමැති ද? අප්‍රිය කරලා චීසි කරනවා. ආන්ත ඒ වගේ තමයි මම මේ ශරීරය පරිහරණය කරන්නේ. කුණු මස් හැලියක් පරිහරණය කරනවා වගේ.

නමුත් සාමාන්‍ය පෘතග්පන ලෝකයාට මේක විෂය වන්නේ නෑ. මේක විෂය වන්නේ කාට ද? ආර්ය ශ්‍රාවකයාට යි. දැක්කනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අර මාගන්ධියා බැමිණියට වදාළ දේ. දු පොඩිත්තට මනමාලයේ සොය සොයා ගියා. කොතේවත් නෑ මනමාලයෝ. වියා විච්චරකට හැඩයි. ඉතින් මාගන්ධිය බමුණා දැක්කා ගහක් යට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ සිටිනවා. "ලස්සන කෙනෙක්. අපේ දුටු හොඳයි කියලා ඉක්මණට දුව සරසාගෙන චිතැනට පැමිණියා. චිතකොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ චිතැනින් වැඩලා. නමුත් චිතැන පොළොවේ සිරිපතුවේ ලකුණු, ජත්‍ර ලකුණු සහිතව සටහන් වෙලා තිබුණා. බැමිණි කිව්වා, "ඔහේගේ ඔලුවේ අමාරුවක් තියෙනව ද කොතෙද. මේ වගේ මහා පුරුෂයෙක් ගිහි ජීවිතයට ගන්න බෑ. මේ බලනවා මහා පුරුෂ ලක්ෂණ" කීවා. "හා! හා! අවකැපෙන වචන කියන්න ඒපා" කියලා බමුණා කිව්වා. පසුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩම කරලා ඉඳගත්තා. බමුණා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කියනවා, "ස්වාමීනි, අපේ දුව ඔබ වහන්සේට සරණපාවා දෙනවා බාරගන්න."

විච්ච මොකක් ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කීවේ? මේ තුවිෂ කය මගේ ඇඟිල්ලෙන්වත් ස්පර්ශ කරන්න කැමැති නෑ. මොකද මේ චිතෙම කියන්නේ? ශරීරය කෙරෙහි පැහැදිලි අවබෝධයක් තියෙන කිසිකෙනෙක් මේ තුන් ලෝකෙ ම හිටියේ නෑ. ප්‍රථම කොට මේ ශරීරය අවබෝධ කළ උන්තමයා තමයි භාග්‍යවත් සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ. උන්වහන්සේ ගෙන් පස්සේ තමයි අපිත් මේ ශරීරයේ යථා ස්වභාවය දැන ගත්තේ. චිතකොට මේ ශරීරය ධාතු වශයෙන් දැන ගත යුතු යි. පස් වෙලා යන ස්වභාවයට අයිති දේවල්, ජලයේ දිය වෙලා යන ස්වභාවයට අයිති දේවල්, උණුසුම් ස්වභාවයට අයිති දේවල්, සුළඟේ හමා ගෙන යන ස්වභාවයට අයිති දේවල්. මේ සතර මහා ධාතු වශයෙන් ශරීරය නුවණින් අවබෝධ කරගන්නට ඕනේ. ඒක හරියට ම දැක්කොත් මේ ශරීරය පිළිබඳව ව තියෙන ඡන්ද රාගය සම්පූර්ණයෙන් ම ප්‍රනාණය කරන්න පුළුවන්.

ඊ ළඟට තියෙනවා අසුභය. මේ ශරීරයේ තියෙනවා කෙස්, ලොම්, හිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුළු, වකුගඩු කියන මේ පඨවි ධාතුවට අයිති දේවල්. ඒවා වෙන් වෙන් වශයෙන් විදුර්භතා කරනවා. තමන්ට අයිති නෑ කියලා නුවණින් දකිනවා. චිතකොට මොකද වෙන්වේ? මේ කය පිළිබඳව බලවත් සිහි නුවණ පිහිටනවා. චිතකොට සාමාන්‍යය කෙනෙක් පැය විසි හතරක් තුළ සිටින්නේ මොන සිහියෙන් ද? හෙට ජීවත්වෙන්නේ කොහොම ද? අද නම් කොහොම හරි ජීවත් වුණා. දැන් බස් එක කියට එයි ද දන්නේ නෑ. ඕව තමා හිත හිතා

චතකොට රහත්වෙලා හිටියේ නෑ. සෝවාන් වෙලා චිතරයි හිටියේ. සෝවාන් කෙනෙකුට රාගය ඇති වෙනවා. තරහාත් ඇති වෙනවා. ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට ඒක නෑ. ඉතින් ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට මේ හික්කුණිය වන්න කියලා යැව්වේ අසනීපයක් කියලා යි. නමුත් ඒක බොරුවක්. වෙන දේකට තමයි කතා කළේ. ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට මේක දැනුනා. ආනන්ද භාමුදුරුවෝ කියනවා "හැගණිය, අපේ මේ ශරීරය හැදිලා තියෙන්නේ අසුච්චලිත්, අපි වගේ බුන්මවාරි අයට ඒවා ගැළපෙන්නේ නෑ. මේ ශරීරය නටගත්තේ දෙමව්පියෝ නිසා. මේ ශරීරය පවත්වන්න නාවන්න ඕනේ, කවන්න ඕනේ, පොවන්න ඕනේ, ඇඟ උලන්න ඕනේ. ඒ වගේ තමයි මේ ශරීරය පවතින්නේ ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන්. ඒක නිසා මේ ශරීරය අවබෝධ කර ගන්න කියලා" කිව්වා. ඒ වගේ ශ්‍රාවකයෝ තමයි මේ ශාසනය තුළ වැඩ සිටියේ.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛයෙන් වැඩිපුර ම කියැවෙව්ව වචනය කුමක් ද? "ආනන්ද" කියන වචනය යි. ච්චිචරකට උන්වහන්සේ වාසනාවන්ත යි. ඉතින් මම ඒ කිව්වේ කය ගැන ඒ ආර්යය ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා අවබෝධ කරගෙන සිටිය හැරී. චතකොට අපි දන්නවා නවසීවරීක භාවනාව. ඒක කායානුපස්සනාවට අයිති යි. නවසීවරීකය තුළ පළවෙනි චික තමයි මේ ශරීරය අමු සොහොනකට ගිහිල්ලා දැමීමට පස්සේ ඒ ශරීරය අරමුණු කොට ගෙන **අප්පධත්තං වා කායේ කායානුපස්සි විහරති.** තමන්ගේ ශරීරය තුළ පවතින්නේ මේ මළ මිනියේ තිබෙන ස්වභාවය ම යි කියලා. **බහිද්ධා වා කායේ කායානුපස්සි විහරති.** අනුන්ගේ ශරීරය තුළ පවතින්නේ මේ මළමිනියේ තිබෙන ස්වභාවය ම යි කියලා කය පිළිබඳව අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරනවා.

තමන්ගෙනුත්, අනුන්ගෙනුත් හිදහස් වෙන්නට ඕනේ. ඒක තමයි අරහත්වය කියලා කියන්නේ. චතකොට ඒ තමන්ගෙන් අනුන්ගෙන් හිදහස්වන්නට වියා අනිචාර්යයෙන් ම කය පිළිබඳව සිහිය පිහිටුවා ගන්නට ඕනේ. දැන් අපිට පුළුවන් අපේ ශරීරය ගැන විභෙම හිතන්න. නමුත් අපි අතින් අයගේ ශරීරය ගැන විභෙම හිතන්නෙ නෑ. ඒවාට ඇලීමක් ඇතිකර ගන්නවා. ඇලීමක් ඇති වුණ විට මොකද වෙන්නේ? **තිබ්බන්දති දුක්ඛමදං පුත්ථපුතං** නැවත නැවතත් දුකට පත්වන්න සිද්ධ වෙනවා. චතකොට බලන්න මේ විදියට නුවණින් දකින කොට වයාගේ හිත කොහේටවත් අනුවෙන්නේ නෑ. හැම තැනකින් ම හිදහස් වෙලා නික්මෙලාභාවයට පත් වෙන්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ තරම් ම ගාමිහිර දෙයක් සතිපට්ඨානය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ හැඳින් වුයේ. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා සතිපට්ඨානය තමයි කුසල රාශිය කියලා.

ඒ කියන්නේ සම්පූර්ණයෙන් ම කුසල් වැඩෙන්නේ කුමක් තුළ ද? සතිපට්ඨානය තුළ.

එක තැනක මතක යි තියෙනවා සතිපට්ඨානය තුළ හරියට ම සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් ඒ කෙනාට පුළුවන් ලු **“දිබ්බ සෝත”** ඒ කියන්නේ දිව කණ් ලබාගන්න. ඒ කියන්නේ මෙහෙ ඉඳගෙන ලෝකයේ ඕන දෙයක් අහන්න පුළුවනි. ඒ වගේ ම **“දිබ්බ වක්ඛු”** මෙහෙ ඉඳලා ලෝකේ තියෙන ඕන දෙයක් දකින්නට පුළුවන් **“පරචිත්ත විජානන”** අනුන්ගේ සිත් කියවන්න පුළුවන්. ඒ වගේ ම **“චුතුපජාත”** කර්මානුරූපව සත්ත්වයන් මැරෙන හැටි, උපදින හැටි බලන්න පුළුවන්. ඒ වගේ ම **“පුබ්බේ නිවසානුස්සති”** පෙර විසූ ජීවිත පිළිබඳ ව දකින්නට පුළුවන්. මේ හැමදෙයක් ම ලබා ගන්නට ඒ ආර්ය ශ්‍රාවකයා සතර සතිපට්ඨානය මනා ව වැඩිය යුතු යි. ඒ වගේ ම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා සතිපට්ඨානය තුළ ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් ප්‍රබල වුණොත් රහත් වෙනවා. ඊට ඊකක් අඩු වුණොත් අනාගාමී. එතැන අනාගාමී අය පස් දෙනෙක් ගැන විස්තර කරනවා.

1. **“උපහච්චපරිනිබ්බායි”** ඒ කියන්නේ සුද්ධාවාස ලෝකවල තමයි අනාගාමී ආර්යයන් වහන්සේලා උපදින්නේ. අවිභ, අතප්ප, සුදස්ස, සුදස්සි, අකනිට්ඨ ඉතින් ඒ ලෝකවල ඉපදිලා උපහච්චපරිනිබ්බායි වෙනවා. ඒ කියන්නේ ඉපදිවිච හැටියෙ ම පිරිනිවන් පානවා. එතකොට ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් වැඩි යි. එතකොට **“උපහච්ච-පරිනිබ්බායි”** කියනවා ඒකට.
2. **“අන්තරාපරිනිබ්බායි”** සුද්ධාවාස ලෝකවල ඉපදිලා සුද්ධාවාස ලෝකවල තිබෙන ආයුෂ වලින් භාගයක් කල් ගෙවලා පිරිනිවන් පානවා.
3. **අසංඛාරපරිනිබ්බායි** කියන්නේ ගොඩාක් වෙහෙසිලා භාවනා කරල තමයි පිරිනිවන් පාන්නේ.
4. **සසංඛාරපරිනිබ්බායි.** ඉතා පහසුවෙන් භාවනා කරල පිරිනිවන් පාන්න පුළුවන්.
5. **උද්ධංසෝත අකනිට්ඨගාමී.** සුද්ධාවාස පහට ම ගිහිල්ලා අකනිට්ඨාවේ තමයි පිරිනිවන්පාන්නේ. ඉන්ද්‍රිය මට්ටම ගොඩක් අඩු වෙලා තියෙනවා.

ඊට පස්සේ තමයි සකදාගාමී එලය. ඊටත් අඩු වුණොත් සකදාගාමී මාර්ගය. ඊටත් අඩු වුණොත් සෝතාපන්න එලය. ඊට අඩු වුණොත් සෝතාපන්න මාර්ගය. ඊට අඩු වුණොත් ඉතින් දෙයියන්ගේ

පිහිට යි. වියාට කිසිම අයිතියක් ශාසනයේ නෑ. ඒක තමයි ඒ ඉන්ද්‍රිය මට්ටම් ජීවිතයකට අනිවාර්යයෙන් ඇති කර ගත යුතුයි.

පින්වතුනි, සත්හිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මවල පංච ඉන්ද්‍රිය, සද්ධා, චීර්‍ය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා වගේ ම තියෙනවා බල. බලයක් වශයෙන් සතිපට්ඨානය ම බලයක් වශයෙන් පවතිනවා ජීවිතයට. ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් පවතිනවා සතිපට්ඨානය. ශරීරය පිළිබඳ ව සිතිය පිහිටුවාගන්නට ඕනේ. මේ ශරීරය පෙන ගැලියක් වගේ දැකින්න කියපු විදිය කෙතරම් යථාර්ථයක් ද කියලා බලන්න. දැන් අපේ මේ රූපෙට ඇසිඬි දැමීමොත් මොකද වෙන්නේ? අර දිය රොටියක් වගේ දියාරු වෙලා පල්ලෙනාට ගලන්න පටන් ගන්නවා. එතකොට පෙන ගොඩක් බවට පත් වෙලා යනවා. ගින්නකට අහුවුණොත් මොකද වෙන්නේ? සම්පූර්ණයෙන් ම පිවිච්ලා ඇඟුරු ගොඩක් බවට පත් වෙනවා. ඒත් බාහිරින් සමකින් ආවරණය වෙලා ලස්සනට පේනවා. අර සුනාම් එක ආපු වෙලාවේ මේ ජීවිතවල යථා ස්වභාවය හොඳට ම ඔප්පු වුණා. කාටවත් ඒක ඉක්මවා යන්නට පුළුවන් වුණා ද? කිසි කෙනෙකුට ඒක ඉක්මවා යන්නට බැර වුණා.

සමහර අය බොහෝ ම ලස්සනට ඇඳුම් ඇඳගෙන හිටියා. තමන්ටත් වඩා වටිනවා ඇති ඒ ඇඳුම්. කෙනෙකුගේ ජීවිතේ වටින්නට නම් තියෙන්න ඕනේ මොනවා ද? ගුණධර්ම. ගුණධර්ම නැත්නම් ඒ ජීවිතය වටින්නේ නෑ. ඒක නිකං මහ පොළොවේ දාලා තියෙන මළුමිනියක් වගේ. ජීවත් වුණත් මැරුණ වගේ තමයි ජීවත් වෙන්නේ. ඉතින් ඒක හිසා සමහරුන්ගේ ඇඳුම් වටිනවා ජීවිතේට වඩා ඇයි ඒ. තමන්ගේ අභ්‍යන්තරය හිස් හිසා බාහිරින් මේක ලස්සන කරන්නට හදනවා. ඇතුලේ මොකුත් නෑ. කුණුගොඩවල් තියෙන්නේ. ඉතින් බාහිරින් මොකවත් පාට ටිකක් උලාගෙන, පොළොවට උඩින් යන සපත්තු දා ගෙන, අභ්‍යන්තරයේ නැති දේ බාහිරට පෙන්වනවා. ඉතින් ඒ මැරුණ සමහර අය යක්කු වගේ, සමහර ඒවා සමූහ මිනිවලවල්වල දාල තියෙනවා අපි දැක්කා බැලුම් බෝල පුම්බලා වාගේ පිම්බිලා, උගරන්ගේ කටවල් වගේ තොල් පොටවල් උල් වෙලා, රැට වනෙම දැක්කොත් තොයිලයක් කරන්න වෙනවා විචිචරකට හයානක යි.

ඉතින් බලන්න, මේ මැරව්ව අයට සිහි තිබුණේ නෑ කය ගැන. නිකං මේ කාල බිලා හිටියා රැල්ලක් ආවා. ගහගෙන ගියා. මැරුණා. හැම දා ම සිදු වන දේ ඒගොල්ලන්ට සිදු වුණා. පොළොවට පස්වට්ටක් එකතු වුණා. කරපු දේකුත් නෑ. ආරක්ෂා කරපු සීලයකුත් නෑ. පිහිටුවා ගත්ත සතිපට්ඨානයකුත් නෑ. හිස් ම හිස් ජීවිත බවට පත් වුණා. ඔය

ඉරණම ලෝකේ හැමෝට ම අයිති යි. ලෝක ධාතුවට ම අයිති යි. අපායේ යන්නේ මිනිස්සු චිතරක් නොවේ දෙව්වරුන් අපායේ යනවා. ඉතින් මිනිස්සු ගැන අහන්න දෙයක් නෑ. දෙව්වරු ගැන තියෙනවා චික සූත්‍රයක. දෙවියන්ට හැම දා ම දිව්‍ය ලෝකවල ඉන්න බෑ. දෙවියන් කර්මානුරූප ව දිව්‍යලෝකවලින් චුත වෙනවා. චිතකොට පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහපොළොව වගේ දෙවියන් පිරිසක් මරණින් මත්තේ කොහේ ද යන්නේ? නිරයේ ගිහිල්ලා උපදිනවා. චිතකොට දෙවියන්ටත් පිහිටක් නෑ ධර්මයෙන්. තොරව මහපොළොව වගේ දෙවියන් පිරිසක් තිරිසන්හු බවට පත් වෙනවා. මහපොළොව වගේ දෙවියන් පිරිසක් මළපෙරේතයෝ බවට පත් වෙනවා. බුන්මයන්ටත් එහෙම යි. බුන්මලෝකවල ඉන්නවා කල්ප විසිදහක් ආශුෂ තියෙන අය. වියාලාගේ ශරීරවල ප්‍රභාශ්වර බව මේ ලෝකයක් ම විලිය කරන්න පුළුවන්. එව්වරට ම විලිය යි. ඒ වුණාට පෘථග්ජන වශයෙන් තමයි සමහර අය ඉන්නේ. කර්මය අවසන් වෙච්ච හැටියෙ ම ගිහිල්ලා උපදිනවා සතර අපායෙ.

පින්වතුනි, ලෝකෙට ම මේක ඉක්මවා යන්න බැරි දෙයක්. මේ ලෝකෙ ම අනුවෙච්ච ප්‍රශ්නෙ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සොයා ගත්තේ. උන්වහන්සේ ප්‍රථමයෙන් නිදහස් වුණා. නිදහස් වෙලා තමයි ලෝකයට මේ සතිපට්ඨානය දේශනා කොට වදාළේ. සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත්තු කෙනෙකුට කවදාකවත් ම අඬන්න ඕන ද? අඬන්න ඕන නෑ. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා සතර සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් කෙනෙක් **සත්තානං විසුද්ධියා** මේ ලෝක සත්ත්වයාට පුළුවන් පාරිශුද්ධත්වයට පත්වෙන්න. ලෝක සත්ත්වය අපිරිසිදු වුණේ කෙළෙස් නිසා. රාග, ද්වේශ, මෝහ නිසා තමයි සත්ත්වයා අපිරිසිදු වෙන්නේ. රාග, ද්වේශ, මෝහ තියෙන තාක් කල් පිරිසිදු බවක් ලබන්නට බෑ. සතිපට්ඨානය තුළ මනාව සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් වියාට පුළුවන් කෙළෙසුන්ගෙන් නිදහස් වෙන්නට. **දුක්ඛදෝමනස්සානං අත්ථංගමාය.** ලෝක සත්ත්වයාට ම දුක් දොම්නස් අයිති යි. දුක් දොම්නස් තුළ ම තමයි කාලය ගත කරන්නේ. දැන් කෙනෙකුගේ ජීවිතේ ආපස්සට කල්පනා කරලා බැලුවොත් ඒ කෙනාගේ ජීවිතේ අඬන්න ඕන තරම් දේවල් තියෙනව ද, නැද්ද? තියෙනවා. වියාගේ බලපුළුවන්-කාරකම්වලට ඒවා හැකිකරන්න පුළුවන් ද? සල්ලිකාරකම්වලට පුළුවන් ද දුක අඩු කරන්න? බෑ. ඒ මොකුත් කරන්න බෑ. සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් වියාට ඒ දුකින් දොම්නසින් නිදහස් වෙන්නට පුළුවන්. ඒ කෙනා ඒ දුක අමතක කරලා ආශ්වාදයෙන් හදාගත්ත ලෝකයක් තුළ වාසය කරනවා. අන්න එව්ට

ඒ ආශ්වාස දුකින් කොට වියාට සතුටක් ඇති වෙනවා, ඒ සතුටෙන් අර දුක අමතක කරනවා.

ච්ඡෙද නමයි ලෝකයේ ජීවත් වෙන්නේ. සමහරු දුක අමතක කරන්න මත් පැන් බොනවා. හිඳිපෙති බීලා හිදා ගන්නවා. ඒ තරමට ම මේකෙන් හිදුනස් වෙන හැටි දන්නේ නෑ. ඉතින් ඇතැරුණු හැටියේ ආයි මතක් වෙනවා. සමහරු මේ දුක ඉවසා ගන්න බැරි වුණා ම පනිනවා කෝච්චිවලට. ච්ඡෙද නේ ද වෙන්නේ? සතිපට්ඨානයේ සිහිය හැකි වුණා ම ඔහොම තමයි වෙන්නේ. සමහරු වස බොනවා, තවත් සමහරු ඔලුව ගහගන්නවා බිත්තියේ කුඩු වෙන්න. සමහරු සිහි මුළා වෙලා පිස්සෝ බවට පත් වෙනවා. දැකලා ඇති සමහර අය කුණු කාණුවල බැහැලා කුණු වතුර බොනවා. දැන් අපිට දැක්කා ම බය හිතෙනවා. ඇයි අපිට තව ම සිහිය තියෙනවා. දැන් සිහිහැකි වුණා ම වියාට ඒක ඒ තරම් දෙයක් නොවෙයි. මේ ලෝකෙ ම හිනා වුණත් වියාට ඒක දැනෙන්නේ නෑ. වියා සිහිමුළා වෙලා. ච්චිවරට භයානක ඉරණමක් ජීවිතේ තියෙනවා. මේ ජීවිතය ලැබුණේ සංසාරේ පෙර පිහකට. ඒක සදාකාලික නෑ. තේරුණා ද? “යද තිච්චං තං දුක්ඛං” ඒක දුකට යි අයිති. පිහ කියන එක අයිති මොකට ද දුකට. සැපට අයිති නෑ. සැප විඳිනවා පිනෙන්. නමුත් ඒක අවසානයේ අනිත්‍ය ස්වභාවයට පත් වෙලා යනවා. ඒක හිසා අපි පුළුවන් ඉක්මනට සිහිය පිහිටවා ගත්තෙ නැත්නම් ආයේ වයසට ගියාට පස්සේ කරන්න පුළුවන් කමක් නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා සීහනාද සූත්‍රයේ දී කියනවා, “සාරිපුත්ත, මේ ලෝකයේ යම් කෙනෙකුට කියනවා නම් බොහෝ ම හොඳට සිහිය පිහිටවාගත්ත උත්තමයා කියලා ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේට යි” කියලා. කොයි තරම් බලවත් සිහියක් ඒ ආනන්දනීය වර්තය තුළ පිහිටියා ද කියලා උන්වහන්සේ කියනවා. “සාරිපුත්ත, සමහර අය කියනවා අවුරුදු අසූව වෙද්දී මිහිසුන්ගේ සිහිය දුබල වෙනවා, ප්‍රඥාව දුබල වෙනවා, සාමාන්‍ය ලෝකයා කියන දෙයක්. ච්ඡෙද බුදුරජාණන් වහන්සේට ඒක කවදාවත් සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. උන්වහන්සේ ඇඳක තියාගෙන ඇඳේ සිටු කොහේ බොහෝ ම ප්‍රඥාවත්ත සාරිපුත්ත නාමුදුරුවෝ වාගේ ශ්‍රාවකයෝ හතර දෙනෙක් හතර පැත්තේ ඉඳගෙන බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්න අහනවා. එතකොට ඒ අහන අහන ප්‍රශ්නවලට බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තර දෙනවා. ඒ උත්තර කවදාවත් නැවතත් ප්‍රශ්න කරලා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඇසිය යුතු නෑ. දරාගන්නවා ඇරෙන්නට. ච්චිවර බලවත් සිහියක් තුළ ඒ ජීවිතය ගත වුණා. ගත කරපු සෑම තත්පරයක ම,

මොහොතක ම උන්වහන්සේ වටපිට බැලුවෙන් සිහියෙන්. උන්වහන්සේ සිරිපතුලක් උස්සලා තිබ්බෙන් සිහියෙන්. උන්වහන්සේ දානේ වැළඳුවෙන් සිහියෙන්. ගමන් බිමන් ගියේ. ජීවිතේ ගත වුණා නම් මොහොතක්, තත්පරයක් ඒ සෑම මොහොතක ම අනන්ත අප්‍රමාණ සිහියක්, නුවණක් ඒ ජීවිතයේ පිහිටලා තිබුණා. ඒක අයිති සුගත කියන ගුණයට.

ඒ වගේ ම බුද්ධ ශාසනය තුළ සිහිය ඇති අය අතර අගතැන්පත් **නන්ද මහ රහතන් වහන්සේ.** දැන් අපි එක දිශාවක් දිහා බලනවා. බලන විට මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය මනසින් අරමුණු ගලා ගෙන එනවා. එතකොට සාමාන්‍යය මනුෂ්‍යයෙකුගේ හිතට මොකද වෙන්නේ? කෙළෙස් ඇති වෙලා ඒ සිත අපිරිසිදු භාවයට පත් වෙලා ඒ හිත දුබල වෙනවා. නන්ද මහ රහතන් වහන්සේ දිශාවක් දිහා බලනවිට උන්වහන්සේ හිතනවලු, “මම මේ දිශාව දිහා බැලීමෙන් මගේ මේ සිතේ ප්‍රාමක අකුසල් කිසි දෙයක් හට ගැනීමට ඉඩ දෙන්නේ නෑ” කියල. ඒ අදහසින් තමයි උන්වහන්සේ වටපිට බලන්නේ. එතකොට ඒ වගේ බලවත් සිහියක් ඇති කර ගැනීමට බලවත් සිහියක් තියෙන්නට ඕනේ. නැත්නම් ඵයාට ගෙනම බුද්ධ ශාසනය තුළ සරණක් ලබන්නට බෑ. අපි කොයි තරම් කටින් කිව්වත්, අපි කොයි තරම් උදේ හිටත් හැන්දෑව වෙනකම් මේ ජීවිතේ නිවන් දැකින්න ඕන කිව්වට ඒක හරියනව ද? ඒක හරියන්නේ නෑ.

පින්වතුනි, ඒක හරියන්න නම් සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම වඩන්නට ඕනේ. සත්තිස් බෝධිපාකෂික ධර්ම වැඩුවොත්, කිව්වත් නැතත් කොහොමත් ඒක සාර්ථක වෙනවා. ඒකට කාගෙන්වත් බාහිර සහතික ඕන නෑ. ඒක තමන්ගේ පෞද්ගලික දෙයක්. වතුරාර්‍ය සත්‍යය අවබෝධ කිරීම පෞද්ගලික යි. සතිපට්ඨානයේ සිහිය පිහිටුවා ගැනීම පෞද්ගලික යි. චුන්ද භාමුදුරුවන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ ලෝකේ ගොඩක් අය ඉන්නේ සිහියෙන් නොවෙයි අසිහියෙන් කියල. ඒ වගේ ලෝකයක් තුළ අපි සිහිය පිහිටවා ගන්නේ මේ ජීවිතයේ දී ම පිරිනිවන්පාන්න ඕන නිසා. ඒකට සති ඉන්ද්‍රිය ඇති කර ගන්නට ඕනේ.

එතකොට පින්වතුනි, කය සම්බන්ධයෙන් පෙණා ගොඩක් හැටියට දැකින්න කියලා තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කළා. නවසීවරීකයේ දී කෙනෙක් හිතන්න පුළුවනි ඒ මළ මිනී දැකින්න ම ඕන කියලා භාවනා අරමුණ ඇති කර ගන්න. දැකින්න ඕන නෑ. දැන් ඒ සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ ශරීරය පිළිබඳ ව හොඳට විස්තර කරනවා. එතකොට ඒ කෙනාට

පුළුවන්, ඒක තමන්ගේ නුවණින් කල්පනා කර කර තමන්ගේ ශරීරයේත් මේ බාහිර ශරීර පිළිබඳවත් නුවණින් දකිමින් යථාර්ථය අවබෝධ කරගැනීමට. චතකොට කචදාකවත්, කොතැනකවත් මේ සිත අතරමං වෙන්නේ නෑ. අතරමං කරන්නත් කාටවත් පුළුවන්කමක් නෑ. පළවෙනි සතිපට්ඨානය තමයි කායානුපස්සනාව.

දෙවෙනි චික වේදනානුපස්සනාව. වේදනාව හට ගන්නේ ස්පර්ශය හිසා. ස්පර්ශය හට ගන්නවා ඇස තුළින්, කණ තුළින්, නාසය තුළින්, දිව තුළින්, කය තුළින්, මහස තුළින්. සතිපට්ඨානයේ විස්තර කරනවා, **සාමිසං වා සුඛං වේදනං වේදියමානො සාමිසං සුඛං වේදනං වේදියාමිති පජානාති**. සාමිස වේදනාව කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, පංචකාමය හිසා ඇති වන වේදනාවක් තියෙනවා. මේ ඇහෙන්න දකින රූප තියෙනවා. ඒ රූප විස්තර කරනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ, **ඉට්ඨා කන්නා මනාපා පිය රූපා කාමුප සංහිතා රජනියා**. ඇසේ විඤ්ඤාණයෙන් දකින රූප තියෙනවා. **ඉට්ඨා** කියලා කියන්නේ ඉෂ්ඨයි. **කන්නා** කියන්නේ කාන්තිමත්. **මනාපා** කියන්නේ මනාප යි. **පියරූපා** ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. **කාමුපසංහිතා** කාමයන්ගෙන් යුතුයි. **රජනියා** කෙළෙස් හට ගන්න රූප තියෙනවා. ඒක පංච කාමයට යි අයිති. ඒ වගේ ම තියෙනවා කෙළෙස් හටගන්න ශබ්ද, ගඳ සුවඳ, රස පහස මෙන්න මේ පංචකාමය පින්වමින් ඉන්න කෙනෙකුට වේදනාවක් හට ගන්නවා. ඒ වේදනාවට කියන්නේ සාමිස වේදනාව කියලා. සාමිස වූ සැප වේදනාවකුත් තියෙනවා. දුක් වේදනාවකුත් තියෙනවා. උපේක්ෂා වේදනාවකුත් තියෙනවා. ඒ සාමිස වේදනාව හට ගන්නේ ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන්. ස්පර්ශය අනිත්‍ය හිසා ඒ සාමිස වේදනාවන් අනිත්‍ය යි කියලා නුවණින් දකිමින් වාසය කරන්නට ඕනේ.

ඒ වගේ ම පංච කාමය හිසා හට ගන්නවා දුක් වේදනාවක්. කොහොම ද හටගන්නේ? පංච කාමයට අයිති යි. රන්, රිදී, මුතු, මැණික්, හරක බාන, ගේ දොර, වතු පිටි, ඇඳුම් පැළඳුම් වැනි දේවල්. ඔන්න තමන්ගේ ළමයින්ට අසනීප වෙනවා. චතකොට දුක් වේදනාවක් හට ගන්නවා. ආර්ය ශ්‍රාවකයා දන්නවා ළමයි කියන්නේ අනිත්‍ය ස්වභාවයට අයිති දෙයක්. පංචකාමයට යි අයිති. පෘතග්ජනයා ඒක දන්නේ නෑ. ඉතින් එයා බලන්නේ කොහොම හරි මේ අනාත්ම ස්වභාවයට අයිති දේ තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න. ළමයින් තරහ වෙයි ද දන්නෑ මේක අහලා. ඒක තමයි යථාර්ථය. ගුණධර්ම කියන ඒවා අපේ ජීවිතේ ඇති කර ගන්න ඕනේ. යථාර්ථය කියන චික නුවණින් දකින්න ඕන. ළමයෙක් හිතනවා, "ආ..... එහෙනම් අක්කරු වෙනවා කියන්නේ අනාත්ම ස්වභාවය චතකොට හරි ද වැරදි ද? වැරදියි. කිකරුකම

කියන්නේ ගුණ ධර්මයක්. චතූරත අපිට වසඟයේ පවත්වන්න බෑ. ඒක අවබෝධ කරගත යුතු දෙයක්. චීට්ට ඒ පංචකාමය මුල් කර ගෙන නොයෙක් දුක් විඳිම් හට ගන්නවා. ආර්ය ශ්‍රාවකයා සතිපට්ඨානගය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගෙන ඒ වේදනාවන් ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත දෙයක් බවට නුවණින් කල්පනා කරනවා.

ඒ වගේ ම හට ගන්නවා උපේක්ෂා වේදනාව. ඒ කියන්නේ හිතර ම ජේන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස දැක්කා ම චිතරම් ගණනක් නෑ. සැපකුත් නෑ, දුකකුත් නෑ. මේ කියන උපේක්ෂාව ධ්‍යානවල තියෙන උපේක්ෂාව නොවෙයි. මේ කියන්නේ බොහොම මුළාවට පත්වෙච්ච ළමක උපේක්ෂාවක්. ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත උපේක්ෂා වේදනාවන් අනිත්‍ය වශයෙන් නුවණින් දකිනවා.

සැරියුත් මහ රහතන් වහන්සේ ථේරගාථාවල දේශනා කරලා තියෙනවා මේ සැප වේදනාව දකින්න ඕනෑ දුකක් හැටියට. දුක් වේදනාව දකින්න ඕනේ උලක් හැටියට. උපේක්ෂා වේදනාව දකින්න ඕනේ අනිත්‍ය හැටියට. එහෙම දැක්කොත් තමයි හිදුනස් වෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ එක තැනක දේශනා කරලා තියෙනවා වේදනාව කියන්නේ පාතාලයක් වගේ ගැඹුරු එකක් කියලා. ඕනෑ සමහරුන්ට ඇතිවෙනවා, අරතිය කියලා එකක්. මොකක් ද අරතිය කියන්නේ? කුසල් දහම්වල සිත පිහිටන්නේ නැති වෙනවා. ඒත් හැමෝට ම අදහගන්න බෑ මේක අරතියක් කියලා. එතකොට මොකද කරන්නේ? එතකොට යනවා මුහුදු වෙරළට. එයා දන්නෑ මේ කුසල් දහම් ගැන. ධර්මයක් නැත්නම් කුසල් කොයිත් ද? එතකොට එයාට මුකුත් කරන්න බෑ. එයා යනවා මුහුදු වෙරළට. අයිස් ක්‍රීම් එකක් කෑවා ම ඔක්කොම හරි. හඳුනාගන්න බෑ මේ අරතිය. මහා අකුසලයක්. අරතිය හිඤ්චටත් හට ගන්නවා. ශාසනයේ හිඤ්චට අරතිය ඇති වුණා ම මහණකම එපා වෙනවා. සිවුරු හැරලා යනවා. ගෑණු ළමයිට ලියුම් ලියනවා. ඊට පස්සේ හොරෙන් යාළු වෙනවා. හොරෙන් පව් කර කර ඉන්නවා. මහණකම දාලා යන්නත් බෑ. මිනිස්සු හිතා වෙනවා. මේ තමයි අරතියේ ස්වභාවය. සැරියුත් භාමුදුරුවෝ දේශනා කරනවා අරතිය තමයි ශාසනයේ දුක. අරතිය ආපුවා ම හැම දෙයක් ම එපා වෙනවා. පොත් බලන්නත් බෑ. බණ කැසට්පටි අහන්නත් බෑ. ඔලුව හැරව්ච අතේ යන්න හිතෙනවා. ඔන්න අරතියේ ස්වභාවය.

සමහරුන්ට අරතිය ආපුවා ම මාස ගණන් තියෙනවා එතකොට සිවුරු ඇරලා යන්න හිතෙනවා. එතකොට අරතිය ආපුවාම හිත කොහේද පිහිටන්නේ? පංච කාමයේ. වෙන මොකකවත් හිත පිහිටන්නේ

නෑ. අරතිය කියන්නේ කුසල් දහම්වල සිත හෝ පිහිටීම විභේදනම් හිත පිහිටන්නේ කොහේ ද? අකුසල් දහම්වල. අකුසල් දහම් හටගන්නේ කුමක් නිසා ද? පංච කාමය නිසා. පංච කාමය තුළින් තමා මේ රාග, ද්වේශ, මෝහ සියල්ල ම හට ගන්නේ. දැක්කද එකකට එකක් සම්බන්ධ වෙච්ච යන හැටි. මේ අරතිය හිඤ්ඤාවකට ප්‍රකට වශයෙන් හඳුනාගන්න පුළුවනි. සිහිය තියෙන නිසා. සාමාන්‍ය ලෝකයේ සමහරු ඉන්නවා බුදු කෙනෙක් පහළ වුණාද කියලාවත් දන්නේ නෑ. ඒ වගේ අවාසනාවන්ත පිරිසක් ලෝකයේ ඉන්නවා.

දැන් මේ අනන්ත අප්‍රමාණ මිනිසුන්ගෙන් මෙතැන ඉන්නේ කියෙන්න කී දෙනා ද? දැන් අද ඒ අයට විතර යි මේ ධර්මය අහන්නට වෙන්නේ. මහපොළොව වගේ පිරිසකට මේක අහන්න ලැබෙන්නේ නෑ. අපායේ ගිය අයට කොහොමටවත් නෑ. ඉතින් මේ අරතිය එන එක පීචිතයට ගොඩාක් බලපාන දෙයක්. අරතිය බලපාන්නේ නෑ රැකියාවල් කරන්න. ඒකට කිසි බාධාවක් නෑ. හම්බකරන්න කිසි බාධාවක් නෑ. අරතිය කියන්නේ මොකට ද? චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්න තියෙන විශාල බාධාවක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, තවත් බාධා කීපයක් තිබෙනවා, මේ ධර්මය අවබෝධ කරන්න. එකක් තමයි, **“කාමා තේ පධ්මා සේනා දුතියා අරති වුච්චති”** මොනව ද ඒ මාර සේනාව? පළවෙනි එක තමයි කාමය. දෙ වෙනි එක කුසල් දහම්වල හිත හෝ පිහිටීම. තුන් වෙනි එක **බුජ්ජිපාසා** ඒ කියන්නේ බඩගින්න යි. පිපාසය යි. ඒක මාර සේනාවක්. කොහොම ද වැඩේ? ලේසි ද? බේරෙන්න පුළුවන් ද? අමාරු යි. එතකොට ඔය මාර සේනාව සූර්ය වංශයේ ඉපදුණ මහා ඉසිවරයාණන් වහන්සේ දමනය කළා. එතකොට හිතන්නකෝ සම්බුද්ධත්වය කියන එක කොහොම ඇද්ද කියලා නේ ද. මාර සේනා දහයක් ඉන්නවා ඒ දහයට මුළු ලෝකෙ ම අහුවෙලා ඉන්නේ බින්නුවක් ගැලවෙන්න බෑ. ධර්මයක් දන්නැත්තම් එයා විනාශ යි.

පළමුවෙනි එක කාමය. සමාජයට බැස්සොත් කාමයෙන් තොර දෙයක් නෑ. දෙවෙනි එක කුසල් දහම්වලට සිත හෝ පිහිටීම. ඕවා අවබෝධ කරලා හරියන්නේ නෑ මේ ඉන්න කාලේ කාලා ඩීලා ඉන්න ඕනි. එයා දෙවන පාරත් මාරයාට අහුවෙනවා. **“බුජ්ජිපාසා”** බඩගින්න යි. පිපාසය යි. දවස පුරා ම හම්බ කරන්නේ ඕකට තමයි. **“චතුත්ථ තණ්හා පච්චවති, පංචමී ථීනමිද්ධං තේ”** පහ තමයි නිදිමත. එකක් යනකොට තව එකකට අහු වෙලා. ඊ ළඟට **“ජරිධා හිරු පච්චවති-සත්තමම් විචිඛිච්ඡා තේ”** සිතේ ඇතිවන බිය. දැන් ගොඩක් අයට තියෙනවා ඕක.

උදේ හිටන් හැන්දෑ වෙනකම් බණ අහනවා බණ කියලා අවසානෙට අහනවා ගෞතම බුද්ධ ශාසනයේ චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කරන්න පුළුවන් ද? එතකොට මොකක්ද මේ තියෙන්නේ? සැකය. ප්‍රශ්න දහක් ගත්තොත් අකුරු තුනකට ඒ ප්‍රශ්න දාන්න පුළුවන් සැකය. සැකය ම තමයි තියෙන්නේ. ඔය කීවාට ඉතින් ඕක පුළුවන් ද, කවිද දන්නේ කියලා හිතනවා. ඒක බොහෝ ම බරපතල එකක් පින්වතුනි, ඒ තරම් බලපතල දෙයක් ලෝකේ වෙන කොහේවත් නෑ. ඉන් පස්සේ මාර්ගයෙන් බැහැර කර කර ඉඳලා මාර්ගයෙන් පිට පනිනවා. ඉන් පස්සේ මුකුත් නෑ.

අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ ව සැක කළොත් විශ්වාස කරන්න මේ ලෝකේ කිසි කෙනෙක් හැති බව හොඳට මතක තියා ගන්න. ඒ පරමාදර්ශ මහානිය අගුගන්‍ය ඒතරාගි මහා මුනින්ද්‍රයන් වහන්සේ සැක කරනවා නම් වියා තමයි මේ ලෝකේ අවාසනාවන්ත ම කෙනා. වියාගේ අවාසනාව අසීමිත එකක්. කෙනෙකුගේ සිතේ සැකයක් නැත්නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා වියා තමයි මේ ලෝකේ වාසනාවන්ත ම මනුස්සයා.

එක් අවස්ථාවක **පිංගිය බ්‍රහ්මණයා** බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගුණ කියනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ගුණ කියන විට අහිත් කෙනා අහනවා ඔව්වර ගුණ තියෙන කෙනෙක් ව ඇයි දාලා ආවේ කියලා. දැක්ක ද මෙයා ඉතින් කියනවා තර්කයන් වහන්සේට උපමා කරන්න කිසි උපමාවක් මේ ලෝකේ නෑ. එව්වරකට අසමසමයි. මාර්ගවල්ලාහි කෙනෙක්. පිංගිය බ්‍රහ්මණයා කියනව උත්තමයන් වහන්සේ ව දාලා මම මගේ ජීවිතයේ එක දවසක්වත් ගත කරන්නේ නෑ කියලා. ඒ උත්තමයන් වහන්සේගේ පැත්තට ම යි මගේ සිත බරවෙන්නේ. ඒක තමයි වාසනාව. ඊට පස්සේ කියනවා ඒ උත්තමයන් වහන්සේගෙන් තොර වෙලා මගේ ජීවිතය ගත කරපු මොහොතක් මතක නෑ කියනවා. වියා කියනවා මගේ ශරීරයෙන් නම් යන්න බෑ ඒ උත්තමයා ළඟට. මං ගොඩක් වයසක කෙනෙක් නිසා. එතකොට මෙයා ළං වෙලා තියෙන්නේ මොකෙන් ද? ළංවෙලා තියෙන්නේ සිතෙන්. ධර්මයෙන්. මට මේ බලන හැම තැනක ම මතක් වෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ව යි කියලා කියනවා. මේ තුන් ලෝකේ ම ඉන්න සත් පුරුෂයා බුදුරජාණන් වහන්සේ පමණ යි කියනවා. ඒ පැත්තට ම යි කියනවා හිත බර වෙන්නේ. එහෙනම් ඒ කෙනාගේ ජීවිතයේ කිසි ම ආකාරයක අකුසලයක් ඇති වෙන්නෙ නෑ. ඒක තමයි වාසනාව මහින මිම්ම.

පින්වතුනි, සල්ලේ මිල මුදල් තිබුණාට වාසනාවක් නෙමෙයි. අපි

සල්ලි මිල මුදල් තියෙන අයගෙන් වාසනාව මැන්නොත් මේ ලෝකේ වාසනාවන්ත ම කෙනා තමයි චිලිසබෙන් මහා රැජිණ. මැරුවීව හැටියේ යන්තේ අපායේ. ඇයි ඒ? මිත්‍යා දෘෂ්ටිකයි. ප්‍රසිද්ධියෙන් අපි වාසනාව මැන්නොත් වාසනාවන්ත ම කෙනා බයනා කුමාරි. ඇයි ලෝකේ ප්‍රසිද්ධ ම කෙනා. අර එක තැනක තිබුණා වියා මැරුණා වෙලාවේ මරණය දුරා ගන්න බැරුව සියයට දාහතරක් තමන්ගේ ජීවිතය හැති කර ගත්තා. එතකොට කොහොම ද ප්‍රසිද්ධිය. නමුත් වියා ධර්මය අවබෝධ කළේ නෑ. වාසනාව මතින මිම්ම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන සිත පැහැදීම. ඒ පැහැදීම නැත්නම් මේ මාර්ගයේ හෙල්ලෙන්වත් බෑ ඒක නිසා “සත්තම් චිවිකිච්ඡා තේ” චිවිකිච්ඡාව තමයි හත්වන මාර සේනාව.

දැන් බලන්න එහෙම බැලුවොත් ලෝකේ ඕක්කොම ඉන්නේ කාගේ අල්ලෙ ද? මාරයාගේ අල්ලේ. පින්වතුන් විතර යි බේරලා ඉන්නේ. එතකොට අටවැනි කෙනා තමයි “මක්කෝ ටම්නෝ තේ අට්ඨම්” ඒ කියන්නේ දැඩි බව හා ගුණමකු බවට යි. ලේසි වැඩක් හෙවෙයි එතකොට නමේ තමයි “ලාහෝ සිලෝකෝ සත්කාටෝ” ලාහ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා. මෙන්න මේ දහය තමයි මාර සේනාව.

දම්වැල් දහයක් දාලා අල්ලලා තියෙන්නේ. වියාට තියෙන්නේ එනාට මෙහාට කරන එක විතරයි. ඒක නිසා මුළු මහත් ලෝකයක් ම පවතින්නේ මාරයාගේ වසඟයේ. ඒ නිසා ඒ මාර වසඟයෙන් නිදහස් වන්නට නම් සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත යුතු යි. පංච කාමය තුළ තමයි මාරයා ඉන්නේ. ඒ තමයි මාරයා ගේ නිජබිම. එතකොට පංච කාමයන්ගෙන් තොර වූ දෙය තමයි සතර සතිපට්ඨානය. ඒක තමයි අපේ පිය උරුමය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ සකුණග්ගි සූත්‍රයේ කැටකුරුල්ලාගේ කතාවේ දී මේ ගැන විස්තර කරනවා. එක් කැටකුරුල්ලෙක් හිටියා. ඒ කැටකුරුල්ලාගේ ආරක්ෂා ස්ථානය තමයි නගුලෙන් පෙරළන පස්කැටේ යට. ඉතින් ගිජුලිහිණියෙක් දවසක් කැටකුරුල්ලා පිය උරුමයෙන් උඩට ඇවිල්ලා ඉන්න වෙලාවේ අල්ලා ගත්තා. ඊට පස්සෙ කැටකුරුල්ලා කියවන්න ගත්තා, “අනේ මම තාත්තා කියපු දේ ඇහුවා නම් මට මෙහෙම වෙන්නේ නෑ නේ කියලා. උඹටත් තියෙනවා ද කියලා ඇහුවා පිය උරුමයෙන් හම්බවෙව්වී තැනක්. තියෙනවා කිව්වා. ඒක තමයි අර පස් කැටේ යට තියෙන ඉඩ කියලා කිව්වා. ආ.... එහෙනම් ගිහින් හිටපන් බලන්න කියලා කැටකුරුල්ලාව අත ඇරියා. ඊට පස්සෙ කැටකුරුල්ලා අර පස්කැටිය උඩට හැගලා දැන් පුළුවන් නම් අල්ලන්න

කීවා. ගිජුලිහිණියා වේගයෙන් ආවා. කණණයකින් කැටකුරුල්ලා පස්කැටය ඇතුළට ගියා. ගිජුලිහිණියා පස්කැටයේ වැදිලා මැරුණා. ආන්න ඒ වගේ තමයි සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවාගත්තොත් මාරයාට හසුවන්නේ නෑ. වේදනානුපස්සනාවේ සාමීස වේදනාව යි ඒ විස්තර කළේ.

හිරාමීස වේදනාව කියන්නේ පින්වතුනි, පංච කාමයෙන් තොර වූ වේදනාව. එනම් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා වඩද්දී ඇතිවන සැප වේදනාව. සමථ විදුර්භතා භාවනා කරලා සමාධිය ඇති කර ගැනීම තුළ සැප වේදනාවක් හට ගන්නවා. ආර්ය ශ්‍රාවකයා සැප වේදනාවට අනුවෙන්නේ නෑ. ඒකත් අහිත්‍ය වශයෙන් ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න දෙයක් බවට විදුර්භතා නුවණින් දකිනවා. එතකොට ඒ පිලිබඳ ව තිබෙන ඇල්මත් දුරු වෙලා යනවා. ඉන්පසු සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගෙන කුසල් දහම් වඩද්දී ඇති වෙනවා දුක් වේදනාවක්. එතකොට ඒ දුක් වේදනාවත් ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දෙයක් බව යථාර්ථවාදී ව නුවණින් දකිනවා. ඒ වගේ ම දකිනවා උපේකෂා වේදනාව. ඒ උපේකෂා වේදනාව තුළත් තිබෙන්නා වූ යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. එතකොට ඒක තමයි වේදනානුපස්සනාවට අයිති දේවල්. තමන්ගේ ජීවිතය තුළත්, **“අපකධන්තං වා වේදනාසු වේදනානුපස්සි විහරති”** තමන්ගේ ආධ්‍යාත්මය තුළ පවතින්නාවූ ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නාවූ වේදනාවල් ස්පර්ශයෙන් හටගෙන නැති වී යන දෙයක් බවට නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. බාහිර ලෝකයේ සිටින සියලු දෙනා තුළ හට ගන්න වේදනාව හටගත්තේ ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් ම යි කියලා නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. **“සමුදයවය ධම්මානුපස්සි වා වේදනාසු විහරති”** ඒ වේදනාවේ හට ගැනීම ඒ වගේ ම ඒ වේදනාවේ නැති වී යාම නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. ඒක තමයි වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය.

චිත්තානුපස්සනාව කියන්නේ නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත මේ මනස පිලිබඳව යථාර්ථය නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. එතැන දී විස්තර කරනවා, **“සරාගං වා චිත්තං සරාගං චිත්තංති පජානති”** රාග සහිත සිත රාග සහිත හිතක් වශයෙන් නුවණින් දකිමින් වසමින් වාසය කරනවා. රාගය හටගන්නේ සුභ නිමිත්තත්. අයෝනියෝ මනසිකාරයත් හිසා. සුභ නිමිත්ත දැකලා අනුවණ විදිහට කල්පනා කර කර ඉන්නවා. එතකොට මොකද වෙන්නේ? රාගය හට ගන්නවා. එහෙම හට ගත්ත රාග සහිත හිත රාග සහිත හිතක් වශයෙන් නුවණින් දකිනවා. මේ හිත හට ගන්නේ නාම රූප හිසා. ඒ නාම රූප හිසා හට ගත්ත සිත අහිත්‍ය යි කියලා නුවණින් දකිමින් වාසය කරනවා. මම නො වේ,

මගේ නො වේ, මගේ ආත්මය නො වේ යයි නුවණින් දැකීමින් වාසය කරද්දී වියාට ඒකේ යථාර්ථය අවබෝධ කරන්න පුළුවන්.

“චිතරාශං වා චිත්තං චිතරාශං චිත්තංගි පජානාති” රාශය නැති සිත, ඒ කියන්නේ අසුභ නිමිත්තයි, යෝනියෝ මනසිකාරයයි තුළින් තමන්ගේ විරාගි චුණ සිත විරාගි චුණ සිතක් ලෙස නුවණින් දැකීමින් වාසය කරනවා. ඒ වගේ ම **“සද්දෝසං වා චිත්තං සද්දෝසං චිත්තංගි පජානාති”** තමන්ට තරහා සිතක් ආවහාම මේ සිතේ දැන් තරහා තියෙනවා කියලා නුවණින් දැකීමින් නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් මේ සිත හට ගත්තා. නාම රූප නැති වීමෙන් මේ සිත අනාවයට යනවා කියලා නුවණින් දැකීමින් වාසය කරනවා. **“චිතදෝසං වා චිත්තං චිතදෝසං චිත්තංගි පජානාති”** ද්වේශය හට ගන්නේ පටිස නිමිත්ත යි, අයෝනියෝ මනසිකාරය යි නිසා, පටිස නිමිත්ත කියන්නේ තරහා ඇතිවෙන අරමුණු තරහාකාරයක් ඉස්සරහට ආවොත් මොකද වෙන්නේ? දන්මිටි කාලා, ඇස්දෙක කරකවලා බලනවා හේ ද? ඒක තමයි පටිස නිමිත්ත.

මෙම පටිස නිමිත්ත පිළිබඳව සැරියුත් නාමුදුරුවෝ **ආඝාත පටිච්චය සූත්‍රයේ** දී විස්තර කරනවා “ආයුෂ්මතූනි, සමහරු ඉන්නවා වියාලාගේ කායික ක්‍රියා අපිරිසිදු යි. චිතකොට මොකද වෙන්නේ? වියා ගැන තරහක් ඇති වෙනවා. සමහරු ඉන්නවා වියාලාගේ වචනය අපිරිසිදු යි. චිතකොටත් අනිත් චික්කෙනාට තරහා යනවා. සමහර අය ඉන්නවා අපිට කතා කරනවාට අපි අකැමැති යි. අපි ඒ අය ව මගනැරලා යනවා. ඇයි මේ වියාලා කියන දේවල්වලට අපේ හිත රිදෙන නිසා. සමහර අය ඉන්නවා ඒ අයගේ මනස හරි ම අපිරිසිදු යි. චිතකොට ඒ වගේ අය දැක්කාම තරහා යනවා. ඉතින් සාර්පුත්ත නාමුදුරුවෝ කියනවා, ඒ වගේ කෙනෙක් දැක්කාම හිතන්න කියනවා, වැස්ස කාලෙට හරකෙක් මඩගොඩක ගියොත් කුරය මඩේ ඵරෙනවා. චිතැනට වතුර ටිකක් චිකතු වෙනවා. ඉතින් වතුර බොන්න ඕන කෙනෙක් දණ ගහලා අර හරක් කුර අඩියේ තියෙන වතුර ටික හිමිට බොනවා. අන්න ඒ වගේ සමහර අය ඉන්නවා කිසි වැදගම්මකට නැති අය. ඒ වගේ අය ලඟ මොකුත් ම නෑ. සමහර විට ඒ අය ළඟ පුංචි ම පුංචි ගුණයක් තියෙන්න පුළුවන්. ආන්න ඒක ගැන හිතන්න කීවා චිතකොට තරහා යන්නේ නෑ. මෙය සඳහන් වන්නේ **ආඝාත පටිච්චය සූත්‍රයේ**.

ඉතින් මේ පටිස නිමිත්තයි අයෝනියෝ මනසිකාරයයි නිසා සිතේ තරහා හට ගන්නවා. ආර්ෂ ශ්‍රාවකයා සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගෙන නුවණින් දැකිනකොට වියා තරහ සිතේ යථාර්ථය අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන්කම ලැබෙනවා. ඒ තරහා සිත, සිහිය

පිහිටුවා ගෙන තරහා සිතක් බව දැනගත්තේ නැත්නම් මොකද වෙන්නේ? ඒක බද්දි වෛරයක් බවට පත් වෙනවා. බද්දි වෛරයක් බවට පත් වුණාට පස්සේ ජීවිතෙන් ජීවිතයට ඕක එනවා. පින්වතුන් දැකලා ඇති සමහර පුඤ්ඤ ඉන්නවා පැටව් බිහි කරපු හැටියේ කනවා. ආන්න ඒ තමයි අර අකුසලය බලවත් වීම. සමහර දෙමව්පියෝ ඉන්නවා තමන්ගේ ළමයා ව විනාශ කරනවා. ඒ ඕය බද්දි වෛරය හිසා. ඒ හිසා සිහිය පිහිටුවා ගත යුතු යි. නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත මේ සිත නාම රූප නැති වීමෙන් නැතිවෙනවා කියලා නුවණින් දකින්නට ඕනේ. එතකොට වියාට යථාර්ථය දකින්න පුළුවන්. ඊ ළඟට **“එතදෝසං වා චිත්තං එතදෝසං චිත්තංඛි පජානාති”** වීතදෝස කියන්නේ තරහා නැති සිත. එනම් මෙහි සහගත සිත. ඒ මෙහි සහගත සිත හටගන්නේ නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන්. ඒකත් අහිත්‍ය යි කියලා දකිනවා. මම නොවෙයි, මගේ නො වෙයි, මගේ ආත්මය නොවෙයි කියලා නුවණින් දකිද්දී වියාට ඒ සිතේ යථාර්ථය අවබෝධ කර ගන්නට හැකියාව ලැබෙනවා. **“සමෝභංවා චිත්තං සමෝභං චිත්තංඛි පජානාති”** රාගය හඳුනාගන්නත් පුළුවන්. ඒක අපිට ඕලාර්ක වශයෙන් එනම් ගොරෝසු වශයෙන් දැනෙනවා. ද්වේශය හඳුනාගන්නත් පුළුවන්. ද්වේශය ආවාම පොලු ගන්නවා, කඩු ගන්නවා, වෙඩි තියනවා ඒක දැනෙනවා මෝඩකම ආවාම දැනගන්න. ලේසි ද? අමාරු ද? විච්චරට ම අමාරු යි. රාගය තේරුම් ගන්නත් පුළුවන්, ද්වේශය තේරුම් ගන්නත් පුළුවන්. නමුත් මෝහය තෙරුම් ගන්න අමාරු යි. ඒකෙන් පෙනෙන්නේ විච්චරට ම මෝඩකම මේ හිතේ පවතිනවා. පුංචි දේකින් රවටන්න හරි ම ලේසි යි.

පින්වතුනි, කොහොම ද රවට්ටලා තියෙන්නේ? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **සංඤා විපල්ලාස** හතරක් ගැන. අහිත්‍ය දේවල් මේ ලෝක සත්වයා දකින්නේ හිත්‍ය වශයෙන්. එතකොට ඒක මෝඩකමක් නේ ද? ඒ වගේ ම අසුභ දේවල් දකින්නේ සුභ වශයෙන්. දුක් දේවල් දකින්නේ සැප වශයෙන්. තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න බැර දේවල් තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න පුළුවන් දේවල් වශයෙන් මේ හතර ආකාරයකට ලෝකෙට වසඟ වෙනවා ඒ තමයි ඇස නම් වූ ලෝකය, කණ නම් වූ ලෝකය, නාසය නම් වූ ලෝකය, දිව, කය, මනස, නම් වූ ලෝකය ඕක තමයි ලෝකය ඔතැනින් විහාට ලෝකයක් නෑ. තථාගතයන් වහන්සේ **“සබ්බලෝකං අභිඤ්ඤාය”** මුළුමනත් ලෝකය ම අවබෝධ කළා. **“සබ්බලෝකේ යථා තථං”** ලෝකේ යථාර්ථයත් අවබෝධ කර ගත්තා. ලෝකෙට තිබ්බ ආශාව දුරුකරගත්තා. සදහට ම ලෝකයෙන් හිදහස් වෙලා වාසය කළා. “

ලෝකවිදු” කියන්නේ ඒකයි. ලෝකවිදු තමයි උන්වහන්සේ ලෝකය ගැන දේශනා කොට වදාළේ.

චිතකොට ආන්ත ඒ ආකාරයට මේ සිත මුළු වෙනවා. ඒ මුළු වීමෙන් නිදහස් වන්නට වියා සතිපට්ඨානග්‍ය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගන්නට ඕනේ. එවිට ඒ මුළුවෙන් ටික ටික නිදහස් වෙන්නට පුළුවන්. දැන් ඕන්ත රූපයක් දුටුවා ම එකපාරට ම ඒක අනිත්‍ය යි කියලා හිතෙනවා ද? නෑ. අපි තව පාරක් හැරලා බලනවා. ඒ මොකද? ඒ යථාර්ථය අවබෝධ වුණේ නැති නිසා. ශබ්දයක් අහනවා. අහලා තව පාරක් මේක දාලා අහනවා. අපි ඕන්ත අවුරුදු දහයකට පෙර අහපු සිහිදුවක් තියෙනවා හොඳ වාදනයක් සමඟ ගායනය එහෙත් මෙහෙත් එන විට අතපය හැටවෙනවා. ඒ මොකද වාදනය හොඳට හුරු යි. අනිත්‍ය යි කියලා වැටහෙන්නේ නෑ. අනිත්‍ය යි කියලා වැටහුනා නම් ඒක එහෙම වෙන්නේ නෑ. පස්සේ ඕන්ත හිතෙනවා මේක අනිත්‍ය තමයි කියලා. පසුව හරි හිතෙනවා නම් ඒකත් හොඳයි. ගඳ සුවඳ රස, පහස, අරමුණු කියන මේ හැමදේ මේ විදිය යි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස කියන ආයතන හය ම ගිහි ගන්නවා. මොකෙන් ද ගිහිගන්නේ? රාගය නැමති ගින්නෙන් ගිහි ගන්නවා, ද්වේශය නැමති ගින්නෙන් ගිහි ගන්නවා, මෝහය නැමති ගින්නෙන් ගිහි ගන්නවා. **“ජාතියා ජරාමරණේන ශෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස උපායාසේපි ආදිත්තන්ති වදාමි”** ඉපදීමෙනුත්, වයසට යාමෙනුත් දුක් දොම්නස් විඳීමෙනුත්, සුසුම් හෙළීමෙනුත් ගිහිගන්නවා යයි කියමි. චිතකොට මේ ඔක්කොම ගිහිගැනීමට හේතුවන්නේ කුමක් ද? රාග, ද්වේශ, මෝහ. ඒ රාග, ද්වේශ, මෝහ හට ගන්නේ තමන්ගේ සිතේ. චිත්තානුපස්සනාව තුළ සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් ඒවා හට ගන්නේ නෑ. ඒ සුත්‍රයේ එකකට එකක් ගැළපෙනවා. ඇයි? ඒ හැමදේක ම තියෙන්නේ එකම දේ. ඒ තමයි චතුරාර්ය සත්‍යය. **ආදිත්ත පරියාය සුත්‍රය** ඒක තියෙන්නේ සංයුක්ත නිකාය හතර පොත් වහන්සේගේ. ආදිත්ත පරියාය සුත්‍ර තියෙනවා දෙකක්. **“සබ්බං භික්ඛවේ ආදිත්තං”** කියන්නේ එකක්. මේක දේශනා කළේ ගයා ශීර්ෂයේ දී. ගයාකාශ්‍යප, නදීකාශ්‍යප, උගුරුවේල කාශ්‍යප කියන ජට්ල පිරිසට. ඒ ආදිත්ත පරියාය සුත්‍රය අහලා හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා දාහක් රහත් වෙනවා. අතින් ආදිත්ත පරියාය සුත්‍රයේ තමයි තියෙන්නේ ඇහැර පුච්චගන්ත කියලා. ඒක වෙන එකක්. **“චිත්තෝභං වා චිත්තං චිත මෝභං චිත්තන්ති පජානාති”** මේ සිතෙන් ටික ටික මෝඩකම දුරු වෙන විට වියාට විදර්ශනා ප්‍රඥාව ඇති වෙනවා. විදර්ශනා ප්‍රඥාව ඇති කර ගන්න

නම් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියන මේ ආයතන හයේ යථාර්ථය අවබෝධ කර ගන්නට ඕනේ.

එක තැනක දී බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහනවා රාහුල භාමුදුරුවන් වහන්සේ, **“සව්ඤ්ඤාණකේ කායේ ඛනිද්ධා ච සබ්බ නිමිත්තේසු අහිංකාර මමිංකාර මානානුසයා න භෝති”** උන්වහන්සේගෙන් අහනවා **“ස්වාමිනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, “සව්ඤ්ඤා-ණකේ කායේ”** කියෙන්නේ තමාගේ ශරීරය පිළිබඳ ව යි. **“ඛනිද්ධා ච සබ්බ නිමිත්තේසු”** බාහිර සියලු නිමිති පිළිබඳවත් **“අහිංකාර මමිංකාර මානානුසයා න භෝති”** අහිංකාර යනු මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියන මානස නැමති අනුසය ප්‍රභාණය වන්නේ අරහත් මාර්ගයෙන්. සෝවාන් ඵලයට පත් වුණා ම සක්කාය දිට්ටිය ප්‍රභාණය වෙනවා. ඒත් මම වෙමි කියන අදහස අනුයය වශයෙන් බල පවත්වනවා. ඒක ප්‍රභාණය වන්නේ අරහත් මාර්ගයෙන්. අරහත් මාර්ගය තුළින් තමයි ප්‍රභාණය වෙලා නිකේළෙස් රහතන් වහන්සේ නමක් ලෝකෙට බිහි වෙන්නේ. මම කියන එක හරියට කොන්ක්‍රීට් එකක් වගේ.

රාහුල ස්වාමීන් වහන්සේ අහන ප්‍රශ්නය තමයි, තමන්ගේ ශරීරය පිළිබඳවත්, ඒ කියන්නේ තමන් පිළිබඳවත්, බාහිර ලෝකය පිළිබඳවත් පවතින මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියන හැඟීම දුරු වෙලා සියලු කෙළෙසුන්ගෙන් නිදහස් වෙලා අමා මහා නිවන සාක්‍ෂාත් කරන්නේ කොහොම ද කියලා. කවුද මේ අහන්නේ? රාහුල භාමුදුරුවෝ. බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තර දෙනවා, අතීතයේ හට ගත්ත යම් රූපයක් ඇද්ද, වර්තමානයේ හට ගත් යම් රූපයක් ඇද්ද, අනාගතයේ හට නොගත් යම් රූපයක් ඇද්ද, දුර පවතින යම් රූපයක් ඇද්ද, ළඟ පවතින යම් රූපයක් ඇද්ද තමාගේ යයි සලකන, අනුන්ගේ යයි සලකන යහපත් ස්වභාවයෙන් පවතින, අයහපත් ස්වභාවයෙන් පවතින, සියුම් ස්වභාවයෙන් පවතින යම් රූපයක් ඇද්ද ඒ සියලු **“රූප නේතං මම නේසෝ නමස්මි, න මේසෝ අත්තාති යට්ඨානං සම්මපඤ්ඤාය දුට්ඨබ්බං”** මම නොවෙයි, මගේ නොවෙයි, මගේ ආත්මය නොවෙයි කියලා නුවණින් දැක්කොත් ආත්ත ඒ කෙනා නිකේළෙස් භාවයට පත් වෙනවා. ඒක තමයි විදුර්භතා ප්‍රඥාව. ඒක ස්කන්ධ භාවනාව, පංච උපාදාසන්කන්ධය විදුර්භතා කරල තමයි මෝඛකමිත් නිදහස් වෙන්නේ. වේදනාව පිළිබඳවත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ විදියට ම දේශනා කරනවා. දුර, ළඟ, අතීත, අනාගත, වර්තමාන, හීන, ප්‍රණීත, උසස්, පහත්, තමන්ගේ අනුන්ගේ, සියුම්, ගොරෝසු ආකාර චිකොළහක් තියෙනවා. ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගත්ත වේදනාව.

ඒ වගේ ම ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න සඤ්ඤාව. ඒ වගේ ම ස්පර්ශ ප්‍රත්‍යයෙන් හට ගන්න සංස්කාර. නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න විඤ්ඤාණය. මේ පංච උපාදානස්කන්ධය තුළ ආත්මයක් නෑ. තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න පුළුවන් දෙයක් නෑ කියලා යම් ද්‍රව්‍යක දැක්කොත් සදහට ම මෝඛකමිත් නිදහස් වෙනවා. ඒ මෝඛකමිත් නිදහස් වෙන්නට නම් අහිත්‍ය ධව අහිත්‍ය දේ දුක් ධව අහිත්‍ය වූ දුක් වූ දේ අනාත්ම ධව තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්නට බැරි ධව අවබෝධ විය යුතු යි. නැත්නම් මෝඛකමිත් නිදහස් වෙන්නට බෑ. ඕන වෙලාවක පුංචි දේකින් රවට්ටන්න පුළුවන් ද බැරි ද? පුළුවන් නේ ද? චිතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ රැවට්ටල ඉක්මවා ගියා. මෝහය ජයගත්තා.

සාමාන්‍ය ලෝකයා සරාගි ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ චිතරාගි යි. ඒ කියන්නේ රාගය නැති උත්තමයා. සාමාන්‍ය ලෝකයා තරභා යන ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ චිතදෝසි. සාමාන්‍යය ලෝකයා පුංචි දේට මුළා වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ චිත මෝහි. ඒක තමයි අරහං කියලා කියන්නේ. ඉතින් ඒක නිසා හිත පිලිබද ව ඒ කෙනා නුවණින් දැකීමින් වාසය කළ යුතු යි.

චන්ථේසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති චන්ථ භිවිසමානා නිවිසති තණ්හාව නැතිවෙන්නෙන් චිතැත ම යි. මේ ලෝකෙ ම දුක් විඳින්නේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස නිසා මේ ලෝකය ම අනු වෙලා ඉන්නෙන් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනසට අත ඇරගන්න බැරිව දුක් විඳින්නෙන් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය මනස තමන්ට අයිති නැත්තෙන් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස. මාරයාට අයිතින් ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මනස. තමන්ගේ නෙවෙයි කියලා දැකිනිට අමාරුත් ඇස, කණ නාසය, දිව, ශරීරය, මනස. තමන්ගේ නොවෙයි කියලා දැක්කොත් නිදහස් වෙන්නෙන් ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනසින්. ඒක තමයි ලෝකය. ඊට පසුව කියනවා **"චක්ඛං ලෝකේ පියරූපං සාතරූපං"** ඇස කියන්නේ බොහොම මිහිරි, ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් යුක්ත දෙයක්. චිතැත තමයි මේ තණ්හාව හට ගන්නේ. චිතැත තමයි මේ තණ්හාව නැති වෙන්නේ.

මෙය විස්තර වෙනවා පටිච්චසම්ප්පාදයේ **අභිසම්මය සංයුත්තයේ සම්මසන කියන සූත්‍රයේ දී**. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විස්තර කරනවා මේ අභ්‍යන්තරික ජීවිතය කෙසේ ද නුවණින් දැකින්නේ කියලා. මහණෙනි, මේ ලෝකයේ ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් පවතින දේවල් තියෙනවා. ඒ මොකක් ද? ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස. අතීතයේ හෝ අනාගතයේ හෝ වර්තමානයේ යම්කිසි බ්‍රාහ්මණයෙක් ප්‍රිය ස්වරූපයෙන් තිබෙන

දේවල් සැප වශයෙන් දැක්ක ද, හිතස වශයෙන් දැක්ක ද, තමන්ගේ වසඟයේ පවති යයි දැක්ක ද, ආන්න ඒ හැම කෙනෙක් ම කෙළෙස් සහිත කර්ම ඇති කර ගත්තා. තේරුණා ද? කෙළෙස් සහිත කර්ම ඇතිකර ගත්තොත් මොකද වෙන්නේ? එයා මාරයාට අසුවෙනවා. එයාට හැවතත් උපදින්න සිද්ධ වෙනවා. ඉතින් යම් කිසි ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෙක් අතීත, අනාගත, වර්තමානය තුළ මේ ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් පවතින, මිහිරි ස්වභාවයෙන් පවතින ඇස, කණ, නාසය, දිව ශරීරය, මනස කියන ආයතන හය අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන්, රෝගයක් හැටියට දකින්න ඕනේ.

පින්වතුනි, එවිට තමයි තණ්හාව ප්‍රභාණය වන්නේ. මිහිරි ස්වභාවයෙන් පවතින දේ සාමාන්‍ය ලෝකයා දකින්නේ සැප වශයෙන්. දුක් වශයෙන් දකින්නේ නෑ. ඒ තාක් කල් තණ්හාව හටගන්නවා. දකින්නේ තමන්ගේ වසඟයේ පවත්වන්න පුළුවන් කියලා. මේක ලෙඩ වෙන්නේ නෑ කියලයි දකින්නේ. ඒ හිසා තමයි ඇස් දෙක අන්ධ වුණාම හය වෙන්නේ. තමන් හිතගෙන හිටියා මේ ඇස් දෙක තමන්ට අයිතියි කියලා. ඒත් තමන් හො සිතූ ලෙසට මේක ලෙඩ වෙලා ගියා. හතළිස් ඇඳිරිය, ඊට පසු සුදු වනවා. කණ්හාඩි දාන්න සිද්ධ වෙනවා. චතකොට ඇස ආරක්‍ෂා ස්ථානයක් ද? නෑ. ආරක්‍ෂා ස්ථානය මොකක් ද?

“ඒතං සන්තං ඒතං පණීතං යදිදං සබ්බසංඛාර සමථෝ සබ්බපධි පටිනිස්සග්ගෝ තණ්හක්ඛයෝ චරාගෝ නිරෝධෝ නිබ්බානං” කියන අමා මහ නිවන. එතැන තමයි මේ ආරක්‍ෂාව පවතින්නේ. පංච උපාදානස්කන්ධය තුළවත්, ආයතන හය තුළ වත් සතර මහා ධාතු තුළවත් ඒ ආරක්‍ෂාව නෑ. ඒත් සාමාන්‍ය ලෝකයා දකිනවා ඇස තුළ ආරක්‍ෂාවක් තියෙනවා වගේ. කණ තුළ, නාසය තුළ, ආරක්‍ෂාවක් තියෙනවා වගේ දකිනවා. එහෙම ආරක්‍ෂාවක් නැහැ කියලා දකින්න ඕනේ. එවිට තමයි තණ්හාවත් ඊක ඊක ප්‍රභාණය වෙන්නේ. **“තණ්හා පභිගති”** එවිට එයාට පුළුවන් වෙනවා ඉපදීමෙන්, ලෙඩවීමෙන් නිදහස් වන්නට සදහට ම. මේක තියෙන්නේ සම්මසන සූත්‍රයේ. මේ විදියට **පංච උපාදානස්කන්ධ, පංච නිවරණ, සප්ත බොජ්ඣංග, චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය** පිළිබඳ ව නුවණින් දකිමින් වාසය කිරීම තමයි ධම්මානුපස්සනාව.

සතිපට්ඨානය තුළ ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් බලපැවැත්වීම තමයි සති ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළේ. පින්වත්නි, කලාතුරකින් ලැබීවිච මේ ගෞතම බුද්ධ ශාසනය තුළ පින්වතුන් දක්‍ෂ වෙන්නට ඕනේ ගෞතම සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ

ගැන සිත පහදවා ගන්න. අපි උන්වහන්සේට පාලියෙන් භාවිතා කරනවා වචනයක්. “ආදිච්චධන්ධු” ඒ කියන්නේ සූර්ය වංශයට නැයා. සූර්යවංශයේ ඉපදුන කෙනා ඒ වගේ ම කියනවා මහා මුනින්දු. ඉතින් උන්වහන්සේ තමයි අපි සරණ ගියේ. ඒ උත්තමයන් වහන්සේ තමයි මේ ලෝකෙට සතිපට්ඨානය දේශනා කළේ. මනුෂ්‍ය ජීවිතයක් ලබාගත්තු ධුද්ධි ශාසනයක් ලබාගත්තු උතුම් මනුෂ්‍යයෙකුට කර ගන්න තියෙන ලොකු ම දෙය තමයි සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පිහිටුවා ගැනීම. ඉතින් ඒ සඳහා අප සියලු දෙනාට ම තුණුරුවන්ගේ අනන්ත ආශීර්වාදයෙන් ශක්තියත්, ධෛර්යයත් ලැබේවා!

නැදු! නැදු!! නැදු!!!

මහලේඛනවේ පිහිටීම වස්තූන්

සමාධි ඉන්ද්‍රිය

ගරුකව ඔබා සංසර්ගයෙන් අවබෝධය.
ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිහිටීම.

මේ පිත්වතුන් දැන් දවස් කීපයක ඉඳලා මේ ලෝකයේ බොහෝ ම කලාතුරකින් පහළ වී වදාළ සිද්ධාර්ථ ගෞතම තරාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ලෝක සත්වයන් හට මහා කරුණාවෙන් දේශනා කොට වදාළ වී ශ්‍රී සිද්ධාර්ථමය තමයි ශ්‍රවණය කරමින් සිටින්නේ.

පිත්වතුනි, මේ මනුස්ස ලෝකයේ උපදින සත්වයකුට වී තමන්ගේ ජීවිතයට ලැබෙන වටිනාම දේ තමයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් දේශනා කොට වදාළ වී ධර්මය. වී ධර්මය ලැබෙන්නේ නැත්නම් යම් ජීවිතයකට, වී ජීවිතය වටිනාකමත් නැති එකක් බවට පත් වෙනවා. අපි පිත්වතුනි, කල්පනා කරලා බැලුවොත් මේ ලෝකයේ කොයි තරම් ජනගහණයක් ඉන්නව ද, විශාල ජනගහණයක් මේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ඉන්නවා. වී වගේ ම පිත්වතුනි, අප්‍රමාණ සත්ව කොට්ඨාශයක් සතර අපායේ වැටිලා අනන්ත දුක් විඳිනවා. නමුත් පිත්වතුනි, අපි මේ වෙනකොට ජීවත් වෙන්නේ මනුෂ්‍ය ලෝකයේ. අපි මේ වෙන කොට නිරයෙන් නිදහස් වෙලා තාවකාලික ව. වී වචනය භාවිතා කරන්න ඕනා. නිරසන් අපායෙහුත් අපි නිදහස් වෙලා, වීත් තාවකාලික ව. වී වගේ ම ප්‍රේත ලෝකයෙන් නිදහස් වෙලා තාවකාලික ව. මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතය ලබන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අපට ඇහෙනවා. තාවකාලික ව අපි සතර අපායෙන් නිදහස් වෙලා මනුෂ්‍ය ලෝකයේ

උපදිනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මේ ලෝකයේ කතා කරනවා. ඒ කතා කරන කාලෙ දී බොහෝ මනුෂ්‍යන්ට මේ ධර්මය තේරුම් ගන්න බැහැ. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, මේ ධර්මය අහන්න ලැබෙන්නේ අල්ප වූ ප්‍රමාණයකට. දැන් මේ පින්වතුන්ට ම තේරෙනවා ඇති කොච්චර සුළු පිරිසක් ද මේ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නේ කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

“ච්චමේච ඛො භික්ඛවේ අප්පකා තෙ සත්තා යේ ලභන්ති තථාගතප්පවේදිතං ධම්මචිතයං සචනාය” බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් විසින් දේශනා කරනු ධර්මය අහන්න ලැබෙනවා නම් අල්ප වූ සත්වයන් ප්‍රමාණයකට පමණයි කියලා දේශනා කළා. **“අථ ඛො චතේච සත්තා ඛත්තරා, යෙන ලභන්ති තථාගතප්පවේදිතං ධම්මචිතයං සචනාය”** ඛත්තර වූ සත්වයන්ට බුදුරජාණන් වහන්සේලා විසින් දේශනා කරන ලද ධර්මය අහන්න ලැබෙන්නේ නෑ කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කළා. එතකොට තේරෙනවා හේද අපි ලබලා තිබෙන මනුෂ්‍ය ජීවිතය කොයි තරම් වටිනා එකක් ද කියලා. ආත්ත ඒ මනුෂ්‍ය ජීවිතයේ වටිනාකම උපරිම වශයෙන් නෙළාගන්නට මේ පින්වතුන් උත්සාහ ගන්න ඕන.

ඉතින් මේ පින්වතුන් මේ දවස්වල සවන් දෙමින් සිටින්නේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම ගැන. අද අපට කතා කරන්න තියෙන්නේ **සමාධි ඉන්ද්‍රියය** ගැන. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ශ්‍රාවකයන්ට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම මනා කොට පිහිටුවා ගන්නා ලෙසයි එතකොට පින්වතුනි, ඉන්ද්‍රියයක් කියලා කියන්නේ මොකක් ද? ඉන්ද්‍රියයක් කියලා කියන්නේ තමාගේ ජීවිතය තුළ වෙන් කරන්නට බැරි විදිහට බද්ධවෙච්ච දෙයක්. දැන් අපි දන්නවා අපේ මේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියලා ඉන්ද්‍රියයන් පහක් තියෙනවා. දැන් මේ ඉන්ද්‍රියය හමුවට අරමුණක් ආවට පස්සේ අපි අමුතු උත්සාහයක්, අමුතු වෙහෙසක් ඒ අරමුණ දැනගන්නට ගන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ අපේ ජීවිතය තුළ, ශ්‍රද්ධා, චීර්යය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පිහිටියට පස්සේ එයා අවබෝධයක් දක්වා ගමන් කරනවා. අන්න ඒක තමයි, ඉන්ද්‍රිය ධර්මවල තිබෙන විශේෂ වූ ලක්ෂණය.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, මේ ලෝකයේ බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ පහළවීමෙන් තමයි, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා දෙයක් කතා කරන්නේ. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා දෙයක් නැත්නම් මේ ලෝකේ නෑ. ඒ වගේ ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෙක් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කරනවා මිසක් ලෝකයේ වෙන කෙනෙකුට ඒක දියුණු කරන්නට බැහැ. මොකද ඒ? බුද්ධ ශාසනයෙන් පිට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කියලා දෙයක් ගැන

කතා කරන්නේ නෑ. කතා කරන්න දන්නේ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, යම් කෙනෙක් මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කරගන්නවා නම් ඒ කෙනා සතර අපායෙන් නිදහස් වෙනවා කියලා.

විභෙම නම් පින්වතුනි, මේ ධර්ම මාර්ගය තුළ මොනවා කළත් වියාට වැඩෙන්න ඕනෑ වියා දියුණු කරගන්න ඕන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම. කුමන භාවනාවක් කරලා හෝ වියා දියුණු කරන්න ඕනෑ මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ යි. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩීම තුළ තමයි කෙනෙක් නිවන කරා ගමන් කරන්නේ. පින්වතුනි, කෙනෙකුට පළමුවෙන් ම කළයාණ මිත්‍රයෙකුගේ ආශ්‍රය ලැබෙන්න ඕන. කළයාණ මිත්‍රයකුගේ ආශ්‍රය ලැබ්ලා ඒ ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න ලැබෙන්නත් ඕන. ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීම තුළින් වියා ධර්මය දරාගෙන, ධර්මය මතක තියාගෙන නුවණින් විමසන්නටත් ඕනා. යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදිලා ඒ කෙනා මේ ධර්ම මාර්ගයට බැස ගන්නටත් ඕනෑ. ආන්ත වියා තුළ ඇති වෙනවා, **සද්ධා, ගිර, ඔතප්ප, විර්ජය, පඤ්ඤා** කියන සේම **බල**. ඒ බල ධර්ම තුළ පිහිටිලා වියා වඩන්න ඕනෑ මේ කය අසුභ වශයෙන්, මේ කියලා දෙන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඇති කර ගන්නට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා දුන් කුමය, අසුභ වශයෙන් වඩනවා කියලා කියන්නේ හිස කෙස්වලින් පහළට, යටි පතුලෙන් උඩට සමකින් සීමා කරලා තියෙන මේ ශරීරයේ දෙතිස් කුණප කොටස් මෙයා වෙන් කර කර, වෙන් කර කර, බලන්න ඕනෑ.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කළා, **ආහාරයේ පටික්කුල සඤ්ඤාව** දියුණු කර ගත යුතු බව. ආහාරයේ පටික්කුල සඤ්ඤාව කියලා කියන්නේ පිළිකුල් වශයෙන් මේ කබලිංකාර ආහාරය දෙස බැලීමට කියන නමක්. පිළිකුල කියලා කියන්නේ “ඒ” කියලා වපා කියන එකක් ද? නෑ. විභෙතම් මොකක් ද අවබෝධ කරන්නට ඕනෑ. මේ ආහාරය කුමක් සඳහා ද තියෙන්නේ කියලා. ඒක තමයි ආහාරයේ පමණ දැනගන්න ඕන කියලා කිව්වේ. ආහාරයේ පමණ දන්නවා කිව්වේ ගන්න ප්‍රමාණය අඩු කරනවා කියන එක නොවේ. ආහාරයේ පමණ දන්නවා කිව්වේ කුමක් සඳහා ද? වියා ගන්න ආහාරය කොයි වගේ දෙයක් ද එහි ස්වභාවය මොකක් ද කියලා නුවණින් විමසන්නට ඕනෑ. පංචකාමය ම මේ ආහාරය තුළ වැඩෙනවා. දැන් ආහාරයක් දැක්කට පස්සේ ඒකටත් බැඳිලා යනවා, ආහාර ගැන ඇහුවත් බැඳිලා යනවා, සුවඳටත් බැඳිලා යනවා, රසයටත් බැඳිලා යනවා, කුස පිරෙන කොට ඒ පහසටත් බැඳිලා යනවා, මේ විදිනට මේ පංචකාමය තුළ ම බැඳිලා යනවා. අන්ත ඒක නිසයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ, ආහාරයේ පටික්කුල සඤ්ඤාව වඩන්න කියලා.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කළා “සබ්බලෝකේ අනතිරත සඤ්ඤා” සියලු ලෝකයන්හි ම නොඇලී සිටින්න ඕන කියලා. සියලු ලෝකයන් කියලා කිව්වේ කුමක් ද? කාලයත් අවකාශයත් අතර පවතින පංච උපාදානස්කන්ධයට නො ඇලීම තමයි “සබ්බලෝකේ අනතිරත සඤ්ඤාව” කියලා කිව්වේ. අතීතයේ හෝ, අනාගතයේ හෝ, වර්තමානය තුළ හෝ, ගෝරෝපු හෝ, සියුම් හෝ, හීන හෝ, ප්‍රණීත හෝ, දුර හෝ, ළඟ හෝ අවකාශය තුළ පවතින යම් රූපයක් තියෙනවා ද, යම් වේදනාවක් තියෙනවා ද, යම් සඤ්ඤාවක් තියෙනවා ද, යම් සංස්කාරයක් තියෙනවා ද, යම් විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා ද ඒ සියල්ල කෙරෙහි නො ඇලී වාසය කරන්නට කියලා දේශනා කළා. මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය කියලා ගන්න විපා ය කියලා කිව්වා. දකින්නට කිව්වා, මම නොවෙයි, මගේ නොවෙයි, මගේ ආත්මය නො වෙයි කියලා. සබ්බලෝකේ අනතිරත සඤ්ඤා.

ඒ වගේම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා “සබ්බසංඛාරේසු අනිච්ච සඤ්ඤා” සියලු සංස්කාර ධර්මයන් අනිත්‍ය යි. සංස්කාර කියලා කිව්වේ සකස් වුණ දේවල්. සකස් වුණ යමක් මේ ලෝකයේ තියෙනවා ද ඒ සියල්ල ම නැසී වැනැසී යන ස්භාවයෙන් යුක්ත යි කියලා දේශනා කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් අවස්ථාවක දේශනා කළා. “අනිච්චා නික්ඛවේ සංඛාරා” සංස්කාරයන් අනිත්‍ය යි. මහණෙනි, “අද්ධුවා නික්ඛවේ සංඛාරා” මේ සංස්කාරයන් අස්ථිර යි. මහණෙනි, “අනස්සාසිකා නික්ඛවේ සංඛාරා” මහණෙනි, මේ සංස්කාර තුළ අස්වැසිල්ලක් නැහැ. අස්වැසිල්ලක් තියෙනවා ද? අස්වැසිල්ලක් නෑ. විමසන්න කිව්වා සියලු සංස්කාරයන් ම අනිත්‍ය යි කියලා. “සබ්බ සංඛාරේසු අනිච්ච සඤ්ඤා”

ඊට පස්සේ වඩන්නට කිව්වා මරණ සතිය. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මහණෙනි, ආත්ත ඒ ශ්‍රාවකයාට වැඩෙනවා. ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය, චියාට වැඩෙනවා. චීර්යය ඉන්ද්‍රිය, චියාට වැඩෙනවා. සති ඉන්ද්‍රිය, චියාට වැඩෙනවා, සමාධි ඉන්ද්‍රිය, චියාට වැඩෙනවා, පුඤා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්.

දැන් අපට කතා කරන්න තියෙන්නේ සමාධි ඉන්ද්‍රිය ගැන. සමාධි ඉන්ද්‍රිය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වුවේ “කතමඤ්ඤා නික්ඛවේ සම්මා සමාධි, ඉධ නික්ඛවේ අරියසාවකෝ වොස්සග්ගාරම්මණං කරත්වා ලභති සමාධිං ලභති චිත්තස්ස වකග්ගතා අසංච්චිචති නික්ඛවේ සමාධි ඉන්ද්‍රියං” ආර්යය ශ්‍රාවකයා කියලා කිව්වේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය හඳුනාගත්තු, ශ්‍රද්ධාව උපදවාගත්තු ශ්‍රද්ධා, හිරි, චීර්ය, පඤ්ඤා කියන සේධි බල ධර්ම තුළ පිහිටලා ඉන්න කෙනා අන්න ඒ ආර්ය

ශ්‍රාවකයා සමාධිය ලබනවා, නිවන අරමුණු කරලා. “වොස්සන්ගා රම්මණං කරත්වා ලභති සමාධිං” නිවන අරමුණු කරලා යි ඒ සමාධිය ලබන්නේ. “ලභති චිත්තස්ස ඒකන්තතා” සිතේ ඒකභාවයක් ලබනවා නිවන අරමුණු කරලා.

චිතකොට පින්වතුනි, ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් හැටියට ඒ සමාධිය නිවන අරමුණු වුණ ඒකක් වෙන්න ඕනෑ. දැන් අපි දන්නවා නේ ද, මේ පින්වතුන් අනලා තියෙනවා අසිත තාපසතුමා ගෙන. සිද්ධාර්ථ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ මේ ලෝකයේ පහළ වෙන කොට, ඒක අසිත තාපසතුමා දැනගත්තේ කොහේ ඉඳන් ද? දිව්‍ය ලෝකේ ඉඳලා, දිව්‍ය ලෝකයට කොහොම ද ගියේ? සිත දියුණු කරලා. මනෝමය ශරීරයෙන් තමයි ගියේ. නමුත් පින්වතුනි, මේ තාපසතුමා දිව්‍ය ලෝකයට ගියා ඒ සමාධිය “ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක්” වුණා ද? ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් වුණේ නෑ. චිතෙම වුණේ සමාධිය තුළ නිවන අරමුණු වෙලා තිබුණේ නෑ. චිතකොට යම් කෙනෙක් නිවන අරමුණු කරලා සමාධියක් ලබනවා නම්, වියා වඩන්න ඕනෑ සතර සතිපට්ඨානය යි. සතර සතිපට්ඨානය තුළ, කුමන හෝ කොටසකට හිත යොමු කරලා හිතේ ඒකභාවයක් ලබනවා නම් චිතැන දී වැඩෙන්නේ සමාධි ඉන්ද්‍රිය යි. චිතෙතම් පින්වතුනි, සමාධි ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්නේ නිවන අරමුණු කරලා ලබන ඒකක්.

පින්වතුනි, සමාධි ඉන්ද්‍රිය බුදුරජාණන් වහන්සේ තවත් ගැඹුරට විස්තර කළා. “ඉධ භික්ඛවේ භික්ඛු ච්චිච්චේව කාමේහි ච්චිච්ච අකුසලේහි ධම්මේහි සචිතක්ඛං, සච්චාරං ච්චේකපං ජීතිසුඛං පඨමං සධානං උපසම්පජ්ජ චිතරති” පළවෙනි ධ්‍යානය උපදවා ගෙන වාසය කරනවා. ඒ ධ්‍යානයේ ලක්ෂණ පෙන්නුවේ “ච්චිච්චේව කාමේහි” කාමයන්ගෙන් වෙන් වෙලා රූප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පහස කියන මේ පංච කාමයන්ගෙන් වෙන් වුණා. “ච්චිච්ච අකුසලේහි” ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ කියන අකුසලයන්ගෙන් සිත නිදහස් කර ගෙන, “සචිතක්ඛං, සච්චාරං” චිතක්ඛ ච්චාර සහිත. චිතක්ඛ ච්චාර කියලා කිව්වේ සතිපට්ඨානය තුළ යම් භාවනාවකට යොමු කරනවා. යොමු කරලා ඒ කාරණාව සිතනවා. ඒ කාරණාව නැවත නැවතත් සිතනවා. “චිතක්ඛ” කිව්වේ සිතනවා. “ච්චාර” කිව්වේ නැවත නැවතත් සිතනවා. ඒ භාවනාව තුළ වියාගේ සිත ඒකභාවෙන් පටන් ගන්නවා. ඒ ඒකභාව චිම නිසා පංචච්චරණයන්ගෙන් සිත නිදහස් කර ගන්නවා. ඒකට තමයි “ච්චේකපං” කියලා දේශනා කළේ. ච්චරණයන්ගෙන් සිත නිදහස් වෙන කොට ජීතියක් හට ගන්නවා කායික ව මානසික ව. කායික මානසික සැපයකුත් හටගන්නවා මේ අංගවලින් යුක්ත ව, පළවෙනි ධ්‍යානය උපදවා ගෙන වාසය කරනවා.

“පඨමං ඝට්ඨානං උපසම්පජ්ජ විහරති” ඊ ළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “විතක්ක විචාරානංචූපසමා” “විතක්ක විචාර” සංසිඳවල, “සම්පසාදනං” අධ්‍යාත්මය තුළ ශාන්ත භාවයක්, සහිත ව “වේතසෝ වකෝදිභාවං” සිත ඒ අරමුණ තුළ ම එකඟ කර ගෙන, “අවිතක්කං අවිචාරං” විතක්ක විචාර රහිත, “සමාධිපං පිනිසුඛං” මුලින් උපදවා ගත්තු සමාධියෙන් ඇතිවුණ ප්‍රීතියක් සැපයක් තියෙන දෙවන ධ්‍යානයට සමවදිනවා.

ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒ ආර්ය ශ්‍රාවකයා “පීතියා ච විරාගා” ප්‍රීතියට තියෙන ඇල්ම දුරු කරලා “උපේක්ඛකෝ ච විහරති” උපේක්ෂාව තුළ වාසය කරනවා. “සනෝ ච සම්පජානෝ” හොඳට සිතියත් තියෙන, නුවණකුත් තියෙන, ඒ සමාධිය තුළ “සුඛඤ්ච කායේන පටිසංවේදේති” කයෙහුත් සැපයක් ලබනවා. “යන්තං අරියා ආචික්කන්ති” ආර්යයන් වහන්සේලා සැපයි කියන “උපේක්ඛකෝ සතිමා සුඛ විහාරිති” උපේක්ෂාවත්, සිතියත් පවතින සැප විහරණය වන තුන්වන ධ්‍යානය උපදවා ගෙන වාසය කරනවා.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. මහණෙනි, ඒ වගේ ම ඒ ආර්යය ශ්‍රාවකයා “සුඛස්ස ච පහානා” සැපයට තියෙන ඇල්ම දුරු කරනවා. “දුක්ඛස්ස ච පහානා” දුකට තියෙන ගැටීමත් දුරු කරලා “පුඛිබ්බෙව සෝමනස්සදෝමනස්සානං අත්ථංගමා” සිතේ තියෙන සොම්නසත් දොම්නසත්. ඒ කියන්නේ සිතේ ඇතිවන සතුටත් පසුතැවිල්ලත් නැති කරලා දාලා “අදුක්ඛමසුඛං” දුක් සැප රහිත වූ “උපෙක්ඛා සති පාරිසුද්ධිං” උපේක්ෂාවෙන් පාරිශුද්ධ වූ සිතිය පවතින “චතුත්ථං ඝට්ඨානං උපසම්පජ්ජ විහරති” හතර වෙනි ධ්‍යානය උපදවා ගෙන වාසය කරනවා. “ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ සමාධි ඉන්ද්‍රියං” මහණෙනි, මේ වනාහි සමාධි ඉන්ද්‍රිය යි.

දැන් කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන් අපට තව ම සමාධි ඉන්ද්‍රිය පිහිටලා නැතිව ඇති කියලා. නෑ පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා මෙහෙම. මහණෙනි, මේ ලෝකයේ පුද්ගලයෝ විවිධාකාර යි. සමහරක් අය ඉන්නවා, සමාධිය ප්‍රබල නෑ. සමහරක් අය ඉන්නවා සමාධිය ප්‍රබල යි. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. කෙනෙක් ඉන්නවා, ප්‍රතිපදාව දුක යි. වියා නිවන් මාර්ගයේ ගමන් කරන්නේ හෙමිට. ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, තව කෙනෙක් ඉන්නවා, වියාගේ ප්‍රතිපදාව දුක යි. නමුත් නිවන් මාර්ගයේ වේගයෙන් ගමන් කරනවා. ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, තව කෙනෙක් ඉන්නවා, වියාගේ ප්‍රතිපදාව සැප යි, වියා නිවන් මාර්ගයේ ගමන් කරන්නේ

හෙමිට. තව කෙනෙක් ඉන්නවා වියාගේ ප්‍රතිපදාව සැප ශී, වියා නිවන් මාර්ගයේ වේගයෙන් ගමන් කරනවා.

උන්වහන්සේ විස්තර කරනවා, මහණෙනි, කෙනෙක් ඉන්නවා තියුණු වූ රාගයක් වියාට තියෙනවා. වියා රාගය නිසා නිරන්තරයෙන් ම දුක් විඳිනවා. ඒ වගේ ම මහණෙනි, ඒ කොට තියුණු වූ ද්වේශයකුත් තියෙනවා. ඒ වගේ ම තියුණු වූ මෝහයකින් යුක්තයි. නමුත් වියාට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පිහිටලා තියෙනවා කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. අර කළින් කියපු **සද්ධා, නිර, ඔත්තප්ප, වර්‍යය, පඤ්ඤා** කියන සේම **බල** තුළ පිහිටලා වියා වඩනවා, කය අසුභ වශයෙන්, **ආහාරයේ පටික්කල සඤ්ඤාව** වඩනවා. **“සබ්බ ලෝකේ අනභිරතසඤ්ඤා”** සියලු ලෝකයන්ට නො ඇලුණු සිතින් වාසය කරනවා. **“සබ්බ සංඛාරේසු අනිච්ච සඤ්ඤා”** සියලු සංස්කාරයන් අනිත්‍යය වශයෙන් නුවණින් විමසනවා, **මරණ සතිය** වඩනවා. වියා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය හොඳට ශ්‍රවණය කරනවා. ඒ ධර්මය තුළ වියාගේ සිත ප්‍රීතියට පත් වෙනවා. වියා ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරන කොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන මහා ප්‍රසාදයක් තමන්ගේ හිතේ ඇති වෙනවා. වියා බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන මහත් වූ ශ්‍රද්ධාවකින් වාසය කරනවා. අන්ත වියා මෘදු වශයෙන් ඉන්ද්‍රිය ධර්මය වඩලා තියෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

බලන්න පින්වතුනි, චතකොට කෙනෙක් පංච නීවරණයන්ගෙන් නිරන්තරයෙන් දුක් විඳිනවා නම් වියා ධ්‍යානයක් උපදවා ගෙන නෑ. ධ්‍යානයක් උපදවා ගත්තා නම් පංච නීවරණයන් යටපත් වෙනවා. නීවරණ තියෙන නිසා තමයි ඒ නීවරණවලින් වියා දුක් විඳින්නේ. නමුත් වියාට සමාධි ඉන්ද්‍රියය පිහිටලා තියෙනවා. **සංයුක්ත නිකායේ පස්වෙනි කොටසේ ඉන්ද්‍රිය සංයුක්තයේ** ඒ බව සඳහන් වෙලා තියෙනවා. ශ්‍රාවකයන්ගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ගැන උන්වහන්සේ ඒ විදිහට දේශනා කරලා තියෙනවා. ආන්ත ඒ ශ්‍රාවකයා නිරන්තරයෙන් ම නීවරණයන්ගෙන් බැරකන නිසා පංච ඉන්ද්‍රිය ධර්මය සුළුවට පිහිටලා තිබෙන නිසා වියා නිවන් මාර්ගයේ හෙමිට ගමන් කරන්නේ. නිවන් මාර්ගයේ වේගයෙන් වියා ගමන් කරන්නේ නෑ.

ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා පින්වත් මහණෙනි, තවත් ශ්‍රාවකයෙක් ඉන්නවා, ඒ ශ්‍රාවකයා අර කළින් කියපු ධර්ම තුළ පිහිටලා වියා භාවනා වශයෙන් පුරුදු කරනවා, මේ නිවන් මග. වියා නිවන අරමුණු කරලා සමාධිය ලබනවා. කෙනෙක් ධ්‍යාන උපදවාගෙන නැති නිසා නීවරණයන්ගෙන් පීඩාවට පත් වෙනවා. නමුත් වියා ළඟ

සමාධි ඉන්ද්‍රිය පිහිටලා තියෙනවා. ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කලින් කෙනාට වඩා ප්‍රබල යි. ඒ කියන්නේ පින්වතුනි, වියාට සතර සතිපට්ඨානයේ යම් ධර්ම කාරණාවක් තුළ බොහෝ වේලාවක් එක දිගට හිත මෙහෙයවන්න පුළුවන්. ආනාපානසතිය වඩනවා නම් ඒ තුළ ම වියාට සිහිය පවත්වගන්න පුළුවන්. ඒ වගේ ම අනිත්‍යය භාවනාව කරනවා නම් ඒ තුළ එක දිගට සිහිය පවත්වගන්න යම් තරමකට පුළුවන්. සමහර විට විනාඩියක් වෙන්න පුළුවන්. ඒ වෙලාව තුළ, ඒ අරමුණ තුළ සිත පිහිටුවා ගන්නවා. ආන්ත වියාට ඉන්ද්‍රිය ධර්මය පිහිටන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා. වියාට පුළුවන් බොහෝ වෙලාවක් සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිහිය පවත්වාගන්න. ආන්ත වියා කළින් කෙනාට වැඩිය ඉක්මණින් නිවන කරා ගමන් කරනවා බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා.

ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, තව කෙනෙක් ඉන්නවා, වියාගේ ප්‍රතිපදාව සැප යි, නමුත් නිවනට යන වේගය අඩු යි. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා වියා පංච නීවරණයන් යටපත් කරලා ධ්‍යානයක් උපදවා ගෙන වාසය කරනවා. පළවෙනි ධ්‍යානය, දෙවෙනි ධ්‍යානය, තුන් වෙනි ධ්‍යානය, හතර වෙනි ධ්‍යානය උපදවා ගෙන වාසය කරනවා. නමුත් වියාට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පිහිටලා තියෙන්නේ මෘදු වශයෙන් ඒ කෙනා නිවන කරා යන වේගය අඩු යි. වියාගේ ප්‍රතිපදාව සැප යි නිවන කරා යන වේගය අඩු යි. වියා නීවරණ නිසා දුක් විඳින්නේ නෑ. ඊට පස්සේ උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, සැප ප්‍රතිපදාව තුළ වේගයෙන් නිවන කරා ගමන් කරන කෙනෙකුත් ඉන්නවා, වියා ධ්‍යාන උපදවාගෙන වාසය කරනවා. ඒ කෙනා නිවන අරමුණු කරලා උපදවාගත් සමාධිය ප්‍රබල යි. වියාට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ප්‍රබල වශයෙන් පිහිටලා තියෙනවා. ආන්ත වියා වේගයෙන් නිවන කරා යනවා කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කළා.

පින්වතුනි, කෙනෙකුගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩුණ ද කියලා, බාහිර කෙනෙක් කියනවා නම් බුදුරජාණන් වහන්සේට චිතරයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිල ද කියලා කියන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. වෙන කෙනෙකුට පුළුවන්කමක් නෑ. තේරුම් ගන්නව නම් තේරුම් ගන්න තිබෙන්නේ තමන් තමයි. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීම තුළින් ඒ ධර්මයේ තියෙන විදිහට තේරුම් ගන්න ඕනි. වෙන විදිහකට තේරුම් ගන්න බැහැ. ධර්මය දන්නේ නැත්නම් කොහොම ද නිවන අවබෝධ කරන්නේ. යම් කෙනෙකුට නිවන අරමුණු වෙනවා නම් ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස ගැනීම තුළ සිද්ධවන දෙයක්. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට නියත වශයෙන් බැස ගන්නේ සද්ධානුසාරී

වීමෙන්. සංයුක්ත නිකායේ ඔක්කන්ති සංයුක්තයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා ඔක්කන්ති කියලා කියන්නේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස ගැනීම කියලා. ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස ගන්නකම් නිවන් මාර්ගයට ඒ සැඟවනවට පැමිණිලා නැහැ. එතකොට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස ගත්ත කෙනාට තමයි නිවන අරමුණු වෙන්නේ. ආත්ත වියාට තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩෙන්නේ. ඉන්ද්‍රියක් හැටියට සමාධිය වැඩෙනවා නම් ඒ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට බැස ගැනීම තුළ සිද්ධවන දෙයක්. එහෙම නම් වියා මාර්ගය තුළ ගමන් කරන කෙනෙක්. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ගුණධර්ම දියුණු කරන කෙනෙක්. වියාගේ සමාධිය ඉන්ද්‍රියක් හැටියට යි වැඩෙන්නේ.

දැන් පින්වතුනි, මේ දේවල් ලිහිල් ව තේරුම් ගන්න උත්සාහ ගනිමු. සිතක් සමාධිමත් වන්නනම් පංච නිවරණයන් යටපත් කරන්න ඕනේ. පංචනිවරණ කියලා කිව්වේ මොනවා ද? කාමච්ඡන්ද, ව්‍යාපාද, ටීනමිද්ධ, උද්දව්ව කුක්කුච්ච, විච්ඛිච්ඡා. මෙන්න මේ පංච නිවරණ යටපත් කරන්නේ නැතුව කෙනෙකුට පුළුවන් ද ධ්‍යානයක් උපදවා ගන්න, ධ්‍යානයක් උපදවා ගන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, කාමච්ඡන්දය කියන එක අධ්‍යාත්මිකවත් තියෙනවා, බාහිරවත් තියෙනවා කියලා. ඒ කියන්නේ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස කියන මේවාට බැඳිලා යෑම බාහිර ව තියෙන කාමච්ඡන්දය යි. ආධ්‍යාත්මික කාමච්ඡන්දය කියලා කියන්නේ කුමක් ද? අපි රූපයක් දැකලා නිමිති තියාගන්නවා මතකයේ, ඊට පස්සේ නිකම් ඉන්න වෙලාවට සිහිකරනවා. ඒ සුභනිමිති අභ්‍යන්තර ව හට ගන්නවා. භාවනා කරන්න ගියහම අර නිමිති තියාගෙන ඉන්න ඒවා ඔක්කොම ගලාගෙන එන්න පටන් ගන්නවා. සමහර විට ජීවිතයේ නිතපු නැති ඒවා මතකයට එන්න පටන් ගන්නවා. මොකද ඒ ආධ්‍යාත්මිකව කාමච්ඡන්දයක් තියෙනවා.

ඒක නිසා පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, නිමිති තබාගන්නේ නැතිව, රූප, ශබ්ද, රස, පහස, අත්තැර දාන්නට ඕන කියලා. නිමිති තියාගන්න එපා කිව්වා. සමාධිය දියුණු කරනවා නම් කෙනෙක් දකින රූප ගැන, නිමිති තියාගන්න ගියොත්, අහන ශබ්දවල නිමිති තියාගන්න ගියොත් මොකද වෙන්නේ? කාමච්ඡන්දය උපදිනවා අධ්‍යාත්මිකව කාමච්ඡන්දය හට ගන්නවා. ඒක නිසා අපි යම් රූපයක් දැක්කට පස්සේ, බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළා මහණෙනි, ඒ රූපය, ගැන විමසන්න කියලා. මේ රූප කියන්නේ සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හට ගත්තු දෙයක්. මේ රූපය නැසී වැනැසී යන එකක්.

මේ රූපය සංඛත යි. සංඛත යි කිව්වේ “උප්පාදෝ පඤ්ඤායති; වයෝ පඤ්ඤායති ධීනස්ස අඤ්ඤතත්වං පඤ්ඤායති” ඉපදීමක් තියෙන යමක් තියෙනවා ද, වැහැසීමක් ජේන යමක් තියෙනවා ද, පවතින දේ තුළ වෙනස් වෙමින් පවතිනවා ද, ඒක සංඛතයක්. මේ ලෝකේ තියෙන සියල්ලම සංඛතයි. අසංඛත ධර්මයක් හැටියට තියෙන්නේ නිවන පමණ යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සිහි කරන්න කිව්වේ මේක හේතු ප්‍රත්‍යන්ගෙන් සැකසිව්ව වකක්. වහෙම සිහි කරන කොට පින්වතුනි, වයාගේ නිමිති හිටිනවා ද? වයා නිමිති ගන්නේ නෑ. භාවනා කරන්න ඉඳගත්තට පස්සේ ආධ්‍යාත්මික කාමච්ඡන්දයෙන් පීඩා විඳින්නේ නෑ. චතකොට පින්වතුනි, මේක කරන්න තියෙන්නේ වක පාර ඉඳගෙන දැන් මම සමාධියක් ඇති කර ගෙනයි හැරිටින්හේ කියලා නෙවෙයි. ඒ සඳහා පරිසරයත් අපි කළින් හදාගෙන ඉන්න ඕනෑ. හැබැයි ඒ චීර්‍යය බොහොම හොඳයි.

දැන් ඔන්න කෙනෙක් චිත්‍රපටියක් පෙන්වනවා කිව්වොත් දුවනවා බලන්න. ගිනිත් බලලා වනවා, ඊට පස්සේ අන්න භාවනා වැඩසටහනක් තියෙනවා කියනවා, කොහේ හරි දාලා තිබ්බ සුදු ඇඳුම් ටික ගන්නවා. දුවනවා චතැනට. ඉඳගන්නවා භාවනා කරන්න. වහෙම හරියන්නේ නෑ පින්වතුනි, හැබැයි වහෙම හරි හොඳයි පින්වතුනි, අද කාලේ වහෙමවත් හැති අය තමයි ගොඩක් ඉන්නේ. නමුත් අපි ඊට වැඩි චීර්‍යයක්, උත්සාහයක් ගන්නට ඕනෑ. මොකද පින්වතුනි, අපි ජීවත්වෙන්නේ කොයි මොහොතක අපිට මරණය උරුම වෙයිද කියලා දන්නේ නැතිව. පින්වතුනි, මේ ලෝකයේ ජීවත්වන අන්තිම දවස අද වෙන්න පුළුවන්. හෙට ඉර පායන කොට මේ ලෝකයේ අපි නැති වෙන්නට පුළුවන්. වහෙම වෙන්නේ නැද්ද, වහෙම වෙනවා. ඒක නිසා චීර්‍යයක්, උත්සාහයක් ගන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ හිස ගිහිගත්ත කෙනෙක් ඒ ගින්න නිවන්න මහන්සි ගන්නවා වගේ මහන්සියක් ගන්න කියලයි. වහෙම මහන්සි වෙන්න කිව්වේ. ඒ නිසා මුලින් පරිසරය හදන්න ඕනෑ. වහෙම නැත්නම් ගෙදර ගිහිල්ලා රූපවාහිනී දාගෙන අර වැනල් වකටත් මාරු කරනවා. වහෙටත් කරකෝනවා. කරකෝලා, කරකෝලා ගොඩක් රූපවාහිනීවල වැනල් මාරු කරන්න බැහැ දැන්. දැන්නම් රිමෝට් තියෙන හින්දා ඒකෙත් අකුරු ගෙව්ලා තියෙන්නේ. ඒ තරමට මාරු කර කර බල බල ඉන්නේ. වහෙම හරියන්නේ නෑ පින්වතුනි, සමාධියක් දියුණු කරන කෙනෙක් ඉන්ද්‍රිය සංවරයක් ඇති කරගන්නට ඕනෑ.

ඊ ළඟට පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වනවා සිතේ හටගන්න තරන තියෙන තාක් වයාට සමාධියක් උපදවාගන්න බැහැ.

ඒක නිසා උන්වහන්සේ දේශනා කළා ආධ්‍යාත්මිකවත්, බාහිරවත් ව්‍යාපාදය තියෙනවා කියලා. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, පහසත් ඒකක් ගැටෙනවා කිව්වා. ඒ වගේ ම ඒ ගැටිලිව දේ ගැන මතක තියාගෙන ඉන්නවා කිව්වා. ආධ්‍යාත්මිකව ඒක පවතිනවා කියලා දේශනා කළා. මේවා බැහැර කරන්න ඉන්ද්‍රිය සංවරයක් ඇති කරගන්නට ඕනෑ කියලා කිව්වා.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කලා ඊනම්ද්ධිය ගැන. ඊනිය කියන්නේ එකක්. මිද්ධිය කියන්නේ තව එකක්. "ඊනිය" කියලා කියන්නේ මොකක් ද? කම්මැලිකම, අලසබව, ඇඟමැලි කැඩීම, ඊනිය යි. "මිද්ධිය" කියලා කිව්වේ නිදුමත. සිතේ හැකිලීම යි. ඒක ආධ්‍යාත්මික පවතින එකක්. ඒක දුරු කරන්න ම ඕන කියලා කිව්වා. නැති කරන්න නම් පින්වතුනි, හට ගන්න ආකාරය දැනගන්න ඕනෑ හට ගන්න ආකාරය දැනගෙන තමයි නැති කරන්න තියෙන්නේ. එතකොට යම්කිසි කෙනෙක්, අයෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදෙනවා නම්, යම් සුභ නිමිත්තක් අරගෙන වියාට කාමච්ඡන්දය වැඩෙනවා. ඒ වගේ ම පටිස නිමිත්තත් අයෝනිසෝ මනසිකාරය නිසා වියාට ව්‍යාපාදය වැඩෙනවා. ඒ වගේ ම ඇඟමැලි කැඩීම, අලසකම, බත්මත නිසා මෙයාට ඇති වෙනවා කිව්වා ඊනම්ද්ධිය. ඒ වගේම අයෝනිසෝ මනසිකාරයත් ඒ අවස්ථාවේදී තියෙනවා.

ඊ ළඟට කිව්වා උද්ධච්ච කුක්කුච්ච, උද්ධච්ච කියලා කිව්වේ කුමක් ද? හිතේ විසිරීම. කුක්කුච්ච කියලා කිව්වේ පසුතැවීම. ඒක දුරු කරලා දාන්න ඕන කියලා කිව්වා. අනිත්‍යය ගැන සිහිකරලා අතීතයේ මට මෙහෙම මෙහෙම අකුසල් වුණා නේ කියලා පසු තැවෙන්නට පටන් ගත්තොත් හිත විසිරෙන්න පටන් ගන්නවා. ඊට පස්සේ සමාධිය වැඩෙන්නේ නැතිව යනවා. අන්න ඒ නිසා උන්වහන්සේ දේශනා කළා පසුතැවෙන්න දෙයක් නැති බව. බුදුරජාණන් වහන්සේ පමණයි පින්වතුනි, පසුතැවෙන්න වපා කියලා දේශනා කළේ. අතීතය අමතක කරලා දාන්න. අතීතය දැන් ගෙවිලා අවසන් වෙලිව එකක්, අනාගතය කියලා එකක් තාම ඇවිල්ලා නෑ, වර්තමානයේ ඔබ සිහිය පිහිටුවා ගන්න. වර්තමානයේ යමක් හේතුවෙන් හට අරගෙන තිබෙනවා ද, ඒ දේ ගැන නුවණින් විමසන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේලා පමණයි පින්වතුනි, දේශනා කරන්නේ.

ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කළා විචිකිච්ඡාව. විචිකිච්ඡාව කියලා කිව්වේ ධර්ම කාරණා සැක කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ධර්මය ගැන මේ පංච උපාදානස්කන්ධය, ආයතන, කිව්වා

ඇත්තක් ද, ඒ වගේ ම තමන්ගේ ධාහිර පවතින ධර්ම ගැනත් සැක කරනවා. ආන්ත චියාට විචිකිචිඡාව ප්‍රබල වෙලා හිවන් මග වැහිලා යනවා. ආන්ත චියාගේ හිතේ සමාධියක් ඇති වෙන්නේ නෑ. මේවා යටපත් කරපු කෙහාට තමයි ධ්‍යාන ඇති වෙන්නේ.

පින්වතුනි, දවසක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට බමුණෙක් ඇවිල්ලා අහනවා. "භගවත් ගෞතමයන් වහන්ස, මට සමහර දවස්වලට පාඩම් කරලා තිබෙන වේද මන්තර අමතක වෙලා යනවා. පාඩම් හො කරපු දෙවල් වැටහෙන්නෙත් නැතිව යනවා. ඒකට හේතුව කුමක් ද?" කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා කාමච්ඡන්දය බලවත් වුණාට පස්සේ පාඩම් කරපු දේවල් අමතක වෙලා යනවා කියලා. පාඩම් හො කළ දෙවල් අවබෝධ වෙන්නෙත් නෑ කියලා. ඒකට උන්වහන්සේ උපමාවක් පෙන්වුවා. සායම් වර්ග දිය කරපු වතුර එකක් තියෙනවා කිව්වා. පුරුෂයෙක් ඒ දිය බඳුනෙන් මුහුණ බලන්න හැදුවත් ඒක කරන්න පුළුවන්කමක් නෑ. ආන්ත ඒ වගේ කාමච්ඡන්දය බලවත් වුණාට පස්සේ ආත්මාර්ථය පෙනෙන්නෙත් නෑ. පරාර්ථය පෙනෙන්නෙත් නෑ කියලා දේශනා කළා.

අපට පේන්න තියෙනවා හේද පින්වතුනි, කාමච්ඡන්දයට යටවුණාට පස්සේ කරන්නේ නැති දුරාවාරාකමක් නැහැ. මොකද ඒ වෙලාවට චියා අන්ධ යි. චියාගේ බුද්ධිය අන්ධවෙලා ගිය කෙනෙක්. ව්‍යාපාදය බලපවත්වන කොට උණු වතුර එකකින් මුණ බලන්ඩ බෑ වගේ මතක තියාගන්න ධර්ම කාරණා අමතක වෙලා යනවා. අලුත් ධර්ම කාරණා වැටහෙන්නෙත් නෑ කියලා දේශනා කළා. ඊ ළඟට උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. දිය සෙවෙල් සහිත ජලයකින් මුණ බලන්න බෑ වගේ කිව්වා. ජීනමිද්ධිය ඇතිවුණාට පස්සේ. අන්ත ඒ අවස්ථාවේදීත් ජීවිතේ යථාර්ථය පෙන්නේ නැහැ කියලා දේශනා කළා. ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා වතුර බඳුනක දියරැලි නගිනව වගේ තමයි උද්ධච්ච කුක්කුච්චය, ඒ රැලි නගින වතුරින් මුණ බලන්න බැහැ කිව්වා. ඒ වගේ ම විචිකිචිඡාව ගැන පෙන්නුවේ අඳුරේ තියලා තිබෙන බොර වතුර බඳුනක් වගේ කියලයි. බලන්න පින්වතුනි, බොර වතුර බඳුන කියලා තියෙන්නෙත් කොහෙද? අඳුරේ. ආන්ත ඒ වගේ කිව්වා විචිකිචිඡාව. මෙන්න මේ පංච නිවරණයන් නිසා යථාර්ථය අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ කියලා දේශනා කළා.

එතකොට අපට පෙනෙනවා හේද පින්වතුනි, සමාධිය ඉන්ද්‍රියක් විදියට කෙනෙක් තුළ පිහිටලා නම් එය අවබෝධයක් කරා යන බව. නිවරණ යටපත් වෙනකොට අවබෝධයක් කරා ම යි ඒ ආර්ය ශ්‍රාවකයා

යන්නේ. ඒ සඳහා හොඳ ධර්ම දැනුමක් තියෙන්න ඕන. ඉතින් පින්වතුනි, ඉන්ද්‍රිය සංවර කරගන්න කෙනා මේක කරනවා. ඒ සඳහා සීලය ආරක්ෂා කළ යුතු යි. දැන් මේ පින්වතුන් අහලා ඇති මහා පරිනිබ්බාන සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා “සීල පරිභාවිතෝ සමාධිමහප්ඵලෝ හෝති මහානිසංසෝ” සීලයෙන් දියුණු කරන ලද සමාධිය මහත්වලයි මහානිසංස යි. “සමාධිපරිභාවිතා පඤ්ඤා මහප්ඵලා හෝති මහානිසංසා” සමාධියෙන් දියුණු කරන ලද ප්‍රඥාව මහත්වල මහානිසංස යි කියලා.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ තෙරුවන් සරණ ගිය ගිහි ශ්‍රාවකයාට පෙන්නුවේ පංච සීලය. ඒ පංචසීලය ආර්යයකාන්ත සීලයක් වෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ හො කැඩුණු එකක් වෙන්න ඕන. මුලින් කැඩුණේ නැති, අගින් කැඩුණේ නැති, මැදින් කැඩුණේ නැති සීලයක්, සමාදන් වෙලා රකින්න ඕන. ඒ වගේ ම පුල්ලි නැති සීලයක් වෙන්න ඕන. අර ඇඳුමක පුල්ලි හැදුන වගේ නැති වෙන්න ඕන. ඒ වගේ ම ඒ සීලය කබර නැති එකක්, අපිරිසිදු නැති පිරිසිදු එකක් වෙන්න ඕන. ඒ වගේ ම ඒ සීලය ආරක්ෂා කරන්නේ රජුට බයේ නොවේ, දඩුවමට භය නිසාවත් නොවේ. වයාට හිරි ඕනප්ප තියෙනවා. පව කෙරෙහි ලැජ්ජාවක් තියෙනවා, පව කෙරෙහි බයක් තියෙනවා. වයා ශ්‍රද්ධාව තුළ පිහිටලා නිසා වයා සතර අපාය පිළිගන්නවා.

පින්වතුනි, සතර අපාය කියලා එකක් තියෙනවා. ඒක ඒකාන්ත වූ සත්‍යයක්. හැඩැයි බොහෝ අය ඇසට, කණට, නාසයට, දිවට, කයට, මනසට වසඟවෙලා ඒ තුළ පමණ යි වයාගේ ලෝකය. ඒ ටික තමයි ග්‍රහණය කරගෙන ඉන්නේ. ආර්ය ශ්‍රාවකයා ඊට එහා දෙයක් කල්පනා කරනවා. ආර්ය ශ්‍රාවකයා ඒ සතර අපාය පිළිගන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේ ගැන ඇති ශ්‍රද්ධාවත් එක්ක. අන්න ඒ කෙනා බය යි පව් කරන්නට. පව් කරන්න බය නිසා වයා සීලය ආරක්ෂා කරනවා. සත්පුරුෂයන් විසින් ප්‍රසංශා කරන විදියට සිල්වත් වෙනවා. ඒ සීලය සමාධිය පිණිස පවතින එකක් වෙන්න ඕන. එතකොට ජේනවා නේද සමාධිය දියුණු කිරීම පිණිස ශීලය අනිවාර්යයෙන් ම අවශ්‍යය බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. උන්වහන්සේ කොළ නැති ගහක් පෙන්නලා හිඳුණු වහන්සේලාගෙන් අහනවා මේ කොළ නැති ගහේ පොතු හොඳට හැදෙයි ද කියලා, හැදෙන්නේ නැහැ. කොළ පොතු දෙක ම හොඳට නැත්නම් ඵලයක් තියෙයි ද? ඵලය හොඳට නැහැ. ඵලයත් හොඳට නැත්නම් අරටුවත් හොඳට නෑ. ආන්න ඒ විදියට උන්වහන්සේ දේශනා කළා සිල්වත් කෙනක් සමාධිය උපදවාගන්නවා කියන එක සිද්ධි වෙනවා කියලා. ඒ නිසා සමාධිය නිසා ප්‍රඥාව උපදවා ගන්නවා කියන එක සිද්ධි වෙනවා කියලා දේශනා කළා.

ඒක නිසා නිරන්තරයෙන් ම සීලය ආරක්ෂා කරන්න ඕන. යම් යම් අවස්ථාවල දී නොදැනුවත්ව සීලය කැඩෙන්න පුළුවන්. සාමාන්‍යයෙන් නොදැනුවත් ව සිල්පදයක් කැඩෙන්න පුළුවන්. අධිෂ්ඨානයක් ඇති කරගන්න ඕන මම නැවත මේ වරද වෙන්න දෙන්නේ නැහැ කියලා අධිෂ්ඨානයකින් සීලය තුළ පිහිටන්න ඕන. මේක ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ ලක්ෂණයක්. එයා නො දැනුවත් ව කැඩුණොත් දැන දැන නම් කඩන්නේ නැහැ. නො දැනුවත් ව කැඩුණොත් එයා නැවත සිල්වත් වෙනවා අධිෂ්ඨානයෙන්. ඒ නිසා එයා දුසිල්වත් කෙනෙක් නොවේ සිල්වතෙක්. අන්න ඒක නිසා සීලය දියුණු කරන්න ඕනි සමාධිය දියුණු වීම පිණිස.

මේ විදියට සමාධිය දියුණු කරන ශ්‍රාවකයා **“විචේකනිස්සිතං”** විචේකය ඇසුරු කරනවා. කාය විචේකය, චිත්ත විචේකය ඇසුරු කරනවා. කාය විචේකය කියලා කිව්වේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, **“අරඤ්ඤගතෝ වා රුක්ඛමුල ගතෝ වා සුඤ්ඤගාරගතෝ වා.”** අරණ්‍යයකට යනවා. රුක් සෙවණකට යනවා. මිනිසුන් ගැවසෙන්නේ නැති නිදහස් තැනකට යනවා කායික ව විචේකයක් එයා ලබනවා. චිත්ත විචේකය කියලා කිව්වේ මොකක් ද? සිතේ එකඟව. සමාධිය. පංච නිවරණ යටපත් වීම තුළ ලබන මානසික විචේකය ඇසුරු කරනවා. **“විරාග නිස්සිතං”** විරාග නිස්සිතං කියලා කිව්වේ නො ඇල්ම ඇසුරු කරනවා. දැන් අපි දන්නවා නේ ද? සද්ධානුසාරී වෙන්න තියෙන්නේ කොහොම ද? අවබෝධයෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ සරණ යනවා, ශ්‍රී සද්ධර්මය සරණ යනවා, ආර්ය සංඝරත්නය සරණ යනවා.

ඒ වගේ ම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා සද්ධානුසාරී කෙනා අදහාගෙන ඉන්නවා සද්ධාවෙන්. පංච උපාදානස්කන්ධය මේක සත්‍යයක් ම යි කියලා. පංච උපාදානස්කන්ධය සද්ධාවෙන් අදහාගෙන ඉන්නේ, සත්‍ය ඥානයට පැමිණිලා නැහැ. සද්ධාවෙනුයි අදහගෙන ඉන්නේ. **“සද්ධනනි අධිමුච්චති”** මේ විදියට අදහාගෙන ඉන්න ශ්‍රාවකයාට තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පිහිටන්නේ. අපි ගනිමු, එයා සතර සතිපට්ඨානයේ ඉරියාපට් භාවනා කරනවා කියලා. කොහොම ද ඉරියාපට් භාවනාව බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කරලා තියෙන්නේ? **“පුන ව පරං, නික්ඛවේ නික්ඛු ගච්ඡන්තෝ වා ගච්ඡමිති පජානති. ධීතෝ වා ධීතෝ වා ධීතෝමිති පජානති නිසින්තෝ වා නිසින්තෝමිති පජානති. සයානෝ වා සයානෝමිති පජානති. යටා යටා වා පනස්ස කායෝ පණිහිතෝ හෝති. තටා තටා නං පජානති”**

ඇවිදින විට ඇවිදින බව දැන ගන්නවා. නැවැති සිටින විට නැවැති සිටින බව දැන ගන්නවා. හිඳගෙන සිටින විට හිඳගෙන සිටින බව දැන ගන්නවා. සැතපී සිටින විට සැතපී සිටින බව දැන ගන්නවා. යම් යම් විදිනකට කය පවත්වනවා ද, ඒ ඒ විදියට දැන ගන්නවා කියලා විස්තර කළා.

“සමුදය ධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං චිතරති වයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං චිතරති සමුදය වයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං චිතරති” ඊ ළඟට මේ කයේ හට ගැනීමත් වැනසී යන ස්වභාවයත් අවබෝධයෙන් දකිමින් වාසය කරනවා කියලා විස්තර කළා. චිතැන දී හට ගැනීමත් නැති වීමත් දකිනවා කියලා කිව්වේ මොකක් ද? පංච උපාදාන ස්කන්ධයේ හට ගැනීම යි වියා දකින්නේ. පංච උපාදාන ස්කන්ධයේ නැති වීම යි දකින්නේ. මොකද පින්වතුනි, ආර්ය ශ්‍රාවකයා පංචඋපාදානස්කන්ධය ගැන දන්නවා. මේ කය පවත්වන විට වියා රූපය පිළිබඳව විමසනවා. මේ රූපය නැසී වැනසී යන එකක්. සතර මනා ධාතූන්ගෙන් හටගත්ත එකක් කියලා විමසනවා. සිරුරේ චලනයක් පමණයි කියලා දකිනවා.

ඒ වගේ ම විඳීම ගැනත් විමසනවා. දැන් මේ පින්වතුන් පහසු ම ඉරියව්වෙන් හේ ද වාඩිවුණේ? දැන් ඉරියව් කියකට මාරුකළා ද? දැන් ටිකෙන් ටික විඳීම වෙනස් වුණා හේ ද? දැන් පහසු ම ඉරියව්වෙන් හේ ද ඉන්නේ? තව පැයක් දෙකක් හිටියොත් පවත්වන්න පුළුවන් ද ඕය සැප විඳීම? බැහැ. ආයෙමත් වෙනස් වෙලා යනවා. පහසු යි කියලා අල්ලගන්න ඉරියව්ව දුකක් වෙලා ගිහිල්ලා. මොකද ඒ පහසු යි කියලා මුළු වුණේ? සැප විඳීමයි චිතැන තිබුණේ. චිතැන දී අපි ඉරියව්ව මාරු කරන කොට විඳීමක් ඇති වුණා. චිතැන ඉරියව්ව තුළ සැපයක් අපිට දැනුනා. ඒ පහසු තුළින් ඇති වුණ සැපය තුළ අපි හිටියා. ඊට පස්සේ අපි ඒ සැපය හඳුනා ගත්තා. ආත්ත ඒ සැපය ටිකෙන් ටික වෙනස් වෙන්න ගත්තා. වෙනස් වෙනකොට ඒත් අපි හඳුනාගත්ත ද නැද්ද? හඳුනාගන්නවා. වියා දකිනවා මේ වෙනස් වෙලා යන දෙයක් කියලා හට ගන්න ආකාරයත් නැති වෙන ආකාරයත් දකිනවා.

පින්වතුනි, යමක් නිසා සැපක් හම් ඇති වෙන්නේ ඒක තමයි දැන ගන්නේ. දැන ගන්නවා කියන එක තමයි විඤ්ඤාණය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. මොනව ද දැනගන්නේ? සැප දැන ගන්නවා, දුක දැන ගන්නවා, උපේක්ඛාව දැන ගන්නවා. සැපයක් ඇති වුණා ම සැපය දැන ගන්නවා ඒ වෙලාවට දුක් විඳින්න පුළුවන්

ද? විදින්න විදියක් නැහැ. ඔබ දුකක් දැන ගන්න විට සැප විදින්නත් බැහැ. මොකද? ඒ චිත්ත තමාගේ වසඟයේ පවත්වන්න දෙයක් නෑ. තියෙන්නේ හේතූන්ගෙන් හට ගත්තු දෙයක්. මේක දැකිනවා දැකීම තුළ රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන උපාදාන ස්කන්ධ පහ කෙරෙහි නො ඇලෙනවා. "විරාග නිස්සිතං" විරාගය ඇසුරු කරනවා.

පින්වතුනි, ආනන්ද සුත්‍ර දේශනයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ විස්තර කළේ කොහොම ද? "අභිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති" අතිතය දැනගනිමින් ආශ්වාස කරනවා කියලා. ඊ ළඟට විස්තර කළා. "විරාගානුපස්සි අස්සසිස්සාමි'ති සික්ඛති" නො ඇලෙමින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කරනවා කියලා. නො ඇලී සිටින්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයට. ඇයි පින්වතුනි, අතිතය දැක්කේ උපාදාන ස්කන්ධ පහේ. ඒ නිසා මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය යි කියලා දකින්නේ නෑ. වියාට පුළුවන් වෙනවා සතර සතිපට්ඨානය තුළ සිත එකඟ කරගන්න. ඒ අවස්ථාවේ දී සමාධි ඉන්ද්‍රිය තමයි දියුණු වෙන්නේ. ආන්න ඒ විදියට දකින කෙනාට කළකිරීමක්, සන්සිඳීමක්, කෙළෙස් ප්‍රභාණයවීමක් ඇති වෙනවා, නො ඇලීමක් ඇති වෙනවා, නිවන අරමුණු වෙනවා. සමහර විට දැන් හිතෙන්න පුළුවන් අපි කොහොම ද ඕක කරන්නේ කියලා.

එහෙම හිතන්න වසා මොකද පින්වතුනි, මේ ලෝකයේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය ඇහෙන්නේ නැති පිරිස ම යි වැඩි. ඔබට මේ ධර්මය ඇහෙනවා, ඔබ මේ ධර්මය ගැන ශ්‍රද්ධාව හරි පිහිටුවා ගෙන ඉන්නවා. ඉතින් මේ ධර්මය තුළ දියුණුවක් ඇති කර ගන්න බෑ කියල පසුතැවිලි වෙන්න ඕන නැහැ.

එක අවස්ථාවක දී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් භාවනා කරලා සමාධියක් වැඩුණේ නැහැ. කැලේට ගිහින් අඬන්න පටන් ගත්තා "අනේ මං දැන් කොච්චර කාලයක් භාවනා කළා ද, තාම සමාධිය නැහැ" කියලා. "මම දැන් ජීවිතේ නැති කර ගන්න එක හොඳයි" කියලා හිතනා. වෘක්ෂ දිව්‍යාංගනාවක් එතැනට පැමිණිලා අඬන්න ගත්තා. ස්වාමීන් වහන්සේ බැලුවා කවුද මේ කැලේ අඬන්නේ කියලා. "මොකට ද අඬන්නේ" කියලා ඇහුවා. ඉතින් දිව්‍යාංගනාව කියනවා, "ඔබ වහන්සේ නිවන ලබන්න අඬනවා නම් මමත් නිවන ලබන්න ම යි අඬන්නේ" කීවා. ස්වාමීන් වහන්සේට තේරුණා. භාවනා කරලා රහත් වුණා. ඒක නිසා අඬලා, පසුතැවිලි වෙලා, දුක් වෙලා නිවන් මාර්ගයේ ගමන් කරන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. නිවන කරා යන්න තියෙන්නේ ඒරියයෙන්, උත්සාහයෙන්, බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳ ව ශ්‍රද්ධාව

ඇති කර ගෙන, ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කරලා, සීල, සමාධි, ප්‍රඥා දියුණු කිරීම තුළින්. පසුතැවිලි වෙලා කරන්න පුළුවන් දෙයක් නැහැ. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කරන්න තියෙන්නේ අන්න ඒ විදියට.

සමාධි ඉන්ද්‍රිය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ ධ්‍යාන හතර හැටියටයි. පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා පළමුවැනි ධ්‍යානයට සමවදින්න නම් **ආවාස මජ්ඣරිය** දුරු කරන්න කියලා. ආවාසය කිව්වේ, හිවස, කුටිය, ආරාමය වාසය කරන තැනට මසුරු යි. ඊ ළඟට **කුල මජ්ඣරිය** දුරු කරන්න කිව්වා. කුලයන් කෙරෙහි පවතින මසුරුකම දුරු කරන්න ඕන කිව්වා. කුලයන්ට තියෙන මසුරුකම කිව්වේ නෑදෑයින්ට, දායකයින්ට, හිත මිතුරන්ට තියෙන මසුරුකම. දැන් කල්පනා කරලා බලන්න තමන්ට හැම දා ම මුණගැහෙන යාළුවෙක් ඉන්නවා. දැක්කම හොඳට හිනා වෙලා කොහොම ද කියලා කතා කරනවා. ඉතින් දවසක මේ යාළුවාට වෙනත් කෙනෙක් මුණගැහිලා එයන් එක්ක කතා කර කර ඉන්නවා. එදා හිනා වුණේ නැහැ. මොකද හිතෙන්නෙ? දුකක් හිතෙනවා. ඊට පස්සේ මොකද කරන්නේ? කේළමක් කියලා බිඳවනවා. කුලයන් කෙරෙහි මසුරු යි. කුලමජ්ඣරිය දුරුකරලා දාන්න කිව්වා. හිතන් අධිෂ්ඨාන කරගෙන ඉන්න එසා කියලා දේශනා කළා. කෙනෙක් එක්ක හිතවත් වෙනව නම් ධර්මානුකූල ව හිතවත් වුණහම හොඳට ම ප්‍රමාණවත්. ඊට වැඩිය අවශ්‍ය නැහැ.

ඒ වගේ ම දුරු කරන්න ඕන **වර්ණ මච්ඡරිය**. වර්ණවත් ව හැඩගන්නවන එක ඊට ඇලී වාසය කරන එක දුරු කරන්න කියලා දේශනා කළා. අපි බොහෝ කාලයක් කළේ කය සරසන එක. මේ කය තමයි රැක ගන්න හැදුවේ. ඉතින් පින්වතුනි, එහෙම කෙනාට හිවන් මග වැහිලා යනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඊ ළඟට දේශනා කළා **ලාභ මජ්ඣරිය**. ලාභ සත්කාරවලට තියෙන මසුරුකම දුරු කරන්න කියලා දේශනා කළා. එක අවස්ථාවක දී පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා වනාන්තරයකට වැඩම කළා ගමක් ළඟ තියෙන. දැන් පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ යම් ප්‍රදේශයකට වඩිනවා කියලා. තීරණය කරන කොට යොදුන් ගණනාවක් දුරින් ඒ මාර්ගයේ අමනුස්සයන් ඉවත්වෙලා යනවා. ඒ වගේ ම දියකාවන් වතුර තියෙන ප්‍රදේශවලට ඇදෙනවා වගේ මිනිසුන් ඒ මාර්ගයට රැස් වෙන්න පටන් ගන්නවා. ආන්න ඒ වගේ ම උන්වහන්සේ අර මහ වන ලැහැබට වැඩියට පස්සේ මිනිසුන් ඇදෙන්න පටන්ගත්තා ඒ ප්‍රදේශයට. ඒ කාලේ උපස්ථාන කළේ **නාගිත ස්වාමීන් වහන්සේ**. ඉතින් පින්වතුනි, මිනිස්සු ඇවිත් මහා හඬින් සෝෂා කරන්න පටන්ගත්තා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසුවා “මොකක් ද ඔය සද්දය” කියලා. නාගිත ස්වාමීන් වහන්සේ උත්තර දෙනවා. “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ගොඩාක් මිනිස්සු රැස් වෙලා ඉන්නවා ඔබ වහන්සේ බැහැරැකින්න. කන දේවල්, බොන දේවල් අරගෙන. ඒ වෙලාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. ඔය අසුවී සැපයට තටාගතයන් එක්වන්නේ නැති බව. ඔය අසුවී සැපයට තටාගතයන් වහන්සේව යට කර ගෙන යන්නවත් බැරි බව. දැන් බලන්න පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට යම් කෙනෙක් ධර්ම කාරණාවක් අහන්න ආවා නම් උන්වහන්සේ කවදාකවත් එහෙම කියන්නේ නැහැ. උන්වහන්සේ පිරිනිවන්පාන වෙලාවේ දී පවා ධර්මය අහන්න ආපු. සුභද්‍රට පවා ධර්මය දේශනා කරන්න එන්න කියල යි ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට වදාළේ. ඒක නිසා පළමුවැනි ධ්‍යානය උපදවා ගන්න ලාභ සත්කාර කෙරෙහි ඇති මසුරු බව දුරු කරන්න අවශ්‍ය යි කියලා වදාළා. ඊ ළඟට දුරු කරන්න කිව්වා ධර්ම මජ්චරිය. මේ මසුරුකම් පහ දුරු කරලා තමයි පළමු වන ධ්‍යානය උපදවාගන්න තියෙන්නේ.

අපි මුලින් සඳහන් කළේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ සමාධි ඉන්ද්‍රිය හැටියට දේශනා කරලා තියෙන්නේ ධ්‍යාන හතර කියලා. දැන් අපි මේ ධ්‍යාන හතර ගැන ඒවායේ ලක්ෂණ ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙන ආකාරය ගැන ඉගෙන ගනිමු. පළමු වන ධ්‍යානය තුළ විතක්ත විචාර තියෙන විවේකයෙන් හටගත්ත ප්‍රීතියක් සැපයක් තියෙන බව තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. ඒ ධ්‍යානය තුළ අකුසල ධර්ම නැහැ. **“විවේචිවේච කාමේහි විවේචිව අකුසලේහි ධම්මේහි”** කාමයන්ගෙන් වෙන් වෙලා අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන් වෙලා නිවන අරමුණු කරගෙන යි වාසය කරන්නේ සතර සතිපට්ඨානය තුළ. ඒ ධ්‍යානයේ ස්වභාවය ගැන උන්වහන්සේ උපමාවක් දේශනා කළා. ඒ කාලේ ශරීරයේ ගාන්ත සබන් හැටියට සඳුන් කුඩු වගේ බෙහෙත් තමයි භාවිතා කරලා තියෙන්නේ. ඉතින් මේ සඳුන් කුඩුවලට වතුර ඉහ ඉහා හොඳට අනනවා. මෙහෙම අනන කොට මේ කුඩු අතේ තැවරෙන්නේ නැහැ. භාජනයේ තැවරෙන්නේ නැහැ. ඒ වගේ ම වැගිරෙන්නේ නැහැ. ඒ කුඩුවල තෙත් හො වුණ තැනකුත් නැහැ. ආන්න ඒ වගේ තමයි පළමුවන ධ්‍යානය මුළු කය ම ප්‍රීති සුඛයෙන් තෙත් කරනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. භාත්පසින් ම ප්‍රීති සුඛයෙන් තෙමනවා කියලා උන්වහන්සේ දේශනා කළා. යම් කෙනෙක් මේ ධ්‍යානයට සමවදින කොට වියා මේ ප්‍රීතිය දැන ගන්නවා කියලා දේශනා කළා. මේ තුළ අප්‍රමාණ සැපයක් තියෙනවා කියලා දැන ගන්නවා කියලා දේශනා කළා. ඒ වගේ ම මේ ධ්‍යානය මතු ද

සැප විපාක ලබා දෙන බව දැනගන්නවා කියලා දේශනා කළා. ඒ වගේ ම පංච භීවරණවලින් සිත නිදහස් වෙන බව දැන ගන්නවා කිව්වා. කෙළෙස් ප්‍රභාණය වෙන බවත් දැන ගන්නවා කියලා දේශනා කළා.

ඊ ළඟට පින්වතුනි, උන්වහන්සේ විතක්ත විචාර සංසිද්ධ සිත තුළ ශාන්ත බවක් ඇති අරමුණ තුළ ම සිත එකඟ වෙන. විතක්ත විචාර නැති සමාධියෙන් හටගත්තු ප්‍රීතියක් සැපයක් පවතින, දෙවන ඝානගය ගැන උපමාවකින් පෙන්වුවා. ඔන්හ විශාල පලාශයක් තියෙනවා. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ඒ පලාශයකට උතුරින් පලය එන්නෙන් නැහැ. දකුණින් පලය එන්නෙන් නැහැ. නැගෙනහිරින් පලය එන්නෙන් නැහැ. බටහිරින් පලය එන්නෙන් නැහැ. නමුත් ඒ පලාශයේ පතුලේ උල්පතකින් ඒ පලාශය සිසිල් කරනවා වගේ අධ්‍යාත්මය තුළ ම සිත පිහිටලා ඒ තුළින් කායික මානසික සැපය ලැබෙන බව. තුන් වෙනි ධ්‍යානය ගැන දේශනා කළේ ප්‍රීතියට තියෙන ඇල්ම දුරු කරලා උපේක්ෂාව තුළ වාසය කරන බවයි. හොඳට සිතියත් තියෙන කායික ව සුවයකුත් විඳින ඒ ධ්‍යානයට ආර්යයන් වහන්සේලා කියන්නේ හොඳට සිහිනුවණ පවතින සැප විහරණය කියලයි. උන්වහන්සේ ඒකටත් උපමාවක් දේශනා කළා. ඔන්හ, විලක් තියෙනවා ඒ විලේ වතුර යට නෙළුම් මල් තියෙනවා. වතුර යට මල් සිසිල්වෙලා තමයි තියෙන්නේ. නමුත් ඒ පලය නෙළුම් මල සමඟ එක් වෙලා නැහැ. අර කඩදාසියක් තෙමුවා වගේ වෙලා නැහැ. අන්න ඒ වගේ තුන් වන ධ්‍යානය ගැන තේරුම් ගන්න කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. ප්‍රීතිය සැප තියෙනවා. ඒවත් සමඟ එකතු වෙලා නැහැ. හොඳට සිතිය නුවණ තියෙනවා කියලා වදාළා.

හතරවෙනි ධ්‍යානය ගැනත් දේශනා කළා. සැපයට තියෙන ඇල්ම දුරු කරලා “දුක්බස්ස ව පහානා” දුකට තියෙන ගැටීමත් දුරු කරලා දාලා කළින් ම මානසික සොම්නස දොම්නස අතහැරලා දුක් සැප නැති පිරිසිදු උපේක්ෂාවට පැමිණ වාසය කරන බව. බුදුරජාණන් වහන්සේ උපමාවක් දේශනා කළා. යම් කෙනෙක් හිසේ ඉඳන් පහළට සුදු රෙද්දක් පොරවා ගෙන ඉන්නවා වගේ කියලා. අන්න ඒ වගේ මේ කෙනා හොඳට උපේක්ෂාව තුළ පිරිසිදු භාවයට පත් වෙලා වාසය කරනවා කියල යි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ.

ඉතින් පින්වතුනි, මේ පිරිසිදු උපේක්ෂාව තුළ කෙනෙකුට යථාභූත ශ්‍රැතය උපදවා ගන්න පුළුවන්. ඒක හේ පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ සැප විඳීම දුකක් වගේ බලන්න, දුක් විඳීම

උලක් වගේ බලන්න, උපේක්ෂාව අනිත්‍යය යි කියලා බලන්න කියලා. මොකද උපේක්ෂාව තුළ අවිද්‍යා අනුසය බැස ගන්නවා. සතරවැනි ධ්‍යානයේ දී උපේක්ෂාව තුළ විද්‍යාව උපදිනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා. හැබැයි ආර්යය ශ්‍රාවකයාට තමයි හිචන අරමුණු කර ගෙන මේ ධ්‍යාන උපදවාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

ඉතින් පින්වතුනි, දැන් අපිට තේරෙනවා හේද මේ ධර්ම මාර්ගයට මුලින් ම සද්ධාවෙන් තමයි පිටිසෙන්න තියෙන්නේ. ටිකෙන් ටික ගැඹුරක් කරා ගමන් කරනවා. ආත්ත ඒ ශ්‍රාවකයා තමයි තමන් ලබාගත්තු මනුස්ස ජීවිතයේ උපරිම ප්‍රයෝජන ලබාගත් කෙනා. මොකද පින්වතුනි, යම් කෙනෙකුට සුළුවෙන් හරි මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ඇති වුණොත් ඒක ආයේ පිරිහෙන්නේ නැහැ. ඒ නිසා වියා සතර අපායට වැටෙන ස්වභාවය ඉක්මවපු කෙනෙක් වෙනවා. මේ පින්වතුන් හොඳට අහලා ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ පිරිහිවන්පාන්න ආසන්න කාලෙ දි දේශනා කළා.

“පරපක්කො වයෝ මය්හං පරතත්තං මම ජීවිතං පාභාය වෝ ගම්ස්සාමි කතංමේ සරණමත්තනෝ. අප්පමත්තා සනිමත්තො සුසීලා හෝටි හික්ඛවෝ, සුසමාහිත සංකප්පා - සචිත්ත මනුරක්ඛට්ඨ යෝ ඉමස්මිං ධම්මච්චනයේ අප්පමත්තෝ විහස්සති. පභාය ජාතිසංසාරං - දුක්ඛස්සත්තං කරස්සති.” උන්වහන්සේ දේශනා කළා. “මහණෙනි, මම දැන් ගොඩක් වයසයි. ජීවත් වෙන්න තියෙන්නේ තව ටික කාලය යි. ඕයාලා සියලු දෙනා ම අතහැරලා යනවා කියලා දේශනා කළා. මට මම පිහිට හදාගත්තා. ඒ නිසා අප්‍රමාදී ව සිහි ඇති ව, සිල්වත් ව ඉන්න. බලන්න පින්වතුනි, උන්වහන්සේ ශ්‍රාවකයන්ට සිල්වත් වෙන්න කියලා අණ කළේ නැහැ. ඉල්ලීමක් කළා මහා කරුණාවෙන්, සිල්වත් ව ඉන්න මහණෙනි, කියලා. මහණෙනි, සිත සමාධිමත් කර ගන්න. තමන්ගේ හිත රැක ගන්න. යම්කිසි කෙනෙක් මේ ධර්ම විනයේ, අප්‍රමාදී ව හැසිරුණොත් මේ ජරා මරණ දුක අත්හැරලා, දුක්ඛිත වූ සංසාරෙන් චිතෙරට යනව කියලා දේශනා කළා.” මේක බුද්ධි වචනයක්. මේ ලෝකය පිළිබඳ ව පරිපූර්ණ වැටහීමක් තිබුණු අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ දෙයක්. උන්වහන්සේ දේශනා කළේ සිල්වත් වෙන්න, සිත සමාධිමත් කර ගන්න තමන්ගේ සිත රැක ගන්න. ඒ විදියට ඉන්න කෙනා මේ ධර්ම විනයේ හැසිරෙන විට සංසාරෙන් චිතෙර වෙනවා කියලයි.

ඉතින් පින්වතුනි, අපි සියලු දෙනාමත් කලාතුරකින් මුණගැහුන බුද්ධි ශාසනයත් මේ මනුස්ස ජීවිතයත් ප්‍රයෝජනයට අරගෙන සද්ධා, වීර්ය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු කර ගෙන මේ

සකස් වුණ සියලු ම දේ අනිත්‍ය යි දුක යි. අනාත්ම යි කියලා අවබෝධයෙන් ම අත්හැරලා මේ ලෝකෙන් නිදහස් වී ලබන අමා මහ නිවන් ශාන්තිය කෂාත් කෂාත් කරගන්නවා කියලා අධිෂ්ඨානයක් ඇති කර ගන්න.

ආයු ! ආයු !! ආයු !!!

මහවිවාහයේ පිහිටි වස්තූන්

පුද්ගල ඉන්ද්‍රිය

ගරුකව මහා සංස්කෘතියෙන් අවබෝධය.
ශ්‍රද්ධාවන්ත වන්නෙහි,

අප මේ ගමන් කරන්නේ ජරා-මරණවලින් පිරි සංසාර ගමනක්. උපන් කෙනාට ජරා මරණවලින් තොර දෙයක් නැති බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළා. පින්වතුනි, ඔය වචනයේ අර්ථය හොඳට හිතට ගන්න. ඒ අර්ථය තුළ කිමිදී බලන්න උපන් කෙනාට ජරා-මරණවලින් තොර දෙයක් නෑ. බලන්න, ඇත්තට ම උපන් හැම කෙනෙකුටම ඔය දෙක හේද උරුම. ජීවිතයේ දී ලැබෙන දේවලත් ඔය වගෙයි. ලැබෙන දේවලත් අහිමි වෙලා යනවා.

පින්වතුනි, මේ සංසාර ගමනෙදී අපට කාරණා දෙකක් ලැබෙනවා හැම දේක ම. මේක තමයි ජීවිතයේ හැඩය ම රිද්මය, හැඩය ම නාදය.

- ඉපදීම - මරණය
- යොවනය - ජරාව
- ළං වීම - අත් වීම
- හමු වීම - වෙන් වීම
- එක් වීම - දුරස් වීම
- ගොඩ නැගීම - බිඳ වැටීම
- ආස්වාදය - ආදිනවය

සංසාර ගමනේ ඔය ඊද්මය තියෙනවා. ඇත්තට ම පින්වතුනි, ඔය කියපු හැම කාරණයකට ම අර විරුද්ධ දේ සම්බන්ධ යි. ඉහත සඳහන් වන්නේ ජීවිතයේ හැඩය ම ඊද්මය යි. අපට උරුම වන්නේ ඔය දෙකයි. ඒත් අපි බලාපොරොත්තු වන්නේ,

**මරණයෙන් තොර උපතක්
ජරාවෙන් තොර යෞවනයක්
අත් විමෙන් තොර ළං විමක්
වෙන් විමෙන් තොර හමු විමක්
ආදීනවයෙන් තොර ආස්වාදයක්.**

හමුත් පින්වතුනි, ඔන්න ඔය බලාපොරොත්තුව නිසයි අපට සංසාරයේ බොහෝ දුක් විඳින්නට සිදු වෙලා තියෙන්නේ. ඒක හරියට මේ වගෙයි. අපි ඉල්ලනවා වමෙන් තොර දකුණක්. හොඳයි ලබන්න පුළුවන් ද? හොඳට හිතල බලන්න. වමෙන් තොර දකුණක් ලබන්න බෑ. හේතුව වම පවතින්නේ දකුණක් ඇති තැන. දකුණ පවතින්නේ වමක් ඇති තැන. හැඩයේ මතක තබා ගන්න, ජීවිතයේ ඔය දෙක ම ලැබෙනවා කියලා. (ඒ කියන්නේ උපත - මරණය ආදී අර කියු ආකාරයේ) අපි ඒ දෙක ම සතුවත් ධාර ගත යුතු නෑ, බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන් මාර්ගය තුළින් අප උපතත් අත්හළ යුතු යි. මරණයත් අත්හළ යුතු යි. පින්වතුනි, මේක තමයි හැඩය ම නිදහස.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම දේශනා කොට වදාළේ ඔය අවුල් සහගත අසහනය ම ඉතුරු කරන සංසාරයෙන් නිදහස් වන ක්‍රමය හැටියට යි. බෝධිපාක්ෂික ධර්ම අපේ ජීවිත තුළ ඇති වෙන කොට අපට පෙනේ වි මේ දෙකකට මැදි වුණ සංසාර ගමන අවසන් වෙන හැටි.

පින්වතුනි, මේ ඔබට කියා දෙන්නට බලාපොරොත්තු වන්නේ සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මවල සඳහන් වෙන, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම කොටසේ වන ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ගැනයි. මේ මාතෘකාව ගැන කියැවෙන අතරේ ම තව තවත් ධර්ම කරුණු ගැන මම ඔබ ව දැනුවත් කරනවා. පින්වතුනි, මෙතැන කියැවෙන ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ය ආර්ය මාර්ගයට අයිති විකක්. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියය ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ ජීවිතයට බද්ධ වෙනවා. කොටින් ම කීවොත් ප්‍රඥාව ජීවිතයේ අංගයක් බවට පත් වෙනවා. මතක තියා ගන්න ප්‍රඥාව බද්ධවුණ ජීවිතය පිරිහෙන්නේ නෑ.

ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ගැන කියන්නට කළින් තවත් ප්‍රඥාවක් ගැන කියන්න කැමති යි. **අක්ඛණ සූත්‍රයේ** දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා

කොට වදාළා ධර්මය අවබෝධයට සුදුසු කෙනා සුභාසිත, දුර්භාසිත, හොඳ නරක තේරුම් ගැනීමේ ප්‍රඥාවකින් ඉන්න ම ඕන බව. ඉතින් ඔය ප්‍රඥාව නැති ව ලෝකෝත්තර ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ඇති කර ගන්න බෑ.

මෙහෙම බලන කොට ප්‍රඥාව දෙයාකාර යි.

- 1. සාමාන්‍ය ලෞකික ප්‍රඥාව.
- 2. ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තිබෙනවා සාමාන්‍ය ප්‍රඥාවෙන් යුතු වන්නට හේතු වන කර්මය ගැන. ඒ තමයි ශ්‍රමණ, බ්‍රාහ්මණයන් ළඟට ගිහිල්ලා විවිධ කරුණු ගැන අසා දැන ගැනීම, ප්‍රශ්න කිරීම, ගැටළු විසඳා ගැනීම. නැවතත් මතක තබා ගන්න. සාමාන්‍ය ලෞකික ප්‍රඥාව නැති කෙනාට කෙසේවත් ආර්ය ප්‍රඥාව ලබන්නට බැරි බව.

ආර්ය ප්‍රඥාව ගැන, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මේ ආකාරයෙනි. බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් කලාතුරකින් පහළ වෙලා දේශනා කොට වදාරණ බුදු සසුනට ම සීලා වූ මේ වදන් පෙළ අසන්නට තරම් අපි වාසනාවන්ත වුණා.

“කතමඤ්ච භික්ඛවේ පඤ්ඤන්ද්‍රියං ඉධ භික්ඛවේ අරිය සාවකෝ පඤ්ඤවා නෝති උදයත්ථ ගාමිනියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො අරියාය නිබ්බේධිකාය, සම්මාදුක්ඛක්ඛයගාමිනියා. සෝ ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාති. ‘අයං දුක්ඛ සමුදයෝ’ති යථාභූතං පජානාති. ‘අයං දුක්ඛ නිරෝධෝ’ති යථාභූතං පජානාති. ‘අයං දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී පටිපදා’ති යථාභූතං පජානාති. ඉදං චුච්චති භික්ඛවේ පඤ්ඤන්ද්‍රියං”

පින්වත් මහණෙනි, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ මොකක් ද? පින්වත් මහණෙනි, මෙහි ලා ආර්ය ශ්‍රාවකයා ලෝකයෙහි හට ගැනීමත්, වැනැස්සීමත් දකින, ආර්ය වූ කළකිරීම ඇති කර වන, මනා කොට දුක් ඝෟස කරන ප්‍රඥාවෙන් යුතු වෙනවා. හෙතෙම “මේ ආර්ය සත්‍යයක් වශයෙන් පවතින දුකයි” කියා පවතින ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නවා. “මේ ආර්ය සත්‍යයක් වශයෙන් පවතින දුකේ හට ගැනීම” කියා පවතින ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නවා. “මේ ආර්ය සත්‍යයක් වශයෙන් පවතින දුකෙහි නිරෝධය” කියා පවතින ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නවා. “මේ ආර්ය සත්‍යයක් වශයෙන් පවතින දුක නැති කරන වැඩ පිළිවෙල”යි කියා පවතින ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නවා.

පින්වතුනි, බලන්න ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයේ ස්වභාවය. මේ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයට හැඳවීමට ම මේ ලෝකයේ තිබෙන යථාර්ථය දැකින්නට පුළුවනි. මේ ලෝකයේ තිබෙන හැම දෙයක ම යථාර්ථය තමයි හට ගැනීම හා වැහැසීම පඤ්ච උපාදාන ස්කන්ධය කියන්නේ හට ගන්නා ස්වභාවය ඇති, වැහැසීම ස්වභාවකොට ඇති දෙයක්. ඉතින් පඤ්ච උපාදාන ස්කන්ධය කිවිවනම ලෝකය ම අයිති යි. ආයතන, ධාතු ගැනත් ඕය ටික ම යි. හැම දෙයක ම හට ගැනීම, වැහැසීම තිබෙනවා. මේ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය තුළින් අපට සමස්තයක් වශයෙන් සියල්ලෙහි හට ගැනීම, වැහැසීම දැකින්නට ලැබෙනවා. ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය පහළ වුණ කෙනා සියල්ල ම හට ගැනීම, වැහැසීම ස්වභාවකොට ඇති බව දැකිනවා. එකක මේ ලක්ෂණ දැකලා අහිත් ඒවා නිත්‍ය යි වත් ද සමහරක් අනිත්‍ය යි, සමහරක් නිත්‍ය යි වත් ද කියලා සැක ඇති කරගන්නෙකු වෙන්නේ නැහැ. කොටින් ම කිවොත් මේ “උදයත්ථගාමිනී ප්‍රඥාව” කියන්නේ අනිත්‍ය ය දැකින්නට සමත් ප්‍රඥාව. පින්වතුනි, බලන්න ලෝකයේ සෑම දෙයකට ම ඇති බවක් හා නැති බවක් තියෙනවා. හැම දෙයක ම විනාශයක් තියෙනවා. පුටුව කියන වචනයත් එක්කම තියෙනවා පුටුවෙන් තොර බවකුත්. පුටුවට වඩා වෙනස් දෙයකුත් ඇති බව, ඕය විදිහට හැම දෙයක් ගැන ම.

කොටින් ම කිවිවොත් ලෝකයේ මූලික සිද්ධාන්තය ඕකයි. හට ගැනීම, වැහැසීම. වමකින් තොර ව දකුණක් නැත. දකුණකින් තොර වමක් නැත. ලෝකය අපට පෙනෙන්නේ පැවැත්මක් හැටියට යි. ඒත් අපි මවන ලෝකය කොයි තරම් සුන්දර වුණත්, කොයි තරම් ආදරණීය වුණත් ලෝකය බිඳ වැටෙනවා.

පින්වතුනි, කොහොම කිවත් පවතින ලෝකයක් නම් අපට ලබන්න ම බෑ. හැම දේක ම ද්විතාවයක් තියෙනවා. පුටුව - පුටුවෙන් තොර බව, මේසය - මේසයෙන් තොර බව, ඕය විදිහට තමයි යම් ආස්වාදයක් වේ ද, එය ආදීනවයෙන් තොර ව නම් ලබන්නට බෑ. ආස්වාදය තියෙන හැම දෙයක ම ආදීනවය තියෙනවා. මොකද, අපි ආස්වාදය ලබන්නේ අනිත්‍ය ස්වභාව කොට ගත් දෙයකින්.

මම ඕකට සම්බන්ධ කරලා ඉතරු කරණයක් කියන්නම්. දැන් බලන්න ඕය අහසට අහ දික් කරලා යාඥා කරන අය ඉල්ලන්නේ සදාකාලික ආස්වාදය. මරණය නැති උපතක්, ජරාව නැති යෞවනයක්. කොච්චර මෝඩකමක් ද? ස්වභාවයෙන් ම වම කියලා පැත්තක් ගැන කථා කරන්න පුළුවන්, දකුණ කියලා පැත්තක් තිබුණොත්. ඉතින් ආදීනවයෙන් තොර ආස්වාදයක්, මරණයෙන් තොර උපතක්, ජරාවෙන් තොර යෞවනයක්, දුකෙන් තොර සැපයක් කොහොම ලබන්න ද?

ඉතින් ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියේ “උදයත්ථගාමිනී ප්‍රඥාව” ලබපු කෙනා ඔය විදිනේ යථා අවබෝධයකට එනවා. හැබැවට ම ජිව්වතුනි, ජීවිතයේ ඇත්ත ම ඇත්ත දැකින්නට පුළුවන් ඔය කියපු ප්‍රඥාවට යි. ප්‍රඥාව කියන්නේ ඇසක්. ඒ ඇස තමයි ඇත්ත දැකින්නේ. ප්‍රඥාව කියන්නේ ආලෝකයක්. ඒ ආලෝකය තමයි හැම දෙයක් ම විනිවිද යන්නේ.

පින්වතුනි, ඒ වගේ ම ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ලබපු කෙනා ආර්ය වූ කළකිරීමෙන් යුක්ත වෙනවා. මේ කළකිරීමට හේතුව අවබෝධය. ඇත්තට ම යථාර්ථය දැකපු නිසයි කළකිරෙන්නේ. මිරිඟුව මිරිඟුව හැටියට ම දැකපු කෙනා ආයෙමත් රැවටෙන්නේ නෑ වගේ, හැබැවට ම යථාර්ථය දැකපු නිසා කළකිරෙනවා. මිතුරු වෙස් ගත් කෙනෙක් තමා මරන්නට හේ කෝප්පයට වස එකතු කරනවා දැකපු කෙනා ඒක දැකල ම කළකිරීම ඇති කර ගන්නා වගේ. හැම දේක ම ක්‍රියාවලිය විනිවිද දැක්ක කෙනා හැම දේකට ම අවබෝධයෙන් කළකිරෙනවා. එකක් නො ව, කීපයක් නො ව සියල්ල ම කළකිරිය යුතු දේවල් කියලා අවබෝධ කර ගන්නවා. මේ කළකිරීම ශෝකය ඇති කරවන එකක් නො වෙයි. මේ කළකිරීම තුළ ඇති වන්නේ ප්‍රීතියක්, සැනසුමක්, සැහැල්ලුවක්. මොකද මේ කළකිරෙන්නේ? ආදිනව දැකල යි.

කාරණයක් මතක් කරලා දෙන්න ඕන. මේ ධර්ම මාර්ගය පිළිපැදීම තුළ කිසි ලෙසකින් වත් ජීවිතය පාළුවෙන්නේ නෑ. ඔබ හිතන විදිනට තනි වෙන්නේ නෑ. ඔබට හිතේවි මේ ධර්ම මාර්ගයේ තියෙන්නෙ අත හැරලා - දුකින් සිටීමක් බව. එහෙම නෑ, මේ අත හැරලා සතුටු වෙන මාර්ගයක්. මතක තබා ගන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදාළේ “දුක්ඛ නිරෝධය,” ඒ සඳහා වන මාර්ගය. ඕක විභාගයටත් ලියලා ඉස්කෝලයේදීත් ඉගෙන ගෙන, පස්සෙ කියන්නෙ කොහොම ද? සිල් රැක්කොත්, බණ භාවනා කළොත් ජීවිතය කඩාකප්පල් වේවි, අසරණ වේවි කියලායි. බලන්න කොච්චර වැරදීමක් ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට පෙන්වා දුන්නේ. “දුක්ඛ නිරෝධය, දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී ප්‍රඥාව.” මේ නිසා ධර්ම මාර්ගයේ කියල දෙන ආර්යය කළකිරීම කියලා කියන්නෙත් ඔබේ හිතේ ඇඳිලා තියෙන චිත්‍රයට අදාළ දුක්ඛර කළකිරීම නම් නොවෙයි.

පින්වතුනි, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියේ තවත් ලක්ෂණයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදාළා. “සම්මාදුක්ඛක්ඛය ගාමිනියා” කියලා. බලන්න එහි තේරුම මනාකොට දුක් අවසන් කිරීමේ ප්‍රඥාව. පින්වතුනි, මේ ලෝකයේ දුක් නැති කරන්න විවිධ ක්‍රම තියෙනවා. ඇතැම් ඒවාගෙන්

දුක ඉතා දුර්වල විදිනට තාවකාලික ව නැති වෙනවා. ආහාරයෙන් බඩගින්න, බේත්තේත් වලින් ලෙඩරෝග, ඔය විදිනට ඇතැම් ඒවා කොහොමටත් දුක් අවසන් නො වන මිත්‍යා දර්ශන. ඒත් හැඩැවට ම දුක් අවසන් කරන්නට ඔය එක ක්‍රමයක්වත් සමත් නෑ. ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාවෙන් මේ කියන ප්‍රඥාවෙන් තොර සීලය, සමාධිය පවා, පුණ්‍ය කර්ම පවා ටික කළකට යි දුක නැති කරන්නේ. නමුත් ආර්යය ප්‍රඥාව ලැබූ දවසට ඒ ප්‍රඥාව මනා කොට දුක් නැති කරන්නයි යොමු වෙලා තියෙන්නේ.

ඉතින් ඔබ තේරුම් ගන්න මේ ප්‍රඥාව ලබපු කෙනා චතුරාර්ය සත්‍යය තේරුම් ගන්නේ 'ඇති හැටියෙන් ම' යි "භූත" පවතින්නේ යම් සේ ද, "යථා" ඒ ආකාරයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නවා. මේ අවබෝධය තවත් එක් දෘෂ්ටියක් නෙවෙයි. තවත් එක් මත වාදයක් නෙවෙයි. තවත් එක් කල්පිතයක්, අදහසක්, සංකල්පයක්, ඇදහීමක් නෙවෙයි. මේ අවබෝධය "යථාභූත" ඒ කියන්නේ පවතින්නේ යම් සේ ද ඒ ආකාරයෙන් ම, ලබන එකක්.

පින්වතුහි, මේ ලෝකයේ හැඩෑ ස්වභාවය දකින්න පුළුවන් මේ යථාභූත ඥානයෙන්, ආර්යය ප්‍රඥාවෙන්. ධර්මයේ ප්‍රඥාව ගැන සඳහන් වෙනවා මෙහෙම. "ප්‍රඥාවට සමාන ආලෝකයක් නැත" කියලා. "නත්ථි පඤ්ඤා සමා ආනා" ඇත්තට ම හිරු එළියටත් බෑ නේ ඇතැම් වස්තු විහිවිද යන්ට. අදුරු හෙවනැලි හිරු ඇති තැන්වල මැවෙනවා, වස්තුවලට පතිත වෙලා. ප්‍රඥා ආලෝකය එහෙම නෑ. හැම දෙයක් ම විහිවිද දකිනවා. විවෘත ව දකිනවා.

පින්වතුහි මතක තියාගන්න, ලෝකයේ යථාර්ථය කවදාවත් මේ ඇසට දකින්න බෑ. කණ, නාසය, දිව, කය, මනස තුළත් දකින්න බෑ. යථාර්ථය දකින ඇස ප්‍රඥාව යි. මනස දියුණු කරලා ප්‍රඥාව එකතු කිරීමෙනුයි යථාර්ථය දකින්නේ. මේ ආයතන හය අයිති ලෝකයට යි. ලෝකය අසත්‍ය යි. මේ නිසා ඇත්ත දකින්නේ ප්‍රඥාව යි. ලෞකික ප්‍රඥාව ලෝකයේ බොහෝ දෙනෙකුට තියෙන්නට පුළුවන්. ඒත් ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව පිහිටන්නේ ආර්යය ශ්‍රාවකයන්ට විතර යි. ලෝකයේ බොහෝ දෙනෙක් ප්‍රඥාව කියලා හසු වෙලා තියෙන්නේ ආයතන හයට යි. ආයතන හය අතරින් එකකට යි. මේ නිද්දා තේරුම් ගන්නට ඕනෑ ප්‍රඥාව කියන්නේ අති සුවිශේෂි වූවක්.

ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ගැන මේ වගේ කරුණුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා. යමෙක් ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයේ සමුදයත් අස්තංගමයත්, ආස්වාදයත් ආදීනවයත්, නිස්සරණයත් යථාභූතයෙන්

අවබෝධ කර ගන්නවා නම් හෙතෙම සෝතාපත්ත ආර්යය ශ්‍රාවකයෙකු බව, දුතිය සෝතාපත්ත සුත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළා. බලන්න, ප්‍රඥාවේත් තියෙනවා සමුදයක්, අස්තංගමයක්, ආස්වාදයක්, ආදීනවයක්, නිස්සරණයක්.

පින්වතුනි, ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ ඇලී සිටිය යුතු නිත්‍ය දෙයක් නෙවෙයි. ප්‍රඥාව අනිත්‍ය දෙයක්, ප්‍රඥාව විසින් සිදු කරන්නේ සත්‍යය අවබෝධ කොට තිවන පෙන්වා දීම යි. දුක ආර්ය සත්‍යයක් බව පෙන්වා දීම යි, දුකේ හට ගැනීම ආර්ය සත්‍යයක් බව පෙන්වා දීම යි. දුකේ නිරෝධය ආර්ය සත්‍යයක් බව පෙන්වා දීම යි. ඒ සඳහන් වන මාර්ගය ආර්ය සත්‍යයක් බව පෙන්වා දීම යි. දුක අවබෝධ කළ යුතු බව පෙන්වා දීම යි, දුකෙහි හට ගැනීම ප්‍රභාණය කළ යුතු බව පෙන්වා දීම යි. දුකෙහි නිරෝධය සාක්ෂාත් කළ යුතු බව පෙන්වා දීම යි. ඒ සඳහා වන මාර්ගය අනුගමනය කළ යුතු බව පෙන්වා දීම යි.

ප්‍රඥාව මුල් කර ගෙන නිවන් අවබෝධ කරනවා මිස ප්‍රඥාව නිත්‍ය දෙයක් ලෙස ගෙන කර ගසාගෙන යාමක් ධර්ම මාර්ගයේ නෑ. දැන් බුද්ධ දේශනාවේ කියලා ම තියෙනවා ආර්ය ශ්‍රාවකයා ප්‍රඥාව නිත්‍ය දෙයක් කියලා ගන්නේ නෑ කියලා.

ඇත්තට ම පින්වතුනි, මේ ධර්මය මහා ආශ්චර්යමත් එකක්. අල්ලා ගන්නට කිසිවක් නෑ. ඒ තමයි හැබෑ ම නිදහස. ප්‍රඥාව අල්ලා ගත්තොත් නිදහස් වීමක් නෑ. ඔය යම් යම් දේවල් මුල් කර ගෙන දුකෙන් නිදහස් වීම ගැන කතා කරන අය යමක් අල්ලාගෙනයි නිදහස් වෙන්න හදන්නේ. යමක් අල්ලා ගත්තා නම් එහි ග්‍රහණයට හසු වෙලා නේ ද?

ධර්මයේ ඉගැන්වෙනවා ධර්මය පවා පවතින්නේ “නිත්ථරණත්ථාය නෝ ගහණත්ථාය” වතෙර වීම පිණිස යි. කර ගහගෙන යෑමට නොවේ. හැබැයි මේක හැබෑවට ම ක්‍රියාත්මක වන්නේ අර්හත්වයේ දී බව මතක තියා ගන්න. බලන්න ප්‍රඥාවත් අත් හළ යුතු නම් අපි මේ අල්ලාගෙන ඉන්න සුළු සුළු දේවල් ගැන කවර කථා ද? වැට කඩුල්ල, පොල් ගහ, කොස් ගහ වගේ දේවල්.

පින්වතුනි, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ගැන දේශනා කොට තිබෙන සූත්‍ර දේශනා අතරේ මෙහෙම දෙයකුත් සඳහන් වෙලා තියෙනවා. පංච ඉන්ද්‍රියයන්ගේ සමුදයත්, අස්තංගමයත්, ආස්වාදයත්, ආදීනවයත්, නිස්සරණයත් ඒ ආකාරයෙන් ම පවතින ආකාරයෙන් විනිවිද දැකලා ග්‍රහණයට හසු නොවී නිදහස් වූයේ නම් ඒ උතුමන් වහන්සේ රහතන් වහන්සේ වන බවයි.

චතකොට බලන්න, රහතන් වහන්සේ මේ ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් හිදුනස් වෙලයි ඉන්නේ. රහතන් වහන්සේ ඉන්ද්‍රියන්ටවත් ඇල්ලා නෑ. පුදුම ආශ්චර්යමත් ධර්ම මාර්ගයක් මේ.

පින්වතුනි, මේ ලෝකයේ අපි දන්නවා, මෙය ම සත්‍යය යි කියලා ග්‍රහණය කර ගෙන, යමක් සත්‍යය හැටියට ඇල්ලා ගෙන මහ ඉහළින් කෑ ගහන අය ඉන්නවා. ඇතැම් අය යම් යම් දුර්ගත, මතවාද ඉගෙන ගෙන, ඒ උගත්කම ඇල්ලා ගෙන මෙයම සත්‍යය යි කියලා කෑ ගහනවා. ශ්‍රී සද්ධර්මය ඒ වගේ බොළඳ එකක් නො වෙයි. ඇතැම් අයට මේ ගැන අවබෝධයක් නැති නිසා මේ ධර්මය මෙහෙම දෙයක් කියලා දන්නේ නැති නිසා ශ්‍රී සද්ධර්මය, තථාගත ධර්මය බොළඳ දෙයක් හැටියට යි සළකන්නේ. තවත් එක් 'ආගමක්' හැටියට යි සළකන්නේ. පින්වතුනි, ඔබ දන්නවා ඇති ලෝකයේ මෙහෙම අදහසක් බොහෝ දෙනෙකුට ඇති වෙනවා. "කර්මය, පුනර්භවය, පෙර ජීවිතය, මතු ජීවිතය, නිරය, තිරිසන් ලෝකය, ප්‍රේත ලෝකය, දෙවි ලොව අපට පිළිගන්න සාකෂි කෝ? ඒවා අපට පේන්ට නෑ, ඒවා අපේ ඇතැරට දකින්නට ඕන, නැත්නම් විශ්වාස කරන්නේ නෑ" කියලා.

පින්වතුනි, ඇත්තට ම ඔය කියපු ඔක්කොම දේවල් ශ්‍රාවකයාට සත්‍ය බව දකින්නට පුළුවන්. ඇස් දෙකටත් වඩා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ව, ඇත්තට ම මේ ධර්මය සන්දිට්ඨික එකක්. මේ ධර්මයේ ඉගැන්වෙන හැම දෙයක් ම සත්‍ය බව ශ්‍රාවකයාට ඇස් ඉදිරිපිට ම දකින්න පුළුවන්. දකින්න බැර කිසිවක්, හිකමීම හිකම් අන්ධ ව අදහා ගෙන සිටිය යුතු කිසිවක් මේ ධර්මයේ නෑ. ධර්මය සන්දිට්ඨික යි. ධර්මයේ ඉගැන්වෙන හැම දෙයක් ම මැරෙන්නට පෙර ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර ගන්නට පුළුවන්. මැරුණට පස්සේ මේ මේ සදාකාලික ලෝකවල අපි ඉපදෙයි කියලා අන්ධව මිය යෑමක් ධර්මයේ උගන්වන්නේ නෑ.

ඉතින් පින්වතුනි, ප්‍රඥාව ගැන බොහෝ කරුණු මම දැන් ඔබට කියා දුන්නා. ඉතින් අප මේ ප්‍රඥාව අප තුළ නැති නම් අප විය ඇති කර ගත යුතු යි. ඇති වී තිබෙනවා නම් දියුණු කරගත යුතු යි. ඉතින් අපි අපේ හිත ඒ සඳහා සුදුසු හිතක් බවට පත් කර ගන්නට ඕන. කලාණා මිත්‍රයන් ඇසුරු කරන්නට ඕන. ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්නට ඕන. යෝනිසෝ මනසිකාරයේ යෙදෙන්නට ඕන. ධර්මානුධර්ම පටිපදාවේ යෙදෙන්නට ඕන.

පින්වතුනි, සූත්‍ර දේශනා දිහා බලපුවහම පේනවා, ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න හිතේ පැවතිය යුතු ස්වභාවය. ඒ හිත මෙහිලියෙන් යුතු එකක් වෙන්නට ඕන, කරුණාවෙන් යුතු එකක් වෙන්නට ඕන,

මුදිතාවෙන් යුතු චිකක් වෙන්නට ඕන, උපේක්ෂාවෙන් යුතු චිකක් වෙන්නට ඕන. මුලින් ම මේ සියල්ල සම්පූර්ණ වීමක් ගැන ම නෙවෙයි කියන්නේ. ධර්මයේ සඳහන් වෙන කරුණකට අනුව මේ හිත ධර්මාවබෝධයට "කල්ලවිත්තං" සුදුසු හිතක් වෙන්නට ඕන. "මුදුචිත්තං" මෘදු මොළොක් හිතක් වෙන්නට ඕන. කධෝර් ගල් හිතක් වෙලා බෑ. "චිනිවරණචිත්තං" හිවරණ දුරු වූ හිතක් වෙන්නට ඕන. "උදග්ගචිත්තං" ධර්මය තුළ උද්දාමයට පත් වුණ සිතක් වෙන්නට ඕන. ධර්ම ශ්‍රවණය කරන කොට, ධර්මය විමසන කොට, භාවනාවේ යෙදෙන කොට ඔය උද්දාමය ඇති වෙනවා. "පසන්නචිත්තං" හිත ප්‍රසන්න චිකක් පැහැදුණු චිකක් වෙන්නට ඕන.

පින්වතුනි, ඔය විදිහට කටයුතු කරලා කොහොම හරි ජීවිතයට ප්‍රඥාව උදා කර ගන්න මහන්සි ගන්න. මේ ප්‍රඥා ලෝකය ජීවිතයට පහළ වන තුරු අපේ ලෝකය අඳුරු යි. හිරු දහසක්, හඳ දහසක් පෑයුවත්, ප්ලූටෝ ලයිට් දාලා තිබුණත් අපේ ලෝකය අඳුරු යි. මොකද ඔය ආලෝක වලින් දකින දේවල්වල යථාර්ථය වැහිල, හැරගිලා. ඇත්තට ම ප්‍රඥාවෙන් තොර ජීවිතය ගැන අපි ගොඩක් බය වෙන්නට ඕන. මොන දේ තිබුණත් ජීවිතයට ප්‍රඥාව නැතිනම් ඒ ජීවිතය අහතුරේ.

පින්වතුනි, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ආර්‍ය පුද්ගල හේදයට අනුව වෙනස් වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ "දුතිය සංචිත්ත සුත්‍රයේ දී" දේශනා කොට වදාළා මේ ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ඇතුළු මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ සම්පූර්ණයෙන් පරිපූර්ණ වෙන්නේ රහතන් වහන්සේට බව. අනාගාමී උතුමන් වහන්සේගේ ඊට වඩා මෘදු යි. ඒ කියන්නේ රහතන් වහන්සේගේ තරම් හෑ කියන එකයි. සකදාගාමී උතුමන් වහන්සේගේ ඊටත් වඩා මෘදු යි. සෝතාපන්න උතුමන් වහන්සේගේ ඊටත් වඩා මෘදු යි. ධම්මානුසාරී උතුමන් වහන්සේගේ ඊටත් වඩා මෘදු යි. සද්ධානුසාරී උතුමන් වහන්සේගේ ඊටත් වඩා මෘදු යි. ඉතින් මේ විදිහට ඉන්ද්‍රිය වෙනස්කම්වලට අනුව මාර්ගඵලවල මට්ටම් වෙනස් වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදාළා. ඇත්තට ම මාර්ගඵල කියලා කියන්නේ මාර්ගඵල ලබනවා කියලා කියන්නේ හරිම ස්වභාවික සිද්ධියක්. ගුණ ධර්ම ඉන්ද්‍රිය ධර්ම දියුණු වුනහම ඊට අදාළ ඵල තත්ත්වයන්ගෙන් යුතු වෙනවා. ධර්මයේ දෘෂ්ටිගත වීම, අන්ධ විශ්වාස, කෘතිම නිර්මාණ කල්පිත නැති නිසා ම මාර්ගඵල කියලා කියන ඒවත් හරි ම ස්වභාවිකයි.

සද්ධානුසාරී කෙනා තුළ පිහිටන ඉන්ද්‍රියයන් ක්‍රම ක්‍රමයෙන් දියුණු වෙලා අර්හත්වයේ දී සම්පූර්ණ වෙනවා. පින්වතුනි, මේ ඉන්ද්‍රියයන්

වැඩුණු ජීවිත හරි ම සැහැල්ලු යි, සරළ යි. මතක තබා ගන්න මේ ඉන්ද්‍රිය ආදී හැම බෝධිපාකෂික ධර්මයක්මත් වචනවලින් විස්තර වුණාට බැලූ බැල්මට ගණන් පාඩමක් වගේ පෙනුනාට මේවා ස්වභාවිකව ජීවිත තුළ වැඩෙන ඒවා. නිකමී ම නිකමී සිද්ධාන්ත නො වෙයි. මොකද, මේ ධර්ම මාර්ගය තියෙන්නේ දුක අවසන් කරන්න යි.

වික්තරා ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ළඟට ඇවිත් මෙහෙම අහනවා. "ස්වාමීනී ඉන්ද්‍රිය සම්පන්න කෙනා ඉන්ද්‍රිය සම්පන්න කෙනා කියලා කියනවා. කොපමණකින් ද ස්වාමීනී, ඉන්ද්‍රිය සම්පන්න වෙන්නේ" කියලා. ඒ වෙලාවේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළා, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ඇතුළු මේ ඉන්ද්‍රිය කෙළෙස් සංසිදුවන ආකාරයෙන්, චතුරාර්ය සත්‍යාවබෝධය සම්පූර්ණ වෙන ආකාරයෙන් වඩන නිසා ඉන්ද්‍රිය සම්පන්න යැයි කියන බව. එතකොට අපට ජේනවා මේ ශුද්ධාව, චීර්‍යය, සිහිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව ධර්ම මාර්ගයේ යෙදෙන්නේ කෙළෙස් සංසිදුවන්නට යි. පින්වතුනි මේවා තියෙන්නේ පැවැත්මට නෙවෙයි. හැරෙත්මට යි.

පින්වතුනි, **දුතිය පුබ්බාරාම සූත්‍රයේ** සඳහන් වෙලා තියෙනවා මෙහෙම. රහතන් වහන්සේ ආර්යය වූ ප්‍රඥාවෙනුත් විමුක්තියෙනුත් යුක්ත යි. ඉතින් උන්වහන්සේගේ ආර්යය ප්‍රඥාව තමයි ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය, උන්වහන්සේගේ ආර්යය වූ විමුක්තිය තමයි සමාධි ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ කියලා.

පින්වතුනි, රහතන් වහන්සේ කියලා කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සම්පූර්ණ වුණ කෙනා කියලා අපි ඉගෙන ගන්නා. ඇත්තට ම මේ ඉන්ද්‍රිය සම්පූර්ණ වුණහම උන්වහන්සේ මේ හැම ධර්මයකින් ම නිදහස් වෙලා ඉවරයි. පහුරෙන් එතෙර වෙලා ඉවර යි. මේක පුදුම නිදහස් වීමක්. මේ උතුම් ධර්මයේ හැඳෑ ම සත්‍යය තමයි ඇලෙන්ට කිසි ම දෙයක් නෑ. මමත්වයෙන් බැසගන්න කිසි ම දෙයක් නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරලා තියෙනවා බොහොම වැදගත් පාඨයක්. ඕන නම් මේක ලියලා ජේන්න තියා ගන්න. **"සබ්බේ ධම්මා නාලං අභිනිවේසාය"** "කිසි ම දෙයක් ගැලී සිටින්නට සුදුසු නෑ."

පින්වතුනි, සියලු බෝධිපාකෂික ධර්ම අතර ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය අග්‍ර වන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළා. ඇත්තට ම මේ තිස් හත ම බෝධිපාකෂික ධර්ම වෙන්නේ, ප්‍රඥාවත් ඒවත් සමඟ බද්ධ වෙලා තියෙන නිසයි. මේ ලෝකයේ අවබෝධයකින් තොර අය කියන කතාවක් තියෙනවා. "හැම ආගමක් ම එක යි" කියලා. ඒක කිසි ම හේතුවක් හැරිව කියන කතාවක්. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට අභූතයෙන්

වෝදනා කිරීමක්. ඇත්තට ම මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ලෝකයට බිහි වන්නේ සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනය තුළ විතර ම යි.

පින්වතුහි ඔය කාරණය ඇත්තක් ම යි. "අපේ ආගම හොඳයි" කියන්නට යොදා ගන්න වචනයක් නෙවෙයි. ඔය කියමන සත්‍යයක් බව මාර්ගය අනුගමනය කිරීමෙන් ම වටහා ගන්නට පුළුවනි. 'අත්දකින්න' පුළුවනි. තෙරුවන් වන්දනා කරද්දී කියන බුදු ගුණ, ධර්මයේ ගුණ, සඟ ගුණ හිකමි ම හිකමි ස්තෝත්‍ර නෙවෙයි. ස්වාභාවික ව ම පිහිටි ගුණ. ඒකයි සෝතාපන්න ශ්‍රාවකයා, තෙරුවන් ගුණ ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්නේ. පින්වතුනි, ප්‍රඥාවෙන් තොර ව ලබන කිසි ම ලාබයක් හැබැවට ම මේ ජීවිතය සහසන්නේ නෑ. 'ප්‍රඥාව නැති ජීවිතයට ලැබෙන සම්පත් හරියට අත්ධයා අතට ලැබුණු සුන්දර චිත්‍රයක් වගෙයි.' ප්‍රඥාව නැති සිත, අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය ලෙසින් දකිනවා. දුක් දේ සැපය ලෙසින් දකිනවා. අසුභ දේ සුභ ලෙසින් දකිනවා. අනාත්ම දේ ආත්මය ලෙසින් දකිනවා.

ප්‍රඥාව නැති සිත බුන්ම ලෝකය කරා ගිහිල්ලා ආයෙමත් කවදා හරි නිරයට වැටෙනවා. ඉතින් ප්‍රඥාව නැති සිතක ඇති ඵලය මොකක් ද? නිතල බලමු, ප්‍රඥාව නොමැති කෙනෙක් පර්යේෂණ පවත්වල ලෝකය ගැන, බොහෝ දේවල් හොයා ගන්නවා. හැබැයි ඒ එක හොයා ගැනීමක් වත් යථාර්ථය වෙන්නේ නෑ. ඒ සොයා ගැනීම සත්‍යය වෙන්නේ සම්මත ලෝකයට පමණ යි. නමුත් ප්‍රඥාව ඇති කෙනා තුළ විවර වෙන සත්‍ය ය, හැබෑ ම සත්‍ය ය. ඇත්තට ම එයා තමයි මේ ලෝකයේ හැම දෙයක් ම දන්න කෙනා. මේ ලෝකයේ හැම දෙයක ම හට ගැනීමක් තියෙනවා. මතක තියා ගන්න, ලෝකයේ හැම දෙයක් ම හට ගන්නා ස්වභාවයෙන් යුක්ත යි. මේ ලෝකයේ හැම දෙයක් ම පවතින්නේ හේතුවක් මත. මේ නිසා ම මේ ලෝකයේ හැම දෙයක් ම නිරෝධයට පත් කරන්න පුළුවනි. හැම දේකට ම හේතුවක් තියෙන නිසා ම යි, හැම දෙයක් ම හට ගන්නා ස්වභාවයෙන් යුක්ත නිසා ම යි, 'නිරෝධයක්', 'නිවහක්' පැන වෙන්නේ. ප්‍රඥාවන්තයා මේ වගේ දර්ශනයක් තියෙන කෙනෙක්.

පින්වතුනි, දැනුම වැඩි කර ගැනීමෙන්, ලෝකය ගැන දන්නා කරුණු පුළුල් වීමෙන් සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නේ නෑ. නමුත් ප්‍රඥාවෙන් සිදු වන්නේ සමස්ත ලෝකය ම සරළ අරමුණක් ඇසුරින් අවබෝධ කර වීම යි. අපි කිසි ම වැදගත්කමක් නැති ගාණට සළකන ඇතැම් අරමුණු භාවනා අරමුණු වන්නේ ඒක යි. හුස්ම රැල්ලට සිහිය යොදවා ගෙන ඉඳලා අපට පුළුවනි මුළු ලෝකය ම අවබෝධ කර ගන්නට.

මුළු ලෝකය ම සකස් වෙන්නේ මේ සිත තුළ යි. විඤ්ඤාණය සහිත, සඤ්ඤාව සහිත, මනස සහිත මේ බඹයක් පමණ වන සිරුර තුළ, ලෝකයත් එහි හට ගැනීමත්, එහි නිරෝධයත්, ඒ සඳහා වන මාර්ගයත් තිබෙන්නේ ඒ හිසයි.

ප්‍රඥාව මේ ජීවිත තුළ උදා කර ගැනීමේ දී අපි ගොඩක් සරළ වෙන්නට පුරුදු වෙන්නට ඕන. ඇත්තට ම සති, සමාධි, ආදී ධර්ම තුළින් කරන්නේ මේ ජීවිතය ප්‍රඥාව විවර වන තරමට සරළ කිරීම යි. සත්‍යය දකින්නේ ඒ මොහොතේ හෝ සැහැල්ලු, සාමකාමී සිතකින් මේ හිසා ප්‍රඥාව උදෙසා අපි අපේ ජීවිත තුළ හික්මීමක් ඇති කර ගන්නට ඕන. ඉවසිලිවන්ත බව තුළ සැහැල්ලු බව තුළයි ප්‍රඥාව විවර වන්නේ. ප්‍රඥාව පහළ වීම ගැන මෙහෙමත් කියන්නට පුළුවනි. 'පවතින ස්වභාවයෙන් ම අවබෝධ කර ගැනීම.' ඉතින් පවතින ස්වභාවයෙන් ම අවබෝධ කර ගන්නට නම් අපි ගොඩක් ඉවසිලිවන්ත වෙන්නට ඕන. ඔබ දන්නවා ඇති මේ ඉන්ද්‍රිය එකිනෙකට සම්බන්ධ ඒවා බව. ශ්‍රද්ධාවෙන්, චීර්සයෙන්, සිහියෙන්, සමාධියෙන්, යුතු ප්‍රඥාවක් ගැන යි අපි කතා කරන්නේ.

අපි ගනිමු භාවනාවේ ප්‍රායෝගික අවස්ථා කීපයක්. භාවනාවේ දී අපි අතින් සිදු විය යුතු ප්‍රධාන ම කාරණය තමයි සිහිය පිහිටු වන්නට පුරුදු වීම. අරමුණ තුළ අවධියෙන්, දැනුවත්ව සිටීම. කලබල හිතක සිහිය පිහිටන්නේ නෑ. අපේ හිත ගොඩක් කලබලකාරී යි. ස්වභාවයෙන් ම හොඳට බලන්න, මේ හිත කලබලකාරීයි කියලා, විසිරිලා තියෙනවා කියලා, අපට හොඳට දකින්නට පුළුවන් ටිකක් භාවනා කරන්නට පටන් ගත්තහම. සමහර වෙලාවට අපි භාවනා කරන්නට ගිහිල්ලා අපේ වැරදිවලින් හිත විසිරුවා ගන්නවා. අපි භාවනාවට වාඩි වෙන්නේ එහෙමත් නැති නම් ඕනෑම භාවනාවක් වඩන්නේ බොහෝ විට හදිස්සියෙන්. ඉක්මණට සමාධියක් ලබාගෙන, ඉක්මනට භාවනාව ඉවර කරන්නට හදිස්සියක් අපේ හිතේ තියෙනවා. සමහර විට මේ මොහොතේ භාවනාවේ නෙවෙයි ඉන්නේ. භාවනාව ඉවර වෙන වෙලාව බලාගෙන ඉන්නවා. ඇත්තට ම අපි භාවනාවේ දී කාලය මැනීමෙන් ඉවත් වෙන්නට ඕන. හිත අරමුණ තුළ ම පවත් වන්නට ඕන.

ඇතැම් විට අපි සංසාරයෙන් හිදුනස් වෙන්නට කැමති වුණාට භාවනා කරන්නට බය යි. අපේ හිත කියන්නේ ලෝකයේ මෙච්චර හොඳ දේවල් තියෙද්දී මොකට ද මම මේ නිකම් ම නිකම් හුස්ම රැල්ලක් දිහා බලා ගෙන ඉන්නේ. මොකට ද මේ නිකම් ම නිකම්

චතාට මෙහාට සක්මන් කරන්නේ. රසවත් අහාර වේලක රස බලන චික, හොඳ සින්දුවක් අහන චික, හොඳ චිත්‍රපටයක් බලන චික, ඉර බැහැ ගෙන යන හැන්දෑවක අසිරිය විඳින චික, කොයි තරම් හොඳ ද මෙහෙම යි මේ හිත තර්ක කරන්නේ. අවිද්‍යාව තිඹිරි ගෙය කර ගත්තු, නිරයට ම ඇලුම් කරන හිත ඔහොම යි කියන්නේ. ඉතින් බොහෝ දුරට අපි ඕවාට යට වෙනවා. ඔය හින්දා තමයි සිහිය පවත්වද්දී අපට උවමනා කරන්නේ කෙළෙස් තවන චීර්‍යය.

පින්වතුනි, ඇත්තට ම නිකම් ම නිකම් හුස්ම රැල්ලක් තුළින්, රසවත් ආහාර අනුභවයකටත් වඩා, මිහිරි ගීත නාදයකටත් වඩා, තරුණ ස්ත්‍රී, පුරුෂ රූ සපුවල සුන්දරත්වයටත් වඩා, හිරු බැස යන සන්ධ්‍යාවකටත් වඩා ආස්වාදයක් උපදවා ගන්නට පුළුවනි. මෙතැන ආස්වාදයක් කීවට කාමයන් ඉක්මවා ලබන ආස්වාදයක්. කාම ලෝකයේ සුන්දර ම දේවල් ඉක්මවා ලබන සතුටක් පළමු වන ධ්‍යානයෙන් ලබන්නට පුළුවනි. මතක තබා ගන්න ලෝකයේ උසස් ම සැප තියෙන්නේ ධර්ම මාර්ගය තුළ යි.

ඉතින් මේ නිසා අපි භාවනාවට ප්‍රියතාවය ඇති කර ගන්නට ඕන. හැබැයි කලබල හො වී, මෙතැන කලබල හො වෙන්න කියන්නේ උදාසීන වෙන්න, කියන චික නෙවෙයි. අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට ම අඩු වැඩි හැකි ව භාවනාවට හැඹුරු වෙන්න ඕන. මොකද චික චීර්‍යයක් තියෙනවා භාවනාව තුළින් හිත ඇදලා දාන. ඒ චීර්‍යය හැකි ව යි, භාවනාව තුළ ම හිත රඳවන චීර්‍යයෙහු යි යුතු වෙන්නට ඕන.

ධර්මය කියන්නේ පීචිතයෙන් පරිබාහිර දෙයක් නෙවෙයි. පීචිතය යම් තැනක ද චිතැත ධර්මය දකින්නට පුළුවන් තැනක්. පීචිතයේ හැම තැනක ම ධර්මය තිබුණට ප්‍රඥාව හැකි තාක් ඒක අවබෝධ කර ගන්නට බෑ. නිරයේ දී, තීර්සන් ලෝකයේ දී, ප්‍රේත ලෝකයේ දී කොහොමටත් ධර්මය දකින්න බැරි ප්‍රඥාව උදා කර ගත හැකි තරමට මනස දියුණු වෙලා නෑ. බුදු දහම හමු හො වුණ, මිනිස්, දෙවි ප්‍රජාව අතරේ අයටත් ප්‍රඥාව උදා කර ගැනීමට බෑ. හැබැයි ලෞකික ප්‍රඥාවෙන් යුතු අය ඒ අතර ඉන්නට පුළුවන්. ඒ ලෞකික ප්‍රඥාව තියෙන අය අතරේ ඇතැම් අයට හැකි වෙනවා බුන්ම චිතාර දියුණු කරලා, අරූපාවචර ධ්‍යාන උපදවලා බුන්ම ලෝකවල උපදින්නට. හැබැයි ඒක කර්ම සකස් වීමක්. කර්මය ගෙව්ලා ඉවර වුණහම ආයෙත් සකස් වෙලා තියෙන කර්මයට අනුව යි උපත ලබන්නේ. කල්ප ගණන් බුන්ම ලෝකවල ඉඳලා ආයෙමත් නිරයට යන අවදානම ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව උපදවා ගන්නා තුරු ම තියෙනවා. ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාවෙන් තොර ව දෙවි ලොව, බඹ ලොව ගියත් අනතුරුදායක යි.

මනුෂ්‍ය ජීවිත, ධර්මය අවබෝධ කළ හැකි දිව්‍ය, බුද්ධ, ජීවිත තමයි ප්‍රඥාව උපදවා ගන්නට පුළුවන්. ජීවිතයෙන් ධර්මය දැකින්නට පුළුවන් තැන්. ඔය අතරත් මනුෂ්‍ය ජීවිත ගත කරන හැම කෙනෙකුට ම බෑ ප්‍රඥාව උදා කර ගන්න. කෙලතොළු ලෞකික ප්‍රඥාව හැකි අයට බෑ. උපතින් ම අන්ධ, බිහිරි අයට බෑ.

අත්තට ම ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව කෙනෙකුගේ ජීවිතයට උදා වෙනවා කියන එක සංසාරය හා සංසන්දනය කරලා බලනකොට පුදුම දුර්ලභ එකක්. ප්‍රඥාව කියන වචනය බුද්ධ දේශනාවල බොහෝ තැන්වල සඳහන් වෙලා තියෙනවා. පොත් පත්වල එමටයි. නමුත් ඒ වචන ගාණට, කතා බහ වන ගාණට ප්‍රඥාවන්තයෝ බිහි වීම ඉතා ම දුර්ලභ යි.

හදා හදා!! හදා!!